מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

דוח תקופתי לשנת 2013

פרק א: תיאור עסקי התאגיד

פרק ב: דוח הדירקטוריון

פרק ג: דוחות כספיים

פרק ד: הצגת נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה

פרק ה: פרטים נוספים על התאגיד

פרק ו: דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

פרק ז: נספחים

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

מספר חברה: 520007469
משרד ראשי: רח' אלנבי 115, תל אביב, 61008
מוקד שירות לקוחות ארצי: 03-7107777
פקס: 03-7107788 www.menoramivt.co.il

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק א':
תיאור עסקי התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

תוכן עניינים

1. תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד 4
1.1 פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו 4
1.2 תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2013 5
1.3 תחומי פעילות 6
1.4 השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו 7
1.5 חלוקת דיבידנדים 7
2. תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח 10
2.1 תיאור כללי של התחום 10
2.2 מוצרים ושירותים 13
2.3 תחרות 20
2.4 לקוחות 26
3. ביטוח רכב חובה 28
3.1 תיאור כללי של תחום הפעילות 28
3.2 מוצרים ושירותים 29
3.3 תחרות 31
3.4 לקוחות 32
4. ביטוח רכב רכוש 34
4.1 תיאור כללי של תחום הפעילות 34
4.2 מוצרים ושירותים 34
4.3 תחרות 35
4.4 לקוחות 36
5. ביטוח כללי אחר 38
5.1 תיאור כללי של תחום הפעילות 38
5.2 מוצרים ושירותים 38
5.3 תחרות 42
5.4 לקוחות 43
6. ביטוח בריאות 44
6.1 תיאור כללי של תחום הפעילות 44
6.2 מוצרים ושירותים 44
6.3 תחרות 46
6.4 לקוחות 47
7. שירותים ומוצרים פיננסיים 50
7.1 תיאור כללי של תחום הפעילות 50
7.2 מוצרים ושירותים 52
7.3 פילוח הכנסות ורווחיות מוצרים ושירותים 54
7.4 לקוחות 55
7.5 שיווק והפצה 55

7.6 תחרות 55
7.7 ספקים ונותני שירותים 57
7.8 מימון 57
7.9 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד 57
8. מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה 62
8.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד 62
8.2 חסמי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם 78
8.3 גורמי הצלחה קריטיים 78
8.4 השקעות 79
8.5 ביטוח משנה 81
8.6 הון אנושי 89
8.7 שיווק והפצה 96
8.8 ספקים ונותני שירותים 100
8.9 רכוש קבוע ומתקנים 100
8.10 עונתיות 101
8.11 נכסים לא מוחשיים 103
8.12 הליכים משפטיים 103
8.13 מימון 103
8.14 סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם 103
8.15 מיסוי 104
8.16 גורמי סיכון 104
8.17 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה 104
9. היבטי ממשל תאגידי 108
9.1 דירקטורים חיצוניים 108
9.2 מבקר פנים 109
9.3 רואה חשבון מבקר 109
9.4 אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי 109
9.5 היערכות ליישום משטר כושר הפירעון לפי הדירקטיבה Solvency II 111

חלק א': פעילות התאגיד
ותיאור התפתחות עסקיו

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

פרק זה נערך בהתאם לתקנה 8ג לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 (להלן: "תקנות ניירות ערך"), ואולם האמור בתקנות 8(ב), 8א ו- 8ב לתקנות ניירות ערך לעניין הדוח התקופתי, אינו חל ביחס למידע בדוח התקופתי של תאגיד שאיחד או איחד באיחוד יחסי מבטח או שהמבטח הוא חברה כלולה שלו, ככל שמידע זה מתייחס למבטח.

בשל היות עיקר החזקותיה של החברה תאגידים שהינם מבטחים (מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ ושומרה חברה לביטוח בע"מ), נערך רובו של פרק זה בהתאם לחוזרי המפקח על הביטוח, אשר החילו את תקנות ניירות ערך האמורות על מבטחים, בשינויים המתחייבים מאופי הפעילות של מבטחים, לעיתים, תוך קביעת פירוט שונה מהנדרש לפי התקנות האמורות.

סעיף השירותים הפיננסיים, בפרק זה, נערך בהתאם להוראות התוספת הראשונה לתקנות ניירות ערך (פרטי תשקיף, וטיוטת תשקיף - מבנה וצורה), התשכ"ט-1969.

דוח זה נערך בשים לב למתווה ולעקרונות כפי שפרסמה רשות ניירות ערך בחודש דצמבר 2012, במסגרת עמדה משפטית מספר 25-105, בנושא קיצור דוחות (כפי שעודכנה בחודש ספטמבר 2013), וכן בשים לב, להנחיות המפקח על אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון, מחודש ינואר 2014, בדבר קיצור הדוחות הכספיים.

פרק זה בדוח התקופתי, העוסק בתיאור החברה, התפתחותה ועסקיה ותחומי פעילותה, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים. מידע צופה פני עתיד המופיע בדוח זה מתייחס אך ורק למועד בו הוא נכתב. החברה אינה מתחייבת לעדכן או לשנות מידע זה ככל שמידע נוסף או שונה בקשר למידע כאמור יגיע לידיעתה.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי העניין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

הגדרות

למען הנוחיות, בפרק זה, תהיינה לקיצורים הבאים, המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם כן צוין במפורש אחרת:

כללי

"**החברה**" - מנורה מבטחים החזקות בע"מ;

"**הקבוצה**" - החברה והחברות שבשליטתה, במישרין או בעקיפין;

"**מנורה מבטחים ביטוח**" - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ;

"**מנורה מבטחים גיוס הון**" - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ;

"**מנורה מבטחים גמל**" - מנורה מבטחים גמל בע"מ (אשר מיזוגה אל מנורה מבטחים פנסיה הושלם ביום 31.12.2013);

"**מנורה מבטחים מהנדסים**" - מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (בשמה הקודם - החברה לניהול קרן ההשתלמות למהנדסים בע"מ);

"**מנורה מבטחים נדל"ן**" - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ;

"**מנורה מבטחים פנסיה**" או "**מנורה מבטחים פנסיה וגמל**"- מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ (בשמה הקודם - מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, עד ליום 31.12.13);

"**מנורה מבטחים פיננסים**" - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ והחברות בשליטתה, אלא אם כן צוין במפורש אחרת;

"**סוכנות אורות**" - אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ;

"**שומרה**" - שומרה חברה לביטוח בע"מ והחברות שבשליטתה, אלא אם כן משתמע או צוין במפורש אחרת;

מונחים:

"**איגרת חוב מיועדת**" - איגרות-חוב ממשלתיות לא סחירות בעלות תשואה מובטחת המונפקות לקרנות פנסיה ולחברות ביטוח, מכוח חוק המילווה (חברות ביטוח), התשכ"ג-1962, ומתוקף הסכמים שנחתמו עימן;

"**גוף מוסדי**" - מבטח וחברה מנהלת;

"**דמי ביטוח**", "**פרמיה**" - הסכום שעל המבוטח לשלם למבטח בהתאם לתנאי הפוליסה לרבות דמים;

"**דמי גמולים**" - הסכום שמשלם עמית (שכיר, עצמאי ומעסיק) בקרן פנסיה או עמית בקופת גמל עבור הביטוח הפנסיוני או החיסכון בקופת הגמל, לפי העניין;

"**דמים**" - סכומים המשולמים על ידי המבוטח לכיסוי הוצאות המבטח, כגון: דמי רישום, או לכיסוי תשלומי חובה כגון: מסים והיטלים שונים;

"**הדוחות הכספיים**" - הדוחות הכספיים המבוקרים של החברה ליום 31 בדצמבר 2013;

"**השקעות חופשיות**" - השקעות של נכסי הקבוצה שלא באמצעות איגרות חוב מיועדות;

"**התחייבות חיתומית**" - התחייבות לרכוש ניירות ערך המוצעים על פי תשקיף אם לא ירכוש אותם הציבור או התחייבות לרכוש ניירות ערך המוצעים על פי תשקיף כדי למכור אותם לציבור;

"**רפורמת בכר**" - רפורמה שנערכה בנובמבר 2004, במטרה להביא לביסוס מבנה תחרותי בשוק ההון ולשיפור תפקודו. בהתאם לרפורמה זו נחקק החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005;

"**חברה מנהלת**" - חברה המנהלת קרן פנסיה או קופות גמל אשר קיבלה רישיון לכך, בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חוזרי המפקח**" - חוזרים, ניירות עמדה והבהרות המתפרסמים על ידי הממונה או המפקח;

"**חוק ביטוח בריאות ממלכתי**" - חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994;

"**חוק הייעוץ הפנסיוני**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005;

"**חוק השקעות משותפות בנאמנות**" - חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994;

"**חוק החברות**" - חוק החברות, התשנ"ט-1999;

"**חוק חוזה הביטוח**" - חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981;

"**חוק הפיקוח**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח), התשמ"א-1981;

"**חוק ייעוץ השקעות**" - חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995;

"**חוק ניירות ערך**" - חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;

"**חוק הפלת"ד**" - חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975;

"**חוק קופות הגמל**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חיתום**" - תהליך אישור הצעת הביטוח ופעולת תמחור הפוליסה המבוצעת, בין היתר, בעזרת הנחות אקטואריות (למעט לעניין סעיף 7 בפרק זה, מוצרים ושירותים פיננסיים, לגביו ראה הגדרת "התחייבות חיתומית" לעיל);

"**חתם**" - מי שהתחייב בהתחייבות חיתומית;

"**מוצר פנסיוני**" - כהגדרתו בחוק הייעוץ הפנסיוני;

"**המפקח**" או "**המפקח על הביטוח**" או "**הממונה**" - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר שהוא גם המפקח על הביטוח, כהגדרתו בחוק הפיקוח;

"**פקודת מס הכנסה**" או "**הפקודה**" - פקודת מס הכנסה [נוסח חדש];

"**פרמיה שהורווחה**" - פרמיה המתייחסת לשנת הדוח;

"**שייר**" - יתרת סיכון המוטלת על המבטח לאחר העברת חלק מהסיכון למבטח משנה;

"**תקנות דרכי ההשקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות

של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001;

"תקנות כללי השקעה" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012."**תקנות ההון המינימאלי"** - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998;

"**תקנות החישוב"** - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984;

"**תקנות קופות הגמל"** - תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964;

S&P - Standard & Poor's - חברת דירוג אשראי בינלאומית;

1. תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד

1.1 פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו

מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**החברה**") הינה חברת החזקות, אשר בעלי השליטה בה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידים זרים הרשומים בואדוז - ליכטנשטיין המחזיקים ב- 61.86% ממניות החברה (לעיל ולהלן: "**התאגידים הזרים**"). התאגידים הזרים מוחזקים בנאמנות עבור היורשות (שתי בנותיו) של המנוח מר מנחם גורביץ, ז"ל[1].

החברה התאגדה בישראל (פלשתינה) בשנת 1935 כחברה פרטית בשם משרד לאחריות כללית בע"מ ולאחר מס' שינויי שם, במהלך השנים, שינתה בשנת 2006 את שמה לשמה הנוכחי.

בשנת 1982 בוצעה הנפקה לציבור של מניות החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ והחברה הפכה לחברה ציבורית.

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, באמצעות חברות בנות בשליטתה, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, הכולל פנסיה וגמל, ביטוח כללי, הכולל ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח כללי אחר וכן ביטוח בריאות. בנוסף, עוסקת החברה, באמצעות חברות בנות נוספות בשליטתה, בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים, ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם פעילויות נוספות (שאינן מהוות "תחום פעילות" כהגדרת המונח בתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת תשקיף, מבנה וצורה), התשכ"ט-1969), כגון השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברות בשליטתה.

[1] מר מנחם גורביץ ז"ל נפטר ביום 23 בנובמבר, 2013.

1.2 תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2013

להלן תרשים סכמטי של מבנה האחזקות העיקריות של הקבוצה, נכון למועד הדוח וכן תיאור שינויים מהותיים שחלו בו. רשימה של החברות המוחזקות המהותיות של החברה מפורטת בחלק החמישי לדוח התקופתי, במסגרת תקנה 11 לתקנות ניירות ערך (להלן: "**דוח פרטים נוספים**").

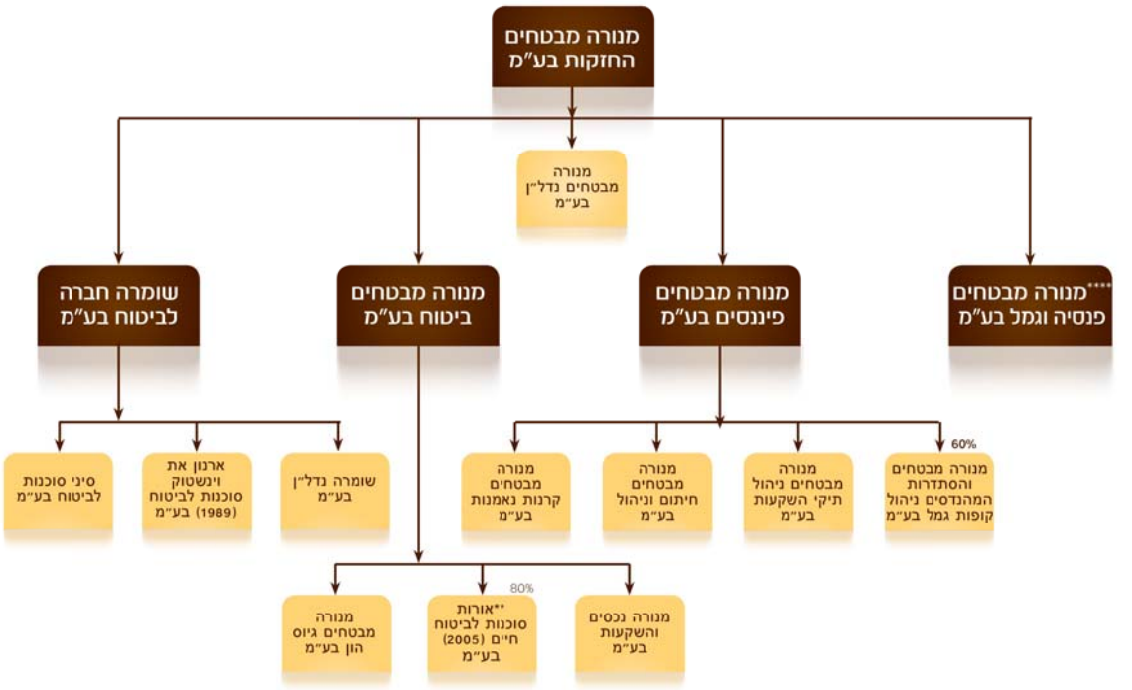

* בהיעדר סימון אחוזי החזקה – בעלות מלאה
** יתרת המניות מוחזקת על ידי מנהלים בחברה
*** לקבוצה תאגידים מוחזקים נוספים לא פעילים או לא מהותיים, שאינם מופיעים בתרשים
**** ביום 31.12.2013, הושלם מיזוג מנורה מבטחים גמל אל מנורה מבטחים פנסיה.

1.2.1 החל משנת 1998, פוצלו עסקי הביטוח של החברה לחברה בת בשליטתה ובבעלותה המלאה - מנורה מבטחים ביטוח, העוסקת בתחומי הביטוח השונים ובכלל זה, בביטוח חיים, ביטוח כללי, הכולל ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח כללי אחר וכן ביטוח בריאות.

1.2.2 החל מחודש אוקטובר 2004, מנהלת החברה, באמצעות מנורה מבטחים פנסיה, חברה בבעלותה ובשליטתה המלאה של החברה, את קרן הפנסיה החדשה המקיפה - "מבטחים החדשה", שהינה קרן הפנסיה החדשה הגדולה בישראל (להלן: "**מבטחים החדשה**") ואת קרן הפנסיה הכללית "מבטחים החדשה פלוס". ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, לחברה.

החל מחודש ינואר 2005, מנהלת החברה קופות גמל וקרנות השתלמות, באמצעות מנורה מבטחים גמל. פעילותה של מנורה מבטחים גמל בענף זה מתפתחת הן בדרך של רכישת פעילות של קופות גמל קיימות והן בדרך של הקמת קופות גמל חדשות. ביום 31 בדצמבר, 2013, לאחר שהתקבלו כל האישורים הנדרשים לכך, הושלם המיזוג של מנורה מבטחים גמל, שהוחזקה, עד לאותו מועד על ידי מנורה מבטחים פיננסיים, לתוך מנורה מבטחים פנסיה, ומנורה מבטחים גמל חוסלה, ללא פירוק.

1.2.3 בחודש אוגוסט 2005, הוקמה מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים קרנות**"). החלה את פעילותה בשנת 2006 בתחום, על דרך רכישת פעילות קרנות נאמנות מבנק אגוד לישראל בע"מ ומבנק מזרחי טפחות בע"מ.

1.2.4 בשנת 2006, החלה החברה, באמצעות מנורה מבטחים נדל"ן, להשקיע בנדל"ן בחו"ל, והחל משנת 2010, גם בפרוייקטים של אנרגיה סולארית בחו"ל.

1.2.5 בחודש דצמבר 2007, רכשה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא מניות שומרה. שומרה עוסקת בעיקר בתחומים של ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח רכוש וכן מחזיקה בסוכנויות הביטוח סיני סוכנות לביטוח (1989) בע"מ וסוכנות ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) ובנכסי נדל"ן (באמצעות חברה בת שומרה נדל"ן בע"מ). בחודש ינואר 2013, לאחר קבלת אישור המפקח על הביטוח, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) מניות שומרה, שהיו בבעלותה בצירוף שטרי ההון שהנפיקה שומרה למנורה מבטחים ביטוח, שבתוקף במועד החלוקה, כדיבידנד בעין, לחברה. בהתאם לכך, הפכה שומרה לחברה בת של החברה (ראה גם באורים 1 ו- 15 לדוח הכספי).

1.2.6 בחודש ספטמבר 2008, רכשה מנורה מבטחים פיננסים מהמדינה, 60% מהון המניות המונפק והנפרע של מנורה מבטחים מהנדסים, שמנהלת את קרן ההשתלמות "אומגה".

1.2.7 בנוסף, לחברה השקעות במספר חברות בנות נוספות כמתואר בתרשים שלעיל. חלק מנכסי הנדל"ן - משרדים ומקרקעין - של החברה מוחזקים על ידי מנורה נכסים והשקעות בע"מ.

1.2.8 בחודש מרס 2012, רכשה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ, תוך מיזוגו המלא של הבנק למנורה מבטחים ביטוח בסמוך למועד השלמת העסקה כאמור (ראה **גם** באור 4 לדוח הכספי).

1.3 תחומי פעילות

הקבוצה עוסקת בתחומי הפעילות הבאים:

1.3.1 **<u>ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח</u>:** תחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך הטווח מעניק למבוטחים/עמיתים אפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך (פנסיית זקנה או משיכה חד-פעמית בהגיע המבוטח/עמית לגיל הרלבנטי) (להלן: "**חיסכון**"), וכן בחלק מהמוצרים גם כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: אובדן כושר עבודה (המכונה גם נכות) ומוות (בין כתשלום חד פעמי בענף ביטוח החיים ובין כתשלום פנסיית שאירים בענף הפנסיה) (להלן: "**ריסק**"). מוצרי התחום מיועדים לרכישה גם במסגרת יחסי עובד-מעביד, כשכיר או כבעל שליטה (להלן: "**ביטוח מנהלים**") או באופן עצמאי.

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח החיים, הפנסיה וקופות הגמל המתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה וגמל ומנורה מבטחים מהנדסים. לפרטים אודות מוצרי התחום ראה סעיף 2.2 להלן.

1.3.2 **<u>ביטוח כללי</u>:** הפעילות בביטוח כללי מנוהלת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה וכוללת את תחומי הפעילות הבאים:

ביטוח רכב חובה: ביטוח זה הינו ביטוח סטטוטורי, על פי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (להלן: "**פקודת ביטוח רכב מנועי**"). ביטוח זה מעניק כיסוי ביטוחי לבעל רכב ולנוהג בו, מפני כל חבות בה הם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן : "**חוק הפיצויים**" או "**חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים**") ומפני כל חבות אחרת, שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה משימוש ברכב מנועי. ביטוח רכב חובה הינו ביטוח שבו מחויב כל אדם המשתמש או הגורם שאדם אחר ישתמש, ברכב מנועי.

נפגעי תאונות דרכים שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מאת מבטח, בשל העילות המפורטות בחוק הפיצויים, זכאים לפיצוי מהקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "**קרנית**"), שהינה תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק הפיצויים. פעילותה של קרנית ממומנת מהפרשה של חברות הביטוח בשיעור קבוע של 1% מהפרמיה (נטו) בגין פוליסות ביטוח רכב חובה, כמפורט בצו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ב-2002. לפרטים אודות מוצרי התחום ראה סעיף 3.2 להלן.

ביטוח רכב רכוש: ביטוח זה כולל כיסוי ביטוחי לאבדן או נזק של כלי רכב מבוטחים ולחבות המבוטחים בגין נזקי רכוש שנגרמו לצד שלישי על ידי כלי הרכב המבוטחים. ניתן לרכוש כיסוי לחבות כלפי צד שלישי בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. לפרטים אודות מוצרי התחום ראה סעיף 4.2 להלן.

ביטוח כללי אחר: תחום זה כולל את יתר ענפי הביטוח הכללי, שאינם נכללים בענפי ביטוח רכב חובה או ביטוח רכב רכוש. בתחום זה, הקבוצה פועלת בשני ענפים עיקריים - ביטוח חבויות וביטוח רכוש, וכן בענפי ביטוח כללי נוספים, אשר היקף פעילותם אינו מהותי. ביטוחי החבויות כוללים כיסוי בגין חבותו הכספית על פי דין, של המבוטח, כלפי צד שלישי שאינו המבוטח, עד לגבול האחריות בפוליסה. ביטוחי הרכוש כוללים כיסוי בגין אבדן או נזק, שנגרם לרכוש המבוטח ונזקים נלווים, כתוצאה מהסיכונים המכוסים בפוליסה (במתכונת של "סיכונים נמנים" או במתכונת של "כל הסיכונים"). לפרטים אודות מוצרי התחום ראה סעיף 5.2 להלן.

1.3.3 **ביטוח בריאות:** תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי הבריאות לטווח ארוך, ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי, תאונות אישיות (טווח ארוך) וביטוח מחלות קשות וכן פוליסות ביטוח בריאות לטווח הקצר הבאות - ביטוח דמי מחלה, ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים. הביטוח נעשה במסגרת פוליסות מסוג פרט או קולקטיבים. הפוליסות בעיקרן מכסות מגוון נזקים הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות. לפרטים אודות מוצרי התחום ראה סעיף 6.2 להלן.

1.3.4 **שירותים ומוצרים פיננסים:** במסגרת תחום זה מנהלת הקבוצה את הפעילויות הבאות: ניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות ומתן התחייבויות חיתומיות, וזאת באמצעות החברות מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ, מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ ומנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ, בהתאמה, המצויות בבעלותה של מנורה מבטחים פיננסים. לפרטים אודות מוצרי התחום ראה סעיף 7.2 להלן.

1.3.5 **פעילויות אחרות:** בנוסף, לחברה פעילויות אחרות שלא נכללו בתחומי הפעילות שלעיל משום שאינן מהותיות דיין על מנת להוות תחום פעילות נפרד, ביניהן פעילות ייזום פרויקטים והשקעות בנדל"ן והשקעה בפרוייקטים של אנרגיה סולארית, בחו"ל, באמצעות מנורה מבטחים נדל"ן, ופעילות השקעה בחברות בנות נוספות, כמפורט בסעיף 8.4.4 להלן.

כמו כן, מחזיקה הקבוצה בשלוש סוכנויות ביטוח כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של החברה.

תיאור תחומי הפעילות של הקבוצה יעשה בנפרד, למעט בעניינים הנוגעים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה, אשר יתוארו יחדיו, במסגרת סעיף 8 להלן.

תחומי הפעילות דלעיל, כפופים להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על תחומי הפעילות, ראה סעיף 8.1.1 להלן.

1.4 השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו

לא בוצעו השקעות בהון החברה בשנתיים שקדמו למועד דוח זה וכן למיטב ידיעת החברה, לא התבצעו עסקאות מהותיות שנעשו על ידי בעלי עניין בחברה מחוץ לבורסה.

1.5 חלוקת דיבידנדים

לפרטים בדבר חלוקת דיבידנדים, מגבלות על חלוקת דיבידנדים ויתרת הרווחים הראויים לחלוקה, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

חלק ב': תיאור ומידע על תחומי הפעילות של התאגיד

2. תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

2.1 תיאור כללי של התחום

תחום פעילות זה כולל את פעילויות ביטוח החיים, המנוהלות באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, והכולל חיסכון במוצרי פרט ובנוסף כיסוי לאירועים ביטוחיים הנובעים מסיכונים שונים במהלך חיי הפרט, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות ואובדן כושר עבודה. בנוסף, בתחום החיסכון ארוך הטווח (חיסכון פנסיוני), הקבוצה מנהלת פוליסות ביטוח חיים, באמצעות מנורה מבטחים ביטוח וכן קרנות פנסיה, גמל והשתלמות, באמצעות מנורה מבטחים פנסיה[2] ומנורה מבטחים מהנדסים.

בשנים האחרונות חלו שינויים רבים בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר השפיעו או עשויים להשפיע על פעילות הקבוצה בתחום, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית, אשר הינה בעיקרה מתן העדפה מכרעת לחיסכון במסלול הקצבתי (ביטוחי מנהלים ועצמאיים במסלול קצבה וקרנות פנסיה) על פני המסלול ההוני (קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים וביטוחי מנהלים במסלול הוני), כדי להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה.

מדיניות זו של הממשלה באה לידי ביטוי ברפורמות מקיפות בענף, אשר עניינן, בין היתר, שינוי מבנה המוצרים בתחום, שינוי הטבות המס אשר ניתנות לחוסכים לטווח ארוך כאמור, תוך מתן עדיפות לחוסכים במסלולים המיועדים לקצבה.

בנוסף, מתפתחת בשנים האחרונות ביחס לחלק ממוצרי התחום מגמה של הצטרפות אישית של יחידים לקרנות הפנסיה ולקופות הגמל, תוך הסתייעות במתווכים הפועלים לפי הוראות חוק הייעוץ הפנסיוני, בחסות חופש הבחירה שניתן לאותם יחידים מכוח חוק קופות הגמל, וזאת לצד המשך ההצטרפות הקולקטיבית המסורתית לקרנות הפנסיה/לקופות הגמל, בהסתמך על הסדרים שערכו המתווכים המסורתיים (מעסיקים ונציגי עובדים) עבור קבוצות עובדים שהם מייצגים (שכן חוק הפיקוח על הגמל קובע שניתן להוסיף ולקבוע את הסדרי הפנסיה בהסכמים, כברירת מחדל, וכי עובד שלא בחר לפנות להסדר פנסיוני שונה מההסדר הקבוע בהסכם החל בעניינו יצורף למכשיר הפנסיוני הקבוע בהסכם או לפיו).

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ראה סעיף 8.1.2.1 להלן.

להלן יתוארו בתמצית עיקרי הרפורמות המרכזיות אשר הונהגו בענף בשנים האחרונות.

2.1.1 הפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים ועדכון מקדמי קרנות הפנסיה

בחודש נובמבר 2012, פרסם הממונה את חוזר הביטוח שעניינו **מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים.** בחוזר נקבע, כי חברת ביטוח לא תשווק מיום 1.1.2013 ואילך תכניות ביטוח חיים משולבות חיסכון עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים, למעט ביחס למי שמלאו לו לפחות 60 שנים במועד המכירה ובלבד שהתוכניות יעמדו בעקרונות ובתנאים שפורטו בחוזר. בד בבד עם פרסום החוזר, שלח הממונה מכתב למנהלי חברות הביטוח שבו קבע סייגים להיתרים שניתנו לשיווק תכניות ביטוח חיים הכוללות מקדמים מובטחים ובכלל, זה קבע כי היקף חוזי ביטוח הכוללים מקדמים מובטחים שיימכרו על ידי חברות הביטוח בשנת 2013 לא יעלה על 75 מיליוני ש"ח, ומספר חוזי הביטוח הנ"ל לא יעלה על 6,000.

בחודש דצמבר 2012, פרסם הממונה חוזר פנסיה שעניינו **דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה**, ובו לוחות חדשים לצורך חישוב המאזן האקטוארי, אשר, בין היתר, יביאו ל: (1) הפחתה מהותית בעלויות בגין כיסוי לנכות; (2) עליית מקדם המרה מצבירה לפנסיית זקנה בפרישה. בעקבות החוזר, בחודש יולי 2013, תיקנו כל קרנות הפנסיה בישראל את תקנוניהן, ובשל כך הופחתה בצורה מהותית עלות הכיסוי הביטוחי במסגרת תקנון קרנות הפנסיה.

---

[2] כאמור לעיל, עד ליום 31 בדצמבר 2013 נוהלו קופות הגמל וקרנות ההשתלמות על ידי מנורה מבטחים גמל, אשר מוזגה באותו המועד למנורה מבטחים פנסיה וגמל.

השינויים הנ"ל הביאו לביטול היתרון השיווקי של מקדם הקצבה המובטח המהווה הבטחת מקדם תוחלת חיים, שהיה קיים בתכניות ביטוח החיים, למול קרנות הפנסיה. מתחילת שנת 2013, החלו חברות הביטוח לשווק תכניות ביטוח חיים ללא מקדמי קצבה מובטחים. בהמשך לאמור, הקבוצה צופה כי אטרקטיביות מוצר ביטוח החיים תקטן ביחס למוצר קרנות הפנסיה תוך צמצום היקף המכירות של פוליסות ביטוח חיים פנסיוניות חדשות מחד ותוך שימור הפוליסות בעלות מקדם הקצבה המובטח שנמכרו בעבר, מאידך. להתפתחויות הנ"ל עשויה להיות השפעה שלילית על רווחיות הקבוצה לטווח ארוך. **הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת בין היתר, כתוצאה מהגעת השוק לשיווי משקל חדש ושונה מזה שנצפה, בין היתר, בשל העדפות הציבור ו/או שינויים רגולטוריים נוספים בעתיד.**

לפרטים נוספים ראה באור 37 לדוחות הכספיים וכן סעיף 4.3 לדוח הדירקטוריון.

2.1.2 מסלקה פנסיונית

בחודש מרס 2011, פורסם **חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני) (תיקון מס' 3), התשע"א-2011**, ובו הסדרה של הפעלת מערכת סליקה פנסיונית ומנגנוני הפיקוח על פעילותה. מטרת המסלקה הפנסיונית הינה ניהול מסלקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח, עבור החוסכים והמעסיקים, תוך הסדרת ממשקי העבודה בין כלל הגופים המוסדיים, היועצים הפנסיוניים והסוכנים הפנסיונים. המסלקה הפנסיונית צפויה לייעל את תהליכי העבודה, לאפשר ניהול ובקרה טובים יותר ולהגביר את השקיפות בניהול חסכונות הציבור.

החל מנובמבר 2013, מחויבים כל בעלי הרישיון לפעול אך ורק באמצעות המסלקה, בכל הנוגע לפניות לגוף מוסדי לשם קבלת מידע חד-פעמי, שאיננו כולל פרטי זיהוי של מוצר פנסיוני מסוים. הוראות בנוגע לסוגי פעולות נוספות שיש חובה לבצען באמצעות המסלקה נקבעו בחוזר שהוציא הממונה לעניין זה אשר יכנסו לתוקף, באופן מדורג, במהלך השנים הקרובות. בחודש מאי 2013, פרסם הממונה חוזר הקובע את גובה התשלומים שיהיה על גופים מוסדיים ועל בעלי הרישיון לשלם בגין השימוש במסלקה.

במקביל לקידום הקמת המסלקה הפנסיונית פרסם הממונה מספר חוזרים וטיוטות חוזרים, שמטרתם לייעל את תהליכי העבודה של המסלקה הפנסיונית ובאמצעותה ולהסיר חסמים טכנולוגיים. כמו כן, פרסם המפקח טיוטת תקנות שנועדו להסדיר את אופן התשלום והדיווח לגופים מוסדיים, ושנועדו לייעל תהליכי עבודה ולהכניס סטנדרטיזציה לדיווחי המעסיקים בגין הפרשות עבור עובדיהם, בין היתר באמצעות המסלקה.

2.1.3 פנסיית חובה

צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי מחודש נובמבר 2007 (אשר תוקן בחודש אוגוסט 2011), קובע הסדר של פנסיית חובה לכל עובד, ומחיל את הוראות ההסכם הקיבוצי בדבר חובת עריכת ביטוח פנסיוני על כלל העובדים השכירים במשק (להלן, בצוותא: "**הסדר פנסיית חובה**"). הסדר זה, השפיע רבות על תחום החיסכון ארוך הטווח, בפרט עקב הרחבת אוכלוסיית החוסכים לגיל פרישה וזאת באמצעות מוצרי חיסכון ארוך טווח השונים. בהתאם להסדר פנסיית חובה, שיעורי ההפרשות מהשכר שחובה לבטחו בביטוח פנסיוני (השכר בפועל אך לא יותר מהשכר הממוצע במשק), עלו באופן הדרגתי, מדי שנה, עד לשיעור של 15% בשנת 2013 ו- 17.5%, החל מחודש ינואר 2014.

2.1.4 דמי ניהול מרביים

בחודש יוני 2012, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012** (להלן, לצורך ס"ק זה: "**התקנות**"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל, קרנות פנסיה וקופות ביטוח שבניהולם. בחודש נובמבר 2013, פרסם המפקח תיקון **לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ג-2013**. עניינו של התיקון לתקנות הינו קביעת דמי ניהול מינימליים לחשבונות בקופות גמל עם צבירה נמוכה. במסגרת התיקון לתקנות, נקבע כי דמי הניהול המרביים עבור עמית שאינו מקבל קצבה בקופות גמל (בהתאם להגדרות המפורטות בתקנות), יהיה הגבוה מבין החלופות הבאות: 1.05% מהיתרה הצבורה ו- 4% מההפקדה או 6 ש"ח לחודש מהיתרה הצבורה של חשבונות

העמית בקופת הגמל (לפי ההגדרה שנקבעה בתקנות). התיקון ייכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2016. לפרטים נוספים ראה באור 28 לדוחות הכספיים.

2.1.5 הוראת שעה למשיכת כספים מחשבונות בעלי יתרה נמוכה

מאחר ועמיתים בעלי צבירות נמוכות (פחות מ- 7,000 ש"ח), עלולים להיפגע כתוצאה מקביעת דמי ניהול מינימליים כאמור לעיל, פורסם בחודש ינואר 2014, **חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(הוראת שעה), התשע"ד-2014**, אשר קבע הוראת שעה, העתידה לפקוע ביום 31 במרס 2015, אשר מתירה משיכת כספים מקופת גמל לא משלמת לקצבה באופן חד-פעמי, בתנאים שיקבע המפקח, בפטור ממס על רכיב התגמולים. בחודש פברואר 2014 אישרה ועדת העבודה והרווחה **הוראת שעה למשיכת כספים מחשבונות בעלי יתרה נמוכה בקופת גמל לתגמולים ו/או בקופת גמל לא משלמת לקצבה** שמתקיימים בהם תנאים שמפורטים בהוראת השעה (הוראת השעה טרם פורסמה ברשומות ועל כן טרם נכנסה לתוקף), שתפקע ביום 31 במרס 2015, כאשר במקביל צפויה רשות המיסים להוציא הנחיה המעניקה פטור מניכוי מס במקור בעת משיכה חד פעמית מקופת גמל לתגמולים ו/או מקופת גמל לא משלמת לקצבה של כספי פיצויים שעומדים בתנאי הוראת השעה.

2.1.6 הגברת השקיפות בדמי הניהול

ביום 1 במרס 2013, נכנס לתוקף חוזר גופים מוסדיים בעניין דמי ניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני, שקובע את משך התקופה המינימאלית למתן הטבה בדמי ניהול ואת המקרים והתנאים שבהם ניתן להפסיק את ההטבה, קודם לתום תקופת ההתחייבות ולהעלות את דמי הניהול.

2.1.7 כיסוי ביטוחי בקופות גמל

בחודש ינואר 2013, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"ג-2013 וחוזר גופים מוסדיים בעניין רכישת כיסויים ביטוחיים באמצעות חברה מנהלת של קופת גמל.** התקנות והחוזר נועדו להגביר את התחרות והתחליפיות של מוצרי החיסכון הפנסיוני השונים. התקנות והחוזר מאפשרים לחברות מנהלות של קופות גמל להציע לעמיתיהן כיסוי ביטוחי הדומה לזה המוצע על ידי קרנות הפנסיה וחברות הביטוח, תוך שיפור מעמדו של מוצר קופות הגמל הלא משלמות לקצבה, שהפך בעקבות תיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל, למוצר נחות.

על אף שהתקנות נכנסו לתוקף כבר בינואר 2013, ביחס לקופת גמל לא משלמת לקצבה ולקרן השתלמות, ולאור התקופה הקצרה שעברה, דומה שעד כה התקנות עדיין לא השפיעו מהותית על קצב ההצטרפות למוצר קופות הגמל הלא משלמות לקצבה, וטרם ניתן לצפות את השפעת השינוי על תחום הפעילות.

2.1.8 הגבלה על הוצאות ישירות בניהול השקעות

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשע"ב-2012

החל משנת 2008, ניתן לגבות מנכסי המבוטחים הוצאות הנוגעות לביצוע השקעות בקרנות השקעה שונות והוצאות לצורך ביצוע השקעות בניירות ערך לא סחירים ובנדל"ן ובתקופה שמיום 1 בינואר, 2008 עד 31 במרס 2014 גם הוצאות ישירות הנובעות מניהול השקעות של נכסי המבוטחים בחו"ל. בחודש מרס 2014, פרסם הממונה טיוטת תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), שבמסגרתו ביקש להאריך את תוקף הוראת השעה ביחס להוצאות ישירות הנובעות מניהול השקעות של הנכסים בחו"ל עד ליום 31.12.2015, ובמקביל להגביל את שיעור ההוצאות הישירות שיגבו מהנכסים והנובעות מסוגים שונים של ניהול השקעות לשיעור של 0.25%, כאשר:

- בשנת 2014 ניתן יהיה להמשיך ולגבות הוצאות בשל עסקאות שבוצעו לפני מועד פרסום התקנות ("הוצאות ישירות לא סחירות ישנות") בשיעור העולה על 0.25%, אך לא ניתן יהיה לגבות הוצאות ישירות בגין עסקאות אחרות שיבוצעו באותה השנה, כל עוד לא עלה השיעור המצרפי על 0.25%;

- בשנת 2015 ניתן יהיה להמשיך ולגבות הוצאות בשל הוצאות ישירות לא סחירות ישנות או הוצאות הנובעות מהשקעה בקרנות השקעה בשיעור העולה על 0.25%, אך לא ניתן יהיה לגבות הוצאות ישירות בגין עסקאות אחרות שיבוצעו באותה השנה, כל עוד לא עלה השיעור המצרפי על 0.25%.

התיקון לתקנות כאמור לעיל עשוי לגרום להגדלה מסוימת בהוצאות שבהן נושאת הקבוצה (ושעד כה נשאו בהן המבוטחים) ולפגוע ברווחיותה. **המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של התיקון לתקנות, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של החברה** אשר עשויות לא להתממש בפרט אם התיקון לא יאושר ו/או יאושר באופן שונה.

2.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

2.2.1 ביטוח חיים

ענף ביטוח החיים מעניק כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות (להלן: "**ריסק**"), כאשר ישנן תוכניות ביטוח המשלבות בתוכן גם מרכיב של צבירה כספית (להלן: "**חיסכון**"). כמו כן, ישנן פוליסות מסוג חיסכון המשולבות עם כיסוי בגין מחלות קשות. השילוב בין שני המרכיבים (ריסק וחיסכון) בפוליסה משולבת או בפוליסות נפרדות תלוי בבחירת המבוטח ובצרכיו האישיים. פוליסות ביטוח חיים הינן פוליסות ארוכות טווח הניתנות לרכישה באופן עצמאי או במסגרת יחסי עובד מעביד כשכיר או כבעל שליטה ("**ביטוח מנהלים**").

<u>תיאור כללי</u>

הקבוצה משווקת פוליסות ביטוח מנהלים, פוליסות ביטוח לעצמאיים (הכפופות לתקנות קופות הגמל) וכן פוליסות ביטוח פרט. פוליסות אלה כוללות מרכיב חיסכון הוני או קצבתי או שילוב ביניהם (לפי בחירת המבוטח ובכפוף להוראות הדין) וכן מרכיבי ריסק למיניהם, או כל אחד מהמרכיבים שהוזכרו בנפרד מאחרים (ריסק לסוגיו בלבד או חיסכון לסוגיו בלבד).

<u>מרכיב חיסכון הוני</u>

חיסכון הוני מעניק למבוטח אפשרות למשוך את ערכי הפדיון בסכום חד פעמי, בכפוף לתנאי הפוליסה והוראות הדין.

<u>מרכיב חיסכון לקצבה</u>

במסלול קצבה זכאי המבוטח לקצבה חודשית לכל ימי חייו בהתאם לנוסחה שנקבעה בפוליסה. המסלול העיקרי מקנה תקופה מינימאלית של תשלומי קצבה, שישולמו לשארים או למוטבים, אף אם המבוטח שהחל לקבל קצבה נפטר לפני כן.

<u>ביטוח חיים ריסק טהור</u>

פוליסות מסוג ריסק המעניקות תשלום למוטבים של סכום הביטוח, בתשלום אחד, במקרה של מות המבוטח, למעט במקרה של התאבדות במהלך השנה הראשונה.

במסגרת פוליסות ביטוח אלו משווקת הקבוצה גם פוליסות ביטוח ריסק המשמשות כבטוחה למקרה מוות לנותן המשכנתא. סכום הביטוח הינו בגובה יתרת ההלוואה. הפוליסה מאפשרת גם שילוב ביטוח מבנה הדירה בגינה נלקחה ההלוואה.

בנוסף, משווקת הקבוצה פוליסות מסוג ריסק טהור המעניקות פיצוי חודשי למוטבים במקרה של מות המבוטח ("רצף הכנסה"), החל מהחודש שלאחר פטירתו ועד לתום תקופת הביטוח.

<u>מסלולי השקעה</u>

בכל מוצרי הביטוח בהם קיים מרכיב חיסכון ואשר שווקו משנת 2004 ואילך, ניתנת למבוטח בחירה לגבי מסלולי ההשקעה של כספי החיסכון. עיקר כספי המבוטחים

מושקעים, לאחר שנת 2004, במסלול הכללי (קרן י' החדשה). בנוסף, מנהלת מנורה מבטחים ביטוח, תשעה מסלולי השקעה מתמחים, לרבות מסלולי השקעה המתמחים בהשקעה במניות, לרבות במניות חו"ל, כאשר עיקר כספי המבוטחים במסלולים המתמחים מושקעים במסלול צמוד מדד המתמחה בהשקעה בנכסים צמודי מדד ובעיקר אג"ח קונצרני ואג"ח ממשלתי.

<u>סוגי תכניות ביטוח בענף ביטוח החיים</u>

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שמשווקת הקבוצה:

פוליסת "סטטוס"

פוליסה שהקבוצה החלה בשיווקה בשנת 2004. בפוליסה זו קיימת הפרדה מוחלטת בין מרכיבי הריסק, החיסכון וההוצאות. הפוליסה משווקת כפוליסת ביטוח מנהלים, ביטוח פרט או ביטוח תגמולים לעצמאיים. החל מיולי 2008, פוליסת סטטוס לקצבה מגלמת הבטחת תוחלת חיים במקדם הקצבה. לאור תיקון 3 לחוק קופות הגמל, הקבוצה החליטה על קביעת מקדם קצבה להבטחת תוחלת חיים גם בפוליסות סטטוס קצבה שהונפקו החל מינואר 2004. בהתאם החל משנת 2009 ועד דצמבר 2012 הקבוצה שיווקה פוליסות "סטטוס" המאושרות כקופת גמל משלמת לקצבה או כקופת גמל לא משלמת לקצבה, לפי המקרה, עם הבטחת מקדם קצבה המיועדת לשכירים ולעצמאים, וכן פוליסות "טופ פיננס לתגמולים", המיועדות לקליטת צבירות הוניות של כספים שהופרשו עד לחודש דצמבר 2008. החל משנת 2013, בהתאם להנחיית המפקח על הביטוח, החברה משווקת עבור לקוחות שכירים ועצמאים שגילם לא עולה על 60 שנים, פוליסות "סטטוס 2013", המאושרות כקופות גמל שאינן כוללות מקדם קצבה להבטחת תוחלת חיים ועבור לקוחות שכירים ועצמאים שגילם עולה על 60 שנים או בכפוף להנחיות המפקח למבוטחים שגילם נמוך מ- 60 וביקשו לבצע ניוד לחברה פוליסות "סטטוס", הכוללות מקדם קצבה להבטחת תוחלת חיים. לביטול מקדם הקצבה להבטחת תוחלת החיים יש השפעה על הביקוש למוצר. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי המוסכם בין החברה למבוטח.

פוליסת TOP FINANCE[3]

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד, המשווקת כפוליסת פרט. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה לאור התשואות באפיקי השקעה חלופיים וסביבת הריבית הנמוכה חל גידול בביקוש למוצר זה.

ביטוח ריסק קבוצתי

פוליסות מסוג ריסק קבוצתי משווקות בדרך כלל למעסיקים או איגודים, המייצגים קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, המעוניינים לבטח את חברי הקבוצה בכיסוי למקרה מוות בלבד והן כפופות לתקנות ביטוח חיים קבוצתי, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה.

ביטוח אובדן כושר עבודה

כיסוי המעניק למבוטח, לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים ממועד מקרה הביטוח, תשלום חודשי ושחרור מתשלום פרמיה בתקופת אי הכושר במקרה של נכות הגורמת לאובדן כושר עבודה, מלא או חלקי, כתוצאה ממחלה או תאונה. כיסוי זה נמכר בדרך כלל ככיסוי נוסף בפוליסות ביטוח אחרות כגון "סטטוס" או "ריסק".

הפוליסה כאמור נמכרת ללקוחות שכירים, עצמאיים ופרטיים.

[3] נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

אובדן כושר עבודה קבוצתי

פוליסות מסוג אובדן כושר עבודה קבוצתי כפופות לתקנות מיוחדות שהותקנו לעניין זה שתחולתן מחודש אפריל 2007, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה.

ביטוח למקרה מוות מתאונה

כיסוי המעניק למוטבים בעת מקרה מוות של המבוטח כתוצאה מתאונה, סכום כספי חד-פעמי.

ביטוח למקרה נכות מתאונה

כיסוי המעניק סכום כספי חד-פעמי במקרה של נכות עקב תאונה. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח במלואו, ובמקרה של נכות חלקית ישולם סכום ביטוח יחסי מתוך סכום הביטוח המלא בהתאם לטבלה הקבועה בפוליסה.

פוליסות TOP LIFE ללקוחות הגיל השלישי

פוליסות שהחברה החלה בשיווקן בשנת 2013.

החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי המוסכם בין החברה למבוטח. בנוסף, יכול המבוטח לבחור במסלול השקעה הכולל הבטחת ריבית והצמדה למדד לתקופה של בין שנתיים ל- 15 שנה, בהתאם לריבית הקבועה בפוליסה.

פוליסות TOP LIFE מיועדות לניוד כספים מקופות גמל ו/או פוליסות ביטוח, וזאת במטרה לשמש כתוכנית המשך תוך מתן מענה לצרכים והעדפות שונות של הלקוחות בגיל הפרישה. הקבוצה משווקת בין היתר, מוצרים המיועדים לתשלומים עיתיים, עם וללא הבטחת מקדם קצבה; תשלומים לתקופה מוגדרת מראש; תשלומי קצבה מיידיים או עתידיים, לתקופות שונות.

מכיוון שמדובר בקהל יעד חדש ולאור התארכות תוחלת החיים אנו צופים גידול בביקוש למוצרים אלו בשנים הקרובות.

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שהקבוצה שיווקה ועדיין מתקבלות בגינם הפקדות שוטפות (למעט בגין קופה מרכזית לפיצויים):

פוליסת "עדיף"

עד לסוף שנת 2003 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח "עדיף" בה דמי הביטוח מפוצלים בין מרכיב הריסק (כולל הוצאות) לבין מרכיב החיסכון, כאשר היחס בין המרכיבים כאמור, נקבע על ידי בעל הפוליסה או המבוטח. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף שנת 2003 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה.

פוליסת "מעורב" (מסורתי)

עד לסוף חודש יוני 2001 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח מסוג "מעורב" (מסורתי), אשר בה סכום הביטוח מורכב ממרכיב החיסכון בתוספת מרכיב הריסק כשהם שלובים יחדיו. בקרות מקרה ביטוח (מוות או תום תקופה) משולם סכום הביטוח הקבוע מראש, הנקוב בפוליסה. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף חודש יוני 2001 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה. פוליסה זו, לרוב, הינה הונית (אם כי קיים נספח קצבה בחלק מהפוליסות). לאור תיקון 3 לחוק הגמל הצבירה בפוליסה בגין הפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

קופה מרכזית לפיצויים

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד ומאפשרת למעסיק לצבור את התחייבויותיו לתשלום פיצויים לעובדיו, הכול בכפוף לתקנות קופות הגמל. לאור תיקון חוק הגמל, לפיו לא יותר עוד שיווקן של פוליסות מסוג זה, הייתה רשאית החברה להמשיך ולקבל הפקדות לפוליסות הקיימות עד לתום שנת 2010 רק בגין עובדים שהמעסיק העביר בגינם הפקדות עד סוף 2007. נכון להיום לא ניתן להפקיד סכומים לפוליסות אלו.

2.2.2 פנסיה

ענף הפנסיה מעניק למבוטחים אפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך (פנסיית זקנה), וכן כיסוי למקרה נכות (פנסיית נכות) ומוות (פנסיית שאירים).

2.2.2.1 קרן פנסיה חדשה מקיפה "מבטחים החדשה"

הקרן מעניקה כיסויים למקרי מוות (פנסיית שאירים), אובדן כושר עבודה (פנסיית נכות) ופרישה לפנסיה בגיל זקנה (פנסיית זקנה), כמפורט בתקנון הקרן. כיסויים אלו ימומנו על ידי ניכוי עלות הסיכונים מחשבון העמית מדי חודש בחודשו, כאשר הקרן פועלת על בסיס ערבות הדדית של עמיתי הקרן (דהיינו - המבטח הינם עמיתי הקרן). היקף הכיסויים ייקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר העמית (מבין מגוון מסלולי ביטוח אפשריים), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו.

העלות המצטברת של הכיסויים הביטוחיים שיינתנו לעמית בעד תקופת ביטוחו לא תעלה על 35% מדמי הגמולים, שיופקדו עבורו במרכיבי התגמולים בקרן (עד לכל אחד ממועדי תשלום דמי הביטוח). ההפקדות לקרן מוגבלות בתקרה חודשית של עד 20.5% מכפל השכר הממוצע במשק (כיום - הפקדה בסכום של כ- 3,672 ש"ח בחודש), המחושבת באופן מצטבר עבור כל שנת מס בנפרד.

זכויות וחובות עמיתי הקרן נקבעות לפי הוראות התקנון, אשר על פיהן, לזכות כל עמית בקרן נצבר סכום, שחלוקתו במקדם אקטוארי מתאים תניב את פנסיית הזקנה שיהיה זכאי לה בגיל הפרישה, לפי נתוני הפנסיה שהעמית קבע. כמו כן, יוענק לעמית כיסוי ביטוחי למקרי נכות ומוות לפני גיל הפרישה. היקף הכיסויים יקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר העמית (מבין מספר מסלולים אפשריים), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו, והכול בכפוף להסדר התחיקתי. **ב"מבטחים החדשה" ארבעה עשר מסלולי השקעה, וכן שני תיקי השקעה לכיסוי התחייבויות הקרן למקבלי קצבה.** התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו.

2.2.2.2 קרן פנסיה חדשה כללית "מבטחים החדשה פלוס"

"מבטחים החדשה פלוס", הוקמה בשנת 1997, והינה קרן פנסיה חדשה כללית (המכונה "קרן כללית" או "קרן משלימה"), המיועדת בעיקרה להפקדות דמי גמולים משכר העולה על כפל השכר הממוצע במשק וכן להפקדות חד-פעמיות לצורך רכישת קצבה לגיל פרישה.

בהתאם לתקנון, ניתן כיסוי פנסיוני מקיף (לפנסיית זקנה, לפנסיית נכות ולפנסיית שאירים) לעמית שרצה בכך, במסלולי ביטוח שונים שביניהם יוכל העמית לבחור, אך נשמרת האפשרות לבחור במסלול פנסיית יסוד, כלומר - ללא כיסויים ביטוחיים למקרי נכות או פטירה בגיל העבודה. התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו.

בהתאם להוראות הממונה בהקשר זה, רוכשת מנורה מבטחים פנסיה, ביטוח משנה למסלולי הביטוח ב"מבטחים החדשה פלוס". הביטוח נרכש ממנורה מבטחים ביטוח והוא צפוי להוסיף ולהירכש עד לקיומה של מסה קריטית של עמיתים ב"מבטחים החדשה פלוס", שחל עליהם כיסוי ביטוחי כאמור.

2.2.3 גמל

ענף קופות הגמל מעניק לחוסך (להלן: **"עמית"**) אפשרות חיסכון נוספת לטווח בינוני (קרנות השתלמות) או ארוך (קופת גמל לא משלמות לקצבה), תוך קבלת הטבות מס שונות ואפשרות, בתנאים מסוימים, למשיכת הסכומים שנצברו כסכום חד פעמי.

מנורה מבטחים גמל, מנהלת קופות גמל מ- 5 סוגים שונים: קופות גמל לא משלמות לקצבה (שלעניין הכספים שהופקדו בהן עד סוף שנת 2007 מוסיפות להתנהל כקופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים), קרנות השתלמות, קופות מרכזיות (לפיצויים, וכן קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית), קופות גמל למטרה אחרת וקופות גמל בניהול אישי.

קופות גמל אישיות לתגמולים הן קופות גמל לטווח ארוך (משיכה בסכום חד פעמי מקופות אלו תתאפשר רק בהתקיים תנאים מסוימים).

קרנות השתלמות הינן קופות גמל לטווח בינוני.

קופות מרכזיות לפיצויים (שנסגרו בפני הפקדות משנת 2011 ואילך) וקופות גמל למטרות אחרות הינן, בדרך כלל, קופות גמל לטווח קצר, המיועדות לעמיתים מסוגים מסוימים בלבד.

במהלך שנת 2013, ביצעה מנורה מבטחים גמל מיזוגים של מספר קופות גמל, על מנת שתוכל לעמוד בדרישות **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן: "חוק ההתייעלות")**, **ותקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הרשאה לנהל יותר מקופת גמל אחת), תשע"ב-2012**, שאפשרו לחברה מנהלת, שמנהלת יותר מקופת גמל אחת מאותו סוג, באמצעות מספר מתפעלים, להמשיך בכך עד לסוף שנת 2013 בלבד.

להלן רשימת קופות הגמל בענף, המנוהלות על ידי מנורה מבטחים גמל (כיום, מנורה מבטחים פנסיה וגמל):

שם הקופה	סוג הקופה
מנורה מבטחים השתלמות	קרן השתלמות
מנורה מבטחים תגמולים ופיצויים	קופת גמל לא משלמת לקצבה, קופת גמל לתגמולים וקופת גמל אישית לפיצויים
מור מנורה מבטחים	קופת גמל לא משלמת לקצבה, קופת גמל לתגמולים וקופת גמל אישית לפיצויים, קופה סקטוריאלית
מנורה מבטחים יותר	קופת גמל לא משלמת לקצבה, קופת גמל לתגמולים וקופת גמל אישית לפיצויים, כוללת 3 מסלולים מבטיחי תשואה
מנורה מבטחים אמיר	קופת גמל לא משלמת לקצבה, קופת גמל לתגמולים וקופת גמל אישית לפיצויים, כוללת 2 מסלולים מבטיחי תשואה
מנורה מרכזית לפיצויים	קופה מרכזית לפיצויים
מבטחים מרכזית לפיצויים	קופה מרכזית לפיצויים
מנורה מבטחים משתתפת בפנסיה תקציבית	קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית
מבטחים קופת גמל למטרות חופשה, חגים והבראה	קופת גמל למטרה אחרת - חופשה והבראה
מנורה מבטחים גמל בניהול אישי	קופת גמל לא משלמת לקצבה וקופת גמל לתגמולים - בניהול אישי
מנורה מבטחים השתלמות בניהול אישי	קרן השתלמות - בניהול אישי

בנוסף מנהלת הקבוצה, במסגרת ענף הגמל גם "אומגה קרן השתלמות", באמצעות מנורה מבטחים מהנדסים.

2.2.4 להלן ריכוז מידע לגבי פעילות קרנות פנסיה וקופות גמל:

2013

	קרנות פנסיה חדשות					
	מקיפות	משלימות	קופות גמל לתגמולים ופיצויים	קרנות השתלמות	אחר	סה"כ
נכסים מנוהלים	56,274,685	641,100	9,570,422	4,975,524	912,592	72,374,323
דמי גמולים	6,489,448	152,165	194,164	633,847	74,253	7,543,877
צבירה נטו	272,123	(6,348)	24,001	315,855	43,443	649,074
שיעור דמי ניהול מנכסים	0.29%	0.74%	0.92%	0.83%	0.60%	
שיעור דמי ניהול מהפקדות	3.56%	1.52%	1.69%	-	-	

2012

	קרנות פנסיה חדשות					
	מקיפות	משלימות	קופות גמל לתגמולים ופיצויים	קרנות השתלמות	אחר	סה"כ
נכסים מנוהלים	46,114,552	465,726	8,802,787	4,592,594	816,864	60,792,523
דמי גמולים	5,641,673	90,268	186,663	587,133	79,417	6,585,154
צבירה נטו	4,740,316	82,238	(121,099)	179,993	38,526	4,919,974
שיעור דמי ניהול מנכסים	0.30%	1.05%	1.29%	0.82%	0.64%	
שיעור דמי ניהול מהפקדות	3.80%	-	-	-	-	

2011

	קרנות פנסיה חדשות					
	מקיפות	משלימות	קופות גמל לתגמולים ופיצויים	קרנות השתלמות	אחר	סה"כ
נכסים מנוהלים	37,279,071	348,946	8,292,364	4,059,976	716,668	50,697,025
דמי גמולים	4,904,506	71,624	173,368	499,829	75,706	5,725,033
צבירה נטו	4,178,485	65,678	(185,746)	192,728	69,952	4,321,097
שיעור דמי ניהול מנכסים	0.33	0.99	1.26%	0.68%	0.66%	
שיעור דמי ניהול מהפקדות	4.10	-	-	-	-	

2.3 תחרות

בתחום חיסכון ארוך הטווח במשק[4] [5], הסתכמו הנכסים נכון לסוף שנת 2013, בסך של 704.4 מיליארדי ש"ח, גידול של כ- 91.1 מיליארדי ש"ח המהווים גידול בשיעור של כ- 14.9%. נכסי החיסכון ארוך הטווח מורכבים מנכסים בענף ביטוח חיים בסך של כ- 197 מיליארדי ש"ח, בענף הפנסיה בסך של כ- 160.3 מיליארדי ש"ח ובענף הגמל בסך של כ- 347 מיליארדי ש"ח.

נתח השוק של הקבוצה בתחום בשנת 2013, עמד על שיעור של כ- 12.6% מסך הנכסים במשק, לעומת שיעור של כ- 12.2% בשנת 2012, כאשר נתח השוק בשנת 2013 בענף ביטוח החיים עמד על שיעור של כ- 8.2%, בענף הפנסיה- 35.5% ובענף הגמל- 4.6%, לעומת 8.2%, 36.3% ו- 4.6%, בשנת 2012, בהתאמה.

בהתאם לדוחות הכספיים של הגופים המוסדיים ולנתוני משרד האוצר, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013 ההכנסות מפרמיה ודמי גמולים בתחום החיסכון ארוך הטווח במשק עמדו על סך של 48.1 מיליארדי ש"ח, לעומת סך של 44.3 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 3.8 מיליארדי ש"ח, המהווים גידול בשיעור של כ- 8.6%.

נתח השוק של הקבוצה בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, עמד על שיעור של כ- 14.3% מהכנסות מפרמיה ודמי גמולים, לעומת שיעור של כ-13.4% בשנת 2012, כאשר נתח השוק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013 בענף ביטוח החיים עמד על שיעור של כ- 8.2%, בענף הפנסיה- 30.8% ובענף הגמל - 4.3%, לעומת 8%, 31.2%, ו- 4.2%, בשנת 2012, בהתאמה.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה ודמי גמולים, ראה סעיף 4.4.1 לדוח הדירקטוריון, בהתאמה.

2.3.1 <u>ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח</u>

2.3.1.1 תנאי התחרות בתחום הפעילות והמתחרים העיקריים

בתחום החיסכון ארוך הטווח המתחרים העיקריים של הקבוצה הם ארבעת קבוצת הביטוח הגדולות וכן בתי ההשקעות המנהלים כספי חיסכון פנסיוני. יצוין, כי במהלך שנת 2013, החלו מספר בתי השקעות בהליכים להקמת פעילות ביטוח ובפרט ביטוח חיים (ריסק) מתוך מגמה לחזק את מעמדם בתחום החיסכון ארוך הטווח.

הרפורמות שחלו בתחום בשנים האחרונות, אשר ביטלו את החסמים למעבר בין המוצרים השונים, הגבירו את התחרות בתחום נכסי החיסכון לטווח ארוך, זאת בעיקר בשל היטשטשות הקווים המפרידים בין המוצרים השונים בתחום. במקביל, וכתוצאה מהגברת הרגולציה אשר הגדילה את עלויות התפעול, החלה קונסולידציה של גופים בשוק ההון, בעיקר אצל בתי השקעות וכפועל יוצא מכך נוצרו תאגידים המנהלים כספי ציבור בהיקף של מעל מאה מיליארדי ש"ח. שינויי הרגולציה בשנים האחרונות חידדו את התחליפיות בין מוצרי ביטוח החיים לבין קרנות פנסיה וקופות גמל. יצוין לעניין זה, כי בעקבות ההגבלות שהוטלו על הבנקים להחזיק ולנהל (כבעלים) קופות גמל, חלקם של הבנקים בתחרות בתחום הפעילות מתמקד בעיקר בתפעול קופות גמל, כשירות לגופים המנהלים, וכן בייעוץ פנסיוני לציבור.

בשנת 2013, לאור הפסקת שיווק מוצרי ביטוח חיים עם הבטחת מקדם קצבה (לפרטים ראה סעיף 2.1.1 לעיל) הפכו קרנות הפנסיה ליעד ההפקדות העיקרי של שכירים בישראל, המצטרפים לראשונה למוצר פנסיוני כלשהו. במקביל, נמשכה הירידה המתמשכת בהיקף ההפקדות לקופות גמל מחד (לאור הפיכת הפקדות שמבוצעות אליהן לכספים קצבתיים), במקביל להפיכתן של קרנות הפנסיה, ביחד עם ביטוחי המנהלים, ליעד ההפקדות העיקרי של השכירים בישראל, מאידך. ההיתר שניתן לקופות הגמל לרכוש ולשווק כיסויים ביטוחיים שונים (כיסוי ביטוחי לאריכות חיים, כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות, כיסוי ביטוחי לסיכוני נכות וכיסוי ביטוחי לשחרור מתשלום) לעמיתיהן עדיין לא השפיע באופן משמעותי על יכולת קופות הגמל לשנות את המגמות הנ"ל. בעקבות השינויים הרגולטוריים הנזכרים לעיל, לא ניתן

[4] בהתאם לנתוני ביטוח-נט, לא כולל פוליסות שהוקמו לפני 1990.
[5] בהתאם לנתוני פנסיה-נט, לא כולל את קרנות הפנסיה הוותיקות.

להעריך מהו שיווי המשקל שאליו יגיע שוק החיסכון הפנסיוני. **עם זאת, מידע זה, הינו מידע צופה פני עתיד וייתכן והערכה זו לא תתקיים עקב התנהגות השוק.**

להלן יפורטו מאפיינים ספציפיים של התחרות בענפים השונים בהם פועלת החברה במסגרת פעילותה בתחום.

ביטוח חיים

התחרות בענף ביטוח החיים מתרכזת בעיקרה סביב מגוון תכניות הביטוח המוצעות על ידי חברות הביטוח ובכלל זה תשלום הקצבה במסגרתן, התשואה המושגת על הנכסים לאורך זמן, רמת סיכון הנכסים ביחס לתשואה המושגת/מובטחת, השירות הניתן למבוטחים, שיעור דמי הניהול מפרמיה ומצבירה ותעריפי הביטוח.

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות הפרמיות ברוטו, מעסקי ביטוח חיים, ליום 30 בספטמבר 2013, בין החברות המתחרות בענף הינה כדלקמן:

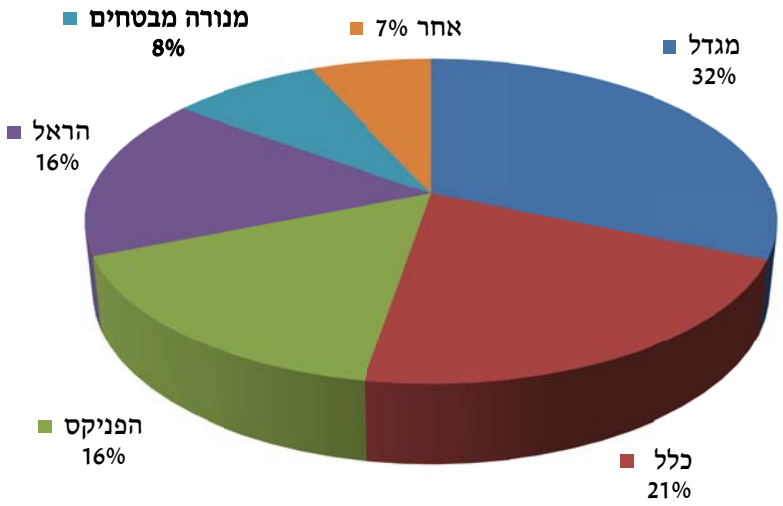

בהתאם לנתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח[6], התפלגות ההתחייבויות הביטוחיות, נכון ליום 30 בספטמבר 2013, בין החברות המתחרות בענף ביטוח חיים הינה כדלקמן:

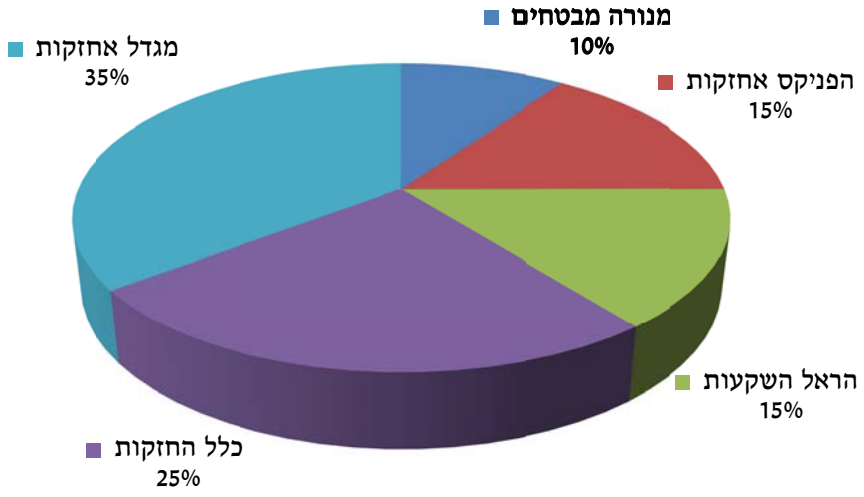

לפירוט נוסף על הכנסות הקבוצה מפרמיה בענף זה, ראה סעיף 4.4.1 לדוח הדירקטוריון.

יכולת הקבוצה להתמודד עם התחרות בתחום זה, תלויה, בין היתר, בהרחבת מערך המכירות, בהתייעלות בתשומות הייצור תוך שמירה על רמת השירות, בפיתוח מוצרים ייחודיים, בשימור התיק הקיים ובמובילות בתחום התשואות למבוטחים.

הגורמים העיקריים המשפיעים על התחרות בענף הם חברות הביטוח המתחרות על נתחי השוק שלהן וסוכני הביטוח אשר משפיעים גם הם על גודל נתחי השוק של המבטחים השונים.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: שיעור תגמול הסוכנים והאטרקטיביות של מגוון המוצרים ותעריפי הביטוח שמציעה הקבוצה וכן התשואה למבוטחים.

<u>פנסיה</u>

התחרות בענף זה מתמקדת במאמצים להעברת עמיתים בין קרנות הפנסיה השונות, להעברת עמיתים מביטוחי מנהלים וקופות גמל לקרנות הפנסיה ובגיוס לקוחות חדשים. התחרות נסובה בעיקר על גובה דמי הניהול שיגבו מהעמיתים, כאשר בכל הנוגע להתקשרות עם קולקטיבים (מעסיקים/ארגוני עובדים) התחרות נסובה גם ביחס לרמת השירות שתינתן.

התחרות בענף הינה בעיקר בין קבוצות הביטוח אשר בבעלותן חברות לניהול קרנות פנסיה. קרנות הפנסיה שבשליטת קבוצות הביטוח מהוות למעלה מ-90% מנתח השוק של קרנות הפנסיה החדשות בשוק הפנסיוני ארוך הטווח.

המתחרים העיקריים בענף הפנסיה הם: מקפת אישית שבשליטת קבוצת מגדל; מיטבית-עתודות שבשליטת קבוצת כלל; הראל גילעד שבשליטת קבוצת הראל.

[6] בהתאם לנתוני "ביטוח נט".

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות נכסי קרנות הפנסיה בין המתחרים בענף נכון ליום 31 בדצמבר 2013, הינה כדלקמן:

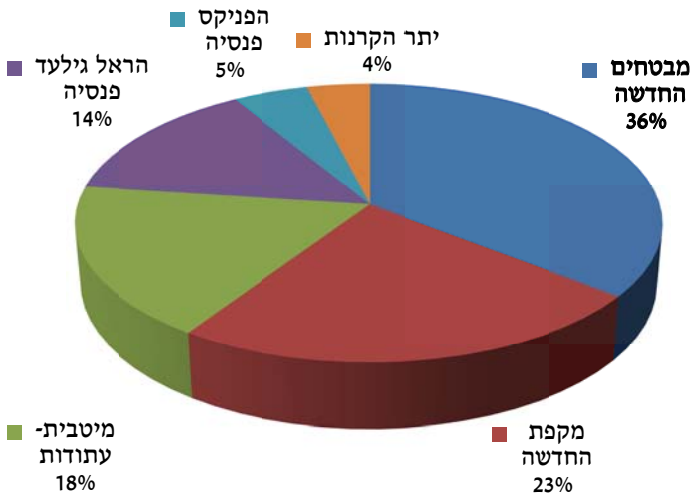

בהתאם לנתוני החברות המנהלות קרנות פנסיה[7], התפלגות הפקדות הפרמיה, בין המתחרים בענף, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, הינה כדלקמן:

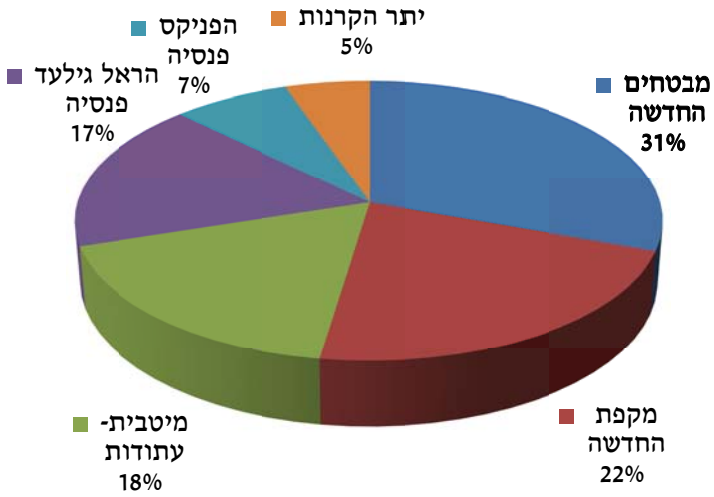

לפירוט נוסף על הכנסות הקבוצה מפרמיה בענף זה, ראה סעיף 4.4.1 לדוח הדירקטוריון.

בעקבות רפורמת בכר, השתנה כאמור מבנה התחרות בתחום כולו וכן בענף הפנסיה. בעקבות כניסתו לתוקף של חוק הייעוץ הפנסיוני והתיקון לחוק זה כמפורט בסעיף 8.1.2 להלן, החלו הבנקים לתת לציבור ייעוץ בנושא הפנסיה. הסדרי פנסיית חובה משפיעים גם הם על התחרות בתחום. כמו כן, הקבוצה

[7] בהתבסס על נתוני "פנסיה-נט".

מעריכה כי השינויים האמורים משפיעים גם על טעמי הציבור וערוצי הפצה נוספים (כגון סוכנים) בכל הקשור למוצר הפנסיוני הרצוי. כתוצאה מהאמור לעיל, החלה להצטרף לקרנות הפנסיה אוכלוסייה חדשה שלא הייתה מבוטחת בהן בעבר.

מתן רישיונות לקופות גמל שפעלו עד כה כקופות גמל הוניות לרכוש ולשווק כיסויים ביטוחיים לעמיתיהן, על רקע חובת הפנסיה במשק, עשויה לפתח תחרות נוספת בתחום (אפשרות שעדיין לא באה לכדי ביטוי בשנת 2013). הדבר מוצא את ביטויו, להערכת החברה, הן על רקע של שיווק קופות הגמל הלא משלמות לקצבה כמוצר תחליפי לקרנות הפנסיה, והן בהיערכות להקמת קרנות פנסיה בידי גופים שפעילותם הדומיננטית בתחום החיסכון הפנסיוני הינה בענף קופות הגמל כדוגמת בתי ההשקעות. בנוסף, כתוצאה מקביעת תקרה לדמי ניהול אשר צפויה להשפיע בעיקר על קופות הגמל, יתכן ויתפתח תהליך של רכישות ומיזוגים בענף קופות הגמל כך שייווצרו גופי גמל בעלי עוצמה תחרותית גדולה מזו הקיימת כיום. **הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הרפורמות האחרונות בתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של התנהגות השוק באופן שונה מזה המוערך על ידי הקבוצה במועד דוח זה.** על מנת לשמור על תיק הלקוחות הקיים והרחבתו, מנורה מבטחים פנסיה פועלת לצמצום מעבר של עמיתיה לקרנות הפנסיה המתחרות ובמקביל, לגיוס לקוחות חדשים. במסגרת זו, משתתפת מנורה מבטחים פנסיה במכרזי פנסיה. כמו כן, מנורה מבטחים פנסיה פועלת על מנת להדגיש את יתרון הגודל שלה על פני הקרנות המתחרות. בנוסף פועלת מנורה מבטחים פנסיה להשגת תשואה גבוהה למבוטח על הצבירה שלו בקרן הפנסיה; לשמירה על תשואה דמוגרפית גבוהה; ועל ביצוע חיתום רפואי ועסקי.

<u>קופות הגמל</u>

בענף קופות הגמל קיימת תחרות מתמדת מצד מספר רב של מתחרים כאשר התחרות מתמקדת בהשגת תשואה (ביחס לרמת הסיכון), גובה דמי הניהול ואיכות השירות.

בעקבות רפורמת בכר השתנה דפוס התחרות בענף קופות הגמל, באופן שרוב הבנקים מכרו את הבעלות על קופות הגמל שהיו בניהולם, והחלו לשמש כנותני שירותי תפעול של קופות גמל וכיועצים פנסיוניים. כתוצאה מכך, מתחריה העיקריים של החברה הינם בעיקר גופים לא בנקאיים, והעיקריים ביניהם הינם קבוצת הראל, קבוצת כלל, קבוצת מגדל, קבוצת הפניקס (בעלת השליטה באקסלנס נשואה), ובתי ההשקעות פסגות, מיטב-דש, אלטשולר-שחם וילין-לפידות.

הקבוצה מעריכה, כי נכון למועד אישור הדוח, חלקה בשוק בענף זה הינו כ-4% (הערכת הקבוצה מבוססת על הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים, ביחס להערכה בדבר סך הנכסים המנוהלים בענף זה).

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, להלן התפלגות היקף נכסי קופת הגמל (ללא נתוני מבטיחות תשואה), בין המתחרים בענף נכון ליום 31 בדצמבר 2013:

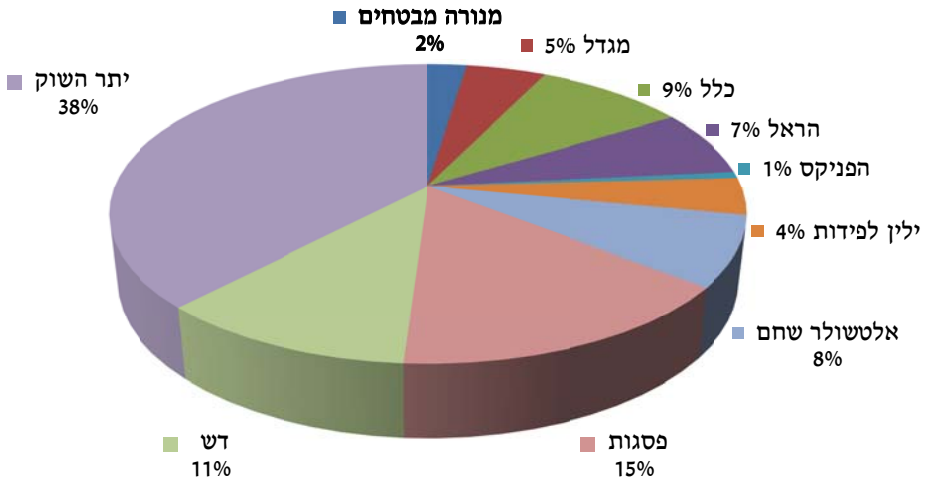

בהתאם לנתוני החברות המנהלות קופות גמל[8], התפלגות הפקדות הפרמיה בין המתחרים בענף (ללא נתוני מבטיחות תשואה), נכון ליום 31 בדצמבר 2013, הינה כדלקמן:

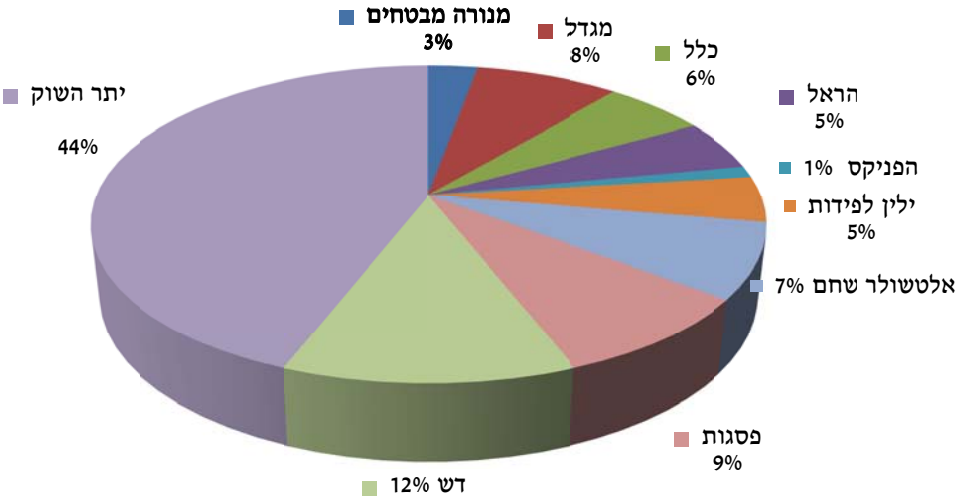

לפירוט נוסף הכנסות הקבוצה מפרמיה בענף זה, ראה סעיף 4.4.1 לדוח הדירקטוריון.

2.3.1.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום

השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח, תוך הישענות על גודלה ויציבותה של מבטחים החדשה, קרן הפנסיה הגדולה בישראל; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; הרחבת מערך השיווק הישיר של מנורה מבטחים פנסיה, השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

8 בהתבסס על נתוני "פנסיה-נט".

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם היותה של מנורה מבטחים פנסיה מובילה בענף הפנסיה; חוסנה הפיננסי של הקבוצה; מובילות בתשואה למבוטחים/עמיתים; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

2.4 לקוחות

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה בדוחותיה הכספיים.

2.4.1 ביטוח חיים

להלן נתונים לגבי התפלגות הפרמיה ברוטו בין עמיתים שכירים לבין מבוטחים פרטיים ועצמאיים ולבין קולקטיביים (באחוזים):

הלקוח	2013	2012	2011
עמיתים שכירים	61.5%	61.2%	59.5%
פרטיים ועצמאיים	37.4%	37.7%	39.9%
קולקטיביים	1.1%	1.1%	0.6%
סה"כ	**100.0%**	**100.0%**	**100.0%**

יצוין, כי למיטב ידיעת הקבוצה, אין לה לקוחות קבועים או לקוחות בעלי מאפיינים קבועים, מעבר לסיווג המפורט בטבלה שלעיל.

למידע בדבר שיעור הפדיונות מעתודה ממוצעת בביטוח חיים, ראה סעיף 4.4.1.1 לדוח הדירקטוריון.

2.4.2 פנסיה

להלן התפלגות דמי הגמולים בין עמיתים שכירים לבין עצמאיים (באחוזים):

הלקוח	2013	2012	2011
עמיתים שכירים	97.6%	97.8%	97.3%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	2.4%	2.2%	2.7%
סה"כ	**100.0%**	**100.0%**	**100.0%**

2.4.3 קופות גמל

להלן התפלגות דמי הגמולים בין עמיתים שכירים, עמיתים עצמאיים ועמיתים מעסיקים (בקופות מרכזיות) (באחוזים):

הלקוח	2013	2012	2011
עמיתים שכירים	81%	79%	76%
עמיתים עצמאיים	12%	13%	14%
עמיתים מעסיקים בקופות מרכזיות	7%	8%	10%
סה"כ	**100%**	**100%**	**100%**

3. ביטוח רכב חובה

3.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי, על פי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (להלן: "**פקודת ביטוח רכב מנועי**").

כל ביטוחי רכב החובה בישראל בוצעו באמצעות תאגיד אבנר - איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ (להלן: "**אבנר**"), כביטוח משותף, בו השתתפה כל אחת מחברות הביטוח. במסגרת רפורמה בתחום, על פי חקיקה משנת 1997 הוקטן בהדרגה חלקה של אבנר בביטוח חובה, והחל מיום 1 בינואר 2003, מונהגת בענף תחרות מבוקרת.

הטיפול בתביעות לגבי פוליסות ביטוח משנים הקודמות לשנת 2003, עבר בשנת 2010 לטיפול "קרנית", על סמך תקנות ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר) (מועד העברת נכסים וחבויות מאבנר לקרנית) התשע"א-2010, וזאת על סמך סעיף 10 ה(ג) לחוק ביטוח רכב מנועי, התשנ"ז-1997. החל מינואר 2011, חדלה אבנר לפעול וכל זכויותיה והתחייבויותיה עברו לקרנית.

בהמשך, הותקנו תקנות **ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004** (להלן: "**תקנות מאגר מידע**"), המסדירות את הקמתם של מאגרי מידע בתחום ביטוח רכב חובה ואת אופן פעולתם ויחסי הגומלין שבינם לבין המבטחים. מאגר מידע סטטיסטי המשמש לאיסוף מידע סטטיסטי ולהערכת עלות הסיכונים בענף ביטוח רכב חובה (להלן: "**מאגר המידע הסטטיסטי**"), ומאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח (להלן: "**מאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח**").

המאגרים הנ"ל מנוהלים על ידי מפעילים שאינן קשורים לחברות הביטוח. מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי מוסמך על פי הדין לאסוף מחברות הביטוח הפעילות בענף, נתונים רלבנטיים, לצורך קביעת עלות הסיכון הטהור. חברות הביטוח מחויבות להעביר למפעיל נתונים כאמור, אחת לרבעון.

מאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח, מרכז נתונים מכל חברות הביטוח, ומשמש לזיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה וכן למניעת הונאות ביטוח בתהליך החיתום בפוליסות רכב חובה. החל מינואר 2006, חברות הביטוח רשאיות להשתמש במאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח, לצורך זיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה. כמו כן, בהתאם לחוזר המפקח בעניין זה, למעט במקרים מסוימים (כגון במקרה שמדובר בחידוש ביטוח חובה לכלי רכב שבוטח אצל אותו מבטח בשנה החולפת, או במקרה של רכב בצי או קולקטיב) חל איסור להפיק תעודת ביטוח רכב חובה עבור כלי רכב פרטי ומסחרי עד 4 טון ואופנוע, מבלי שבוצע אימות מול המאגר, בעת תהליך החיתום, ביחס לפרטי מידע מסוימים, לכל הפחות.

פעולת מאגר המידע ודרכי השימוש של החברות בו עוגנו בהסכם ענפי. בחוזר אשר פורסם על ידי המפקח, נקבעו תנאים לעיון במידע המצוי במאגר ואמות המידה לקביעת כשירות המורשים להפניית שאילתה בקשר לפרטים אשר במאגר, בהתאם לתקנות מאגר מידע.

המבטחים נושאים במלוא עלות הקמת המאגרים ותפעולם. התשלומים שעל מבטחים לשלם עבור שירותי מאגרי המידע נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחלקו היחסי של כל מבטח בתחום בהתאם לנתוני שנה קודמת, וכן באיכות ובמועדי הדיווח למאגר.

בהמשך לרפורמה האמורה, עברו מרבית חברות הביטוח לתעריף דיפרנציאלי, המבוסס על שימוש במשתנים מתוך תכנית סיווג הסיכונים שמפרסם מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי, שאושרו על ידי המפקח, כמשתנים שבהם יהיה רשאי מבטח להשתמש, לצורך התאמת הפרמיה לסיכון המבוטח.

מאחר ומחד, ביטוח רכב חובה מהווה חובת חוקית ומאידך, כל חברת ביטוח רשאית לסרב לבטח מבוטח על פי שיקול דעתה, הוסדר הביטוח השיורי ("**הפול**"). בעל כלי רכב שסורב כאמור ולא השיג כיסוי ביטוחי באחת החברות הפועלות בענף, רשאי לרכוש ביטוח חובה באמצעות ה"פול".

הביטוח השיורי, הוא למעשה ביטוח משותף של כל המבטחים בענף ביטוח רכב חובה, השותפים בו ונושאים בהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן היחסי בענף (על פי חלקן היחסי בסה"כ פרמיות הביטוח בענף רכב חובה מ- 1 באוקטובר של השנה שקדמה לשנה החולפת ועד 30 ספטמבר לשנה החולפת). חלקה של הקבוצה בפול בשנת 2013 עמד על כ- 16.7% ובשנת 2012 על כ- 14.1%.

ה"פול" פועל כמבטח לכל דבר, ותעריפיו גבוהים מתעריפי חברות ביטוח אחרות בשוק.

החל משנת 2003, מעוגן הסדר הביטוח השיורי בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת תעריף), התשס"א-2001, המסדירות את הקמתו ופעילותו של התאגיד המשותף של המבטחים, "הפול", שמנהל את הביטוח המשותף, וכן באמצעות חוזר מפקח אשר פורסם בעניין זה.

חברות הביטוח רשאיות לכלול במסגרת תעריפי ביטוח החובה שלהן, מרכיב העמסה לצורך מימון הפסדי "הפול". בחודש פברואר 2012, פורסם **תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 20), התשע"ב-2012**, המתקן את סעיף 7א. לפקודה שעניינו מרכיב העמסה בתעריף ביטוח. בהתאם לתיקון זה, אם קבעה הרשות כהגדרתה בפקודה (קרי, שר האוצר או אדם/חבר בני אדם שמונה מטעמו) תעריפי ביטוח לפול, יהיה מרכיב ההעמסה הצפוי למימון העלות לביטוח אופנועים במסגרת הפול, בין 5.5% ל- 6.5%, מ"עלות הסיכון הטהור", כהגדרתו בפקודה. ביחס לתיקון זה, נקבעה הוראת שעה לשנים 2012 ו- 2013.

תעריפי הביטוח כפופים לאישור המפקח על הביטוח. לפרטים אודות הפיקוח על התעריפים ראה סעיף 3.2 להלן.

בנוסף, במסגרת **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009** (להלן, בפסקה זו: "**החוק**") הועברה האחריות, למתן שירותים רפואיים, הנכללים בסל השירותים הקבוע בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 ובצו התרופות לפיו, מחברות הביטוח - אשר ערב התיקון נדרשו לשלם לקופות החולים ולבתי החולים בגין הטיפולים הרפואיים שהעניקו לנפגעי תאונות דרכים - לקופות החולים.

מתחולת התיקון הוחרגו אוכלוסיות מסוימות, ובין היתר, חיילים ונפגעי תאונות עבודה, אשר האחריות הביטוחית לכיסוי הוצאות טיפול רפואי עבורם במקרה של תאונת דרכים נותרה של חברות הביטוח, כמו גם האחריות בגין שירותים רפואיים שאינם כלולים בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ובצו התרופות.

לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים שיינתנו על ידי קופות החולים, נקבע כי על המבטחים להעביר לקרנית, עבור קופות החולים, עד ליום 10 בכל חודש, שיעור של 9.4% מדמי הביטוח, שגבו בחודש הקודם בגין כל פוליסת ביטוח רכב חובה שהנפיקו. לעניין זה, "**דמי הביטוח**" - סך כל התשלומים הנגבים ממבוטח בענף ביטוח רכב חובה, למעט התוספת למימון קרנית לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ג-2002 והתוספת למימון עלות אספקת השירותים לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התש"ע-2009.

החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף, פוליסה תקנית לביטוח רכב חובה. לפרטים ראה סעיף 3.2 להלן.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות הקבוצה, ראה סעיפים 8.1.2 ו- 8.1.1 להלן, בהתאמה.

3.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

כאמור לעיל, פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל, שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי.

מאפייני התחום העיקריים הינם:

<u>אחידות המוצר</u> - כאמור לעיל, הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח, והוא נקבע על פי הוראות הדין ועל כן לא קיים מגוון של מוצרים בתחום זה. בהתאם, התחרות בתחום זה מתמקדת בעיקר במחיר כמתואר בסעיף 4.3 להלן.

כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, החל מחודש אוקטובר 2010, מונהגות בענף פוליסה תקנית אחידה אשר מהווה חוזה ביטוח סטנדרטי, המחייב בענף זה (להלן: "**הפוליסה התקנית**"), בהתאם

לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010 - פוליסת תקנית לבעל רכב יחיד וכן פוליסה תקנית לצורכי סחר, המיועדת לבעלי פוליסה המחזיקים במספר כלי רכב באופן זמני, לצורכי תיקון, מסחר וכיו"ב (כגון: בעלי מוסכים, יבואנים וכו'). התקנות קובעות תנאים מינימאליים לביטוח רכב חובה אשר מבטח אינו רשאי לשנותם, אלא להוסיף עליהם הרחבות לגבי היקף הכיסוי הביטוחי. במסגרת התקנות, נקבע גם נוסח תעודת הביטוח שעל מבטח להנפיק במסגרת ביטוח רכב מנועי.

תשלום מראש - ביטוח רכב חובה נכנס לתוקף רק לאחר תשלום מראש של מלוא הפרמיה בגינו.

היקף ודרכי הפיצוי - למעט תקרת פיצוי למרכיבי נזק שאינו נזק ממוני והכיסוי לאובדן השתכרות המוגבל לעד פי שלושה מהשכר הממוצע במשק, הכיסוי אינו מוגבל בסכום.

אחריות מוחלטת - בהתאם להוראות חוק הפיצויים, האחריות של בעל הרכב, המחזיק או הנוהג בו, הינה מוחלטת ולפיכך זכאות הנפגע בתאונת דרכים לפיצוי אינה תלויה בהוכחת אשם.

זנב תביעות ארוך - תביעות הביטוח בתחום זה מאופיינות בזמן בירור ארוך יחסית, של מספר שנים, בין מועד קרות האירוע הביטוחי לבין מועד סילוק התביעה.

פיקוח על התעריפים - תעריפי ביטוח רכב חובה כפופים לאישור המפקח על הביטוח. התעריף מוגש לאישור מסתמך על תעריפי הסיכון המומלצים על ידי מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי המבוססים על תעריף סיכון ממוצע לפי משתנים מסבירי סיכון שונים שאושרו על ידי המפקח, כגון: נפח מנוע, מין ו/או גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, ותק נהיגה של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, מספר תביעות קודמות ו/או מספר שלילות רישיון בשלוש השנים האחרונות של כל הנוהגים ברכב דרך קבע והימצאות כריות אוויר ברכב.

כל מבטח רשאי לבחור באילו מהמשתנים שנקבעו כאמור להשתמש לצורך קביעת התעריף

חוזר ביטוח בעניין דמי ביטוח בענף רכב חובה קובע נהלים לקביעת דמי ביטוח שרשאי מבטח לגבות ואופן הגשתם לאישור המפקח. בהתאם לחוזר, כוללים דמי הביטוח המוגשים לאישור, מרכיב פרמיית סיכון שבתעריף ביטוח רכב חובה (דמי הביטוח נטו) אחיד לכל המבוטחים אצל מבטח שעונים על אותם פרמטרים שנזכרו לעיל. בנוסף, רשאי מבטח לגבות דמים - לכיסוי הוצאות ניהול, עמלת הסוכנים והרווח, בשיעור של עד 16.25% מפרמיית הסיכון. המבטח רשאי לתת הנחות מן הדמים בלבד, למעט בביטוח רכב חובה לציי רכב ולקולקטיבים שאז רשאי המבטח לתת הנחה אף מדמי הביטוח נטו.

"צי רכב" - מונה לפחות 40 כלי רכב שכולם בבעלות אחת ומבוטחים אצל אותו מבטח; "קולקטיב" - מונה לפחות 100 כלי רכב בבעלויות שונות, המבוטחים אצל אותו מבטח במסגרת הסכם, ובלבד שמטרתה העיקרית של התארגנות הקולקטיב אינה עשיית הביטוח.

דמי הביטוח בענף ביטוח רכב חובה אינם יכולים לחרוג משיעור של 90% מדמי הביטוח נטו עבור אותו מבוטח במסגרת תעריפי "הפול" המתפרסמים, מעת לעת, על ידי המפקח.

בחודש אוקטובר 2013, נכנסו לתוקף, במסגרת תיקון החוזר המאוחד, הוראות המפקח בעניין דמי ביטוח בענף רכב חובה. במסגרת התיקון, פוצלה רשימת המשתנים שבהם ניתן להשתמש לקביעת דמי הביטוח, למספר רשימות ספציפיות, לפי סוגי כלי רכב: (א) כלי רכב פרטי; (ב) אופנוע; (ג) כלי רכב מסחרי; (ד) כלי רכב מיוחד (ה) מונית; (ו) אוטובוס וטיולית.

בחלק מן הסוגים, הורחבה הרשימה ביחס לרשימת המשתנים שהייתה קיימת ערב פרסום החוזר ובחלק מן המשתנים צומצמה.

הרחבת רשימת המשתנים וסיווגם לקטגוריות עשויים לאפשר תמחור מדויק יותר של הסיכון, ולהגביר את התחרות. **עם זאת, החברה אינה יכולה להעריך את היקף השלכות השינוי האמור, בין היתר, מהטעם שהיא אינה יכולה להעריך את מחיר השוק שייקבע בעקבות התיקון, בכל קטגוריה, התלוי, בין היתר, בהתנהגות המתחרים והלקוחות בשוק.**

3.3 תחרות

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה, הינה במגמת גידול בעשור האחרון. רכישת שומרה היוותה קפיצת מדרגה נוספת בהיקף הצמיחה בתחום. מגמת הגידול בפעילות משתקפת בשינוי בהיקף ההכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

בתחום ביטוח רכב חובה, מתחרות 12 חברות ביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר. התחום מאופיין בתחרות מחירים משמעותית המושפעת בין היתר מריבוי מתחרים וכן ממהלכים להגברת שקיפות התעריפים על ידי המפקח בשנים האחרונות. לאור גידול במספר כלי רכב חדשים שבהם מותקנים אמצעי בטיחות משופרים, חל קיטון בהיקף הנפגעים מתאונות דרכים וכפועל יוצא גם בתשלומי התביעות. בהתאם, ולאור התחרות בתחום, ממשיכה, בשנים האחרונות, מגמת הירידה בתעריפי ביטוח רכב חובה.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, הכנסות הענף בתחום ביטוח רכב חובה, עמדו על סך של 3,645 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 3,607 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. גידול של כ- 38 מיליוני ש"ח, המהווים 1% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח. נכון לרבעון השלישי של שנת 2013, הקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ושומרה), מובילה בתחום ומחזיקה בנתח שוק של כ- 16.4% לעומת 14.8%, בתקופה המקבילה אשתקד.

על פי נתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חלקם של ארבעת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013 עמד על כ- 52% מסך דמי הביטוח בתחום זה. החברות הגדולות בתחום ביטוח רכב חובה, בשנת 2013, הינן קבוצת כלל, קבוצת הראל, מגדל והקבוצה. ואילו בשנת 2012, החברות הגדולות בתחום היו כלל, קבוצת הראל והקבוצה, כאשר חלקן עמד על כ- 39%.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה, ראה סעיף 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

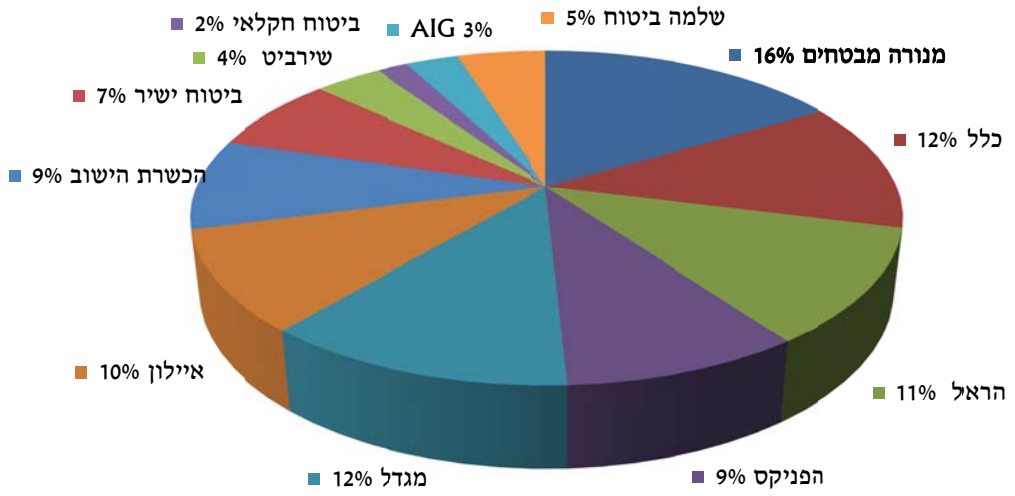

הכיסוי הביטוחי האחיד בכל חברות הביטוח וזמינות מידע השוואתי של מחירים, גורמים לכך שמחיר המוצר הינו המשתנה העיקרי בהחלטת הרכישה של פוליסות הביטוח. חברות הביטוח נבדלות זו מזו במשתנים הקובעים את התעריף וכפועל יוצא בפלחי השוק בהם הן מתמקדות. גורם העלול להשפיע על מעמדה התחרותי של הקבוצה הינו שימוש חברות ביטוח אחרות במשתנים שונים מאלה בהם הקבוצה עושה שימוש.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה ומודל תעריפים המאפשר התמקדות בפלחי שוק רווחיים יותר.

3.4 לקוחות

להלן פירוט התפלגות פרמיות ברוטו בין מבוטחים פרטיים לציי רכב וקולקטיביים ברכב פרטי ומסחרי (עד 4 טון בלבד):

	פרמיות ברוטו בשנת 2013 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2013	פרמיות ברוטו בשנת 2012 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2012	פרמיות ברוטו בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011
מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	712,913	91.9%	640,535	92.1%	592,885	93.4%
ציי רכב וקולקטיביים	62,444	8.1%	54,566	7.9%	41,895	6.6%
סה"כ	**775,357**	**100%**	**695,101**	**100%**	**634,780**	**100%**

לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב חובה, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב החובה. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בשנת 2013 עמד על 64%, למול 63% בשנת 2012, ואחוז הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עמד על כ- 57% מסך אוכלוסיית מבוטחי החובה בקבוצה וזאת לעומת 56% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן התפלגות דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח החובה לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	מחזור פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2013	2012	2011	2013	2012	2011
ללא ותק	275,479	248,475	228,521	36%	36%	36%
ותק שנה	176,507	160,507	145,999	23%	23%	23%
ותק שנתיים	116,337	101,140	101,565	15%	15%	16%
למעלה משלוש שנות ותק	207,034	184,979	158,695	26%	26%	25%
סה"כ	**775,357**	**695,101**	**634,780**	**100%**	**100%**	**100%**

4. ביטוח רכב רכוש

4.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

ביטוח רכב רכוש כולל כיסוי ביטוחי לאבדן או נזק של כלי רכב מבוטחים ולחבות המבוטחים בגין נזקי רכוש שנגרמו לצד שלישי על ידי כלי הרכב המבוטחים. ניתן לרכוש כיסוי לחבות כלפי צד שלישי בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות הקבוצה, ראה סעיפים 8.1.2 ו- 8.1.1 להלן, בהתאמה.

4.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. בשלב הצעת הביטוח, רשאי המבוטח לבחור באחת מארבע חלופות: (1) ביטוח מקיף (המכסה נזק עצמי ונזק לצד שלישי); (2) ביטוח מקיף, ללא כיסוי לגניבה; (3) ביטוח מקיף, ללא כיסוי מפני תאונות; (4) ביטוח לנזק לצד שלישי בלבד, זאת, בתנאי שהוויתור נעשה בהודעה מפורשת אשר תועדה על ידי המבטח.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוג הרכב:

(1) פוליסה לביטוח נזקי רכוש ונזקי רכוש לצד ג' לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון (ביטוח מקיף וביטוח צד ג'), למעט אופנועים, המעוגנת בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ובתוספת לתקנות (להלן: "**תקנות רכב רכוש**" ו- "**הפוליסה התקנית**", בהתאמה). הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. לפוליסה התקנית ניתן להוסיף הרחבות באשר להיקף הכיסוי, לסיכונים, לחבויות ולרכוש המבוטחים.

(2) מבוטח, אשר בבעלותו 40 כלי רכב פרטיים לפחות, המבוטחים אצל מבטח אחד, רשאי, בשלב הצעת הביטוח, בהודעה מפורשת שתתועד אצל המבטח, לוותר על תחולת הפוליסה התקנית כולה. ביטוחים לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון - משאיות, אוטובוסים, נגררים, נתמכים, מלגזות, ואופנועים, אשר אינם כפופים להוראות הפוליסה התקנית.

בנוסף, מציעה הקבוצה למבוטחיה לרכוש בנוסף לפוליסה "ריידרים"/כתבי שירות, לקבלת שירותים שונים לרכב כגון: שירותי גרירה, שירות לתיקון שמשות, ועוד.

מאפייני התחום העיקריים הינם:

פוליסת ביטוח רכב רכוש הינה, לרוב, לתקופה של עד שנה.

<u>זנב תביעות קצר</u> - תביעות בתחום זה מתאפיינות במשך זמן קצר בין קרות מקרה הביטוח לבין יישוב התביעה ("**זנב תביעות קצר**"). תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח רכב רכוש היא שלוש שנים מקרות מקרה הביטוח. עם זאת, בגין כיסוי צד ג' תקופת ההתיישנות ומשך זמן יישוב התביעה ארוך יותר.

<u>פיקוח על התעריפים</u> - התעריף לביטוח רכב רכוש כפוף לאישור המפקח. התעריף אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג הרכב המבוטח, ניסיון התביעות המצטבר של המבוטח, גילו של הנהג ומספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. התעריף מאושר על ידי המפקח כתעריף מקסימום.

4.3 תחרות

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש, הינה במגמת גידול בעשור האחרון. רכישת שומרה היוותה קפיצת מדרגה נוספת בהיקף הצמיחה בתחום. מגמת הגידול בפעילות משתקפת בשינוי בהיקף ההכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

בתחום ביטוח רכב רכוש פועלות מרבית חברות הביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח רכב רכוש בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של 5,080 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 4,784 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 296 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, המהווים 5.8% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח. על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בשנת הדוח, הקבוצה הינה המובילה בתחום.

נתח השוק של הקבוצה, כפי שמשתקף מהכנסות מדמי הביטוח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, עומד על שיעור של 17.4% לעומת שיעור של 16.2% בתקופה המקבילה אשתקד.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה, ראה סעיף 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

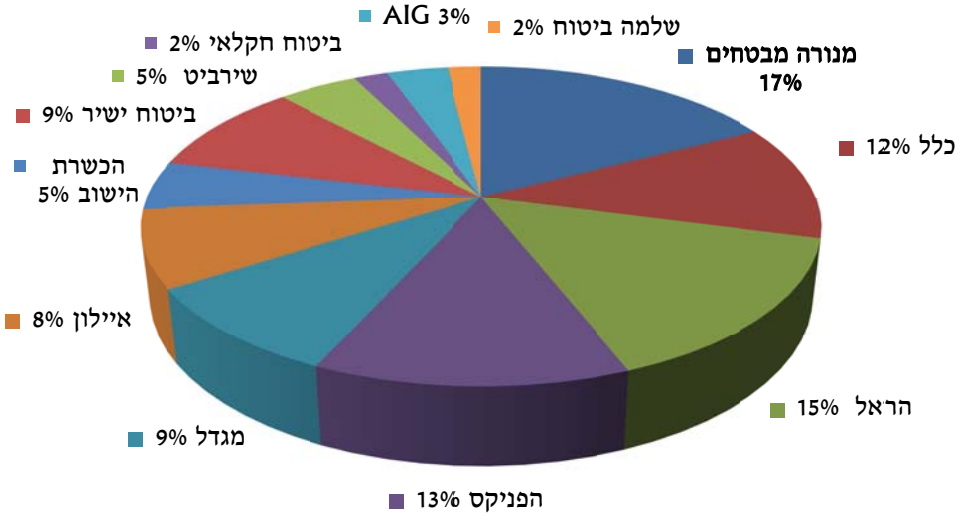

הכיסוי הביטוחי האחיד בתחום, בהתאם לפוליסה התקנית, הינו מודולרי ומאפשר בחירה של כלל הכיסויים או חלק מהם לפי בחירת המבוטח. גמישות הבחירה מרחיבה את פוטנציאל התחרות בין החברות השונות על כל מרכיב ומרכיב בפוליסה המודולרית. התחרות מתמקדת בעיקר בהתאמת המוצר והמחיר ללקוח. אי לכך, שמה הקבוצה דגש בתחום זה על תעריף תחרותי ומוצרים ייחודיים המותאמים לאוכלוסיות מובחנות וכוללים הטבות ייחודיות לאותן אוכלוסיות. הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה, המודל התעריפי בו היא משתמשת וכן התקשרות עם רשת של מוסכים לנוחיות מבוטחיה.

4.4 לקוחות

בתחום ביטוח רכב רכוש, מבטחת הקבוצה בעיקר לקוחות פרטיים.

לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב רכוש, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

להלן פירוט התפלגות פרמיות ברוטו בין מבוטחים פרטיים לציי רכב וקולקטיביים:

	פרמיות ברוטו בשנת 2013 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2013	פרמיות ברוטו בשנת 2012 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2012	פרמיות ברוטו בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011
מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	1,034,067	90%	909,527	91%	833,519	92%
ציי רכב וקולקטיביים	113,221	10%	87,430	9%	70,833	8%
סה"כ	**1,147,288**	**100%**	**996,957**	**100%**	**904,352**	**100%**

בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב רכוש. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בתחום רכב רכוש בשנת 2013 עמד על כ- 71% לעומת 70% בשנת 2012. שיעור הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה מתוך כלל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב רכוש בשנת 2013 הינו 61% לעומת שיעור של 62% בשנה קודמת.

להלן התפלגות דמי ביטוח לפי שנות ותק לקוחות במונחי מחזור פרמיות לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	מחזור פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2013	2012	2011	2013	2012	2011
ללא ותק	482,815	404,360	361,741	42%	41%	40%
ותק שנה	264,215	222,933	198,957	23%	22%	22%
ותק שנתיים	143,710	126,605	126,609	13%	13%	14%
למעלה משלוש שנות ותק	256,548	243,059	217,044	22%	24%	24%
סה"כ	**1,147,288**	**996,957**	**904,352**	**100%**	**100%**	**100%**

5. ביטוח כללי אחר

5.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

בתחום זה, הקבוצה פועלת בשני ענפים עיקריים - ביטוח חבויות וביטוח רכוש, וכן בענפי ביטוח כללי נוספים, אשר היקף פעילותם אינו מהותי.

ביטוחי החבויות כוללים כיסוי בגין חבותו הכספית על פי דין, של המבוטח, כלפי צד שלישי שאינו המבוטח, עד לגבול האחריות בפוליסה.

ביטוחי הרכוש כוללים כיסוי בגין אבדן או נזק, שנגרם לרכוש המבוטח ונזקים נלווים, כתוצאה מהסיכונים המכוסים בפוליסה (במתכונת של "סיכונים נמנים" או במתכונת של "כל הסיכונים").

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות הקבוצה, ראה סעיפים 8.1.2 ו- 8.1.1 להלן, בהתאמה.

5.2 מוצרים ושירותים

5.2.1 תיאור של תחום הפעילות והכיסויים הביטוחיים שנכללו בו:

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

5.2.1.1 ביטוח חבויות

<u>כללי</u>

מרבית הפוליסות בענף ביטוח החבויות, מכסות את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה על פי דין, כלפי צד שלישי, בגין נזק לגוף או לרכוש שייגרם לו.

בביטוחי חבויות נקבע גבול אחריות שהינו הסכום המקסימאלי בו יישא המבטח במקרה של נזק, בתוספת הוצאות משפטיות סבירות.

תוקפן של פוליסות הביטוח מסוג זה הינו לרוב לשנה.

תביעה ביטוחית בענפי החבויות אינה מתיישנת, כל עוד לא התיישנה תביעה הצד השלישי כנגד המבוטח. בשל פרק הזמן הארוך בין מועד היווצרות העילה כנגד המבוטח לבין מועד הגילוי ו/או מועד הגשת התביעה וכן בשל פרק הזמן הדרוש לבירור תביעות אלו שהינן מורכבות, נחשב ענף זה **כבעל זנב תביעות ארוך**.

ביטוחי חבויות ניתן לערוך על פי אחד משני בסיסי כיסוי:

בסיס אירוע (Occurrence Basis) - נשוא החבות המכוסה הוא קיומו של אירוע הנזק במשך תקופת הביטוח. התביעה לחברת הביטוח יכול שתוגש אף לאחר תום תקופת הביטוח, בכפוף להתיישנות.

בסיס הגשת תביעה (Claims Made Basis) - נשוא החבות המכוסה לפי בסיס זה הוא הגשת התביעה לחברת הביטוח במשך תקופת הביטוח, ובתנאי שהאירוע שהוביל להגשת התביעה נופל אף הוא בתוך תקופת הביטוח או בתוך תקופה רטרואקטיבית שהוגדרה בפוליסה.

ענף ביטוח החבויות נחשב לענף תנודתי וזאת בשל רמת אי הוודאות הגבוהה ביישוב התביעות בפרט בפוליסות על בסיס אירוע, הנובעת, בין היתר, מזנב התביעות הארוך, מהשינויים באקלים השיפוטי ומהשינוי התרבותי המעלה את שכיחות התביעות וחומרתן.

בענף ביטוח חבויות נכללים כל ביטוחי החבויות, למעט ביטוח רכב חובה. הביטוחים העיקריים בענף זה הינם: ביטוחי אחריות מעבידים, אחריות

מקצועית, אחריות דירקטורים ונושאי משרה, אחריות צד שלישי, אחריות המוצר, ערבות חוק מכר, ביטוח כלי טיס וביטוח כלי שיט.

<u>המוצרים המרכזיים אותם משווקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן:</u>

(1) **ביטוח חבות מעבידים** - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים, היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות. במרבית המקרים, החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין ו/או לפי חוק האחריות למוצרים פגומים, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995.

(2) **ביטוח צד שלישי** - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף (שלא בגין שימוש ברכב מנועי) או רכוש שנגרמו לצד שלישי, שאינם עובדי המבוטח שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או במסגרת פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

(3) **ביטוח אחריות מקצועית** - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו היא נזק לצד שלישי בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מוצר. הכיסוי בפוליסה אינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

(4) **ביטוח אחריות המוצר** - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו או שווקו על ידו, לאחר שיצאו מחזקתו. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מקצועית. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך, בדרך כלל, על בסיס הגשת תביעה.

(5) **ביטוח דירקטורים ונושאי משרה** - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכיהנו בעבר והמוגדרים

כמבוטחים. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או בשילוב עם ביטוח אחריות מקצועית. דמי הביטוח בענף זה מתבססים על מספר משתנים, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של החברה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של החברה והיות החברה ציבורית או פרטית. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס הגשת התביעה.

5.2.1.2 ביטוח רכוש

כללי

ביטוחי הרכוש כוללים כיסוי בגין אבדן או נזק, שנגרם לרכוש המבוטח ונזקים נלווים, כתוצאה מהסיכונים המכוסים בפוליסה (במתכונת של "סיכונים נמנים" או במתכונת של "כל הסיכונים"). בביטוח רכוש מציעה הקבוצה ביטוחים לפרטים ולבתי עסק.

המוצרים המרכזיים אותם משווקת הקבוצה בענף ביטוח הרכוש:

פוליסות לביטוח דירה

בתחום זה מונהגת פוליסה תקנית הקבועה בתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן בסעיף זה: "**תקנות ביטוח דירות ותכולתן**" ו- "**הפוליסה התקנית**" בהתאמה). הפוליסה התקנית מגדירה את היקף הכיסוי הביטוחי המינימאלי למבנה דירה ותכולתה. הכיסוי בפוליסה הינו על בסיס סיכונים נמנים: סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת.

חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. ואולם, ויתור על כיסוי לרעידת אדמה טעון הסכמת המבוטח בכתב.

בחודש ינואר 2013, פרסם המפקח על הביטוח טיוטה לתיקון תקנות ביטוח דירות ותכולתן ואת הפוליסה התקנית הקבועה בהן. מעבר לתיקוני נוסח כאלה ואחרים, מוצע במסגרת הטיוטה להרחיב את הכיסויים הקיימים ו/או להוסיף לפוליסה התקנית כיסויי חובה, כגון: (1) כיסוי ביטוח ערך חילוף (ההפרש שבין ערך השוק של הדירה ביום קרות מקרה הביטוח כולל ערך הקרקע, לבין ערך ההקמה של מבנה הדירה או סכום הביטוח, לפי הנמוך), לדירה בבית משותף; (2) סיוג זכויות המבטח לסעדים הקבועים בחוק חוזה הביטוח ביחס למצב של ביטוח חסר, ועוד.

בשלב זה, אם וככל שתאושר טיוטת התקנות בנוסחה הנוכחי, מעריכה החברה כי ההשפעה מצטברת של מספר שינויים הכלולים בטיוטה צפויה להביא לגידול בהיקף התביעה הממוצעת. עם זאת, החברה אינה יכולה להעריך את היקף ההשפעה האמורה, בין היתר, מהטעם שהחברה אינה יכולה להעריך את מחיר השוק שיקבע בעקבות אימוץ טיוטת התקנות, התלוי, בין היתר, בהתנהגות המתחרים בשוק.

הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת בין היתר, כתוצאה מנוסחן הסופי של התקנות, אם וככל שיאומצו כדין מחייב, מההשלכות המצרפיות של השינויים הכלולים בתקנות שיקבעו ומהתנהגות המתחרים והלקוחות בשוק בעקבות פרסום התקנות.

לקבוצה מספר סוגים של פוליסות לביטוח מבנה ו/או תכולה על בסיס הפוליסה התקנית. חלק מן הפוליסות מקנות למבוטח אפשרות לרכוש, על פי בחירתו גם כיסויים נוספים כגון: כיסוי כל הסיכונים לתכשיטים ודברי ערך, כיסוי כל הסיכונים לתכולת הדירה ועוד.

ביטוח משכנתאות - הקבוצה משווקת פוליסות לביטוח מבנה בלבד, עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק)

לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש (כגון; סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים, מלאי מסוגים שונים וכו') ושאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי. ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים.

ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציוד וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של פרוייקטים, מערכות מכניות, ציוד וחומרים, מפני נזק תאונתי.

5.2.1.3 יתר ענפי הביטוח

<u>ביטוח תאונות אישיות (טווח קצר)</u>

ביטוח תאונות אישיות מעניק פיצוי בסכום נקוב בהתאם להעדפות המבוטח בשל אירועים תאונתיים הגורמים לנכות (זמנית ו/או קבועה) ו/או למות המבוטח. בנוסף, כולל הכיסוי לעתים גם פיצוי שבועי בגין אובדן כושר עבודה כתוצאה מתאונה ו/או מחלה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל שנתית. הביטוח נמכר בעיקר לפרטים ולעתים גם במסגרת קבוצתית.

<u>ערבויות/פוליסות ביצוע וערבויות פיננסיות</u>

הקבוצה מנפיקה ערבויות/פוליסות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לבקשת לקוחות שהתקשרו עם מנורה בהסכמים להנפקת ערבויות/פוליסות ביצוע. הערבויות מונפקות לטובת מזמיני עבודה או שירותים מלקוחות אלו ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של לקוחות אלו למזמיני העבודה או השירותים, בתנאים שסוכמו בין הצדדים. בנוסף, הקבוצה מנפיקה ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

<u>ערבויות/פוליסות חוק המכר</u>

הקבוצה מנפיקה פוליסות לפי **חוק המכר (דירות)(הבטחת השקעות של רוכשי דירות), תשל"ה-1974**. הפוליסות מונפקות לטובת רוכשי דירות מגופים (חברות, שותפות רשומה או יחידים) שהתקשרו עם מנורה בהסכמים להנפקת פוליסות לפי חוק המכר כאמור, בגין תשלומים ששולמו על חשבון מחיר הדירה. הפוליסות מבטיחות את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות), התשל"ג-1973 וחוק המכר (דירות)(הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה-1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר. תקופת הביטוח אינה קצובה בזמן והיא מסתיימת בהתקיימם במצטבר של 3 התנאים הקבועים בחוק לביטול/פקיעת הפוליסה, דהיינו, גמר בניה, מסירת חזקה ורישום זכויות הרוכש בדירה כשהן נקיות מכל שעבוד. לרוב תקופת הביטוח של פוליסות חוק-מכר עולה על שנה. הסיכון בפוליסות אלו פוחת עם השלמת הבניה (טופס 4) ומסירת החזקה.

החברה מנפיקה פוליסות אלו לרוכשי הדירות, מגופים שהתקשרו עם בנק בישראל בהסכמים לליווי ומימון הפרויקט ע"י הבנק, בהם נקבע גם כי מנורה תנפיק פוליסות חוק-מכר, או לרוכשי דירות מגופים שהתקשרו בהסכמים ישירים עם מנורה (ללא בנק) להנפקת פוליסות חוק-מכר.

<u>סיכונים אחרים</u>

הקבוצה מנפיקה פוליסות המכסות סיכונים שונים אשר לא נכללו בענפים שלעיל מאחר והכיסויים הינם בסכומים לא מהותיים. לדוגמא: החברה מנפיקה פוליסות לכיסוי הוצאות משפטיות.

5.3 תחרות

פעילות הקבוצה בתחום, הינה במגמת גידול, המשתקפת בשינוי בהיקף ההכנסות מפרמיה, כמפורט להלן.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח כללי אחר בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של 5,875 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 5,676 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 199 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, המהווים כ- 3% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח.

נתח השוק של הקבוצה, כפי שמשתקף מהכנסות מדמי הביטוח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, עומד על שיעור של 12.4% לעומת שיעור של 11.8% בתקופה המקבילה אשתקד. החברה ממוקמת במקום החמישי במשק וזאת בהשוואה למקום הרביעי בשנת 2012.

בתחום זה, הקבוצה מתחרה במרבית חברות הביטוח במשק. על פי נתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, שלושת חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן קבוצת הראל, קבוצת כלל וקבוצת הפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013 עמד על כ-54% מסך דמי הביטוח ברוטו לעומת 55% בתקופה המקבילה, אשתקד.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה, ראה סעיף 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

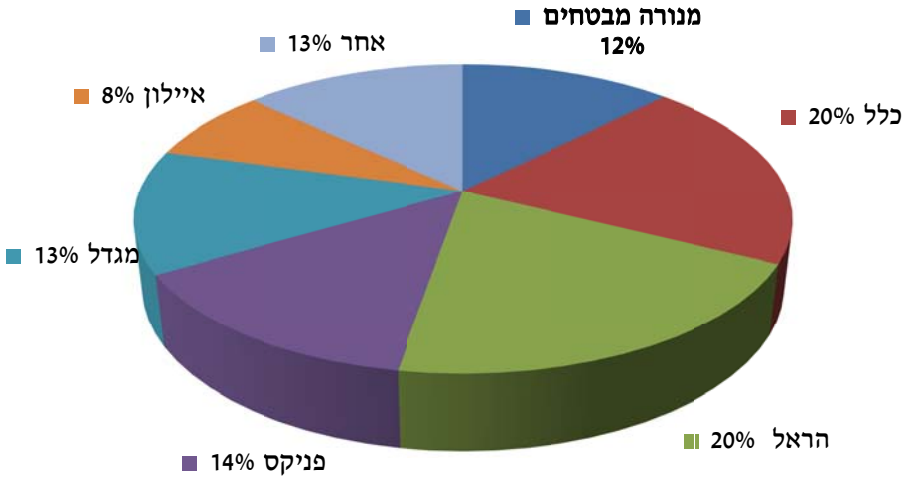

התחרות בתחום מושפעת הן מצד הביקוש למוצרים מצד החברות העסקיות השונות במשק והן מהיצע ואיכות המוצרים של חברות הביטוח. שוק ביטוח המשנה והשינויים החלים בו בתחום מהווים אף הם גורם מרכזי בתחרות. בנוסף, בביטוח העסקים הגדולים ובענף ביטוח הדירקטורים מיוצגים המבוטחים על ידי יועצי ביטוח, עובדה המחדדת את חשיבות איכות הכיסוי ובו בזמן גם יוצרת לחץ להורדת תעריפים. מוצרי הביטוח הכלולים בענף הרכוש, כגון ביטוח ימי, אווירי, הנדסי ואלקטרוני, דורשים מומחיות ספציפית ומעניקים כיסוי מורכב ועל כן, התחרות בהם מבוססת על איכות הכיסוי הביטוחי שמעניקה הקבוצה.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: מכירת פוליסות חבויות (במיוחד פוליסת אחריות מעבידים וצד שלישי) ביחד עם מוצרים אחרים של הקבוצה (למשל פוליסות עסק); מוניטין הקבוצה בהתאמת המוצר לצרכי המבוטח ומתן שירות ברמה גבוהה למבוטחים הכולל ניהול סילוק תביעות יעיל. בנוסף, לחברה מודלים ונהלים חיתומיים הבאים לשמור על רמת הרווחיות הרצויה המנוטרת על ידי מערכות המאפשרות בקרה קפדנית ועדכנית על התוצאות השוטפות.

5.4 לקוחות

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מבטחת לקוחות פרטיים, עסקיים וכן לקוחות מוסדיים. החברה מבצעת חיתום פרטני לכל מבוטח, למעט קולקטיבים ישנים של בנקים למשכנתאות.

לקבוצה אין לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח כללי.

התפלגות דמי הביטוח מלקוחות ברוטו*:

סוג לקוח	פרמיות ברוטו בשנת 2013 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2013	פרמיות ברוטו בשנת 2012 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2012	פרמיות ברוטו בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011
קולקטיבים ומפעלים גדולים	146,951	16%	109,703	13%	115,726	15%
פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	771,491	84%	734,170	87%	655,779	85%
סה"כ	**918,442**	**100%**	**843,873**	**100%**	**771,505**	**100%**

* החלוקה בענפי החבויות בוצעה לפי גבולות אחריות. החלוקה בענפי הרכוש בוצעה לפי סכומי הפרמיה.

פרופיל התיק הביטוחי של הקבוצה מוטה לקוחות עסקיים קטנים.

להלן התפלגות דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח מקיף דירות לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	מחזור פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2013	2012	2011	2013	2012	2011
ללא ותק	42,302	41,045	41,228	16%	17%	16%
ותק שנה	38,840	30,975	36,074	15%	13%	14%
ותק שנתיים	26,499	23,946	28,344	10%	10%	11%
למעלה משלוש שנות ותק	150,217	144,507	152,027	59%	60%	59%
סה"כ	**257,858**	**240,473**	**257,673**	**100%**	**100%**	**100%**

שיעור החידושים בתחום מקיף דירות בשנת 2013 עמד על כ- 87% לעומת שיעור חידושים של כ- 86% בשנת 2012.

6. ביטוח בריאות

6.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

שירותי הבריאות בישראל מורכבים משלושה רבדים - הראשון, סל הבריאות הבסיסי בהתאם לחוק ביטוח בריאות ממלכתי והתקנות אשר הוצאו מכוחו; השני - שירותי בריאות משלימים בקופות החולים ("**שב"ן**"); והשלישי - ביטוחי הבריאות הפרטיים באמצעות חברות הביטוח. ביטוחי הבריאות הפרטיים מעניקים כיסויים ביטוחיים, אשר הינם תחליפיים או משלימים או מוספים לסל הבריאות הבסיסי ו/או לשירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) של קופות החולים בישראל בדרך של הרחבת הכיסוי הביטוחי, זכות הבחירה והגמישות באופן מימוש זכויותיו הרפואיות של המבוטח. כמו כן, פוליסות אלה, בחלקן, מאפשרות למבוטח, לקבל שירותים רפואיים בטכנולוגיה רפואית מתקדמת, אשר אינם כלולים בסל הבריאות או בשב"ן.

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח הבריאות הפרטיים, במסגרת פוליסות פרט או קולקטיביים, המעניקים כיסוי ביטוחי, מסוג שיפוי או פיצוי, בגין אירועים רפואיים, וזאת - הן לטווח ארוך, במסגרת ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי, תאונות אישיות (טווח ארוך) וביטוח מחלות קשות והן פוליסות ביטוח בריאות לטווח הקצר, במסגרת ביטוח דמי מחלה, ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים. הפוליסות בעיקרן מכסות מגוון נזקים, הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות הקבוצה, ראה סעיפים 8.1.2 ו- 8.1.1 להלן, בהתאמה.

6.2 מוצרים ושירותים

6.2.1 תיאור של תחום הפעילות והכיסויים הביטוחיים העיקריים הנכללים בו

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

6.2.1.1 כללי

מרבית הפוליסות בתחום הינן פוליסות ארוכות טווח ולעיתים (הוצאות רפואיות וסיעוד) לכל החיים.

בנוסף, ישנם מספר מוצרים שתקופת הביטוח שלהן מוגבלת למספר שנים (מרביתן פוליסות קבוצתיות).

הביטוח נעשה במסגרת פוליסות מסוג פרט או קולקטיבים. הפוליסות בעיקרן מכסות מגוון נזקים (למעט מוות ממחלה), הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות.

6.2.1.2 ביטוח סיעודי

תוכנית המעניקה למבוטח פיצוי חודשי המוגדר ונקבע מראש לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים החל ממועד מקרה הביטוח (מועד בו המבוטח אינו יכול לבצע פעולות יומיומיות בסיסיות ADL, כולן או חלקן בהתאם להגדרות בפוליסה), ולמשך תקופת הפיצוי כפי שהוגדרה בפוליסה. הפיצוי כאמור משולם כל עוד המבוטח במצב סיעודי, אך לא יותר מהתקופה הנקובה בפוליסה. פוליסה זו נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים. קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח סיעודי.

6.2.1.3 ביטוח מחלות קשות

פוליסה המבטיחה למבוטח פיצוי כספי במקרה של גילוי מחלה קשה מתוך רשימת מחלות מוגדרת המאופיינת על ידי חלוקה לארבע קבוצות של מחלות ומאפשרת למבוטח תביעה נוספת לאירוע של גילוי מחלה קשה ובתנאי שאינה כלולה בקבוצת המחלות בה נכללה המחלה הראשונה ובהתאם לתנאי הפוליסה.

הפוליסה נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים, אך קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח מחלות קשות באמצעות מעסיקים שמעוניינים לבטח את עובדיהם בביטוח מסוג זה. במהלך שנת 2014, הקבוצה נערכת להתאמת מוצר זה לחוזר עריכת תכנית לביטוח מחלות קשות, ובפרט לעניין הגדרת מקרה הביטוח ועדכונו, מעת לעת, בהתאם להוראות החוזר. לפרטים נוספים בעניין החוזר ראה סעיף 8.1.2.6 להלן.

6.2.1.4 ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות

הכיסוי הביטוחי בפוליסות אלו מבוסס על מודל של שיפוי בגין הוצאות רפואיות עד לתקרה הנקובה בפוליסה. לעיתים, מתווסף לכיסוי הביטוחי מרכיב של פיצוי כספי שאינו תלוי בהוצאות בפועל. יצויין, כי כיום המפקח איננו מאשר תכנית ניתוחים שתאפשר למבוטח מרכיב פיצוי כספי בגין ניתוח שבוצע במסגרת שב"ן. לפרטים ראה סעיף 8.1.2.6 להלן.

סוגי הכיסויים שניתן לרכוש הם, בין היתר: כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל הבריאות, השתלות איברים בחו"ל, טיפולים מיוחדים בחו"ל, ניתוחים פרטיים בארץ ובחו"ל, טכנולוגיות מחליפות ניתוח, התייעצויות עם רופאים מומחים ושירותים אמבולטוריים מגוונים כגון בדיקות אבחנתיות, בדיקות הריון, טיפולים ברפואה משלימה ועוד. כמו כן, ניתן לרכוש פיצוי בגין אשפוז ממחלה, פיצוי בגין ימי החלמה בבית, פיצוי בגין אשפוז בלתי צפוי/אלקטיבי בבית חולים וכתבי שירות כגון ביקור רופא ועזרה ראשונה ברפואת שיניים ועוד.

ביטוח הוצאות רפואיות נמכר הן ללקוחות פרטיים והן ללקוחות קבוצתיים באמצעות מעסיקים שמעוניינים לרכוש ביטוח המכסה הוצאות רפואיות לעובדיהם.

בענף זה של הוצאות רפואיות השיקה הקבוצה, בפברואר 2013, חבילות מודולריות, לפי שיקול דעת החברה, הכוללות מספר כיסויים כמפורט להלן:

Top Basic- חבילת כיסויים בסיסית המציעה כיסוי לאירועים רפואיים חמורים ובכלל זה, השתלות, טיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות שאינן בסל הבריאות וכן כיסוי לניתוחים בחו"ל.

Top Plus - חבילת ביטוח המבוססת על Top Basic, בתוספת כיסוי לביצוע ניתוחים בישראל לאחר מיצוי הזכאות בשב"ן (כהשלמה לתוכניות השב"ן של קופות החולים).

Top Premium - חבילה זו מציעה את הכיסויים הרחבים ביותר מבין מסלולי הבריאות וכוללת בין היתר כיסוי לניתוחים בארץ ובחו"ל, השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות מיוחדות, טיפולים מחליפי ניתוח וכן כתבי שירות.

בחודש אוגוסט 2013, השיקה הקבוצה פוליסה בשם בריאות אקסטרא המעניקה מגוון שירותים אמבולטוריים ובדיקות רפואיות רחבות לבחירת הלקוח כגון: רפואה משלימה, סל הריון מורחב, בדיקות אבחנתיות ועוד.

6.2.1.5 ביטוח שיניים

תכניות לביטוח שיניים של הקבוצה הם משני סוגים עיקריים: (1) מוצר ששווק ללקוחות פרטיים (עד ליום 1.10.2012), המעניק כיסוי לרפואת שיניים משמרת, הכולל, בין היתר, סתימות, ניקויי אבן ועקירות; (2) מוצר המשווק ללקוחות קולקטיביים הכולל מגוון רחב של כיסויים החל מרפואת שיניים משמרת ועד רפואה משקמת פריודונטיה ואורתודנטיה.

6.2.1.6 ביטוח תאונות אישיות לזמן ארוך

התכנית מעניקה פיצוי כספי בעת תאונה בארץ או בחו"ל אשר גרמה לנכות, שברים, כוויות, אשפוז בבית חולים וסיעוד או מקרי מוות.

התכנית כוללת חבילת כיסויים נוספים בעת תאונה: אחות פרטית בעת אשפוז, הוצאות פינוי באמבולנס, הוצאות שהייה של קרוב משפחה בקרבת בית החולים, טיפולי פיזיותרפיה, טיפולי שיניים משקמים ועוד.

הפוליסה משווקת בעיקר ללקוחות פרטיים ובתוקף עד גיל 80.

בחודש דצמבר 2013, השיקה הקבוצה פוליסה לכיסוי נכות תעסוקתית מתאונה המעניקה למבוטח פיצוי חודשי במקרה של אובדן כושר עבודה כתוצאה מתאונה, לאחר תקופת המתנה קצרה וכל עוד הוא נמצא באי כושר, לתקופת פיצוי מוגדרת.

6.2.1.7 ביטוח נסיעות לחו"ל

ביטוח נסיעות לחו"ל מעניק סל של כיסויים ביטוחיים למבוטחים במהלך שהותם בחו"ל. הסל כולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות ואירועים רפואיים שונים, כמו גם נזקים לצד ג' ונזקי כבודה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל קצרת טווח ונקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל.

6.2.1.8 ביטוח רפואי לעובדים זרים ותיירים

הקבוצה משווקת תכנית ביטוח לעובדים זרים בהתאם לדרישות הצו בעניין חובת ביטוח רפואי החלה על המעביד תוך הגדרת כיסוי מינימאלי. הפוליסה משווקת באמצעות סוכנים מורשים לפרטים ולקבוצות באמצעות מעבידיהם. הביטוח כולל, בין השאר, כיסוי למימון הוצאות אשפוז בבית חולים ציבורי בישראל, לרבות הוצאות חדר מיון (גם אם לא מלווה באשפוז). ומימון כרטיס טיסה עבור המבוטח במידה והמבוטח אינו מסוגל לעבוד עקב מחלה. בנוסף, ניתן להוסיף לפוליסה זו, פיצוי חד פעמי למקרה מוות או נכות צמיתה מתאונה, טיפול חירום בשיניים והעברת גופה לארץ המוצא.

כמו כן, משווקת הקבוצה פוליסה לביטוח הוצאות רפואיות לתיירים השוהים בישראל. כיסוי זה דומה בעיקרו לביטוח הניתן לעובדים זרים, אך מוגבל בסכום מקסימאלי.

6.2.1.9 ביטוח דמי מחלה

הקבוצה משווקת ביטוח דמי מחלה המכסה את חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. בהתאם להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוצים וצווי הרחבה) לעניין זה.

6.3 תחרות

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח בריאות, הינה במגמת גידול, המשתקפת בשינוי בהיקף ההכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח בריאות בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, הכנסות חמשת החברות הגדולות בענף עמדו על סך של 5,528 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 5,006 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 522 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, המהווים עלייה של כ- 10% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח.

בתחום זה, הקבוצה מתחרה במרבית חברות הביטוח במשק. על פי נתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן קבוצת הראל, כלל והפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013 עמד על כ- 83%, שיעור זהה לתקופה המקבילה אשתקד.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2013, הובילה קבוצת הראל והחזיקה בנתח שוק של כ- 43% לעומת נתח שוק של כ- 42%, בתקופה המקבילה אשתקד.

לתקופה זו, הקבוצה מחזיקה בנתח שוק של כ- 6% עם פרמיה של 359 מיליוני ש"ח וממוקמת במקום החמישי ביחס לחמש החברות הגדולות בענף וזאת ללא שינוי ביחס לתקופה המקבילה אשתקד.

לפירוט הכנסות הקבוצה מפרמיה, ראה סעיף 4.4.3 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

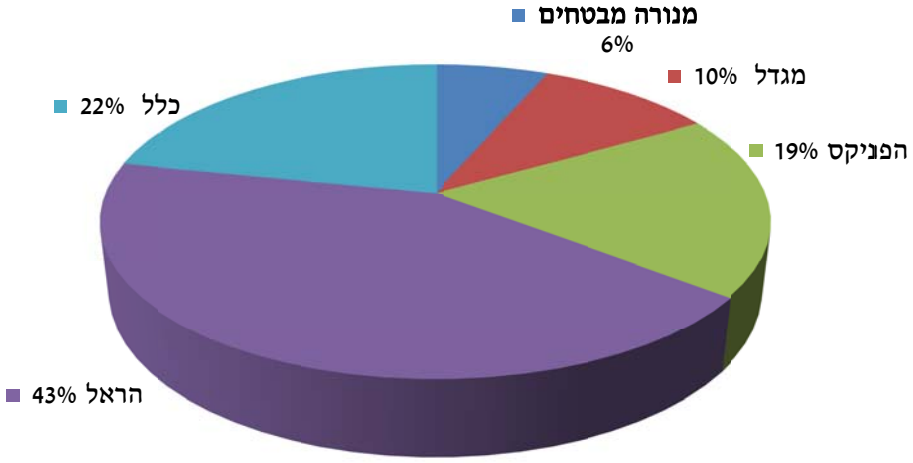

מרבית תכניות ביטוח הבריאות הינן לתקופות ארוכות, וככאלו מושפעות מהנחות אקטואריות, במשך חיי הפוליסה. שינויים בהנחות ובהערכות האקטואריות, ביחס לסיכון, עשויים להשפיע מהותית על התוצאות העסקיות. בביטוח סיעודי, המתאפיין בצבירת רזרבות בסכומים ניכרים, להכנסות מהשקעות קיימת השפעה מהותית על תוצאות העסקיות ועל הרווחיות בתחום.

בתחום הבריאות קיימת תחרות חריפה הנובעת, בין היתר, מריבוי מתחרים ודמיון במוצרים. משקל הביטוחים הקולקטיביים בתחום גדל בהתמדה. בביטוחים הקבוצתיים, ריבוי היועצים בתחום העצים את התחרות שהתבטאה, בין היתר, בירידות מחירים ושחיקת תעריפים.

השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: הרחבת פעילות ההטמעה של מוצרי הקבוצה בתחום הבריאות בקרב סוכניה; פיתוח מוצרים חדשים העונים לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; שיפור השירות ללקוח ולסוכנים לרבות באמצעות כלים טכנולוגיים מתקדמים; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום; התייעלות תפעולית ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם חוסנה הפיננסי של הקבוצה; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

6.4 לקוחות

ניתן לחלק את הלקוחות בתחום הבריאות לשתי קבוצות עיקריות, כמפורט להלן:

ביטוח פרט: תכניות ביטוח הנמכרות ללקוחות פרטיים הינם, בדרך כלל, תכניות ביטוח המוצעות לתקופות ארוכות (למשך כל חיי המבוטח או עד גיל אשר נקבע מראש), המכסות את המבוטח גם אם חל שינוי במצבו הבריאותי במהלך תקופה זו.

לאור העובדה שמרבית תכניות הביטוח במסגרת ביטוחי הפרט הינן לתקופות ארוכות, בהן הסיכון יכול להשתנות באופן מהותי, לחברות הביטוח קיים קושי להתחייב לפרמיה שלא תשתנה לאורך השנים. על כן, ניתנה לחברות הביטוח, האפשרות, במסגרת פוליסות הביטוח, לשנות את טבלת הפרמיות וכן תנאי הפוליסה למבוטחים קיימים, וזאת בכפוף לאישורו של המפקח, כמפורט בחוזר המפקח לעניין זה מחודש יולי 2005.

ביטוח קבוצתי: תכניות ביטוח הנמכרות לקבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת באמצעות גורם מייצג ("**בעל פוליסה**"). תנאי ההסכמים לביטוח קבוצתי נקבעים במשא ומתן בין המבטח לבין בעל הפוליסה והם חלים על כל הפרטים הנכללים בקבוצה הרלוונטית. בדרך כלל, הסכמים אלו נחתמים לתקופות ידועות מראש של מספר שנים המתחדשות בכפוף להסכמת הצדדים. קיימים הסכמים לביטוח קבוצתי הכוללים התייחסות למתן רצף ביטוחי במועד תום ההסכם לביטוח קבוצתי, או במועד סיום החברות של המבוטח בקבוצה. בביטוח סיעודי

קבוצתי קיימת חובה להציע רצף ביטוחי למבוטח בתום תקופת ההסכם או עם עזיבת המבוטח את הקבוצה.

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מכלל הכנסות הקבוצה.

להלן התפלגות דמי הביטוח מלקוחות, ברוטו*:

סוג לקוח	פרמיות ברוטו בשנת 2013 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2013	פרמיות ברוטו בשנת 2012 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2012	פרמיות ברוטו בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011
קולקטיבים ומפעלים גדולים	30,677	6%	44,955	10%	37,367	10%
פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	455,227	94%	389,888	90%	332,817	90%
סה"כ	**485,904**	**100%**	**434,843**	**100%**	**370,184**	**100%**

שיעור ביטולים

שיעור הביטולים מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, בענפי מחלות ואשפוז, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 10.1% בשנת 2013 לעומת 8.6% בתקופה המקבילה אשתקד.

שיעור הביטולים מפוליסות ביטוח סיעודי, בתוקף לראשית השנה, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 7.9% בשנת 2013 לעומת 6.1% בתקופה המקבילה אשתקד. יצויין, כי בהתאם להוראות המפקח, שיעור הביטולים מחושב על ידי חלוקת סכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה בסכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה הקודמת וזאת רק בהתייחס לפוליסות שתחילתן לפני השנה השוטפת ובנטרול עליית תעריפים.

7. שירותים ומוצרים פיננסיים

7.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

7.1.1 כללי

פעילות הקבוצה בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מנוהלת על-ידי מנורה מבטחים פיננסיים, חברה בת של החברה.

מנורה מבטחים פיננסיים עוסקת באמצעות חברות הבת שלה, מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים קרנות**"), מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים השקעות**") ומנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים חיתום**"), בשירותי ניהול נכסים פיננסיים ושיווק השקעות (ניהול קרנות נאמנות וניהול תיקים), חיתום והפצה, בנקאות להשקעות וגיוסי הון וחוב. בנוסף, מנורה מבטחים פיננסים מחזיקה 60% מהבעלות במנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ, העוסקת בניהול קופות גמל. לתיאור פעילות הקבוצה בענף הגמל, ראה פרק 2 לעיל.

7.1.2 מבנה תחום הפעילות והשינויים החלים בו

תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מתאפיין במהלך השנים האחרונות בתנודתיות כתוצאה מאירועים פוליטיים וכלכליים בישראל ובעולם, הגורמים לשינויים בשערי ניירות הערך בבורסות ובשווקים המוסדרים, המשפיעים על היקף הפעילות בשוק ההון וכתוצאה מכך משפיעים על הפעילות של מנורה מבטחים פיננסיים, נכסיה ותוצאותיה העסקיות.

כמו כן, מתאפיין התחום ברגולציה רבה וכן במעורבות ענפה של רשויות רבות בהסדרת הפעילות בתחום ובכלל זה, רשות ניירות ערך, הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ (להלן: "**הבורסה**"), אגף שוק ההון במשרד האוצר ובנק ישראל.

בשנים האחרונות בוצעו שינויים רגולטוריים רבים, ובין היתר, שינויים המסדירים את הגברת האכיפה בתחום והממשל התאגידי בו.

היקף הרגולציה החדשה, המחייבת הוצאות תפעוליות רבות מחד, והתחרות העזה הקיימת בתחום, אשר באה לידי ביטוי גם בירידה בדמי הניהול הממוצעים בתעשייה, מאידך, מובילים לשחיקה ברווחיות, ובין היתר, גם למספר מיזוגים בשוק.

עיקר פעילות החיתום, מתמקדת בגיוסי חוב קונצרני (הנפקות אג"ח קונצרני) כאשר במרבית המקרים, לא ניתנת התחייבות חיתומית בהנפקות של איגרות חוב ומשולמת עמלת ניהול והפצה בלבד.

7.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

פעילות תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים כפופה לרגולציה רבה ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות ובעיקר רשות ניירות ערך. לפירוט ראה סעיף 7.9 להלן.

7.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום וברווחיותו

שנת 2013 סיכמה שנה נוספת של רווחים בשוק המניות בארץ ובחו"ל וכן בשוק האג"ח הקונצרני והאג"ח הממשלתי בארץ, זאת הודות, בין היתר, להרחבה מוניטארית, הריבית הנמוכה, אינפלציה נמוכה, צמיחה מתונה של המשק ושקט יחסי בסביבה הגיאופוליטית.

שווקי האג"ח בארץ, הניבו תוצאות טובות יותר מאשר בחו"ל, בין היתר, בשל הירידה במרווחים בין אג"ח ממשלת ישראל ל- 10 שנים לאג"ח ממשלת ארה"ב לתקופה דומה, אשר המשיכו לרדת לרמות נמוכות של 0.7%. ירידת המרווחים התבטאה גם, ואף ביתר שאת גם באפיק האג"ח הקונצרני בארץ.

תופעה מרכזית נוספת שהשפיעה על פעילות התחום בעיקר בענף הקרנות נוגעת לרמת הריבית הנמוכה בשנת 2013. במהלך שנה זו ניכרה מגמה של הסטת כספים לנכסים מסוכנים יותר ובפרט לקרנות אג"ח קונצרני וקרנות משולבות כך שנתח השוק של קרנות אילו גדל לסך של כ- 30 מיליארד ש"ח. כך, בתחילת השנה גייסו הקרנות

הכספיות ולאחר מכן, עבר הציבור לקרנות האג"ח הכללי והקונצרני וברבעון הרביעי של השנה החלה התעוררות גם בגיוסי האפיק המנייתי. במהלך השנה גייס ענף קרנות הנאמנות כ- 53 מיליארד ש"ח, אשר בעקבותיו עלה שווי נכסי ענף הקרנות בישראל לסך של כ- 230 מיליארד ש"ח.

במהלך שנת 2013, המשיכה מגמת ההתאוששות בשוק הנפקות האג"ח בישראל, וחל גידול משמעותי בהיקף ובכמות הגיוסים, דבר אשר השפיע לחיוב על היקף פעילותה של מנורה מבטחים חיתום, ביחס לשנים קודמות. יצוין, כי פעילות הקבוצה בתחום החיתום איננה מהותית במונחים כספיים ביחס לפעילות הקבוצה בכללותה.

7.1.5 התפתחויות בשווקים של תחום הפעילות או שינויים במאפייני הלקוחות

בהמשך לרפורמת בכר וניתוק הבנקים מהבעלות בקרנות הנאמנות, הפכו יועצי ההשקעות והמודלים לדירוג קרנות נאמנות בבנקים לגורם חשוב ועיקרי בהפצת קרנות הנאמנות. כמו כן, גברו החשיבות וההשקעה בפרסום לציבור של המוצרים השונים של הגופים שרכשו את הפעילות האמורה מהבנקים.

עקב יישום המלצות ועדת חודק על ידי הגופים המוסדיים והקשחת הפרמטרים ברכישת אג"ח סחיר על ידי הגופים המוסדיים, התרחבה המגמה של גיוס חוב באמצעות הרחבה של סדרות אג"ח סחירות קיימות תוך השפעה על פעילות החיתום של הקבוצה כמפורט להלן. "כללי חודק" יצרו גם מספר תופעות נוספות - הראשונה, הינה הקטנת הנגישות של חברות בדירוג בינוני ומטה לגיוס חוב סחיר; השנייה, הינה התפתחות של שוק לא סחיר בו ניתנות הלוואות ישירות ("אחד על אחד") מגוף מוסדי לחברה; והשלישית, הינה תופעה של ביצוע הנפקות פרטיות עבור מספר מצומצם של גופים מוסדיים. לכל הנ"ל השפעה שלילית על היקף ההכנסות בגין פעילות החיתום וההפצה של מנורה חיתום.

7.1.6 גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

גורמי ההצלחה הקריטיים, בפעילות ניהול תיקים וקרנות נאמנות הינם, בין היתר, מצב שוק ההון בישראל, השגת תשואות טובות ללקוחות תוך שמירה על רמת סיכון סבירה, דירוגים גבוהים במערכות הבנקאיות, תמהיל שיווק ופרסום מוצלח וכן שמירה על רמת השירות הניתנת ללקוחות.

גורמי ההצלחה הקריטיים בפעילות החיתום, הינם, ביסוס המוניטין של חברת החיתום ומנהליה, אחזקת צוות מקצועי בעל יכולות למתן פתרונות בינתחומיים (ראייה משפטית, כלכלית וחשבונאית) יצירתיים לצרכים והטעמים המשתנים של המנפיקים מחד והמשקיעים מאידך, נגישות למקורות מימון לגיבוי פעילות החיתום ואיתנות פיננסית, קיומו של שוק אשראי חוץ בנקאי פעיל בעל נזילות מספקת, גובה המחירים האלטרנטיביים לגיוסי ההון (לרבות בשווקים הבינלאומיים), וכן קשרי עבודה הדוקים עם המשקיעים המוסדיים.

7.1.7 חסמי הכניסה והיציאה העיקריים של תחום הפעילות ושינויים החלים בהם

חסמי הכניסה העיקריים לתחום הפעילות הינם: הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות והיתרים לפעילות בתחום, הצורך בניסיון מוכח לאורך מספר שנים בהשגת תשואות כבסיס לשיווק הקרנות באמצעות הבנקים, השלכות השינויים ברגולציה בתחום וההוצאות בגינה וכן דרישות הון עצמי מינימאלי וביטוח אחריות מקצועית, כמפורט בסעיף 8.2 להלן, לפי העניין.

כמו כן, לעניין פעילות החיתום, נדרשת מומחיות, ניסיון, מוניטין חובת פיקדון ואיתנות פיננסית.

חסם היציאה העיקרי הקיים בפעילות ניהול קרנות נאמנות הינו המגבלות הקבועות בהסכמי הקרן לפירוקה מרצון ובכפוף להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות.

חסם היציאה העיקרי הקיים בפעילות החיתום הינו הדרישה לקיומו של ביטוח האחריות המקצועית למשך תקופה של שבע שנים לאחר מתן ההתחייבות החיתומית ואחריותו של החתם לפרט מטעה בתשקיף למשך התקופות הקבועות בדין. בנוסף, קיימת חובת הפקדת פיקדון, בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח, אשר ישמש לטובת תובעים פוטנציאליים ואשר אינו ניתן למשיכה, אלא בתנאים הקבועים בחוק, ובכלל זה, כעבור שלוש שנים, מתאריך התשקיף האחרון, שעליו חתם.

7.1.8 תחליפים למוצרי תחום הפעילות ושינויים החלים בהם

התחליפים לשירותי החיתום וגיוס ההון והחוב המוצעים על ידי הקבוצה הינם גיוס כספים מתאגידים בנקאיים או ממוסדות פיננסיים אחרים וכן הנפקות המבוצעות ללא חיתום או הפצה או ייעוץ.

התחליפים העיקריים לשירותי ניהול הנכסים המסופקים על ידי תחום השירותים הפיננסיים הינם: ניהול נכסים עצמי, באופן בו הלקוח מחליט כיצד לנהל את נכסיו, באופן אישי או בסיוע ייעוץ מיועצי השקעות בבנקים, ופיקדונות רגילים ומובנים וכן תכניות חיסכון של המערכת הבנקאית ופוליסות ביטוח חיסכון טהור בחברות הביטוח.

התחליף העיקרי לשירותי קרנות הנאמנות הוא תעודות הסל, ענף שהחל בהצמדות למדדים "פשוטים" (ת"א 100, ת"א 25) והתפתח עד למכירת מוצרים מתוחכמים יותר המתחרים ישירות בקרנות הנאמנות.

כמו כן, קיימת תחליפיות בין המוצרים השונים של התחום, באופן שללקוחות ישנה אפשרות לרכוש שירותי ניהול נכסים בשוק ההון הן בדרך של קבלת שירותי ניהול תיקים והן בדרך של רכישת יחידות בקרנות נאמנות, באופן שקרנות הנאמנות מהוות תחליף מסוים לשירותי ניהול תיקי השקעות.

7.1.9 מבנה התחרות בתחום הפעילות ושינויים החלים בו

כאמור לעיל, התחרות בתחום הינה מתמדת וחריפה, הן מצד התאגידים הבנקאיים השונים, לרבות בנקים זרים הפועלים בישראל והן מצד הגופים הלא בנקאיים ובכללם חברות המוחזקות על ידי חברות הביטוח.

מכירת הקרנות הפכה את הבנקים למפיצים של קרנות נאמנות במקום יצרנים בעבר. מכירת הקרנות הגבירה את התחרות ומיקדה אותה בהשגת תשואה עודפת ללקוח ביחס לסיכון, כאשר התשואה הפכה גם לשיקול מרכזי מנקודת ראות המפיצים במסגרת הייעוץ שלהם ללקוחות. לפרטים בעניין הפחתת עמלות הפצה מרביות שרשאים הבנקים לגבות, ראה סעיף 7.9.1 להלן.

המשבר הכלכלי בשווקים בעולם משפיע ישירות על תעשיית ניהול הנכסים בישראל בכלל ועל תעשיית ניהול התיקים בפרט. רוב השחקנים בתעשייה האמורה החלו לקיים מו"מ על מיזוגים ו/או רכישות. ההערכות הרווחות בשוק בהקשר זה הינן שלאור העובדה שדמי הניהול הולכים ופוחתים אין למעשה יתרון בניהול בית השקעות קטן ועל כן פונים אלו האחרונים למיזוגים האמורים בסעיף זה לעיל.

ענף פעילות החיתום מאופיין בתחרות גבוהה לאור פוטנציאל ההכנסות הגבוה בו ומספר שחקנים דומיננטיים קטן יחסית. הגורמים המהותיים בענף הם חברות החיתום בהם שותפים הבנקים, חברות החיתום של חברות ביטוח הגדולות, בתי השקעות, וגופי נוסטרו פרטיים גדולים. כמו כן, בעקבות המגבלות השונות החלות על גופי חיתום הקשורים לבנקים ולמשקיעים המוסדיים, חלה עלייה בכוחם של גופי חיתום הקשורים לגופי נוסטרו פרטיים.

לעניין התחרות בתחום פעילות זה ראה גם סעיף 7.6 להלן.

7.2 מוצרים ושירותים

להלן תיאור עיקרי המוצרים והשירותים הניתנים על ידי הקבוצה בתחום פעילות זה:

7.2.1 ניהול תיקי השקעות

במסגרת פעילות זו, עוסקת הקבוצה בניהול תיקי השקעות במגוון אפיקי השקעה, המותאמים לצורכי הלקוח כאשר ניירות הערך והנכסים האמורים עשויים לכלול יחידות קרנות נאמנות או נכסים פיננסיים אחרים המנוהלים על ידי הקבוצה או באמצעותה, בכפוף לקבלת הסכמת הלקוח.

לצורך מתן שירותי ניהול התיקים מתקשרת מנורה מבטחים השקעות בהסכם בכתב עם הלקוח, בו מוגדרים צרכי הלקוח ומדיניות ההשקעות בתיק הלקוח, וכן נקבעים תנאי ההתקשרות והעמלות להן זכאית הקבוצה בגין שירותיה.

פעילות ניהול התיקים מתבצעת בפועל באמצעות מנהלי תיקי השקעות, בהתאם לצרכי הלקוח ומדיניות ההשקעות שהתווה כאמור, וזאת במסגרת עקרונות ניהול השקעות הנקבעים על ידי הנהלת מנורה מבטחים השקעות וועדת ההשקעות שלה.

להלן פרטים לגבי סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות (במיליוני ש"ח):

	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
סך הנכסים המנוהלים	1,479	3,572	3,419
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות בקרנות נאמנות של חברת קרנות הנאמנות (במיקור חוץ)	228	236	124
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות עבור לקוחות החברה בקרנות נאמנות שאינן חלק מקרנות נאמנות המנוהלות על ידי מנורה מבטחים השקעות	57	10	13
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות עבור אומגה קרן השתלמות המנוהלת על ידי מנורה מבטחים מהנדסים שהינה בשליטת מנורה מבטחים פיננסים **)	-	2,442	2,413

(*) הנתונים מתייחסים להיקף הנכסים המנוהלים במסגרת ענף ניהול התיקים נטו, למעט נכסים המנוהלים עבור תאגידים בקבוצה והשקעה בקרנות נאמנות של הקבוצה.

(**) הנכסים הועברו לניהול אגף ההשקעות של מנורה מבטחים ביטוח.

7.2.2 ניהול קרנות נאמנות

קרן נאמנות מוקמת, בהתאם לחוק השקעות משותפות בנאמנות, על פי הסכם בין מנהל הקרן לבין נאמן, בו נקבעים, בין השאר, תקופת קיומה של הקרן, מדיניות ההשקעות של הקרן, סיווג הקרן כקרן פתוחה או סגורה, ופרטים נוספים לעניין שכר מנהל הקרן, שכר הנאמן ועוד. מכירת היחידות בקרנות נאמנות נעשית על פי תשקיף, שתוקפו שנה מיום פרסומו או מועד קצר יותר, כפי שפורסם בתשקיף.

מנורה מבטחים קרנות מנהלת נכון למועד הדוח 73 קרנות נאמנות. קרנות הנאמנות נבדלות זו מזו, בין היתר, במדיניות ההשקעות, בפרטים הנוגעים לסיווג הקרן לצורך פרסום וכן בסיווג המס שלהן. קבלת החלטות שעניינן ניהול תיק ההשקעות של הקרנות מתבצע על ידי עובדים בעלי רישיון מנהל תיקים כנדרש בחוק להשקעות משותפות בנאמנות. בחלק מהקרנות, משתף מנהל הקרן פעולה עם מנהלי השקעות חיצוניים, אשר מנהלים את תיק ההשקעות של הקרנות בניהולו.

להלן פרטים אודות שווי הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים קרנות (במיליוני ש"ח):

	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
שווי הנכסים המנוהלים	10,216	7,189	4,577
סך הנכסים המנוהלים על ידי מנהלי תיקים בקבוצה	228	236	124

להלן נתונים אודות קרנות הנאמנות המנוהלות על ידי מנורה מבטחים קרנות:

	31.12.2013		31.12.2012		31.12.2011	
	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)	שיעור האפיק מכלל הנכסים ב-%	סכום האפיק (במיליוני ש"ח)
קרנות שקליות לרבות כספיות	35.55	3,632	31.31	2,251	28.67	1,312
קרנות אג"ח	61.11	6,249	63.57	4,570	62.57	2,864
קרנות מט"ח	1.30	133	2.19	157	2.75	126
קרנות מניתיות	1.76	181	2.53	182	5.62	257
קרנות מניות בחו"ל	0.19	19	0.40	29	0.39	18

7.2.3 פעילות חיתום

במסגרת פעילות זו, עוסקת הקבוצה בליווי, ניהול, הפצה וחיתום של הנפקות פרטיות וציבוריות בישראל וכן במתן שירותי תיווך והפצה של ניירות ערך ומוצרים פיננסיים אחרים. כמו כן, עוסקת מנורה מבטחים חיתום בבנקאות להשקעות.

במסגרת מתן שירותי ניהול וחיתום של הנפקות ציבוריות בישראל, נדרשת מנורה מבטחים חיתום, לחתום על תשקיף ההצעה לציבור ולהבטיח את רכישת ניירות הערך המוצעים בתשקיף (ביחד עם יתר החתמים בקונסורציום החתמים), לגביהם לא ניתנה התחייבות מוקדמת של משקיעים מוסדיים ואשר לא הוזמנו על ידי הציבור.

יצוין, כי בעצם חתימתה של מנורה מבטחים חיתום על תשקיף, היא עשויה להיות אחראית על פי דין כלפי מי שרכש ניירות ערך מהמציע וכלפי מי שרכש או מכר ניירות ערך תוך כדי המסחר בבורסה או מחוצה לה, בגין נזקים שייגרמו מחמת פרט מטעה בתשקיף. אחריות זו קיימת, בין אם מנורה מבטחים חיתום משמשת כמנהלת ההנפקה וקונסורציום החתמים ובין אם היא משתתפת בהנפקה שבה מנהל קונסורציום החתמים הינו חברת חיתום אחרת.

בתמורה למתן השירותים כאמור, מקבלת מנורה מבטחים חיתום עמלות חיתום, ניהול והצלחה, בהתאם להסכמים.

כאשר מנורה מבטחים חיתום משתתפת במתן שירותי ייעוץ ניהול והפצה בהנפקות פרטיות, היא מלווה את גיבוש מבנה ההנפקה, הכנת מסמכי ההצעה (מסמכים משפטיים, מצגות, ומסמכי הפצה שונים), תמחור ניירות הערך המוצעים בהנפקה וניהול המכרז למשקיעים (במקרה בו משמשת כרכז ההנפקה). בתמורה למתן השירותים כאמור, מתקבלת עמלה מהחברה המנפיקה.

כאשר מנורה מבטחים חיתום משמשת כחתם מוביל (בין כחתם ובין כמפיץ), בהנפקות פרטיות או ציבוריות, היא מלווה את החברה החל מגיבוש ראשוני של מבנה ההנפקה ותמחורה (ייעוץ בקבלת ההחלטה לגבי סוגי ניירות הערך אשר יוצעו למשקיעים, בשים לב למבנה ההון של החברה המנפיקה, צרכיה ותכניותיה העתידיות), מתן התייחסות ויעוץ למבנה המשפטי הכללי של העסקה (בהנפקות ציבוריות גם ביצוע הליך בדיקת נאותות בהיבט החשבונאי והמשפטי), מתן סיוע וליווי בהכנת מצגות ומסמכי הפצה שונים, ולעתים אף סיוע בהליך הדרוג של החברה המנפיקה. במסגרת הליך ההנפקה מתלווים נציגי מנורה מבטחים חיתום למנהלי החברה במצגות למשקיעים המוסדיים (ה- Road Show), ונמצאים בקשר רציף עם השוק המוסדי לקבלת אינדיקציות להזמנות הצפויות להנפקה.

7.3 פילוח הכנסות ורווחיות מוצרים ושירותים

בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים אין קבוצת מוצרים אשר ההכנסות או הרווחיות ממנה מהוות 10% או יותר מסך ההכנסות או הרווחיות של הקבוצה.

7.4 לקוחות

לקבוצה יש פיזור לקוחות רחב, כאשר אין לקבוצה לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מסך ההכנסות של הקבוצה.

אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים.

7.4.1 ניהול תיקי השקעות

בתחום זה לקבוצה שני סוגי לקוחות עיקריים, לקוחות פרטיים (בעיקר משקי בית) ולקוחות תאגידיים (כגון חברות עסקיות, קופות גמל, קרנות נאמנות, קרנות השתלמות, ורשויות מקומיות). אופי ההתקשרות הינו מתמשך, אולם לכל אחד מהצדדים שמורה הזכות להפסיק את ההתקשרות, בכל עת.

נכון למועד הדוח, היקף הנכסים המנוהל עבור לקוחות פרטיים עומד על כ-32% מסך היקף התיקים, ואילו היקף הנכסים המנוהלים עבור לקוחות מוסדיים, תאגידים וחברות נאמד בכ- 68%.

7.4.2 ניהול קרנות נאמנות

מאחר ורכישת יחידות הקרנות מתבצעת באמצעות חברי הבורסה, אין מידע ממשי בידי מנהל הקרן אודות בעלי היחידות המחזיקים ביחידות קרנות בניהולו.

7.4.3 פעילות חיתום

לקוחות הקבוצה בפעילות החיתום וגיוס ההון והחוב הינם בעיקר חברות ציבוריות המעוניינות בגיוס הון וחוב, בין אם בדרך של גיוס פרטי (על פי רוב ממשקיעים מוסדיים) ובין אם בדרך של גיוס הון או חוב מהציבור על פי תשקיף.

7.5 שיווק והפצה

7.5.1 ניהול קרנות נאמנות

ערוצי השיווק העיקריים הינם כדלקמן:

1. שיווק והפצה של יחידות קרנות הנאמנות מתבצע מול יועצי ההשקעות של התאגידים הבנקאיים, כאשר, הקבוצה פועלת ליצור מודעות בדבר מוצריה ושירותיה ולספק להם מידע ומסמכים שיווקיים בהתאם. הקבוצה התקשרה בהסכמי הפצה עם מרבית הבנקים בישראל, כנגד תשלום עמלות הפצה, בשיעור המרבי אותו זכאים הבנקים לגבות בהתאם להוראות תקנות ההפצה.
2. פרסום באמצעי המדיה.

7.5.2 ניהול תיקי השקעות

ערוצי השיווק העיקריים הינם כדלקמן:

1. שיווק והפצה באמצעות מערך השיווק והמכירות של הקבוצה לרבות על ידי הפניות ("לידים") מסוכני ביטוח.
2. שיווק ישיר באמצעות כנסים ופרסום.

7.5.3 פעילות חיתום

הנהלת החברה ועובדיה עוסקים בהשגת עסקאות לחברה תוך ניצול היכרותם המעמיקה עם החברות הזקוקות לשירותיהם והקשר ההדוק והחיובי עם הגופים המוסדיים במשק.

7.6 תחרות

כאמור לעיל, התחרות בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים הינה מתמדת וחריפה. התחרות בין הגורמים השונים הינה בעיקר על התשואה המושגת (ביחס לרמת הסיכון), גובה דמי הניהול, גובה העמלות בגין השירותים השונים ואיכות השירות.

מקורות לרווחיות בתי ההשקעות המתחרים לקבוצה נובעים מפעילות בנוסטרו של בתי ההשקעות ומפעילות בתחום ניהול תעודות סל. בקבוצת הפיננסים, לא מתבצעת פעילות נוסטרו ואין בבעלות הקבוצה חברה המנהלת תעודות סל.

ניהול קרנות נאמנות

למיטב ידיעת החברה בהתאם למידע שפורסם, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, פועלות בישראל 19 חברות לניהול קרנות נאמנות, המנהלות בסה"כ 1,258 קרנות נאמנות. לעומת 21 חברות לניהול קרנות נאמנות, שניהלו 1,277 קרנות נאמנות, בתקופה המקבילה אשתקד.

על פי נתונים אלו, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, מנורה מבטחים קרנות הינה החברה המנהלת ה- 9 בגודלה מבחינת היקף נכסים מנוהלים ונתח השוק שלה היה בשיעור של כ- 4.43%. נכון ליום 31 בדצמבר 2012, מנורה מבטחים קרנות הייתה החברה המנהלת העשירית בגודלה ונתח השוק שלה, נכון לאותו מועד, היה בשיעור של כ- 4.23%.

ניהול תיקי השקעות

בישראל פועלים מנהלי תיקי השקעות רבים, העיקריים שבהם הינם חברות ניהול תיקים הקשורות לבנקים וכן גופים לא בנקאיים, כגון - ילין - לפידות ניהול תיקי השקעות בע"מ, פסגות ניירות ערך בע"מ, מגדל שוקי הון (1965) בע"מ, מיטב דש ניהול תיקים בע"מ, אי.בי.אי. - אמבן ניהול השקעות בע"מ, הראל פיננסים ניהול השקעות בע"מ, אקסלנס נשואה ניהול השקעות בע"מ, אנליסט ניהול תיקי השקעות בע"מ, אלטשולר שחם בע"מ.

בהיעדר פרסום רשמי, אין ביכולתה של הקבוצה להעריך את חלקה מתוך סך נכסי התיקים המנוהלים בישראל, אולם נכון למועד הדוח, היקף נכסי התיקים הפרטיים שמנוהל על ידי מנורה מבטחים השקעות אינו מהותי.

שירותי חיתום

התחרות בענף החיתום הינה גבוהה, בשל העובדה שמדובר בשוק קטן יחסית. לאור השינויים הגדולים שחלו בשוק במהלך השנים האחרונות, לא ניתן לאמוד באופן מדויק את חלקה היחסי של הקבוצה בשוק החיתום.

למיטב ידיעת הקבוצה, בעקבות המשבר בשוק ההון צומצם מספר החתמים המובילים הפועלים בשוק החיתום בישראל אשר עומד על כשמונה בלבד. יחד עם זאת, למיטב ידיעת הקבוצה חלה עלייה במספר החתמים הקטנים וכן חתמים של גופי נוסטרו אשר אינם מובילים עסקאות וזאת, בין היתר, עקב ריבוי הנפקות בהם לא ניתן חיתום (אלא שירותי הפצה בלבד) וכן עקב המגבלות הרגולטוריות השונות החלות על גופי חיתום הקשורים לבנקים ולגופים מוסדיים.

בחודש ספטמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך מתווה מוצע לתיקוני חקיקה בתחום החיתום שמטרתו חיזוק ענף החיתום. על פי המתווה, תורחב הגדרת "חתם" ותחזק את מעמד החתם כ- "שומר סף", קביעת כללים מנחים בדבר אופן ההבדלה בין חתם בהנפקה לבין גורמים נוספים המעורבים בשיווקה ובהפצתה שלא יעלו לכדי חתם בה, עדכון כללי ניגוד העניינים בפעולות החתם וקביעת מספר חובות גילוי נוספות.

במקביל, פרסמה הרשות לניירות ערך הצעה לתיקוני חקיקה בנושא צמצום השחקנים הרשאים להשתתף במכרז מוקדם תוך מתן התחייבות מוקדמת במסגרתו, והגבלתם רק לגופים אשר מנהלים כספים בעבור אחרים (קרנות הנאמנות, קופות הגמל ומבטחים).

עוד יצוין, כי להערכת הקבוצה, הרגולציה האמורה עשויה לסייע לחיזוק מעמדם של חברות החיתום הקשורות לבנקים המסחריים בישראל, וכן לחיזוק מעמדם של חברות חיתום של גופים פרטיים המנהלים תיק נוסטרו גדול. השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודדות עם התחרות בתחום פעילות זה הינן, בין היתר, מקצועיות עובדי החברה, ניצול עוצמתה הפיננסית של הקבוצה, שירות יעיל ומסור ללקוחות, מיתוג מתאים ושיווק אפקטיבי. **מנורה מבטחים חיתום לומדת את הצעות החקיקה הנ"ל והשלכותיהן על פעילותה. הערכת הקבוצה, כאמור, הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת הצעות החקיקה הנ"ל ואין באפשרות הקבוצה לאמוד את עוצמת והיקף ההשפעה המצרפית על תוצאותיה.**

בשנת 2009, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009**, המתייחסות, בין היתר, לניגודי עניינים בפעילות חיתום וברוקראז' של גופים מוסדיים (ראה סעיף 8.9 להלן). בהתאם לתקנות הנ"ל החל מחודש ינואר 2011, חלה מגבלה כמותית לרכישות של גופים מוסדיים הקשורים לחתם בהנפקה לשיעור של

10% בלבד. להערכת הקבוצה, בשנת 2012 הייתה למגבלה זו השפעה שלילית מסוימת על פעילות החיתום.

7.7 ספקים ונותני שירותים

תפעול קרנות הנאמנות של הקבוצה מתבצע על ידי שלושה בנקים מתפעלים עימם התקשרה לשם כך.

7.8 מימון

לפרטים בנושא מימון ראה סעיף 8.13 להלן וכן 4.6 בדוח הדירקטוריון וכן בבאור 25 לדוחות הכספיים.

7.9 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מנהלי תיקים, קרנות נאמנות וחתמים, לרבות הוראות חוק ניירות ערך, חוק השקעות משותפות בנאמנות וחוק ייעוץ השקעות והתקנות שהוצאו מכוחם, וכן להנחיות רשות ניירות ערך, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

7.9.1 להלן פירוט אודות הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה:

ביום 4 באפריל, 2013, פורסמו **תקנות השקעות משותפות בנאמנות (עמלת הפצה)(תיקון), התשע"ג-2013**, ומכוחן הופחתו עמלות ההפצה המרביות שרשאים הבנקים לגבות ממנהלי הקרנות בגין הפצת קרנות הנאמנות לשיעורים כדלקמן: בקרן מסוג 1: 0.20%; בקרן מסוג 3: 0.35%; ובקרן מסוג 4: 0.1%. כמו כן, קרן מסוג 2 בוטלה (להלן: "**תיקון לתקנות עמלת הפצה**"). עם הכניסה לתוקף של תיקון לתקנות עמלת הפצה, נכנסה לתוקף התחייבות שנתנו כל מנהלי הקרנות, כולל מנורה מבטחים קרנות, לרשות ניירות ערך, להפחית את דמי הניהול בקרנות המנוהלות על ידם ביום כניסתו לתוקף של התיקון לתקנות עמלת הפצה, בשיעור שישקף את מלוא התשלומים שיחסכו בפועל כתוצאה מהפחתת עמלות ההפצה המשולמות לבנקים. כמו כן, התחייב מנהל הקרן כאמור, כי לא יעלה את שכרו ושיעור ההוספה בקרנות שבניהולו, לאחר ההפחתה כאמור מעבר לשיעור השכר המותאם וזאת למשך ששה חדשים מיום כניסתו לתוקף של תיקון תקנות עמלת הפצה. התחייבותם של מנהלי הקרנות, הסתיימה ביום 5 בנובמבר 2013.

בחודש יולי 2013, פורסמה **הוראות ליועצי השקעות ומנהלי תיקים ללא זיקה בקשר להשתתפות בכנסים וקבלת מוצרים (פרסומיים ממנהלי נכסים פיננסיים - נוסח חדש 2013)**, שהחליפה את ההוראה הקודמת של הרשות בנושא. הנוסח החדש כולל בין השאר הקלה במגבלות ההשתתפות בכנסים על פי ההוראות, שמטרתה לאפשר חשיפת יועצי ההשקעות למידע מקצועי נוסף הרלבנטי לתחום עיסוקם, מבלי שהדבר יפגע בתכליות שההוראות נועדו להשיג.

בחודש ספטמבר 2013, נכנסה לתוקפה **רשימת מעשים ומחדלים המעידים על הפרת חובת אמונים וזהירות שפורסמה ע"י רשות ניירות ערך**. מדובר ברשימה של אירועים המהווים סיבה לבחינת הפרת חובות האמונים והזהירות של מנהל קרן או חברת ניהול תיקים, אשר תוצאותיה עשויות להביא להשתת אמצעי אכיפה מנהלית. יצוין כי רשות ניירות ערך הבהירה שפתיחת הליך מנהלי בגין מעשה או מחדל המהווה הפרה בשל היותו מנוי באחת הרשימות, שמורה למקרים בהם בחינת המקרה תעלה, כי מדובר בהתנהגות שננקטה תוך סטייה מובהקת מאופן ההתנהגות הראוי, תוך בחינת כלל נסיבות המקרה ובכפוף ליתר שיקולי האכיפה בהם מתחשבת הרשות.

לפרטים אודות הוראות הדין הנוגעות לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה ראה סעיפים 8.1.2 ו-8.1.1 להלן, בהתאמה.

7.9.2 רישיונות והיתרים

מנורה מבטחים השקעות הינה בעלת רישיון ניהול תיקים והיא רשאית לעסוק בשיווק השקעות.

מנורה מבטחים קרנות הינה בעלת היתר לשמש כמנהל קרנות נאמנות בהתאם להוראות חוק השקעות משותפות.

מנורה מבטחים חיתום משמשת חתם על פי חוק ניירות ערך ותקנות החיתום שהותקנו מכוחו.

חלק ג': מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

8. מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

בהמשך למידע שניתן בסעיפים 2-7 לעיל, המתייחס בנפרד לכל תחום פעילות של הקבוצה, להלן תיאור מידע רוחבי המתייחס לעסקי הקבוצה.

8.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

ראה פירוט לעניין זה בסעיף 1.3.1 לדוח הדירקטוריון.

8.1.1 מגבלות ופיקוח החלים על פעילות הקבוצה

פעילות הקבוצה בתחומי הפעילות השונים כפופה לרגולציה רבה וייחודית ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות, ובכלל זה, הממונה ורשות ניירות ערך.

במסגרת זו, כפופה הקבוצה, בין היתר, להוראות חוק החברות וחוק ניירות ערך ולתקנות שהותקנו מכוחם; להוראות חוק הפיקוח ולהוראות פקודת מס הכנסה, להוראות חוק קופות הגמל וחוק הייעוץ הפנסיוני, להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות ולתקנות שהותקנו מכוחם של כל אלה.

להלן יפורטו החוקים והתקנות המרכזיים החלים הן על הקבוצה בכללותה והן על תחומי הפעילות שלה.

8.1.1.1 הוראות הדין

<u>חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו מכוחו</u>

להלן פירוט תמצית הוראות חוק הפיקוח:

חברות הביטוח כפופות להוראות חוק הפיקוח ותקנות שתוקנו מכוחו. חברות מנהלות של קרנות פנסיה כפופות חלקית להוראות חוק הפיקוח ולחלק מתקנות הפיקוח, וכן לחוק קופות גמל. בחוק הפיקוח ובתקנות הפיקוח מוסדרים, בין היתר, הנושאים העיקריים שלהלן:

על פי חוק הפיקוח, עיסוק בביטוח מחייב קיום רישיון מבטח בידי העוסק, המוגבל לענפי הביטוח הנקובים ברישיון. החזקת יותר מ-5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד מבטח וכן שליטה בתאגיד מבטח, מצריכות היתר מהמפקח.

החוק מסמיך את שר האוצר לקבוע בתקנות בנוגע למבטח, באישור ועדת הכספים של הכנסת, הוראות בדבר הון מניות מונפק ונפרע מינימאלי ועודף מינימאלי של נכסים לעומת התחייבויות.

כמו כן, מוסמך שר האוצר לקבוע בתקנות הוראות בדבר: סוגי נכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו לסוגיהן ושיעוריהם ביחס להתחייבויות; דרכי החזקת נכסים כנגד התחייבויות המבטח; המקרים בהם רשאי מבטח להשקיע בחברה בת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, במבטח אחר או בסוכן ביטוח; חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן; עיסוק כמבטח בחו"ל; השיעור המינימאלי של חלק הסיכון שיישאו בו מבטחים בישראל, השיעור המקסימאלי של חלק הסיכון שיישא בו מבטח; הלוואות שמבטח רשאי לתת וערבויות שהוא רשאי לערוב ושיעוריהן (קביעת הוראות בתקנות לעניין זה, תתבצע לאחר התייעצות עם נגיד בנק ישראל).

מבטח חייב לנהל מערכת חשבונות נפרדת לגבי עסקי ביטוח חיים, חייב להחזיק נכסים לכיסוי התחייבויותיו בביטוח חיים, ולרכוש ביטוח משנה נפרד לעסקים אלה.

למפקח סמכות לברר תלונות מן הציבור בדבר פעולה של מבטח בענייני ביטוח, ולהורות על תיקון ליקוי שנמצא.

במסגרת תיקון לחוק הפיקוח (כחלק מרפורמת בכר), נקבעו הוראות המסדירות את המשטר התאגידי של מבטחים, לרבות הוראות בדבר דרכי הפעולה של המבטחים לעניין מינוי דירקטורים ונושאי משרה שונים, פעילות אורגנים שונים בחברה וחובות דיווח למפקח. לעניין זה, הוחלו על מבטח, בשינויים המחויבים, הוראות שונות מחוק החברות החלות דרך כלל על חברות ציבוריות. כמו כן, חוק הפיקוח מסמיך את המפקח (בכפוף להתייעצות עם הוועדה) לתת הוראות שונות הנוגעות לדרך פעולתם ולדרכי

ניהולם של מבטחים, סוכני ביטוח, נושאי משרה בהם וכל מי שמועסק על ידם, בנוסף למפקח סמכות להורות על הגשת דוחות והודעות, אשר ניתנו בידי המפקח כלים לקיום פיקוח אקטיבי על שוק הביטוח.

לעניין תכניות ביטוח, קובע חוק הפיקוח, במסגרת סעיף 40 וצו שפורסם על פיו, תנאים בהם יאושרו או ישונו תנאי התכניות. נקבע, כי מבטח המבקש להנהיג תכנית ביטוח, שפרטיה לא הוגשו למפקח או המבקש לשנות את תנאיה, את דמי הביטוח או התשלומים האחרים, שפרטים עליהם הוגשו למפקח, יודיע על כך למפקח עשרה ימים לפני שיחול השינוי. בהמשך לאמור, בענפי ביטוח מסויימים, שקבע שר האוצר בצו לעניין זה, לא ינהיג מבטח תכנית או שינוי כאמור אלא בהיתר המפקח ובענפים אחרים - במידה והמפקח לא הביע התנגדותו בתוך 30 ימים ממועד הגשת הודעה על התכנית או השינוי, יהא רשאי מבטח להנהיגן. הענפים הטעונים היתר כאמור הנם: ביטוח חיים, ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש, ביטוח דירות ובתי עסק וביטוח השקעות רוכשי דירות לפי דרישות חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"א-1971.

בחודש יולי 2012, פורסמה **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2012**, על פיה מוצע להתאים את ההתנהלות הנדרשת ממדינת ישראל לאור הצטרפותה לארגון ה- OECD ולאור עקרונות דירקטיבת SOLVENCY II. במסגרת זו מוצע לשנות את אופן הנהגת מוצרים, כך שגוף מוסדי יידרש להודיע על מוצר חדש (או עדכון תנאים של מוצר קיים) לפני תחילת שיווקו, אך לא יידרש להמתין לאישור הממונה כתנאי לתחילת השיווק. שינוי זה יגדיל את מרחב הפעולה של הגופים המוסדיים מחד, ומאידך יגביר את אחריותם לאיכות המוצרים שהם מנהיגים. עוד מוצע, בהצעת החוק, להרחיב את סמכויות המפקח בכל הנוגע לקביעת ההוראות בתוכנית הביטוח מעבר לדמי הביטוח גם לעניינים אחרים. כמו כן, בהתאם להצעת החוק, המפקח יהא רשאי מטעמים מיוחדים שיירשמו, ולאחר ששקל את פגיעה האפשרית במבטח, להורות למבטח להפסיק להנהיג את התוכנית או את השינוי בתכנית, לפי העניין, לרבות בתחולה רטרואקטיבית לגבי פוליסות ששיווק המבטח בעבר. **בשלב זה לא ניתן להעריך מה תהא מידת ואופן ההתערבות של המפקח רטרואקטיבית בתוכניות ביטוח ו/או בשינויים בתוכניות ביטוח קיימות ואת ההשפעה שלה על הקבוצה ועל השוק בכללותו.**

מתוקף חוק הפיקוח הותקנו, בין היתר, התקנות העיקריות הבאות:

- **תקנות ההון המינימאלי**

תקנות אלה מסדירות את ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח. ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח מושפע, בין היתר, מהיקף הפעילות בביטוח כללי או מרמת התביעות בביטוח כללי, מסך הוצאות הרכישה הנדחות (DAC) בביטוח חיים ובביטוח בריאות, מסוגי הנכסים המוחזקים בנוסטרו, מחשיפה לסיכוני קטסטרופה, מסיכונים תפעוליים, מחשיפה לסיכוני ביטוח חיים (ריסק), מהיקף הנכסים המוגדרים בתקנות אלה כ"נכסים בלתי מוכרים", מתוספת הון נדרש בגין ביטוח סיעודי, ומתוספת הון בגין השקעה בחברות בנות שהן מבטח. בתקנות ההון המינימאלי נקבעו הגדרות שונות המתייחסות להון חברות הביטוח, ובין היתר, הגדרת הון עצמי, הון ראשוני והון משני וכן הון שלישוני והון נחות.

לפרטים בדבר דרישות ההון של הקבוצה, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

על רקע כוונת הפיקוח לאמץ בעתיד את דירקטיבת Solvency II, פורסם בחודש אוגוסט 2011 **חוזר שעניינו הרכב הון עצמי מוכר של מבטח**. מטרת חוזר זה הינה קביעת כללים ועקרונות להרכב הון עצמי מוכר של מבטח ולמאפייני רכיביו, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי הון שונים. בחוזר הוגדרו רבדי ההון השונים לסוגיהם תוך התייחסות למכשירי הון מורכבים בכל רובד והתנאים להכרה בהם וכן שיעורים מזעריים ומרביים של הרבדים השונים. בנוסף, נקבעה בחוזר הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח עד ליישומה של דירקטיבת Solvency II. ראה גם באור 15(ו) לדוחות הכספיים.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 ("תקנות כללי השקעה")** וחוזר גופים מוסדיים שעניינו **כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים** (להלן, לצורך פסקה זו: "**חוזר ההשקעה**"), נכנסו לתוקף בחודש יולי 2012. התקנות מטילות את האחריות לבחירת תמהיל הנכסים, מעבר לנדרש על פי התקנות, על המבטח, וכפועל יוצא מכך, הן מותירות בידו את האחריות לקביעת היחס בין תשואה צפויה לסיכון צפוי הנובע מאסטרטגיית ההשקעות השונות, כל זאת בכפוף למגבלות שיחולו על עסקאות בין גופים מוסדיים לתאגידים הקשורים אליהם, כפי שנקבעו בתקנות. על-פי כללי ההשקעה החדשים, החל מהמועד הנזכר לעיל, חלים על מוצרי החיסכון הפנסיוני (קרנות פנסיה, קופות גמל, פוליסות משתפות ברווחים) כללי השקעה אחידים ובוטלה האבחנה שהייתה קיימת בין כללי ההשקעה על נכסי קופות גמל וקרנות פנסיה לבין אלו שחלו על כספי פוליסות משתתפות ברווחים וכן שונו חלק מכללי ההשקעה. בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח חוזר חדש (חלף החוזר שפורסם בשנת 2012), תוך ביצוע שינויים והבהרות בנושאים הבאים, שנכללו בחוזר המקורי, לרבות לעניין - חריגה משיעורי השקעה; מסלולי השקעה מתמחים; השקעה בשותפות ובזכות במקרקעין באמצעות תאגיד שאינו שותפות; מתן הלוואות; השאלת ניירות ערך והשקעה בנכסי חוב לא סחירים; עסקה עם צד קשור או באמצעותו; והשקעה בצד קשור ובבעל עניין.

- **תקנות החישוב**

בתקנות החישוב כלולות, בין היתר, הוראות לעניין חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן והפרשות לתביעות תלויות. בחודש ינואר 2013, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג-2013, אשר מחליפות את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984,** תוך הסמכת המפקח ליתן הוראות לאופן חישובן של העתודות בביטוח כללי מסוגים כמפורט בתקנות החדשות. במקביל, פרסם המפקח חוזר בדבר חישוב עתודות בביטוח כללי, הכולל הוראות לעניין חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי אשר רובן נכללו בתקנות שבוטלו. השינוי המהותי הנכלל בחוזר נוגע לביטול מנגנון ה"צבירה" שעניינו שמירת עתודה בסכום השווה לעודף הכנסות על הוצאות מצטבר לשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח ("הצבירה"), וזאת בענפים בעלי "זנב תביעות ארוך". יצוין, כי ביטול המנגנון האמור הוגבל לענפים בהם קיימת הערכה אקטוארית של התביעות התלויות. יישום ביטול הצבירה נקבע לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2014.

בנוסף, בחודש יולי 2012, פורסמה טיוטת עמדת המפקח שעניינה **נוהג מיטבי לאקטוארים בבואם לחשב עתודות ביטוח בביטוח כללי**, לצורך הדוחות הכספיים כך שישקפו באופן נאות את ההתחייבות הביטוחיות. עמדת הפיקוח כוללת, בין היתר, את הקביעות הבאות:

(א) "רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח", משמעה הסתברות של 75% לפחות, כי ההתחייבות שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח.

(ב) ככל שהוודאות בהתאמת ההנחות והמודלים גבוהה יותר, על האקטואר לבחור את ההנחות והמודלים המתארים באופן הטוב ביותר (Best Estimate) את צפי ההתחייבויות הביטוחיות. כמו כן, יש להוסיף לכך בנפרד, מרווח בגין חוסר וודאות.

(ג) בענפים סטטיסטיים (כהגדרתם בחוזר), לצורך חישוב מרווחי חוסר וודאות, יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ מרווחים/סיכונים מכל שנות החיתום/הנזק בענף. בענפים שאינם ענפים סטטיסטיים, ניתן להתייחס לכולם כאחד.

טרם פורסם נוסח סופי של עמדת המפקח הנ"ל. להערכת החברה, העמדה תכנס לתוקף בתום שנת 2014, במקביל ליישום ביטול מנגנון הצבירה המפורט לעיל. נכון למועד פרסום הדוח, החברה בוחנת את ההשפעה הכוללת של התקנות והחוזר, יחד עם טיוטת עמדת המפקח, על הדוחות הכספיים. בשלב זה לא ניתן להעריך את ההשפעה הכוללת כאמור, בין היתר, מן הטעם שעמדת המפקח נמצאת בדיונים

והבהרות בין חברות הביטוח לבין המפקח. **יצוין, כי הערכה זו נשענת על הקשר ההדוק בין ביטול הצבירה ובין אומדן הערכת התביעות התלויות על ידי אקטוארים ואין באפשרות הקבוצה לאמוד השפעת לאמוד השפעת השינוי הכולל הנובע מההסדרה לעיל.**

- כמו כן, מכוח חוק הפיקוח, נקבעו מספר תקנות, הקובעות הוראות בדבר תנאים שיש לכלול בחוזי ביטוח, בין היתר, בנושאים הבאים: איסור גביית תוספת לדמי ביטוח יסודיים בשל סיכונים, תנאים או הטבות שמבוטח זכאי להם מכוח חיקוק כלשהו, אחידות מטבע בחוזי ביטוח ותנאים לגביית דמי ביטוח בתשלומים, תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים, ותנאי חוזה לביטוח רכב פרטי (כמפורט בסעיף 4.2 לעיל). בנוסף, נקבעו בתקנות הוראות בדבר צורת חוזה הביטוח בנושאים הבאים: תוכן חוזי הביטוח (רכב ודירות) (כמפורט בסעיפים 3.2 ו- 5.2 לעיל). סייגים לחבות המבטח או להיקף הכיסוי המפורט בחוזה הביטוח, אמצעי ההגנה הנדרשים מהמבוטח (במקרה של ביטוח רכוש). כמו כן, נקבעו בתקנות הוראות בדבר דמי ביטוח שרשאי מבטח לגבות מהמבוטחים בביטוח רכב רכוש ובנוגע לדמי ביטוח הנגבים בתשלומים.

<u>חוק חוזה הביטוח</u>

חוק חוזה הביטוח (להלן, לצורך פסקה זו: "**החוק**") מסדיר היבטים שונים הנוגעים לחוזה הביטוח ויחסי מבטח-סוכן-מבוטח. על פי חוק חוזה הביטוח, חוזה ביטוח הוא חוזה בין מבטח לבין מבוטח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב. החוק מסדיר בין היתר את הזכאות לקבלת תגמולי ביטוח, המועדים לתשלומם, חובות וזכויות המבוטח בקשר עם חוזה הביטוח.

בנוסף כולל החוק, בין היתר, הוראות בדבר חובות גילוי של המבוטח ותוצאות אי הגילוי, תנאים לביטול חוזה ביטוח, מעמד המוטב וזכויותיו, הוראות בנוגע להשלכות של שינויים בסיכון המבוטח וכן קביעת הוראות מיוחדות החלות על ענפי הביטוח השונים (ביטוח חיים, ביטוח תאונה מחלה ונכות, וביטוח נזקים).

בחודש מרס 2014, הועברה לקריאה שלישית הצעת **חוק חוזה ביטוח (תיקון מס' 6)(התיישנות ממועד זכות התביעה), התשע"ד-2014**, לפיה, מוצע לתקן את סעיף 31 לחוק, כך שאם עילת התביעה הינה בשל נכות שנגרמה למבוטח ממחלה או מתאונה, אזי תקופת ההתיישנות תימנה מהמועד שבו קמה למבוטח זכות לתבוע תגמולי ביטוח לפי תנאי הפוליסה. הצעת החוק, אם וככל שתאומץ כדין מחייב, עלולה להגדיל את תשלומי התביעות בביטוח תאונה מחלה ונכות. עם זאת, **הקבוצה איננה יכולה להעריך, בשלב זה, את השלכות הצעת החוק, בין היתר, מן הטעם שבשלב זה מדובר בהצעת חוק בלבד, אשר אין לדעת אם תתקבל כדין מחייב ומה יהיה נוסחה הסופי.**

<u>חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הפרטיות")</u>

חוק הגנת הפרטיות קובע הוראות בדבר מאגרי מידע, כהגדרתם בחוק, לרבות הסדרים בעניינים העיקריים הבאים: חובת רישום מאגר בפנקס מאגרי המידע, הוראות לגבי איסוף מידע למאגר מידע, ניהול, שימוש והחזקה של מאגר מידע, זכות העיון במידע, חובת אבטחת המידע במאגר ועוד. בחודש אוגוסט 2012, פורסם **תזכיר חוק הגנת הפרטיות (תיקון מס'...) (צמצום חובת הרישום וקביעת חובה לקיום סדרי ניהול וכללי עבודה ולתיעודם במסמכים), התשע"ב-2012**, אשר מטרתו היא שיפור הציות להוראות החוק הנ"ל הנוגעות לפרטיות במאגרי מידע, בדרך של קביעת חובה לקיום סדרי ניהול וכללי עבודה הנדרשים לשם ניהול מאגר מידע ומיקוד הפעילות הרגולטורית במישור הפיקוח והאכיפה. על פי המוצע בתזכיר, את חובת רישום מאגרי המידע תחליף חובה לקיום סדרי ניהול וכללי עבודה ותיעודם במסמכים, אשר תחייב ארגונים בקיום הליכים פנימיים, שמטרתם הפנמה של היבטי הציות לחוק. חובה זו תשאיר מרחב גמישות לארגון ביחס לאופן פעולתו וזאת לצד ההפנמה של הוראות החוק. חובת הרישום תמשיך לחול, על פי המוצע, רק על גופים ציבוריים ועל מאגרים רגישים במיוחד הטומנים בחובם סיכון לפרטיות מעצם קיומם.

בחודש יוני 2012, פורסמה **טיוטה שנייה של תקנות הגנת הפרטיות (אבטחת מידע), התשע"ב-2012**. מטרת התקנות, בין היתר, הינה הגברת החובות החלות על בעלי מאגרים בקשר עם ניהול מאגרי מידע ואבטחת המידע המנוהל בהם, לרבות הטלת חובות על הממונה על אבטחת המידע בארגון; דרישה לביצוע מיפוי וסקר סיכונים; דרישות לעניין אבטחת מידע פיזית וסביבתית ובניהול כוח האדם; ניהול הרשאות

גישה, זיהוי ואימות וכן בקרה ותיעוד גישה ואירועי אבטחת מידע. עוד מוצע, במסגרת הטיוטה, להסמיך את ראש הרשות למידע וטכנולוגיה לפטור גופים שחלה עליהם הסדרה מקבילה מחלק או מכל הוראות התקנות המוצעות.

חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: "חוק איסור הלבנת הון")

בהתאם לחוק איסור הלבנת הון ולצווים מכוחו מוטלות על מבטח, קופת גמל וסוכן ביטוח חובות זיהוי ואימות פרטי המבוטח בפוליסות ביטוח חיים בהם קיים מרכיב חיסכון ופרטי עמית בקופות גמל, וכן חובת שמירה של מסמכי הזיהוי. בנוסף, קיימת חובת דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון במקרים שהוגדרו בצו וכן בשל פעולות בלתי רגילות הנחזות כפעולות מעוררות חשד.

חוק ניירות ערך, חוק החברות

החברה כפופה, מכוח היותה חברה ציבורית, להוראות חוק ניירות ערך ולתקנות שהוצאו מכוחו. חוק זה מסדיר, בין היתר, את דרכי הצעתם של ניירות ערך לציבור, תקנון הבורסה והנחיותיה, הוראות להבטחת מסחר תקין, דרכי פעילותו של חתם ועוד. כן כפופה החברה להוראות חוק החברות.

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 (להלן: "חוק ייעול הליכי האכיפה")

חוק זה הסדיר את הליך האכיפה המנהלי, וכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות. להליך האכיפה המנהלי תחולה, בין השאר על: תאגידים מדווחים, על נושאי משרה בהם (דירקטורים ומנהלים), על המנכ"ל (הנושא בנוסף גם באחריות פיקוחית), על חברה לניהול קרנות נאמנות, נושאי משרה בחברה לניהול קרנות נאמנות, ומנהלי תיקי השקעות. במסגרת הליך האכיפה המנהלי ועדת האכיפה המנהלית מוסמכת להטיל על מי שמצאה כי ביצע הפרה, שורה של סנקציות לרבות הטלת קנסות כספיים, איסור על כהונה בגופים המפוקחים על ידי הרשות, ביטול רישיון של בעל רישיון לפי חוק הייעוץ או אישור של מנהל קרן ונאמן או שלילתם לתקופה של שנה ותשלום לנפגע ההפרה.

בהמשך לאמור לעיל, פרסמה רשות ניירות ערך, בחודש אוגוסט 2011, **קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול ההשקעות (להלן: "מסמך הרשות")**. תכנית האכיפה הפנימית הינה מנגנון וולונטרי אותו מאמץ ומיישם תאגיד באופן שוטף כדי למנוע עבירות והפרות וכדי לוודא ציות של התאגידים ויחידים בו להוראות החוקים הרלבנטיים, כאמור. על פי המסמך, תכנית אכיפה פנימית יעילה היא תכנית המותאמת לתאגיד ולנסיבותיו הייחודיות וקיומה יביא להטמעת הדין ולציות לו, הלכה למעשה, לרבות בהתאם לסקר ציות ודירוג סיכונים, וכן לקבוע נהלים פנימיים המתאימים למבנה החברה, למאפייניה הייחודים ובייחוד ביחס לסיכונים אשר אותרו. בין היתר, על התאגיד למנות ממונה אכיפה אשר יהיה אחראי על יישום תכנית האכיפה.

חוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011

במסגרת החוק תוקנה, בין היתר, פקודת מס הכנסה (נוסח חדש) תשכ"א-1961, התיקון קובע כי החל משנת 2012 יועלו שיעורי המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס של השבח הריאלי. לעניין השפעת החוק על החברה לפרטים נוספים ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

תנאים לשליטה ולהחזקה בגופים מוסדיים

בחודש אפריל 2012 גיבש הממונה בשיתוף עם המפקח על הבנקים בבנק ישראל (להלן: "**המפקחים**") טיוטת מסמך עקרונות משותף, להערות הציבור, למתן היתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בגופים מפוקחים ולקביעת תנאים בהיתר. המסמך נועד להגביר את ההרמוניזציה והאחידות במדיניות הפיקוחית הנהוגה ביחס למתן היתרי שליטה במוסדות הפיננסיים השונים - מוסדות בנקאיים ומוסדות ביטוח וחיסכון ארוך טווח. כמפורט במסמך, השיקולים העומדים לנגד עיני המפקחים בבחינת התאמת המבקש לשלוט בגוף מפוקח, מתמקדים בחמישה תחומים עיקריים: יושר ויושרה אישיים ועסקיים; חוסן פיננסי; אסטרטגיית השקעה; ניסיון עסקי; ועסקיו ועיסוקיו האחרים של מבקש ההיתר. בהמשך לאמור, פרסמה הממונה, בחודש פברואר 2014, מסמך מדיניות לשליטה בגוף מוסדי הקובע כללים ותנאים לקבלת היתר שליטה ו/או

היתר להחזקת אמצעי שליטה בגופים מוסדיים ובכלל זה, תוך התייחסות למבנה השליטה, חוסן פיננסי של בעלי השליטה, מגבלות על מימון רכישת אמצעי השליטה, מגבלות על שעבוד אמצעי השליטה והעברתם. לפרטים נוספים אודות היתר השליטה של הקבוצה, ראה סעיף 8.2.2 להלן.

(Foreign Account Tax Compliance Act) FATCA

בחודש מרס 2010, חוקק בארה"ב חוק ה-FATCA. מטרת החוק הינה לחייב מוסדות פיננסים זרים (FFI–Foreign Financial Institutions) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקניים. על פי הוראות ה-FATCA, על כל הגופים הפיננסיים הזרים להתקשר בהסכם מיוחד עם רשות המיסים האמריקאית. על פי ההסכם, יתחייב הגוף הפיננסי לבצע בדיקת נאותות לבעלי חשבונות, ולהעביר לרשות המיסים האמריקאית אחת לשנה מידע אודות חשבונות שזוהו כ"אמריקאים". כמו כן, יתחייב הגוף הפיננסי להעביר מידע בדבר מספר וסך ערך החשבונות של בעלי חשבונות אשר סירבו לשתף פעולה. בנוסף, יתחייבו הגופים הפיננסיים, לנכות במקור עבור רשות המיסים האמריקאית 30% מכל תשלום ממקור הכנסה אמריקאי שמועבר אליהם, מכל אלו שאינם מצייתים להוראות ה-FATCA, הן מגופים פיננסיים והן מבעלי חשבונות בנק. יישום הוראות ה-FATCA על ידי הגופים הפיננסיים בישראל צפוי לעורר קשיים רבים, לאור החסמים הקיימים בדין הישראלי, והעלויות התפעוליות הרבות בהן ייאלצו לשאת אותם גופים. כיום, מתקיימים מגעים בין משרד האוצר לבין רשות המיסים האמריקאית לצורך הגעה להסדר בין-מדינתי, אשר במידה וייחתם צפוי לקבוע הקלות שונות, הן בנושא ניכוי המס והן בנושא הרישום וסגירת החשבונות.

בהמשך לאמור, לא ניתן, בשלב זה, להעריך את מכלול הפעילויות שחברות מסוימות בקבוצה תידרשנה להן, ובכללן היקף הדיווח לרשויות האמריקאיות, היקף הפעילות התפעולית והשלכות החוק על הקבוצה.

חוק התקציב לשנות הכספים 2013 ו-2014, התשע"ג-2013

בחודש יולי 2013, חוקק אשר כולל, בין היתר, שינויים פיסקאליים אשר מטרתם העיקרית היא העמקת גביית המיסים לאותן השנים. לפרטים בדבר השפעת השינויים במיסוי, ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

חוק ההסדרים לשנים 2013-2014

בחודש אוגוסט 2013, פורסם החוק ובו תיקונים עקיפים לחוקים שונים. במסגרת תיקון לחוק הביטוח הלאומי נקבע הסדר שיחייב מבטח של מזיק שחויב בתשלום לנפגע והיה רשאי לנכות או ניכה מהתשלום סכומים המגיעים לנפגע מהמוסד לביטוח לאומי (גמלת ביטוח לאומי), לדווח על אותם סכומים, תוך 60 ימים ממועד ביצוע הניכוי או מיום כריתת הסכם פשרה או מיום מתן פסק דין, לפי המוקדם. ככל שלא תקוים החובה במועד, תקופת ההתיישנות בגין תביעת שיבוב של המוסד לביטוח לאומי תחל להימנות מיום קבלת הדיווח או מהיום בו נודע למוסד על ההליכים בין הנפגע למבטח, לפי המוקדם, ובלבד שתקופת ההתיישנות לא תחרוג מ- 15 שנה מיום קרות המקרה שחייב את המוסד לביטוח לאומי לשלם את גמלת הביטוח הלאומי. **להערכת החברה, יישום ההסדר צפוי להשפיע על תשלומים למוסד לביטוח לאומי ולהגדילם, ואולם בשלב ראשוני זה, לא ניתן להעריך במדויק את השלכותיו והיקף השפעתו.**

8.1.1.2 חוזרים והנחיות המפקח

להלן יפורטו עיקרי החוזרים המרכזיים שפורסמו על ידי המפקח במהלך השנה האחרונה, והחלים על הקבוצה (נוסף על החוזרים הספציפיים שפורטו בסעיפים 2 עד 7 לעיל):

(א) בחודש דצמבר 2013, פורסמה עמדת הממונה שעניינה **התנהלות גוף מוסדי בעת התקשרות בעסקה משמעותית**. במסמך זה מפורטות ציפיותיו של הממונה מגוף מוסדי לגבי התנהלותו טרם קבלת החלטה על התקשרות בעסקה משמעותית. הגוף המוסדי נדרש לקיים הליכים הולמים לאפיון, להערכות ולטיפול בעסקאות שעל פי קביעת הדירקטוריון הן בעלות פוטנציאל להשפעה משמעותית על התוצאות העסקיות של הגוף המוסדי או על כספי לקוחותיו.

(ב) בחודש דצמבר 2013, פרסם המפקח חוזר **שעניינו הוראות בדבר חישוב נכסים לא סחירים של גוף מוסדי**, אשר ביטל חוזר בנושא מחודש מרס 2011. מטרת החוזר הינה קביעת עקרונות לאופן חישוב שווי נכסים המוחזקים על ידי גופים מוסדיים. החוזר מבקש להתאים את הוראות חישוב שווי נכסים לא סחירים המנוהלים על ידי גופים מוסדיים, במטרה לוודא כי נכסים אלו מוצגים בערכם הכלכלי, ככל שניתן, וכדי למנוע עיוותים בהקצאת המקורות בשוק ההון. ביחס להוראות שהיו בחוזר משנת 2011 נוספו, בין היתר, הוראות לחישוב נייר ערך המושעה ממסחר, לחישוב שווי נכס סחיר מהנפקה פרטית ולחישוב כאשר מבוצעת במניה לא סחירה עסקה מהותית. כמו כן, החוזר החדש הוסיף הוראות לבחינת הצורך בהפחתת שווי של נכס ובתנאים להעלות שווי של נכס על ידי גוף מוסדי. יצויין, כי החל מחודש אפריל 2014, חברת "שערי ריבית" תקבע את ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית, בהתאם לעקרונות שבמסגרת הוראות החוזר. **בשלב זה, אין ביכולת החברה להעריך את השפעת השינוי הצפוי במתודולוגיה, ואם יהיה, על השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים והאם תהיה השפעה כאמור.**

(ג) הממונה על שוק ההון, החל בתהליך של ריכוז של הוראות הרגולציה מטעמו בספר ("**קודקס**") סדור ומקיף המכונה "החוזר המאוחד", שמטרתו לסייע בהתמצאות בהנחיות הרגולציה השונות ואשר יחליף את מערכת החוזרים הקיימת שבתוקף. הקודקס יורכב משני חלקים, חלק אחד לגופים המוסדיים וחלק נוסף לסוכני הביטוח, משווקים ויועצים פנסיונים. מפאת מורכבות החוזר המאוחד הנוגע לגופים מוסדיים, פרקים שונים ישולבו בו בשלבים. בחודש יוני 2013, פרסם המפקח נוסח סופי של פרק "הוראות לחוזה ביטוח כללי" וכן מסמך מבוא לחוזר המאוחד כולו, הכולל הוראות תחילה ותחולה שונות לכלל פרקי הקודקס שפורסמו ושיפורסמו בעתיד. בחודש יולי 2013, פרסם המפקח נוסח סופי של פרק בחוזר המאוחד שעניינו "ניהול נכסי השקעה והעמדת אשראי אגב השקעות", ובחודש ינואר 2014 פרסם המפקח נוסח סופי של פרק נוסף שעניינו "ניהול סיכונים בגופים המוסדיים". בהתאם לעדכון שפורסם בדצמבר 2013 מועד כניסתו לתוקף של החוזר המאוחד ושל הפרקים שפורסמו כאמור, הוא ביום 1 באפריל 2014, והוראות חדשות של המפקח, לרבות תיקונים של הוראות קיימות, החל ממועד זה יפורסמו במסגרת החוזר המאוחד.

(ד) בחודש אוקטובר 2013 נכנס לתוקף במסגרת תיקון החוזר המאוחד, הוראות המפקח בעניין **דמי ביטוח בענף רכב חובה**. לפרטים ראו סעיף 3.2 לעיל.

(ה) בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח חוזר שעניינו **מיקור חוץ בגופים מוסדיים**. מטרת חוזר זה היא לקבוע כללים לשימוש במיקור חוץ בגופים מוסדיים. החוזר מגדיר מהו "מיקור חוץ" וקובע חובות והליכים לעניין הוצאת פעילות מהותית למיקור חוץ וההסכמים הנדרשים לצורך כך.

(ו) בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח חוזר שעניינו **ניהול המשכיות עסקית בגופים מוסדיים**. החוזר מתווה מסגרת פעולה מינימאלית לגוף מוסדי כדי לקיים המשכיות עסקית במצב חירום, לרבות ניתוח הסיכונים הרלבנטיים וקביעת יעדי שירות למצב חירום וקובע הוראות לגבי הסכמי התקשרות עם נותני שירות חיצוניים מהותיים, ובכך מעדכן חוזרים קודמים בנושא זה.

(ז) בחודש אוגוסט 2013, פורסמו חוזר שעניינו **התיישנות בחוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות וכן עמדת הממונה - הבהרה ביחס לאי עמידה בחובת הגילוי הקבועה בהוראות החוזר**. במסגרת החוזר נקבעו הוראות המסדירות טיפול בבקשות להארכת תקופת ההתיישנות בתביעות נכות בפוליסות הרלוונטיות מקום בו מצבו הרפואי של המבוטח אינו מאפשר בירור נכות במהלך תקופת ההתיישנות וכן הוראות לעניין גילוי שעל מבטח לתת בעניין זה לפוליסות קיימות ופוליסות שישווקו או יחודשו. חובת הגילוי בפוליסת הביטוח ובדף פרטי הביטוח יחול על פוליסות שישווקו או יחודשו מה- 1 בדצמבר 2014. בעמדת הממונה נקבע כי אם מבטח לא יעמוד בחובת הגילוי שנקבעה בחוזר, יראו במבוטח כמי שביקש להאריך את תקופת ההתיישנות, בכפוף לנסיבות העניין. **על רקע פרסום הצעת חוק לתיקון חוק חוזה הביטוח (תיקון מס' 6) (התיישנות ממועד זכות התביעה), התשע"ד-2014, אשר הועברה לקריאה שלישית בחודש מרס 2014** (ראה הרחבה לעניין זה בסעיף 8.1.2 לעיל), פרסם המפקח עדכון

לחוזר, בחודש דצמבר 2013, לפיו תחולת החוזר לעניין פוליסות ששווקו תידחה לתאריך ה- 1 ביוני 2014. **ככל שהצעת החוק המתייחסת לעניין זה תתקבל, אזי, החוזר ועמדת הממונה המפורטים לעיל, עתידים להתבטל ו/או להשתנות בהתאם להוראות התיקון לחוק.**

(ח) בנוסף, בחודש יולי 2013, פרסם המפקח **עמדת ממונה בעניין עקרונות וקווים מנחים לניסוח תכניות ביטוח**. במסמך זה, מפורטים מספר עקרונות שמטרתם להנחות את המבטח בעת ניסוח תכנית ביטוח, כך שהתוכנית תהיה פשוטה ובהירה, ולא תכלול תנאים שהוגדרו על ידו כעשויים להיות מקפחים ותכלול כיסוי שהנו בעל משמעות. בנספח למסמך זה, מופיעה **רשימה של נהגים שחזקה שראוי לכוללם בתכנית הביטוח ורשימה של נהגים בלתי ראויים, אשר אין לכלול בתכנית הביטוח,** תוך קביעה כי ניסוח תכנית ביטוח שאינה עומדת בכללים האמורים, יראו את התכנית ככזו שהמפקח התנגד לשילוב אותם תנאים שאינם עומדים בכללים בתכנית ובמקרה של שילוב נוהג בלתי ראוי מבטח אף לא יוכל להסתמך עליו או לממשו. בגין ההפרה יהיה רשאי המפקח להטיל עיצום כספי. המסמך חל על תכניות ביטוח ששווקו לראשונה החל מיום ה- 1 בדצמבר 2013 (להלן: "**המועד הקובע**"). לעניין מסמך זה, תכנית ביטוח קבוצתי שהונהגה בתקופת ביטוח קודמת אצל מבטח אחר לא תחשב כתכנית ששווקה לראשונה במועד זה. בכל הנוגע לתכניות המשווקות על ידי החברה בטרם המועד הקובע נקבעו הוראות מעבר לתחולת מסמך הקווים המנחים.

(ט) בחודש אפריל 2013, פורסם חוזר **הנהגת תכנית ביטוח ותקנון קופת גמל,** אשר עודכן בחודש דצמבר 2013, שעניינו נוהל לאופן הגשת הודעה על תכנית ביטוח או תקנון חדשים או שינויים בהם. במסגרת החוזר, נתווספו מידעים שיש לפרטם בעת הגשה לאישור ו/או שינוי בתוכנית ביטוח ו/או תקנון לקופת גמל, ונערכו שינויים באופן הגשה ו/או שינוי תכניות ביטוח קבוצתיות (בריאות, חיים, ואובדן כושר עבודה). עוד לפי החוזר נקבע, כי התכניות או התקנונים או השינויים בהם, יועברו באמצעות מערכת אינטרנטית חדשה לדיווח, שהוקמה על ידי הממונה (להלן: "**מערכת אותות**") או באופן אחר שייקבע.

8.1.2 מגבלות ופיקוח החלים על תחומי הפעילות של הקבוצה

להלן פירוט תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה, בחלוקה לפי תחומי פעילותה השונים, וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (וכן טיוטות מהותיות) שפורסמו בשנה האחרונה:

8.1.2.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

<u>חוק קופות הגמל</u>

בחוק זה הוסדר לראשונה בחקיקה ראשית תחום הפעילות של קופות הגמל (לרבות קרנות הפנסיה) שעוגן עד אז בתקנות קופות הגמל. בחוק קופות הגמל נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין רישוי חברה מנהלת, היתרי שליטה בחברה כאמור, הגבלות על החזקת אמצעי שליטה בחברה מנהלת, בלעדיות העיסוק, מינוי אורגנים ובעלי תפקידים בחברה מנהלת, הסדרת אישור לקופות גמל, תקנון הקופה ואופן שינויו, כללים לעניין תשלומים לקופה ומשיכת כספים ממנה, דרכי השקעת כספי הקופה וניהול נכסיה, פיקוח על הקופה ודיווחים לממונה ולעמיתים.

במסגרת חוק קופות הגמל נקבעה לראשונה זכותו של עובד לבחור את קופת הגמל בה יפקיד מעבידו את הכספים עבורו; בהקשר זה נקבע כי במידה והעובד הזכאי לא בחר בקופת גמל מסוימת בהתאם לזכותו זו, תהא ההפקדה בקופת הגמל שזהותה נקבעה בדין או בהסכם המעניק לעובד את הזכות להפקדת כספים על שמו בקופת גמל.

חוק קופות הגמל מסמיך את המפקח להטיל עיצומים כספיים על העובר על חלק מהוראות החוק. בהקשר זה, ראה גם פרטים נוספים בדבר חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בסעיף 8.1.1.1 להלן.

מכוח חוק קופות הגמל הותקנו, מעת לעת, תקנות שונות המסדירות נושאים שונים בקשר עם קופות גמל (לרבות קרנות פנסיה) וחברות מנהלות ובכללם, כללי השקעה לגופים מוסדיים, הוצאות המותרות בניכוי לגוף מוסדי, שיטות

שערוך לגבי נכסים שונים בקופות הגמל, חובת השתתפות על חברה מנהלת באסיפות כלליות ועוד.

חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004

חוק זה קובע את הגיל שבו ניתן לחייב עובד לפרוש מעבודתו בשל גילו, ואת הגיל שבו עובד רשאי לפרוש פרישה מוקדמת וליהנות מגמלה. במסגרת החוק נקבע, שהגיל שבו ניתן לחייב עובדת לפרוש מעבודתה, בשל גילה, יעלה באופן הדרגתי מגיל 62 ל- 64, אלא אם עד לתום שנת 2016, תאשר ועדת הכספים המלצות של השר לגיל פרישה אחר, על בסיס המלצות ועדה ציבורית לבחינת גיל הפרישה לאישה שנולדה עד לשנת 1955.

חוק הייעוץ הפנסיוני

בחוק זה הוסדר העיסוק במקצועות הייעוץ או השיווק הפנסיוני. נקבעו בו, בין היתר, הוראות בדבר חובת הרישוי כיועץ או משווק פנסיוני, תנאים ודרישות כשירות לעניין זה, חובות, איסורים והגבלות לעניין ייעוץ או שיווק פנסיוני, התאמת המוצר לצרכי הלקוח, החובה ליתן ללקוח ייעוץ מיטבי ("Best Advice"), מתן מסמכים המנמקים בכתב את כדאיות החיסכון הפנסיוני והמלצת היועץ, גילוי נאות לגבי היותו משווק או יועץ, זיקתו ליצרנים השונים, תוך קביעת חובות אמון וחובת זהירות ואיסור על ניגוד עניינים אפשרי בין היועץ או המשווק ללקוח, והוראות בדבר פיקוח הממונה על פעילות בעלי המקצוע הנ"ל וחובות רישום ודיווח. לפרטים אודות תיקון מס' 3 של חוק זה בנוגע להקמת מסלקה פנסיונית - ראה סעיף 2.1.2 לעיל. לפרטים אודות הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), (תיקון מס' 6), תשע"ד-2014, ראה סעיף 8.1.2 לעיל.

עוד נקבעו בחוק הייעוץ הפנסיוני, הוראות לגבי העיסוק בייעוץ פנסיוני של תאגיד בנקאי ובכללן תנאים לקבלת היתר של יועץ פנסיוני לתאגיד בנקאי. כן נקבע בחוק, כי יועץ פנסיוני רשאי לקבל עמלת הפצה מחברה מנהלת, בשיעור מרבי שייקבע בתקנות, ובלבד שחישוב העמלה ייעשה ללא תלות במוצר שעליו המליץ היועץ ללקוח. בהקשר זה פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה), התשס"ו-2006**, בהן נקבעו עמלות ההפצה המרביות שניתן לשלם ליועץ פנסיוני. לפרטים אודות טיוטת תיקון לתקנות עמלות הפצה הנ"ל, ראה סעיף 8.1.2.2 להלן.

בחודש מרס 2014, פורסמה **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), (תיקון מס' 6), תשע"ד-2014**, במסגרתה מוצע למנוע ממעסיק להתנות ביצוע עסקה לגבי מוצר פנסיוני, לרבות מתן הטבה או הנחה בדמי ניהול בעבור עובדיו, בביצועו על ידי בעל רישיון מסוים ובכלל זה בעל רישיון המספק למעביד שירותי תפעול. מוצע, כי התניה של מעסיק לביצוע עסקה כאמור, תיחשב כעבירה פלילית. בנוסף, מוצע לאסור על בעל רישיון להתנות רכישת מוצר פנסיוני אחד ברכישת מוצר פנסיוני אחר, ממנו או מאחר, למעט אם קיבל את אישור הממונה לכך.

חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963

חוק זה קובע, בין היתר, כללים לעניין ההפקדות בקופות הגמל של מרכיב הפיצויים ולעניין כלל ההפקדות בקופות גמל לקצבה, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (ביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, וכן הוראות הגנה על כספים שהופקדו כאמור מפני עיקול, שעבוד, החזרה או העברה.

חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958

בהתאם להוראות סעיף 19א לחוק הגנת השכר, על קופות גמל לפעול לגביית חובות ממעביד. קופות הגמל יהיו רשאיות להשתחרר מחבותן אם יוכיחו כי לא התרשלו או כי חלו נסיבות אחרות המצדיקות שחרור מחבות זו.

פקודת מס הכנסה

בפקודת מס הכנסה קבועות הטבות מס הניתנות עקב הפקדת כספים בקופות גמל, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (לעצמאיים וביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, והטבות מס הניתנות לכספים המשתלמים מהן וכן "קנסות" על משיכות שאינן בהתאם לתנאי ההסדר התחיקתי.

תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964

תקנות אלה מסדירות נושאים שונים הנוגעים לניהולן של קופות גמל, קרנות פנסיה, וקופות ביטוח. הנושאים העיקריים המוסדרים בתקנות הינם, בין היתר, קביעת שיעורי ההפרשות המותרים להפרשה לטובת חיסכון פנסיוני, תוך אבחנה בין עמיתים שכירים ועמיתים עצמאים, וכן קביעת אפשרויות המשיכה של הסכומים הצבורים בהם והתנאים לעניין זה.

התקנות מחייבות את קופות הגמל וחברות המנהלות קופות גמל, לערוך ביטוח אחריות מקצועית לכיסוי חבותן בשל מעשה או מחדל רשלני כלפי העמיתים, וכן לכיסוי מעילה באמון של עובדיהן כלפי העמיתים. הביטוח ייעשה בסכומים ובתנאים הקבועים **בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת ההשקעות), תשנ"ו-1995**.

בנובמבר 2013, נערך תיקון בתקנות קופות הגמל, המחליף את הוראת השעה שהוארכה מעת לעת מאז חקיקתו של תיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל. לפי התיקון, ניתן יהיה להפקיד כספים לרכיב הפיצויים בקופות גמל לא משלמות לקצבה, גם ללא תשלום מקביל למרכיב התגמולים. תיקון זה בתוקף החל מחודש מאי 2013.

צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו הביטוח") וצו איסור להלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של קופת הגמל וחברה המנהלת קופת גמל) התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו קופת הגמל")

צווים אלו מטילים על חברות הביטוח, סוכני הביטוח והחברות המנהלות של קופות הגמל חובת זיהוי לקוחות, דיווח, ניהול ושמירת מסמכים שונים. צו הביטוח חל רק על תכניות ביטוח חיים בעלות מרכיב חיסכון. צו קופת הגמל מחייב קופת גמל או חברה מנהלת של קופת גמל בקשר עם קופת הגמל שבניהולה לרשום ולשמור את פרטי זיהוי העמית המעוניין להפקיד בחשבון עמית עצמאי בקופת גמל. כמו כן, הצו מחיל חובות דיווח ואימות פרטים בגין ההפקדות ומשיכות בסכומים המפורטים בצו. צו קופת הגמל לא חל על קרנות פנסיה.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות), התשס"ח-2008 (להלן: "תקנות הניוד")

התקנות, ביחד עם חוזרים אשר פורסמו בעניין זה על ידי המפקח, מעת לעת, קובעים כללים שנועדו לאפשר לעמיתים לבצע העברת כספים, באופן קל ופשוט ככל שניתן, בין קופות גמל מאותו סוג (לרבות קרנות פנסיה וקופות ביטוח), ואף העברת כספים מקופות גמל הוניות לקופות גמל לקצבה.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (קופת גמל בניהול אישי), התשס"ט-2009 (להלן: "תקנות קופת גמל בניהול אישי")

תקנות אלו קובעות את האפשרות לנהל סוגי כספי חיסכון של עמית עצמאי שהוגדרו בתקנות וכספי קרן השתלמות, באמצעות קופת גמל בניהול אישי, אשר תנוהל על ידי העמית או מנהל תיקים מטעמו, תחת מגבלות השקעה מסוימות, שיבוקרו על ידי החברה המנהלת. בחודש יולי 2013, פרסם המפקח טיוטת תיקון לתקנות קופת גמל בניהול אישי, שבמסגרתן הציע להרחיב את סוגי הכספים שניתן לנהל בקופת גמל בניהול אישי.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009

בתקנות אלה נקבעו מגבלות לעניין רכישת ניירות ערך בידי גוף מוסדי המנהל השקעות תלויות תשואה (קרן פנסיה, קופת גמל, פוליסת ביטוח חיים משתתפת ברווחים), אם אותם ניירות ערך משווקים או מופצים באמצעות צד קשור לגוף המוסדי, או שצד קשור כאמור הוא החתם בהנפקת אותם ניירות ערך.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה מנהלת באסיפה כללית), התשס"ט-2009

התקנות קובעות, בין היתר, חובת השתתפות בהצבעה של משקיע מוסדי לגבי כספי העמיתים, באסיפה כללית של תאגיד שהוא בעל זכות הצבעה בו בנושאים המנויים בתקנות. בחודש ספטמבר 2013, פרסם המפקח טיוטת תיקון לתקנות אלו, אשר במסגרתה, הוצע להתיר לגופים מוסדיים שלא להשתתף ולהצביע באסיפה כללית בהתקיים תנאים מסוימים.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 (להלן, לצורך פסקה זו: "**התקנות**"), וחוזר גופים מוסדיים בעניין דרישות הון מחברות מנהלות. התקנות מגדירות את ההון העצמי הנדרש מחברה מנהלת ומגבלות שונות לעניין זה. ראה גם באור 15 בדוחות הכספיים.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012 (לעיל ולהלן: "**תקנות איתור עמיתים ומוטבים**") התקנות (וחוזר הממונה המשלים שפורסם בעקבותיהן) מחייבות גופים מוסדיים לנקוט בשורה של פעולות לאיתור עמיתים מנותקי קשר, עמיתים שחשבונם מוגדר כחשבון רדום ומוטבים של עמיתים שנפטרו (להלן: "עמיתים שיש לאתרם") בהתאם ללוחות זמנים שהוגדרו בתקנות.

במקביל, נקבע בתקנות דמי הניהול (ראה סעיף 2.1.4, לעיל), כי בחשבונות של עמיתים שיש לאתרם ושלא אותרו בפרק הזמן שנקבע בתקנות איתור עמיתים ומוטבים, יופחתו דמי הניהול בגינם ל-0.3% מהיתרה הצבורה. במועד שבו חודש הקשר עם עמית שכזה ניתן יהיה לחזור ולגבות את שיעור דמי הניהול שנגבו מהעמית במועד ניתוק הקשר וכן את ההפרש בין דמי הניהול המופחתים הנ"ל (0.3%) לבין הנמוך מבין 0.5% או שיעור דמי הניהול שנגבו מהעמית במועד ניתוק הקשר.

חוזרי מפקח וניירות עמדה

- בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח **הכרעה עקרונית בעניין העלאת דמי ניהול ללא הודעה מוקדמת** (להלן: "**ההכרעה**"). במסגרת ההכרעה, מורה המפקח לחברות מנהלות של קופות גמל אשר לא נתנו לעמיתיהם הודעה על הכוונה להעלות דמי ניהול בהתאם למתחייב בהסדר התחיקתי, להשיב לעמיתים דמי ניהול שנגבו ביתר, וזאת לגבי התקופה שתחילתה ביום 1 בינואר, 2006 וסיומה ביום 31 בדצמבר, 2009. ליישום ההכרעה לא הייתה השלכה מהותית על התוצאות הכספיות של הקבוצה.

- בחודש דצמבר 2012, פרסם המפקח חוזר סוכנים ויועצים שעניינו **ייפוי כוח לבעל רישיון**. במסגרת החוזר, נקבע מבנה אחיד לטופס ייפוי כוח, שבאמצעותו מייפה לקוח את בעל הרישיון לקבל מידע או להעביר בקשות במסגרת ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני נקודתיים או מתמשכים. בחוזר נקבעו תקופות שונות לתוקף ייפויי כוח מסוגים שונים ונקבעו הוראות מעבר ליישום החוזר, עד לכניסתו לתוקף מלא בשנת 2017.

- בחודש דצמבר 2011, פרסם המפקח חוזר שעניינו **טיוב נתוני זכויות העמיתים בגופים המוסדיים**, אשר עודכן בחודש נובמבר 2012. לפרטים בדבר חוזר זה, ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

8.1.2.2 ענף ביטוח חיים

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי), התשס"ז-2006

התקנות קובעות עקרונות בסיסיים בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, שמטרתם העיקרית שמירה על ענייני המבוטחים והבטחת כיסוי ביטוחי נאות. בתקנות נקבע כי בעל הפוליסה יכול שיהיה מעביד בלבד; למבוטח הבודד יתאפשר מעבר לפוליסת פרט בעת פקיעת הביטוח הקבוצתי בתנאים דומים לפוליסות פרט של המבטח במועד המעבר וללא חיתום מחדש. כן קובעות התקנות חובה על המבטח להמציא לכל מבוטח בקבוצה פוליסה, דף פרטי ביטוח ודיווח שנתי.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993

בתקנות אלה כלולות הוראות, לעניין ביטוח חיים קבוצתי, ריסק (ללא מרכיב חיסכון) ובכלל זה הגדרת הקבוצות וגודלן המינימאלי, תקופת הביטוח, ותקרת העמלות לסוכנים. בנוסף, המפקח הוסמך לקבוע הוראות לגבי פוליסת המשך במקרה של הפסקת הביטוח הקבוצתי וללא חיתום מחדש.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984

תקנות אלה קובעות הנחיות בדבר דרכי הפרדת החשבונות והנכסים של עסקי ביטוח חיים מכלל עסקי הביטוח של מבטח, והפרדת נכסים של עסקי ביטוח חיים משתתף ברווחים מנכסים של עסקי ביטוח חיים אחרים.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים), התשמ"ב-1982

בתקנות אלה כלולות, בין היתר, הוראות, לעניין תנאי ההצמדה בחישוב התשלומים שעל המבטח לשלם בשל פדיון הפוליסה או מקרה ביטוח בחוזה לביטוח חיים.

טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל)(עמלות הפצה)(תיקון מס'), התשע"א-2011

בחודש מאי 2012, פורסמה **טיוטה שניה של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה)(תיקון מס'), התשע"א-2011**, שמטרתה מתן אפשרות גם למבטח לשלם עמלות הפצה. התקנות יוצרות אחידות בתשלום עמלת הפצה בין כל המוצרים הפנסיוניים ומשלימות את הרפורמה שבה יועצים אובייקטים (בעיקר הבנקים) יוכלו לשווק או להפיץ את כל המוצרים הפנסיוניים במשק.

לטיוטות הוראות הרגולציה הנ"ל, ככל שתתקבלנה, השלכות על הגדלת כח הבחירה הניתן לעובד, תוך הקטנת ההשפעה של הסוכן על בחירת העובד ושיפור הכדאיות של גופים בנקאיים לפעילות בתחום הייעוץ הפנסיוני. המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות כמפורט בסעיף זה, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה. נכון למועד פרסום הדוח ולאור העובדה שמדובר בטיוטות תקנות והוראות רגולציה בלבד, היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה והוא תלוי, בין היתר, בנוסח הסופי של התקנות והוראות הדין הנ"ל ובהתנהגות הגורמים השונים בענף הנוגעים לעניין.

8.1.2.3 ביטוח רכב חובה

פקודת ביטוח רכב מנועי

כאמור בסעיף 3.1.1, **פקודת ביטוח רכב מנועי** קובעת כי נהג רשאי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבוטח בביטוח חובה בפוליסה בת תוקף, בהתאם להגדרות פקודת רכב מנועי.

בשנת 2012, פורסם **תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 20), התשע"ב-2012**, שעניינו שיעור מרכיב העמסה בתעריף ביטוח רכב חובה, כמפורט בסעיף 3.1 לעיל.

תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004 (להלן: "תקנות מאגר מידע")

לפרטים ראה סעיף 3.1 לעיל.

חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975

חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, נועד ליצור מנגנון יעיל ומהיר לבירור הזכאות לפיצויים ולהערכת שיעורם, כל זאת במנותק משאלת האשם. החוק קובע, בין היתר, מהי תאונת דרכים, מיהו הזכאי לפיצויים ומהם סדרי הדין במקרים כאלו.

בחודש יולי 2013, פורסמה **הצעת חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 25) התשע"ג-2013.** במסגרת הצעת החוק, מוצע בין היתר, לשנות את הגדרת "תאונת דרכים" באופן שיוותר על כנו רק החלק הראשון של ההגדרה, המכונה בפסיקה "ההגדרה הבסיסית", שלפיה תאונת דרכים היא "מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי למטרת תחבורה", ולמחוק את החזקת המרבות הקבועות בהגדרה כיום אשר לא יחשבו עוד תאונת דרכים (כגון: התפוצצות או התלקחות של רכב, פגיעה ברכב שחנה במקום אסור וכו'). עוד מוצע, להותיר על כנה את החזקה הממעטת, המחריגה תאונה מכוונת מהגדרת תאונת דרכים, בשינויי נוסח.

תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001

לפרטים ראה סעיף 3.1 לעיל.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010

לפרטים ראה סעיף 3.1 לעיל.

צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), התשס"א-2001

על פי הוראות הצו, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (משקלו פחות מ- 4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון למעט אוטובוסים), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום עלות התביעה מהמבטח של הרכב הכבד או הרכב האחר ובמקרה של אופנוע 75% מסכום עלות התביעה. לעניין זה הוקם מרכז סליקה "קל כבד", על בסיס אישור הממונה על ההגבלים העסקיים לצורך התחשבנות הדדית בין המבטחים. לפרטים ראו סעיף 8.17.2 להלן.

8.1.2.4 ביטוח רכב רכוש

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986

לפרטים ראה סעיף 4.2 לעיל.

חוק הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות), תשנ"ח-1998

החוק קובע נהלים לעניין מכירת כלי רכב לשם פירוק כללי או תיקון וכן נהלי רישום לגבי חלקי חילוף. החוק מחייב את המבטח להחזיר את רישיון הרכב לרשות הרישוי אם הרכב הועבר לשם פירוק כללי. באם מוכר המבטח את כלי הרכב שלא למטרות פירוק אלא למטרות תיקון, חובה על המבטח להחזיק את רישיון הרכב ולא להעבירו לידי הרוכש עד אשר ימציא הרוכש לידי המבטח רישיון מאת מוסך מורשה כי הרכב תוקן כנדרש או בעת החלפת חלק, אישור כי החלק אשר הוחלף נרשם כדין לפי הוראות החוק הנ"ל. בהתאם לחוק, חל איסור על תיקון כלי רכב ישראליים בשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית ואיסור על העברת כלי רכב ישראליים באמצעות רכב אחר לתיקון בשטחים כאמור. מכוח החוק האמור, פורסמו במאי 2007 תקנות הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות) (ניהול יומן ורישום בו, דיווח על גניבת חלק והגבלת השימוש

בחלקי רכב), תשס"ז-2007, המסדירות את נושא רישום חלקי חילוף של כלי רכב.

חוק מכירת רכב משומש (זכאות למידע וגילוי נאות), התשס"ח-2008

החוק קובע, בין היתר, כי מי שרכש רכב משומש זכאי לקבל מכל מבטח שביטח את הרכב מידע אודות סכום תגמולי הביטוח ששולמו בעד הרכב ופירוט סוג הנזק או ירידת הערך שבשלם שולמו. מבטח רשאי לגבות תשלום בעד ההוצאות הכרוכות במסירת מידע כאמור. החוק מטיל על מבטח חובת שמירת מסמכים אודות רכבים שבוטחו על ידו למשך שבע שנים.

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995

על פי סעיף 328 לחוק הנ"ל, מוקנית למל"ל זכות תביעה מצד שלישי להשבת גמלאות ששולמו או שישולמו על ידי המל"ל, אם המקרה משמש עילה גם לחייב צד שלישי לפי פקודת הנזיקין או חוק הפלת"ד (למשל אם עובד נפגע בתאונת דרכים שהיא גם תאונת עבודה).

בשנים האחרונות חלה עלייה בהיקף תביעות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי (להלן: "**המל"ל**") כנגד המבטחים בגין תגמולים ששולמו על-ידי המל"ל לנפגעי תאונות דרכים המוכרות גם כתאונות עבודה. העתודות לתביעות תלויות כוללות הפרשות בגין תביעות אלה. גידול בהיקף תביעות השיבוב על ידי המל"ל משפיע על הרווחיות.

תקנות התעבורה (תיקון מס' ___), התשע"ד-2013

בחודש אוקטובר 2013, הניח שר התחבורה על שולחן ועדת הכלכלה של הכנסת הצעה לתיקון תקנות התעבורה. במסגרת ההצעה, מוצע בין היתר, להרחיב את רכיבי הנזק המפורטים בתקנה 309 המחייבים תהליך בדיקה ואישור מיוחדים טרם החזרת הרכב לשימוש ולחייב כל אחד מן הגורמים הבאים, להודיע לרשות הרישוי כי לרכב נגרם "נזק בטיחותי": שמאי רכב שבדק רכב שנגרם לו נזק בטיחותי; מפעל שתיקן רכב שנגרם לו נזק בטיחותי ולא נבדק בידי שמאי רכב; מנהל מקצועי של מפעל בודק שנתן תעודת בדיקה לרכב שנגרם לו נזק בטיחותי ושלא נבדק בידי שמאי רכב. כן מוצע לקבוע כי רשות הרישוי תרשום ברישיון הרכב כי לרכב נגרם "נזק בטיחותי".

"**נזק בטיחותי**" - נזק לשלדה, לקורת האורך, לקורת הרוחב, לחלקי המרכב שמעבר לקו ציר הגלגלים הקדמיים והאחוריים, למסגרת גג המרכב, לרצפת המרכב בתא הנוסעים או למערכת המתלים הקדמיים והאחוריים.

אם וככל שהצעת התיקון תהפוך לדין מחייב, צפויות עלויות תביעות רכב רכוש להיות גבוהות מעלויות אותן תביעות טרם כניסתו לתוקף של התיקון. **עם זאת לא ניתן להעריך, בשלב זה את השלכות התיקון, בין היתר, מן הטעם שמדובר בהצעת תיקון בלבד אשר אין לדעת אם תתקבל ומה יהיה נוסחה הסופי.**

הסדר השמאים

בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון מאפריל 2001 לעניין שמאות כלי רכב[9], פרסם המפקח ביוני 2002 חוזר שמטרתו צמצום ניגוד העניינים בפעולות שמאי הרכב, תוך מתן אפשרות למבוטח לבחור שמאי רכב מתוך רשימה רחבה של שמאים בפריסה ארצית. בחוזר נקבעו, בין היתר, גם כללי פעולה לשמאים ומנגנוני ערעור על שומות. החוזר האמור, עודכן, באפריל 2007, ובמסגרתו נקבעו, בין היתר, הוראות בדבר הרחבת הגילוי הנוגע לזכויות המבוטחים, הגברת מעורבותם בהליך בחירת השמאי והרחבת השקיפות כלפי המבוטחים בהליך שומת הנזק.

[9] בג"ץ 7721/96 איגוד שמאי הביטוח בישראל ואח' נ' המפקח על הביטוח ואח', פ"ד נה (3) 625.

בהתאם להוראות החוזר, מפרסמות חברות הביטוח רשימות שמאי חוץ, שבהם יכול המבוטח לבחור. שומה של שמאי חוץ שנבחר על ידי המבוטח כאמור, מהווה השומה הקובעת והיא מחייבת את הצדדים, בכפוף לזכות המבטח והמבוטח לערער על השומה בפני שמאי מכריע, באמצעות שומה נגדית.

"**שמאי חוץ**" - שמאי שאינו שמאי בית ואשר נכלל ברשימת שמאי החוץ. "שמאי בית" הינו מי שעלול להימצא במצב של ניגוד עניינים בשל קשר מיוחד עם המבטח, לרבות שמאי שמתקיימים לגביו כל אחד מאלה: שמאי שהוא עובד של קבוצת הביטוח; שמאי שלמעלה מ-30% מסך כל הכנסותיו משמאות ועסקים אחרים עם מבטחים הם מקבוצת הביטוח.

<u>מאגר מידע להיסטוריית תאונות כלי רכב</u>

בחודש יוני 2010 העניק הממונה על ההגבלים העסקיים פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר בין איגוד חברות הביטוח, מרכז הסליקה של חברות הביטוח בע"מ ומבטחים נוספים, בדבר הקמת מאגר מידע בנוגע להיסטוריית תאונות כלי רכב שיהיה זמין הן לרוכשי רכבים משומשים והן לחברות הביטוח. המאגר יכלול פרטים כלהלן: פרטי הרכב, מבטחים קודמים, פרטים על תביעות ביטוח, ופרטים על נזקי תאונות. בחודש אוגוסט 2013, האריך הממונה על ההגבלים העסקיים את הפטור האמור, בשלוש שנים נוספות וכן אישר, לבקשת מבקשי הפטור, הוספת פרטי מידע נוספים למאגר.

כל מבטח יכול להצטרף להסדר (דהיינו: למסור נתונים למאגר ולהגיש שאילתות) או לצאת מההסדר לפחות אחת לשנה קלנדרית בהודעה מוקדמת של 90 יום. חוסר יכולתו של מבטח לספק נתונים ברמת הפירוט הנדרשת, לא יהווה הצדקה לסירוב לצרף אותו להסדר. המאגר התחיל לפעול ביום 20 במאי, 2013.

8.1.2.5 ביטוח כללי אחר

<u>תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן) התשמ"ו-1986</u>

לפרטים ראה סעיף 5.2.1.2 לעיל.

<u>תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור), התשע"ג-2012</u>

בחודש אוגוסט 2012, פורסמו התקנות אשר מסדירות את גובה דמי העמילות המרביים שישולמו לסוכני ביטוח בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור כמשמעותן בתקנות. קביעת תקרה לדמי עמילות נועדה לוודא הגינות בקביעת דמי עמילות, למנוע פערים לא סבירים בין דמי עמילות המשולמים בביטוח אגב הלוואה לדיור לבין אלו המשולמים בחוזי ביטוח מבנה דירה אחרים ולמנוע התייקרות הפרמיה שישלם מבוטח. תקרת דמי העמילות בעבור ביטוח מקיף לדירה, הנדרש כבטוחה להלוואה לדיור, הוגבלה לשיעור של עד 20%, כולל מע"מ, מדמי הביטוח שגבה המבטח מהמבוטח. על אף האמור, נקבעו הוראות מעבר, ובהן מדרג בשיעור דמי העמילות המרביים, באופן שבשנת 2013 דמי העמילות המרביים, כאמור, יהיו בשיעור של 30% ובשנת 2014 בשיעור של 25%. התקנות נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2013.

8.1.2.6 ביטוח בריאות

<u>חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994</u>

חוק זה, שנכנס לתוקף בחודש ינואר 1995, קובע כי כל אזרח ישראלי זכאי לשירותי בריאות המפורטים בסל שירותי הבריאות מכוח החוק. שירותים אלה ניתנים על ידי קופות החולים. החוק קובע כי קופות החולים מחוייבות כלפי מי שחבר בהן למתן מלוא שירותי הבריאות הכלולים בסל, באופן שיינתנו בישראל, לפי שיקול דעת רפואי, באיכות סבירה, בתוך זמן סביר ובמרחק סביר ממקום מגורי המבוטח. בהתאם לתיקון החוק האמור, קופות החולים רשאיות להציע למבוטחיהן תכניות שב"ן. לפרטים נוספים בדבר

הגבלות והרחבות ביחס לשירותים הניתנים במסגרת תכניות השב"ן ראה סעיף 7.4 לעיל.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009

במסגרת התקנות, נקבעו קווים כלליים ביחס לאופן בו ינהל מבטח פוליסות ביטוח בריאות קבוצתיות הנמכרות על ידו, ובכלל זה: מגבלות על זהות בעל הפוליסה, הנחיות ביחס לחובות בעל הפוליסה כלפי המבוטחים, מספר מינימאלי של מבוטחים, מגבלות על סכום הביטוח, חידוש הביטוח, וכן חובת הודעה על שינוי בדמי ביטוח, מתן אפשרות למבוטח להמשיך את הביטוח הקבוצתי כביטוח פרט כפי שיורה המפקח, אופן גביית דמי הביטוח ואופן ניהול המידע ביחס לפוליסה הקבוצתית.

חוק עובדים זרים (איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים), התשנ"א-1991

על פי החוק, על מעביד מוטלת החובה להסדיר לעובד זר המועסק על ידו ביטוח רפואי שיכלול סל שירותים לפי קביעת שר הבריאות בצו.

חוזרי מפקח וניירות עמדה

- בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח חוזר **שעניינו עריכת תכנית לביטוח מחלות קשות.** החוזר כולל, בין היתר, עקרונות לניסוח הגדרות בתכניות ביטוח מחלות קשות (להלן לצורך פסקה זו: "**תכנית**") והנחיה לצורך התאמת ההגדרות בתכניות כאמור להגדרות רפואיות המקובלות כיום. החוזר מפרט רשימה מינימלית של מחלות, אשר תיכלל במסגרת תכנית כאמור. בחוזר נקבע כי על מבטח לבחון, לכל הפחות, אחת לשלוש שנים, את הצורך בעדכון הגדרת מחלה המפורטת בתכנית, בהתאם להגדרות רפואיות מקובלות. כמו כן, נקבע כי על המבטח לפנות תוך 6 חודשים ממועד עדכון ההגדרות לכל מי שהיה מבוטח אצלו בתכנית ולאפשר לו לעבור לתכנית העדכנית בכפוף לתנאים שנקבעו בחוזר, ובכלל זה לעניין רצף ביטוחי ועדכון הפרמיה במידת הצורך. בנוסף, נקבע כי על המבטח להציג באתר האינטרנט את רשימת המחלות הקשות בתכנית ואת מועד עדכונם. הוראות החוזר יחולו החל מחודש יוני 2014 על כל תכנית שאחד הכיסויים העיקריים בה הינו פיצוי במקרה מחלה קשה. לפרטים אודות ביטוח מחלות קשות, ראה סעיף 6.2.1.3 לעיל.

- בתקופת הדוח, בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח על הביטוח **עמדת ממונה בנושא פיצוי בכיסוי לניתוחים פרטיים בישראל.** בהתאם לנייר העמדה, החל ממועד פרסומו, לא תאושר תכנית ביטוח המכסה ניתוחים פרטיים בישראל שתאפשר למבוטח לבחור בין שיפוי עלויות ניתוח על ידי המבטח לבין פיצוי כספי לניתוח שבוצע במסגרת תכנית לשירותי בריאות נוספים שמציעות קופות חולים ("שב"ן") או במערכת הציבורית. כמו כן, בהתאם לנייר העמדה, החל מ- 1 בינואר 2014, ייאסר שיווקן או חידושן של פוליסות מסוג זה. להערכת הקבוצה, איסור שיווקן של הפוליסות, עלול לפגוע באטרקטיביות של תכניות הביטוח המכסות ניתוחיים פרטיים בישראל מ"השקל הראשון", עקב ביטול אפשרות הפיצוי במקביל לביצוע הטיפול באמצעות גורם אחר, כאשר במקביל צפוי גידול במכירות של פוליסות משלימות שב"ן. בנוסף, השינוי האמור, הביא לעליה בתעריף המוצר החדש.

8.1.2.7 שירותים ומוצרים פיננסיים

לפרטים בדבר הוראות רגולטוריות החלות על פעילות מנורה מבטחים פיננסיים והחברות הבנות שלה, ראה סעיף 7.9.1 לעיל.

8.2 חסמי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם

8.2.1 כללי

מחסומי הכניסה העיקריים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה הינם:

- קיום תשתית טכנולוגית ומקצועית התומכת בתחומי הפעילות שבה פועלת קבוצה, כוח אדם מיומן, קשרים עסקיים מפותחים עם מבטחי משנה וידע וניסיון מול ספקי שירותים עיקריים;
- הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות עיסוק וקבלת היתרים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה, לפי העניין (ראה סעיף 8.1.1.1 לעניין טיוטת הנחיות המפקח בדבר תנאים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בגופים מוסדיים);
- עמידה בדרישות הרגולציה;
- דרישה לקיום הון עצמי מינימאלי (לפרטים ראה באור 15 לדוחות הכספיים);
- בניית מערכי שיווק אפקטיביים בתחומי הפעילות השונים;

מחסום יציאה עיקרי מתחומי הפעילות של הקבוצה נובע מהצורך לקבלת היתר שליטה בידי הגורם הרוכש את הפעילות וכתוצאה מכך במקרה שלא נמצא רוכש מתאים, הצורך בהמשך הטיפול בתיק הלקוחות הקיים ובתביעות ביטוחיות לעתים לתקופות ארוכות ("Run-Off").

לפירוט אודות חסמי כניסה ויציאה לתחום פעילות שירותים פיננסים ומוצרים ראה סעיף 7.1.7 לעיל.

8.2.2 היתר להחזקת אמצעי שליטה

בהתאם להוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה ושליטה במבטח (לרבות בחברה מנהלת של קרן פנסיה), בסוכן ובחברה מנהלת של קופת גמל, כפופים לקבלת היתר מאת המפקח על הביטוח או הממונה. בחודש דצמבר 2013, ועל רקע מיזוג מנורה מבטחים גמל למנורה מבטחים פנסיה ופטירתו של מר מנחם גורביץ ז"ל, עודכן היתר השליטה בקבוצה, וניתן ליורשות (שתי בנותיו) של המנוח מר מנחם גורביץ ז"ל.

ההיתר הוא להחזקת אמצעי שליטה ולשליטה, במישרין או בעקיפין, באמצעות החברה, במבטחים: מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה וגמל ושומרה; בחברות המנהלות: מנורה מבטחים מהנדסים; ובסוכני התאגיד: סיני סוכנות לביטוח בע"מ, סוכנות ארנון את וינשטוק וסוכנות אורות (להלן: "**התאגידים נשוא ההיתר**").

בהיתר נקבעו, בין היתר, התנאים העיקריים כדלקמן: הוראות בדבר שימור גרעין השליטה[10] במלוא שרשרת השליטה בתאגידים נשוא ההיתר, וזאת בדרך של הגבלות על שיעבוד, מכירה, העברה של גרעין השליטה בתאגידים הנ"ל, לרבות בדרך של הנפקה; הוראות בדבר הפקדה, בידי נאמן (עו"ד ישראלי) על פי כתב נאמנות, של תעודות מניה המייצגות לפחות את גרעין השליטה במבטחים ובחברות המנהלות וכן חתימה על ייפויי כוח לנאמן על אמצעי השליטה שימנה המפקח למכירת מניות גרעין השליטה, בהתקיים תנאים המפורטים בהיתר. נכון למועד הדוח, החברה עומדת בכל תנאי ההיתר.

8.3 גורמי הצלחה קריטיים

להערכת הקבוצה, קיימים מספר גורמים שבהם תלויה הצלחת הפעילות בתחומי הביטוח השונים, בהם פועלת הקבוצה, וביניהם: איכות ומקצועיות כוח האדם בקבוצה; שירות איכותי ויעיל למבוטחי ועמיתי הקבוצה וסוכניה לרבות שימור ושיווק מוצרים חדשים ללקוחות קיימים, איכות הסכמי ביטוח המשנה ויציבות מבטחי המשנה; איכות ניהול ההשקעות

---

[10] לעניין זה, "גרעין שליטה" - 50.01% בכל אחד מאמצעי השליטה, במישרין או בעקיפין, בדילול מלא של כלל אמצעי השליטה בתאגיד הרלבנטי.

והכנסות מהשקעות; מערכות מחשב ומידע תומכות מתקדמות וכן גיוס סוכנים חדשים וביסוס מערך רחב של סוכני ביטוח המשווקים את מוצרי הקבוצה.

8.4 השקעות

8.4.1 מבטחים וגופים מוסדיים

מבנה ניהול ההשקעות

השקעות הגופים המוסדיים בקבוצה מנוהלות ע"י אגף ההשקעות של מנורה מבטחים ביטוח. באגף קיימים צוותי השקעה מתמחים בהשקעות בחו"ל, במניות בישראל, בנכסי חוב, קרנות השקעה, נדל"ן בישראל ובחו"ל ומערך אשראי לא סחיר. מתקיימת הפרדה בין ניהול כלל כספי הנוסטרו לבין ניהול כספי המבוטחים/עמיתים.

בנוסף, קיימים באגף צוות דיווח ובקרה- "מידל אופיס" וצוות מחקר ודירוג. האגף מסתייע באופן שוטף בייעוץ משפטי מהמחלקה המשפטית ומתבצע פיקוח צמוד ע"י מחלקת ניהול סיכונים פיננסיים.

בנוסף, באגף חשבות וכספים קיימת יחידת המערך העורפי- "בק אופיס", תחת תחום חשבות השקעות, אשר אחראית על קליטת, רישום ובקרת ביצוע של עסקאות בנכסי השקעה.

החלטות ההשקעה בפועל מתקבלות על ידי מנהלי התחומים באגף ומנהלי ההשקעות השונים, תוך הסתייעות בצוות מחקר ודירוג, בעבודות מחקר חיצוניות בארץ ובחו"ל ופגישות שוטפות עם מומחים מקצועיים בתחום. הכל בכפוף למסגרת המדיניות המאושרת על ידי הדירקטוריונים הרלבנטיים וועדות ההשקעה השונות.

הנכסים המנוהלים על ידי הקבוצה

נכסי הנוסטרו של מנורה מבטחים ביטוח ושומרה מושקעים כנגד הון עצמי, וכנגד התחייבויות הנובעות מעסקי ביטוח חיים ומעסקי ביטוח בריאות לטווח ארוך והתחייבות הנובעת מעסקי ביטוח כללי ומעסקי ביטוח בריאות לטווח קצר. נכסי הנוסטרו מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת הנקבעת ע"י ועדות השקעה והדירקטוריון. הסיכונים הנובעים מהשקעות של נכסי נוסטרו חלים על המבטחים.

נכסי החברה המנהלת של מנורה מבטחים פנסיה וגמל - נכסי ההון של החברה המנהלת מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת ע"י הדירקטוריון.

נכסי מבוטחים/עמיתים - נכסים אלו מושקעים בהשקעות סחירות ושאינן סחירות בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בתקנות כללי ההשקעה ובהתאם למדיניות ההשקעות המאושרת ע"י ועדות השקעה והדירקטוריון. התשואה המושגת נזקפת לטובת בעלי הפוליסות/עמיתים, בניכוי דמי ניהול. יצויין, כי בקופות הגמל מבטיחות התשואה נזקפת תשואה מינימלית בהתאם להבטחת הקופה גם אם התשואה בפועל נמוכה יותר.

ועדות השקעה

בקבוצה קיימים שני סוגים של ועדות השקעה אשר מיישמות את מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה ומקבלות את החלטות ההשקעה: אחת - ועדת השקעות תלויות תשואה (**"כספי מבוטחים/עמיתים"**) והשנייה - ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (**"נוסטרו"**).

ועדת אשראי

ועדת אשראי משותפת לכלל הקבוצה פועלת בתחום האשראי הבלתי סחיר למעט מספר סוגי אשראי שהוחרגו וכן בתחום החובות הבעייתיים.

8.4.2 תחום השירותים פיננסיים

מבנה ניהול ההשקעות

בתחום השירותים הפיננסיים קיימות שתי ועדות השקעה - ועדת השקעות לניהול כספי קרנות הנאמנות וועדת השקעות לניהול תיקי לקוחות. בקרנות נאמנות פועלת

ועדת ההשקעות במסגרת הוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות, ומגבלות ההשקעה הקבועות בתשקיף הקרן. ועדת ההשקעות לניהול תיקי השקעות מתווה מדיניות ההשקעות באפיקים השונים, כאשר ההשקעות בפועל נעשות במגבלות הקבועות בהסכמים הפרטניים עם הלקוחות.

ההשקעות בתחום זה מנוהלות באופן נפרד מהשקעות שמנוהלות כנגד התחייבויות תלויות תשואה של פנסיה, גמל וביטוח והתחייבויות שאינן תלויות תשואה.

8.4.3 השקעות מנוהלות

להלן מידע אודות התפלגות הנכסים המנוהלים של המשקיעים המוסדיים בקבוצה:

גוף מוסדי	נוסטרו	כספים תלויי תשואה
נכסי חברות הביטוח	11,113	15,357
נכסי החברה המנהלת קופות גמל	4,747	15,459
נכסי החברה המנהלת קרן פנסיה	116	56,916
סה"כ	**15,975**	**87,732**

8.4.4 פעילויות השקעה מהותיות

8.4.4.1 לחברה השקעות במספר חברות בנות, אשר המהותיות שבהן הינן:

מנורה מבטחים ביטוח - בחודשים יולי וספטמבר 2010 השקיעה החברה סך של 253 מיליוני ש"ח בשני שטרי הון נדחים בערך של 250 מיליוני ש"ח ע.נ. שהונפקו לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר למנורה מבטחים ביטוח אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים, ולאחר מכן מדי חמש שנים. שטרי ההון מהווים הון ראשוני מורכב במנורה מבטחים ביטוח. נכון ליום 31 בדצמבר 2013 סכום ההשקעה האמורה עומד על סך של כ- 272 מיליוני ש"ח. בחודש אוגוסט 2012, השקיעה החברה סך של 8.8 מיליוני ש"ח במזומן, כנגד הקצאת 1,251 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. של מנורה מבטחים ביטוח (ראה באור 15 בדוח הכספי).

מנורה מבטחים פיננסים - החברה העמידה הלוואות בעלים ושטרי הון למנורה מבטחים פיננסים, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2013 עומדות על סך כולל של כ- 186 מיליוני ש"ח, בין היתר, לצורך רכישת פעילויות של קרנות נאמנות וקופות גמל.

מנורה מבטחים נדל"ן - החברה העמידה הלוואות בעלים למנורה מבטחים נדל"ן, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2013 עומדות על סך כולל של כ- 230 מיליוני ש"ח. יצוין, כי דירקטוריון החברה אישר מסגרת כוללת של הלוואת בעלים עד לסך של כ- 60 מיליוני דולר. בשנת 2011 הורחבה מסגרת ההלוואה בסך של 14 מיליוני אירו נוספים. ההלוואות נועדו לצורך השקעה בנכסי נדל"ן בחו"ל לרבות באמצעות קרנות השקעה המשקיעות בנדל"ן בחו"ל. מנורה מבטחים נדל"ן רכשה בשיתוף עם צדדים שלישיים, נכס מניב בגרמניה בתחום המסחרי, משרדים ולוגיסטיקה. כמו כן, השקיעה בחברה היוזמת הקמת מלונות בשיתוף עם צדדים שלישיים בהודו (רשתות ניהול בינלאומיות). בנוסף, השקיעה מנורה מבטחים נדל"ן בעסקאות ייזום של נכסי מקרקעין ברוסיה ובהקמת מיזמים סולאריים באירופה.

8.4.4.2 הלוואות מיוחדות

מנורה מבטחים ביטוח העמידה הלוואות ללקוחות (להלן בסעיף זה: **"הלווים"**), במהלך התקופה שבין אוקטובר 2004 עד מרס 2007, ללא בטחונות במועד העמדת ההלוואות, כנגד שיעבוד פוליסות ביטוח חיים שהופקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח לטובת הלווים בסמוך למועד העמדת ההלוואות. הלווים הופנו למנורה מבטחים ביטוח על ידי סוכנים. סך יתרת ההלוואות כאמור בקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, עמד על כ- 85.7 מיליוני ש"ח. ערכי הפדיון של הפוליסות ששועבדו כאמור כנגד העמדת ההלוואות, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, הינם בסך של כ- 1.9 מיליוני ש"ח. כנגד ההלוואות כאמור בוצעה הפרשה לחובות מסופקים בדוחות הכספיים של החברה, בסך

של כ- 65.3 מיליוני ש"ח. יצוין, כי כחלק מהסדרי גביית ההלוואות האמורות נחתמו הסכמי הלוואה חדשים עם החברה ששימשו בעיקר לפירעון ההלוואות שניתנו במקור על ידי מנורה מבטחים ביטוח.

8.4.5 פרסום מדיניות השקעות בקבוצה

להלן קישור למדיניות ניהול ההשקעות של הגופים המוסדיים בקבוצה (עבור עמיתיהם/מבוטחיהם), כפי שפורסמו באתרי האינטרנט שלהם -

מנורה מבטחים ביטוח

http://www.menora.co.il/WebSite/menora_es.nsf/($All)/A9710841355A659A422576B7003765E2?OpenDocument

מנורה מבטחים פנסיה

http://www.newmivtachim.co.il/Mivtsite/mivt_es.nsf/6bfe41a3f24f78edc2256fdf0045956b/3df6d10e4fbac4e8c2257c6d004f5602?OpenDocument&Highlight=0,%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%95%D7%AA

8.5 ביטוח משנה

8.5.1 כללי

ביטוח משנה הוא אחד מהכלים שבאמצעותם מגדרת החברה את הסיכונים הביטוחיים שלה, מצמצמת את חשיפתה ומגינה על ההון העצמי שלה. ביטוח המשנה מאפשר לחברת הביטוח לפזר את הסיכון הביטוחי בגין מבוטחים רבים יותר ובכך לצמצם את הסיכון הכולל החל עליה תוך הרחבת הקיבולת שלה לעסקים חדשים, והכל במגבלות היקף הסיכון שביכולתה לשאת ביחס להון העצמי שלה. ביטוח המשנה הוא גם אמצעי לרכישת ידע המבוסס על ותק והיקף הפעילות הבינלאומית של מבטחי המשנה עימם היא מתקשרת.

ביטוח המשנה מאפשר לחברת הביטוח למצע את תנודות התוצאות החיתומיות בשייר, תוך העברת סיכונים חריגים למבטחי משנה. סוג הסיכונים המועברים למבטחי המשנה ואופן העברתם נקבעים על פי ניתוח אופי הסיכון ויעילות העברתו למבטח המשנה, בהתבסס על ניסיון העבר ומודלים כלכליים פנימיים. יצוין, כי בהעברת הסיכון למבטחי משנה אין בכדי לשחרר את הקבוצה ממלוא מחויבויותיה כלפי מבוטחיה.

ביטוחי המשנה של הקבוצה בתחום הביטוח הכללי, נערכים על בסיס שנתי עם מבטחי משנה שונים. ביטוחי משנה בתחומי החיים והבריאות נערכים על בסיס רב-שנתי עם אפשרות ביטול בהודעה מראש, לגבי פוליסות חדשות על ידי אחד הצדדים. חוזי ביטוח קטסטרופות בביטוח חיים נערכים על בסיס שנתי עם מבטחי משנה וסינדיקטים של לוידס. לקבוצה אין תלות במבטח משנה מסוים כלשהו. בביטוח משנה משולמת פרמיה למבטחי המשנה ובתמורה מבטחי המשנה משתתפים בחלקם בתשלומי תביעות, וכן משלמים עמלות למבטח, בחוזים מסוימים, לפי העניין.

בחלק מההסכמים גובה העמלה תלוי ברווחים בשנה או בשנים האחרונות, בהתאם לתנאים שנקבעו בחוזה.

בחלק מהענפים, שייר הקבוצה מכוסה בביטוח עודף הפסדים כנגד קטסטרופה (Excess Of Loss).

ביטוח המשנה לסוגיו מוצג בדוחות הכספיים בסעיפי הפרמיה, התביעות המשולמות והתלויות, העמלות, עתודות הביטוח וסכומים לקבל והתחייבויות אחרות, לפי העניין.

8.5.1.1 סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים ותיאור תמציתי של הכיסוי בגין כל מוצר עיקרי בתחומי הפעילות השונים:

בכל אחד מהענפים מותאם כיסוי ביטוח המשנה הנרכש למדיניות העסקית של הקבוצה ולאופי הסיכון ורמתו.

ההבחנה הבסיסית בסוגי ביטוח המשנה היא בין ביטוח משנה חוזי (יחסי או לא יחסי), שהינו ביטוח משנה הנערך עבור ענף או סוג ביטוח בהתאם לתנאי

החוזה (Treaty) לבין ביטוח משנה פקולטטיבי, שהינו ביטוח משנה הנערך עבור עסק/ים ספציפי/ים או פוליסה בודדת. בדרך כלל, לעסקים גדולים נרכש ביטוח משנה פקולטטיבי, בפרט כאשר סכום הביטוח עולה בהיקפו על קיבולת חוזי ביטוחי המשנה של הקבוצה, או כאשר הסיכון מוחרג מהחוזה (ה- Treaty) עם מבטח המשנה. ההסכמים יכולים להיות עם מבטח משנה אחד או עם מספר מבטחי משנה במקביל.

להלן פירוט סוגי הכיסויים השונים המקובלים בענף הביטוח בכלל ובקבוצה בפרט -

ביטוחי משנה יחסיים - כוללים ביטוחי מכסה (Quota Share) וביטוחי מותר (Surplus). בביטוחי משנה יחסיים, מעבירה הקבוצה למבטח המשנה שיעור מסוים מסכום הפרמיה מכל פוליסה או כיסוי שמכוסה תחת החוזה, ומקבלת בתמורה ממבטח המשנה שיעור זהה מסכום כל תביעה בגין הפוליסה או כיסוי הנ"ל. בביטוחי מכסה שיעור זה הינו קבוע לכל הפוליסות בענף המבוטח, ובביטוחי מותר שיעור זה משתנה על בסיס סכום הביטוח בהתאם לכל פוליסה או כיסוי. בחוזים מסוג זה, השתתפות מבטח המשנה בסיכון מוגדרת מראש, בהתאם לחלקו היחסי בפרמיה או בהתאם למפתח שנקבע מראש על בסיס סכום הביטוח.

ביטוחי משנה לא יחסיים כולל ביטוח מסוג עודף הפסדים (Excess of loss) - ביטוח עודף הפסדים הוא ביטוח המכסה תביעות או אירועים מעל לסכום מסוים המוגדר מראש, דהיינו, תביעה בודדת או אירוע בו מעורבים מספר סיכונים שהצטברותם מעל הסכום המוסכם משולמת על ידי מבטח המשנה עד לגובה סכום התקרה המוסכמת. מאידך, תביעה הנמוכה מהסכום שהוגדר מראש תשולם על ידי חברת הביטוח באופן בלעדי. בחוזים מסוג זה החלוקה בסיכון אינה יחסית והשתתפות מבטח המשנה מותנית בגובה הנזק.

8.5.1.2 תיאור ההסכמים העיקריים לתשלומי עמלות המתקבלות ממבטחי משנה

בחוזי ביטוח משנה לא יחסיים הקבוצה איננה מקבלת, בדרך כלל, עמלות ממבטחי המשנה. בחוזי ביטוח יחסיים וכן בהסכמי ביטוח פקולטטיביים, הקבוצה מקבלת עמלות ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם ו/או בהתאם לתוצאות הביטוחיות, לפי העניין.

8.5.2 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

הדירקטוריונים של המבטחים בקבוצה, מאשרים אחת לשנה מדיניות ביטוח משנה בהתאם לתחומי הפעילות של הקבוצה, שכוללת את היקף השייר בכל ענף וענף ואת מסגרת החשיפה המרבית למבטח משנה בודד או לקבוצת דירוג של מבטחי משנה. מדיניות ביטוח המשנה כוללת קריטריונים להתקשרות עם מבטח משנה ובפרט הדירוג של מבטח המשנה.

הנהלות המבטחים בקבוצה מיישמות את המדיניות שאושרה, קובעות תכנית ביטוח משנה שנתית בהתאם למדיניות, ומדווחות עליה למפקח.

8.5.2.1 ביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי הקבוצה מתקשרת עם מספר רב של מבטחי משנה על מנת למנוע תלות במבטח משנה בודד ולפזר את סיכון האשראי הגלום בהתקשרות שכזו.

מדיניות ההתקשרות עם מבטחי משנה בתחום הביטוח הכללי, נכון למועד הדוח הינה כדלקמן:

לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- -A לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות בהתאם למדיניות, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

ככלל, התקשרויות הקבוצה עם מבטחי המשנה בכל ענפי הביטוח הכללי, מתחדשות מדי שנה.

ביטוח משנה יחסי רב ענפי ("Multi-Line") - הקבוצה התקשרה לקראת שנת

2009 בהסכם ביטוח משנה יחסי (25%) על שייר החברה במרבית ענפי הביטוח הכללי עם מבטח משנה (Swiss-Re). ייחודיות ההסכם הוא בתחולתו על מספר ענפים בו-זמנית. ההסכם היה בתוקף עד סוף שנת 2013 ולא חודש, לגבי עסקים חדשים, החל מינואר 2014.

רכב חובה

חשיפת החברה בתחום ביטוח רכב חובה, מוגנת באמצעות חוזי ביטוח משנה מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss). כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה.

בשנת 2013, התקשרה החברה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה בהתאם למדיניות המאושרת.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום בשנים המתוארות בדוח (באלפי ש"ח):

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2013 פרמיה לביטוח משנה	2013 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	5,242	24%	2,317	13%	3,684	26%
Aspen Insurance UK Ltd	A	שוויץ	-		-	-	1,635	12%
XL RE EUROPE	+A	אירלנד	2,862	13%	-		1,489	11%

רכב רכוש

חשיפת החברה בתחום ביטוח רכב רכוש, מוגנת הן באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסיים והן באמצעות חוזי ביטוח משנה מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss), להגנה כנגד אירועים חריגים.

בשנת 2013 התקשרה החברה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה בהתאם למדיניות המאושרת.

להלן פירוט של מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום הפעילות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2013 פרמיה לביטוח משנה	2013 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	165,984	89%	175,674	80%	134,861	82%

כמקובל בחוזים יחסיים מסוג זה, מתקבלת עמלת מסירה ממבטחי המשנה, המחושבת כשיעור מהיקף הפרמיה המועברת. שיעור העמלה משתנה בהתאם לתוצאות העסקיות.

בחלק מההסכמים, קיימת התניה לשיעור העמלה בהתאם לתוצאות העסקיות. ככל שהתוצאות העסקיות מורעות, כך שיעור העמלה יורד

(Sliding Scale).

ביטוח כללי אחר

התקשרויות החברה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח בתחום מתחדשות מדי שנה. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים כלליים מסוג Excess of Loss. ענפי ביטוח חבות מעבידים, ביטוח צד ג' מאוגדים בחוזה ביטוח משנה אחד מסוג Excess of Loss, המבוסס על שנת הנזק. בענפי ביטוח אחריות דירקטורים, אחריות מקצועית וחבות מוצר קיים הסכם ביטוח משנה נפרד גם הוא על בסיס Excess of Loss, המבוסס על שנת החיתום של הפוליסה.

בענף ביטוח רכוש מתקשרת החברה בחוזים יחסיים ובחוזי Excess of Loss המגנים על החברה כנגד קטסטרופה.

בעסקים מסוימים, בהם גבולות האחריות חורגים מהגבולות המותרים בהסכמי ביטוח המשנה, או שהכיסוי הנדרש אינו נכלל בהסכמי ביטוח המשנה, נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטטיבי). סוג ביטוח המשנה הנרכש (יחסי/לא יחסי) משתנה בהתאם למהות הסיכון והיצע הכיסוי בשוק ביטוח המשנה.

בהסכמי ביטוח משנה היחסיים, בענפים הכוללים מרכיב קטסטרופה, מגבילים מבטחי המשנה את התשלום בגין אירוע בודד בשיעור מוסכם מסכום הביטוח המכוסה.

בביטוחי דירות אגב משכנתא, הנמכרים באמצעות הבנקים, נרכש, במרבית המקרים, ביטוח משנה ספציפי ("פקולטטיבי").

ביטוח חבויות

בשנת 2013 התקשרה החברה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה בהתאם למדיניות המאושרת.

להלן פירוט מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף חבויות מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2013 פרמיה לביטוח משנה	2013 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	-AA	שוויץ	55,170	42%	51,085	43%	44,916	46%
Lloyd's	+A	בריטניה	22,116	17%	20,794	17%	15,628	16%

ביטוח רכוש ואחרים

בשנת 2013 התקשרה החברה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה בהתאם למדיניות המאושרת.

להלן פירוט מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף ביטוח רכוש ואחרים מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח), בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2013 פרמיה לביטוח משנה	2013 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ	86,696	23%	87,077	25%	64,232	20%
Everest Reinsurance Co.	A+	ארה"ב	45,981	12%	33,594	10%	38,675	12%
SCOR	A+	צרפת	39,300	10%	-	-	-	-

ריכוז תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי:

	רכב חובה			רכב רכוש			ענפי רכוש אחרים			ענפי חבויות אחרים			סה"כ		
	2013	2012	2011	2013	2012	2011	2013	2012	2011	2013	2012	2011	2013	2012	2011
פרמיות ביטוח משנה	22,103	17,970	14,407	186,510	181,042	163,683	384,082	349,813	315,208	132,738	118,837	97,660	725,433	667,662	590,958
רווח הפסד למבטחי המשנה	14,286	(2,851)	15,244	9,795	3,523	(14,748)	64,316	68,274	66,073	60,424	38,292	45,127	148,820	107,237	111,696

פירוט שאר ענפי רכוש לפי סוגי פרמיות:

	2013	2012	2011
פרמיות ביטוח משנה - יחסי	227,477	219,975	211,852
פרמיות ביטוח משנה- לא יחסי	7,784	14,175	5,829
פרמיות ביטוח משנה- רעידת אדמה	148,821	115,662	97,527
סה"כ פרמיות ביטוח משנה	**384,082**	**349,812**	**315,208**

8.5.2.2 ביטוח חיים

במהלך שנת 2013, בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של -A ומעלה לפי S&P, כאשר מקסימום הצטרפות החברה בחוזה בודד מוגבל בהתאם לדירוג שנקבע על ידי דירקטוריון החברה, כאשר היקף החשיפה המרבי למבטח משנה בודד לא יעלה על 50% מסך הפרמיה באותו הסכם כולל שייר החברה, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות. החברה רוכשת מדי שנה ביטוח משנה להגנה מקטסטרופה בכיסוי מוות, תאונות ונכות.

התקשרויות הקבוצה בביטוחי משנה בענף ביטוח חיים הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכניות הביטוח ואינן קצובות בזמן, למעט כיסוי קטסטרופות (כולל מלחמה) המתחדש מדי שנה. חוזי ביטוח המשנה נחתמים מדי שנה והשינויים תקפים, בדרך כלל, רק לגבי פוליסות ביטוח חדשות.

להלן פירוט מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח), בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2013 פרמיה לביטוח משנה	2013 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance	AA-	שוויץ	72,976	58.9%	65,240	56.4%	71,022	59.9%
Munich Reinsurance	AA-	גרמניה	25,718	20.8%	26,455	22.9%	22,806	19.2%
General& Colonge Life Re of America	AA+	גרמניה	13,249	10.7%	14,142	12.2%	14,121	11.9%

8.5.2.3 ביטוח בריאות

בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של -A ומעלה, לפי S&P, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות. אחוזי ביטוח משנה בכל הסכם תלויים במידת הסיכון של ההסכם ושיקולים מסחריים בהתאם למדיניות שאישר הדירקטוריון.

התקשרות הקבוצה בביטוחי משנה בתחום ביטוח הבריאות הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכנית הביטוח וניתנים לביטול בהודעה מראש לגבי ביטוחים עתידיים בלבד. בחלק מביטוחי המשנה יש למבטח המשנה אפשרות לעדכן תעריפים במהלך תקופת ההסכם, בהתקיים תנאים מסוימים.

בשנת 2013 התקשרה החברה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה בהתאם למדיניות המאושרת.

משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח בריאות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2013 פרמיה לביטוח משנה	2013 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2012 פרמיה לביטוח משנה	2012 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Re	-AA	שוויץ	85,645	75.7%	78,384	75.9%	67,731	66.8%
Munich Re	-AA	גרמניה	13,957	12.3%	11,770	11.4%	20,395	20.1%
Gen Re	+AA	גרמניה	11,417	10.1%	11,464	11.1%	12,263	12.1%

8.5.2.4 חשיפה לרעידת אדמה

חשיפת מבטחי המשנה לסיכון רעידת אדמה מורכבת מהסיכונים המועברים אליהם במסגרת חוזי הרכוש היחסיים, בהם מבטח המשנה משתתף בחלק יחסי מן הסיכון. החשיפה הזו מוגבלת בסכום מקסימום לאירוע (EVENT LIMIT).

בגין סיכון רעידת האדמה, שמעבר לכיסוי הקיים במסגרת חוזי ביטוח המשנה היחסיים, רוכשת הקבוצה הגנה נוספת בחוזה "עודף הפסדים" (EXCESS OF LOSS) בשכבות שונות. היקף הכיסוי הנרכש, מבוסס על ה-MPL שעל פיו החליטה הקבוצה לרכוש את ההגנה. ה-MPL (Maximum Probable Loss) משקף את שיעור הנזק המקסימאלי הצפוי לחברה באירוע בודד בהסתברות שנקבעה. הקבוצה קובעת MPL שמרני, תוך לקיחת שולי ביטחון נוספים, לכל סוג סיכון, בהתבסס על התפלגות התיק של החברה, ותוך שימוש במודלים בין-לאומיים.

בשנת 2013 התבססה הקבוצה לצורך הגנות לרעידת אדמה, על MPL ממוצע של כ- 2%.

סכומי החשיפה לרעידת אדמה המכוסים בביטוח משנה יחסי, עמדו, נכון למועד הדוח, על כ- 112 מיליארדי ש"ח, וסכומי החשיפה המכוסים בביטוח משנה לא יחסי הממוצעים, נכון למועד הדוח, עומדים על כ- 88 מיליארד ש"ח. כאמור, הסכמי ביטוח המשנה של החברה אינם מגנים על סכומי החשיפה המלאים אלא מבוססים על הערכות סיכון שמרניות של נזק מקסימאלי פוטנציאלי.

מבטח המשנה שחלקו מסך החשיפה לרעידת אדמה עולה על 10% הינו, SWISS RE וזאת נכון למועד הדוח.

8.6 הון אנושי

8.6.1 להלן המבנה הארגוני של הקבוצה למועד הדוח

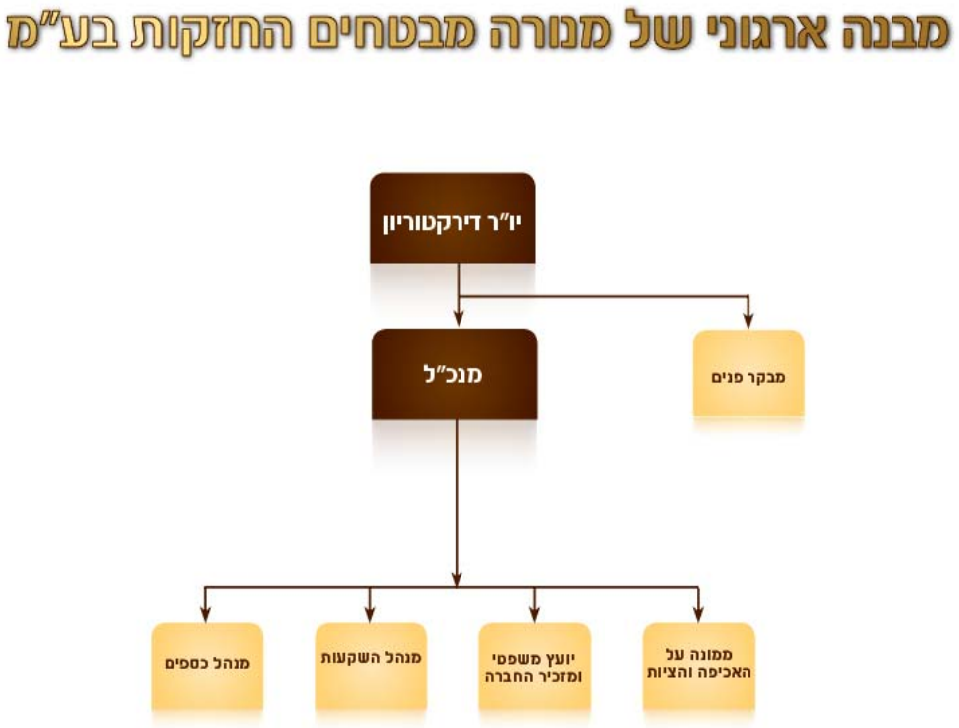

מטה מנורה מבטחים החזקות כולל את מנכ"ל החברה, מנהל כספים, מנהל השקעות, יועץ משפטי ומזכיר חברה, ממונה על אכיפה וציות ומבקרת פנים, אשר כולם משמשים בתפקידים מקבילים גם במנורה מבטחים ביטוח (למעט מנכ"ל החברה המשמש כיו"ר דירקטוריון במנורה מבטחים ביטוח), המהווה הזרוע העסקית המרכזית של הקבוצה.

מבנה ארגוני של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

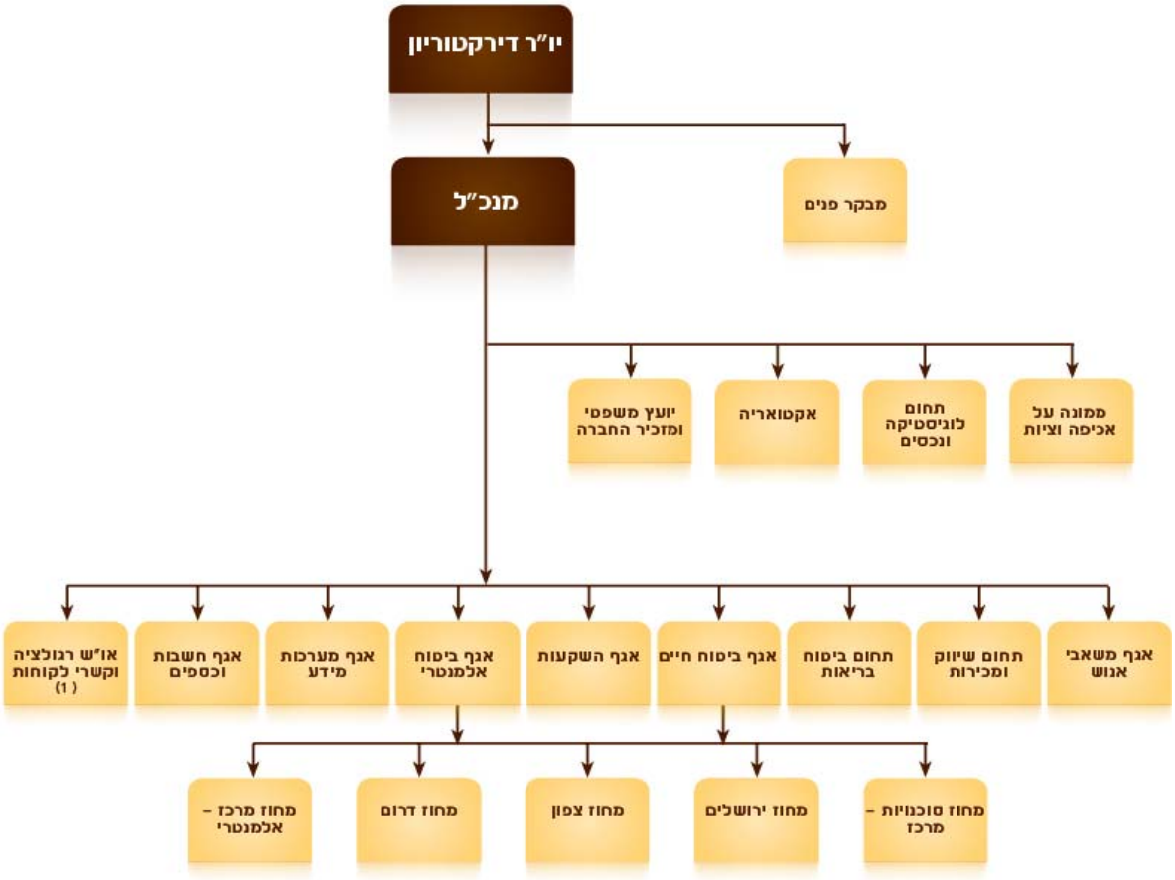

(1) החל מחודש ינואר 2014, תחום או"ש רגולציה וקשרי לקוחות פורק ומוזג למספר אגפים שונים בחברה.

מנורה פנסיה וגמל בע"מ

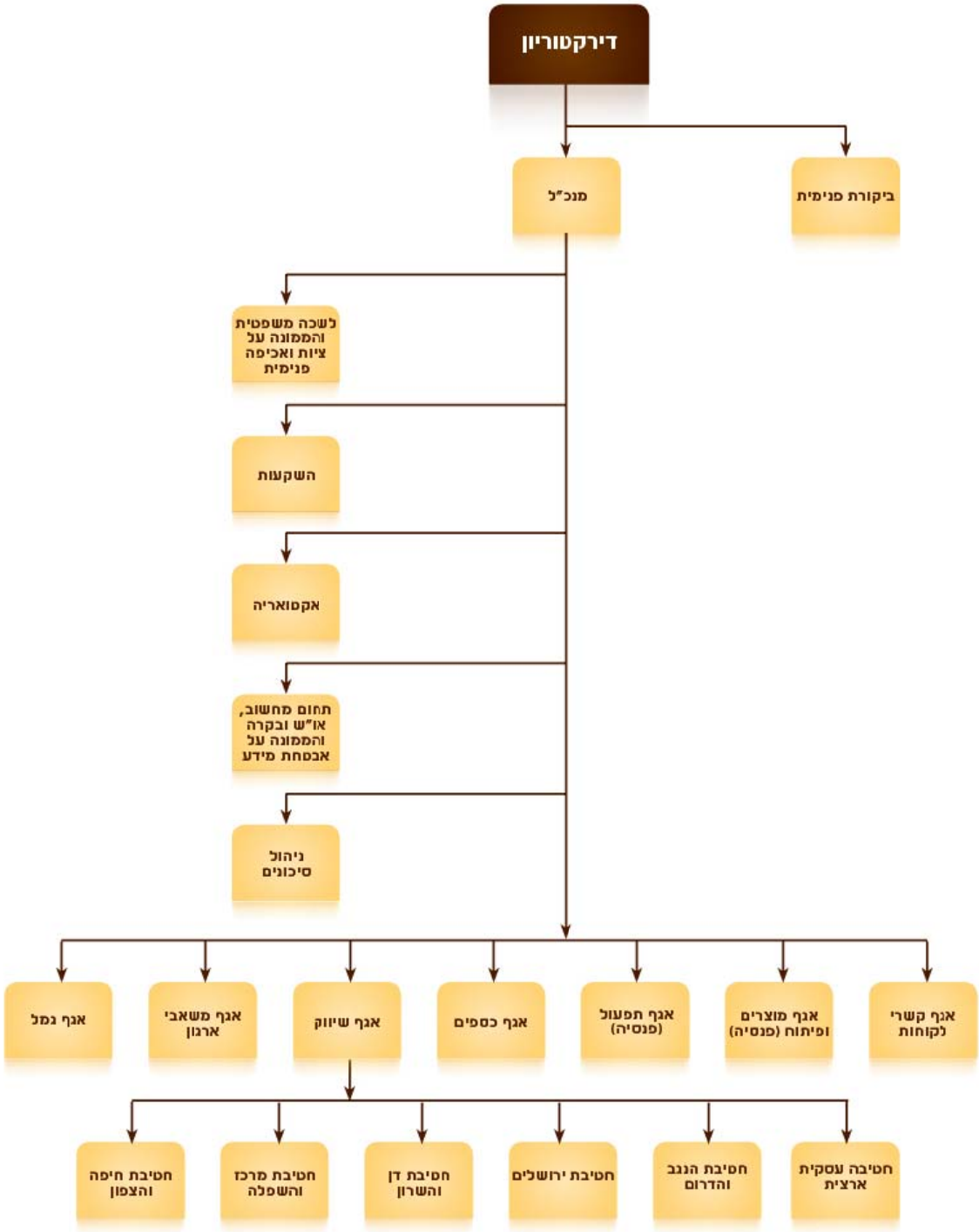

* בעקבות השלמת המיזוג של מנורה מבטחים גמל למנורה מבטחים פנסיה, ביום 31 בדצמבר 2013, התווספה פעילות מנורה מבטחים גמל כאגף חדש, אגף הגמל, למבנה הארגוני של מנורה מבטחים פנסיה.

מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

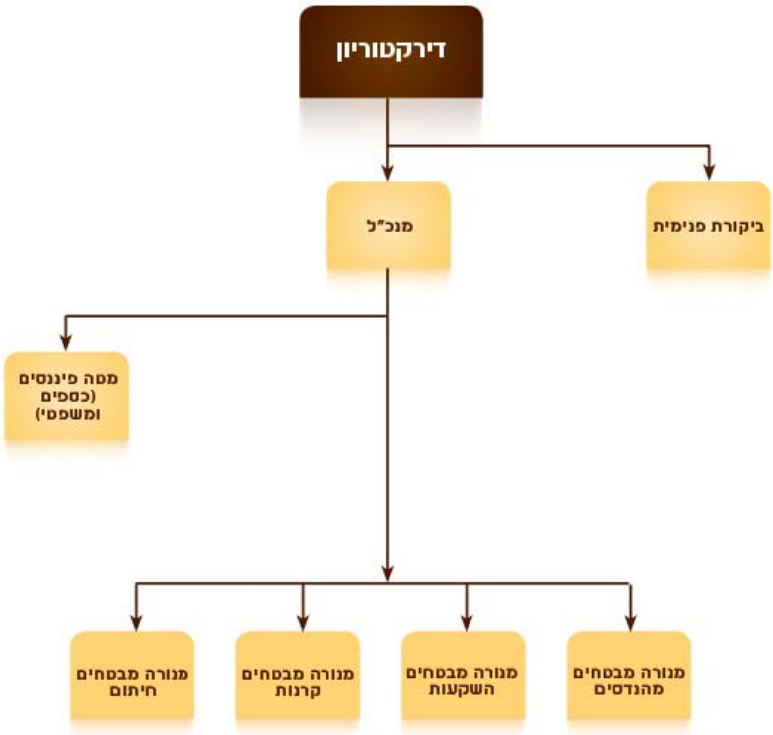

שומרה חברה לביטוח בע"מ

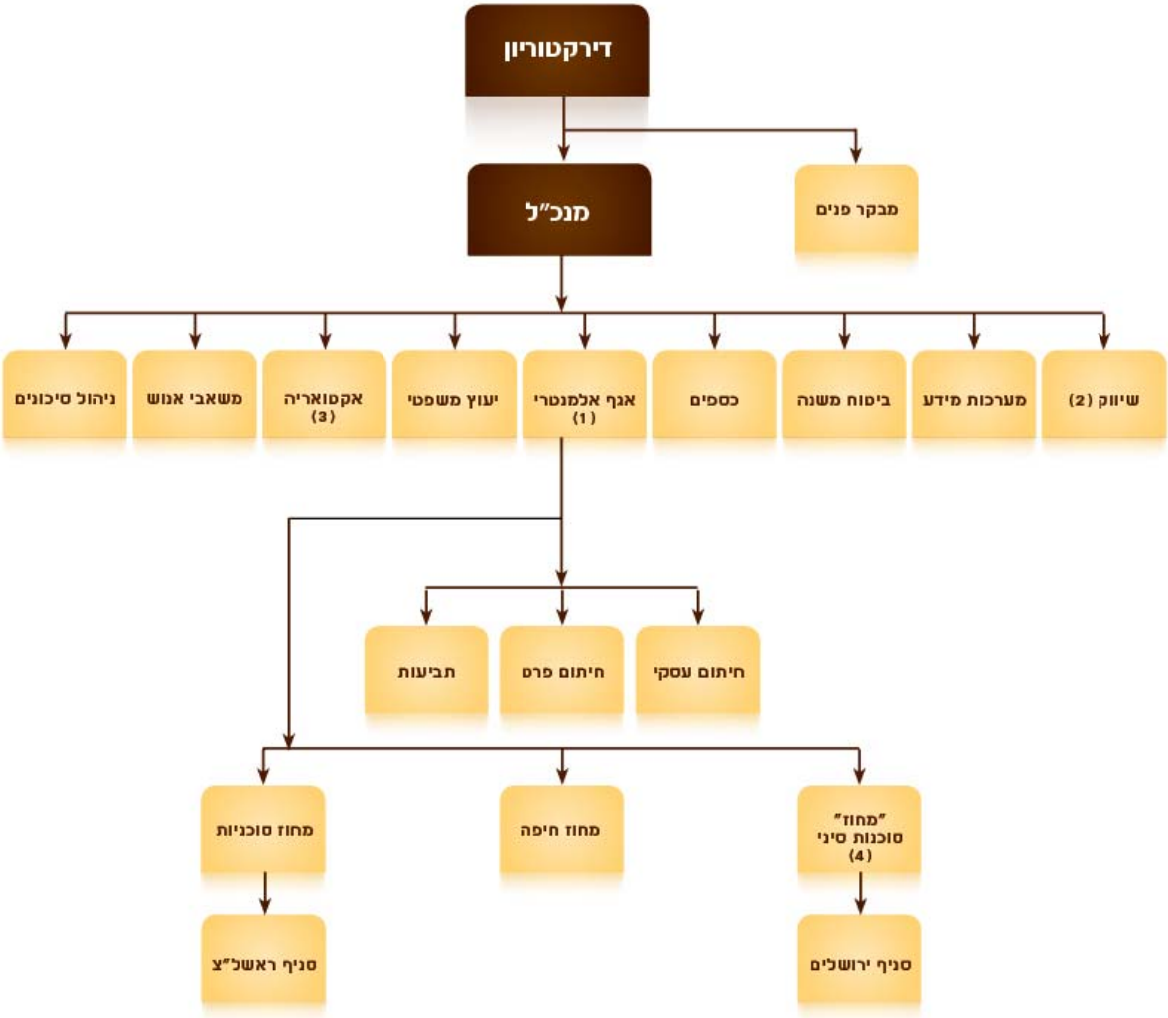

1. מכהן גם כמנכ"ל.
2. מנהל המחלקה מכהן גם כמנהל מחוז המרכז.
3. בחברה מכהנים שני אקטוארים ממונים: אקטואר ממונה ביטוח כללי הינו עובד של החברה ואקטואר ממונה בביטוח רכב חובה בלבד הינו עובד מנורה מבטחים.
4. חברת – בת הפועלת כברוקר של מספר חברות ביטוח ובעלת היקף פעילות מהותי בשומרה.

8.6.2 מצבת העובדים

בקבוצה מועסקים עובדים על פי הפירוט שלהלן:

		31.12.2013	31.12.2012
הנהלת הקבוצה		20	20
חיסכון ארוך טווח	ביטוח חיים	442	495
	פנסיה וגמל	555	533
ביטוח כללי		563	523
ביטוח בריאות		66	65
עובדי סוכנויות ביטוח		130	124
פיננסיים, ללא ניהול קופות גמל		64	68
יחידות מטה ושירות כלל חברתיות (משאבי אנוש, מערכות מידע, אקטואריה, כספים, קשרי לקוחות ועוד)		695	637
סה"כ		**2,535**	**2,465**

נכון למועד הדוח, אין לקבוצה תלות בעובד כלשהו.

בנוסף לנתונים כמפורט בטבלה לעיל, הקבוצה מקבלת שירותי מיקור חוץ מספקי התוכנה לצורך פיתוח תוכנות של הקבוצה, אשר חלק משמעותי מעובדיהם ממוקמים במשרדי הקבוצה. נכון ליום 31 בדצמבר 2013, קיבלה החברה שירותים מ- 180 עובדים של ספקים חיצוניים, וזאת לעומת 238 עובדים נכון ליום 31 בדצמבר 2012, רובם נותני שירותים לאגף מערכות מידע. השינוי נובע בעיקר מהעובדה שבמהלך 2013 נקלטו חלק מעובדי הקבלן כעובדי חברה.

בהמשך למגמת הגידול בפעילות הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, גדלה מצבת העובדים בקבוצה בכ- 70 עובדים, גידול של כ- 3%, וזאת בעקבות צרכים עסקיים של הקבוצה, לרבות לצרכי פיתוח ושיפור מערכות המידע שלה, לשיפור השירות ללקוחות הקבוצה ולצורך התמודדות עם דרישות רגולטוריות, וכן כאמור בעקבות העברת עובדי קבלן להעסקה כעובדי חברה.

8.6.3 הדרכה ופיתוח ארגוני

הקבוצה משקיעה משאבים בהדרכות מקצועיות לעובדים ולסוכנים בהתאם לצרכים העסקיים והוראות רגולטוריות. מערך ההדרכה לעובדים ולסוכנים כולל הכשרות מקצועיות, הכשרות ניהוליות והתנהגותיות, ייעוץ ארגוני ואישי למנהלים וזאת, על מנת לפתח רמה מקצועית גבוהה בנושאים מגוונים כגון: דרישות רגולטוריות, תכניות ביטוח חדשות, הדרכות בתחום ביטוח חיים, חיסכון ארוך טווח ופנסיה, המיסוי והפיננסים ומתן שירות.

בנוסף, הקבוצה פעלה ופועלת להכשרת עובדים בתחומי ביטוח חיים לצורך קבלת רישיון משווק פנסיוני בהתאם להנחיות המפקח.

8.6.4 הטבות וטיבם של חוזי העסקה

חלק מהעובדים הוותיקים במנורה מבטחים ביטוח, מועסקים על פי הסדר עבודה שהוראותיו נקבעו בעבר בין הנהלת מנורה מבטחים ביטוח לבין נציגות העובדים, ובו מעוגנים כל תנאי ההעסקה, ובכללם מרכיבי שכר ברוטו לחודש, משכורת 13, ביטוח מנהלים, קרן השתלמות, והטבות נוספות על פי קריטריונים, כגון: רכב צמוד, טלפון סלולארי, השתתפות בעלות גני ילדים, ספרות מקצועית, הוצאות אש"ל. חלק מהעובדים מועסקים במנורה מבטחים ביטוח בהסכמי עבודה אישיים אשר לגבי מרביתם הסכמי ההעסקה האישיים מכילים את מרבית המרכיבים הכלולים בהסדר העבודה הנ"ל. החל מחודש נובמבר 2011, הוחלה בחברה מדיניות העסקה חדשה לעובדים חדשים אשר איננה כוללת מרכיבים מסויימים הכלולים בהסדר העבודה הנ"ל. יובהר, כי תנאי ההעסקה החדשים כאמור הינם בהתאם להוראות הדין.

בנוסף, קיימים בקבוצה עובדים אשר עיסוקם במכירות, ובכלל זה מפקחי רכישה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר מועסקים באמצעות הסכם עבודה אישי המבוסס על שכר יסוד ועמלות מכירה. כן קיימים עובדים, בעיקר בתחום השיווק, המועסקים במשותף על ידי מספר חברות בקבוצה.

הקבוצה עורכת דיוני שכר בהתאם להחלטת הנהלת הקבוצה ומבצעת תהליכי הערכה שנתית לעובדים על ידי הממונים עליהם.

על עובדי הקבוצה, חלים הוראות שונות מכוח צווי הרחבה על כלל העובדים והמעבידים בישראל.

בחודש דצמבר 2011, נחתם הסכם קיבוצי בין מנורה מבטחים פנסיה לבין הסתדרות הפקידים, לתקופה של 4 שנים שניתנת להארכה לשנה נוספת עד לחודש נובמבר 2016. ההסכם חל על כ- 255 מעובדי מנורה מבטחים פנסיה - כלל עובדי מנורה מבטחים פנסיה, למעט משווקים, עובדים בכירים המועסקים בחוזים אישיים, עובדים של חברה שתירכש/תמוזג לתוך מנורה מבטחים פנסיה ועובדים נוספים שהוגדרו בהסכם הקיבוצי.

8.6.5 עובדי ההנהלה הבכירה

ההנהלה הבכירה (למעט נושאי משרה) מועסקת בקבוצה על פי חוזי העסקה אישיים. חוזי ההעסקה כוללים, בין היתר, מרכיבי שכר ברוטו, הוצאות אש"ל, משכורת 13 (בחלק מהחברות), מענק שנתי (באישור האורגנים המוסמכים), רכב צמוד או לחילופין החזר הוצאות רכב, טלפון סלולארי והפרשות סוציאליות וקרן השתלמות, כמקובל במשק.

8.6.6 תגמול למנכ"ל החברה

לפרטים בדבר הסכם העסקה של מנכ"ל החברה לרבות תכנית המניות שאושרה לו בשנת 2003 כפי שתוקנה בשנת 2008[11], ראה באור 38(ג)(2) לדוחות הכספיים.

8.6.7 מדיניות תגמול לנושאי משרה בקבוצה

בהמשך לתיקון 20 לחוק החברות, אישרה האסיפה הכללית של החברה ביום 10 בספטמבר 2013, את מדיניות התגמול של החברה. נושאי המשרה בחברה יתוגמלו בכפיפות למדיניות התגמול כאמור, ולעניין נושאי משרה המכהנים במקביל כנושאי משרה במנורה מבטחים ביטוח ("**נושאי משרה משותפים**"), גם בהתחשב בחוזר המפקח לעניין מדיניות תגמול לנושאי משרה בגופים מוסדיים. נושאי משרה במנורה מבטחים ביטוח ובגופים המוסדיים בקבוצה מתוגמלים בהתאם להנחיות המפקח בעניין מדיניות תגמול נושאי משרה בגופים מוסדיים (לפירוט מדיניות התגמול בחברה והתגמול בשנת 2013 ראה סעיף 6 לפרק פרטים נוספים, סעיף 6.8 לדוח הדירקטוריון וכן ביאור 38 לדוח הכספי).

8.6.8 למידע בדבר תכניות תגמול לעובדים, ראה באתרי האינטרנט של הגופים המוסדיים בקבוצה, כלהלן:

מנורה מבטחים ביטוח:

http://www.menora.co.il/WebSite/menora_es.nsf/($All)/A89F029BA2F39285C2257B3900269DAF?openDocument

שומרה חברה לביטוח:

http://www.shomera.co.il/1046.html

מנורה מבטחים פנסיה:

http://www.newmivtachim.co.il/Mivtsite/mivt_es.nsf/6bfe41a3f24f78edc2256fdf0045956b/5eccf0156a76d7524225765b00384944?OpenDocument&Highlight=0,%D7%AA%D7%92%D7%9E%D7%95%D7%9C

11 יצוין, כי תכנית המניות של המנכ"ל הגיעה לסיומה בחודש אוגוסט 2013, עם הבשלת מנת המניות האחרונה בתכנית.

8.7 שיווק והפצה

8.7.1 מערך הסוכנים של הקבוצה

8.7.1.1 כללי

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בעיקר באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח (להלן: "**הסוכנים**"). בנוסף, חלק ממוצרי הקבוצה משווקים במכירה ישירה.

על אף התפתחותו של ערוץ המכירה הישירה ממשיכה הקבוצה לפתח ולטפח את שיווק מוצריה על ידי מערך הסוכנים ובמועד הדוח נמצאת הקבוצה בקשרים עסקיים עם כ- 2,500 סוכנים.

כמו כן, הקבוצה התקשרה עם בנקים וסוכנויות ביטוח בבעלותם למכירת פוליסות לביטוח חיים וביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור בסניפי הבנק, בכפוף להסדרים שקבע המפקח לעניין זה.

הקבוצה קשורה עם מרבית הסוכנים הן בעסקי ביטוח כללי והן בעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח המבצעים את המכירות של הקבוצה. הסוכנים אינם בלעדיים ורובם עובדים גם עם חברות ביטוח נוספות. קיים גרעין של סוכנים המזוהים באופן מובהק עם הקבוצה. סוכני הקבוצה פועלים לפי תעריפים והנחיות חיתום שהקבוצה מפיצה מעת לעת בתחומי הפעילות השונים.

בתחומי ביטוח כללי וביטוח חיים, הקבוצה פועלת באמצעות מחוזות המרוכזים בעיקר בשלוש ערים מרכזיות בארץ (תל אביב, חיפה וירושלים), כאשר כעיקרון הסוכנים משויכים למחוזות בהתאם למיקומם הגיאוגרפי. בביטוח חיים, פועלים במסגרת המחוזות מפקחי רכישה (שהינם לרוב עובדי הקבוצה), אשר מתפקידם לפקח על פעילות הסוכנים ובכלל זה ייעוץ והכוונה לסוכני הביטוח שתחת פיקוחם.

בענפי ביטוח כללי, העמלה לסוכנים משולמת, במרבית הענפים, כאחוז מפרמיה נטו שנתית וחלקם מפרמיה ברוטו שנתית. העמלה משולמת באופן חד פעמי, בפוליסות המשולמות באמצעות הוראות קבע ובכרטיסי אשראי, כאשר מתקיימת התחשבנות עם הסוכן בגין ביטולי פוליסות. שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי ענפי הביטוח השונים, לעיתים אף בהתחשב ברווחיות תיק הביטוח של הסוכן וכן בהתאם לחוזרי המפקח.

בענפי ביטוח חיים, חיסכון ארוך טווח ובריאות, משולמות לסוכנים עמלות בשיעורים משתנים, בכסף או בשווה כסף, כאשר שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי המוצר ובחלקו מותנה בהיקף התפוקה של הסוכן ולעיתים גם ברווחיות תיק הביטוח שלו.

נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

מערך הסוכנים בתחום המוצרים הפיננסים

אחד מערוצי השיווק וההפצה של מנורה מבטחים ניהול תיקים, מבוסס על הפניית לקוחות פוטנציאלים על ידי סוכני ביטוח של הקבוצה.

8.7.1.2 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

<u>כללי</u>

כיום קיימים, שני סוגי מפיצים למוצרים פנסיונים:

משווק פנסיוני - סוכן ביטוח או סוכן שיווק פנסיוני (שהינו עובד הגוף המוסדי) אשר הינו בעל זיקה למבטח או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני, המתווך בעסקת הרכישה של המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

יועץ פנסיוני - אדם או תאגיד שאינו בעל זיקה למבטח ו/או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני ואשר מציע את המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

על המשווקים כמו גם על היועצים בתחום חובה למתן ייעוץ מיטבי (Best Advice).

הייעוץ המיטבי מחולק על פי החוק לשני שלבים עיקריים. השלב הראשון מתמקד בהתאמת סוג המוצר הפנסיוני והשלב השני מתמקד בבחירת המוצר הפנסיוני ובבחירת הגוף המוסדי המנהל את המוצר (חברת ביטוח, קרן פנסיה או קופת גמל). המשווק הפנסיוני מחויב, בין היתר, בגילוי הזיקה שלו לגופים המוסדיים אותם הוא משווק אך בכל מקרה חייב להתאים את סוג המוצר הפנסיוני לצורכי הלקוח והעדפותיו (אמנם, לאחר התאמת סוג המוצר, אין המשווק הפנסיוני חייב להמליץ על מוצרים של גופים מוסדיים שאין לו זיקה אליהם).

בהמשך לחובה שהוטלה על הבנקים במסגרת רפורמת בכר למכור את החזקותיהם בקופות הגמל וקרנות הנאמנות, הותר לבנקים לפעול כיועצים פנסיונים וזאת באמצעות עובדים שיוכשרו לכך ויקבלו רישוי מתאים ולרבות ביצוע עסקאות בעקבות אותו ייעוץ.

בפועל, הבנקים טרם החלו לעסוק בהפצת תכניות ביטוח חיים.

היבט נוסף הנוגע להבחנה בין הבנקים לבין סוכני הביטוח הינו העובדה שהבנקים רשאים לייעץ ולהפיץ את המוצרים הפנסיונים אך ורק בין כותלי הסניפים בעוד שסוכני הביטוח רשאים לפנות ולשווק את המוצרים הנ"ל ללקוח בכל מקום ובכלל זה במקום עבודתו או בביתו ובמועד המתאים ללקוח.

עוד יצוין, כי דרישות הרישוי וההסמכה של סוכן פנסיוני חדש הורחבו והפכו מורכבות יותר ולכן עשוי הדבר להשפיע על היצע סוכני הביטוח. בנוסף, לאחרונה בעקבות קביעה בתקנות של תקרת דמי ניהול במוצרי ביטוח חיים וגמל תיתכן השפעה שלילית על עמלות סוכני הביטוח וממילא על רווחיותם. **מידע זה, הינו מידע צופה פני עתיד וייתכן והערכה זו לא תתקיים עקב התנהגות השוק ופיתוח מוצרים חדשים אשר יופצו בשוק.**

לקבוצה סוכנות ביטוח בשם "אורות", המטפלת בכל תחומי החיסכון ארוך הטווח ומשמשת כסוכנות הסדר המטפלת, בין היתר, במפעלים שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה. סוכנות אורות עובדת גם עם מבטחים נוספים.

באופן מסורתי הקבוצה משווקת את מוצריה באמצעות סוכנים עצמאיים ובאמצעות משווקים פנסיוניים עובדי הקבוצה.

<u>ביטוח חיים</u>

בביטוח חיים פועלת הקבוצה באמצעות מחוזות ומערך מטה ושירות במשרדים הראשיים של הקבוצה. בנוסף קיים בחברה בקבוצה מרכז קשרי לקוחות המעניק שירות לכל פניה של לקוח בטלפון, באמצעות אתר האינטרנט של הקבוצה או בפגישה אישית במשרדי הקבוצה ברחוב אלנבי, תל-אביב.

התגמול לסוכני ביטוח מורכב מ- 4 רכיבים עיקריים: עמלה שוטפת, תגמול בגין עמידה ביעדי מכירה ("עמלות יעדים"), עמלת שימור תיק ופרסים בגין מבצעים, ואינו זהה בין כל המשווקים.

להלן פרטים לגבי שיעור עמלות מפרמיות בביטוח חיים:

	2013	2012	2011
שיעור עמלות מפרמיות	12.9%	12.7%	12.4%
שיעור עמלות מפרמיה משונתת חדשה	40.6%	32.7%	38.5%

מערך סוכני הביטוח מהווה את ערוץ ההפצה העיקרי של מוצרי ביטוח חיים. לא קיים בקבוצה סוכן שהיקף ההכנסות מהפרמיות שבתיווכו עולים על 10% מהיקף הפרמיות הכולל של ענף ביטוח חיים.

לאור השינוי שחל בתחום החיסכון ארוך הטווח, סוכני הביטוח הרחיבו את מגוון המוצרים שהם משווקים והיום הם משווקים ללקוח מוצרי ביטוח חיים, פנסיה וגמל, זאת, כמובן, בכפוף לחובת מתן הייעוץ המיטבי (Best Advice).

פנסיה וגמל

מנורה מבטחים פנסיה וגמל משווקת את המוצרים הפנסיוניים שלה באמצעות מערך של מנהלי תיקים עסקיים ומנהלי לקוחות אישיים למעסיקים וללקוחותיה, הפזורים ברחבי הארץ ועומדים בקשר רציף עם מעסיקים ועם מבוטחים של הקרן. מנורה מבטחים פנסיה וגמל מפעילות במסגרת קשרי הלקוחות גם מערך של משווקים פנסיונים לשימור לקוחות וגיוס מבוטחים חדשים. מערך השירות למבוטחים ולמעסיקים כולל פריסה ארצית של חטיבות עסקיות ולשכות שירות, שירות אישי הניתן על ידי מוקד שירות לקוחות (Contact Center), אתר אינטרנט (המספק, בנוסף למידע כללי בנושאי פנסיה וגמל, גם מידע אישי למבוטח ולמעסיק). מערך השיווק מספק מטריה שיווקית מכירתית הכוללת: צירוף מעסיקים חדשים, צירוף עמיתים חדשים, מתן ייעוץ והדרכה במכלול המוצרים הפנסיוניים של מנורה מבטחים פנסיה וגמל, טיפול בסיום יחסי עובד-מעביד וכיוצא באלה.

מנורה מבטחים פנסיה וגמל משתפת פעולה עם סוכנויות הסדר וסוכני ביטוח (לרבות סוכני מנורה מבטחים ביטוח). שיתוף פעולה זה נוצר עקב רצון חלק מהמעסיקים בטיפול כולל בתנאים הסוציאליים של עובדיהם, טיפול שכולל גביה ושילוב בין מוצרים שונים כמו קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, קופות גמל ולעיתים גם ביטוחים כלליים. מנורה מבטחים פנסיה צופה ששיתוף פעולה זה ימשך ואף יתרחב בשנים הבאות. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על הערכת החברה לגבי השפעת שיתוף הפעולה הנ"ל על עסקיה. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינוי בטעמי העמיתים והערכתם את השירותים הנ"ל שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי החברה נכון למועד דוח זה.**

חלק מהטיפול המשולב במעסיקים, שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה, נעשה על-ידי סוכנות אורות, שהינה סוכנות ביטוח בבעלות מנורה מבטחים ביטוח; סוכנות זו משמשת כסוכנות הסדר לכל דבר ועניין.

תגמול הסוכנים מתבצע על ידי מנורה מבטחים פנסיה וגמל בעיקר באמצעות מנורה מבטחים ביטוח.

בנוסף, מנורה מבטחים פנסיה וגמל קשורה בהסכמי הפצה עם מספר בנקים, לשם הפצת קרנות הפנסיה וקופות הגמל שבניהולה. פעילות ההפצה של קרנות פנסיה על ידי הבנקים הינה, בשלב זה, בהיקף נמוך. פעילות ההפצה של קופות הגמל על ידי הבנקים הינה בהיקף משמעותי יותר, והיא תלויה בעיקר בדירוג הפנימי של הקופות על ידי הבנקים, דירוג המשתנה מבנק לבנק. בכניסת התאגידים הבנקאיים להפצת קרנות פנסיה וקופות גמל טמון פוטנציאל להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על ידי קרנות הפנסיה וקופות גמל, עקב חשיפת החברות המנהלות - היצרנים - לפלחי אוכלוסייה חדשים. מאידך, עמלות ההפצה עשויות לגרום לשינוי בשיעור הוצאות היצרנים, ולקיטון בשיעור הרווחיות מניהולן של הקרנות והקופות. כמו כן, כניסת התאגידים הבנקאיים לתחום הייעוץ הפנסיוני יכול שתלווה בנגיסה בפלחי השוק הקיימים, המשווקים בעיקר על-ידי מערך עובדי מנורה מבטחים פנסיה וסוכני הביטוח, ואשר בהם קיימים שיעורי רווחיות אשר יכול ויישחקו. פעילות ההפצה בתחום זה, כפופה, בין היתר, **לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה)(תיקון מס'), התשע"א-2011**. לפרטים בדבר תקנות אלה וטיוטות שפורסמו לתיקונן, ראה סעיף 8.1.2.2 לעיל. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על כניסתם של**

שחקנים נוספים לתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של שינויי חקיקה נוספים בתחום, או העדפת צרכנים שונה.

למנורה מבטחים פנסיה וגמל אין, בשלב זה, מעסיקים המניבים 10% או יותר מהיקף דמי הגמולים הנגבים בקרנות הפנסיה ובקופות הגמל שבניהולה.

8.7.1.3 רכב חובה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן.

נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן לקבוצה אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב חובה:

	2013	2012	2011
שיעור עמלות מפרמיה ברוטו	5.4%	5.4%	5.6%

8.7.1.4 רכב רכוש

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן.

נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן לקבוצה אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים. להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב רכוש:

	2013	2012	2011
שיעור עמלות מפרמיה ברוטו	19%	19%	20%

8.7.1.5 ביטוח כללי אחר

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים.

נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן לקבוצה אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

	2013	2012	2011
שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו	19.0%	20.7%	20.7%

8.7.1.6 ביטוח בריאות

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח. לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

בנוסף, חלק מפוליסות ביטוח דמי מחלה משווקות למעסיקים הקשורים לקרן הפנסיה של הקבוצה.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

	2013	2012	2011
שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו	28%	26%	23%

8.8 ספקים ונותני שירותים

8.8.1 כללי

במערכות המידע המשמשות את חברות הקבוצה, ספקי החומרה העיקריים של הקבוצה הינם חברת IBM המספקת את שרתי היישומים המרכזיים ופלטפורמות אחסון וחברת EMC המספקת חלק נוסף מפלטפורמת האחסון (Storage). בנוסף שומרה, חברה בת של החברה, קשורה עם מספר ספקי חומרה ותוכנה הן לרכישת מוצרים חדשים והן לתחזוקה שוטפת של מערכותיה. כאשר הספקים העיקריים לתחזוקת התוכנה של המערכת הביטוחית הינם "קומטק בע"מ", אשר הינו בית תוכנה המספק שירותים אלה לשומרה כמו גם לחברות ביטוח נוספות. באם ייווצר צורך לעבור לספקי תוכנה אחרים, יתכן והדבר יהיה כרוך בתוספת עלות מהותית.

בתחום שירותי המחשב, לקבוצה התקשרויות עם מספר ספקים המתמחים בתחומים שונים הרלבנטיים לפעילות הקבוצה ובפרט בתחום ביטוחי חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר הפסקת מתן שירותים על ידי מי מהם, אם וככל שתהא, תהיה כרוכה בהשקעת משאבים כלכליים מסוימים ותשומות זמן להתארגנות הקבוצה, באמצעות ספק חליפי אחר.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, באיזה מתחומי פעילותה, למעט בכל הנוגע להתקשרותה עם חברת סאפיינס כמפורט להלן.

8.8.2 חיסכון ארוך טווח

הקבוצה התקשרה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "**סאפיינס**") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("**טופז חיים**"), ובפרויקט לפיתוח מערכת לניהול מערך הפנסיה ("**טופז פנסיה**") (טופז חיים וטופז פנסיה יחד, להלן: "**מערכת טופז**"). בהמשך לאמור, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "**המערכות**") ולשירותים שיסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "**ההסכם**").

ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים, החל מיום 1.1.2011 ועד ליום 31.12.2014, והיקף העסקה המינימאלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ש"ח.

בחודש ספטמבר 2013, נחתם עם סאפיינס הסכם משלים, זאת על רקע התקשרותה של סאפיינס עם לקוח נוסף להספקת מערכת לניהול קרנות פנסיה ומערכות נלוות המשמשות את הקבוצה. במסגרת ההסכם המשלים, התחייבה סאפיינס לשלם לקבוצה תמלוגים שונים בהיקפים לא מהותיים אשר ישולמו על פני מספר שנים. בנוסף, הוארכה תקופת ההתקשרות שסאפיינס מחויבת אליה, ביחס לתחזוקת המערכות והמשך פיתוחן עבור הקבוצה, לפחות עד ליום 31 בדצמבר 2018, בשינויים מסחריים מסויימים. בתקופת הדוח שילמה הקבוצה לסאפיינס סך של כ- 43 מיליוני ש"ח לעומת 55 מיליוני ש"ח.

8.9 רכוש קבוע ומתקנים

לפירוט בדבר רכוש קבוע על מרכיביו השונים (מקרקעין, כלי רכב, מערכות מחשב) ראה באורים 5 ו- 7.

8.10 עונתיות

8.10.1 ביטוח חיים

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2013		נתונים לשנת 2012	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	479,915	25%	424,370	24%
רבעון שני	471,102	24%	435,079	24%
רבעון שלישי	475,109	25%	441,183	25%
רבעון רביעי	503,560	26%	477,330	27%
סה"כ	**1,929,686**	**100%**	**1,777,963**	**100%**

בדרך כלל, קיימת מגמה של גידול בדמי ביטוח ברבעון הרביעי של השנה, וזאת, בין היתר, כתוצאה מרצון המבוטחים למצות את הטבות המס המחושבות על בסיס שנתי. הגידול ברבעון האחרון של שנת 2013, נובע מהשינויים בתחום החל משנת 2013, כאמור בסעיף 2.1 לעיל.

8.10.2 קרנות פנסיה

ככלל, לא קיימת עונתיות בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת, בעיקר, לאור תשלומים חד-פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים. יצוין, כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות מנורה מבטחים פנסיה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על כמות העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בחודשי השנה.

להלן התפלגות דמי גמולים רבעוניים:

מבטחים החדשה

	2013		2012	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	1,444,699	22%	1,213,276	22%
רבעון שני	1,576,626	24%	1,382,815	25%
רבעון שלישי	1,698,852	26%	1,487,139	26%
רבעון רביעי	1,769,271	27%	1,558,443	28%
סה"כ	**6,489,448**	**100%**	**5,641,673**	**100%**

מבטחים החדשה פלוס (משלימה)

	2013		2012	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	39,271	26%	24,178	26%
רבעון שני	27,847	18%	20,104	22%
רבעון שלישי	34,489	23%	20,959	24%
רבעון רביעי	50,558	33%	26,789	29%
סה"כ	**152,165**	**100%**	**92,030**	**100%**

8.10.3 קופות גמל

פעילות התחום מתאפיינת בעונתיות מסוימת, שכן חלק גדול מהפקדות העמיתים (עצמאים בעיקר) מתבצע לקראת סוף השנה לצורך מיצוי הטבות המס. עם זאת, השיעור שמהווים עמיתים עצמאיים מכלל עמיתי תחום הפעילות בקבוצה הוא נמוך יחסית.

	נתונים לשנת 2013		נתונים לשנת 2012	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	204,227	23%	194,433	23%
רבעון שני	211,346	23%	189,312	23%
רבעון שלישי	213,606	24%	197,041	23%
רבעון רביעי	271,769	30%	259,759	31%
סה"כ	**900,948**	**100%**	**840,545**	**100%**

8.10.4 ביטוח כללי

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו במגזר הביטוח הכללי לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2013		נתונים לשנת 2012	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	833,558	29%	773,809	31%
רבעון שני	664,299	23%	590,283	23%
רבעון שלישי	715,844	25%	613,573	24%
רבעון רביעי	627,386	22%	558,266	22%
סה"כ	**2,841,087**	**100%**	**2,535,931**	**100%**

בביטוח כללי הפרמיה הנרשמת ברבעון הראשון היא הגדולה ביותר, וזאת בשל נטייתם של עסקים לחדש את ביטוחיהם (רכב חובה, רכב רכוש, חבויות ורכוש) בתחילת השנה.

יצוין, כי בביטוח כללי מנגנון עתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

8.10.5 ביטוח בריאות

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח בריאות, לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2013		נתונים לשנת 2012	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	121,480	25%	107,042	25%
רבעון שני	116,222	24%	102,313	24%
רבעון שלישי	127,574	26%	106,593	25%
רבעון רביעי	120,628	25%	118,895	27%
סה"כ	**485,904**	**100%**	**434,843**	**100%**

ככלל לא קיימת עונתיות בדמי הביטוח בענף זה, אולם השונות בין הרבעונים נובעת מעיתוי הפקת פוליסות שהינו שנתי ולא נרשם בגבייה חודשית.

יצוין, כי בביטוח בריאות מנגנון העתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

8.10.6 תביעות

יצוין, כי הקבוצה לא מצאה כי מתקיימת עונתיות בכל התחומים לעניין תביעות.

8.11 נכסים לא מוחשיים

מאגרי מידע

בבעלות חברות בקבוצה מספר מאגרי מידע נפרדים, מאובטחים, שנרשמו בפנקס מאגרי המידע, הנוגעים בעיקר ללקוחות, עובדי וספקי אותן החברות, לפי העניין. והכל בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.

הקבוצה משתמשת בשמות המותג "מנורה מבטחים" ו- "שומרה". לקבוצה ישנם מספר סימני מסחר רשומים אצל רשם הפטנטים, המדגמים וסימני המסחר וביניהם - "מבטחים", "מנורה", "מנורה מבטחים", "שומרה חברה לביטוח בע"מ - משפחה ישראלית" ועוד. לפרטים בדבר נכסים לא מוחשיים והסכומים שהוכרו בגינם כנכס בדוחות הכספיים, ראה באור 5 בדוחות הכספיים.

רישיונות

בידי הקבוצה רישיונות ו/או היתרים לפעול כמבטח, סוכן או חברה מנהלת, לפי העניין, כמתחייב על פי כל דין.

- בהתאם לסעיף 15 לחוק הפיקוח בידי הקבוצה רישיונות מבטח ישראלי, לעסוק בענף פנסיה וכן בענפי הביטוח המפורטים להלן: חיים מקיף; תאונות אישיות; מחלות ואשפוז; אחריות המעבידים; כלי רכב חובה; רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד ג'); מקיף לדירות ובתי עסק; כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי; כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי; מטענים בהובלה; אחריות כלפי צד שלישי; אבדן רכוש; חקלאי; הנדסי; אחריות למוצרים פגומים; מתן ערבויות; סיכונים אחרים; והשקעות של רוכשי דירות.
- כמו כן, בידי הקבוצה רישיון לחברות מנהלות של קופות גמל ואישורי קופות גמל לקופות הגמל ולקרנות הפנסיה שבניהולה, רישיון לניהול תיקי השקעות, לפי חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות וכן היתר עבור מנורה מבטחים קרנות לניהול קרנות נאמנות. בנוסף, מנורה מבטחים חיתום רשומה במרשם החתמים, בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (חיתום)(תיקון), התשס"ז-2007.

מערכות מידע

לפרטים בנוגע למערכות מידע, ראה באור 5 לדוחות הכספיים.

8.12 הליכים משפטיים

לתיאור הליכים משפטיים מהותיים, ובכלל זה תובענות ייצוגיות, ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

8.13 מימון

הקבוצה, מממנת את פעילותה באמצעים עצמיים, באשראי בנקאי ובאשראי חוץ בנקאי באמצעות גיוס בשוק ההון (סחיר ולא סחיר). לפרטים בנושא מימון ראה סעיף 8 בדוח הדירקטוריון וכן בבאור 25 לדוחות הכספיים.

8.14 סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם

לחברה ולקבוצה לא קיימים סיכונים סביבתיים ישירים אשר יש להם או צפויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד. כמו כן, לא קיימות להוראות הדין, כהגדרתן בסעיף 28 לתוספת הראשונה לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת תשקיף - מבנה וצורה), תשכ"ט-1969 השלכות מהותיות על פעילות התאגיד.

בנוסף, נכון למועד דוח זה לא קיימים הליכים משפטיים או מנהליים מהותיים הקשורים עם איכות הסביבה, אשר החברה או נושא משרה בכירה בה הינו צד להם, וכן לא היה הליך כאמור אשר הסתיים בשנה שקדמה למועד פרסום דוח זה.

8.15 מיסוי

לתיאור נושא המיסוי ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

8.16 גורמי סיכון

תיאור הסיכונים	דירוג הסיכון		
	השפעה נמוכה	השפעה בינונית	השפעה גבוהה
סיכוני מקרו			
שינויים במצב המשק		X	
סיכוני שוק		X	
סיכוני אשראי			X
סיכוני נזילות	X		
סיכונים ענפיים			
רמת שימור התיק		X	
סיכוני ביטוח		X	
אירועי קטסטרופה			X
שינויים רגולטורים			X
שינויים באקלים השיפוטי		X	
שינויים בתנאי התחרות		X	
קריסת מבטח משנה מוביל		X	
שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי		X	
סיכונים מיוחדים לחברה			
סיכונים תפעוליים כלליים		X	
תלות במערכות מידע			X
הליכים משפטיים		X	

לתיאור נושא ניהול הסיכונים בקבוצה, ראה סעיף 5.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 37 לדוחות הכספיים.

8.17 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

8.17.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

8.17.1.1 לקבוצה הסכם עם סאפיינס ישראל בע"מ לפיתוח מערכת מחשב (לפרטים ראה סעיף 8.17.1 להלן).

8.17.1.2 מנורה מבטחים פנסיה חתמה על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק איגוד לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ, ובנק מסד בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים פנסיה תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה. תחילתו של כל אחד מן ההסכמים לא תהא מוקדמת מן המועד בו הורשה הבנק עימו נערך ההסכם לעסוק בייעוץ פנסיוני כדין.

8.17.1.3 בין השנים 2006 עד 2009 חתמו מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק מזרחי

טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ ובנק הפועלים בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים גמל או מנורה מבטחים מהנדסים, לפי העניין, תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה.

8.17.2 רכב חובה

בין חברות הביטוח ובין מרכז הסליקה שליד איגוד חברות הביטוח נחתם בשנת 2004 הסכם (המכונה - "קל-כבד"), המסדיר את הטיפול בהתחשבנות עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב כבדים וכלי רכב קלים ו/או אופנועים, כהגדרתם בצו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), התשס"א-2001, וכן עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב המבוטחים על ידי הצדדים להסכם זה בפגיעה משותפת שלהם, בהולך רגל הנפגע מחוץ לכלי הרכב. בשנת 2006 הורחבו סמכויות מנהל המתווה והוענקו לו סמכויות בוררות לגבי מחלוקות בשאלת החבות, הן במישור המשפטי והן במישור העובדתי. המתווה המקורי והן ההרחבה אושרו על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים.

8.17.3 רכב רכוש

בשנת 2002 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין איגוד חברות הביטוח למרכז הישראלי לבוררות ויישוב סכסוכים בע"מ (להלן: "**בנועם**"), לפיו מחלוקות בנושא תביעות שיבוב בין חברות ביטוח (הן כאלו החברות באיגוד והן כאלו שאינן) בגין רכב רכוש בסכום שאינו עולה על 100,000 ש"ח, לא תוגשנה לבית המשפט אלא תתבררנה באמצעות מוסד בנועם (מוסד זה נמצא בבעלות פרטית ונבחר על ידי איגוד חברות הביטוח). החלטת הבורר בהליך זה מחייבת, והגבייה מתבצעת באמצעות מסלקת איגוד חברות הביטוח. התשלום למוסד בנועם בתביעה או בבוררות מוטל על חברות הביטוח. הסכם זה אושר על ידי הממונה על הגבלים עסקיים, כאשר בחודש מאי 2011, התקבל היתר הממונה לתקופה נוספת של שלוש שנים. יצוין, כי בחודש יוני 2012 הודיעו מנורה מבטחים ביטוח ושומרה על סיום פעילותן במסגרת הסדר "בנועם" כך החל מיום ה- 1 בספטמבר 2012 לא ניתן יהיה להגיש תביעות חדשות נגדן באמצעות מנגנון זה. בימים אלה, בוחן האיגוד אפשרות להסדרת מתווה חדש לבירור מחלוקות בנושא תביעות שיבוב בין חברות הביטוח. לצורך הפעלת הסדר כאמור, יידרש האיגוד לקבל את אישור הממונה על ההגבלים העסקיים.

חלק ד': היבטי ממשל תאגידי

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

9. היבטי ממשל תאגידי

חלק זה מתייחס להיבטי הממשל התאגידי הרלבנטיים לחברות הביטוח בקבוצה בלבד, כלהלן:

9.1 דירקטורים חיצוניים

<u>מנורה מבטחים ביטוח</u>

בהתאם להוראות חוק החברות ותקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), תשס"ז-2007, נכון למועד הדוח, מכהנים במנורה מבטחים ביטוח שלושה דירקטורים חיצוניים, מתוך שמונה דירקטורים מכהנים, כלהלן -

ה"ה אורי קויאטק, מכהן כדח"צ החל מיום 31.3.2006 (מונה לכהונה שלישית ביום 01.04.2012), בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כיו"ר ועדת ביקורת ויו"ר וועדת מאזן.

ה"ה חיים אהרון, מכהן כדח"צ החל מיום 3.10.2011, בעל כשירות מקצועית. מכהן כחבר ועדת ביקורת.

ה"ה יחזקאל (חזי) צאיג, מכהן כדח"צ החל מיום 24.06.2013, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כחבר ועדת ביקורת וועדת מאזן.

ביום 14.06.2013 סיים מר בר כוכבא בן גרא את כהונתו כדירקטור חיצוני במנורה מבטחים ביטוח וביום 10.07.2013 סיים כהונתו כדח"צ גם במנורה מבטחים החזקות ובשומרה, כמפורט להלן.

<u>שומרה</u>

בהתאם להוראות חוק החברות ותקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), תשס"ז-2007, נכון למועד הדוח, מכהנים בשומרה שלושה דירקטורים חיצוניים, מתוך שבעה דירקטורים מכהנים, כלהלן -

ה"ה אורי קויאטק, מכהן כדח"צ החל מיום 01.10.2008, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כיו"ר ועדת ביקורת, יו"ר ועדת השקעות ויו"ר וועדת מאזן.

ה"ה יהודה נסרדישי, מכהן כדח"צ החל מיום 10.07.2013, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כחבר ועדת ביקורת וכחבר ועדת מאזן.

ה"ה מירי לנט שריר, מכהנת כדחצ"ית החל מיום 30.03.2008, בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהנת כחברת ועדת ביקורת, חברת וועדת מאזן וחברת וועדת סולבנסי.

ביום 10.07.2013, סיים מר בר כוכבא בן-גרא את כהונתו כדירקטור חיצוני בשומרה, וזאת במקביל לסיום כהונתו כדירקטור חיצוני בחברה כמפורט לעיל.

<u>מנורה מבטחים פנסיה וגמל</u>

בהתאם להוראות חוק החברות ותקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), תשס"ז-2007, נכון למועד הדוח, מכהנים במנורה מבטחים פנסיה וגמל, נכון למועד הדוח שלושה דירקטורים חיצוניים, מתוך שמונה דירקטורים מכהנים, כלהלן -

ה"ה ראובן שיף, מכהן כדח"צ החל מיום 3.11.2010 בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כיו"ר ועדת ביקורת ויו"ר ועדת השקעות.

ה"ה נדין בודו-טרכטנברג, כיהנה כדח"צ החל מיום 4.02.2010 ועד ליום 28.02.2014, בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהנת כחברה בוועדת ביקורת.

ה"ה יחזקאל (חזי) צאיג, מכהן כדח"צ החל מיום 31.01.2013, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כחבר ועדת ביקורת.

9.2 מבקר פנים

לפרטים בדבר מבקרי הפנים בקבוצה והתייחסות הדירקטוריון לעניין זה, ראה סעיף 6.5 לדוח הדירקטוריון.

9.3 רואה חשבון מבקר

לפרטים בדבר רואה החשבון המבקר של הקבוצה והתייחסות הדירקטוריון לעניין זה, ראה סעיף 6.6 לדוח הדירקטוריון.

9.4 אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

בחודש דצמבר 2009, פורסמו תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) (תיקון מס' 3), התש"ע-2009 (להלן: "**תיקון ה- ISOX**"), תוך קביעת חובה להגשת דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, וזאת בתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2010. מטרת תיקון ה- ISOX הינה לשפר את איכות הדיווח הכספי והגילוי בתאגידים מדווחים.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה. בהקשר זה, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה- COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית. הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית כאמור, כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקרות ברמת הארגון (Entity Level Controls); בקרות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקרות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקרות על תהליכים מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי, המבוצעים בעיקרם ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה המרכזים את עיקר פעילותה העסקית, כמפורט להלן:

<u>תהליכי ה- SOX בגופים המוסדיים</u>

בהתאם להוראות הממונה, הגופים המוסדיים בקבוצה מיישמים את הוראות סעיפים 302 ו- 404 ל"חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. בנובמבר 2010, פרסם הממונה חוזר (מס' 7-9-2010), שעניינו "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", אשר הסדיר את נוסח ההצהרות ומתכונת הגילוי וכן קבע את נוסח חוות דעת רואה החשבון המבקר ודוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.

הוראות סעיף 302, קובעות כי המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים, יחתמו כל אחד בנפרד על הצהרה בנושא בקרות והנהלים לגבי הגילוי. לצורך קיום ההליך הנדרש עפ"י ההנחיות האמורות, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, בחינה של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי וקיום דיונים בהשתתפות הגורמים השותפים להכנת הדוחות הכספיים.

הוראות סעיף 404 מיושמות בהתאם לחוזר הממונה (מס' 10-9-2009) שעניינו "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי". על פי החוזר, על גופים מוסדיים כהגדרתם בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קופות גמל וקרנות פנסיה, לכלול בדוח השנתי הצהרה בדבר אחריות ההנהלה להקמה ולתחזוקה של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על הדיווח הכספי וכן הערכה לתום שנת הכספים לגבי יעילות המערך ונהלי הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על הדיווח הכספי. בנוסף, על רואה החשבון המבקר של הגוף המוסדי להמציא חוות דעת לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

במסגרת היישום של הוראות סעיף 404, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, את תהלכי העבודה הבאים: זיהוי החשבונות, התהליכים העסקיים ומערכות המידע המהותיים לדיווח הכספי (Scoping), תיעוד התהליכים והערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, קביעת הבקרות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים וניתוח פערי בקרה וקביעת תכניות עבודה לסגירתם. הגופים המוסדיים מיסדו תהליכי עבודה לניטור שוטף של הבקרות שנקבעו כאמור בכדי לוודא המשך אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי.

בהתאם לאמור, לא נתגלו "חולשות מהותיות" כהגדרתן בחוזר. יחד עם זאת, נמצא כי קיימים מספר ליקויים משמעותיים במנורה מבטחים ביטוח הנוגעים בעיקר למספר תהליכים בתחום בקרות מחשב כלליות ולחלק מתהליכי העבודה והמיכון בתחום ביטוח חיים ואקטואריה.

יצוין, כי החברה פעלה ופועלת לתיקונם ובכלל זה באמצעות הטמעת בקרות מפצות רלבנטיות, הסדרת תהליכי עבודה ושיפור הבקרות הממוכנות.

ליקויים אלו כאמור דווחו כנדרש לוועדת המאזן ולדירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח ובהתאם הוגדרה תכנית עבודה לתיקונם תוך הקצאת משאבים והגדרת לוחות זמנים.

בקרות ונהלים לגבי הגילוי ושינויים בבקרה הפנימית על דיווח כספי

הנהלות הגופים המוסדיים בקבוצה, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה, את אפקטיביות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי שלהם. על בסיס הערכה זו, הסיקו המנכ"ל ומנהלי הכספים של כל גוף מוסדי, כי לתום תקופה זו, הבקרות והנהלים לגבי הגילוי הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע הנדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח של המפקח על הביטוח ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בתקופת הדוח, המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2013, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגופים המוסדיים הנ"ל על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של אותם גופים על דיווח כספי.

9.5 היערכות ליישום משטר כושר הפירעון לפי הדירקטיבה Solvency II

בחודש יולי 2008 פרסם המפקח על הביטוח בישראל חוזר (מס' 2008-1-5), בדבר כוונתו ליישם את הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II ("**הדירקטיבה**"), לגבי חברות ביטוח בישראל והורה להן להיערך באופן שיבטיח את מוכנותן ליישום הדירקטיבה.

בחודש ינואר 2013, הוגשו למפקח תוצאות סקר הערכה על בסיס מאזני 2011 (IQIS), של חברות הביטוח בקבוצה, על פי דרישת המפקח על הביטוח במכתב "**משטר כושר פירעון ישראלי**" (שה. 2012-31381).

ביום 1 בדצמבר, 2013, פרסם המפקח הנחיה לביצוע IQIS לשנת 2012 אשר מכונה "IQIS2", ההנחיה החדשה כללה בתוכה מספר התאמות ושינויים מהתרגיל הקודם לשנת 2011 ("IQIS").
ע"פ ההנחיה על החברות להגיש את תרגיל IQIS2 עד ליום 16 בפברואר, 2014, כאשר אחת ההחלטות המשמעותיות בהנחיה הייתה החובה של החברות לצרף דוח מיוחד שיוכן ע"י רו"ח המבקר. הדוח יכלול התייחסות לתהליכים, הנחות ומתודולוגיות שיושמו וכן בחינה של תהליכי חישוב דרישת ההון תוך התמקדות בארבעת התרחישים העיקריים בחברה (ככל שקיימים).

בחודש פברואר 2014, הגישו חברות הביטוח בקבוצה, למפקח תוצאות "IQIS2" כולל הדוח המיוחד של רו"ח המבקר בעבור חברות הביטוח בקבוצה.

לעת עתה, אין הנחיות של המפקח הנוגעות ליישום סופי של הוראות הנדבך ה- I או הנדבך ה- II (בעיקר יישום תהליך ORSA). באירופה, לעומת זאת, לוח הזמנים מצביע על כוונת "EIOPA" להחיל את יישום הדירקטיבה בהדרגה, החל משנת 2016.

חברות הביטוח בקבוצה ממשיכות להיערך ליישום הדירקטיבה, ובהתאם רכשה הקבוצה מערכת מכונית ייעודית לחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי במגמה למכן חלקים מהתהליך. כמו כן, חברות הביטוח ממשיכות להיערך ליישום הדירקטיבה, תוך שיפור וייעול תהליכי עבודה, בקרות וידע של היחידות השונות בקבוצה האמונות על יישומה. הדירקטוריונים של חברות הביטוח בקבוצה מינו ועדות אשר אחראיות לפיקוח ובקרה על תהליך ההיערכות, והן מקבלות דיווח אודות תהליך ההיערכות והתרגילים הכמותיים הנערכים במסגרתו כנדרש על פי הוראות הדין.

גדליה דורון **יו"ר דירקטוריון (זמני)**	**ארי קלמן** **מנהל כללי**

תל אביב, 25 במרס, 2014

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ב':
דוח הדירקטוריון

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

תוכן עניינים

1. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד 1
1.1 כללי 1
1.2 התפתחויות בתקופת הדוח 1
1.3 תיאור הסביבה העסקית 3
2. המצב הכספי 5
2.1 נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים 5
2.1 נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה 5
2.2 הון עצמי 5
3. הרכב הכנסות בתקופת הדוח 6
3.1 נתונים על פרמיות ביטוח 6
3.2 ביטוח חיים 7
3.3 ביטוח כללי 7
3.4 ביטוח בריאות 7
4. תוצאות הפעילות 8
4.1 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים 8
4.2 כללי 8
4.3 השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח 10
4.4 מידע כספי לפי תחומי פעילות 11
4.5 תזרים מזומנים 20
4.6 מקורות מימון 20
5. דיווח בדבר חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם 21
5.1 האחראי/ת על ניהול הסיכונים בחברה 21
5.2 תיאור כללי של סיכוני השוק 21
5.3 שינויים בחשיפות בתקופת הדיווח 22
5.4 מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק והפיקוח עליהם 23
5.5 מאזן בסיסי הצמדה 24
5.6 מבחני רגישות 25
6. היבטי ממשל תאגידי 26
6.1 דיווח על דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית 26
6.2 גילוי בדבר שיעור דירקטורים בלתי תלויים בתאגיד 26
6.3 מורשי חתימה עצמאיים 26
6.4 תרומות 26
6.5 גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד 27
6.6 גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים 29
6.7 גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה 30

6.8 שיקולי הדירקטוריון למתן תשלומים לנושאי משרה בכירה 30
7. הוראות גילוי בקשר עם הדיווח הפיננסי של התאגיד 34
7.1 דיווח בדבר אומדנים חשבונאיים קריטיים 34
8. גילוי ייעודי למחזיקי אגרות חוב 34
8.1 פרטים בדבר תעודות התחייבות של התאגיד 34
8.2 הנאמן ושטר הנאמנות 36
8.3 דירוג אגרות החוב 37
9. יעדים ואסטרטגיה עסקית 38
9.1 אסטרטגיה - כללי 38
10. אירועים לאחר תאריך מאזן 42
10.1 דירוג כתבי התחייבות של החברה וחברות הבנות 42
10.2 גיוס הון משני 42

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2013

פרק זה בדוח התקופתי, כולל מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים, כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים.

דוח הדירקטוריון שלהלן סוקר את פעילותה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**החברה**") לתקופה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2013 (להלן: "**תקופת הדוח**").

דוח הדירקטוריון סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בתקופת הדוח. הדוח נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970. דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי על כל חלקיו ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

ביחס לתיאור עסקי המבטחים המאוחדים בדוחות החברה, נערך הדוח בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, ובהתאם לחוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

1. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד

1.1 כללי

החברה הינה חברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. עיקר פעילותה הינה החזקת חברות הפעילות בתחומי הביטוח, הפנסיה וגמל, פיננסים ונדל"ן. בעלי מניותיה העיקריים של החברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים בנאמנות עבור היורשות (שתי בנותיו) של המנוח מר מנחם גורביץ[1] והמחזיקים (ביחד) בכ- 61.86% ממניות החברה. מנכ"ל החברה, מר ארי קלמן, המכהן גם כיו"ר מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חברה בת של החברה (להלן: "**מנורה מבטחים ביטוח**") מחזיק, באמצעות החברה לנאמנות עובדים, נכון למועד הדוח, בכ- 2.72% ממניות החברה. יתרת מניות החברה מוחזקות בידי הציבור. לפרטים בדבר תיאור הקבוצה ותחומי פעילותה, ראה פרק תיאור עסקי התאגיד.

1.2 התפתחויות בתקופת הדוח

1.2.1 נושאי משרה

א. ביום 23 בנובמבר 2013, נפטר מר מנחם גורביץ ז"ל, יו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בקבוצה. ראה גם דיווח מיידי מיום 24 בנובמבר 2013 (אסמכתא: 2013-01-199860). בהמשך לאמור, בישיבת הדירקטוריון מיום 25 בנובמבר 2013, מונה ה"ה גדליה דורון כיו"ר דירקטוריון זמני של החברה. לפרטים אודות מר דורון, ראה סעיף 13 לפרק פרטים נוספים (תקנה 26).

ב. בחודש יולי 2013, חדל לכהן ה"ה בר כוכבא בן גרא כדח"צ בחברה ובחברות בנות נוספות בהן כיהן בקבוצה.

ג. בחודש ינואר 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה, את מינויו של ה"ה חזי צאיג לדירקטור חיצוני בחברה בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מר צאיג מכהן במקביל גם כדירקטור חיצוני במנורה מבטחים פנסיה וגמל וכן, כדירקטור חיצוני במנורה מבטחים ביטוח. לפרטים אודות מר צאיג, ראה סעיף 13 לפרק פרטים נוספים (תקנה 26).

[1] מר מנחם גורביץ ז"ל, נפטר ביום 23 בנובמבר 2013.

ד. בחודש ינואר 2013, מונתה ה"ה אתי הירשמן, רו"ח, כמבקרת פנימית של החברה ושל חברות בנות נוספות בקבוצה, וזאת החל מיום 1 במרס 2013. במועד כניסתה לתפקיד חדל רו"ח מאיר איליה לכהן כמבקר פנים בקבוצה.

1.2.2 חלוקת דיבידנד

בחודש אוקטובר 2013, חילקה החברה דיבידנד בסך כולל של 100 מיליוני ש"ח, המהווים שיעור של 158% מע.נ. של הון המניות המוקצה של החברה. החלטת הדירקטוריון בדבר חלוקת דיבידנד כאמור, התקבלה לאחר שהוצגו בפני הדירקטוריון העודפים הראויים לחלוקה של החברה נכון ליום 30 ביוני, 2013, אשר עמדו על סך של כ- 2,361 מיליוני ש"ח, ולאחר שהדירקטוריון בחן וקבע כי החברה עומדת במבחן הרווח ובמבחן יכולת הפירעון בהתאם להוראות סעיף 302(א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 וזאת, בין היתר, תוך בחינת הנכסים הנזילים ותזרימי המזומנים הצפויים של החברה וכן מקורות מימון העומדים לרשותה. להערכת הדירקטוריון, חלוקת הדיבידנד כאמור לא תשפיע באופן מהותי על מצבה הכספי של החברה ובפרט על מבנה ההון שלה, מצב נזילותה ועל יכולתה להמשיך לפעול במתכונת פעילותה הקיימת. ראה גם באור 15 לדוחות הכספיים.

1.2.3 חידוש פוליסות לביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

בחודש אוגוסט 2013, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה (D&O) של החברה והחברות הבנות בקבוצה עד ליום 31 ביולי, 2014, תוך הרחבת היקף הכיסוי, לגבול אחריות כולל של 100 מיליוני דולר למקרה ולתקופה. לפרטים נוספים ראה באור 38 בדוחות הכספיים.

1.2.4 מנורה נדל"ן

א. בחודש אוגוסט 2013, בוצע מימון מחדש לנכס בברטוניה (גרמניה) המוחזק על ידי חברה כלולה של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (חברה בת של החברה), באופן שנלקחה הלוואה בסך של כ- 90 מיליוני יורו, לצורך פירעון מלוא יתרת הלוואה קיימת בסך של כ- 113 מיליוני יורו. כתוצאה מהמימון מחדש, הכירה מנורה נדל"ן, ברבעון השלישי של השנה, ברווח כולל בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח.

ב. יטלסיס נהר (חברה כלולה של מנורה מבטחים נדל"ן) ביצעה הפרשה לירידת ערך. השפעת ההפרשה על תוצאות מנורה נדל"ן הינה בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה באור 8ג(3) לדוחות הכספיים.

1.2.5 מיסים על ההכנסה

בחודש יולי 2013, אישרה הכנסת את התוכנית הכלכלית לשנים 2013 ו- 2014. לעניין השפעת השינויים, ובכללם העלאת מס החברות מ- 25% ל- 26.5%, החל מיום 1 בינואר 2014, ראה באור 22 לדוחות הכספיים המצורפים.

1.2.6 שינוי מבנה בקבוצה

מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים פנסיה וגמל**") - לפרטים אודות מיזוג מנורה מבטחים גמל בע"מ לתוך מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, ראו סעיף 1.2.2 לפרק תיאור עסקי התאגיד. שינוי מבני זה, נועד לייעל את פעילות הקבוצה בתחום הגמל והפנסיה תוך איחוד הפעילות לחברה מנהלת אחת וביטול הכפילות במנגנוני הניהול כפי המצב עובר למיזוג.

שומרה חברה לביטוח בע"מ - לפרטים אודות חלוקת מניות שומרה כדיבידנד בעין, ולהפיכתה של שומרה לחברה בת של החברה, ראו סעיף 1.2.5 לפרק תיאור עסקי התאגיד. שינוי מבני זה כאמור, נועד בעיקרו לשפר את הגמישות הפיננסית בקבוצה, תוך הקטנת התלות בחלוקת דיבידנדים ממנורה מבטחים ביטוח לחברה, ותוך יצירת מקורות לתזרים מזומנים ישיר, לצורך שירות חובותיה של החברה. לפרטים נוספים, ראה באור 3.ב.1 לדוחות הכספיים.

1.3 תיאור הסביבה העסקית

1.3.1 שוק ההון - התפתחויות בסביבה המאקרו כלכלית

פעילות הקבוצה, שעיקרה בתחום הפיננסי, מושפעת באופן מובהק מרמת הפעילות הכלכלית במשק בכלל ובשוק ההון בפרט, וכן מהשפעות מאקרו כלכליות עולמיות כמפורט להלן.

<u>סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד</u>

האינדיקטורים המאקרו כלכליים שהתפרסמו במהלך החודשים האחרונים, מעידים, כי הפעילות הכלכלית במהלך שנת 2013 המשיכה להתפתח בקצב מתון. צמיחת המשק הישראלי בשנת 2013 עמדה על כ- 3.3% ועל כ- 2.5% בנטרול השפעת הזרמת הגז מקידוח "תמר". התחזית לגבי צמיחת התוצר בשנת 2014, עומדת על כ- 3.1% ועל כ- 2.8% בניכוי השפעת הזרמת הגז מקידוח "תמר".

המשק הישראלי עודנו נמצא ברמת פעילות גבוהה. שיעור האבטלה הכללי במשק המשיך לרדת ומצוי ברמה נמוכה (כ- 5.8%), אולם אינדיקטורים שונים, כגון נתוני המשרות הפנויות ונתוני מס בריאות, מצביעים על רפיון מסוים בשוק העבודה. יצוין, שלשיעורי התעסוקה ולרמות השכר במשק ישנה השפעה על היקף הפרמיות בתחום החיסכון ארוך הטווח, ועלולה להיות להם השפעה על היקפי הפדיונות בתחום זה.

מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2013 בכ- 1.8%, למרות העלאת שיעור המע"מ בחודש יוני 2013. יצוין, שהציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה נמצאות מתחת למרכז יעד האינפלציה שנקבע על ידי בנק ישראל (כ- 2%). במחירי הדירות, הנמדדים על פי סקר מחירי הדירות של הלמ"ס ואינם נכללים במדד המחירים לצרכן, נרשמה עלייה בשיעור של כ- 6.3% ב- 12 החודשים שהסתיימו בחודש ינואר 2014, זאת, למרות הגבלות חדשות שנקבעו על ידי בנק ישראל ואשר כללו בעיקר הגבלה לגבי שיעור המשכנתא המקסימלי ממחיר הנכס, לגבי שיעור ההחזר ביחס להכנסה וכן הגבלה לגבי רכיב הריבית המשתנה מסך המשכנתא.

המדיניות המוניטרית של בנק ישראל הגיבה להמשך הפעילות המתונה באופן מדוד. במהלך שנת 2013, ירדה ריבית בנק ישראל באופן הדרגתי מרמה של 1.75% לרמה של 1% וזאת, על מנת לתמוך בפעילות הריאלית לנוכח ההשפעה השלילית של ההאטה הגלובלית על צמיחת המשק המקומי ועל רקע הירידה בציפיות האינפלציה. יצוין, כי לאחר תאריך המאזן בחודש מרס 2014 הוריד בנק ישראל את הריבית לרמה של 0.75% על רקע החשש לתהליך דפלציה בישראל ועל רקע ירידת שער החליפין של השקל לעומת סל המטבעות.

הגירעון הכולל (ללא אשראי נטו) בתקציב הממשלה הסתכם בשנת 2013 בכ- 3.15% תוצר, לעומת גירעון מתוכנן בהיקף של כ- 4.33%. הירידה בגירעון נובעת בעיקר מהעלאת מיסים.

יצוין, שבמהלך התקופה הנסקרת אושרה תכנית כלכלית חדשה לשנים 2013-2014 אשר כללה צעדים להם עשויה להיות השפעה על הקבוצה. להלן עיקר צעדי התכנית:

- העלאת שיעור מס החברות, החל משנת 2014, ב- 1.5% לשיעור של 26.5%.
- העלאת שיעור המע"מ, החל מחודש יוני 2013, לשיעור של 18%.
- שינוי ברירת המחדל, באופן שכספי הפיצויים של הפורש מעבודתו ייועדו למטרת קצבה, אלא אם הפורש הודיע אחרת. על פי ההצעה, משיכת כספי פיצויים על ידי יחיד שלא בדרך של קצבה ושלא תוך 3 חודשים מיום פרישתו מעבודה/פטירתו, יחויבו בשיעור המס השולי שהיה חל על העובד ביום פרישתו/פטירתו.

הכלכלה העולמית הציגה שיפור במרבית הפרמטרים המקרו- כלכליים. על רקע השיפור החליט הפד על מדיניות צמצום הדרגתי של רכישות האג"ח (tapering).

באירופה נמשכת ההאטה, ושיעור האבטלה עלה מעט, אם כי פחות מהצפוי. תחזית הצמיחה של יפן ל- 2013 עלתה ב- 0.5 נק' אחוז, וככל הנראה היא משקפת אמון של המשקיעים בצעדים המרחיבים שננקטו שם. במשקים המתעוררים, ההאטה בקצב הצמיחה החריפה כאשר בסין התגברו הסימנים להאטת הצמיחה.

לפי סקירות כלכליות שונות שפורסמו לאחרונה, התאוששות הכלכלה העולמית הייתה בתהליך התייצבות בשנת 2013 וצפויה להתגבר בשנת 2014, אך זאת תוך שונות בין המשקים השונים. לפי סקירות אלה, הסיכונים המרכזיים, הגם שנחלשו במקצת, נותרו בעינם: הידרדרות פיסקלית ו/או בנקאית מחודשת באירופה, האטה חריפה מהצפוי בסין, ולאחרונה - סיכון גובר בשווקים עקב נסיגה אפשרית מתוכניות הרחבה, היות שזו עלולה לערער את היציבות הפיננסית בחלק מהמשקים ואולי גם את המשך התאוששות הכלכלה הגלובלית. סביבת האינפלציה העולמית הוסיפה להתמתן, בעיקר בשווקים המתעוררים. על רקע התמונה הכלכלית הנזכרת, המשיכו בנקים מרכזיים רבים במדיניות מוניטרית מרחיבה.

1.3.2 שוקי האג"ח והמניות

שנת 2013 התאפיינה במגמה חיובית בשווקים הפיננסיים על רקע הריביות הנמוכות והערכות המשקיעים כי הכלכלה העולמית נמצאת במגמת שיפור בר קיימא.

במהלך שנת 2013, עלה מדד ת"א 25 בשיעור של כ- 12.1%, כאשר מדד ת"א 100 עלה בשיעור של כ- 15.1%. מדד ת"א 75 עלה בשיעור של כ- 24.7% ומדד היתר בלט לחיוב עם עלייה בשיעור של כ- 35.6%.

מדד ה- S&P עלה בשנת 2013 בשיעור של כ- 29.6%, מדד הדאו-ג'ונס עלה בשיעור של כ- 26.5% ומדד הנאסד"ק עלה בשיעור של כ- 38.3%. באירופה, מדד הדאקס הגרמני עלה במהלך שנת 2013 בשיעור של כ- 25.5%, מדד הקאק הצרפתי עלה בשיעור של כ- 18% ומדד הפוטסי האנגלי עלה בשיעור של כ- 14.4%.

במהלך שנת 2013, עלה מדד התל-בונד 20 ומדד התל-בונד 40 בכ- 5.9% ובכ- 6.9%, בהתאמה. מדד האג"ח הממשלתי הצמוד עלה בשיעור של כ- 3% במהלך שנת 2013 ומדד האג"ח הממשלתי השקלי עלה בשיעור של כ- 4% באותה תקופה.

בשנת 2013, התחזק השקל מול הדולר בשיעור של כ- 7% ומול האירו בשיעור של כ- 2.8%. נוכח התמשכות מגמת ייסוף השקל, בין היתר, על רקע תחילת הפקת הגז ממאגר תמר, הפחתות הריבית שננקטו ע"י בנקים מרכזיים בעולם וההקלות הכמותיות במשקים מובילים בעולם, החליט בנק ישראל לרכוש מט"ח על מנת לנסות ולהשפיע על שערי החליפין. יתרות המט"ח של בנק ישראל לחודש דצמבר 2013, עמדו על סך של כ- 81.8 מיליארדי דולר, לעומת סך של כ- 75.9 מיליארדי דולר, בחודש דצמבר 2012.

1.3.3 התפתחויות לאחר תאריך המאזן

בסמוך למועד פרסום הדו"ח הודיעה גב' ג'נט ילן, יו"ר הפד האמריקאי, על צמצום נוסף ברכישות האג"ח (tapering) כך שהפד ירכוש אג"ח בהיקף של כ- 55 מיליארד דולר בחודש (חלף 65 מיליארד דולר בחודש הקודם ו- 85 מיליארד דולר בשיא). במקביל, הודיעה יו"ר הפד כי הפד ימשיך לתמוך בשוק התעסוקה בכלים מוניטריים וכי הריבית האפסית תישאר ברמתה הנמוכה לפחות 6 חודשים לאחר סיום רכישות האג"ח.

במהלך חודש מרס 2014 חלה הסלמה בעימות בין רוסיה לאוקראינה, שמאיימת על מאזן כוחות בעולם הגאופוליטי, עם השתלטותה של רוסיה על חצי האי קרים שבאוקראינה. בעקבות כך חלה תנודתיות גבוהה בשווקי ההון העולמיים.

לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית ככלל ולשינויים החיוביים בשוק ההון המקומי והעולמי בפרט, הייתה, בתקופת הדוח, השפעה חיובית על מבוטחי ועמיתי הקבוצה ועל התוצאות העסקיות שלה, בעיקר בתחום החיסכון ארוך הטווח, וכמפורט בפרק המצב העסקי להלן.

2. המצב הכספי

2.1 נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים

2.1.1 נתונים מתוך המאזנים המאוחדים:

(באלפי ש"ח)	31 בדצמבר 2013	31 בדצמבר 2012
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	16,278,352	13,772,582
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	15,776,725	15,338,006
נכסים אחרים	6,140,088	5,745,850
סך כל הנכסים	**38,195,165**	**34,856,438**
הון עצמי	2,934,628	2,626,859
התחייבויות:		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	15,624,942	15,068,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה*)	16,180,607	13,720,390
התחייבויות פיננסיות	1,603,847	1,806,085
התחייבויות אחרות	1,851,142	1,634,703
סך כל ההון וההתחייבויות	**38,195,165**	**34,856,438**

*) חלק מההתחייבויות בגין חוזי ביטוח תלויי תשואה מוצגות בסעיפי התחייבויות אחרות והתחייבויות פיננסיות.

סך הנכסים של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2013, עומד על סך של כ- 38,195 מיליוני ש"ח לעומת סך של 34,856 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2012. הגידול בסך הנכסים בתקופת הדוח נבע בעיקר מדמי ביטוח שנתקבלו ומתוספת התשואה על הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליות השערים בשוקי ההון.

סך ההתחייבויות של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2013 הסתכם בכ- 35,245 מיליוני ש"ח לעומת סך של 32,230 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2012. הגידול בסך ההתחייבויות נובע בעיקר מדמי ביטוח שנתקבלו בגין חסכון ארוך טווח ומתוספת תשואה בגין התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

2.2 נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה

במיליוני ש"ח

	31 בדצמבר 2013	31 בדצמבר 2012	שינוי ב-%
עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	16,278	13,773	18.2%
עבור עמיתי קופות גמל וקרנות פנסיה	72,375	60,874	18.9%
עבור לקוחות קרנות נאמנות וניהול תיקים	11,466	8,084	41.8%
סה"כ נכסים מנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה*)	**100,119**	**82,731**	**21.0%**

*) הדוחות הכספיים המאוחדים אינם כוללים את הנכסים המנוהלים בקרנות הפנסיה, קופות הגמל (למעט מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה), קרנות נאמנות וניהול תיקים.

2.3 הון עצמי

ההון העצמי המיוחס לבעלי המניות של החברה, נכון ליום 31 בדצמבר 2013, הסתכם בכ- 2,925 מיליוני ש"ח לעומת סך של 2,617 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2012. הגידול בהון נובע בעיקר מרווח כולל בתקופה בסך של כ- 409 מיליוני ש"ח בניכוי דיבידנד בסך 100 מיליוני ש"ח אשר חולק בחודש אוקטובר 2013 (לפרטים נוספים ראה סעיף 1.2.2 לעיל).

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 (להלן: "**תקנות ההון**"), החלות על המבטחים בקבוצה, למנורה מבטחים ביטוח ולשומרה קיים, נכון לתאריך הדוח, עודף הון בסך של כ- 294 מיליוני ש"ח וכ- 62 מיליוני ש"ח, בהתאמה. בנוסף, סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם במנורה ביטוח, כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, אשר מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה, מסתכמים בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח

וכ- 21 מיליוני ש"ח, בהתאמה. יצוין, כי בתקופת הדוח קטנו דרישות ההון במנורה מבטחים ביטוח בסך של כ- 263 מיליוני ש"ח, בשל חלוקת מלוא (100%) מניות שומרה ביטוח בצירוף שטרי ההון שהונפקו על ידה, לחברה.

בהתאם ל**תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופות גמל או קרן פנסיה), תשע"ב-2012** והחוזרים מכוח התקנות, להלן פירוט דרישות ההון וההון הקיים בחברות המנהלות בקבוצה:

1. במנורה מבטחים פנסיה וגמל- לאחר המיזוג כאמור בסעיף 1.2.6 לעיל, דרישת ההון המלאה, נכון לתאריך הדוח, עומדת על סך של כ- 123 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים, נכון לתאריך הדוח ובהנחת יישום מלוא דרישות ההון, למנורה מבטחים פנסיה עודפי הון בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח.

2. במנורה מבטחים מהנדסים - דרישת ההון המלאה, נכון לתאריך הדוח, עומדת על סך של 10 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים, נכון לתאריך הדוח, ובהנחת יישום מלוא דרישות ההון, למנורה מבטחים גמל עודפי הון בסך של כמיליון ש"ח. לאחר תאריך הדיווח הכריז דירקטוריון מנורה מהנדסים על חלוקת דיבידנד בסך של כמיליון ש"ח.

לחברה, חברות בנות נוספות, אשר חלות עליהן הוראות בדבר שמירה על הון עצמי מינימאלי. נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, כל החברות בקבוצה עומדות בדרישות ההון שנקבעו להן, לפי העניין. לפרטים נוספים לעניין ההון העצמי ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

3. הרכב הכנסות בתקופת הדוח

3.1 נתונים על פרמיות ביטוח

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
רכב רכוש	1,074,943	970,048	891,154
רכב חובה	735,475	678,335	616,130
ענפי רכוש ואחרים	584,785	544,839	517,703
ענפי חבויות אחרים	286,896	252,171	241,884
סך תחום ביטוח כללי	2,682,099	2,445,393	2,266,872
תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	1,929,686	1,777,963	1,662,267
תחום בריאות	486,434	427,580	370,920
סה"כ פרמיות שהורווחו ברוטו	**5,098,219**	**4,650,936**	**4,300,059**

ההכנסות מפרמיות שהורווחו בתקופת הדוח עמדו על סך של כ- 5,098 מיליוני ש"ח, לעומת 4,651 מיליוני ש"ח בשנה קודמת, גידול של כ- 10%. הפרמיות בשנת הדוח כוללות סך של 1,930 מיליוני ש"ח בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח המהווים שיעור של כ- 38% מסך כל הפרמיות שהורווחו וסך של 2,682 מיליוני ש"ח בביטוח כללי המהווים שיעור של 53% מסך כל הפרמיות שהורווחו וסך של 486 מיליוני ש"ח בביטוח בריאות המהווים שיעור של 9% מסך כל הפרמיות שהורווחו. בשנה קודמת התפלגות הפרמיות הייתה דומה.

להסברים בדבר השינוי בפרמיות בתחומי הפעילות ראה סעיפים 4.4.1, 4.4.2 ו-4.4.3 להלן.

3.2 ביטוח חיים

(מיליוני ש"ח)	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2013			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,797	133	1,930
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	93%	7%	100%

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2012			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,653	125	1,778
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	93%	7%	100%

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2011			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,568	94	1,662
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	94%	6%	100%

3.3 ביטוח כללי

(מיליוני ש"ח)	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2013					
סה"כ פרמיות ברוטו	1,147	775	615	303	2,841
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	40%	27%	22%	11%	100%

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2012					
סה"כ פרמיות ברוטו	997	695	569	275	2,536
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	39%	27%	22%	11%	100%

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2011					
סה"כ פרמיות ברוטו	904	635	539	232	2,311
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	39%	27%	23%	10%	100%

3.4 ביטוח בריאות

(מיליוני ש"ח)	פרמיות ברוטו	פרמיות בשייר
1-12/2013		
סה"כ פרמיות ברוטו	486	373
1-12/2012		
סה"כ פרמיות ברוטו	435	332
1-12/2011		
סה"כ פרמיות ברוטו	370	268

4. תוצאות הפעילות

4.1 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות שהורווחו ברוטו	5,098,219	4,650,936	4,300,059
פרמיות שהורווחו בשייר	4,169,720	3,788,912	3,421,626
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות	2,730,010	2,401,573	266,093
הכנסות מדמי ניהול	794,990	618,409	584,214
הכנסות מעמלות	217,310	207,888	206,099
הכנסות אחרות	1,850	1,182	1,728
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	5,247,827	4,863,323	2,650,492
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	1,117,309	1,019,940	929,334
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	747,825	676,983	679,360
הוצאות מימון	131,026	127,440	143,905
חלק ברווחי חברות כלולות, נטו	6,171	23,745	15,765
רווח לפני מיסים על הכנסה	676,064	354,023	92,434
מיסים על הכנסה	243,381	78,283	53,130
רווח נקי	**432,683**	**275,740**	**39,304**
רווח (הפסד) כולל	**409,478**	**417,437**	**(53,192)**

4.2 כללי

ריכוז תוצאות הפעילות:

רווח (הפסד) מתחומי פעילות:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
רווח (הפסד) מתחומי הפעילות לפני מס:			
רווח (הפסד) מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	277,484	62,962	(27,368)
רווח מביטוח בריאות	31,355	64,792	52,692
רווח מביטוח כללי	288,234	216,636	123,150
סך רווח לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	597,073	344,390	148,474
רווח (הפסד) לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*)	78,991	9,633	(56,040)
סה"כ רווח לפני מס	676,064	354,023	92,434
מיסים על הכנסה	243,381	78,283	53,130
רווח נקי	**432,683**	**275,740**	**39,304**
מיוחס ל:			
בעלי מניות בחברה	430,925	274,090	38,820
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,758	1,650	484
רווח נקי	**432,683**	**275,740**	**39,304**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
רווח (הפסד) כולל מתחומי הפעילות לפני מס:			
רווח (הפסד) כולל מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	264,544	131,587	(40,416)
רווח כולל מביטוח בריאות	28,368	82,593	48,076
רווח כולל מביטוח כללי	267,979	317,480	44,327
סך רווח כולל לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	560,891	531,660	51,987
רווח (הפסד) כולל לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*)	87,582	43,867	(96,782)
סה"כ רווח (הפסד) כולל לפני מס	648,473	575,527	(44,795)
מיסים על הכנסה	238,995	158,090	8,397
רווח (הפסד) כולל	**409,478**	**417,437**	**(53,192)**
מיוחס ל:			
בעלי מניות בחברה	407,720	415,787	(53,676)
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,758	1,650	484
רווח (הפסד) כולל	**409,478**	**417,437**	**(53,192)**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

4.3 השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח

הרווח הנקי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 433 מיליוני ש"ח לעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 276 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ולעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 39 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

הרווח הכולל, המורכב מהרווח הנקי בתוספת השינוי נטו בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה ושינויים אחרים המשפיעים על ההון העצמי, הסתכם בשנת 2013 בכ- 409 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 417 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ולעומת הפסד כולל שהסתכם בכ- 53 מיליוני ש"ח בשנת 2011. השינוי ברווח הכולל בשנת 2013 לעומת שנת 2012, נובע בעיקר מגידול בהכנסות מדמי ניהול (בפרט דמי הניהול המשתנים בגין תיק ההשקעות תלוי התשואה בביטוח חיים), משיפור ברווח החיתומי ומעדכוני התחייבויות (לרבות עדכוני הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים) בגין חוזי ביטוח. מנגד, חלה ירידה בהכנסות מהשקעות (לרבות שינוי בקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה), ועלייה בהוצאות עמלות ושיווק והוצאות הנהלה וכלליות.

עוד יצוין, כי בשנה הקודמת בוצעה הפרשה בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח, לפני מסים על הכנסה (ובסך של כ- 34 מיליוני ש"ח, אחרי מסים על ההכנסה), בגין עדכון ההתחייבות לתשלום גמלה בעתיד על רקע נייר העמדה שפרסם המפקח ובו, בין היתר, התייחסות לתוחלת חיים של מקבלי קצבה וכן להסתברות שמבוטחים קיימים שיגיעו לגיל פרישה יבקשו לקבל קצבה במובחן מתשלום הוני. כמו כן, בוצעה בתקופה המקבילה אשתקד הפרשה בגין ירידת ערך מוניטין בפעילות קרנות הנאמנות שבניהול הקבוצה בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח, לאחר מסים על הכנסה. בנוסף, בתקופה המקבילה אשתקד, כתוצאה מהשלמת עסקת רכישת הבנק לפיתוח התעשייה ומיזוגו למנורה מבטחים ביטוח, נרשמו הכנסות מיסים בסך של כ- 54 מיליוני ש"ח וכתוצאה מחתימה על שני הסכמים במקביל עם מבטחי משנה של מנורה ביטוח גדל הרווח, באופן חד פעמי, בסך של כ- 50 מיליוני ש"ח לפני מס (ובסך של כ- 32 מיליוני ש"ח לאחר מס).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2013 הסתכם ב- 265 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 132 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ולעומת הפסד כולל בשנת 2011 שהסתכם בכ- 40 מיליוני ש"ח (לפרטים ראה סעיף 4.4.1 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח כללי לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2013 הסתכם ב- 268 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 317 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ורווח כולל שהסתכם בכ- 44 מיליוני ש"ח בשנת 2011 (לפרטים ראה סעיף 4.4.2 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2013 הסתכם ב- 28 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 83 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ולעומת רווח בשנת 2011 שהסתכם בכ- 48 מיליוני ש"ח (לפרטים ראה סעיף 4.4.3 להלן).

הרווח הכולל מפעילות אחרת שאינה מעסקי ביטוח, לפני מיסים על ההכנסה, הסתכם בשנת 2013 בכ- 88 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל של כ- 44 מיליוני ש"ח בשנת 2012 והפסד בסך 97 מיליוני ש"ח בשנת 2011. השינוי בתוצאות הפעילות האחרת לעומת שנה קודמת, נובע בעיקר מעליית ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליית שערים בשוק ההון המקומי והעולמי, אשר גרמה לעלייה בהכנסות מהשקעות, וכן מהפחתת ערך מוניטין בפעילות קרנות הנאמנות שבניהול הקבוצה שבוצעה בשנה קודמת, מנגד חל קיטון ברווחי חברות כלולות.

4.4 מידע כספי לפי תחומי פעילות

4.4.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

תוצאות תחום חסכון ארוך טווח:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,929,686	1,777,963	1,662,267
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	2,259,754	2,025,431	1,218
הכנסות מדמי ניהול	727,290	558,537	502,341
הכנסות מעמלות	23,548	35,435	28,634
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,704,962	3,469,322	1,378,174
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	412,524	366,867	338,098
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	496,275	459,387	460,976
רווח (הפסד) לפני מס	**277,484**	**62,962**	**(27,368)**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**264,544**	**131,587**	**(40,416)**

הרווח הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2013 הסתכם בסך של כ- 265 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל של כ- 132 מיליוני ש"ח בשנת 2012 והפסד כולל בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2011. העלייה ברווח הכולל נובעת מעלייה ברווח מפעילות ביטוח חיים בסך של כ- 145 מיליוני ש"ח, מעלייה ברווח מפעילות הפנסיה בסך של כמיליון ש"ח ומירידה ברווח מפעילות הגמל בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה פירוט בסעיפים 4.4.1.1 עד 4.4.1.4 להלן.

הרווחיות בתחום חסכון ארוך טווח מושפעת ממספר גורמים עיקריים. גורם משמעותי המשפיע על הרווחיות הינו שיעור דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים והעמיתים במוצרי החיסכון הפנסיוני השונים. יצוין, כי המרווח הפיננסי הנובע מהשקעת כספי פוליסות ביטוח חיים שהונפקו עד לתום שנת 2003, מושפע מתוצאות שוק ההון בתקופת הדיווח, וכפועל יוצא משפיע על הרווחיות בתחום. גורמים נוספים, המשפיעים על רווחיות התחום הינם: משך חיי המוצרים (ככל שהמוצר משולם לתקופה ארוכה יותר כך גדלה הרווחיות ממנו), ושמירה על יחס הוצאות נמוך.

בענף ביטוח חיים הרווחיות מושפעת גם מהפער בין הפרמיה הנגבית בגין מרכיב הריסק לעלותו בפועל, בהתחשב בביטוח משנה; ומהתארכות תוחלת החיים המשפיעה על הרווחיות הן בתוכניות הריסק והן בתוכניות בהן משולמת קצבה לכל תקופת חיי המבוטח.

4.4.1.1 ענף ביטוח חיים

באלפי ש"ח	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,929,686	1,777,963	1,662,267
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,932,775	1,718,699	(304,087)
הכנסות מדמי ניהול	254,718	117,407	94,232
הכנסות מעמלות	23,548	35,435	28,634
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,401,475	3,193,244	1,061,773
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	307,153	277,653	252,718
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	228,525	210,870	235,980
רווח (הפסד) לפני מס	**156,353**	**(70,968)**	**(113,740)**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**143,243**	**(2,396)**	**(126,493)**

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 1,930 מיליוני ש"ח בשנת 2013 בהשוואה ל- 1,778 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ובהשוואה ל- 1,662 מיליוני ש"ח בשנת 2011, בהתאמה. הגידול בפרמיות בשנת 2013 לעומת שנת 2012 הינו בשיעור של כ- 9%.

בנוסף, בשנת 2013 נתקבלו פרמיות שנזקפו ישירות להתחייבויות בגין חוזי השקעה (ללא מרכיב סיכון ביטוח משמעותי) בסך 847 מיליוני ש"ח לעומת 352 מיליוני ש"ח בשנת 2012.

הפוליסות שנפדו בשנת 2013 הסתכמו ב- 557 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של 568 מיליוני ש"ח בשנת 2012. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת בשנת הדוח הינו 3.1% לעומת שיעור של כ- 3.5% בשנה קודמת.

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות בגין חוזי השקעה (ללא מרכיב סיכון ביטוח משמעותי) הסתכמו בכ- 250 מיליוני ש"ח בשנת 2013 לעומת סך של כ- 275 מיליוני ש"ח בשנת 2012.

הרווח הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2013, הסתכם בסך של כ- 143 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל, לפני מס, בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח בשנת 2012 והפסד כולל לפני מס בשנת 2011, בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח.

השינוי ברווח הכולל מפעילות ביטוח חיים בשנת הדוח נובע בעיקרו מגידול בדמי הניהול, ובפרט מדמי הניהול המשתנים בגין תיק ההשקעות תלוי התשואה בביטוח חיים, מעדכוני התחייבויות (לרבות עדכוני הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים) בגין חוזי ביטוח ומנגד מירידה במרווח הפיננסי בהשוואה למרווח שנרשם בתקופה המקבילה אשתקד ומגידול בהוצאות עמלות ושיווק והוצאות הנהלה וכלליות הנובע מגידול בתיק הלקוחות. בנוסף, בשנה הקודמת בוצעה הפרשה בגין עדכון ההתחייבות לתשלום גמלה בעתיד כנזכר בסעיף 4.3 לעיל.

4.4.1.2 פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

להלן פרטים נוספים לעניין נתונים המופיעים בבאור 19 לדוחות הכספיים:

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון

הפרמיות מפוליסות שהונפקו עד וכולל שנת 1990 (רובן צמודות למדד ומבטיחות תשואה המגובה בחלקה הגדול באג"ח מיועדות), הסתכמו בשנת 2013 בכ- 94 מיליוני ש"ח, למול כ- 96 מיליוני ש"ח בשנת 2012, ירידה של כ- 2%. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 59 מיליוני ש"ח בשנת 2013 למול רווח כולל בסך של כ- 61 מיליוני ש"ח בשנת 2012, ירידה של כ- 2 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח הכולל נובעת בעיקרה מהירידה במרווח הפיננסי מפוליסות אלו בסך של כ- 43 מיליוני ש"ח, ממרווח של כ- 52 מיליוני ש"ח בשנת 2013 למול מרווח של כ- 95 מיליוני ש"ח בשנת 2012, זאת כתוצאה מירידה בהכנסות מהשקעות בהשוואה לשנה קודמת. מנגד שינויים בגין עדכוני הערכות אקטואריות, הנחות ואומדנים ובעיקר עדכון הערכה להפרשה לתשלומי קצבה בעתיד אשר בוצעה בשנה קודמת כאמור בסעיף 4.3 לעיל.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 1991 ועד שנת 2003, הסתכמו בשנת 2013 בכ- 584 מיליוני ש"ח, למול כ- 600 מיליוני ש"ח בשנת 2012, ירידה של כ- 3%. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בשנת 2013 בסך של כ- 197 מיליוני ש"ח למול הפסד כולל בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח בשנת 2012, גידול ברווח של כ- 242 מיליוני ש"ח. הגידול ברווח הכולל ביחס לשנה קודמת נובע בעיקרו מגביית דמי ניהול משתנים (ראה להלן) ומעדכוני הערכות אקטואריות שנעשו השנה, לרבות שינוי אומדן ה- K (ראה ביאור 37(5)ב.6.א) וכן עקב הפרשה שבוצעה בשנה הקודמת בגין תשלומי קצבה בעתיד אשר הגדילה את ההפרשה לקצבה כאמור בסעיף 4.3 לעיל.

פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך ואינן תלויות תשואה, הינן ברובן בגין מכרזים של משרדי הממשלה לתשלום קצבה מיידית. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 2 מיליוני ש"ח בשנת 2013 למול הפסד כולל בסך

כ- 10 מיליוני ש"ח בשנת 2012. הרווח הכולל בשנת 2013 גדל ביחס לשנת 2012 בשל העלייה במרווח הפיננסי.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 2004 ואילך, הסתכמו בשנת 2013 בכ- 897 מיליוני ש"ח, למול כ- 752 מיליוני ש"ח בשנת 2012, גידול של כ- 19%. הגידול בפרמיה נובע בעיקרו ממכירות חדשות ומגידול בפרמיות החד פעמיות. ההפסד מפוליסות אלו הסתכם בכ- 121 מיליוני ש"ח בשנת 2013 למול הפסד בסך של כ- 35 מיליוני ש"ח בשנת 2012. הגידול בהפסד נובע בעיקר מגידול בהוצאות המכירה והשיווק והוצאות הנהלה וכלליות ומעדכוני הערכות אקטואריות, הנחות ואומדנים ומנגד חלה עלייה בגביית דמי הניהול.

פוליסות שאינן כוללות מרכיב חיסכון

הפרמיות בפוליסות סיכון ביטוח חיים פרט וקבוצתי, הסתכמו בשנת 2013 בסך של כ- 353 מיליוני ש"ח, למול סך של כ- 329 מיליוני ש"ח בשנת 2012, גידול של כ- 7%. בין השנים 2012 ו- 2013 חלה ירידה ברווח הכולל בסך של כ- 23 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח נובעת מעלייה בהוצאות המכירה והשיווק והוצאות הנהלה וכלליות ומעדכוני הערכות אקטואריות, הנחות ואומדנים.

פוליסות תלויות תשואה

כספי עתודות הביטוח הנצברים בפוליסות תלויות תשואה מושקעים לפי הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) התשמ"א-1981 ותקנותיו. רווחי השקעות אלו נזקפים לזכות המבוטחים בניכוי דמי ניהול.

התחייבויות הנובעות מפוליסות תלויות תשואה ליום 31 בדצמבר 2013 הסתכמו בסך של כ- 16,123 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 13,662 מיליוני ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2012, עלייה של כ- 2,461 מיליוני ש"ח המהווים גידול בשיעור של 18% בהתחייבויות. העלייה בהתחייבויות בשנת הדוח נובעת בעיקרה מהכנסות מפרמיות ותקבולים בגין חוזי השקעה בניכוי פדיונות ופירעונות ומרווחים מהשקעות בניכוי דמי ניהול.

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות תלויות תשואה:

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י'):

	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול	9.70%	10.80%	(8.02%)
תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול	7.69%	9.97%	(8.58%)
תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול	11.80%	12.39%	(5.67%)
תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול	9.75%	11.55%	(6.24%)

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה):

	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול	9.70%	10.80%	(7.92%)
תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול	8.37%	9.32%	(9.10%)
תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול	11.80%	12.39%	(5.57%)
תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול	10.44%	10.89%	(6.78%)

פרטים בדבר רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים בפוליסות משתתפות ברווחים ודמי הניהול

(מיליוני ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
רווחי (הפסדי) ההשקעה הנומינליים שנזקפו למבוטחים לאחר דמי הניהול	1,275.1	1,253.1	(698.0)
דמי ניהול קבועים	120.8	101.7	94.2
דמי ניהול משתנים	133.9	15.7	-
סך-הכל דמי ניהול	254.7	117.4	94.2

בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003, רשאי מבטח לגבות דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים בשיעורים הקבועים בתקנות והנגזרים מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות. דמי הניהול המשתנים נגבים רק בגין תשואה ריאלית חיובית. במידה והושגה תשואה ריאלית שלילית המבטח מנוע מגביית דמי הניהול המשתנים עד אשר התשואה שתושג תכסה את ההפסד הריאלי המצטבר. יצויין, כי בכל הנוגע לפוליסות תלויות תשואה שהונפקו החל משנת 2004, דמי הניהול הנגבים הינם דמי ניהול קבועים בלבד ואשר על כן, להפסדים ריאליים מהשקעות אין השלכה ישירה כאמור על גביית דמי ניהול אלה.

ההכנסות מדמי ניהול בפוליסות ביטוח חיים תלוי תשואה בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 255 מיליוני ש"ח, לעומת כ- 117 מיליוני ש"ח בשנת 2012 וסך של 94 מיליוני ש"ח בשנת 2011. גידול זה נובע בעיקר מכך שהחל מחודש נובמבר 2012, החלה מנורה מבטחים ביטוח לגבות דמי ניהול משתנים בפוליסות ביטוח חיים תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003 לאחר שהשיגה תשואה ריאלית מצטברת חיובית בשיעור של 10.8%, תוך קיזוז ההפסד הריאלי שנגרם בשל התשואה הריאלית השלילית שהושגה בשנת 2011. בנוסף, בשנת 2013 חלה עלייה בגביית דמי הניהול הקבועים בשל הגידול בהיקף הנכסים בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004, לעומת שנת 2012.

הרכב הנכסים בפוליסות תלויות תשואה:

(באלפי ש"ח)	ליום 31 בדצמבר 2013	ליום 31 בדצמבר 2012
הוצאות רכישה נדחות	5,487	6,389
חייבים ויתרות חובה	22,059	11,738
פרמיות לגבייה	69,426	59,713
נדל"ן להשקעה	70,962	-
נכסי חוב סחירים	5,623,370	4,408,305
נכסי חוב שאינם סחירים (כולל הלוואות ופיקדונות)	3,615,287	3,466,746
מניות	3,655,351	3,131,177
אחרות	2,462,577	2,069,418
מזומנים ושווי מזומנים	753,834	619,096
סה"כ	**16,278,352**	**13,772,582**

*) הנכסים כוללים גם נכסים כנגד ביטוח בריאות תלוי תשואה, בסך של 57,539 אלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2013 לעומת סך של 58,877 אלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2012.

4.4.1.3 ענף הפנסיה

תוצאות הפעילות בענף הפנסיה מתייחסות לתוצאות חברה מאוחדת - מנורה מבטחים פנסיה וגמל.

עיקרי תוצאות הפעילות בענף הפנסיה:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
הכנסות מדמי ניהול	386,223	349,487	323,313
הכנסות מעמלות	-	-	-
הכנסות אחרות	692	774	422
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	2,604	4,101	1,490
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	87,434	74,785	68,163
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	206,419	185,305	166,094
הוצאות מימון	707	-	-
רווח לפני מס	**94,959**	**94,272**	**90,968**
רווח כולל לפני מס	**95,140**	**94,381**	**90,986**

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 56,916 מיליוני ש"ח לעומת נכסים בסך של כ- 46,580 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2012, גידול של כ- 22%. בשנת 2013 נגבו דמי גמולים בסך של כ- 6,642 מיליוני ש"ח לעומת גבייה בסך של כ- 5,732 מיליוני ש"ח בשנת 2012, גידול של כ- 16%.

בשנת 2013 נרשם רווח לפני מס בפעילות הפנסיה בסך של כ- 95 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 94 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ורווח בסך של 91 מיליוני ש"ח בשנת 2011. העלייה ברווח בשנת 2013 נובעת מגידול בהכנסות מדמי הניהול, נטו, בשל הגידול בהיקף הנכסים המנוהלים ובשל הגידול בגבייה, לאחר הנחות לעמיתים. מנגד, קיימת עלייה בהוצאות הנהלה וכלליות והוצאות שיווק, הנובעת בעיקר מגידול במצבת העובדים והוצאות מיכון ומגידול בהוצאות עמלות עקב הגידול בגבייה ובהיקף הנכסים.

4.4.1.4 ענף קופות הגמל

תוצאות הפעילות בענף הגמל מתבצעת בחברות מאוחדות, מנורה מבטחים פנסיה וגמל ומנורה מבטחים מהנדסים:

עיקרי תוצאות הפעילות בענף קופות גמל:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
הכנסות מדמי ניהול	86,349	91,643	84,796
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	324,375	302,631	303,815
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה	303,487	276,078	316,401
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	17,937	14,429	17,217
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	61,331	63,212	58,902
הוצאות מימון	1,797	897	687
רווח (הפסד) לפני מס	**26,172**	**39,658**	**(4,596)**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**26,161**	**39,602**	**(4,909)**

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת עבור עמיתי קופות הגמל נכסים בסך של כ- 15,459 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של 4,706 מיליוני ש"ח בקופות גמל מבטיחות תשואה, לעומת נכסים בסך של כ- 14,212 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ- 4,600 מיליוני ש"ח, בקופות גמל מבטיחות תשואה, נכון ליום 31 בדצמבר, 2012, גידול של כ- 9%. בשנת הדוח נגבו דמי גמולים בסך של כ- 902 מיליוני ש"ח לעומת סך של 853 מיליוני ש"ח בשנת 2012.

בשנת 2013 נרשם רווח לפני מס בפעילות הגמל בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2012 והפסד בסך של 5

מיליוני ש"ח בשנת 2011. הירידה ברווח נובעת בעיקר מירידה בגביית דמי הניהול עקב הגבלת גביית דמי הניהול ממבוטחים בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012, שעיקרם הפחתה בדמי הניהול המכסימליים שרשאיות קופות גמל לגבות בתוקף החל מינואר 2013, ומירידה במרווח בין הכנסות מהשקעות לבין התחייבויות לעמיתים בקופות הגמל מבטיחות התשואה.

4.4.2 תוצאות תחומי הפעילות בביטוח כללי

עסקי הביטוח הכללי מחולקים לשלושה תחומי פעילות: רכב חובה, רכב רכוש, ויתרת עסקי ביטוח כללי (חבויות אחרות וענפי רכוש אחרים).

4.4.2.1 עיקרי תוצאות תחום ביטוח כללי:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות ברוטו	2,841,087	2,535,931	2,310,637
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	227,753	208,679	186,315
הכנסות מעמלות	155,639	148,789	153,583
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	1,795,699	1,703,442	1,603,531
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	550,496	517,741	482,944
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	126,378	105,808	130,752
רווח לפני מס	**288,234**	**216,636**	**123,150**
רווח כולל לפני מס	**267,979**	**317,480**	**44,327**

ההכנסות מפרמיה ברוטו בשנת 2013 הסתכמו בסך של כ- 2,841 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 2,536 מיליוני ש"ח בשנת 2012, וסך של כ- 2,311 מיליוני ש"ח בשנת 2011. הגידול בפרמיות בשנת 2013 לעומת שנת 2012 הינו בשיעור של כ- 12%. הגידול בפרמיות ברוטו בשנת 2013 לעומת שנת 2012 נובע מגידול בפרמיות בתחום רכב רכוש בסך של כ- 150 מיליוני ש"ח, מגידול בפרמיה בתחום רכב חובה בסך של כ- 80 מיליוני ש"ח ומגידול בפרמיות בתחום ביטוח הכללי אחר בסך של כ- 75 מיליוני ש"ח (גידול של כ- 46 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים וגידול של כ- 29 מיליוני ש"ח בענפי חבויות אחרים). לעניין פירוט השינוי בפרמיה ברוטו בענפי ביטוח כללי, ראה סעיפים 4.4.2.2, 4.4.2.3 ו- 4.4.2.4 להלן.

הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 268 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס בסך של כ- 317 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ורווח כולל בסך של כ- 44 מיליוני ש"ח בשנת 2011. הירידה ברווח בשנת 2013 נובעת מירידה ברווח הכולל לפני מס בתחום רכב חובה בסך של כ- 98 מיליוני ש"ח, ומירידה ברווח הכולל לפני מס בתחום ביטוח כללי אחר בסך של כ- 18 מיליון ש"ח (הנובעים מירידה ברווח הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 23 מיליוני ש"ח ועלייה ברווח הכולל לפני מס בענפי ביטוח רכוש אחרים בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח) ומנגד חלה עלייה ברווח הכולל בתחום רכב רכוש בסך של כ- 67 מיליוני ש"ח. לעניין פירוט השינוי ברווח הכולל מענפי הביטוח הכללי ראה סעיפים 4.4.2.2, 4.4.2.3 ו- 4.4.2.4 להלן.

פרמיות ברוטו והרווח הכולל לפי תחומי פעילות בביטוח כללי:

(באלפי ש"ח)	רכב חובה	רכב רכוש	רכוש ואחרים	חבויות	סה"כ
סה"כ פרמיות ברוטו					
01-12/2013	775,357	1,147,288	614,980	303,462	2,841,087
01-12/2012	695,101	996,957	569,319	274,554	2,535,931
01-12/2011	634,780	904,352	539,307	232,198	2,310,637
רווח (הפסד) כולל					
01-12/2013	172,464	67,432	15,788	12,295	267,979
01-12/2012	270,987	405	10,861	35,227	317,480
01-12/2011	73,872	(55,297)	25,102	650	44,327

4.4.2.2 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב חובה:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות ברוטו	775,357	695,101	634,780
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	134,650	136,461	121,182
הכנסות מעמלות	-	-	3,771
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	567,679	515,720	491,199
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	69,476	67,846	63,539
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	34,440	28,583	39,854
רווח לפני מס	**184,465**	**202,499**	**126,375**
רווח כולל לפני מס	**172,464**	**270,987**	**73,872**

ההכנסות מפרמיה בשנת 2013 הסתכמו בסך של כ- 775 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 695 מיליוני ש"ח בשנת 2012 וסך של 635 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 12%. העלייה נובעת מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2013 עמד על סך של כ- 172 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס בשנת 2012 בסך של כ- 271 מיליוני ש"ח ורווח כולל בסך של כ- 74 מיליוני ש"ח בשנת 2011.

בתחום זה, קצב תשלום התביעות נפרס על פני שנים רבות, ובהתאם קיימת גישה שמרנית להכרה ברווח, לפיה בשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח (להלן: "**השנים הפתוחות**"), כל עודף ההכנסות על ההוצאות, לרבות תשלומי התביעות, נזקף לסעיף תביעות תלויות (להלן: "**הצבירה**") ואינו מוכר כרווח. בנוסף, הכנסות מהשקעות בשיעור ריאלי של 3% נזקפות אף הן לצבירה. עקב כך, הרווח בתחום זה משקף בעיקרו את רווחיותה של שנת החיתום שהסתיימה שלוש שנים לפני שנת הדיווח, בצירוף רווחי ההשקעה שנצברו על אותה שנה, וכן התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות (להלן: "**שנים סגורות**") ופעילות שלא נכללת בחישוב העתודות.

לאור זנב התביעות הארוך בתחום ועל רקע שיטת הצבירה כמפורט לעיל, קיימת חשיבות רבה לתשואה המושגת על הנכסים העומדים מול ההתחייבויות הביטוחיות ולרווחיות התחום. לפרטים בדבר ביטול שיטת הצבירה ראה סעיף 8.1.1.1 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

הירידה ברווח הכולל לפני מס בשנת 2013 לעומת שנת 2012 נובעת בעיקר מהגורמים הבאים: מירידה בהכנסות מהשקעות (לרבות שינוי בקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה), מירידה בשחרור הצבירה, ומנגד מהתפתחות חיובית בהתחייבויות הביטוחיות בעיקר כתוצאה משינוי באומדן ההערכה האקטוארית בענף זה, לאור השיפור המתמשך באומדן שכיחות התביעות (לפרטים נוספים ראה ביאור 37 לדוחות הכספיים). בנוסף, הקבוצה

נוטלת חלק יחסי בהפסדי התאגיד הביטוח (הפול) וההפסד הכולל לפני מס שנרשם בשנת 2013 מסתכם בכ- 18 מיליוני ש"ח לעומת הפסד כולל לפני מס בסך של כ- 21 מיליוני ש"ח בשנת 2012.

4.4.2.3 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב רכוש:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות ברוטו	1,147,288	996,957	904,352
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	36,689	23,185	18,407
הכנסות מעמלות	52,798	48,886	49,053
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	726,429	722,391	705,041
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	257,781	236,847	221,045
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	48,041	40,829	45,190
רווח (הפסד) לפני מס	**69,367**	**(10,517)**	**(47,083)**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**67,432**	**405**	**(55,297)**

הפרמיות ברוטו בשנת 2013 הסתכמו בסך של כ- 1,147 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 997 מיליוני ש"ח בשנת 2012 וסך של 904 מיליוני ש"ח בשנת 2011. הפרמיה ברוטו בשנת 2013 לעומת שנת 2012, גדלה בשיעור של כ- 15%. הגידול נובע מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים ומעלייה בפרמיה הממוצעת.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2013 הינו בסך של כ- 67 מיליוני ש"ח לעומת הרווח כולל לפני מס של כ- 0.4 מיליוני ש"ח בשנת 2012 והפסד כולל לפני מס בסך של כ- 55 מיליוני ש"ח בשנת 2011. העלייה ברווחיות נובעת ברובה מגידול בפרמיה המורווחת ומשיפור בתוצאות החיתומיות בתחום. כמו כן, עקב השיפור החיתומי עודכנו ההערכות האקטואריות לרבות ההפרשה לפרמיה בחסר.

יחס התביעות מפרמיה ברוטו ובשייר בתחום (ללא פרמיה בחסר) בשנת 2013 עמד על כ- 67% (לעומת יחס תביעות מפרמיה ברוטו ובשייר של כ- 72% בשנת 2012), ויחס התביעות והוצאות מפרמיה ברוטו ובשייר בשנת 2013 עמד על כ- 98% (לעומת יחס תביעות והוצאות מפרמיות ברוטו ובשייר של כ- 106% בשנת 2012).

4.4.2.4 עיקרי תוצאות הפעילות בענפי ביטוח כללי אחר:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות ברוטו	918,442	843,873	771,505
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	56,414	49,033	46,726
הכנסות מעמלות	102,841	99,903	100,759
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	501,591	465,331	407,291
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	223,239	213,048	198,360
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	43,897	36,396	45,708
רווח לפני מס	**34,402**	**24,654**	**43,858**
רווח כולל לפני מס	**28,083**	**46,088**	**25,752**

הפרמיות ברוטו בשנת 2013, הסתכמו בסך של כ- 918 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 844 מיליוני ש"ח בשנת 2012 וסך של 772 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 9% למול שנת 2012. הגידול בפרמיות השנה נובע מגידול למול שנה קודמת בסך של כ- 46 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים ומגידול בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח. הגידול בפרמיות בענף נובע מגידול במספר הלקוחות העסקיים.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2013 הסתכם בסך של כ- 28 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 46 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ורווח כולל לפני מס בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח בשנת 2011. הרווח הכולל לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2013 בכ- 16 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 11 מיליוני ש"ח בשנת 2012, עלייה של כ- 5 מיליוני ש"ח. הרווח הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2013 בכ- 12 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 35 מיליוני ש"ח בשנת 2012, ירידה של כ- 23 מיליוני ש"ח.

העלייה ברווח הכולל מענפי רכוש אחרים נובעת בעיקר מגידול בפרמיה המורווחת, מעלייה בהכנסות מהשקעות ומשיפור מתון בתוצאות החיתומיות (בשייר), למרות נזקי סופות שאירעו במהלך השנה.

יחס התביעות מפרמיה ברוטו בענפי הרכוש האחרים בשנת 2013, עמד על כ- 55% (לעומת יחס תביעות מפרמיה של כ- 51%, בשנת 2012), ויחס התביעות והוצאות מפרמיה ברוטו בשנת 2013 עמד על כ- 89% (לעומת יחס תביעות והוצאות מפרמיות ברוטו של כ- 87%, בשנת 2012).

יחס התביעות מפרמיה בשייר בענפי הרכוש האחרים בשנת 2013, עמד על כ- 47% (לעומת יחס תביעות מפרמיה של כ- 46% בשנת 2012), ויחס התביעות והוצאות מפרמיה בשייר בשנת 2013 עמד על כ- 99% (לעומת יחס תביעות והוצאות מפרמיה בשייר של כ- 98% בשנת 2012).

בענפי החבויות בתחום, מוכרת ההכנסה לפי שיטת הצבירה (בדומה לתחום רכב חובה, ראה סעיף 4.4.2.2 לעיל) ולפיכך הרווח בתחום זה משקף בעיקרו את רווחיותה של שנת החיתום שהסתיימה שלוש שנים לפני שנת הדיווח, בצירוף רווחי ההשקעה שנצברו על אותה שנה, וכן התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות (להלן: "שנים סגורות") ופעילות שלא נכללת בחישוב העתודות.

הירידה ברווח הכולל בענפי חבויות אחרים נובעת בעיקר מירידה בהכנסות מהשקעות ומהתפתחות שלילית בהערכת התביעות.

4.4.3 תוצאות תחום פעילות ביטוח בריאות:

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
פרמיות שהורווחו ברוטו	486,434	427,580	370,920
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	50,440	42,214	28,118
הכנסות מעמלות	12,828	9,941	9,617
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	231,609	416,818	239,487
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	132,468	114,418	82,112
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	56,408	45,528	30,513
רווח לפני מס	**31,355**	**64,792**	**52,692**
רווח כולל לפני מס	**28,368**	**82,593**	**48,076**

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2013 הסתכמו בכ- 486 מיליוני ש"ח לעומת כ- 428 מיליוני ש"ח בשנת 2012 וסך של כ- 371 מיליוני ש"ח בשנת 2011, גידול של כ- 14% בשנת 2013 למול שנת 2012. העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2013 הסתכם בסך של כ- 28 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ- 83 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ורווח בסך של כ- 48 מיליוני ש"ח בשנת 2011. הירידה ברווח נובעת בעיקר מרישום חד פעמי שבוצע בשנת 2012 בסך של 50 מיליון ש"ח כתוצאה מחתימה במקביל על שני הסכמים עם מבטחי משנה של מנורה ביטוח. בנוסף, חלה ירידה בהכנסות מהשקעות לעומת שנה קודמת וחל גידול בהוצאות הנהלה וכלליות ועמלות המיוחסות לתחום ומנגד, חל גידול בפרמיה המורווחת.

4.4.4 תוצאות תחום פעילות שירותים ומוצרים פיננסים

תוצאות תחום פעילות זה מתייחסות לחברה בת - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ (להלן: "**מנורה פיננסים**"), אשר פועלת באמצעות חברות בנות, ואינן כוללות את תוצאות מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים (חברות בנות של מנורה פיננסים), שתוצאותיהן מוצגות בנפרד, במסגרת תוצאות תחום פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח. תוצאות תחום פעילות זה נכללות במגזר שלא מיוחס למגזרי הפעילות בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

(באלפי ש"ח)	1-12/2013	1-12/2012	1-12/2011
הכנסות מדמי ניהול ומעמלות חיתום	79,922	66,483	89,299
רווחים/(הפסדים) מהשקעות, נטו	3,373	484	(384)
סה"כ הכנסות	83,295	66,967	88,915
סה"כ הוצאות	80,651	81,625	82,166
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	2,644	(14,658)	6,749
רווח (הפסד) נקי לתקופה	**905**	**(13,325)**	**7,376**

ההתפתחויות בשוקי האג"ח והמניות ועליות השערים בהם הביאו לעלייה משמעותית בהיקף נכסי קרנות הנאמנות וניהול התיקים אשר הסתכמו נכון ליום 31 בדצמבר, 2013 לסך של כ- 11,466 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 8,084 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2012, גידול של כ- 42%. השינוי בהיקף הנכסים נובע בעיקר מגידול בקרנות הנאמנות המנוהלות על ידי הקבוצה, ובעיקר קרנות האג"ח.

הרווח הכולל לאחר מס, לשנת 2013, הסתכם בסך של כמיליון ש"ח לעומת ההפסד כולל בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח בשנת 2012 ורווח כולל לאחר מס בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2011. השינוי ברווח בשנת 2013 לעומת שנת 2012 נובע בעיקר מהפחתה שבוצעה בשנה קודמת בגין ירידת ערך המוניטין של קרנות הנאמנות שבניהול הקבוצה בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח. בנוסף, חלה עלייה בהכנסות מהשקעות ועלייה בהכנסות מדמי ניהול ועמלות חיתום ומנגד חלה עלייה מקבילה בהוצאות מכירה ושיווק ובהוצאות הנהלה וכלליות.

4.5 תזרים מזומנים

תזרימי המזומנים נטו מפעילות שוטפת הסתכמו בשנת הדוח בסך של כ- 906 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בשנת הדוח בסך של כ- 229 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו מפעילות מימון הסתכמו בשנת הדוח בסך של כ- 331 מיליוני ש"ח.

לאחר השפעת שער החליפין על יתרות המזומנים, בסך של כ- 6 מיליוני ש"ח, גדלו בתקופת הדוח, יתרת המזומנים בסך של כ- 340 מיליוני ש"ח.

יתרת המזומנים לתחילת השנה הסתכמה בכ- 1,015 מיליוני ש"ח. סה"כ המזומנים ושווי מזומנים לתום השנה הסתכם בסך של כ- 1,355 מיליוני ש"ח.

4.6 מקורות מימון

יתרת ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הינה 1,581 מיליוני ש"ח לעומת 1,774 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2012.

היקפן הממוצע של ההתחייבויות הפיננסיות בשנת הדוח, הסתכם לסך של כ- 1,686 מיליוני ש"ח.

בשנת 2013 פרעה הקבוצה לבנקים ולגופים מוסדיים הלוואות בסך של כ- 229 מיליוני ש"ח (מתוכם כ- 85 מיליוני ש"ח, נפרעו על ידי החברה וכ- 137 מיליוני ש"ח נפרעו על ידי מנורה מבטחים ביטוח), לעומת סך של כ- 224 מיליוני ש"ח בשנת 2012 (מתוכם, כ- 84 מיליוני ש"ח, נפרעו על ידי החברה ו- 128 מיליוני ש"ח על ידי מנורה מבטחים ביטוח).

בתקופת הדוח, חילקה מנורה מבטחים ביטוח לחברה את מלוא (100%) מניות שומרה, כדיבידנד בעין. בנוסף, קיבלה החברה דיבידנדים בסך כולל של כ- 200 מיליוני ש"ח מהחברות הבנות הבאות: מנורה מבטחים ביטוח - 50 מיליון ש"ח; שומרה - 105 מיליון ש"ח; ומנורה מבטחים פנסיה – כ- 45 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

לחברה (בסולו) התחייבויות פיננסיות המסתכמות, נכון לתאריך הדוח, לסך של כ- 807 מיליוני ש"ח שמקורן בהנפקת שתי סדרות אג"ח ואשר פירעונן פרוס על פי לוחות הסילוקין על פני 8 עד 10 שנים. החברה רואה חשיבות לשמירה על נכסים פיננסיים זמינים בהיקף נדרש לצורך פירעון תשלומי האג"ח וכן לצורך מתן מענה לצרכיה השוטפים ולפעילות החברות המוחזקות. לעניין זה יצוין, כי לחברה נכסים שוטפים בהיקף של כ- 338 מיליוני ש"ח, וכן קווי אשראי בלתי מנוצלים בבנקים בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח העומדים לרשותה לצרכי פעילותה השוטפת.

במסגרת דירוג אגרות החוב שגייסה, הצהירה החברה על כוונתה לשמור על נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן וריבית) שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב. לפרטים נוספים בדבר אגרות החוב של החברה ודירוגן, ראה סעיף 8 להלן.

5. דיווח בדבר חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם

הדיווח בדבר ניהול הסיכונים המובא להלן מתייחס להשקעות של החברה והחברות המאוחדות שלה למעט המבטחים בקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה וגמל ושומרה), וזאת בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970.

לעניין ניהול הסיכונים במבטחים (תיאור גורמי הסיכון), בהתאם להוראות המפקח, ראה סעיף 8.16 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

5.1 האחראי/ת על ניהול הסיכונים בחברה

בתקופת הדוח, שימש רו"ח שי קומפל, בנוסף לתפקידו כמנהל הכספים של החברה ומנורה ביטוח, כמנהל הסיכונים של החברה, עד למינוי מנהל סיכונים קבוע. לפרטים לגבי הכשרתו וניסיונו של מר קומפל, ראה סעיף 14 בדוח פרטים נוספים.

החל מיום 1 בינואר 2014, משמשת הגב' רותי כהן-יהודיוף כמנהלת הסיכונים של החברה. יצוין, כי גב' כהן יהודיוף הינה בעלת תואר ראשון בכלכלה וסטטיסטיקה ובעלת תואר שני במנהל עסקים MBA, שניהם מהאוניברסיטה העברית, וכן הסמכה כ- Financial Risk Manager (FRM), מטעם ארגון GARP העולמי.

5.2 תיאור כללי של סיכוני השוק

סיכון השוק נובע מתנודתיות בשוויים ההוגן של מכשירים פיננסיים כתוצאה משינוי בשיעורי ריבית, שערי חליפין, מדדי מניות בארץ ובחו"ל וכדומה. החברה (וחברות הבנות שלה) חשופה לסיכוני שוק בתיק הנוסטרו וכן חשופה לשינויים בדמי ניהול אשר מושפעים משינוי בערכם של הנכסים אותם היא מנהלת באמצעות חברות הבנות שלה (הנכסים המנוהלים). במסגרת פעילותה העסקית, החברה רוכשת נכסים פיננסיים וריאליים כנגד הונה העצמי ואג"ח שגייסה מהציבור. בהתאם, החברה נחשפת לסיכוני השוק בצד הנכסים כמו גם בצד ההתחייבויות.

הנכסים המנוהלים במסגרת פעילות חברות הבת (מנורה מבטחים פנסיה, קופות גמל, מנורה מבטחים קרנות נאמנות ומנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות) חשופים לתנודתיות של גורמי סיכון השוק ובאים לידי ביטוי במחירי השוק של נכסים אלה. חברות אלו, מתאימות באופן יומי את ערך הנכסים המנוהלים למחירי השוק (Mark To Market) ואם מחיר השוק אינו זמין הן מחשבות שווי הוגן עפ"י מודל שיערוך (Mark To Model). התנודתיות בערך הנכסים והמכשירים הפיננסיים המנוהלים משפיעה על גובה דמי הניהול שחברות אלו גובות וכתוצאה מכך על רווחיותן. בנוסף, חברת הבת מנורה מבטחים גמל מנהלת חמש מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה. עיקר ההתחייבויות לעמיתי קופות אלה מגובה בפיקדונות בחשב הכללי, ואולם, החלק הלא מגובה שהתשואה שלו לעמיתים מחושבת על בסיס שווי הוגן, מושפע משינויים בגורמי השוק וכך נוצרת חשיפה ישירה של הון החברה לסיכון שוק.

מנורה מבטחים חיתום וניהול משמשת כחתמית של הנפקות חדשות. כחלק מפעילותה, רוכשת החברה נכסים סחירים, לפיכך היא חשופה לשינויים במחירי הנכסים שרכשה. לתאריך הדוח החשיפה לסיכוני שוק של מנורה מבטחים חיתום אינה מהותית.

הנכסים המנוהלים במסגרת פעילות חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן, הכוללים, בין היתר, השקעות והלוואות לחברות המשקיעות בנכסי נדל"ן בחו"ל, חשופים לסיכוני שוק בעיקר כתוצאה משינויים בשערי חליפין, במחירי הנדל"ן ובשיעורי הריבית.

5.3 שינויים בחשיפות בתקופת הדיווח

5.3.1 חשיפה לסיכון ריבית (Interest Rate Risk)

החשיפה של הקבוצה לסיכון הריבית נובעת מהשפעתם של שינויים בעקומי הריבית הריאלית והנומינלית בארץ ובחו"ל על שווים ההוגן של נכסי החוב הסחירים ושאינם סחירים וכן שוויין ההוגן של ההתחייבויות הפיננסיות הסחירות ושאינן סחירות. יצוין, כי בקופות הגמל מבטיחות תשואה מרכיב הפיקדונות שהושקעו בחשב הכללי וכן נכסי החוב הלא סחירים המוצגים בעלות מותאמת לא נלקחו בחשבון בחישוב החשיפה לסיכון הריבית מאחר והינן מגודרות כנגד זכויות העמיתים היות והתשואה הנגזרת לעמיתים אינה מושפעת משינויים בעקומי הריבית. חשיפת נכסי הקבוצה לסיכון זה (במונחי שווי הוגן) הסתכמה בסוף שנת 2013 בסך 710 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 756 מיליוני ש"ח). חשיפת התחייבויות הקבוצה (במונחי שווי הוגן) לסיכון זה הסתכמה בסוף שנת 2013 בסך 886 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 966 מיליוני ש"ח).

5.3.2 חשיפה לסיכון מטבע (Currency Risk)

חשיפת המט"ח העיקרית של הקבוצה נובעת בעיקר מפעילות חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן. בגין השקעותיה של חברת הבת ברוסיה החברה חשופה למטבע הרובל בסך של כ- 136 מיליון ש"ח (שווי הוגן) ובגין השקעותיה בהודו קיימת חשיפה בסך של כ 18 מיליון ש"ח. בנוסף חברת הבת חשופה לאיתנות הפיננסית והיציבות הפוליטית באיטליה וביוון דרך הלוואות במטבע האירו לחברת סולנגיה (חברה כלולה של מנורה נדל"ן) המפעילה אתרים ליצור אנרגיה סולארית במדינות אלו. שוויין ההוגן של ההלוואות של מנורה נדל"ן לסולנגיה הינו כ- 70 מיליוני ש"ח. כמו כן, חשופה החברה גם למטבע הדולר. החברה מגדרת חלק ניכר מהחשיפות לאירו ולדולר באמצעות נגזרי מטבע. חלה עליה בחשיפה לסיכון המט"ח במהלך שנת 2013. סך החשיפה למט"ח עומדת על כ- 63 מיליוני ש"ח.

5.3.3 חשיפה לסיכון מניות (מניות, קרנות, ומכשירים הוניים) (Equity Risk)

הקבוצה חשופה לשינויים בשווי השוק של מכשירים הוניים כתוצאה מתנודתיות בשוק ההון בארץ ובחו"ל. חשיפת החברה לסיכון זה (במונחי שווי הוגן) הסתכמה בסוף שנת 2013 בסך של כ- 94 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת כ- 92 מיליוני ש"ח). ראה סעיף 5.6.2 לעניין מבחן רגישות המתייחס לסיכון זה.

5.3.4 חשיפה לסיכון מרווח אשראי (Spread Risk)

הקבוצה חשופה לשינויים בשווי ההוגן של אג"ח קונצרני סחיר כתוצאה מהתרחבות של מרווח האשראי הגלום במחיר האיגרת כאשר ישנה הרעה בהערכת השוק לגבי יכולתו של המנפיק/לווה לעמוד בהתחייבויותיו. החשיפה הכוללת של הקבוצה לסיכון מרווח אשראי (במונחי שווי הוגן) היא בסך של כ- 710 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת כ- 788 מיליוני ש"ח).

5.3.5 חשיפה לשינויים במחירי הנדל"ן (Property Risk)

החברה חשופה לשינויים בשוק הנדל"ן במסגרת פעילותה של מנורה נדל"ן במדינות רוסיה, הודו וגרמניה, בסך של כ- 166 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת כ- 157 מיליוני ש"ח). שווין ההוגן של ההלוואות שהעמידה מנורה נדל"ן לחברות המוחזקות שלה והשקעותיה בהן מושפע משינויים בשווי נכסי הנדל"ן באזורים הרלבנטיים. במהלך שנת 2013 לא חל שינוי משמעותי בחשיפה לסיכון הנדל"ן.

5.3.6 חשיפה לסיכון בסיס (Basis Risk)

החשיפה של הקבוצה לסיכון בסיס נובעת מבסיסי הצמדה שונים של נכסיה והתחייבויותיה. במהלך שנת 2013 לא חל שינוי מהותי בסיכון הבסיס.

5.4 מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק והפיקוח עליהם

עיקר פעילותה של הקבוצה, ומכאן הסיכונים העיקריים אליהם היא חשופה, כרוכים בפעילותה העיקרית שהינה פעילות המבטחים. לתיאור סיכונים אלה דרכי ניהולם והפיקוח עליהם ראה באור 37 לדוח הכספי. בהתייחס לפעילות שהינה נשוא פרק זה, עיקרי מדיניות ניהול סיכוני שוק נקבעת על ידי האורגנים השונים המתאימים של חברות הבת המתכנסות תקופתית. הדירקטוריונים של חברות הבנות השונות מקבלים דיווחים ועדכונים תקופתיים, ומקיימים, מעת לעת, דיונים בהתייחס לחשיפות אלו.

מדיניות השקעות כספי הנוסטרו קובעת כי הכספים יושקעו בנכסים נזילים וסחירים ובמח"מ בינוני. עיקר ההשקעות תבוצענה בניירות ערך, בעיקר אג"ח ממשלתי ואג"ח קונצרני (בדרוג השקעה) וכן בפיקדונות קצרים בבנקים מסחריים. מקצת ההשקעות תבוצענה בנכסי סיכון כדוגמת אג"ח קונצרני ברמת סיכון גבוהה ובמניות סחירות בארץ ובחו"ל תוך קביעת מגבלת השקעה מקסימלית להשקעות אלו. החברה מחזיקה בנגזרים המיועדים לגידור החשיפה למט"ח כתוצאה מפעילותה של חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן בחו"ל. הנגזרים הם עסקאות אקדמה על שער הדולר ושער היורו. מבחני הרגישות לגורם סיכון המט"ח כוללים גם את השפעת הפוזיציות בנגזרים אלה. בקופות המבטיחות תשואה לעמיתים, קיימת התחייבות של מדינת ישראל בצורת פיקדונות בחשב הכללי בשיעור של בין 75% ל- 89% מנכסי הקופות. יתרת ההשקעות הינה בעיקר באפיקים בעלי תנודתיות נמוכה כגון פיקדונות בנקאיים ונכסי חוב לא סחירים בדרוג השקעה וכן באג"ח סחיר.

מדיניות ההשקעות של כספי הנוסטרו של החברות הבנות נקבעת ומפוקחת על ידי הדירקטוריון של כל אחת מהחברות ובהתאם לאופי פעילותה.

מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק במנורה נדל"ן מתמקדת בקביעת מסגרת אשראי לפעילות החברה, בפיזור גיאוגרפי וחלוקה לפרופילי סיכון שונים של ההשקעות.

מדיניות ניהול כספי הנוסטרו של חברת קופות הגמל, כפי שאושרה בדירקטוריון הגמל קובעת כי הכספים יושקעו בנכסים בעלי סיכון נמוך כדוגמת אג"ח ממשלתי במח"מ קצר עד בנוני ופיקדונות בנקאיים קצרים.

מדיניות ניהול כספי הנוסטרו של חברת החיתום קובעת כי עודפי המזומנים יושקעו באג"ח ממשלתי ובאג"ח קונצרני בדירוג בקבוצת AA ומעלה.

5.5 מאזן בסיסי הצמדה

מאזן הצמדה בלי ביטוח ליום 31 בדצמבר 2013

מיליוני ש"ח	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסים ואחרים	חברות ביטוח	סה"כ
נכסים בלתי מוחשים	-	-	-	277	876	1,153
נכסי מיסים נדחים	-	-	-	1	1	2
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	-	1,192	1,192
רכוש קבוע	-	-	-	10	452	462
השקעות בחברות כלולות	-	-	16	-	199	215
נדל"ן להשקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	71	71
נדל"ן להשקעה	-	-	-	130	107	237
נכסי ביטוח משנה	-	-	-	-	1,527	1,527
נכסי מיסים שוטפים	-	12	-	-	98	110
חייבים ויתרות חובה	11	8	-	-	98	117
פרמיות לגבייה	-	-	-	-	621	621
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	15,357	15,357
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	72	183	2	-	4,120	4,377
נכסי חוב שאינם סחירים	6	17	210	-	10,217	10,450
מניות	19	-	1	-	221	241
אחרות	1	-	31	-	676	708
סה"כ השקעות פיננסיות	**98**	**200**	**244**	**-**	**15,234**	**15,776**
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים						
תלויי תשואה	-	-	-	-	754	754
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	97	-	3	-	501	601
סך הכל נכסים	**206**	**220**	**263**	**418**	**37,088**	**38,195**
סך הכל הון	**-**	**-**	**-**	**176**	**2,759**	**2,935**
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	-	-	-	-	15,625	15,625
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	16,180	16,180
התחייבויות מסים נדחים	-	-	-	42	143	185
התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו	16	-	-	-	128	144
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	2	-	-	3	5
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-		20	-	-	20
זכאים ויתרות זכות	24	-	-	-	1,473	1,497
התחייבויות פיננסיות	16	808	3	-	777	1,604
סך הכל התחייבויות	56	810	23	42	34,329	35,261
סך הכל הון והתחייבויות	56	810	23	218	37,088	38,195
סך הכל חשיפה מאזנית	150	(590)	240	200	-	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	177	-	(177)	-	-	-
סך הכל חשיפה	**327**	**(590)**	**63**	**200**	**-**	**-**

(*) בעיקר דולר ויורו.

עיקר החשיפה לסיכוני בסיס נובע מהתחייבויות צמודות מדד אשר הושקעו בחלקן בחברת בת במטבע הרלבנטי לפעילותה, לפי העניין (דולר ו/או יורו). החברה חשופה לעליית מדד המחירים לצרכן אשר עשויה לגרום לעלייה בהוצאות המימון שלה. כ- 74% מהחשיפה לשינויים בשער חליפין של השקל מול הדולר והיורו מגודרת באמצעות נגזרי מטבע (חוזי מטבע).

5.6 מבחני רגישות

בטבלאות שלהלן מוצגים נכסיה והתחייבויותיה הכספיים של החברה לפי שווים ההוגן (עמודה אמצעית). כמו כן, נמדדה השפעתם של שינויים בגורמי שוק שונים על שווים ההוגן של הנכסים וההתחייבויות. מבחני הרגישות המוצגים כוללים גורמי סיכון שהשפעתם בתרחיש הקיצוני ביותר הינו מהותי. מזומנים ושווי מזומנים, וכן נכסים והתחייבויות בריבית משתנה לא נכללו בטבלאות החשיפה לעקומי הריבית.

שווים ההוגן של הנכסים וההתחייבויות החשופים לשינוי בעקומי הריבית מחושבים כערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים, רבעוניים, מהוונים לפי עקום הריבית חסרת הסיכון המתאים בתוספת המרווח ההולם את דרוג נייר הערך הרלבנטי. שווים ההוגן של הנכסים החשופים לשינויים בשוק המניות מחושב לפי מחירם בשוק (Mark To Market) או לפי הערכה כלכלית חיצונית של שווים ההוגן. גורם השוק שנבחר לביצוע מבחן הרגישות הוא מדד ת"א 100, עבור חשיפה למניות בישראל ומדד S&P500 עבור חשיפה למניות בחו"ל.

5.6.1 מבחני רגישות לגורם סיכון ריבית

ליום 31 בדצמבר 2013

(באלפי ש"ח)	עליית ריבית ריאלית של 2%	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	שווי הוגן	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	ירידת ריבית ריאלית של 2%
נכסי חוב סחירים	(15,954)	(517)	(259)	242,898	261	523	18,063
נכסי חוב לא סחירים	(64,947)	(8,338)	(4,238)	301,881	4,381	8,911	107,878
אג"ח סחיר שהונפק	32,011	666	333	(584,268)	(334)	(668)	(35,269)
אג"ח לא סחיר שהונפק	28,291	1,175	589	(282,075)	(591)	(1,184)	(32,597)
סה"כ	**(20,599)**	**(7,015)**	**(3,575)**	**(321,563)**	**3,717**	**7,582**	**58,075**

ליום 31 בדצמבר 2012

(באלפי ש"ח)	עליית ריבית ריאלית של 2%	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	שווי הוגן	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	ירידת ריבית ריאלית של 2%
נכסי חוב סחירים	(16,893)	(419)	(210)	242,843	211	424	19,339
נכסי חוב לא סחירים	(33,397)	(1,395)	(696)	310,653	710	1,417	38,919
אג"ח סחיר שהונפק	41,653	534	267	(663,721)	(268)	(537)	(46,463)
אג"ח לא סחיר שהונפק	31,619	1,402	702	(279,759)	(705)	(1,414)	(37,055)
סה"כ	**22,982**	**122**	**64**	**(389,984)**	**(52)**	**(110)**	**(25,260)**

** בשנים האחרונות, לאור סביבת הריבית הנמוכה (סביב האפס) שינויים אבסולוטיים נמוכים, התבטאו בשינויים יחסיים גדולים. היות ולא נצפו שינויים אבסולוטיים יומיים העולים על 2% במהלך 10 השנים האחרונות, תרחיש קיצון נבחר ל- 2% אבסולוטי בהתאם לעמדה משפטית מס -22 105.

5.6.2 מבחני רגישות לגורם סיכון מניות

ליום 31 בדצמבר 2013

(באלפי ש"ח)	תרחיש קיצון (עלייה)*	עלייה במדדי מניות של 10%	עלייה במדדי מניות של 5%	שווי הוגן	ירידה במדדי מניות של 5%	ירידה במדדי מניות של 10%	תרחיש קיצון (ירידה)*
מניות סחירות	4,037	3,215	1,607	32,147	(1,607)	(3,215)	(4,037)
קרנות ולא סחירות	7,823	6,195	3,097	61,947	(3,097)	(6,195)	(7,823)
סה"כ	**11,860**	**9,409**	**4,705**	**94,093**	**(4,705)**	**(9,409)**	**(11,860)**

ליום 31 בדצמבר 2012

(באלפי ש"ח)	תרחיש קיצון (עלייה)*	עלייה במדדי מניות של 10%	עלייה במדדי מניות של 5%	שווי הוגן	ירידה במדדי מניות של 5%	ירידה במדדי מניות של 10%	תרחיש קיצון (ירידה)*
מניות סחירות	2,472	1,975	987	19,745	(987)	(1,975)	(2,472)
קרנות ולא סחירות	8,985	7,193	3,596	71,927	(3,596)	(7,193)	(8,985)
סה"כ	**11,458**	**9,167**	**4,584**	**91,672**	**(4,584)**	**(9,167)**	**(11,458)**

* עבור מניות בחו"ל - תרחיש קיצון נבחר ל- 17%, בהתבסס על השינוי המקסימאלי במדדי המניות, בתאריך 12 באוקטובר 2008: S&P500 שינוי של כ-15% ו- FTSE Eurotop 100 שינוי של כ-16%.

עבור מניות בארץ - שינוי יומי קיצוני במדד מניות ת"א 100 נצפה סביב 10%, לפיכך תרחיש הקיצון זהה לתרחיש 10%.

6. היבטי ממשל תאגידי

6.1 דיווח על דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית

ראה סעיף 13 לפרק ה' - דוח פרטים נוספים וסעיף 12 בשאלון ממשל תאגידי המצורף אליו.

6.2 גילוי בדבר שיעור דירקטורים בלתי תלויים בתאגיד

החברה לא אימצה בתקנונה הוראה בדבר שיעור הדירקטורים הבלתי תלויים כהגדרת המונח בחוק החברות. עם זאת, נכון למועד הדוח מכהנים בחברה 4 דירקטורים בלתי תלויים (לרבות דירקטורים חיצוניים). לפרטים אודות הדירקטורים הבלתי תלויים בחברה, ראה סעיף 2 בשאלון ממשל תאגידי המצורף לפרק ה' - דוח פרטים נוספים.

6.3 מורשי חתימה עצמאיים

נכון למועד הדוח, אין בחברה מורשי חתימה עצמאים, כהגדרתם בסעיף 37(ד) לחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1967.

6.4 תרומות

החברות בקבוצה נוהגות, מעת לעת, לתרום למטרות חברתיות שונות, בהתאם לשיקול דעתן. בשנת 2013 הסתכם היקף התרומות של הקבוצה לסך של כ- 345 אלפי ש"ח. בחברה אין מדיניות מוסדרת לעניין זה.

6.5 גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד

6.5.1 פרטי המבקר הפנימי

בתקופה שבין יום 1 באוגוסט 2012 ל- 1 במרס 2013, כיהן ה"ה רו"ח מאיר איליה (M.B.A, LL.M), (שותף) ממשרד רואה החשבון רוזנבלום הולצמן, כמבקר הפנימי הראשי של החברה ושל חברות בנות נוספות בקבוצה. מר איליה מונה למבקר פנימי לתקופה זמנית, עד למינוי מבקר פנים קבוע, עובד החברה, בהתאם למדיניות החברה.

ביום 28 בפברואר 2013, אישר דירקטוריון החברה (באישור ועל פי המלצת ועדת הביקורת) את מינויה של ה"ה אתי הירשמן, רו"ח, למבקרת פנים בחברה ובחברות בנות נוספות בקבוצה, בתוקף החל מיום 1 במרס 2013, וזאת בהתבסס, בין היתר, על הכשרתה, כישוריה וניסיונה הרלבנטיים של הגב' הירשמן התואמים את דרישות התפקיד בהתחשב באופי והיקף הפעילות של החברה והחברות הבנות שלה.

המבקרים הפנימיים עמדו בכל התנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "**חוק הביקורת הפנימית**") ובהוראות סעיף 8 לחוק האמור וכן בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**חוק החברות**").

למיטב ידיעת החברה, המבקרים הפנימיים אינם מחזיקים ו/או לא החזיקו, בתקופה הרלבנטית, בניירות ערך של החברה או של גוף קשור אליה.

6.5.2 זהות הממונה על המבקר הפנימי

הממונה הארגוני על המבקרים הפנימיים הינו יו"ר הדירקטוריון.

6.5.3 תכנית עבודה

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית הינה שנתית. תכנית העבודה לשנת 2013 התמקדה בעיקרה בפעילות חברות הבנות ובעיקר במנורה מבטחים ביטוח וכן בקבוצת הפיננסים. מטבע היותה של החברה חברת החזקות, מרבית משאבי הביקורת הושקעו בחברות הבנות כאשר תכנית הביקורת בחברה הינה שיורית באופייה תוך התחשבות בסיכונים השיוריים שלה ובקיומן של בקרות הולמות ובממצאי ביקורת בשנים קודמות. תכנית העבודה לשנת 2013 וכן התכנית הרב שנתית לשנים 2012 עד 2015, במנורה מבטחים ביטוח, הסתמכה על סקר סיכונים עדכני שנערך על ידי גורם מקצועי וכן על סמך התייעצויות שקיים המבקר עם גורמים פנימיים וחיצוניים, לרבות רואה חשבון מבקר ובאישור ועדת הביקורת, תוך התחשבות בצרכים ובאילוצים אד-הוק. תכנית הביקורת מותירה בידי המבקר הפנימי שיקול דעת לביצוע שינויים לא מהותיים בתכנית בהתחשב בצרכים אד-הוק.

6.5.4 ביקורת בחו"ל או של תאגידים מוחזקים

המבקרים הפנימיים של החברה שימשו גם כמבקרים הפנימיים הראשיים של מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה) שמהווה החזקה עיקרית של החברה ולכן, פעילות הביקורת התמקדה בה. לקבוצה 4 גופים מוסדיים נוספים בהן מתבצעת ביקורת פנימית כלהלן: מנורה מבטחים פנסיה (חברה בת של החברה) ומנורה מבטחים גמל וקרן המהנדסים (חברות בנות של מנורה מבטחים פיננסים), בהן מבוצעת עבודת הביקורת על ידי מבקר פנימי ייעודי, במשרה מלאה, הנעזר גם בשירותי מיקור חוץ לצורך עבודת הביקורת; בשומרה - נערכת הביקורת על ידי מר איליה, המעניק את שירותיו במיקור חוץ. תכניות הביקורת לשנת 2013, במנורה מבטחים פנסיה, במנורה מבטחים גמל ובשומרה, הוכנו בתיאום עם המבקר הפנימי של החברה ודוחות הביקורת מועברים באופן שוטף למבקר הפנימי של החברה.

במנורה מבטחים נדל"ן, חברה בת של החברה, אשר פעילותה מתרכזת בחו"ל, מבוצעת ביקורת שוטפת על פי תכנית ביקורת שנקבעה ואושרה ע"י דירקטוריון מנורה נדל"ן.

6.5.5 היקף הביקורת הפנימית

היקף פעילות הביקורת לפי מספר שעות בחברה ובתאגידים מוחזקים נקבע לעניין הגופים המוסדיים ובגופים פיננסים אחרים שבקבוצה, בהתבסס על סקרי סיכונים או על הערכת סיכונים, תוך התחשבות בצרכים ובאילוצים אד-הוק, וכמפורט להלן:

שם החברה	שעות ביקורת	שעות ביקורת ע"י מיקור חוץ
מנורה מבטחים החזקות (כולל מנורה מבטחים ביטוח והחברות הבנות שלה- כהחזקה עיקרית של החברה)	15,229	818
במנורה מבטחים פיננסים, והחברות הבנות שלה (למעט מנורה מבטחים גמל)	1,010	240
שומרה	---	1,500
מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל	10,644	2,815
סה"כ	**26,883**	**5,373**

מתוך סך כולל של 32,256 שעות ביקורת בקבוצה, לשנת 2013, היקף השעות שבאחריות ישירה של המבקר הראשי עמד על 17,297 שעות.

היקף עבודת הביקורת הפנימית, ברמת הקבוצה, גדל בכ- 4.6%, ביחס לתקופת הדיווח האחרונה, זאת בהתאם לתכנית הביקורת שאושרה כאמור בהתבסס על סקרי הסיכונים הנ"ל.

6.5.6 עריכת הביקורת

הביקורת מבוצעת ונערכת על פי התקנים המקצועיים ובהתאם להנחיות מקצועיות של הלשכה הבינלאומית של המבקרים הפנימיים (IIA) אשר אומצו על ידי IIA ישראל - איגוד המבקרים הפנימיים בישראל. וכן בהתאם להוראות הדין הרלבנטיות לכל חברה בקבוצה, לפי העניין. יו"ר הדירקטוריון, באמצעות ועדת הביקורת, מפקח על עבודת המבקר הפנימי בחברה.

6.5.7 גישה למידע

למבקר הפנימי ולשאר המבקרים במערך הביקורת בקבוצה, גישה חופשית לכל מקור מידע, לרבות למסמכים, למאגר רגיל או ממוחשב ולנתונים כספיים. האמור בפסקה זו מתקיים גם לגבי החברות בנות של החברה בהן מכהן מבקר הפנים.

6.5.8 דין וחשבון המבקר הפנימי

דוחות הביקורת של המבקר הפנימי מוגשים בכתב, לאחר שמתקיימים דיונים עם המבוקרים על טיוטות דוחות הביקורת. הדוחות מובאים לעיון יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל ולאחר מכן מובאים לדיון בוועדת הביקורת. בנוסף, מוגשים לוועדת הביקורת דוחות מעקב אחר ביצוע המלצות המבקר שעלו בדוחות הביקורת הקודמים.

במהלך תקופת הדוח, התקיימו 4 ישיבות של ועדת הביקורת של החברה, במועדים הבאים: 20.01.13, 19.05.13, 30.07.13, 9.12.13, וכן התקבלה החלטה בכתב ביום 27.06.13. עוד יצוין, כי בתאגידים המוחזקים על ידי החברה, הוגשו דוחות ביקורת רבים נוספים, דוחות בדיקה אד-הוק, לפי העניין, ודוחות מעקב, אשר נדונו בוועדות הביקורת הרלבנטיות.

6.5.9 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

בכל הגופים המוסדיים בקבוצה ובמרבית החברות המוחזקות, מתקיימת פעילות ביקורת פנימית ייעודית ודוחות הביקורת נדונים בוועדות ביקורת של אותם תאגידים. ועדת הביקורת של החברה דנה אך ורק בנושאים הנוגעים לחברה ישירות תוך קבלת דיווח על ממצאי ביקורת מהותיים וחריגים בחברות מוחזקות. על רקע האמור, הדירקטוריון לאחר שרשם לפניו את הסברי מבקר הפנים לגבי תכנית העבודה והתאמתה להוראות הדין, תוך התייחסות לנתונים לגבי היחס בין פעילות ביקורת הפנים באמצעות עובדי המערך לבין פעילות באמצעות מיקור חוץ, וכן מידע לגבי עובדי המערך בקבוצה ונתוני רקע נוספים, הניח דעתו כי בידי הביקורת הפנימית המשאבים והכלים הנחוצים לצורך מילוי תפקידה, בשים לב, בין השאר, לצרכיה המיוחדים של החברה, כחברת החזקות ללא פעילות עסקית עצמאית, לגודלה ומורכבות פעילותה.

להערכת הדירקטוריון, היקף, אופי, רציפות הפעילות ותכנית העבודה של המבקר הפנימי סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בקבוצה. בנוסף, יצוין, כי בשנת 2012, בוצעה הערכה בלתי תלויה של פעילות הביקורת הפנימית וזאת בהתאם לתקנים המקצועיים. בהתאם להערכה, צוין, כי הביקורת הפנימית בקבוצה מבוצעת ברמה מקצועית גבוהה ועל פי הסטנדרטים המקצועיים המקובלים.

6.5.10 תגמול

ה"ה הירשמן, מועסקת על-פי הסכם עבודה אישי כעובדת הקבוצה במשרה מלאה ומקבלת שכר חודשי, הפרשות סוציאליות ונלוות כמקובל וכן מענק תלוי יעדים, והכל במסגרת מדיניות התגמול של החברה, עלות תגמולה של מבקרת הפנים בשנת הדוח עמדה על סך של 640 אלפי ש"ח.

המבקר הפנימי הקודם ה"ה איליה תוגמל לפי סכום חודשי קבוע כנגד חשבונית. בתקופת הדוח הסתכם התגמול ששולם לו לסך של 150 אלפי ש"ח (לא כולל מע"מ).

דירקטוריון החברה סבור כי תגמול המבקרים הפנימיים הלם את היקף פעילותם ותפקודם ולא היה בו כדי להשפיע על שיקול דעתם המקצועי.

6.6 גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים

רואי החשבון המבקרים של החברה, הינם קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, המכהנים בתפקידם החל משנת 1999. השותף האחראי, הינו רו"ח יאיר קופל.

שכר באלפי ש"ח (לא כולל מע"מ):

	לשנת 2013			לשנת 2012		
(באלפי ש"ח)	ביקורת ושירותי מס*	שירותים אחרים	סה"כ	ביקורת ושירותי מס	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	220	152	372	220	213	433
מנורה מבטחים ביטוח	2,912	1,235	4,147	3,047	2,690	5,737
שומרה	435	40	475	435	-	435
מנורה מבטחים פנסיה	500	127	627	500	68	568
חברות אחרות	690	82	772	420	180	600
סה"כ	**4,757**	**1,636**	**6,393**	**4,622**	**3,151**	**7,773**

היקף שעות עבודה:

	לשנת 2013			לשנת 2012		
	ביקורת ושירותי מס*	שירותים אחרים	סה"כ	ביקורת ושירותי מס	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	1,089	585	1,674	990	842	1,832
מנורה מבטחים ביטוח	14,416	4,494	18,910	16,367	9,952	26,319
שומרה	2,165	163	2,328	2,200	-	2,200
מנורה מבטחים פנסיה	2,070	535	2,605	2,072	180	2,252
חברות אחרות	3,493	321	3,814	2,109	730	2,839
סה"כ	**23,233**	**6,098**	**29,331**	**23,738**	**11,704**	**35,442**

* כולל ביקורת SOX404.

**שכר בגין שירותים אחרים מתייחס לייעוץ אקטוארי, שירותי מיסוי, סקר סיכונים וייעוץ בנושא ענ"א.

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת, נקבע על ידי הנהלת החברה באישור הדירקטוריון וזאת לאחר משא ומתן בהתבסס, בין היתר, על תעריף מקובל עבור ביקורת בתאגידים שפעילותם מחייבת מומחיות והבנה מעמיקים בסביבה החשבונאית והעסקית הרלבנטיים ומאושר על ידי הדירקטוריון.

6.7 גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה

ראה סעיפים 30 עד 32 לשאלון ממשל תאגידי המצורף לפרק פרטים נוספים להלן.

6.8 שיקולי הדירקטוריון למתן תשלומים לנושאי משרה בכירה

לחברה מדיניות תגמול נושאי משרה, אשר אושרה על ידי האסיפה הכללית ביום 10 בספטמבר, 2013, וזאת בהמשך לאישור של ועדת התגמול ודירקטוריון החברה ("**מדיניות התגמול**"). יצוין, כי מדיניות התגמול האמורה אינה חלה על נושאי משרה בכירה בקבוצה שאינם נושאי משרה בחברה, באשר הינם מכהנים בחברות בנות שהינן גופים מוסדיים הכפופים לתכנית תגמול מוסדרת בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ואשר כוללת הוראות בדבר תגמול משתנה לנושאי משרה אלו, הדומות בעיקרן לעקרונות המרכזיים הנכללים במדיניות התגמול של החברה ואינן סוטות מהם באופן מהותי. לפרטים אודות מדיניות תגמול נושאי משרה של החברה, ראו דוח זימון אסיפה כללית מיום 1 באוגוסט 2013 (אסמכתא 2013-01-106947) וכן דיווחים משלימים מימים 21 באוגוסט 2013 ו- 28 באוגוסט 2013 (אסמכתאות 2013-01-123051 ו- 2013-01-129084, בהתאמה). ראה גם באור 38 לדוחות הכספיים.

ההתקשרות עם נושאי המשרה אשר מכהנים בקבוצה בטרם אושרה מדיניות התגמול של החברה כאמור, נעשתה על פי סיכום אישי בין נושא המשרה לבין החברה הרלבנטית בקבוצה כאשר אין במדיניות שאושרה בכדי לפגוע בהסכמים קיימים שבתוקף. ככלל, הסיכום כולל פירוט לגבי השכר, התנאים הסוציאליים, התשלומים הנלווים, תנאי פרישה והגבלות בדבר סודיות ואי תחרות בגמר ההעסקה של נושא המשרה, לפי המקרה והעניין. בהתאם למדיניות התגמול בגופים המוסדיים שבשליטת החברה, זכאים נושאי המשרה הכפופים לתכנית בגופים המוסדיים, בהתאם לתנאי התכנית, כפי שתהיה מעת לעת, לבונוס כפי שיאושר מדי שנה או מעת לעת, על ידי האורגנים המוסמכים בגופים המוסדיים בהם הם מכהנים ("**תכנית התגמול**"). חלק מנושאי המשרה זכאים גם ליחידות תגמול (פאנטום) בהתאם לתכנית אשר אושרה בחודש דצמבר 2010, במסגרת תכנית התגמול הנ"ל. לפרטים נוספים אודות תכנית התגמול, ראה באור 38 לדוחות הכספיים.

הקשר בין התגמולים שניתנו לפי תקנה 21 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, לבין תרומת מקבל התגמולים

דירקטוריון החברה בישיבתו מיום 25 במרס 2014, בחן את פרטי התגמולים שניתנו לנושאי משרה הבכירה בחברה (ה"ה מנחם גורביץ ז"ל, ארי קלמן, יוני טל ושי קומפל) ולנושאי משרה נוספים בקבוצה, המפורטים במסגרת הגילוי בסעיף 6 לפרק פרטים נוספים להלן (חלק ה' לדוח התקופתי) בהתאם לתקנה 21 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) התש"ל-1970 ("**תקנה 21**") ("**נושאי משרה בכירה**"). במסגרת זו, ובהתאם לתקנה 10ב(4) לתקנות הדיווח, דן הדירקטוריון בקשר בין התגמולים שניתנו בשנת 2013, לכל אחד מנושאי המשרה הבכירה כאמור, בנפרד, לרבות המענקים ששולמו להם בגין שנת 2013, לבין פעילותו ותרומתו לחברה ואת עמידתו בדרישות תפקידו, בתקופת הדוח. יצוין, כי בחינה כאמור בוצעה על ידי דירקטוריון החברה גם ביחס לעובדי חברות מוחזקות שתנאי התגמול שלהם מפורטים בתקנה 21 (ה"ה מוטי רוזן, מנחם הרפז, לוי הלוי, ודני יצחקי), זאת בהמשך לבחינת ההוגנות והסבירות של התגמול המשולם להם המתבצעת על ידי האורגנים המוסמכים באותן חברות, לפי המקרה והעניין.

הקריטריונים העיקריים לאורם בוצעה בחינת סבירות תנאי התגמול של נושאי המשרה הבכירה, הינם, בין היתר, כמפורט להלן:

- השכלתו כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי והישגיו של נושא המשרה ותחומי אחריותו.
- מורכבות התפקיד אותו ממלא נושא המשרה על האחריות הנלווית אליו, תוך התייחסות לשינויים מהותיים, ככל שחלו, בתפקידו סמכויותיו ואחריותו של נושא המשרה.
- אתגרים ומשימות מיוחדות עימם נדרש נושא המשרה להתמודד במסגרת תפקידו.
- הצלחתו והישגיו של נושא המשרה במילוי תפקידו בשנת הדוח, ובפרט לאור בחינת עמידתו ביעדים שנקבעו לו במסגרת ומכוח מדיניות התגמול.
- בחינת התגמול הכולל שקיבל נושא המשרה במהלך השנה הרלבנטית (לרבות מרכיבים משתנים בשכר) לעומת התגמול הכולל הניתן לנושאי משרה בתפקידים דומים בחברות בעלות מאפיינים ברי השוואה לחברה.

בנוסף, ועל אף שתנאי ההעסקה של נושאי המשרה האמורים נקבעו קודם לאימוצה של מדיניות התגמול בחברה, נבחנה גם מידת התאמתם של תנאי כהונתם והעסקתם של כל אחד מנושאי המשרה הנזכרים לעיל למדיניות התגמול של החברה שבתוקף.

בפני הדירקטוריון הוצגו מבעוד מועד הנתונים הרלבנטיים לגבי כל אחד מנושאי המשרה הבכירה המפורטים להלן לרבות עבודת השוואה שנעשתה על ידי פרופ' צבירן בדבר היקף התגמול הכולל של כל נושא משרה, בהשוואה למקובל לגבי נושאי משרה בתפקידים מקבילים ו/או דומים בחברות בסדר גודל דומה, ובכלל זה חברות הפועלות בתחום הביטוח והפיננסים ("**עבודת ההשוואה**"), וכן תוצאות בחינת היחס בין תנאי ההעסקה של נושאי המשרה הבכירים בחברה לבין עלות השכר הממוצע והחציוני של עובדי מנורה מבטחים ביטוח, בה מכהנים אותם נושאי משרה ("**יחס השכר**"). יצוין, כי הנחת הבסיס היא כי כל עוד לא חל שינוי מהותי בתפקידו ו/או תחומי אחריותו ותפקודו של נושא המשרה במהלך השנה, תנאי העסקתו שבתוקף הינם הוגנים וסבירים.

בהתבסס על הבחינה שבוצעה כאמור עבור כל אחד מנושאי המשרה הבכירה בנפרד, והנימוקים הפרטניים המפורטים להלן, הדירקטוריון סבור כי התגמול המוענק לכל אחד מנושאי המשרה הבכירה בחברה ובחברות המוחזקות, על רקע מורכבות תפקידו של כל אחד מהם והאחריות הכרוכה בה, היות התגמול תואם את המקובל למנהלים בתפקידים דומים בקבוצה ומחוצה לה ובהתחשב גם ביחס השכר שנבחן כאמור, הינו הוגן וסביר, מקדם את טובת הקבוצה ומביא לידי ביטוי את התרומה של כל אחד מנושאי המשרה לתוצאות פעילותה לרבות בראייה ארוכת טווח. בהתאם, מתקיים קשר ראוי בין התגמול בפועל לבין תרומתו של כל נושא משרה בכירה לפעילות הקבוצה.

<u>מר מנחם גורביץ ז"ל</u>

מר מנחם גורביץ ז"ל כיהן כיו"ר דירקטוריון החברה, בתקופת הדוח ועד למועד פטירתו ביום 23.11.13. לתנאי העסקתו של מר גורביץ ראה פירוט בתקנה 21. התגמול הכולל למר גורביץ ז"ל עלה בקנה אחד עם מדיניות התגמול של החברה ועל כן הינו סביר והוגן.

מר ארי קלמן

מר ארי קלמן מכהן, כמנכ"ל החברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח ותאגידים נוספים בקבוצה. לתנאי העסקתו של מר קלמן ראה פירוט בתקנה 21. יצוין, כי תנאי העסקתו הנוכחיים של מר ארי קלמן נקבעו בהסכם העסקתו שאושר מספר שנים טרם מועד אימוץ מדיניות התגמול של החברה והם שונים בחלקם ממדיניות התגמול, כמפורט להלן. על פי הסכם ההעסקה שבתוקף, זכאי המנכ"ל למענק שנתי מובטח בגין 2013, בסך של 693 אלף ש"ח (ללא הפרשות סוציאליות). שכרו הינו צמוד למדד בתוספת ריאלית של 1% לשנה, ואיננו כולל תגמול משתנה כלשהו. זאת, כאשר מדיניות התגמול של החברה מאפשרת הצמדה של השכר החודשי למדד בלבד ללא תוספת ריאלית קבועה כאמור, איננה כוללת מענק מובטח אלא מענק משתנה של בין 6 ל- 8 משכורות חודשיות ל- 100% עמידה ביעדים (שיכול להגיע אף ל- 12 משכורות במקרה של ביצועים עודפים) וכן לתגמול מעין הוני באמצעות יחידות "פאנטום" בשווי של עד 2,500 אלפי ש"ח לשנה במועד ההענקה. בנוסף, זכאי המנכ"ל, במקרה של סיום העסקה, להודעה מוקדמת של 12 חודשים. כמו כן, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (למעט במקרה של נסיבות פוטרות) יהא המנכ"ל המכהן זכאי לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורים שהיה מגיע לו על פי החוק בתוספת מרכיב פיצויי הפיטורים שיצטבר לזכותו בפוליסת ביטוח המנהלים. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים, יהיה זכאי המנכ"ל המכהן להמשך תשלום השכר והתנאים הנלווים לתקופה נוספת של 12 חודשים (מעבר לתקופת ההודעה המוקדמת האמורה לעיל) בתמורה להתחייבותו לאי תחרות במשך תקופה של שנתיים, וזאת כל עוד לא מתקיימים בין העובד לבין צד ג' כלשהו יחסי עובד-מעביד. בעניינים אלו של סיום העסקה, מאפשרת מדיניות התגמול של החברה להעניק למנכ"ל תקופת הודעה מוקדמת של עד 9 חודשים, פיצויי פיטורים בגובה הסכום המקסימלי (100%) המגיע לפי דין, וכן תקופת הסתגלות של עד 7 חודשים. יצוין, כי הסכם ההעסקה עם המנכ"ל הינו בתוקף עד למועד הגיעו לגיל פרישה והוא יתחדש באופן אוטומטי מדי שנה, אלא אם כן יודיע אחד הצדדים על אי חידושו 6 (שישה) חודשים מראש.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר קלמן, בחן הדירקטוריון את תיאור תפקידו על מורכבויותיו, עיקרי תנאי העסקתו לרבות הסטיות הקיימות בין תנאי כהונתו והעסקתו של מר קלמן לבין מדיניות התגמול של החברה כנ"ל, וכן נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל ובפרט העובדה כי תנאי ההתקשרות עם המנכ"ל המכהן נקבעו לפני כ- 10 שנים, מתוך ראיה כוללת של מבנה התגמול והיקפו, אשר כלל, בין היתר, תגמול הוני מכוח תכנית מניות ל- 10 שנים שפגה עובר לאישור מדיניות התגמול הנוכחית, וכן לאור בחינת נתוני השוואה לגמול המשולם למנכ"לים ויו"ר דירקטוריון של חברות דומות ובהתחשב בתפקידו כמנכ"ל החברה ויו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח (ותאגידים נוספים בקבוצה) תוך מעורבות בגיבוש והתווית מדיניות הקבוצה ופיקוח על קידומה ויישומה על המורכבות הנלוות לכך, בן היתר, בשל הצורך לסנכרן פעילויות התאגידים השונים בקבוצה, ועל רקע ניסיונו הרב והיכרותו העמוקה וארוכת השנים את השווקים בהם פועלת הקבוצה, קבע הדירקטוריון כי התגמול הכולל של מר קלמן הינו סביר והוגן ביחס לתרומתו לקבוצה בתקופת הדוח.

מר מוטי רוזן

מר מוטי רוזן מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה). לתנאי העסקתו של מר מ. רוזן ראה פירוט בתקנה 21. כאמור, תנאי תגמולו של מר רוזן כפופים לתכנית התגמול שאושרה במנורה מבטחים ביטוח. יצוין, כי תנאי העסקתו של מר מוטי רוזן נקבעו בהסכם העסקתו שאושר מספר שנים טרם מועד אימוץ מדיניות התגמול של החברה והם שונים בחלקם ממדיניות התגמול.

לצורך הערכת תנאי התגמול של מר רוזן הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ועיקרי תפקידו על מורכבותו בשנת הדוח, עיקרי תנאי התגמול שלו כנותן שירותי ניהול לרבות הסטיות בין תנאי כהונתו והעסקתו של מר רוזן לבין מדיניות התגמול של החברה, וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובפרט נתוני השוואה לגמול המשולם למנכ"לים של חברות דומות במשק ובהתחשב בתפקידו כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח שהינה פעילות מרכזית של הקבוצה על המורכבות הנדרשת לניהולה השוטף תחת דרישות ורפורמות רגולטוריות המשפיעות על כל תחומי הפעילות העסקית של מנורה מבטחים ביטוח, תוך קידום יעדי החברה והקבוצה לרבות בתחום הסינרגיה בין הגופים המוסדיים בקבוצה בהנהגתו, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר רוזן הינו הוגן וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

מר מנחם הרפז

מר הרפז מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח אלמנטרי במנורה מבטחים ביטוח וכיו"ר דירקטוריון שומרה (חברות בנות של החברה). לתנאי העסקתו של מר הרפז ראה פירוט בתקנה 21. כאמור, תנאי תגמולו של מר הרפז כפופים לתכנית התגמול שאושרה במנורה מבטחים ביטוח. יצוין, כי תנאי העסקתו של מר מנחם הרפז נקבעו בהסכם העסקתו שאושר מספר שנים טרם מועד אימוץ מדיניות התגמול של החברה.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר הרפז הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול, לרבות הסטיות בין תנאי כהונתו והעסקתו של מר הרפז לבין מדיניות התגמול של החברה, וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, המשך הניהול ברמה גבוהה של אגף ביטוח אלמנטרי, הכפלת היקפי הפעילות של הקבוצה בתחום, ובמקביל הכוונת פעילותה של שומרה, אשר הובילו לרווחיות גבוהה הן באגף והן בשומרה, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר הרפז הינו הוגן וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

מר יוני טל

מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי בקבוצה וכמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר טל ראה פירוט בתקנה 21. תנאי העסקתו של מר טל והתגמול הכולל הניתן לו, לרבות בגין שנת 2013, עולים בקנה אחד עם מדיניות התגמול של החברה ועל כן הינם סבירים והוגנים ביחס לתרומתו לקבוצה בתקופת הדוח.

מר לוי הלוי

מר הלוי מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף מערכות מידע במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר הלוי ראה פירוט בתקנה 21. כאמור, תנאי תגמולו של מר הלוי כפופים לתכנית התגמול שאושרה במנורה מבטחים ביטוח. יצוין, כי תנאי העסקתו הנוכחיים של מר הלוי נקבעו בהסכם העסקתו שאושר מספר שנים טרם מועד אימוץ מדיניות התגמול של החברה.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר הלוי הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו ניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול, לרבות הסטיות בין תנאי כהונתו והעסקתו של מר הלוי לבין מדיניות התגמול של החברה, וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של מר הלוי את אגף מערכות מידע בקבוצה על המורכבות הרבה הכרוכה בו בפרט לאור אופי פעילות הקבוצה בתחום הפיננסים ומערכות המידע הייחודיות הנדרשות לעניין זה, גיבוש התכנית האסטרטגית של האגף וקידום יישומה, ובכלל זה, טיפול בשדרוג מערכת המחשב המרכזית, שדרוג האתר החלופי לצורך התמודדות עם אירועי DRP והכל תוך המשך פיתוח שוטף של מערכות המידע המשמשים את הקבוצה, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר הלוי הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

מר שי קומפל

מר קומפל מכהן כמנהל הכספים בחברה וכמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר קומפל ראה פירוט בתקנה 21. תנאי העסקתו של מר קומפל והתגמול הכולל הניתן לו, לרבות בגין שנת 2013, עולים בקנה אחד עם מדיניות התגמול של החברה ועל כן הינם סבירים והוגנים ביחס לתרומתו לקבוצה בתקופת הדוח.

מר דני יצחקי

מר דני יצחקי מכהן כמנכ"ל שומרה חברה לביטוח בע"מ (חברה בת של החברה). לתנאי העסקתו של מר דני יצחקי, ראה פירוט בתקנה 21. יצוין, כי תנאי העסקתו הנוכחיים של מר יצחקי נקבעו בהסכם העסקתו שאושר מספר שנים טרם מועד אימוץ מדיניות התגמול של החברה

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר יצחקי הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול לרבות הסטיות בין תנאי כהונתו והעסקתו של מר יצחקי לבין מדיניות התגמול של החברה, וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ותרומתו של מר יצחקי לקידומה של שומרה ביטוח בהיקף המכירות תוך מיצובה כחברה שירותית מובילה בענף הביטוח, וזאת תוך גידול משמעותי ברווח, קבע דירקטוריון שומרה ביטוח כי התגמול הכולל של מר יצחקי הינו סביר והוגן ביחס

לתרומתו במסגרת תפקידו בתקופת הדוח. מר יצחקי כפוף לתכנית התגמול בשומרה ביטוח והמענק ששולם לו הינו בהתאם לתכנית זו.

7. הוראות גילוי בקשר עם הדיווח הפיננסי של התאגיד

7.1 דיווח בדבר אומדנים חשבונאיים קריטיים

לא חלו שינויים מהותיים באומדנים חשבונאים קריטיים, לעומת התקופה המקבילה אשתקד, למעט לעניין אופן חישוב ההפרשה לעתודה לגמלה בביטוח חיים, במסגרת יישום חוזר המפקח שעניינו חישוב עתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים. יצוין, כי המעבר לשיטת החישוב החדשה לא שינה, נכון למועד השינוי, בחודש מרס 2013, את הסך ההפרשה לעתודה לגמלאות. לפרטים נוספים ראה באור 6.ב.5.37). לעניין אומדנים חשבונאיים קריטיים נוספים, ראה באור 2ב לדוחות הכספיים.

8. גילוי ייעודי למחזיקי אגרות חוב

8.1 פרטים בדבר תעודות התחייבות של התאגיד

<u>אג"ח (סדרה א')</u>

ביום 15 ליולי 2007 גייסה החברה סך של 550 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקה פרטית של אגרות חוב (סדרה א') למשקיעים מוסדיים, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת (להלן: "**אגרות החוב (סדרה א')**"). אגרות החוב (סדרה א') נרשמו למסחר בבורסה על פי תשקיף מדף (אשר כלל את רישומם למסחר של אגרות החוב) מתאריך 27 בפברואר 2008 (להלן: "**תשקיף החברה**").

אגרות החוב (סדרה א') נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.28% אשר תשולם פעם בשנה, ביום 14 ליולי של כל אחת מהשנים 2008 ועד 2019. קרן אגרות החוב (סדרה א') תיפרע בתשעה תשלומים שנתיים שווים ב- 14 ליולי בכל אחת מהשנים 2011 ועד 2019 (ועד בכלל).

קרן אגרות החוב (סדרה א') והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן כך שאם יתברר, במועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון הקרן ו/או הריבית, כי מדד התשלום עלה לעומת המדד היסודי, תשלם החברה אותו תשלום של קרן ו/או ריבית, כשהוא מוגדל באופן יחסי לשיעור העלייה של מדד התשלום לעומת המדד היסודי, אם מדד התשלום יהיה נמוך מהמדד היסודי, לא יוקטן תשלום הקרן ו/או הריבית האמור עקב ירידת המדד הנ"ל ומדד התשלום יהיה המדד היסודי.

לצורך העניין, מדד התשלום הינו המדד הידוע ביום התשלום של תשלום כלשהו על חשבון קרן ו/או ריבית והמדד היסודי הינו המדד שפורסם בגין חודש מאי 2007, דהיינו המדד שפורסם ביום 15 ביוני 2007.

ביום 9 באוקטובר 2011, גייסה החברה סך של 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקת 83,333,400 אגרות חוב 1 ש"ח ע.נ., בדרך של הרחבת סדרה א'. תעודות אגרות החוב הונפקו בהתאם לתנאים אשר פורטו לעיל. יובהר, כי כל אגרות החוב מהסדרה הנ"ל יעמדו בדרגה שווה בינן לבין עצמן (פרי-פסו), מבלי שתהיה כל זכות עדיפה לאחת על פני האחרת.

הסדרה ומועד ההנפקה	אגרת חוב (סדרה א') הונפקו ביום 15 ליולי 2007 ונרשמו למסחר על פי תשקיף מיום 27 בפברואר 2008
השווי הנקוב במועד ההנפקה, באלפי ש"ח	633,333
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2013, באלפי ש"ח	429,167
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2013, מוערך לפי תנאי ההצמדה, באלפי ש"ח	517,650
הריבית שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2013, באלפי ש"ח	10,380
שווי הוגן כפי שנרשם בדוחות הכספיים, באלפי ש"ח	584,268
רישום למסחר ושווי בורסאי, באלפי ש"ח	584,268
סוג ריבית ושיעור הריבית	קבועה, 4.28%
מועדי תשלום הקרן	תשעה תשלומים שווים, ביום 14 ביולי של כל אחת מהשנים 2011 עד 2019 (כולל).
מועדי תשלום הריבית	אחת לשנה ביום 14 ביולי, בכל אחת מהשנים 2008 עד 2019 (כולל).
בסיס ההצמדה ותנאיה	קרן אגרות החוב והריבית בגינה תהיינה צמודות למדד המחירים לצרכן.
זכות תאגיד לבצע פדיון מוקדם או המרה כפויה	קיימת זכות לפדיון מוקדם, אם יוחלט על ידי הבורסה על מחיקת הרישום מהמסחר של אגרות החוב, מפני ששווי החזקות הציבור באגרות החוב פחת מהסכום שנקבע בהנחיות הבורסה בדבר מחיקה מהמסחר.

לאחר תקופת המאזן לא חלו אירועים ושינויים משמעותיים ביחס לתעודות ההתחייבות.

<u>אג"ח (סדרה ב')</u>

בחודשים יולי וספטמבר 2010, גייסה החברה סך של 250 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקה פרטית של אגרות חוב (סדרה ב') למשקיעים מוסדיים, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת (להלן: "**אגרות החוב (סדרה ב')**").

אגרות החוב (סדרה ב') נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.5% אשר תשולם פעם בשנה, ביום 30 ביוני של כל אחת מהשנים 2011 ועד 2022. קרן אגרות החוב (סדרה ב') תיפרע בחמש תשלומים שנתיים שווים ב- 30 ביוני בכל אחת מהשנים 2018 ועד 2022 (ועד בכלל).

אגרות החוב (סדרה ב') נרשמו במערכת רצף מוסדיים בבורסה בלבד, ואינן רשומות למסחר.

קרן אגרות החוב והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן כך שאם יתברר, במועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון הקרן ו/או הריבית, כי מדד התשלום עלה לעומת המדד היסודי, תשלם החברה אותו תשלום של קרן ו/או ריבית, כשהוא מוגדל באופן יחסי לשיעור העלייה של מדד התשלום לעומת המדד היסודי, אם מדד התשלום יהיה נמוך מהמדד היסודי, לא יוקטן תשלום הקרן ו/או הריבית האמור עקב ירידת המדד הנ"ל ומדד התשלום יהיה המדד היסודי.

לצורך העניין, מדד התשלום הינו המדד הידוע ביום התשלום של תשלום כלשהו על חשבון קרן ו/או ריבית והמדד היסודי הינו המדד שפורסם בגין חודש מאי 2010, דהיינו המדד שפורסם ביום 15 ביוני 2010.

הסדרה ומועד ההנפקה	אגרת חוב (סדרה ב') הונפקו בחודשים יולי וספטמבר 2010
השווי הנקוב במועד ההנפקה, באלפי ש"ח	250,000
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2013, באלפי ש"ח	250,000
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2013, מוערך לפי תנאי ההצמדה, באלפי ש"ח	270,059
הריבית שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2013, באלפי ש"ח	6,160
שווי הוגן כפי שנרשם בדוחות הכספיים, באלפי ש"ח	282,075
רישום למסחר ושווי בורסאי, באלפי ש"ח	-
סוג ריבית ושיעור הריבית	קבועה; 4.5%
מועדי תשלום הקרן	חמישה תשלומים שווים, ביום 30 ביוני של כל אחת מהשנים 2018 עד 2022 (כולל).
מועדי תשלום הריבית	אחת לשנה ביום 30 ביוני, בכל אחת מהשנים 2011 עד 2022 (כולל).
בסיס ההצמדה ותנאיה	קרן אגרות החוב והריבית בגינה תהיינה צמודות למדד המחירים לצרכן.
זכות תאגיד לבצע פדיון מוקדם או המרה כפויה	---

8.2 הנאמן ושטר הנאמנות

<u>סדרה א'</u>

הנאמן לאגרות החוב (סדרה א') הינו אורורה פידליטי חברה לנאמנויות בע"מ אשר הינה חברה מוגבלת במניות ומטרתה העיקרית הינה עיסוק בנאמנויות (להלן: "**הנאמן לסדרה א'**"). האחראית מטעם הנאמן לסדרה א' על אגרות החוב (סדרה א') של החברה הינה הגברת איריס שלוין

להלן פרטי ההתקשרות עם הנאמן: מרכז עזריאלי 1 תל אביב 60721, טלפון 03-6085232, פקס' 03-6120675, דוא"ל: dvaphyash@deloitte.co.il.

עיקרי שטר הנאמנות אשר נחתם בין החברה לבין הנאמן לסדרה א' בתאריך 15 ביולי 2007 מופיעים בתשקיף החברה, ונוסחו המלא של שטר הנאמנות מצוי במשרדה הרשום של החברה וניתן לעניין בו, בתיאום מראש, בכל יום עסקים בשעות העבודה הרגילות.

למיטב ידיעת החברה, עד למועד דוח זה, היא עומדת בכל הוראות שטר הנאמנות, לא התקיימו התנאים המקימים עילה להעמדת אגרות חוב (סדרה א') לפירעון מיידי והחברה לא קיבלה הודעות כלשהן מהנאמן לסדרה א' בדבר אי עמידתה בתנאי שטר הנאמנות בקשר עם העמדת אגרות החוב (סדרה א') לפירעון מיידי. כמו כן, לא התקבלו בקשות מהנאמן לסדרה א' לכינוס אסיפות מחזיקי אגרות חוב (סדרה א') או לביצוע פעולות שונות בקשר עם אגרות החוב (סדרה א').

סדרה ב'

הנאמן לאגרות החוב (סדרה ב') הינו הרמטיק נאמנות (1975) בע"מ אשר הינה חברה מוגבלת במניות ומטרתה העיקרית הינה עיסוק בנאמנויות (להלן: "**הנאמן לסדרה ב'**"). האחראים מטעם הנאמן לסדרה ב' על אגרות החוב (סדרה ב') של החברה הינם דן אבנון, מנכ"ל משותף ו/או מרב עופר אורן, מנכ"ל משותף.

להלן פרטי ההתקשרות עם הנאמן: בית הרמטיק, רח' הירקון 113, תל אביב טל: 03-5274867 פקס: 03-5271451 דוא"ל: hermetic@hermetic.co.il.

נוסחו המלא של שטר הנאמנות אשר נחתם בין החברה לבין הנאמן לסדרה ב' בתאריך 30 ביוני 2010 מצוי במשרדה הרשום של החברה וניתן לעיין בו, בתיאום מראש, בכל יום עסקים בשעות העבודה הרגילות.

למיטב ידיעת החברה, עד למועד דוח זה, היא עומדת בכל הוראות שטר הנאמנות, לא התקיימו התנאים המקימים עילה להעמדת אגרות חוב (סדרה ב') לפירעון מיידי והחברה לא קיבלה הודעות כלשהן מהנאמן לסדרה ב' בדבר אי עמידתה בתנאי שטר הנאמנות בקשר עם העמדת אגרות החוב (סדרה ב') לפירעון מיידי. כמו כן, לא התקבלו בקשות מהנאמן לסדרה ב' לכינוס אסיפות מחזיקי אגרות חוב (סדרה ב') או לביצוע פעולות שונות בקשר עם אגרות החוב (סדרה ב').

8.3 דירוג אגרות החוב

	אגרות החוב (סדרה א')	אגרות החוב (סדרה ב')
שם החברה המדרגת	מידרוג בע"מ (להלן: "**מידרוג**")	מידרוג בע"מ (להלן: "**מידרוג**")
דירוג במועד ההנפקה	Aa2 עם אופק יציב (על ידי מידרוג בחודש יולי 2007. לפרטים בדבר דוח מדרוג ראו פרק 4 לתשקיף החברה מאותו מועד)	Aa3 עם אופק יציב (על ידי מידרוג מחודש יולי 2010. לפרטים אודות דוח מידרוג ראו דיווח מיידי של החברה מיום 1 ביולי 2010 (מס' אסמכתא: 2010-01-541179).
דירוג נוכחי	Aa3 באופק יציב (על ידי מידרוג, בהתאם לדוח מעקב מחודש ינואר 2014).	Aa3 באופק יציב (על ידי מידרוג, בהתאם לדוח מעקב מחודש ינואר 2014).
דירוגים נוספים מאז מועד ההנפקה ועד לתאריך הדירוג הנוכחי	ביום 30 בנובמבר 2008 דירגה מידרוג את אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa2 עם הצבת אופק שלילי. ביום 25 במאי 2010 הודיעה מדרוג על הורדת הדירוג של אגרות החוב (סדרה א') שהנפיקה החברה לדירוג Aa3 עם אופק יציב. ביום 8 באוגוסט 2011 הותירה מידרוג את דירוג אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב. ביום 3 באוקטובר 2011 הותירה מידרוג את דירוג אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב. ביום 12 ביולי 2012 הודיעה מדרוג על הכנסת אגרות החוב (סדרה א') לרשימת מעקב. ביום 13 בספטמבר 2012 הודיעה מדרוג על הוצאת אגרות החוב (סדרה א') מרשימת מעקב. ביום 26 בדצמבר 2012 הותירה מידרוג את דירוג אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב.	ביום 8 באוגוסט 2011 דירגה מידרוג את אגרות החוב (סדרה ב') בדירוג Aa3 עם אופק יציב. ביום 3 באוקטובר 2011 הודיעה מידרוג על השארת הדירוג על כנו של אגרות החוב (סדרה ב') בדירוג Aa3 עם אופק יציב. ביום 12 ביולי 2012 הודיעה מדרוג על הכנסת אגרות החוב (סדרה ב') לרשימת מעקב. ביום 13 בספטמבר 2012 הודיעה מדרוג על הוצאת אגרות החוב (סדרה ב') מרשימת מעקב. ביום 26 בדצמבר 2012 הותירה מידרוג את דירוג אגרות החוב (סדרה ב') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב.

9. יעדים ואסטרטגיה עסקית

המידע המובא להלן הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע איננו ודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים בסעיף 8.16 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

9.1 אסטרטגיה - כללי

רווחיות הקבוצה תלויה בעיקרה בתשואות שוק ההון. הדבר מקבל ביטוי בעסקי ביטוח כללי וביטוח חיים תלוי תשואה (לעניין פוליסות שהופקו עד שנת 2003) וכן בפוליסות מבטיחות תשואה וקופות גמל מבטיחות תשואה. על מנת למתן את התלות האמורה, הקבוצה שוקדת על פיתוח עוגנים עסקיים נוספים שאינם תלויים, לפחות לא באופן מובהק וישיר, בתשואות שוק ההון. כך פעלה הקבוצה בשנת 2004 לרכישת קרן הפנסיה מבטחים החדשה, אשר מעבר לחשיבותה לסינרגיה של פעילות הקבוצה בתחום המוצרים הפנסיוניים, פעילותה, וממילא תוצאותיה, אינם מושפעים באופן מובהק מתשואות שוק ההון, אלא מהכנסותיה בגין ניהול נכסי העמיתים הנגזרים מהיקף דמי הגמולים והנכסים שנצברו. בנוסף, הקבוצה פעלה ופועלת להמשך פיתוח פעילות מנורה מבטחים נדל"ן כזרוע הנדל"ן של הקבוצה. בהמשך לאמור, הקבוצה תשאף, ככל הניתן, ובהתקיים הזדמנויות מתאימות, לפתח פעילויות נוספות ולעבות פעילויות קיימות שאינן תלויות במישרין ובאופן מובהק בתשואות שוק ההון.

9.1.1 אסטרטגיה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

9.1.1.1 ענף ביטוח חיים

האסטרטגיה של הקבוצה בביטוח חיים:

1. שיפור השירות וניהול מערכת יחסים הוגנת עם קהל לקוחות הקבוצה.
2. שמירה על רווחיות פעילות ביטוח חיים תוך התמקדות במכירת מוצרים בעלי שיעור רווח גבוה כגון פוליסות ריסק וכיסויים נוספים.
3. שימור לקוחות הקבוצה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות ופדיונות.
4. הרחבת נתח השוק של הקבוצה במוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח ומוצרי TOP FINANCE.
5. הרחבת נתח השוק של הקבוצה במוצרים המיועדים לאוכלוסיית "הגיל השלישי".
6. פיתוח מוצרים ופתרונות חדשים בתחום ביטוח החיים תוך מתן מענה מתקדם למגמות התחרות בשוק ולצרכי המבוטחים.
7. שימור מעמדה של הקבוצה במוצרי ביטוח נלווים למשכנתא.

הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג מטרות אלה הינה:

1. שיפור השירות ומערך היחסים עם סוכני החברה ולקוחותיה באמצעות בקרה ומדידה של תהליכי השירות, בחינה וייעול של תהליכי העבודה והטמעה אפקטיבית של מערכות מידע מתקדמות לניהול פוליסות ביטוח חיים והסכמי פנסיה.
2. מקסום הסינרגיה בין האגפים השונים של הקבוצה למינוף מכירות חדשות בתחום, תוך שימוש ביתרונות הקבוצה בתחום הפנסיה ובניהול נכסים.
3. הרחבת מכירות ביטוח חיים על ידי גיוס סוכנים, פיתוח מוצרים חדשים, בפרט בתחום הריסק, החיסכון הטהור והגיל השלישי.
4. ביצוע מהלכים לשימור הלקוחות תוך מתן מענה לטיפול בכספים בתום תקופת הביטוח והחיסכון וטיפול שיטתי ומוסדר בחובות של לקוחות.

5. התאמת מוצר ביטוח המשכנתא לסביבת התחרות בשוק תוך שמירה על רווחיות גבוהה.

9.1.1.2 ענף הפנסיה

היעד האסטרטגי ארוך הטווח של החברה הינו להיות גורם מוביל בשוק החיסכון ארוך הטווח הבולט באיכות השירות והמומחיות שהוא מספק ללקוחותיו, תוך חתירה לרווחיות גבוהה. במסגרת יעד אסטרטגי זה, החברה תפעל להרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, שימור תיק הפנסיה הקיים, פנייה למעסיקים חדשים תוך שמירה על רווחיות נאותה ומינוף הסינרגיה עם חברות הקבוצה.

המפה האסטרטגית של החברה מבוססת על ארבעה רבדים עיקריים - רובד פיננסי, רובד הלקוחות, רובד התהליכים ורובד הלמידה והחדשנות. הרובד הפיננסי מתייחס ליעדים של רווחיות, שווי תיק הפנסיה, נתח השוק בנכסים, נתח השוק בגבייה וחלקה בערוצי ההפצה.

רובד הלקוחות מתייחס לחמישה סוגי "בעלי עניין" העיקריים של החברה - המבוטחים, המעסיקים, ארגוני העובדים, הסוכנים והבנקים. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - רמת שירות, תשואות על הנכסים, מתן ערך מוסף על פני המתחרים, אמינות בניהול כספי הלקוחות וכדו'.

רובד התהליכים מתייחס להיבטים הבאים - טכנולוגיה, שירות, שיווק ומכירות, מוצרים ורגולציה. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - תמהיל מוצרים העונה לצרכי הלקוח, בנייה והטמעה של תפיסה שיווקית כוללת, תהליכי מכירה חדשניים, פיתוח פלטפורמות מכירה ושיווק ישירות מול לקוח הקצה, שירות המותאם לערוצי ההפצה, שירות פנים ארגוני תומך סינרגיה, מערכות תפעוליות תומכות ייעול ואמינות וכדו'.

רובד הלמידה והחדשנות מתייחס למומחיות, תרבות של מצויינות בשירות, שיפור תהליכי בקרה, התייעלות ארגונית וכדו'.

להשגת היעדים האמורים, תפעל החברה, בין היתר, להרחבת מתן השירותים הפנסיוניים, בשירותי ניהול הסדר ובביטוחי מנהלים תוך מתן פתרונות כוללים לצורכי הלקוח ומימוש פוטנציאל הסינרגיה הקיים בקבוצה.

במסגרת הרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, תפעל החברה למיקסום פוטנציאל המבוטחים המצטרפים מקרב המעסיקים הקיימים לקרנות הפנסיה שבניהולה ולמוצרים נוספים של הקבוצה.

כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני והמשך השפעת הסדרי פנסיית החובה, בשילוב החקיקה המאפשרת חיסכון פנסיוני ארוך טווח במסלול הקצבתי בלבד, פותחת בפני קרנות הפנסיה אפשרות לצירוף מבוטחים חדשים, אשר לא היו מבוטחים בעבר בקרנות פנסיה.

9.1.1.3 ענף הגמל

היעדים האסטרטגים של ענף הגמל בקבוצה הם: שמירה והגדלת נתח השוק של הקבוצה בכל תחומי הפעילות, תוך שמירה על רווחיות ואף הגדלתה, שימור מיצובה של החברה כגוף מנהל איכותי, דומיננטי, מקצועי, בעל עוצמה וניסיון ארוך טווח, מצוינות בהשקעות של הקופות, שיפור היעילות התפעולית, ניהול סל קופות מגוון ואיכותי העומד לרשות הלקוחות, מצוינות בשירות, מינוף כוחה הטכנולוגי ויכולות השיווק של הקבוצה לתחום קופות הגמל והגברת תהליכי הבקרה.

9.1.2 אסטרטגיה בביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי, המיקוד של הקבוצה בשנת 2014 יהיה בשימור מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי, בין היתר, תוך ניצול יכולותיה ואיכותה של שומרה והגדלת נתח השוק בעסקים גדולים. כמו כן, תימשך מדיניות שיפור פיזור תיק הביטוח בין הענפים השונים תוך שיפור שיעור הרווחיות. צמיחת הקבוצה בתחום זה תגיע מהגדלת כמות הסוכנים העובדים עימה, תוך ניפוי סוכנים הפסדיים לאורך זמן. בתחום הטיפול בתביעות תמשיך הקבוצה להתמקד בשירות יעיל למבוטחים תוך הרחבת השימוש במערכות ממוחשבות לייעול הטיפול בתביעות ובעבודה מול ספקים.

9.1.2.1 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

בתחום זה מתכוונת הקבוצה להתמקד בפלח השוק של הנהגים המבוגרים יותר, מתוך כוונה לשמר ולשפר את הרווחיות בתחום. המודל התעריפי של הקבוצה מכוון לצורך השגת מטרה זו. בנוסף, הקבוצה תמשיך בשמירה על השמרנות החיתומית הבאה לידי ביטוי בהימנעות מכניסה לפעילויות בעלות סיכון גבוה, כדוגמת ביטוחי אוטובוסים, אופנועים וכדומה.

9.1.2.2 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום רכב רכוש גבוה מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא לשמור על נתח זה, תוך הקפדה ושיפור התוצאות החיתומיות.

9.1.2.3 תחום ביטוח כללי אחר

תחום פעילות ביטוח רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה, תוך התמקדות בעסקים גדולים.

תחום פעילות ביטוח חבויות

ביטוחי דירקטורים ואחריות מקצועית, ימשיכו להוות מוצר מרכזי בתיק ביטוח החבויות של הקבוצה, תוך מינוף התמחות הקבוצה בפלחי שוק ספציפיים בענף זה.

באשר לענפי החבויות האחרים תמשיך הקבוצה להציע פתרון ביטוחי מקיף למבוטחים, שיכלול ביטוחי רכוש וביטוחי חבויות.

9.1.3 אסטרטגיה בתחום ביטוח בריאות

היעד של הקבוצה בביטוח בריאות הוא הרחבת נתח השוק בביטוחי הבריאות הפרטיים.

הפעולות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג יעד זה הינן:

1. פיתוח מוצרים חדשים בתחום הבריאות, תוך מענה מתקדם לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה בארץ ובעולם.
2. התמקצעות הנהלת התחום ועובדיו על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ופיתוח מקצועי וניהולי של כח האדם הקיים.
3. שיפור השירות ללקוחות ולסוכנים והעמקת הקשר עם הסוכנים.
4. שיפור המקצועיות והמומחיות של הסוכנים והעובדים באמצעות הדרכות מקצועיות במהלך כל השנה.
5. הרחבת מערך המכירות על ידי גיוס סוכנים חדשים והרחבת הפעילות של סוכנים קיימים למכירות בריאות.
6. יצירת סינרגיה עם אגפים אחרים בקבוצה על מנת למנף את מוצרי הבריאות.
7. פיתוח כלים טכנולוגיים לסוכנים.
8. שימור לקוחות הקבוצה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות.

9.1.3.1 תחום הפיננסיים

היעד בתחום הפיננסים הינו ביסוס מקור רווחיות נוסף לקבוצה שאיננו בתחום הביטוח.

הפעולות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג יעד זה הינן:

1. הגדלת נתח השוק בפעילות חברת הקרנות וחברת ניהול תיקי ההשקעות, תוך הגדלת רווחיות הקבוצה.
2. בניית מותג של בית השקעות מקצועי ומוביל בתחומו.
3. השאת תשואה ללקוחות.
4. פיתוח מערך בקרה יעיל לצורך עמידה בדרישות הדין והרגולציה.

9.1.4 בקרה

בכוונת הקבוצה להמשיך ולהשקיע משאבים לשיפור מערך הבקרה הכולל בקבוצה ובפרט באגפים העסקיים וכן לצורך חיזוק הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי. השקעת המשאבים תהיה במונחי כוח אדם, כמו גם באמצעים מיכוניים ותוך הטמעה של מתודולוגיות מקובלות בתחום זה.

10. אירועים לאחר תאריך מאזן

10.1 דירוג כתבי התחייבות של החברה וחברות הבנות

בחודש ינואר 2014, לאחר תאריך המאזן, פרסמה מידרוג, דוחות מעקב אחר דירוג כתבי ההתחייבות של החברה וחברות הבנות שלה. לפירוט נוסף בנושא דירוג כתבי התחייבות של החברה וחברות הבנות, ראה סעיף 8 לעיל.

10.2 גיוס הון משני

בחודש מרס 2014, אישר דירקטוריון מנורה ביטוח לגייס חוב בהיקף של עד 250 מיליון ש"ח, ישירות ו/או באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (חברה נכדה של החברה) מגורמים חיצוניים, בדרך של הנפקת כתבי התחייבות נדחים, העונה להגדרת "הון משני מורכב" בהתאם להוראות הדין והנחיות המפקח, וזאת בהתבסס על דירוג של חברת "מידרוג". בהמשך לאמור, הסמיך דירקטוריון מנורה ביטוח את הנהלת החברה לפעול למימוש ההחלטה, לפי שיקול דעתה, בכל דרך שתראה לנכון ובכלל זה לחתום על כל מסמך ו/או התחייבות, לרבות התקשרות עם גורמים מייעצים ונאמן לכתבי ההתחייבות, והכל לצורך מימוש ההחלטה כאמור, ובכפוף לאישור המפקח.

הדירקטוריון מביע את הערכתו להנהלת החברה, מנהליה, סוכניה ועובדיה על עבודתם ותרומתם להישגי הקבוצה.

גדליה דורון, **יו"ר הדירקטוריון (זמני)**	**ארי קלמן,** **מנהל כללי**

תל אביב, 25 במרס, 2014

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ג':
דוחות כספיים

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים

ליום 31 בדצמבר, 2013

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר, 2013

תוכן העניינים

	עמוד
דוח רואה החשבון המבקר בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי	2
דוח רואה החשבון המבקר	3
דוחות מאוחדים על המצב הכספי	4-5
דוחות מאוחדים על רווח או הפסד	6
דוחות מאוחדים על הרווח הכולל	7
דוחות מאוחדים על השינויים בהון	8-10
דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים	11-14
באורים לדוחות הכספיים מאוחדים	15-227
נספח לדוחות הכספיים המאוחדים - מידע אודות השקעות פיננסיות אחרות	228-230

- - - - - - - - -

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 6706703
טל. +972-3-6232525
פקס +972-3-5622555
ey.com

Building a better working world

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי

בהתאם לסעיף 29 ב (ג) בתקנות ניירות ערך
(דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970

ביקרנו רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של מנורה מבטחים החזקות בע"מ וחברות בנות (להלן - החברה) ליום 31 בדצמבר, 2013. רכיבי בקרה אלה נקבעו כמוסבר בפיסקה הבאה. הדירקטוריון וההנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי המצורפת לדוח התקופתי לתאריך הנ"ל. אחריותנו היא לחוות דעה על רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי שבוקרו על ידינו נקבעו בהתאם לתקן ביקורת 104 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי", על תיקוניו (להלן - תקן ביקורת 104).
רכיבים אלה הינם: 1) בקרות ברמת הארגון, לרבות בקרות על תהליך העריכה והסגירה של דיווח כספי ובקרות כלליות של מערכות מידע; 2) בקרות על תהליכים שהינם מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי של חברה מאוחדת – מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ושל חברות מאוחדות מהותיות נוספות (להלן - רכיבי הבקרה המבוקרים).

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקן ביקורת 104. על-פי תקן זה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה לזהות את רכיבי הבקרה המבוקרים ולהשיג מידה סבירה של ביטחון אם רכיבי בקרה אלה קויימו באופן אפקטיבי מכל הבחינות המהותיות. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, זיהוי רכיבי הבקרה המבוקרים, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית ברכיבי הבקרה המבוקרים, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של אותם רכיבי בקרה בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו, לגבי אותם רכיבי בקרה, כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. ביקורתנו התייחסה רק לרכיבי הבקרה המבוקרים, להבדיל מבקרה פנימית על כלל התהליכים המהותיים בקשר עם הדיווח הכספי, ולפיכך חוות דעתנו מתייחסת לרכיבי הבקרה המבוקרים בלבד. כמו כן, ביקורתנו לא התייחסה להשפעות הדדיות בין רכיבי הבקרה המבוקרים לבין כאלה שאינם מבוקרים ולפיכך, חוות דעתנו אינה מביאה בחשבון השפעות אפשריות כאלה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו בהקשר המתואר לעיל.

בשל מגבלות מובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי בכלל, ורכיבים מתוכה בפרט, עשויים שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה באופן אפקטיבי, מכל הבחינות המהותיות, את רכיבי הבקרה המבוקרים ליום 31 בדצמבר, 2013.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר, 2013 ו-2012 ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011 והדוח שלנו, מיום 25 במרס, 2014, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים מאוחדים בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי חשבון אחרים וכן הפניית תשומת לב לאמור בבאור 39 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

תל אביב,
25 במרס, 2014

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 6706703
טל. +972-3-6232525
פקס +972-3-5622555
ey.com

Building a better working world

דוח רואי החשבון המבקרים

לבעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של מנורה מבטחים החזקות בע"מ והחברות הבנות שלה (להלן - החברה), לימים 31 בדצמבר, 2013 ו- 2012, ואת הדוחות המאוחדים על רווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברה מאוחדת אשר נכסיה הכלולים באיחוד אינם מהותיים לכלל הנכסים המאוחדים לימים 31 בדצמבר 2013 ו- 2012, והכנסותיה הכלולות באיחוד לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011, אינן מהותיות לכלל ההכנסות המאוחדות. וכן, לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות המוצגות על בסיס השווי המאזני, אשר ההשקעה בהן, בניכוי עודף הפסדים על השקעות, לימים 31 בדצמבר, 2013 ו- 2012 הסתכמה לסך של 125,210 אלפי ש"ח ולסך של 117,603 אלפי ש"ח, בהתאמה, ואשר חלקה של החברה ברווחי החברות הנ"ל הסתכם לסך של 1,500 אלפי ש"ח, 7,930 אלפי ש"ח ו- 13,298 אלפי ש"ח, לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה נדרש מאתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על-ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי המאוחד לימים 31 בדצמבר, 2013 ו- 2012, ואת תוצאות הפעולות המאוחדות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים המאוחדים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על תאגיד המאחד חברות ביטוח.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 39(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקן ביקורת 104 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי", רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר, 2013, והדוח שלנו מיום 25 במרס, 2014 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על קיומם של אותם רכיבים באופן אפקטיבי.

תל-אביב,
25 במרס, 2014

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

נכסים

		ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	באור	אלפי ש"ח	
נכסים בלתי מוחשיים	5	1,153,540	1,172,375
נכסי מסים נדחים	22	1,670	822
הוצאות רכישה נדחות	6	1,192,005	1,054,497
רכוש קבוע	7	462,148	420,684
השקעות בחברות כלולות	8	215,059	187,079
נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	9	70,962	-
נדל"ן להשקעה אחר	9	237,092	194,797
נכסי ביטוח משנה	16,17	1,527,152	1,558,467
נכסי מסים שוטפים	22	109,869	150,091
חייבים ויתרות חובה	10	116,515	127,129
פרמיות לגבייה	11	620,844	573,062
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	12	15,356,585	13,064,643
השקעות פיננסיות אחרות:	13		
נכסי חוב סחירים		4,377,476	4,311,740
נכסי חוב שאינם סחירים		10,450,130	10,181,867
מניות		241,168	265,877
אחרות		707,951	578,522
סך כל השקעות פיננסיות אחרות		15,776,725	15,338,006
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	14א'	753,834	619,096
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	14ב'	601,165	395,690
סך כל הנכסים		38,195,165	34,856,438
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12	16,278,352	13,772,582

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

הון והתחייבויות

		ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	באור	אלפי ש"ח	
הון	15		
הון מניות		99,429	99,429
פרמיה על מניות		332,985	332,985
קרנות הון		225,491	250,332
יתרת עודפים		2,266,968	1,934,112
סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה		2,924,873	2,616,858
זכויות שאינן מקנות שליטה		9,755	10,001
סך כל ההון		2,934,628	2,626,859
התחייבויות			
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	16,18-21	15,624,942	15,068,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	17,19-21	16,180,607	13,720,390
התחייבויות בגין מסים נדחים	22	184,664	134,908
התחייבות בשל הטבות לעובדים	23	144,148	142,540
התחייבויות בגין מסים שוטפים	22	5,069	8,016
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	8	19,809	914
זכאים ויתרות זכות	24	1,497,451	1,348,325
התחייבויות פיננסיות	25	1,603,847	1,806,085
סך כל ההתחייבויות		35,260,537	32,229,579
סך כל ההון וההתחייבויות		38,195,165	34,856,438

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

25 במרס, 2014			
תאריך אישור הדוחות הכספיים	גדליה דורון יו"ר הדירקטוריון (זמני)	ארי קלמן מנהל כללי	שי קומפל מנהל כספים

	באור	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2013	2012	2011
		אלפי ש"ח [למעט נתוני רווח נקי למניה]		
פרמיות שהורווחו ברוטו		5,098,219	4,650,936	4,300,059
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה		928,499	862,024	878,433
פרמיות שהורווחו בשייר	26	4,169,720	3,788,912	3,421,626
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	27	2,730,010	2,401,573	266,093
הכנסות מדמי ניהול	28	794,990	618,409	584,214
הכנסות מעמלות	29	217,310	207,888	206,099
הכנסות אחרות	30	1,850	1,182	1,728
סך כל ההכנסות		7,913,880	7,017,964	4,479,760
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו		5,732,270	5,589,582 *)	3,221,192
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח		(484,443)	(726,259)	(570,700)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	31	5,247,827	4,863,323	2,650,492
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	32	1,117,309	1,019,940 *)	929,334
הוצאות הנהלה וכלליות	33	721,396	635,051 *)	649,068 *)
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	5	26,429	41,932	30,292
הוצאות מימון	35	131,026	127,440	143,905
סך כל ההוצאות		7,243,987	6,687,686	4,403,091
חלק ברווחי חברות כלולות	8	6,171	23,745	15,765
רווח לפני מסים על ההכנסה		676,064	354,023	92,434
מסים על ההכנסה	22	243,381	78,283 *)	53,130 *)
רווח נקי		432,683	275,740	39,304
מיוחס ל:				
בעלי המניות של החברה		430,925	274,090	38,820
זכויות שאינן מקנות שליטה		1,758	1,650	484
רווח נקי		432,683	275,740	39,304
רווח נקי למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה (בש"ח)	36	6.81	4.33	0.61

*) יישום למפרע, ראה באור 2.כה.1 בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווח נקי	432,683	275,740 *)	39,304 *)
רווח (הפסד) כולל אחר:			
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד			
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	(12,175)	(3,197)	9,528
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	116,007	256,335	(198,664)
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	(133,894)	(52,186)	7,935
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	2,968	26,567	47,185
חלק ברווח (הפסד) כולל אחר, נטו של חברות כלולות	(3,393)	2,430	(1,764)
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד	(30,487)	229,949	(135,780)
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(5,351)	82,739	(44,288)
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, נטו, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד	(25,136)	147,210	(91,492)
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד			
רווח (הפסד) אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	2,896	(8,445) *)	(1,449) *)
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	965	(2,932) *)	(445) *)
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד	1,931	(5,513)	(1,004)
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	(23,205)	141,697	(92,496)
סך-הכל רווח (הפסד) כולל	409,478	417,437	(53,192)
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	407,720	415,787	(53,676)
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,758	1,650	484
	409,478	417,437	(53,192)

*) יישום למפרע, ראה באור 2.כה.1 בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2013	99,429	332,985	39,866	192,917	3,856	13,693	1,934,112	2,616,858	10,001	2,626,859
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	430,925	430,925	1,758	432,683
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	(12,175)	-	-	(12,175)	-	(12,175)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	116,007	-	-	-	116,007	-	116,007
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(133,894)	-	-	-	(133,894)	-	(133,894)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	2,968	-	-	-	2,968	-	2,968
רווח אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	-	-	-	-	-	2,896	2,896	-	2,896
חלק בהפסד כולל אחר, נטו של חברות כלולות	-	-	-	-	(2,659)	(734)	-	(3,393)	-	(3,393)
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	217	5,017	117	(965)	4,386	-	4,386
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(14,702)	(9,817)	(617)	1,931	(23,205)	-	(23,205)
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	(14,702)	(9,817)	(617)	432,856	407,720	1,758	409,478
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	295	-	-	-	-	295	-	295
דיבידנד שחולק	-	-	-	-	-	-	(100,000)	(100,000)	(2,004)	(102,004)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	99,429	332,985	40,161	178,215	(5,961)	13,076	2,266,968	2,924,873	9,755	2,934,628

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	99,429	332,985	39,086	45,533	4,030	13,693	1,665,535	2,200,291	8,351	2,208,642
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	274,090	274,090	1,650	275,740
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	(3,197)	-	-	(3,197)	-	(3,197)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	256,335	-	-	-	256,335	-	256,335
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(52,186)	-	-	-	(52,186)	-	(52,186)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	26,567	-	-	-	26,567	-	26,567
הפסד אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	-	-	-	-	-	(8,445) *	(8,445)	-	(8,445)
חלק ברווח כולל אחר, נטו של חברות כלולות	-	-	-	-	2,430	-	-	2,430	-	2,430
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(83,332)	593	-	2,932 *	(79,807)	-	(79,807)
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	147,384	(174)	-	(5,513)	141,697	-	141,697
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	147,384	(174)	-	268,577	415,787	1,650	417,437
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	780	-	-	-	-	780	-	780
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	99,429	332,985	39,866	192,917	3,856	13,693	1,934,112	2,616,858	10,001	2,626,859

*) יישום למפרע, ראה באור 2.כה.1 בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).
הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	99,429	332,985	37,758	141,627	(572)	13,693	1,627,719	2,252,639	7,867	2,260,506
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	38,820	38,820	484	39,304
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	9,528	-	-	9,528	-	9,528
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	(198,664)	-	-	-	(198,664)	-	(198,664)
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	7,935	-	-	-	7,935	-	7,935
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	47,185	-	-	-	47,185	-	47,185
הפסד אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	-	-	-	-	-	(1,449) *	(1,449)	-	(1,449)
חלק בהפסד כולל אחר, נטו של חברות כלולות	-	-	-	-	(1,764)	-	-	(1,764)	-	(1,764)
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	47,450	(3,162)	-	445 *	44,733	-	44,733
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(96,094)	4,602	-	(1,004)	(92,496)	-	(92,496)
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	(96,094)	4,602	-	37,816	(53,676)	484	(53,192)
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,328	-	-	-	-	1,328	-	1,328
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	99,429	332,985	39,086	45,533	4,030	13,693	1,665,535	2,200,291	8,351	2,208,642

*) יישום למפרע, ראה באור 2.כה.1 בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).
הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	נספח	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2013	2012	2011
		אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת	(א)	905,890	759,811	679,386
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה				
השקעות בחברות כלולות		(28,281)	(50,464)	(73,692)
השקעה ברכוש קבוע		(81,015)	(137,103)	(151,849)
השקעה בנכסים בלתי מוחשיים		(156,630)	(131,715)	(128,201)
תמורה ממימוש (רכישות) השקעות פיננסיות על ידי חברות הקבוצה שאינן חברות ביטוח, נטו		46,357	(16,153)	(124,373)
החזר הלוואות שניתנו לחברות כלולות		(13,417)	9,036	2,361
דיבידנד שהתקבל מחברות כלולות		2,128	1,113	3,049
תמורה ממימוש רכוש קבוע		3,292	4,554	4,219
רכישת נכסים, נטו	(ד)	-	(34,336)	-
רכישת פעילויות		(1,136)	-	(30,475)
מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה		(228,702)	(355,068)	(498,961)
תזרימי מזומנים מפעילות מימון				
קבלת התחייבויות פיננסיות		71	-	301,048
פירעון התחייבויות פיננסיות		(229,164)	(224,039)	(152,078)
דיבידנד ששולם לבעלי מניות החברה		(100,000)	-	-
דיבידנד ששולם לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה		(2,004)	-	-
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון		(331,097)	(224,039)	148,970
הפרשי שער בגין יתרות מזומנים ושווי מזומנים		(5,878)	(2,827)	3,948
עליה במזומנים ושווי מזומנים		340,213	177,877	333,343
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	(ב)	1,014,786	836,909	503,566
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	(ג)	1,354,999	1,014,786	836,909

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת			
רווח נקי	432,683	275,740 *)	39,304 *)
התאמות לסעיפי רווח והפסד:			
חלק החברה ברווחי חברות כלולות	(6,171)	(23,745)	(15,765)
הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	(1,563,215)	(1,487,699)	689,859
הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות:			
נכסי חוב סחירים	(273,290)	(267,556)	(526,844)
נכסי חוב שאינם סחירים	(756,391)	(623,083)	(711,349)
מניות	(57,565)	(11,106)	(2,756)
אחרות	(32,374)	(80,935)	83,149
	(1,119,620)	(982,680)	(1,157,800)
הוצאות מימון בגין התחייבויות פיננסיות	115,254	112,911	122,824
הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע	(139)	166	106
ירידה בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	858	-	-
עליה בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה אחר	(6,979)	(9,934)	(16,806)
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	-	11,700	-
פחת והפחתות:			
רכוש קבוע	36,710	31,721	30,207
נכסים בלתי מוחשיים	157,092	126,589	102,277

*) יישום למפרע, ראה באור 2.כה.1 בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת (המשך)			
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	2,460,217	1,930,126	(117,932)
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	556,541	666,953	595,733
עסקאות תשלום מבוסס מניות	1,788	1,177	3,179
שינוי בנכסי ביטוח משנה	31,315	(186,957)	(34,169)
שינוי בהוצאות רכישה נדחות	(137,508)	(114,785)	(56,215)
מסים על ההכנסה	243,381	78,283 *)	53,130 *)
שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:			
השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:			
רכישת נדל"ן להשקעה	(67,747)	-	-
רכישות, נטו של השקעות פיננסיות	(1,284,258)	(705,945)	(796,857)
השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה:			
רכישת נדל"ן להשקעה	(33,856)	(48)	(20)
תמורה ממימוש נדל"ן להשקעה	-	1,436	2,625
תמורה ממימוש (רכישות), נטו של השקעות פיננסיות	(79,239)	(147,772)	284,114
פרמיות לגבייה	(47,782)	(25,460)	(22,527)
חייבים ויתרות חובה	9,268	138,632	(150,392)
זכאים ויתרות זכות	247,782	76,931	101,436
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	4,504	3,186 *)	10,838 *)
סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת	(481,804)	(505,214)	(372,155)
מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה עבור:			
ריבית ששולמה	(88,364)	(101,346)	(92,999)
ריבית שהתקבלה	1,052,651	1,113,363	1,054,140
מסים ששולמו	(244,220)	(194,879)	(165,405)
מסים שהתקבלו	87,267	53,933	66,855
דיבידנד שהתקבל	147,677	118,214	149,646
	955,011	989,285	1,012,237
סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת	905,890	759,811	679,386

*) יישום למפרע, ראה באור 2.כה.1 בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
(ב) מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה			
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	619,096	535,315	67,575
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	395,690	301,594	435,991
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	1,014,786	836,909	503,566
(ג) מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה			
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	753,834	619,096	535,315
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	601,165	395,690	301,594
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	1,354,999	1,014,786	836,909
(ד) רכישת נכסים, נטו (באור 4)			
נכסי מסים נדחים	-	32,477	-
חייבים ויתרות חובה	-	166	-
השקעות פיננסיות אחרות	-	26,241	-
זכאים ויתרות זכות	-	(2,721)	-
התחייבויות פיננסיות	-	(21,827)	-
סה"כ	-	34,336	-
(ה) פעילות שלא במזומן			
רכישת נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה ונדל"ן להשקעה אחר כנגד זכאים ויתרות זכות	6,107	-	-
רכישת נכסים בלתי מוחשיים כנגד זכאים ויתרות זכות	-	19,509	-
רכישת רכוש קבוע כנגד זכאים ויתרות זכות	-	1,271	48,722
רכישת פעילות כנגד תמורה מותנית	-	-	6,694

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

פירוט לביאורים:

באור	שם הבאור	עמוד
1	כללי	16
2	עיקרי המדיניות החשבונאית	17
3	מגזרי פעילות	47
4	רכישת החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ	59
5	נכסים בלתי מוחשיים	60
6	הוצאות רכישה נדחות	62
7	רכוש קבוע	64
8	השקעות בחברות מוחזקות	66
9	נדל"ן להשקעה	72
10	חייבים ויתרות חובה	74
11	פרמיות לגבייה	75
12	השקעות פיננסיות בגין חוזים תלויי תשואה	76
13	השקעות פיננסיות אחרות	79
14	מזומנים ושווי מזומנים	88
15	הון ודרישות הון	89
16	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	96
17	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	97
18	התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	98
19	נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	108
20	נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות	116
21	תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וחוזי ביטוח בריאות, ברוטו	119
22	מסים על ההכנסה	120
23	נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים	126
24	זכאים ויתרות זכות	130
25	התחייבויות פיננסיות	131
26	פרמיות שהורווחו בשייר	137
27	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	138
28	הכנסות מדמי ניהול	140
29	הכנסות מעמלות	141
30	הכנסות אחרות	141
31	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	142
32	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	142
33	הוצאות הנהלה וכלליות	143
34	תשלום מבוסס מניות	143
35	הוצאות מימון	146
36	רווח למניה	147
37	ניהול סיכונים	147
38	יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים	199
39	התחייבויות תלויות והתקשרויות	209
40	אירוע מהותי בתקופת הדוח	227

באור 1: - כללי

א. תיאור כללי של הקבוצה ופעילותה

מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה) הינה חברה ציבורית אשר מניותיה רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב יפו. בעלי מניותיה העיקריים של החברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים בנאמנות עבור יורשות (שתי בנותיו) המנוח מר מנחם גורביץ והמחזיקות (ביחד) בכ- 61.86% ממניות החברה. החברה פועלת באמצעות חברות בשליטתה בכל ענפי הביטוח העיקריים ובכללם ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים, פנסיה וגמל), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בנוסף עוסקת החברה באמצעות חברות בשליטתה בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברה בשליטתה המלאה.

החברה הינה תושבת ישראל, אשר נתאגדה בישראל וכתובתה הרשמית הינה אלנבי 115, תל-אביב יפו.

ב. שינויי מבנה בקבוצה

1. ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה חברה מאוחדת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן - מנורה ביטוח), את מלוא החזקותיה במנורה מבטחים פנסיה בע"מ כדיבידנד בעין לחברה.

2. ביום 4 במרס, 2012, השלימה מנורה ביטוח עסקה לרכישת 100% ממניות החברה לפיתוח התעשייה בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ) (להלן - הבנק). עם השלמת הרכישה, מוזג הבנק לתוך מנורה ביטוח, ראה ביאור 4 להלן.

3. ביום 31 בינואר, 2013, חילקה מנורה ביטוח את מלוא החזקותיה במניות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן - שומרה ביטוח), בצירוף שטרי ההון שהונפקו לה ע"י שומרה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה.

4. ביום 31 בדצמבר, 2013, הושלם הליך של שינוי מבני, אשר במסגרתו העבירה מנורה מבטחים פיננסים בע"מ את מלוא החזקותיה במנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן - מבטחים גמל) למנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן - מבטחים פנסיה), מבטחים גמל מוזגה לתוך מבטחים פנסיה, אשר הפכה להיות החברה המנהלת של קופות הגמל שבניהול מבטחים גמל, ומבטחים גמל התחסלה ללא פירוק. בהמשך למיזוג כאמור, שונה שמה של מבטחים פנסיה למנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ.

ג. הגדרות

בדוחות כספיים אלה -

החברה	-	מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
חברות מאוחדות	-	חברות אשר לחברה שליטה בהן ואשר דוחותיהן מאוחדים עם דוחות החברה.
חברות כלולות	-	חברות ושותפויות אשר לחברה השפעה מהותית בהן ואינן חברות מאוחדות, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.
חברות מוחזקות	-	חברות מאוחדות, חברה מאוחדת בשליטה משותפת וחברות כלולות.
הקבוצה	-	החברה והחברות המוחזקות שלה.
צדדים קשורים	-	כהגדרתם ב-IAS 24.

באור 1: - כללי (המשך)

ג. הגדרות (המשך)

בעלי עניין ובעל שליטה	- כהגדרתם בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.
המפקח	- המפקח על הביטוח.
חוק הפיקוח	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.
תקנות ההון	- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקונן.
תקנות דרכי השקעה	- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001, על תיקונן.
תקנות כללי השקעה	- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012, על תיקונן.
תקנות פרטי דין וחשבון	- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, על תיקונן.
חוזי ביטוח	- חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות או לשפות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
חוזי השקעה	- פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח, לרבות הפקדות לקופות גמל מבטיחות תשואה.
חוזים תלויי תשואה	- חוזי ביטוח וחוזי השקעה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות, בהם ההתחייבויות צמודות לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה).
נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	- סך כל הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
התחייבויות בגין חוזי ביטוח	- עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח בריאות וביטוח כללי.
נכסי ביטוח משנה	- חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
פרמיות	- פרמיות לרבות דמים.
פרמיות שהורווחו	- פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.
מדד	- מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
דולר	- דולר ארה"ב.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים

1. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים המאוחדים ערוכים על בסיס העלות, למעט נדל"ן להשקעה, נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נכסים והתחייבויות פיננסיות הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, התחייבויות ביטוחיות ונכסי ביטוח משנה, נכסי מיסים נדחים, השקעות בחברות כלולות ונכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים (המשך)

2. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

דוחות כספיים אלו נערכו בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני IFRS).
כמו כן, הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו בחוק הפיקוח, התקנות שהותקנו על פיו והוראות המפקח, וכן בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על תאגיד המאחד חברות ביטוח.

3. תקופת המחזור התפעולי

תקופת המחזור התפעולי הרגיל של הקבוצה, הכוללת בעיקר מוסדות כספיים, עולה בעיקרה על שנה, במיוחד בהתייחס לעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, לעסקי סיעוד ומחלות ואשפוז ולעסקי ביטוח כללי בעלי זנב ארוך.

4. מדיניות חשבונאית עקבית ויישום לראשונה של תקני IFRS

המדיניות החשבונאית יושמה בדוחות הכספיים באופן עקבי בכל התקופות המוצגות, למעט אם נכתב אחרת.

5. מבנה הדיווח הנוכחי

הדוחות על המצב הכספי, הכוללים בעיקר את הנכסים וההתחייבויות של חברות ביטוח מאוחדות, הוצגו לפי סדר נזילות ללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, המספקת מידע מהימן ורלוונטי יותר, תואמת את הנחיות IAS 1 והנחיות המפקח.

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים

השיקולים

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה שקלה ההנהלה את הנושאים הבאים, שלהם ההשפעה המהותית ביותר על הסכומים שהוכרו בדוחות הכספיים המאוחדים:

1. סיווג חוזי ביטוח וחוזי השקעה

חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה עם מבוטח או עם קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, האם הוא כרוך בלקיחת סיכון ביטוחי משמעותי על מנת לסווגו כחוזה ביטוח, או לחילופין כחוזה השקעה.

2. סיווג ויעוד ההשקעות הפיננסיות

הנהלת הקבוצה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג ולייעד את ההשקעות הפיננסיות לקבוצות הבאות:

- נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- השקעות המוחזקות לפדיון.
- הלוואות וחייבים.
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

3. שליטה אפקטיבית

הקבוצה מעריכה אם קיימת לה שליטה בחברה שבה היא מחזיקה פחות ממרבית זכויות ההצבעה, בין היתר, על פי החלק שהיא מחזיקה בזכויות ההצבעה ביחס לחלק שמחזיקים בעלי זכויות הצבעה אחרים ואופן פיזור של ההחזקות האחרות וכן דפוסי ההצבעה באסיפות בעלי המניות הקודמות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

השיקולים (המשך)

4. רכישת חברות בנות שאינן צירופי עסקים

במועד רכישת חברות בנות ופעילויות, החברה מעריכה האם הרכישה מהווה צירוף עסקים בהתאם ל- IFRS 3. הערכה זו מתבססת על הנסיבות הבאות המצביעות על רכישת עסק: מספר רב של נכסים שנרכשו, קיומם של שירותים נלווים בהיקף רחב הקשורים בתפעול הנכס ומורכבות ניהול הנכס.

אומדנים והנחות

בעת הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הנהלת הקבוצה להפעיל שיקול דעת ולהסתייע באומדנים, הערכות והנחות המשפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות, הכנסות והוצאות. האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. השינויים באומדנים החשבונאיים נזקפים בתקופה בה נעשה השינוי באומדן.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים המאוחדים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחושבו על ידי הקבוצה, ואשר שינוי מהותי באומדנים ובהנחות עשוי לשנות את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים המאוחדים בשנה העוקבת:

1. ירידת ערך נכסים לא פיננסיים לרבות מוניטין

הקבוצה בוחנת בכל מועד דיווח אם אירעו אירועים או חלו שינויים בנסיבות המצביעים על כך שחלה ירידת ערך באחד או יותר מהנכסים הלא פיננסיים. בהתקיים סימנים לירידת ערך, נערכת בחינה באם הסכום בר ההשבה גבוה מערכו בספרים של הנכס, ובמידת הצורך נרשמת הפרשה לירידת ערך עד גובה הסכום שהינו בר השבה. היוון תזרימי המזומנים מחושב לפי שיעור היוון המשקף את הערכות השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתייחסים לנכס. קביעת האומדנים של תזרימי המזומנים מתבססת על ניסיון העבר של נכס זה או נכסים דומים, ועל מיטב הערכת הקבוצה לגבי התנאים הכלכליים שישררו במהלך יתרת אורך חייו השימושיים של הנכס. כמו כן, הקבוצה בוחנת ירידת ערך של מוניטין לפחות אחת לשנה. הבחינה מחייבת את ההנהלה לבצע אומדן של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים לנבוע משימוש מתמשך ביחידה מניבת המזומנים שאליה הוקצה המוניטין. כמו כן נדרשת ההנהלה לאמוד שיעור ניכיון מתאים לתזרימי מזומנים אלה.

2. קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים לא סחירים

השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים.

השווי ההוגן של קרנות השקעה נקבע על פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות. השווי ההוגן של מניות לא סחירות נקבע על פי הערכת שווי של מומחה. השווי ההוגן של אופציות ומכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

3. ירידת ערך של השקעות פיננסיות

כאשר קיימת ראיה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, או בגין נכסים פיננסיים שסווגו כזמינים למכירה, סכום ההפסד נזקף לדוח רווח והפסד. ראה סעיף יג.1. להלן.
בכל תאריך דיווח הקבוצה בוחנת האם קיימת ראייה אובייקטיבית כאמור.

4. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה מוצג לפי שווי הוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות שימוש בטכניקות הערכה והנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. אם ניתן, נקבע השווי ההוגן בהתאם לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

4. נדל"ן להשקעה (המשך)

במדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה נדרשים מעריכי השווי והנהלת הקבוצה להשתמש בהנחות מסוימות לגבי שיעורי התשואה הנדרשים לגבי נכסי הקבוצה, מחירי ההשכרה העתידיים, שיעורי התפוסה, חידושי חוזים, הסתברות להשכרת שטחים פנויים, הוצאות תפעול הנכסים, איתנותם הפיננסית של השוכרים והשלכות הנובעות מהשקעות שתידרשנה לפיתוח עתידי, על מנת להעריך את תזרימי המזומנים העתידיים מהנדל"ן.

5. קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות

ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת אחת לשנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בסעיף ה.1.ה) להלן. אם תחת הנחות אלו לא תתקיים ברות ההשבה, יתכן שיהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

6. התחייבויות בגין חוזי ביטוח

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הנחות המפורטות בבאור 37(5)(ב') להלן לגבי ביטוח חיים וביטוח בריאות ובבאור 37(5)(ג') להלן לגבי ביטוח כללי.

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נגזרות בעיקר מניסיון העבר ומבוססות על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח. לגבי ניתוחי רגישות של הסיכון הביטוחי בביטוח חיים ובביטוח בריאות ראה באור 37(5)(ב')(5) להלן.

7. תביעות משפטיות

כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות, תובענות ייצוגיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו נגד הקבוצה, הסתמכה הקבוצה על חוות דעת יועציה המשפטיים. הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים. מאחר שתוצאות התביעות תקבענה בבתי המשפט, עלולות התוצאות להיות שונות מהערכות אלה. ראה מידע נוסף בסעיף יח' ובבאור 39(א) להלן.

בנוסף לתביעות האמורות, חשופה הקבוצה לטענות /תביעות משפטיות שטרם נטענו / הוגשו, וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים, בין היתר, באמצעות פניות לקוחות לגורמים בקבוצה ובמיוחד לממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד המפקח, ובאמצעות תביעות שאינן ייצוגיות המוגשות לבתי המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה, אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשויות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות / תביעות שטרם הוגשו, מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני בו מצוי בירור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב בו טרם הוגשה התביעה.

8. הטבות לעובדים לאחר סיום העסקה

התחייבות בגין תוכניות הטבה מוגדרות לאחר סיום העסקה נקבעת תוך שימוש בטכניקות הערכה אקטואריות. חישוב ההתחייבות כרוך בקביעת הנחות בין השאר לגבי שיעורי היוון, שיעורי תשואה צפויים על נכסים, שיעור עליית השכר ושיעורי תחלופת עובדים. יתרת ההתחייבויות עשויה להיות מושפעת בצורה משמעותית אם יחולו שינויים באומדנים אלו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

9. נכסי מסים נדחים

נכסי מסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים, שטרם נוצלו, במידה וצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש אומדן של ההנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מסים נדחים ואת סכום נכס המסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה.

10. קביעת השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות נקבע באמצעות מודל תמחור אופציות. הנחות המודל כוללות את מחיר המניה, מחיר המימוש, תנודתיות צפויה, אורך החיים הצפוי, דיבידנד צפוי ושיעור ריבית חסרת סיכון. ראה מידע נוסף בסעיף יז. להלן.

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. מטבע הפעילות ומטבע ההצגה

מטבע ההצגה של הדוחות הכספיים ומטבע הפעילות של החברה הינם ש"ח.
מטבע פעילות הוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת החברה ואת עסקאותיה. מטבע הפעילות, נקבע בנפרד עבור כל חברה בקבוצה, לרבות חברות כלולות, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה, חברה זו מהווה פעילות חוץ שנתוני דוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים המאוחדים כדלקמן:

א) נכסים והתחייבויות בכל תאריך דיווח (כולל מספרי השוואה) מתורגמים לפי שער סגירה של תאריך הדיווח הרלוונטי.

ב) הכנסות והוצאות לתקופות המוצגות בדוח רווח והפסד (כולל מספרי השוואה) מתורגמות לפי שערי חליפין ממוצעים בתקופות המוצגות; אולם, במקרים בהם חלו תנודות משמעותיות בשערי החליפין, הכנסות והוצאות מתורגמות לפי שערי החליפין כפי שהיו במועד העסקאות עצמן.

ג) הון מניות, קרנות הון ותנועות הוניות אחרות מתורגמים לפי שער החליפין במועד התהוותם.

ד) יתרת הרווח (הפסד) מתורגמת בהתבסס על יתרת הפתיחה שתורגמה לפי שער החליפין לאותו מועד ותנועות רלוונטיות מהותיות נוספות (כגון: דיבידנד) במשך התקופה שתורגמו כאמור בסעיפים ב) ו-ג) לעיל.

ה) כל הפרשי התרגום שנוצרו נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לסעיף נפרד בהון, בקרן הון "התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ".

הלוואות בינחברתיות בקבוצה, אשר אין כוונה לסלקן והן אינן צפויות להיפרע בעתיד הנראה לעין, ולפיכך מהוות במהותן חלק מההשקעה בפעילות חוץ, מטופלות כחלק מההשקעה, כאשר הפרשי שער הנובעים מהלוואות אלו (בניכוי השפעת המס) נזקפים לאותו סעיף בהון, כאמור בסעיף ה) לעיל.

2. עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ

עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה לראשונה בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה לראשונה, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך דיווח למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער נזקפים לדוח רווח והפסד, למעט הפרשי שער בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה שאינם מכשירי חוב, הנזקפים לקרן הון עד למועד המימוש.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ (המשך)

3. פריטים כספיים צמודי מדד

נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינוים במדד מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך דיווח, בהתאם לתנאי ההסכם. הפרשי הצמדה הנובעים מההתאמה כאמור נזקפים לדוח רווח והפסד.

ד. דוחות כספיים מאוחדים

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות של חברות שלחברה יש שליטה בהן (חברות בנות). שליטה מתקיימת כאשר לחברה יש כח השפעה על הישות המושקעת, חשיפה או זכויות לתשואות משתנות כתוצאה ממעורבותה בישות המושקעת וכן היכולת להשתמש בכח שלה כדי להשפיע על סכום התשואות שינבע מהישות המושקעת. בבחינת שליטה מובאת בחשבון השפעת זכויות הצבעה פוטנציאליות רק אם הן ממשיות.

בבחינת השליטה נלקחו גם בחשבון הסיכונים שנושאת הקבוצה בהבטחת התשואה של זכויות עמיתים בקופות גמל.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הבנות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הבנות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של החברה. יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין חברות הקבוצה בוטלו במלואם בדוחות הכספיים המאוחדים.

זכויות שאינן מקנות שליטה בגין חברת בנות מייצגות את ההון בחברות הבנות שאינו ניתן לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה האם. הזכויות שאינן מקנות שליטה מוצגות בנפרד במסגרת ההון של החברה. רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לחברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה.

מימוש החזקה בחברת בת ללא איבוד שליטה, מוכר כשינוי בהון. בעת מימוש ההחזקה בחברה בת תוך איבוד שליטה, החברה:

- גורעת את הנכסים (לרבות מוניטין) ואת ההתחייבויות של חברת הבת במלואם.
- גורעת את יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה.
- גורעת את ההתאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים שנזקפו להון העצמי.
- מכירה בשווי ההוגן של התמורה שהתקבלה.
- מכירה בשווי ההוגן של השקעה כלשהיא שנותרה.
- מסווגת מחדש את הרכיבים שהוכרו קודם לכן ברווח (הפסד) כולל אחר, באותו אופן שהיה נדרש אם החברה הבת היתה מממשת ישירות את הנכסים או ההתחייבויות הקשורים.
- מכירה בהפרש כלשהו שנוצר כרווח או הפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים

IFRS 4 הדן בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט לפני מועד המעבר לתקינה הבינלאומית לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש. להלן תמצית המדיניות החשבונאית בקשר לחוזי ביטוח:

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

א) הכרה בהכנסות - ראה סעיף יט. להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח על ביטוח חיים (גב' רגינה חייקין F.IL.AA) חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבע על-פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

ג) התחייבויות בגין עסקי ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות צמודות למדד המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדיווח, לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאיהן ההצמדה הינה חצי שנתית.

ד) הנחיות המפקח בדבר התחייבויות לתשלום קצבה:

בחוזרים שפרסם המפקח בדבר חישוב התחייבויות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים, נקבעו הוראות עדכניות לחישוב ההפרשות וזאת עקב קצב העלייה בתוחלת החיים המצריכה מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קצבה והשלמתן באופן ראוי.

בהתאם לכך, ביצעה מנורה ביטוח השלמה מיידית של ההתחייבות, ככל שנדרש, בגין פוליסות לגביהן הקצבה בתשלום, כאשר המבוטח הגיע לגיל פרישה או בגין קבוצת פוליסות שאינה רווחית. לגבי פוליסות אחרות, בהן צפויה רווחיות, מתבצעת השלמת ההתחייבות, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך חיי הפוליסה, ראה גם ביאור 37(5)ב'(6) להלן.

ה) הוצאות רכישה נדחות:

(1) הוצאות הרכישה הנדחות בגין פוליסות ביטוח חיים (להלן - ה-DAC) הנמכרות החל מיום 1 בינואר, 1999 כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות. ה- DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה- DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר, 1998 מחושבות על-ידי האקטוארית הממונה, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר" לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום בסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ה) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

(1) (המשך)

הוצאות רכישה נדחות בגין חוזים לניהול נכסים בגין עסקי הפנסיה כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה בקשר עם יצירת זכויות חוזיות חדשות. ה-DAC בגין עסקי הפנסיה מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני התקופה המשוערת לקבלת הכנסות מדמי ניהול. ה- DAC בגין עסקי הפנסיה, המתייחס לחוזי ניהול נכסים שבוטלו, נמחק במועד הביטול.

(2) בהתאם להוראות המפקח, האקטוארית הממונה במנורה ביטוח בודקת מידי תקופת דיווח את ברות השבת ה- DAC בביטוח חיים ובריאות (סיעוד ומחלות קשות). הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מאז שנת 1999 מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, דמי ניהול צפויים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על-ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על-פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(3) לעניין ברות השבת ה- DAC בגין עסקי פנסיה, נערכת בדיקה על מנת לוודא שחוזי ניהול הנכסים צפויים ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת הוצאות התפעול והעמלות בגין אותם חוזים.

ו) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (Liability Adequacy Test):

האקטוארית הממונה בודקת מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר או ביחד לפוליסות (לרבות הכיסויים שלהן) שהונפקו בתקופות שונות לפי סוגי השתתפות וכן בנפרד לפוליסות ריסק יסודיות ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

ז) תביעות תלויות:

תביעות תלויות מחושבות באופן פרטני בהתאם להערכת מומחי מנורה ביטוח על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח ולאור גורמי התפתחות צפויים על פי ניסיון העבר שנקבעו על ידי האקטוארית הממונה. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות מחושב על פי ההסכמים שנחתמו עימם. ההוצאות העקיפות ליישוב תביעות אלו חושבו על ידי האקטוארית הממונה.

הפרשות לתשלומי גמלאות, ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), חושבו על-ידי האקטוארית הממונה ונכללו במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ח) חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. פדיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

ט) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

2. ביטוח כללי

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יט. להלן.

ב) סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו ושייר כולל, בין היתר, סילוק ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות לישוב תביעות, תלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות (הכוללת הפרשה לעלויות ישירות ועקיפות בטיפול בתביעות) שנרשמה בשנים קודמות.

ג) התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות בביטוח כללי), התשע"ג-2013, (להלן - תקנות חישוב העתודות), הנחיות המפקח ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים הממונים.

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:

1) הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve) משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.

2) הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency) נרשמת במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות) אינה מכסה את העלויות הצפויות בגין חוזי הביטוח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן: (המשך)

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן:

3.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי ענפים כאמור בסעיף 3.2 להלן. הוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללות לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי עבור מנורה ביטוח, בוצע על-ידי האקטוארית הממונה על ביטוח כללי הגב' נעמה חשמונאי (F.IL.AA.) (אשתקד על ידי ד"ר אברהם לוונגליק (F.IL.AA.)), ובגין ההתחייבויות הביטוחיות (למעט ענף רכב חובה) של שומרה ביטוח, על-ידי מר ניר הרמתי שהינו נושא משרה בשומרה ביטוח. התחשיב האקטוארי בענף רכב חובה בשומרה ביטוח מבוצע על ידי ד"ר אברהם לוונגליק.

3.2 בענפי ביטוח המהווים 2% מהתביעות התלויות בשייר, שבהן קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות הידועות בהתבסס על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין, מומחי חברות הביטוח המאוחדות ומומחים חיצוניים שמטפלים בתביעות. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים וכן בתוספת IBNER, ככל שנדרש.

3.3 עודף הכנסות על הוצאות:

לגבי עסקים עם זנב תביעות ארוך (ענפים בהם הזמן הנדרש למתן הודעה על קרות הנזק ו/או לקביעת הנזק והפיצוי בגינו, ארוך ועשוי להמשך מספר שנים), כגון ענפי רכב חובה, חבויות, כלי טייס וכלי שייט וערבויות חוק מכר, מחושב עודף הכנסות על הוצאות על בסיס תלת שנתי מצטבר (להלן - העודף או הצבירה).

העודף מחושב, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ולהנחיית המפקח, על בסיס ההכנסות מפרמיות בניכוי הוצאות רכישה ותביעות, בתוספת הכנסות מהשקעות המחושבות לפי שיעור תשואה ריאלית של 3% לשנה (ללא תלות בתשואה בפועל על ההשקעות), בניכוי חלקם של מבטחי המשנה, לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום. העודף המצטבר עד למועד שחרורו משנת תחילת הביטוח בניכוי הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ובניכוי התביעות התלויות כפי שחושבו כמפורט לעיל, נכלל בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה. הגירעון, אם קיים, נזקף כהוצאה בדוח רווח והפסד.

לעניין הנחיות לביטול שיטת העודף בענפים בהן קיימת הערכה אקטוארית החל מיום 31 בדצמבר, 2014, ראה באור 37(5)ג'(4) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן: (המשך)

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן: (המשך)

3.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

3.5 להערכת הקבוצה התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי וכוללות הפרשות מתאימות ככל שנדרש ל- IBNR.

ה) הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לרכישת פוליסות, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו. הוצאות הרכישה מחושבות לפי שיעורי ההוצאות בפועל או לפי שיעורים תקניים, שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה, לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם.

ו) עסקים המתקבלים מהמאגר לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום, נכללים לפי דיווחים המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכול בהתאם לשיעור השתתפות חברות הביטוח המאוחדות בהם.

3. ביטוח בריאות

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יט. להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות וחלקם של מבטחי משנה בהן נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על ידי האקטואר הממונה במנורה ביטוח (ד"ר אברהם לוונגליק F.IL.AA שהינו נושא משרה במנורה ביטוח), למעט בענפי מחלות קשות וביטוח סיעודי, בהם מתבצעת ההערכה האקטוארית על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח על ביטוח חיים.

ההתחייבויות כוללות במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בברוטו ובשייר (פרמיה בחסר), המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית על בסיס אומדן תזרים מזומנים בגין הכיסוי.

ג) הוצאות רכישה נדחות:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות כוללות עמלות לסוכנים ולמפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות, בקשר לרכישת פוליסות חדשות. ה- DAC בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז) מחושב על פוליסות שנמכרו החל משנת 2005 ומופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 6 שנים ובביטוחי בריאות ארוכי טווח (סיעוד ומחלות קשות) לא יותר מ- 15 שנים. בפוליסות שבוטלו ה- DAC נמחק במועד הביטול.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

3. ביטוח בריאות (המשך)

ג) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

מידי שנה בודק האקטואר הממונה את ברות ההשבה של ה- DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי הביטוח בניכוי ה- DAC בגין הפוליסות שנמכרו מספיקות, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה- DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על ידי האקטואר הממונה מידי שנה על פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ד) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות (Liability Adequacy Test):

האקטואר הממונה בודק מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית ברמת המוצר בהתאם להנחיות המפקח.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

ה) תביעות תלויות

ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן ההפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללו במסגרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

ו) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של מבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

ו. מכשירים פיננסיים

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. נכסים פיננסיים כוללים השקעות פיננסיות (נכסי חוב סחירים, נכסי חוב בלתי סחירים, מניות ואחרות) וכן נכסים פיננסיים אחרים כגון: פרמיות לגביה, חייבים אחרים, מזומנים ושווי מזומנים. כמו כן, מכשירים פיננסיים כוללים התחייבויות פיננסיות, כגון הלוואות ואשראי שנתקבלו ואשראי ספקים וזכאים אחרים.

ההכרה הראשונית במכשירים פיננסיים שאינם נגזרים הינה לפי שווי הוגן ולגבי מכשירים שאינם נמדדים בשווי ההוגן דרך רווח והפסד בתוספת כל עלויות העסקה הישירות הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים נמדדים כמפורט בהמשך.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

מזומנים ושווי מזומנים

מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנים להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופים לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואינם מוגבלים בשעבוד.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, אשר יועדו כזמינים למכירה או שאינם מסווגים לאחת משתי הקבוצות: נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד או הלוואות וחייבים. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים לפי השווי ההוגן. רווחים או הפסדים כתוצאה מהתאמות שווי הוגן, למעט בגין ריבית והפרשי שער המתייחסים למכשירי חוב ודיבידנד ממכשיר הוני, אשר נזקפים לרווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון, נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד גריעת ההשקעה או במקרה של ירידת ערך, הרווח או ההפסד כולל אחר שהוכר בעבר, נזקף לדוח רווח והפסד.

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

מכשיר פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם סחירים בשוק פעיל. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים לפי העלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית תוך התחשבות בעלויות עסקה ובניכוי הפרשות לירידת ערך.

2. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים פיננסיים מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן, עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה הראשונית, נמדדים הנגזרים לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיות צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית המדד בפועל.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. מכשירים פיננסיים (המשך)

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים

הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד הנכסים כדלקמן:

א) נכסים של חברת ביטוח מאוחדת הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

מרבית נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי עיוות חשבונאי של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים (MISMATCH), כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

חלק ממכשירי החוב הלא סחירים, הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, אשר נרכשו בשנת 2009, סווגו כהלוואות וחייבים, תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, כמתאפשר על פי הוראת שעה שפרסם המפקח.

תיקי ההשקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות כוללים השקעות בשותפויות המחזיקות בנכסי נדל"ן בחו"ל, אשר בהן יש לחברת הביטוח המאוחדת השפעה מהותית כהגדרתה ב- IAS 28. השקעות אלה נמדדות לפי שוויין ההוגן ומוצגות כהשקעות פיננסיות.

ב) נכסים של חברות ביטוח מאוחדות שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים (נוסטרו)

1) נכסים שאינם סחירים, שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב שאינם סחירים הכוללים אגרות חוב מיועדות (אג"ח ח"צ), אגרות חוב בלתי סחירות אחרות, תעודות מסחריות, פקדונות בבנקים והלוואות, סווגו כהלוואות וחייבים. מניות שאינן סחירות סווגו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה.

2) נכסים סחירים שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב ומניות סחירים סווגו לקבוצת נכסים פיננסיים זמינים למכירה, למעט מלוות קצרי מועד ממשלתיות אשר יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

3) נגזרים ומכשירים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

4) נכסים פיננסיים שהועברו אל חברת ביטוח מאוחדת מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח

נכסים פיננסיים כאמור בסעיפים 1) ו- 2) לעיל, אשר הועברו אל חברת ביטוח מאוחדת מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח, מסווגים בחברת הביטוח המאוחדת בקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה כאמור בסעיף ג) להלן.

ג) מכשירים פיננסיים המוחזקים על ידי חברות בקבוצה שאינן חברות ביטוח

כל הנכסים הפיננסיים הסחירים של החברה והחברות הבנות שאינן חברות ביטוח, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, למעט ניירות ערך שהועברו מחברת ביטוח מאוחדת לחברה ומסווגים בדוח המאוחד כמכשירים פיננסיים זמינים למכירה, בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. מכשירים פיננסיים (המשך)

5. התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות בעלות מופחתת

כתבי התחייבות, אגרות חוב ואשראי נושאי ריבית מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן בניכוי עלויות עסקה מיוחסות ישירות (לדוגמה, עלויות גיוס הלוואה). לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות ואשראי נושאי ריבית מוצגים לפי עלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית הלוקחת בחשבון גם את עלויות העסקה המיוחסות ישירות.

ב. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד מתייחסות לנגזרים המיועדים עם ההכרה הראשונית בהם, להיות מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

ג. התחייבויות בגין ערבויות פיננסיות

ההתחייבויות בגין ערבויות פיננסיות מוכרות לראשונה לפי השווי ההוגן תוך התחשבות גם בעלויות עסקה ישירות המיוחסות למתן הערבות. לאחר ההכרה הראשונית, ההתחייבות נמדדת לפי הסכום הגבוה מבין הסכום שהוכר לראשונה (בניכוי הפחתה מתאימה על פני תקופת הערבות) והאומדן לסכום שנדרש להכיר בו לתאריך הדיווח על פי IAS 37 בהתאם להסכם הערבות.

6. גריעת מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים

נכס פיננסי נגרע כאשר פקעו הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי מזומנים מהנכס הפיננסי; או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי המזומנים מהנכס הפיננסי או נוטלת על עצמה מחויבות לשלם את תזרימי המזומנים שהתקבלו במלואם לצד שלישי, ללא עיכוב משמעותי, ובנוסף העבירה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס או לא העבירה ולא הותירה בידיה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס אך העבירה את השליטה על הנכס.

התחייבויות פיננסיות

התחייבות פיננסית נגרעת כאשר היא מסולקת, דהיינו ההתחייבות נפרעה, בוטלה או פקעה. התחייבות פיננסית מסולקת כאשר החייב (הקבוצה):

- פורע את ההתחייבות על ידי תשלום במזומן, בנכסים פיננסיים אחרים, בסחורות או שירותים, או
- משוחרר משפטית מההתחייבות.

7. לעניין ירידת ערך נכסים פיננסיים, ראה סעיף יג.1 להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד המתייחס, מהוונת כחלק מעלות ציוד זה.

עלות נכס בהקמה כוללת את עלות החומרים, עלויות אשראי וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב כך שיוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי התועלת הכלכלית העתידית הגלומה בפריט תזרום אל הקבוצה וכי עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

3. פחת

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואתיות הינו כדלקמן:

בניינים (למעט מרכיב הקרקע)	-	4%
שיפורים במושכר	-	לאורך תקופת השכירות החזויה
כלי רכב	-	15%
מחשבים וציוד היקפי	-	25%-33%
ריהוט וציוד משרדי	-	6%-15%

אורך החיים השימושיים נבחן לפחות פעם בשנה והשינויים מטופלים כשינוי אומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא מהמועד שבו בוצע השינוי.

הפחתת הנכסים מופסקת כמוקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע. נכס נגרע מהדוחות הכספיים במועד המכירה או כאשר לא צפויות עוד הטבות כלכליות מהשימוש בנכס. רווח או הפסד מגריעת הנכס (המחושב כהפרש בין התמורה נטו מהגריעה והעלות המופחתת בדוחות הכספיים) נכלל בדוח רווח והפסד בתקופה בה נגרע הנכס.

4. שינוי ייעוד

העברת נכס מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון הפסקת שימוש בנכס על ידי הבעלים או הסכם שכירות תפעולית עם צד שלישי.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון התחלת שימוש בנכס על ידי הבעלים.

העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי ההוגן במועד המעבר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הינו נדל"ן (קרקע, מבנה או שניהם) המוחזק על ידי הבעלים לצורך הפקת דמי שכירות או לשם עליית ערך, או שתיהן.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, אשר משקף את תנאי השוק במועד הדיווח, בניכוי היטלים עתידיים. רווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה, נזקפים לרווח או הפסד במועד התהוותם. נדל"ן להשקעה אינו מופחת באופן שיטתי.

לצורך קביעת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה מתבססת הקבוצה על הערכת שווי שמבוצעת על ידי מעריכים חיצוניים בלתי תלויים שהינם מומחים בהערכות שווי של נדל"ן והינם בעלי הידע והניסיון הנדרשים. ראה באור 9 ב' להלן.

ט. חכירות

המבחנים לסיווג חכירה כמימונית או כתפעולית מבוססים על מהות ההסכמים והם נבחנים במועד ההתקשרות על-פי הכללים להלן שנקבעו ב-IAS 17.

1. חכירה מימונית

בחכירה מימונית, הועברו לקבוצה באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הקשורים לשימוש בנכס החכור. הנכס החכור נמדד בתחילת תקופת החכירה לפי הנמוך מבין השווי ההוגן של הנכס החכור או הערך הנוכחי של תשלומי החכירה המינימליים ולאחר מכן מופחת לאורך תקופת החיים השימושיים שלו או תקופת החכירה, הקצרה מבין השתיים.

2. חכירה תפעולית

הסכמי חכירה, בהם לא מועברים באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הגלומים בשימוש בנכס החכור, מסווגים כחכירה תפעולית. תשלומי החכירה מוכרים כהוצאה בדוח רווח והפסד באופן שוטף על פני תקופת החכירה.

י. השקעות בחברות כלולות

חברות כלולות הינן חברות שלקבוצה יש השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה.

ההשקעה בחברות כלולות מטופלת על פי שיטת השווי המאזני. לפי שיטת השווי המאזני, ההשקעה בחברות הכלולות מוצגת בדוח על המצב הכספי לפי עלות בתוספת שינויים שלאחר הרכישה בחלק הקבוצה בנכסים נטו, לרבות רווח (הפסד) כולל אחר של החברות הכלולות.

השקעות בשותפויות אשר לקבוצה יש השפעה מהותית בהן, ובוצעו בתיקי ההשקעות של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו לפי שוויין ההוגן (ראה גם סעיף ו.4.א) לעיל).

שיטת השווי המאזני מיושמת עד למועד איבוד ההשפעה המהותית, ומאותו מועד מטופלת ההשקעה כנכס פיננסי בהתאם להוראות IAS 39 . במועד איבוד ההשפעה המהותית, מודדת הקבוצה את ההשקעה שנותרה בשווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן של ההשקעה הנותרת בתוספת התמורה שהתקבלה ממימוש חלק מההשקעה ובין הערך בספרים של ההשקעה במועד המימוש, נזקף לדוח רווח והפסד. כמו כן, במועד זה מסווגת הקבוצה מחדש סכומים מצטברים שהוכרו קודם לכן ברווח כולל אחר, באותו אופן שהיה נדרש אם החברה הכלולה היתה מממשת ישירות את הנכסים או ההתחייבויות הקשורים.

בחברות כלולות בהן נגרמו הפסדים בסכומים העולים על ההון שלהן, הכירה החברה בחלקה בהפסדי החברות הכלולות עד גובה השקעתה בהן.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הכלולות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הכלולות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של הקבוצה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. צירופי עסקים ומוניטין

צירופי עסקים מטופלים בשיטת הרכישה. עלות הרכישה נמדדת על פי השווי ההוגן של התמורה שהועברה במועד הרכישה בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה בנרכשת.

עלויות רכישה ישירות נזקפות בעת התהוותן לדוח רווח והפסד.

מוניטין נמדד לראשונה לפי העלות, שהינה ההפרש בין תמורת הרכישה והזכויות שאינן מקנות שליטה לבין הסכום נטו של הנכסים המזוהים שנרכשו ושל ההתחייבויות שניטלו. אם סכום המוניטין שהתקבל הינו שלילי, החברה מכירה ברווח שנוצר במועד הרכישה.

יב. נכסים בלתי מוחשיים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה הראשונית לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בצירופי עסקים נכללים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים בלתי מוחשיים מוצגים על פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מדי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה גם סעיף יג.4. להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מדי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי, ובאותו מועד נבחנת גם ירידת ערך ומופחת הנכס באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים השימושים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר ונבחנת לגביהם ירידת ערך כאשר קיימים סימנים המצביעים על כך שקיימת לגביהם ירידת ערך. תקופת ההפחתה ושיטת ההפחתה של נכס בלתי מוחשי עם אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה.

1. עלויות פיתוח תוכנה

הוצאות פיתוח תוכנה מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; התוכנה ישימה מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהפיתוח, ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. הוצאה שהוונה כוללת שכר עבודה ישיר שניתן לייחסו ישירות להכנת הנכס ולשימושו המיועד. הוצאות פיתוח אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

2. תוכנות

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

3. עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. כל העלויות האחרות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או מותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

4. הפחתה

הפחתה נזקפת לדוח רווח והפסד על פני אומדן אורך החיים השימושי של הנכסים הבלתי מוחשיים, פרט למוניטין, מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש.

אומדן אורך החיים השימושי לתקופה הנוכחית ולתקופות השוואתיות הינו כדלקמן:

א) עודף עלות המיוחס לתיק ביטוח נרכש מופחת על פני 5 שנים, עודף עלות המיוחס לקשרי סוכנים של סוכנות ביטוח מאוחדת מופחת על פני 20-10 שנים ועודף עלות המיוחס לשם מסחרי מופחת על פני 6 שנים.

ב) עודף עלות שנוצר ברכישתה של מבטחים פנסיה והמיוחס לתיק לקוחות מופחת על פני 20 שנים.

ג) עודפי עלות שנוצרו ברכישת זכויות ניהול קופות גמל והמיוחסים לתיקי לקוחות מופחתים על פני תקופה של 5 עד 10 שנים (ראה באור 5 להלן).

ד) תוכנות - מופחתות בקו ישר על פני 8-4 שנים.

האומדנים בדבר שיטת הפחת ואורך החיים השימושי נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח.

יג. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים

הקבוצה בוחנת בכל תאריך דיווח אם קיימת ירידת ערך כמפורט להלן:

1. השקעות פיננסיות

א. נכסים פיננסיים המוצגים בעלות מופחתת

ראיה אובייקטיבית לירידת ערך קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההכרה.

הקבוצה בוחנת ראיות לירידת ערך לגבי נכסי חוב המסווגים להלוואות וחייבים ברמת הנכס הבודד.

במידה וקיימת ראיה אובייקטיבית כי צפוי הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין יתרת הנכס בספרים והערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי.

בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יג. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

1. השקעות פיננסיות (השקעות)

ב. נכסים פיננסיים זמינים למכירה

הראיה לירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח, כאשר, במסגרת הבחינה, מובאות בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן קיומה של ירידה בשווי ההוגן בשיעור כולל של 20% ומעלה או ירידת ערך הנמשכת לאורך תקופה העולה על שנה. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לרווח כולל אחר, מסווג מחדש לרווח והפסד. בתקופות עוקבות, ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף לרווח כולל אחר.

ראיות לירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, כוללות אירוע אחד או יותר שהשפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לרווח כולל אחר, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך שיוחס למכשיר חוב מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

2. ביטוח משנה

א. ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי חברות הביטוח המאוחדות אינן משחררות אותן מהתחייבויותיהן כלפי המבוטחים על פי פוליסות הביטוח.

מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על פי חוזי ביטוח המשנה, עלול לגרום לחברות הביטוח המאוחדות הפסדים.

ב. חברות הביטוח המאוחדות מבצעות הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות הביטוחיות מתחשבות חברות הביטוח המאוחדות, בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של אותם מבטחי משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבות חברות הביטוח המאוחדות בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות הצדדים להגיע להסכמי CUT OFF (סיום התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות) במטרה לצמצם את החשיפה.

3. פרמיה לגבייה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגבייה מחושבת בהתאם לגיל החוב ובנוסף נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יג. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

4. נכסים שאינם פיננסיים

הקבוצה בוחנת אפשרות לירידת ערך של נכסים שאינם פיננסיים (למעט הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה ונכסי מס נדחים), כאשר ישנם סימנים כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שיתרת הנכסים בספרים אינה ברת-השבה. במקרים בהם יתרת הנכסים הלא פיננסיים בספרים עולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, מופחתים הנכסים לשווי בר-ההשבה שלהם. השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש.

בהערכת שווי השימוש מהוונים תזרימי המזומנים הצפויים לפי שיעור ניכיון לפני מס המשקף את הסיכונים הספציפיים לכל נכס. בגין נכס שאינו מייצר תזרימי מזומנים עצמאיים נקבע סכום בר-השבה עבור היחידה מניבת המזומנים שאליה שייך הנכס. הפסדים מירידת ערך נזקפים לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

הקריטריונים הייחודיים להלן מיושמים בבחינת ירידת ערך של הנכסים הספציפיים הבאים:

א) מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך, מוניטין שנרכש בצירוף עסקים מוקצה במועד הרכישה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה, שצפויות להפיק תועלת מצירוף העסקים.

הקבוצה בוחנת את המוניטין לצורך ירידת ערך, בתום כל שנה, או לעיתים קרובות יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שקיימת ירידת ערך.

ירידת ערך נקבעת בגין מוניטין על ידי בחינת סכום בר-ההשבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה מתייחס המוניטין. כאשר סכום בר-השבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) נמוך מהיתרה בספרים של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה הוקצה המוניטין, מוכר הפסד מירידת ערך המיוחס ראשית למוניטין.

ב) חברות כלולות

הקבוצה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, אם יש צורך להכיר בהפסד נוסף בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות כלולות. הקבוצה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין סכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין שווי הוגן ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שמפיקה החברה הכלולה. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק ברווחי חברות כלולות, נטו.

יד. מדידת שווי הוגן

שווי הוגן הוא המחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם להעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה.

מדידת שווי הוגן מבוססת על ההנחה כי העסקה מתרחשת בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהעדר שוק עיקרי, בשוק הכדאי ביותר.

השווי ההוגן של נכס או התחייבות נמדד תוך שימוש בהנחות שמשתתפים בשוק ישתמשו בעת תמחור הנכס או ההתחייבות, בהנחה שמשתתפים בשוק פועלים לטובת האינטרסים הכלכליים שלהם.

מדידת שווי הוגן לנכס לא פיננסי מביאה בחשבון את היכולת של משתתף בשוק להפיק הטבות כלכליות באמצעות הנכס בשימוש המיטבי שלו או על ידי מכירתו למשתתף אחר בשוק שישתמש בנכס בשימוש המיטבי שלו.

הקבוצה משתמשת בטכניקות הערכה שמתאימות לנסיבות ושקיימים עבורן מספיק נתונים שניתנים להשגה כדי למדוד שווי הוגן, תוך מיקסום השימוש בנתונים רלוונטיים הניתנים לצפייה ומיזעור השימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יד. מדידת שווי הוגן (המשך)

השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים הנסחרים בשוק פעיל נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין מכשירים פיננסיים שלהם אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אלו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות. השווי של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, ראה באור 13 ז'.

כל הנכסים וההתחייבויות הנמדדים בשווי הוגן או שניתן גילוי לשווי ההוגן שלהם, מחולקים לקטגוריות בתוך מדרג השווי ההוגן, בהתבסס על רמת הנתונים הנמוכה ביותר, המשמעותית למדידת השווי ההוגן בכללותה:

- רמה 1- מחירים מצוטטים (ללא התאמות) בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.
- רמה 2- נתונים שאינם מחירים מצוטטים שנכללו ברמה 1, אשר ניתנים לצפייה במישרין או בעקיפין.
- רמה 3- נתונים שאינם מבוססים על מידע שוק ניתן לצפייה (טכניקות הערכה ללא שימוש בנתוני שוק ניתנים לצפייה).

טו. הון מניות

עלויות המתייחסות ישירות להנפקת מניות מוצגות כהפחתה מההון.

טז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים

1. הטבות לזמן קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר הינן הטבות אשר צפויות להיות מסולקות במלואן תוך שנה מתום תקופת הדיווח השנתית, בה העובדים סיפקו את השירות המתייחס והן כוללות משכורות, ימי חופשה, הבראה והפקדות מעסיק לביטוח לאומי ומוכרות כהוצאות עם מתן השירותים. התחייבות בגין בונוס במזומן או תוכנית להשתתפות ברווחים, מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחוייבות משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד וניתן לאמוד באופן מהימן את הסכום.

2. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות בחברות ביטוח ובקרנות פנסיה (להלן - נכסי תוכנית).

תוכניות הפקדה מוגדרת

בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, משלמת הקבוצה באופן קבוע תשלומים מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים, גם אם בקרן לא הצטברו סכומים מספיקים כדי לשלם את כל ההטבות לעובד המתייחסות לשירות העובד בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הפקדות הקבוצה בתכניות הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד במקביל לקבלת שירותי העבודה מהעובד.

בנוסף, לקבוצה תוכנית להטבה מוגדרת בגין תשלום פיצויים בהתאם לחוק פיצויי פיטורין, אשר לפיו זכאים עובדים לקבל פיצויים עם פיטוריהם או פרישתם. ההתחייבות בשל סיום העסקה נמדדת לפי שיטת שווי אקטוארי של יחידת הזכאות החזויה. החישוב האקטוארי מביא בחשבון עליות שכר עתידיות ושיעור עזיבת עובדים, וזאת על בסיס הערכה של עיתוי התשלום. הסכומים מוצגים על בסיס היוון תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, לפי שיעורי הריבית של אגרות חוב ממשלתיות, אשר מועד פרעונן דומה לתקופת ההתחייבות המתייחסת לפיצויי הפרישה.

הקבוצה מפקידה כספים בגין התחייבויותיה לתשלום פיצויים לחלק מעובדיה באופן שוטף בקרנות פנסיה וחברות ביטוח (להלן - נכסי התוכנית). נכסי התוכנית הינם נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות עובד לזמן ארוך או בפוליסות ביטוח כשירות. נכסי התוכנית אינם זמינים לשימוש נושי הקבוצה ולא ניתן לשלמם ישירות לקבוצה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

טז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

2. הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

מרכיב הפיצויים בפוליסות שהופקו על ידי חברת ביטוח מאוחדת אינו מהווה נכסי תוכנית ומקוזז מההתחייבויות בגין חוזי הביטוח.

ההתחייבות בשל הטבות לעובדים המוצגת בדוח על המצב הכספי מייצגת את הערך הנוכחי של התחייבות ההטבות המוגדרת בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית.

מדידות מחדש של ההתחייבות נטו נזקפות לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

3. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

ההתחייבות נטו של הקבוצה בגין הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתכניות הטבה לאחר העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהוון לערכו הנוכחי. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות שהמטבע שלהן ומועד הפירעון שלהן דומים לתנאי המחויבויות של הקבוצה.

יז. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

1) עסקאות המסולקות במכשירים הוניים

עלות תוכנית הקצאת מניות שהוענקו למנכ"ל החברה (לשעבר מנכ"ל מנורה ביטוח) נמדדה לפי השווי ההוגן במועד ההענקה של המכשירים ההוניים שהוענקו.

עלות תוכנית ההקצאה מוכרת ברווח והפסד כהוצאת שכר יחד עם גידול מקביל בהון על פני התקופה שבה תנאי השירות מתקיימים, ומסתיימת במועד שבו מנכ"ל החברה זכאי לגמול (להלן - תקופת ההבשלה). ההוצאה המצטברת המוכרת בגין תוכנית ההקצאה בכל מועד דיווח עד למועד ההבשלה, משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר לגבי מספר המכשירים ההוניים שיבשילו בסופו של דבר.

2) עסקאות המסולקות במזומן

עלות עסקה המסולקת במזומן נמדדת לפי השווי ההוגן במועד ההענקה באמצעות שימוש במודל תמחור מקובל, ראה פרטים נוספים בבאור 34 להלן. השווי ההוגן מוכר כהוצאה על פני תקופת ההבשלה ובמקביל מוכרת התחייבות. ההתחייבות נמדדת מחדש בכל תקופת דיווח לפי השווי ההוגן עד לסילוקה, כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

יח. הפרשות

הפרשה בהתאם ל- IAS 37 מוכרת כאשר לקבוצה יש מחוייבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי יידרש שימוש במשאבים כלכליים על מנת לסלק את המחויבות.

הפרשה בגין תביעות משפטיות מוכרת כאשר לקבוצה מחוייבות קיימת (משפטית או משתמעת) כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, ויותר סביר מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחוייבות וניתן לאמוד את המחוייבות באופן מהימן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. הכרה בהכנסה

1. פרמיות:

א) פרמיות בביטוח חיים ובביטוח בריאות, לרבות פרמיות חסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן.
ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים בפוליסות מנוכה מהפרמיות.

ב) פרמיות בביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. הפרמיות מתייחסות בעיקרן לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה, נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נרשמות בעת פירעון הפרמיה אך לא לפני תחילת תקופת הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות בענף דירות המבוטחות כבטוחה למשכנתא נרשמות כהכנסה בהגיע מועד גבייתן (מדי חודש).

פרמיות מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח נרשמות כהכנסות מראש. דוחות התפוקה החודשיים, בעיקר בענפי רכב רכוש ודירות, כוללים חידושים אוטומטיים של פוליסות שמועד החידוש שלהן הגיע.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ובניכוי השתתפות המבוטחים ברווחים, על בסיס ההסכמים שבתוקף.

2. דמי ניהול:

א) דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק המשתתף ברווחים.

דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:
פוליסות שנמכרות החל מ-1 בינואר, 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד.
בגין פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה- 1 בינואר ועד ה- 31 בדצמבר) בניכוי דמי הניהול הקבועים. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים קודמות.

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצע בגינה הקטנה של דמי ניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה לצורך חישוב דמי הניהול המשתנים מתשואה חיובית בשנה העוקבת.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. הכרה בהכנסה (המשך)

2. דמי ניהול:

ב) דמי ניהול מקרנות פנסיה, קופות גמל, קרנות נאמנות וניהול תיקים:

הכנסות מניהול קרנות פנסיה וקופות גמל נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים ועל בסיס התקבולים מהעמיתים. הכנסות מניהול קרנות נאמנות וניהול תיקי השקעות נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים.

לענין דמי הניהול אשר נגבים בביטוח חיים ובקופות גמל החל מיום 1 בינואר, 2013, ראה באור 28 ב' להלן.

3. עמלות:

הכנסות מעמלות בסוכנויות ביטוח מאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

הכנסות מעמלות ממבטחי משנה נזקפות במועד הזכאות לקבלתן, בהתאם להסכמים עם מבטחי המשנה.

הכנסות מעמלות חיתום וניהול, הכפופות לביצוע בפועל של הנפקה, נזקפות לדוח רווח והפסד רק לאחר הנפקת ניירות הערך או במועד שהתגבשו התחייבויות המנפיקים והקונים, לפי המוקדם ובמקביל נזקפות ההוצאות הכרוכות בביצוען.

כ. רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין נכסי חוב, הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) נטו ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה והפסדים שהועברו לרווח והפסד בגין ירידות ערך קבועות, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, שינויים בשווי ההוגן של נגזרים המוצגים כהתחייבויות פיננסיות, הפסדים מירידות ערך קבועות בנכסי חוב שאינם סחירים, רווחים (הפסדים) ממטבע חוץ בגין נכסי חוב ושינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות של נדל"ן להשקעה.

רווחים (הפסדים) ממימוש השקעות מחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של ההשקעות הפיננסיות מדווחים בנטו.

הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לחברה הזכות לקבלת תשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, יוכר הדיבידנד כהכנסה ביום האקס.

הכנסות מדמי שכירות מוכרות לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין התחייבויות פיננסיות וריבית והפרשי שער על פקדונות ויתרות מבטחי משנה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כא. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, להוצאות הקשורות ברכישה, הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות וליתרת הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה, המבוססים על הוצאות ישירות שנזקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

כב. מסים על ההכנסה

הוצאות מסים על הכנסה כוללות מסים שוטפים ונדחים. הוצאות מסים על הכנסה נזקפות לדוח רווח והפסד, למעט אם הן מתייחסות לפריטים הנזקפים לרווח כולל אחר או להון.

1. מסים שוטפים

חבות בגין מסים שוטפים נקבעת תוך שימוש בשיעורי המס וחוקי המס שחוקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה, עד לתאריך הדיווח, וכן התאמות הנדרשות בקשר לחבות המס לתשלום בגין שנים קודמות.

2. מסים נדחים

מסים נדחים מחושבים בגין הפרשים זמניים בין הסכומים הנכללים בדוחות הכספיים לבין הסכומים המובאים בחשבון לצרכי מס.

יתרות המסים הנדחים מחושבות לפי שיעור המס הצפוי לחול כאשר הנכס ימומש או ההתחייבות תסולק, בהתבסס על חוקי המס שחוקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה עד לתאריך הדיווח.

בכל תאריך דיווח, נבחנים נכסי מסים נדחים ובמידה שלא צפוי ניצולם הם מופחתים. הפרשים זמניים בגינם לא הוכרו נכסי מסים נדחים נבחנים בכל תאריך דיווח ובמידה שניצולם צפוי, מוכר נכס מס נדחה.

בחישוב המסים הנדחים לא מובאים בחשבון המסים שהיו חלים במקרה של מימוש ההשקעות בחברות מוחזקות, כל עוד מכירת ההשקעות בחברות מוחזקות אינה צפויה בעתיד הנראה לעין.

מסים נדחים מחושבים במקרים בהם חלוקת דיבידנד לחברה על ידי חברות מוחזקות כרוכה בחבות מס נוספת, או במקרים בהם מדיניות החברה הינה שלא ליזום חלוקת דיבידנד בחברות מאוחדות טרם מימושן.

מסים נדחים מקוזזים אם קיימת זכות חוקית לקיזוז נכס מס שוטף כנגד התחייבות מס שוטפת והמסים הנדחים מתייחסים לאותה יישות החייבת במס.

כג. רווח למניה

רווח למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח המיוחס לבעלי המניות של החברה במספר המניות הרגילות המשוקלל הקיים בפועל במהלך התקופה. חלקה של החברה ברווחי חברות מוחזקות מחושב לפי חלקה ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות המוחזקות על ידי החברה.

כד. עלויות אשראי

הקבוצה מהוונת עלויות אשראי הקשורות ברכישה, הקמה או ייצור נכסים כשירים. נכס כשיר הינו נכס אשר נדרשת תקופת זמן משמעותית להכנתו לשימושו המיועד או מכירתו והוא כולל רכוש קבוע ותוכנות מחשב. היוון עלויות האשראי מתחיל במועד שבו הוצאו עלויות בגין הנכס עצמו, התחילו הפעולות להכנת הנכס ונצברו עלויות אשראי, ומסתיים כאשר הושלמו מהותית כל הפעולות להכנת הנכס הכשיר לשימושו המיועד או למכירתו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. שינוי במדיניות החשבונאית

1. IAS 19 (המתוקן) - הטבות עובד

בחודש יוני 2011 פרסם ה-IASB את IAS 19 (מתוקן) שנדרש ליישמו החל מ-1 בינואר, 2013. עיקרי התיקונים שנכללו בתקן והינם רלוונטיים לקבוצה הם:

- רווחים והפסדים אקטואריים בגין הטבות לאחר סיום העסקה, יוכרו במסגרת רווח כולל אחר עם היווצרותם ולא ייזקפו לרווח או הפסד לעולם.
- תשואת נכסי התוכנית תוכר ברווח או הפסד בהתבסס על שיעור היוון שמשמש למדידת ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, ללא קשר לתוצאה בפועל של תיק ההשקעות.
- האבחנה בין הטבות עובד לזמן קצר לבין הטבות עובד לטווח ארוך תתבסס על מועד הסילוק הצפוי ולא על המועד שבו קמה זכאות העובד להטבות.

החל מ-1 בינואר, 2013 שינתה הקבוצה את המדיניות החשבונאית שלה ויישמה לראשונה את IAS 19 המתוקן. השינויים נעשו בדרך של יישום למפרע בהתאם ל-IAS 8 מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות, ולפיכך מוצג מחדש מידע כספי של התקופות הקודמות.

להלן השפעת השינוי במדיניות החשבונאית כתוצאה מהיישום לראשונה של IAS 19 המתוקן על הדוחות הכספיים המאוחדים:

בדוחות מאוחדים על המצב הכספי - לא היתה השפעה.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	כפי שדווח בעבר	השפעת IAS 19 המתוקן	כמוצג בדוחות כספיים אלו
	אלפי ש"ח (למעט רווח נקי למניה)		
בדוחות מאוחדים על רווח או הפסד:			
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	5,590,788	(1,206)	5,589,582
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	1,023,125	(3,185)	1,019,940
הוצאות הנהלה וכלליות	639,105	(4,054)	635,051
מסים על ההכנסה	75,351	2,932	78,283
רווח נקי	270,227	5,513	275,740
רווח נקי למניה (בש"ח)	4.24	0.09	4.33
בדוחות מאוחדים על הרווח הכולל:			
הפסד אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	(8,445)	(8,445)
הטבת מס	-	(2,932)	(2,932)
רווח כולל אחר, נטו	147,210	(5,513)	141,697
רווח כולל	417,437	-	417,437

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. שינוי במדיניות החשבונאית (המשך)

1. IAS 19 (המתוקן) - הטבות עובד (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	כפי שדווח בעבר	השפעת IAS 19 המתוקן	כמוצג בדוחות כספיים אלו
	אלפי ש"ח (למעט רווח נקי למניה)		
בדוחות מאוחדים על רווח או הפסד:			
הוצאות הנהלה וכלליות	650,517	(1,449)	649,068
מסים על ההכנסה	52,685	445	53,130
רווח נקי	38,300	1,004	39,304
רווח נקי למניה (בש"ח)	0.60	0.01	0.61
בדוחות מאוחדים על הרווח הכולל:			
הפסד אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	(1,449)	(1,449)
הטבת מס	-	(445)	(445)
הפסד כולל אחר, נטו	(91,492)	(1,004)	(92,496)
הפסד כולל	(53,192)	-	(53,192)

2. תיקון ל- IAS 1 - הצגת דוחות כספיים, בדבר הצגת פריטי רווח כולל אחר

התיקון שינה את אופן ההצגה של פריטי רווח כולל אחר בדוחות הכספיים, כך שפריטי רווח כולל אחר אשר, לאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, יועברו לרווח והפסד, מוצגים בנפרד מפריטי רווח כולל אחר שלעולם לא יועברו לרווח והפסד.

3. IFRS 13 - מדידת שווי הוגן

כתוצאה מיישום IFRS 13, כללה החברה את הגילויים הנדרשים המתייחסים לשווי ההוגן של נכסים והתחייבויות.

כו. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם

1. תיקונים ל- IAS 32 - מכשירים פיננסיים: הצגה, בדבר קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות

ה-IASB פרסם תיקונים ל-IAS 32 (להלן - התיקונים ל- IAS 32) בנושא קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. התיקונים ל- IAS 32 מבהירים, בין היתר, את משמעות המונח "קיימת באופן מיידי זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקזז" (להלן - הזכות לקזז). התיקונים ל- IAS 32 קובעים, בין היתר, כי הזכות לקזז חייבת להיות ניתנת לאכיפה משפטית לא רק במהלך העסקים הרגיל של הצדדים לחוזה אלא גם במקרה של פשיטת רגל או חדלות פירעון של אחד הצדדים. כמו כן, התיקונים ל- IAS 32 קובעים שעל מנת שהזכות לקזז תהיה קיימת באופן מיידי, אסור שהיא תהיה תלויה באירוע עתידי או שיהיו פרקי זמן שבהם היא לא תחול, או שיהיו אירועים שיגרמו לפקיעתה.

התיקונים ל- IAS 32 יישומו למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2014. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת החברה, לתיקונים ל- IAS 32 לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כו. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

2. IFRS 9 - מכשירים פיננסיים

א. ה-IASB פרסם את החלק הראשון בשלב הראשון (phase 1) של IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, כחלק מפרוייקט החלפת IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן - התקן) מתמקד בעיקר בסיווג ובמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.

התקן קובע כי בעת ההכרה לראשונה כל הנכסים הפיננסיים (כולל מכשירים משולבים שבהם החוזה המארח הוא נכס פיננסי) יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

- הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים הנובעים מהם.

- על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסויימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת קרן.

למרות האמור לעיל, חברה יכולה, בעת ההכרה לראשונה, לייעד מכשיר חוב אשר עונה על שני התנאים האמורים לשווי הוגן דרך רווח או הפסד אם עשות כן מבטלת או מפחיתה משמעותית חוסר סימטריות במדידה או בהכרה שהייתה נגרמת אלמלא כן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן. כאשר חברה משנה את המודל העסקי שלה לניהול נכסיה הפיננסיים, עליה לסווג מחדש את כל המכשירים הפיננסיים המושפעים משינוי המודל העסקי על מנת לשקף שינוי זה. בכל יתר הנסיבות, אין לבצע סיווג מחדש של המכשירים הפיננסיים.

נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים יימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת המדיניות החשבונאית לגבי כל מכשיר ומכשיר (סכומים שהוכרו ברווח כולל אחר לא יועברו לאחר מכן לרווח או הפסד). אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

לתקן לא נקבע מועד יישום מנדטורי על ידי ה- IASB. אימוץ מוקדם אפשרי. אימוץ לראשונה ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המפורטות בתקן.

ב. פורסמו תיקונים בנושא גריעה ובנושא התחייבויות פיננסיות (phase 2). לפי הוראות התיקונים, יש להמשיך וליישם את הוראות IAS 39 לגבי גריעה ולגבי התחייבויות פיננסיות שלא נבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן (ייעוד לשווי הוגן דרך רווח או הפסד). כלומר, הוראות הסיווג והמדידה של IAS 39 ימשיכו לחול על התחייבויות פיננסיות שמוחזקות למסחר ועל התחייבויות פיננסיות שנמדדות בעלות מופחתת.

לפי התיקונים, סכום השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות שמיוחס לשינויים בסיכון האשראי ייזקף לרווח כולל אחר. כל יתר השינויים בשווי ההוגן ייזקפו לרווח או הפסד. אם זקיפת השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות, שנגרם כתוצאה משינויים בסיכון האשראי, לרווח כולל אחר ייצור חוסר סימטריה חשבונאית ברווח או הפסד, אזי גם אותו שינוי ייזקף לרווח או הפסד ולא לרווח כולל אחר.

לתיקונים לא נקבע מועד יישום מנדטורי על ידי ה- IASB. אימוץ מוקדם אפשרי, בתנאי שהחברה מיישמת גם את הוראות התקן בנוגע לסיווג ומדידה של נכסים פיננסים (שלב הנכסים). אימוץ לראשונה של התיקונים ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתיקונים.

החברה בוחנת את ההשפעה האפשרית של התקן, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כו. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

3. תיקונים ל- IAS 36 - ירידת ערך נכסים

במאי 2013 פרסם ה-IASB תיקונים ל-IAS 36 - ירידת ערך נכסים (להלן - התיקונים) העוסקים בדרישות גילוי בדבר שווי הוגן בניכוי עלויות למכירה של נכסים. התיקונים כוללים דרישות גילוי נוספות בדבר הסכום בר ההשבה והשווי ההוגן. הגילוי הנוסף יכלול גילוי למדרג השווי ההוגן, לטכניקות ההערכה ולשינויים בהן, לשיעורי ההיוון ולהנחות המרכזיות שבבסיס הערכת השווי.

התיקונים ייכנסו לתוקף החל מתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2014. אימוץ מוקדם אפשרי.
הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של החברה עם אימוץ התיקונים לראשונה.

4. פרשנות מספר 21 של דיווח כספי בינלאומי (IFRIC 21) - היטלים

במאי 2013 פרסם ה-IASB את פרשנות מספר 21 של דיווח כספי בינלאומי (IFRIC 21) (להלן - הפרשנות) בדבר היטלים המוטלים על ידי מוסדות ממשלה באמצעות חקיקה. על פי הפרשנות, התחייבות לתשלום היטל תוכר רק בעת קרות האירוע היוצר את המחויבות לתשלום.

הפרשנות תיכנס לתוקף החל מתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2014. אימוץ מוקדם אפשרי. להערכת החברה, לפרשנות לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

5. תיקון ל- IAS 19 בדבר הטיפול בהפקדות הקשורות לשירות

ה- IASB פרסם תיקון לדרישות הקיימות ב- IAS 19 בדבר הפקדות המבוצעות על ידי עובדים או צדדים שלישיים הקשורות לשירות (להלן - התיקון).

לפי התיקון, במידה ואין קשר בין סכום ההפקדות לבין מספר שנות השירות (כגון מקרים בהם ההפקדות מחושבות כאחוז קבוע משכר העובד, ההפקדות הן בסכום קבוע לאורך תקופת השירות או ההפקדות נקבעות לפי גיל העובד), ניתן להכיר בהפקדות אלו כקיטון מעלות השירות, בתקופה שבה ניתן השירות הקשור, במקום לייחסן לתקופות השירות.

כאשר ההפקדות תלויות במספר השנים בהן ניתן השירות, יש להקצות את אותן הפקדות לתקופות השירות תוך שימוש באותה שיטת ייחוס הנדרשת על פי IAS 19.70 בדבר ייחוס הטבה לתקופות שירות.

התיקון יישום למפרע החל מתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 ביולי, 2014 או לאחריו. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת החברה, לתיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

כז. עדכון הנחיות בדבר מבנה הגילוי בדוחות הכספיים של חברות ביטוח

בחודש ינואר 2014 פורסם על ידי המפקח, חוזר בדבר עדכון הנחיות בדבר מבנה הגילוי הנדרש בדוחות הכספיים של חברות ביטוח. החוזר כולל, בין היתר, דרישות גילוי חדשות בדבר מגזרי פעילות, השקעות, התחייבויות בשל חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי והתחייבויות פיננסיות. כמו כן, כולל החוזר הנחיות בקשר לסעיפים שונים בדוחות הכספיים והוראות בקשר לחתימה על הדוחות הכספיים. בנוסף, החוזר מחיל על חברות ביטוח את הוראות פרק ו' לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, לגבי גילוי עסקאות עם בעלי עניין ובעלי שליטה.

תחילתן של הוראות החוזר החל מהדוחות הכספיים לשנת 2014, אך חברת ביטוח רשאית ליישמן החל מהדוחות הכספיים לשנת 2013. הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של החברה החל משנת 2014. בהתאם לחוזר, יישמה החברה חלק מהגילויים הנדרשים, ותיישם את מלוא הגילויים החל מהדוחות הכספיים לשנת 2014.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כח. להלן שיעורי השינוי של המדד ושער החליפין של הדולר:

	מדד המחירים לצרכן		שער חליפין יציג של הדולר
	מדד בגין	מדד ידוע	
	%	%	%
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013	1.8	1.9	(7.0)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012	1.6	1.4	(2.3)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011	2.2	2.6	7.7

באור 3: - מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח כולל את ענפי ביטוח חיים, פנסיה וגמל והוא מתמקד בעיקר בחיסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן, קרנות פנסיה וקופות גמל לרבות קרנות השתלמות) וכן בכיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ועוד.

בהתאם להוראות המפקח, מפורט מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח לביטוח חיים, פנסיה וגמל.

2. מגזר ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, מחלות קשות, ניתוחים והשתלות, ביטוח שיניים, עובדים זרים ועוד.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר הביטוח הכללי כולל את ענפי החבויות והרכוש. בהתאם להוראות המפקח מפורט מגזר הביטוח הכללי לפי ענפי רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים.

- ענף רכב חובה
ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.

- ענף רכב רכוש
ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבוטח ונזקי רכוש שהרכב המבוטח יגרום לצד שלישי.

- ענפי רכוש ואחרים
יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים.

- ענפי חבויות אחרים
ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבוטח בגין נזק שייגרם לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד ג', אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר וכן ענפים אחרים המחושבים בשיטות עודף הכנסות על הוצאות כגון כלי שייט, כלי טייס וערבות חוק המכר.

4. הפעילות אשר אינה מיוחסת למגזרי פעילות כוללת פעילות ייזום פרויקטים והשקעות בנדל"ן, שירותים ומוצרים פיננסיים (ניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות ומתן התחייבויות חיתומיות), פעילות של תיווך ביטוחי והכנסות מהשקעות והוצאות מימון שלא יוחסו למגזרי הפעילות האחרים.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,929,686	486,434	2,682,099	-	-	5,098,219
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	123,868	113,125	691,506	-	-	928,499
פרמיות שהורווחו בשייר	1,805,818	373,309	1,990,593	-	-	4,169,720
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	2,259,754	50,440	227,753	213,039	(20,976)	2,730,010
הכנסות מדמי ניהול	727,290	-	-	69,042	(1,342)	794,990
הכנסות מעמלות	23,548	12,828	155,639	61,806	(36,511)	217,310
הכנסות אחרות	692	-	-	1,295	(137)	1,850
סך כל ההכנסות	4,817,102	436,577	2,373,985	345,182	(58,966)	7,913,880
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,704,962	231,609	1,795,699	-	-	5,732,270
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(75,069)	(15,607)	(393,767)	-	-	(484,443)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	3,629,893	216,002	1,401,932	-	-	5,247,827
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	412,524	132,468	550,496	58,879	(37,058)	1,117,309
הוצאות הנהלה וכלליות	474,644	56,408	124,462	86,806	(20,924)	721,396
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	21,631	-	1,916	2,882	-	26,429
הוצאות מימון	8,672	338	6,292	116,708	(984)	131,026
סך כל ההוצאות	4,547,364	405,216	2,085,098	265,275	(58,966)	7,243,987
חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות	7,746	(6)	(653)	(916)	-	6,171
רווח לפני מסים על ההכנסה	277,484	31,355	288,234	78,991	-	676,064
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(12,940)	(2,987)	(20,255)	8,591	-	(27,591)
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	264,544	28,368	267,979	87,582	-	648,473

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,777,963	427,580	2,445,393	-	-	4,650,936
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	115,769	103,318	642,937	-	-	862,024
פרמיות שהורווחו בשייר	1,662,194	324,262	1,802,456	-	-	3,788,912
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	2,025,431	42,214	208,679	142,547	(17,298)	2,401,573
הכנסות מדמי ניהול	558,537	-	-	60,912	(1,040)	618,409
הכנסות מעמלות	35,435	9,941	148,789	40,990	(27,267)	207,888
הכנסות אחרות	774	-	-	518	(110)	1,182
סך כל ההכנסות	4,282,371	376,417	2,159,924	244,967	(45,715)	7,017,964
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	3,469,322	416,818	1,703,442	-	-	5,589,582
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(69,205)	(265,293)	(391,761)	-	-	(726,259)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	3,400,117	151,525	1,311,681	-	-	4,863,323
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	366,867	114,418	517,741	48,291	(27,377)	1,019,940
הוצאות הנהלה וכלליות	436,569	45,528	101,322	69,762	(18,130)	635,051
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	22,818	-	4,486	14,628	-	41,932
הוצאות מימון	5,641	154	8,058	113,795	(208)	127,440
סך כל ההוצאות	4,232,012	311,625	1,943,288	246,476	(45,715)	6,687,686
חלק ברווחי חברות כלולות	12,603	-	-	11,142	-	23,745
רווח לפני מסים על ההכנסה	62,962	64,792	216,636	9,633	-	354,023
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	68,625	17,801	100,844	34,234	-	221,504
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	131,587	82,593	317,480	43,867	-	575,527

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,662,267	370,920	2,266,872	-	-	4,300,059
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	118,579	101,862	657,992	-	-	878,433
פרמיות שהורווחו בשייר	1,543,688	269,058	1,608,880	-	-	3,421,626
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,218	28,118	186,315	66,031	(15,589)	266,093
הכנסות מדמי ניהול	502,341	-	-	84,431	(2,558)	584,214
הכנסות מעמלות	28,634	9,617	153,583	36,759	(22,494)	206,099
הכנסות אחרות	422	-	-	1,435	(129)	1,728
סך כל ההכנסות	2,076,303	306,793	1,948,778	188,656	(40,770)	4,479,760
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,378,174	239,487	1,603,531	-	-	3,221,192
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(70,871)	(99,093)	(400,736)	-	-	(570,700)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,307,303	140,394	1,202,795	-	-	2,650,492
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	338,098	82,112	482,944	48,803	(22,623)	929,334
הוצאות הנהלה וכלליות	440,719	30,513	126,266	69,654	(18,084)	649,068
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	20,257	-	4,486	5,549	-	30,292
הוצאות מימון	11,008	1,082	9,137	122,741	(63)	143,905
סך כל ההוצאות	2,117,385	254,101	1,825,628	246,747	(40,770)	4,403,091
חלק ברווחי חברות כלולות	13,714	-	-	2,051	-	15,765
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(27,368)	52,692	123,150	(56,040)	-	92,434
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(13,048)	(4,616)	(78,823)	(40,742)	-	(137,229)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	(40,416)	48,076	44,327	(96,782)	-	(44,795)

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים						
נכסים בלתי מוחשיים	782,363	59,128	132,394	179,655	-	1,153,540
הוצאות רכישה נדחות	754,492	197,077	240,436	-	-	1,192,005
השקעות בחברות כלולות	142,625	-	49,720	22,714	-	215,059
נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	70,962	-	-	-	-	70,962
נדל"ן להשקעה אחר	96,330	-	-	140,762	-	237,092
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	15,303,772	52,813	-	-	-	15,356,585
השקעות פיננסיות אחרות:		-				
נכסי חוב סחירים	996,261	191,003	2,013,981	1,176,231	-	4,377,476
נכסי חוב שאינם סחירים	8,607,822	280,167	1,230,220	331,921	-	10,450,130
מניות	9,217	1,111	27,775	203,065	-	241,168
אחרות	174,039	23,230	115,589	395,093	-	707,951
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	9,787,339	495,511	3,387,565	2,106,310	-	15,776,725
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	751,526	2,308	-	-	-	753,834
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	129,909	9,592	319,403	142,261	-	601,165
נכסי ביטוח משנה	138,320	354,174	1,034,658	-	-	1,527,152
פרמיות לגבייה	78,168	28,739	513,937	-	-	620,844
נכסים אחרים	230,786	37,919	164,019	502,142	(244,664)	690,202
סך כל הנכסים	28,266,592	1,237,261	5,842,132	3,093,844	(244,664)	38,195,165
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	16,221,139	57,213	-	-	-	16,278,352
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,815,917	788,406	5,020,619	-	-	15,624,942
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	16,123,068	57,539	-	-	-	16,180,607
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	-	19,809	-	19,809
התחייבויות פיננסיות	14,943	-	790	1,588,114	-	1,603,847
התחייבויות אחרות	745,876	242,282	697,266	390,572	(244,664)	1,831,332
סך כל ההתחייבויות	26,699,804	1,088,227	5,718,675	1,998,495	(244,664)	35,260,537

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים						
נכסים בלתי מוחשיים	802,318	52,325	135,254	182,478	-	1,172,375
הוצאות רכישה נדחות	691,961	149,062	213,474	-	-	1,054,497
השקעות בחברות כלולות	133,135	-	-	53,944	-	187,079
נדל"ן להשקעה אחר	56,397	-	-	138,400	-	194,797
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	13,004,177	60,466	-	-	-	13,064,643
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	953,962	257,267	2,000,570	1,099,941	-	4,311,740
נכסי חוב שאינם סחירים	8,398,969	268,392	1,183,880	330,626	-	10,181,867
מניות	14,621	1,334	-	249,922	-	265,877
אחרות	176,960	19,121	62,598	319,843	-	578,522
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	9,544,512	546,114	3,247,048	2,000,332	-	15,338,006
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	616,688	2,408	-	-	-	619,096
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	99,193	4,761	219,377	72,359	-	395,690
נכסי ביטוח משנה	129,627	422,065	1,006,775	-	-	1,558,467
פרמיות לגבייה	69,798	33,379	469,885	-	-	573,062
נכסים אחרים	221,137	24,475	163,401	524,949	(235,236)	698,726
סך כל הנכסים	25,368,943	1,295,055	5,455,214	2,972,462	(235,236)	34,856,438
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	13,714,177	58,405	-	-	-	13,772,582
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,535,744	806,469	4,726,188	-	-	15,068,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	13,661,513	58,877	-	-	-	13,720,390
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	-	914	-	914
התחייבויות פיננסיות	26,127	-	724	1,779,234		1,806,085
התחייבויות אחרות	590,623	256,081	687,362	334,959	(235,236)	1,633,789
סך כל ההתחייבויות	23,814,007	1,121,427	5,414,274	2,115,107	(235,236)	32,229,579

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	775,357	1,147,288	614,980	303,462	2,841,087
פרמיות ביטוח משנה	22,103	186,510	384,082	132,738	725,433
פרמיות בשייר	753,254	960,778	230,898	170,724	2,115,654
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(39,882)	(67,258)	(7,528)	(10,393)	(125,061)
פרמיות שהורווחו בשייר	713,372	893,520	223,370	160,331	1,990,593
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	134,650	36,689	14,296	42,118	227,753
הכנסות מעמלות	-	52,798	85,720	17,121	155,639
סך כל ההכנסות	848,022	983,007	323,386	219,570	2,373,985
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	567,679	726,429	332,917	168,674	1,795,699
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(10,511)	(120,461)	(217,404)	(45,391)	(393,767)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	557,168	605,968	115,513	123,283	1,401,932
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	69,476	257,781	160,632	62,607	550,496
הוצאות הנהלה וכלליות	33,482	47,083	29,281	14,616	124,462
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	958	958	-	-	1,916
הוצאות מימון	2,075	1,775	1,599	843	6,292
סך כל ההוצאות	663,159	913,565	307,025	201,349	2,085,098
חלק ברווחי חברות כלולות	(398)	(75)	(23)	(157)	(653)
רווח לפני מסים על ההכנסה	184,465	69,367	16,338	18,064	288,234
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(12,001)	(1,935)	(550)	(5,769)	(20,255)
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	172,464	67,432	15,788	12,295	267,979
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2013	2,743,867	701,673	470,199	1,104,880	5,020,619
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2013	2,581,035	590,174	129,224	685,528	3,985,961

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 79% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 85% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	695,101	996,957	569,319	274,554	2,535,931
פרמיות ביטוח משנה	17,970	181,042	349,813	118,837	667,662
פרמיות בשייר	677,131	815,915	219,506	155,717	1,868,269
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(16,765)	(24,420)	(2,159)	(22,469)	(65,813)
פרמיות שהורווחו בשייר	660,366	791,495	217,347	133,248	1,802,456
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	136,461	23,185	6,103	42,930	208,679
הכנסות מעמלות	-	48,886	84,324	15,579	148,789
סך כל ההכנסות	796,827	863,566	307,774	191,757	2,159,924
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	515,720	722,391	296,045	169,286	1,703,442
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(20,899)	(128,177)	(181,192)	(61,493)	(391,761)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	494,821	594,214	114,853	107,793	1,311,681
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	67,846	236,847	157,847	55,201	517,741
הוצאות הנהלה וכלליות	26,340	38,586	24,252	12,144	101,322
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	3,078	2,193	1,836	951	8,058
סך כל ההוצאות	594,328	874,083	298,788	176,089	1,943,288
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	202,499	(10,517)	8,986	15,668	216,636
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	68,488	10,922	1,875	19,559	100,844
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	270,987	405	10,861	35,227	317,480
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2012	2,582,256	656,428	426,051	1,061,453	4,726,188
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2012	2,394,565	533,261	123,601	667,986	3,719,413

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 80% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 84% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	634,780	904,352	539,307	232,198	2,310,637
פרמיות ביטוח משנה	14,407	163,683	315,208	97,660	590,958
פרמיות בשייר	620,373	740,669	224,099	134,538	1,719,679
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(59,683)	(36,617)	(8,985)	(5,514)	(110,799)
פרמיות שהורווחו בשייר	560,690	704,052	215,114	129,024	1,608,880
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	121,182	18,407	6,253	40,473	186,315
הכנסות מעמלות	3,771	49,053	85,272	15,487	153,583
סך כל ההכנסות	685,643	771,512	306,639	184,984	1,948,778
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	491,199	705,041	255,822	151,469	1,603,531
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(38,771)	(155,189)	(158,364)	(48,412)	(400,736)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	452,428	549,852	97,458	103,057	1,202,795
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	63,539	221,045	145,758	52,602	482,944
הוצאות הנהלה וכלליות	37,611	42,947	33,549	12,159	126,266
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	3,447	2,508	2,274	908	9,137
סך כל ההוצאות	559,268	818,595	279,039	168,726	1,825,628
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	126,375	(47,083)	27,600	16,258	123,150
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(52,503)	(8,214)	(2,498)	(15,608)	(78,823)
סך הכל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	73,872	(55,297)	25,102	650	44,327
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2011	2,460,992	634,749	407,549	1,001,065	4,504,355
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2011	2,268,342	500,418	114,083	655,308	3,538,151

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 82% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013			
	גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	1,929,686	1,929,686
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	-	123,868	123,868
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	1,805,818	1,805,818
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	324,375	2,604	1,932,775	2,259,754
הכנסות מדמי ניהול	86,349	386,223	254,718	727,290
הכנסות מעמלות	-	-	23,548	23,548
הכנסות אחרות	-	692	-	692
סך כל ההכנסות	410,724	389,519	4,016,859	4,817,102
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	303,487	-	3,401,475	3,704,962
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	(75,069)	(75,069)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	303,487	-	3,326,406	3,629,893
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	17,937	87,434	307,153	412,524
הוצאות הנהלה וכלליות	49,500	196,619	228,525	474,644
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	11,831	9,800	-	21,631
הוצאות מימון	1,797	707	6,168	8,672
סך כל ההוצאות	384,552	294,560	3,868,252	4,547,364
חלק ברווחי חברות כלולות	-	-	7,746	7,746
רווח לפני מסים על ההכנסה	26,172	94,959	156,353	277,484
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(11)	181	(13,110)	(12,940)
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	26,161	95,140	143,243	264,544

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012			
	גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	1,777,963	1,777,963
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	-	115,769	115,769
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	1,662,194	1,662,194
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	302,631	4,101	1,718,699	2,025,431
הכנסות מדמי ניהול	91,643	349,487	117,407	558,537
הכנסות מעמלות	-	-	35,435	35,435
הכנסות אחרות	-	774	-	774
סך כל ההכנסות	394,274	354,362	3,533,735	4,282,371
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	276,078	-	3,193,244	3,469,322
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	(69,205)	(69,205)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	276,078	-	3,124,039	3,400,117
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	14,429	74,785	277,653	366,867
הוצאות הנהלה וכלליות	50,194	175,505	210,870	436,569
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	13,018	9,800	-	22,818
הוצאות מימון	897	-	4,744	5,641
סך כל ההוצאות	354,616	260,090	3,617,306	4,232,012
חלק ברווחי חברות כלולות	-	-	12,603	12,603
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	39,658	94,272	(70,968)	62,962
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(56)	109	68,572	68,625
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	39,602	94,381	(2,396)	131,587

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
	גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	1,662,267	1,662,267
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	-	118,579	118,579
פרמיות שהורווחו בשייר	-	-	1,543,688	1,543,688
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	303,815	1,490	(304,087)	1,218
הכנסות מדמי ניהול	84,796	323,313	94,232	502,341
הכנסות מעמלות	-	-	28,634	28,634
הכנסות אחרות	-	422	-	422
סך כל ההכנסות	388,611	325,225	1,362,467	2,076,303
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	316,401	-	1,061,773	1,378,174
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	-	(70,871)	(70,871)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	316,401	-	990,902	1,307,303
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	17,217	68,163	252,718	338,098
הוצאות הנהלה וכלליות	48,445	156,294	235,980	440,719
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	10,457	9,800	-	20,257
הוצאות מימון	687	-	10,321	11,008
סך כל ההוצאות	393,207	234,257	1,489,921	2,117,385
חלק ברווחי חברות כלולות	-	-	13,714	13,714
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(4,596)	90,968	(113,740)	(27,368)
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(313)	18	(12,753)	(13,048)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	(4,909)	90,986	(126,493)	(40,416)

באור 4: - רכישת החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח תעשייה בע"מ) (להלן - הבנק)

ביום 29 במרס, 2011 חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק. ביום 4 במרס, 2012, עם התקיימות כל התנאים המתלים בהסכם, הושלמה העסקה. סכום התמורה שנקבע בהסכם עבור מניות הבנק הינו כ- 324 מיליוני ש"ח, כאשר מתוך סכום זה, סך של כ- 242 מיליוני ש"ח שולם כנגד סכום המזומן שהיה בקופת הבנק במועד השלמת העסקה, בניכוי סכום כל התחייבויותיו של הבנק לאותו מועד.

בהסכם נקבע כי פיקדון בגובה של כ- 48 מיליוני ש"ח יוותר במנורה ביטוח להבטחת גביית האשראי מלקוחות הבנק. הפיקדון הינו צמוד מדד ונושא ריבית צמודה בשיעור של 4.5%. כמו כן נקבע, כי מנורה ביטוח תהיה זכאית לתגמול אשר יחושב כשיעור מסכומי הגביה מלקוחות הבנק. בנוסף, מנורה ביטוח תהיה זכאית להשבת סכומים ששולמו תמורת הרכישה בגין יתרת האשראי שלא תיגבה תוך חמש שנים ממועד השלמת העסקה.

עם השלמת רכישת מניות הבנק על ידי מנורה ביטוח, מוזג הבנק לתוך מנורה ביטוח במיזוג סטטוטורי בהתאם להוראות סעיף 103ג לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א - 1961 ועל פי צו בית המשפט בהתאם לסעיפים 350 ו- 351 לחוק החברות, התשנ"ט - 1999, אשר ניתן ביום 15 ביוני, 2011 לבקשת מנורה ביטוח והבנק, באופן שמנורה ביטוח מהווה החברה הקולטת והבנק מהווה את חברת היעד. בנוסף התקבל אישור רשות המסים (רולינג) בדבר מיזוג הבנק לצורכי מס החל מיום 1 באפריל, 2011.

מאחר ורכישת הנכסים, נטו אינה מהווה רכישת עסק, הקצתה מנורה ביטוח את עלות הרכישה בהתאם לשוויים ההוגן של הנכסים וההתחייבויות אשר זוהו בעסקה.

בשנת 2012 רשמה מנורה ביטוח הכנסות מסים בסך של כ- 54 מיליוני ש"ח, בגין ההפרש בין נכס המס הנדחה שחושב בהתאם ליתרת ההפסדים הצבורים בבנק לצורכי מס הכנסה בסך של כ- 344 מיליוני ש"ח כפי שנקבעו ברולינג, לבין נכס המס הנדחה כפי שנוצר בעסקה כאמור לעיל.

ההפסדים הצבורים מותרים להפחתה במנורה ביטוח בהתאם להוראות סעיף 103ח לפקודת מס הכנסה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים

א. ההרכב והתנועה:

	מוניטין	תיקי ביטוח	תיקי לקוחות וקשרי סוכנים	מותגים ושמות מסחריים	תוכנות מחשב	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח						
עלות							
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	656,298	20,267	390,846	11,849	604,290	1,728	1,685,278
תוספות *)	-	854	-	-	150,370	-	151,224
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	656,298	21,121	390,846	11,849	754,660	1,728	1,836,502
תוספות *)	-	-	1,136	-	137,121	-	138,257
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	656,298	21,121	391,982	11,849	891,781	1,728	1,974,759
הפחתה שנצברה והפסדים מירידת ערך							
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	52,826	15,495	155,507	7,927	293,727	356	525,838
הפחתה שהוכרה במהלך השנה	-	3,359	24,957	1,916	96,357	-	126,589
ירידת ערך (ראה סעיף ב.3))	11,700	-	-	-	-	-	11,700
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	64,526	18,854	180,464	9,843	390,084	356	664,127
הפחתה שהוכרה במהלך השנה	-	854	23,659	1,915	130,664	-	157,092
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	64,526	19,708	204,123	11,758	520,748	356	821,219
ערך בספרים, נטו							
ליום 31 בדצמבר, 2013	591,772	1,413	187,859	91	371,033	1,372	1,153,540
ליום 31 בדצמבר, 2012	591,772	2,267	210,382	2,006	364,576	1,372	1,172,375

(*) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי: בשנת 2013 בסך 126,507 אלפי ש"ח ובשנת 2012 בסך 135,217 אלפי ש"ח.

השקעות בתוכנות מחשב

הקבוצה משקיעה סכומים ניכרים במערכות המידע המשמשות אותה לצורך התפעול והניהול השוטפים של עסקיה. דרישות רגולציה ושיפורים עסקיים מחייבים את הקבוצה לשדרג את מערכות המחשב ולהתאימן לניהול השוטף של עסקיה.

לקבוצה מערכת מידע מרכזית לניהול ותפעול של חלק ממוצרי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוחי בריאות. הקבוצה ממשיכה בפיתוח המערכת והשקיעה סך של כ- 19 מיליוני ש"ח בשנת 2013 לעומת סך של כ- 25 מיליוני ש"ח בשנת 2012.

לפרטים בדבר ההסכם לפיתוח המערכת כאמור, ראה ביאור 39.ה.1.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. ירידת ערך מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך של מוניטין הוקצה המוניטין ליחידות מניבות מזומנים הבאות:

1. תחום פנסיה נכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.
2. ביטוח כללי.
3. קרנות הנאמנות אינו מיוחס למגזר פעילות.
4. גמל נכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.

להלן היתרה בדוחות הכספיים של המוניטין, שהוקצה לכל אחד מהמגזרים הבאים:

		31 בדצמבר	
		2013	2012
		אלפי ש"ח	
יחידה מניבת מזומנים:			
תחום הפנסיה	(1)	384,929	384,929
מגזר ביטוח כללי	(2)	29,130	29,130
פעילות קרנות נאמנות	(3)	143,801	143,801
ניהול קופות גמל	(4)	24,241	24,241
סה"כ מוניטין שהוכר בצירופי עסקים		582,101	582,101
אחר	(5)	9,671	9,671
		591,772	591,772

לצורך בחינת ירידת ערך של המוניטין יש לבחון את ערך היחידה מניבת המזומנים הקטנה ביותר בתוך המגזר, שאליה יוחס המוניטין בהשוואה לסכום בר ההשבה שלה. אם הסכום בר ההשבה של היחידה עולה על הערך בדוחות הכספיים של היחידה, היחידה והמוניטין שהוקצה לה יחשבו כבלתי פגומים בערכם. אם הערך בדוחות הכספיים של היחידה עולה על הסכום בר ההשבה שלה, החברה מכירה בהפסד מירידת ערך.

1) הסכום בר ההשבה של תחום הפנסיה המהווה חלק ממגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח נקבע על בסיס עקרונות חישוב הערך הגלום (Embedded Value). בהתבסס על חישוב זה לתאריך הדוח, להערכת הקבוצה אין צורך להפחית את ערך המוניטין בגין מבטחים פנסיה.

2) הסכום בר ההשבה של שומרה ביטוח כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק מעסקי ביטוח כללי, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים למשך 10 שנים.

ההנחות שנלקחו לצורך בחינת ברות ההשבה הינן שמרניות ביחס לעסקי שומרה ביטוח.

ההנחות העיקריות ששימשו בחישוב שווי השימוש הינן:

שיעור ריבית ההיוון - 10%.
שיעור התשואה הריאלית על ההשקעות - 2% (הנחת אינפלציה שנתית של 2%).
שיעור גידול בהכנסות - 0%.
שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מדמי ביטוח - 10%.
שיעור תביעות בענפי רכוש- 75%.

לתאריך הדוח, מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים ולאור ההנחות השמרניות שנלקחו כאמור, להערכת החברה כל שינוי סביר בהנחות המפתח ששימשו בחישוב שווי השימוש לא יגרמו לערך בדוחות הכספיים להיות נמוך מסכום בר ההשבה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. ירידת ערך מוניטין (המשך)

3) הסכום בר ההשבה של המוניטין נקבע על בסיס מודל השווי ההוגן, המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים מהנכס. בהתבסס על מודל WACC ופרמטרים נוספים כגון פרמיית השוק. לתאריך הדוח, שיעור ההיוון לאחר מס לפיו הוונו תזרימי המזומנים הינו 12%. תחזיות תזרימי המזומנים נאמדו תוך שימוש בשיעור צמיחה שנתי קבוע בשיעור של 3.5%, שמהווה את שיעור הצמיחה הממוצע לטווח ארוך המקובל בענף קרנות הנאמנות.

כתוצאה משינוי בתמהיל הנכסים המנוהלים ביום 30 ביוני, 2012 על ידי מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן - מנורה קרנות נאמנות), חברה נכדה של החברה, קטנו ההכנסות מדמי ניהול, וזאת על אף גידול בהיקף הנכסים המנוהל עד לאותו מועד.

בשל האמור לעיל, פנתה מנורה קרנות נאמנות למעריך שווי חיצוני בלתי תלוי לצורך בחינת הסכום בר ההשבה של המוניטין שנוצר בעת רכישת פעילות קרנות הנאמנות, תוך חישוב השווי ההוגן של פעילות היחידה, וכל זאת ליום 30 ביוני, 2012.

בהתאם לממצאי הבחינה של מעריך השווי, השווי ההוגן המיוחס למוניטין של פעילות קרנות הנאמנות נמוך מערכה של פעילות זו בספרי מנורה קרנות נאמנות נכון ליום 30 ביוני, 2012 ולפיכך נרשמה הפחתה בגין ירידת ערך המוניטין בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח נכון למועד זה.

4) הסכום בר ההשבה של פעילות קופות הגמל כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק ממגזר חסכון ארוך טווח, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים. ליום 31 בדצמבר, 2012 בוצעה הערכת שווי על ידי מעריך שווי חיצוני, ועל פיה עלה הסכום בר ההשבה על הערך בספרים בפער מהותי. לתאריך הדוח, הנכסים וההתחייבויות של הפעילות לא השתנו באופן משמעותי, ולפיכך בוצעה בחינה על ידי החברה, בהסתמך על אותן הנחות עיקריות ששימשו אשתקד.

מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים, אין צורך בביצוע הפחתה של המוניטין.

ההנחות העיקריות ששימשו בבחינת שווי השימוש הינן:
שיעור ריבית ההיוון לאחר מס - 12%.
שיעור הצמיחה הצפוי - 1%.

5) הסכום בר ההשבה של מוניטין אחר, אשר נוצר בעת עלייה בשיעור ההחזקה של החברה במנורה ביטוח, מיוחס ליחידות מניבות המזומנים של מנורה ביטוח, הכוללות את מגזר ביטוח כללי ותחום ביטוח החיים.

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח :		
ביטוח חיים	597,390	564,674
פנסיה	157,102	127,287
	754,492	691,961
ביטוח בריאות	197,077	149,062
ביטוח כללי	240,436	213,474
	1,192,005	1,054,497

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות (המשך)

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובביטוח בריאות:

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח			ביטוח בריאות	סה"כ
	ביטוח חיים	פנסיה	סה"כ		
			אלפי ש"ח		
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	533,625	93,892	627,517	117,566	745,083
תוספות:					
עמלות רכישה	83,841	42,704	126,545	44,127	170,672
הוצאות רכישה אחרות	88,614	6,780	95,394	29,213	124,607
סה"כ תוספות	172,455	49,484	221,939	73,340	295,279
הפחתות:					
הפחתה שוטפת	(58,354)	(7,760)	(66,114)	(26,950)	(93,064)
הפחתה בגין ביטולים	(83,052)	(8,329)	(91,381)	(14,894)	(106,275)
	(141,406)	(16,089)	(157,495)	(41,844)	(199,339)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	564,674	127,287	691,961	149,062	841,023
תוספות:					
עמלות רכישה	91,828	41,382	133,210	61,800	195,010
הוצאות רכישה אחרות	90,698	9,374	100,072	41,201	141,273
סה"כ תוספות	182,526	50,756	233,282	103,001	336,283
הפחתות:					
הפחתה שוטפת	(62,225)	(10,477)	(72,702)	(35,005)	(107,707)
הפחתה בגין ביטולים	(87,585)	(10,464)	(98,049)	(19,981)	(118,030)
	(149,810)	(20,941)	(170,751)	(54,986)	(225,737)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	597,390	157,102	754,492	197,077	951,569

באור 7: - רכוש קבוע

א. הרכב ותנועה:

שנת 2013

	קרקע *) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר, 2013	380,627	226,098	41,243	54,614	30,754	733,336
תוספות במשך השנה	35,035	38,485	9,172	3,663	2,727	89,082
העברה מנדל"ן להשקעה	574	-	-	-	-	574
גריעות במשך השנה	-	(889)	(7,765)	(29)	(11,241)	(19,924)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	416,236	263,694	42,650	58,248	22,240	803,068
פחת שנצבר						
יתרה ליום 1 בינואר, 2013	58,310	193,049	13,083	35,807	12,403	312,652
תוספות במשך השנה	5,886	19,204	6,203	2,725	2,692	36,710
גריעות במשך השנה	-	(889)	(4,583)	(6)	(2,964)	(8,442)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	64,196	211,364	14,703	38,526	12,131	340,920
יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2013	352,040	52,330	27,947	19,722	10,109	462,148

(*) הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.

באור 7: - רכוש קבוע (המשך)

א. הרכב ותנועה: (המשך)

שנת 2012

	קרקע *) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	325,100	206,497	40,776	51,883	28,563	652,819
תוספות במשך השנה	54,168	19,601	11,216	2,803	2,890	90,678
העברה מנדל"ן להשקעה	1,359	-	-	-	-	1,359
גריעות במשך השנה	-	-	(10,749)	(72)	(699)	(11,520)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	380,627	226,098	41,243	54,614	30,754	733,336
פחת שנצבר						
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	53,241	177,657	12,907	33,438	10,369	287,612
תוספות במשך השנה	5,069	15,392	6,086	2,441	2,733	31,721
גריעות במשך השנה	-	-	(5,910)	(72)	(699)	(6,681)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	58,310	193,049	13,083	35,807	12,403	312,652
יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2012	322,317	33,049	28,160	18,807	18,351	420,684

(*) הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.

ב. משרדי הקבוצה מרוכזים בעיקר במתחם אחד ברחוב אלנבי בתל אביב בשני מבנים צמודים ששטחם המצטבר הינו כ- 12,000 מ"ר. בנוסף לקבוצה בנייני משרדים בירושלים, בחיפה ובפתח תקווה, המשמשים את הקבוצה. כמו כן, שוכרת הקבוצה שטחים נוספים לשימושה העצמי.

ג. מבנה משרדים בהקמה

בחודש אוגוסט 2011 חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלף מ"ר. בכוונת מנורה ביטוח להקים מבנה משרדים, בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידים נוספים בקבוצה. עד לתאריך הדיווח השקיעה מנורה ביטוח בפרוייקט סך של כ- 206 מיליוני ש"ח. להערכת מנורה ביטוח, העלויות לצורך השלמת הפרוייקט נאמדות בסך של כ- 418 מיליוני ש"ח נוספים.

לעניין התקשרות שנחתמה לאחר תאריך הדיווח בקשר עם הקמת המבנה כאמור, ראה באור 39.ה.4.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות

חברות כלולות

א. הרכב ההשקעה בחברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
מניות	40,538	42,914
הלוואות לזמן ארוך	122,449	99,449
חלק החברה ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו	42,009	37,966
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	(9,012)	5,836
הפסד כולל אחר, נטו מחברה כלולה	(734)	-
	195,250	186,165

השקעות (עודף הפסדים על השקעות) בחברות כלולות מוצגות בדוחות על המצב הכספי כדלהלן:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
נכס	215,059	187,079
התחייבות	(19,809)	(914)
	195,250	186,165

הקבוצה העמידה הלוואות לחברות הכלולות המסתכמות לתאריך הדיווח בסך של 262,175 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2012 בסך של 253,257 אלפי ש"ח), המוצגות בסעיף השקעות פיננסיות אחרות כנכסי חוב שאינם סחירים. לפרטים נוספים ראה באור 38 א' להלן.

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה:

	ליום 31 בדצמבר	
חלק הקבוצה בנכסים נטו של חברות	2013	2012
כלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:	אלפי ש"ח	
נכסים	1,150,988	1,075,636
התחייבויות	(955,738)	(889,471)
נכסים, נטו	195,250	186,165

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה: (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
חלק הקבוצה בתוצאות הפעולות של החברות הכלולות	2013	2012	2011
בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:	אלפי ש"ח		
הכנסות	86,419	103,879	56,997
רווח	6,171	23,745	15,765
רווח (הפסד) כולל אחר	(3,393)	2,430	(1,764)

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים

חברות כלולות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (להלן - מנורה נדל"ן):

		בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	הערה	באחוזים	
Belltrend Menora Enterprises LTD	1)	50.0	50.0
Yatelsis Development LTD	2)	60.0	60.0
Yatelsis River Development LTD	3)	60.0	60.0
Mxr Development LTD	4)	50.0	50.0
Solangia LTD	5)	42.0	42.0
Bruseco Holding LTD	5)	42.0	42.0
LTD Pellariway Holdings	5)	42.0	42.0

לבעלי המניות האחרים ב- Yatelsis River ו- Yatelsis Development, זכויות הכרעה בהחלטות מהותיות לפעילות החברות כגון: זכויות וטו על כניסה לפרוייקטים חדשים, מינוי מנהלים וקביעת תנאי עבודתם, אישור התקציב השוטף וכיוצ"ב. לאור הנסיבות שתוארו לעיל, נמנע ממנורה נדל"ן יישום השליטה בפועל ב- Yatelsis River ו- Yatelsis Development, ובשל כך הוצגו ההשקעות בחברות הנ"ל בדוחותיה הכספיים של מנורה נדל"ן על פי שיטת השווי המאזני.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה נדל"ן: (המשך)

1) Belltrend Menora Enterprises LTD (להלן - בלטרנד) התאגדה בקפריסין בשנת 2005. בבעלות בלטרנד, בשיתוף עם משקיעים נוספים, נדל"ן מניב בעיר קלן בגרמניה.

ביום 15 ביולי, 2013 הגיע מועד פרעונן של הלוואות שנטלו חברות בנות של בלטרנד לצורך רכישת הנכס, שיתרתן למועד הפרעון הסתכמה ב- 113.4 מיליוני יורו. באותו מועד, נחתמו הסכמים לרכישת יתרת ההלוואות ב- 90 מיליוני יורו, ובמקביל, נטלה שותפות חדשה בבעלות בלטרנד, הלוואה בנקאית בהיקף של 90 מיליוני יורו לתקופה של שבע שנים, לצורך רכישת הזכויות בהלוואות כאמור. ביום 12 באוגוסט, 2013 הושלמה העיסקה. בעקבות האמור לעיל, רשמה מנורה נדל"ן בתקופת הדוח רווח כולל בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח.

2) Yatelsis Development LTD (להלן - יטלסיס) התאגדה בקפריסין בשנת 2007. בחודש אוקטובר 2007 רכשה יטלסיס ביחד עם משקיעים נוספים מקרקעין בעיר סנט פטרסבורג ברוסיה בשטח של כ-35,500 מ"ר לשימוש תעשיה, מחסנים ומשרדים. בשנת הדוח עסקה יטלסיס בתכנון פרוייקט מגורים בהיקף של כ- 100 אלף מ"ר.

3) בחודש יוני 2008 רכשה Yatelsis River Development LTD (להלן - יטלסיס נהר), מניות בחברה רוסית שבבעלותה קרקע בהיקף של כ- 43 דונם במרכז סנט פטרסבורג ברוסיה, וזאת בחלקים שווים עם חברה המאוגדת ונסחרת בפולין (להלן - השותף), מתוך כוונה ליזום פרוייקט לפיתוח של הקרקע הנרכשת ולהקים מבני משרדים. בסמוך למועד אישור הדוחות הכספיים, נמסר על ידי השותף בחברה כלולה של יטלסיס נהר, כי בידיו הערכת שווי לנכס, ממנה עולה כי קיים פער מהותי בין שווי הנכס על פי הערכה זו לבין הערכה לפי שווי מיטבי שבידי החברה הכלולה. מעיון ראשוני בהערכת השווי שנמסרה על ידי השותף כאמור, עולה כי היא מבוססת על הנחות אשר עומדות בסתירה לבסיס ההתקשרות של יטלסיס נהר עם השותף, בפרט לעניין מטרת ההשקעה בנכס, אשר לה השלכה מהותית על תוצאות ההערכה. בהמשך לאמור, העריכה יטלסיס נהר את החשיפה המקסימלית הנובעת מהפער בין הערכות ובהתאם בוצעה הפרשה לירידת ערך. השפעת ההפרשה כאמור על תוצאות מנורה נדל"ן הינה בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח.

4) MXR Development Ltd (להלן - MXR) התאגדה בקפריסין בשנת 2007. MXR מספקת שירותי ניהול לנכסים שנרכשו על ידי יטלסיס ויטלסיס נהר כאמור בסעיפים 2,3 לעיל ובנוסף עוסקת בפעילות ייזום.

5) בחודש מאי 2010, חתמה מנורה נדל"ן על הסכם לרכישת 42% ממניות Solangia Ltd (להלן - סולנגיה), Bruseco Holding LTD ו- Pellariway Holdings LTD, חברות קפריסאיות העוסקות בהקמת מיזמים סולאריים באירופה. בהתאם להסכם ההשקעה, הועמדה לטובת הרחבת פעילות סולנגיה, המרכזת את עיקר הפעילות, מסגרת הלוואות בעלים ראשונית בהיקף של כ- 20 מיליון יורו, מהם 11 מיליון יורו אשר הועמדו על ידי מנורה נדל"ן. נכון לתאריך הדיווח מחזיקה סולנגיה בשדות סולאריים אשר היקף פעילותם הכולל עומד על 28 מגה ואט.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה ביטוח:

		בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	הערה	באחוזים	
Surrey Street LP	1)	28.1	28.1
Sienna Bay Finance LP	2)	39.0	39.0
Treybrooke Equity LP	3)	39.0	39.0
Landmark at Maple Glen LP	4)	39.0	39.0
Gaia Journal Square LLC	5)	38.3	38.3
Sunshen Properties LP	6)	34.1	34.1
Boulder Texas Holdings LLC	7)	30.1	30.1
Baltimore Portfolio Finance LP	8)	23.2	23.2
MM Peachtree Holdings LP	9)	37.3	37.3
120 Wall Holdings LLC	10)	20.1	20.1
RI Menora German Holdings SARL	11)	38.0	38.0
Wichford VBG Holding SARL	12)	29.0	29.0
Landmark at Autumn Vista LLC	13)	22.5	-
Gaia 200 Plaza Drive LLC	14)	20.0	-
Gaia Houston Portfolio LLC	15)	17.2	-

שיעורי ההחזקה המפורטים בטבלה שלעיל מתייחסים להחזקות מנורה ביטוח הן באמצעות תיק ההשקעה של הנוסטרו והן באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה. ההשקעות אשר בוצעו באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו בהתאם לשוויין ההוגן.

1) בחודש דצמבר 2009 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, המנוהלת על ידי חברת הבת מבטחים פנסיה, באמצעות חברות ייעודיות בחו"ל, 48% מזכויות בשותפות שבבעלותה בניין משרדים באנגליה, המושכר לתקופה של 20 שנה ל- Aviva Central Services UK Ltd. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.95%.

2) בחודש יוני 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

3) בחודש מאי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בצפון קרוליינה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%. ביום 15 באוגוסט, 2013 נחתם הסכם למכירת מתחם המגורים תמורת 20 מיליוני דולר.

4) בחודש מאי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

5) בחודש אוגוסט 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 18.3%.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה ביטוח: (המשך)

6) בחודש אוגוסט 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 44% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שני מתחמי מסחר בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.1%.

7) בחודש ספטמבר 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10.1%.

8) בחודש יולי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 33.1% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שישה מתחמי מגורים במרילנד, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10%.

9) בחודש ינואר 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 47.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה חוות שרתים באטלנטה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.5%.

10) בחודש ספטמבר 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 30% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו יורק, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7%.

11) בחודש יוני 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שלושה מרכזים מסחריים בגרמניה. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 12.5%.

12) בחודש אוקטובר 2012 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 49% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה ארבעה מבני משרדים בערים מרכזיות בגרמניה. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 9.6%.

13) בחודש פברואר 2013 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 42.5% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שני מתחמי מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.5%.

14) בחודש יוני 2013 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 6.67%.

15) בחודש דצמבר 2013 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה ושומרה ביטוח, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה תשעה מתחמי מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 6.9%.

חברה כלולה של שומרה ביטוח:

		בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה	
		ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	הערה	באחוזים	
Gaia Houston Portfolio LLC	15) לעיל	2.8	-

ד. סכום הדיבידנד שהתקבל מחברות כלולות בשנת הדוח עמד על סך 2,128 אלפי ש"ח (אשתקד 1,113 אלפי ש"ח).

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות מאוחדות

ה. פרטים בדבר חברות מאוחדות של החברה

	ליום 31 בדצמבר, 2013					
	מניות המקנות זכויות הצבעה	מניות המקנות זכויות לרווחים	מדינת התאגדות	היקף השקעה בהון	בהלוואות	בשטרי הון
	שיעור ההחזקה			באלפי ש"ח		
חברות המאוחדות על-ידי החברה						
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	1,492,364	-	271,701
מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ - חברה מנהלת *)	100.00%	100.00%	ישראל	686,471	-	-
שומרה חברה לביטוח בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	308,762	-	35,674
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ *)	100.00%	100.00%	ישראל	57,433	175,725	10,729
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	(6,006)	230,206	-
מנורה מבטחים משלמת בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	(1,323)	1,415	-
דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ **)	100.00%	100.00%	ישראל	1,315	-	-

	ליום 31 בדצמבר, 2012					
	מניות המקנות זכויות הצבעה	מניות המקנות זכויות לרווחים	מדינת התאגדות	היקף השקעה בהון	בהלוואות	בשטרי הון
	שיעור ההחזקה			באלפי ש"ח		
חברות המאוחדות על-ידי החברה						
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	1,658,092	-	266,912
מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ - חברה מנהלת	100.00%	100.00%	ישראל	671,694	-	-
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	44,201	196,131	10,629
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	2,086	220,153	-
מנורה מבטחים משלמת בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	(1,316)	1,359	-
דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ **)	100.00%	100.00%	ישראל	1,278	-	-

*) לעניין העברת מניות מבטחים גמל ממנורה פיננסים למבטחים פנסיה, ראה ביאור 1.ב.4. לעיל.

**) חברה לא פעילה.

ו. סכום הדיבידנד שהתקבל בשנת הדוח מחברות מאוחדות עמד על סך 559,088 אלפי ש"ח, מזה 359,088 אלפי ש"ח דיבידנד בעין והיתרה במזומן (אשתקד - 654,494 אלפי ש"ח, מזה 621,354 דיבידנד בעין).

באור 9: - נדל"ן להשקעה

א. תנועה:

	2013		2012
	עבור חוזים תלויי תשואה	אחר	
	אלפי ש"ח		
יתרה ליום 1 בינואר	-	194,797	187,610
תוספות במשך השנה			
רכישות ותוספות לנכסים קיימים	71,820	35,890	48
גריעות במהלך השנה			
מימושים	-	-	1,436
העברה לרכוש קבוע	-	574	1,359
סה"כ גריעות	-	574	2,795
התאמת שווי הוגן	(858)	6,979	9,934
יתרה ליום 31 בדצמבר	70,962	237,092	194,797

ב. מדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה נמדד על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. השווי ההוגן נקבע בהתבסס על עסקאות שנערכו לאחרונה בשוק ביחס לנדל"ן דומה ובמיקום דומה לזה של הנדל"ן שבבעלות הקבוצה, וכן בהתבסס על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים מהנכס. באמידת תזרימי המזומנים הובא בחשבון הסיכון המובנה שלהם, והם מהוונים בשיעור תשואה המשקף את הסיכונים הגלומים בתזרימי המזומנים, אשר נקבע בהתחשב בתשואה המקובלת בשוק המקרקעין, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הנכס ורמת הסיכון של ההכנסות הצפויות ממנו.

להלן פירוט ההנחות, הגורמים והשיקולים ששימשו בהערכות השווי:

1) בנכסים שהוערכו על פי גישת ההשוואה

מיקום הנכס, גילו ומצבו הפיזי, שטחו, רמת הפיתוח באזור בו הוא ממוקם, ייעודו, מחירי שוק הנדל"ן ורמת הדרישה באותו אזור לנכסים מסוג דומה, מצב הזכויות והמצב התכנוני של הנכס, הרקע המשפטי, המצב הכלכלי בארץ ובעולם, ובנכסים מסחריים גם יחס ברוטו נטו מקובל.

2) בנכסים שהוערכו על פי גישת ההכנסה

ליום 31 בדצמבר, 2013 (על בסיס ממוצעים משוקללים)

דמי שכירות ממוצעים למ"ר בש"ח	88
תשואה על הנכס ב- %	8.43
שטחים פנויים להשכרה ב- %	1.08

באור 9: - נדל"ן להשקעה (המשך)

ב. מדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה (המשך)

להלן מדרג השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה:

31 בדצמבר, 2013		
רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח	
-	308,054	308,054

התאמה בגין מדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה (רמה 3 במדרג השווי ההוגן):

	קרקע פנויה	מרכזי קניות	מבני משרדים	סך הכל
	אלפי ש"ח			
יתרה ליום 1 בינואר, 2013	126,885	-	67,912	194,797
מדידה מחדש שהוכרה ברווח או הפסד	2,636	(1,286)	4,771	6,121
רכישות ותוספות לנכסים קיימים	-	107,676	34	107,710
העברה לרכוש קבוע	-	-	(574)	(574)
יתרה ליום 31 בדצמבר , 2013	129,521	106,390	72,143	308,054

ג. ביום 12 בפברואר, 2013, חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת 10% מקניון רננים ומקניון סביונים, מתוכם 3.33% נרכשו באמצעות חברה מאוחדת ו- 6.67% מכספי תיק ביטוח החיים תלויי התשואה (קרן הפנסיה מבטחים רכשה 30% נוספים). סכום הרכישה הסתכם בכ- 102 מיליוני ש"ח.

ד. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראה באור 39 ו'.

ה. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה:

	מועדי סיום תקופת החכירה (בשנים)	31 בדצמבר 2013	31 בדצמבר 2012
		אלפי ש"ח	
בבעלות	-	307,594	194,373
בחכירה מהוונת	43	460	424
		308,054	194,797

באור 10: - חייבים ויתרות חובה

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
הכנסות לקבל	27,198	22,788
מוסדות ורשויות ממשלתיות	170	4,944
הוצאות מראש	33,868	30,156
מקדמות לספקים	1,253	1,102
חברות ביטוח ותווכני ביטוח	24,719	38,165
סוכני ביטוח	33,432	47,386
פקדון בנאמנות בגין חברת ניהול התיקים	4,821	4,777
אחרים	17,910	14,930
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים	(26,856)	(37,119)
סה"כ חייבים ויתרות חובה	116,515	127,129

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים:

	2013	2012
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	37,119	35,141
שינוי בהפרשה	(10,263)	1,978
יתרה ליום 31 בדצמבר	26,856	37,119

באור 11: - פרמיות לגבייה

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
פרמיות לגבייה *)	631,412	585,294
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים	(10,568)	(12,232)
סה"כ פרמיות לגבייה	620,844	573,062
*) כולל המחאות לגבייה והוראות קבע	474,344	409,560

ב. גיול:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם		
ללא פיגור	473,416	404,670
בפיגור :		
מתחת ל- 90 ימים	69,689	64,183
בין 90 ל- 180 ימים	31,252	39,722
מעל 180 ימים	34,399	39,566
סה"כ פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם	608,756	548,141
פרמיות לגבייה שערכן נפגם	12,088	24,921
סה"כ פרמיות לגבייה	620,844	573,062

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגבייה:

	2013	2012
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	12,232	11,321
שינוי בהפרשה	(1,664)	911
יתרה ליום 31 בדצמבר	10,568	12,232

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

א. להלן פירוט הנכסים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
נדל"ן להשקעה	70,962	-
השקעות פיננסיות:		
נכסי חוב סחירים	5,623,375	4,400,618
נכסי חוב שאינם סחירים *)	3,615,285	3,466,745
מניות	3,655,351	3,130,557
השקעות פיננסיות אחרות **)	2,462,574	2,066,723
סך הכל השקעות פיננסיות	15,356,585	13,064,643
מזומנים ושווי מזומנים	753,834	619,096
אחר	96,971	88,843
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	16,278,352	13,772,582
*) כולל נכסי חוב שאינם סחירים שנמדדו לפי עלות מופחתת (ראה באור 2.ו.4.א))	489,486	499,840
השווי ההוגן של נכסי החוב כאמור	539,872	545,145

לעניין החשיפה בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה ראה באור 37(6) בדבר ניהול סיכונים.

**) השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

לגבי השיטות וההנחות ששימשו לקביעת השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים, ראה באור 13.ז.

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2013			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות:				
נכסי חוב סחירים	5,614,575	8,800	-	5,623,375
נכסי חוב שאינם סחירים	-	3,116,763	9,036	3,125,799
מניות	3,572,768	-	82,583	3,655,351
השקעות פיננסיות אחרות	1,304,322	120,205	1,038,047	2,462,574
סה"כ	10,491,665	3,245,768	1,129,666	14,867,099

	ליום 31 בדצמבר, 2012			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות:				
נכסי חוב סחירים	4,398,843	1,775	-	4,400,618
נכסי חוב שאינם סחירים	-	2,926,059	40,846	2,966,905
מניות	3,031,784	-	98,773	3,130,557
השקעות פיננסיות אחרות	1,087,994	45,265	933,464	2,066,723
סה"כ	8,518,621	2,973,099	1,073,083	12,564,803

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
	אלפי ש"ח			
	נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2013	40,846	98,773	933,464	1,073,083
סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד	899	3,335	21,057	25,291
רכישות	1,748	-	149,710	151,458
מכירות	-	(19,539)	(66,536)	(86,075)
פדיונות	(6,961)	-	-	(6,961)
העברות אל רמה 3	2,108	14	700	2,822
העברות מתוך רמה 3	(29,604)	-	(348)	(29,952)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	9,036	82,583	1,038,047	1,129,666
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2013	(1,144)	341	33,139	32,336

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3 (המשך)

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
	אלפי ש"ח			
	נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	26,344	128,796	805,987	961,127
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(2,995)	(7,350)	44,829	34,484
רכישות	-	-	231,564	231,564
מכירות	-	(1,810)	(148,916)	(150,726)
פדיונות	(11,211)	-	-	(11,211)
העברות אל רמה 3	41,087	245	-	41,332
העברות מתוך רמה 3	(12,379)	(21,108)	-	(33,487)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	40,846	98,773	933,464	1,073,083
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2012	(6,993)	(6,015)	32,017	19,009

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב

		ליום 31 בדצמבר, 2013			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	ב	483,316	3,894,160	-	4,377,476
נכסי חוב שאינם סחירים	ג	-	-	10,450,130	10,450,130
מניות	ה	40,021	201,147	-	241,168
אחרות	ו	198,629	509,322	-	707,951
סה"כ		721,966	4,604,629	10,450,130	15,776,725

		ליום 31 בדצמבר, 2012			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	ב	703,841	3,607,899	-	4,311,740
נכסי חוב שאינם סחירים	ג	-	-	10,181,867	10,181,867
מניות	ה	37,396	228,481	-	265,877
אחרות	ו	233,350	345,172	-	578,522
סה"כ		974,587	4,181,552	10,181,867	15,338,006

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב סחירים

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	252,715 *)	390,124 *)
זמינות למכירה	2,375,348	1,764,553
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	2,628,063	2,154,677
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	225,206 *)	302,834 *)
זמינים למכירה	1,518,812	1,843,346
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,744,018	2,146,180
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	5,395	10,883
סך הכל נכסי חוב סחירים	4,377,476	4,311,740
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	41,710	57,524

*) בהתאם לתקנות ניירות ערך (חיתום), התשס"ז, 2007, נדרש מחברה מאוחדת להחזיק ניירות ערך כפיקדון. סכום הפיקדון הכולל לימים 31 בדצמבר, 2013 ו- 2012 הינו כ- 2,959 אלפי ש"ח.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסי חוב שאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2013	
	ערך בספרים	שווי הוגן *)
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,568,566	8,171,536
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	3,881,564	4,295,527
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	10,450,130	12,467,063
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	122,352	

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	ערך בספרים	שווי הוגן *)
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,406,946	8,093,461
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	3,774,695	4,137,756
ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	226	226
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	10,181,867	12,231,443
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	114,146	

*) לעניין שיעורי הריבית ששימשו לקביעת השווי ההוגן, ראה סעיף ז' להלן.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אחוזים	
נכסי חוב סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	1.65	2.81
שקלי	2.14	2.74
צמוד מט"ח	4.52	4.77
נכסי חוב שאינם סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	5.06	5.12
שקלי	1.95	2.99
צמוד מט"ח	5.19	4.65

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. מניות

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	39,691	36,978
זמינות למכירה	188,047	213,161
סך הכל מניות סחירות	227,738	250,139
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	330	418
זמינות למכירה	13,100	15,320
סך הכל מניות שאינן סחירות	13,430	15,738
סך הכל מניות	241,168	265,877
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	32,018	58,390

ו. אחרות

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	72,810	101,825
זמינות למכירה	364,159	218,324
מכשירים נגזרים *)	4,336	426
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	441,305	320,575
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	98,891	108,030
זמינות למכירה	145,163	126,848
מכשירים נגזרים *)	22,592	23,069
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	266,646	257,947
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	707,951	578,522
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	22,704	26,916

השקעות פיננסיות המסווגות לאחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

לעניין התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה, ראה באור 39 ה' (2) להלן.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. אחרות (המשך)

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
מניות	1,362	370
מטבע חוץ	(591,798)	(545,953)
ריבית	(175,021)	(145,728)
מדד מניות	38,895	21,288

ז. השיטות וההנחות ששימשו בקביעת השווי ההוגן

1) נכסי חוב שאינם סחירים

השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסים מוסדרים, נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי נקבע כדלהלן:

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב פיננסים שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן שלהם ניתן לצרכי באור בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות, כפי שנמדדו בבורסה לני"ע בתל אביב.

ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברה שזכתה במכרז, שפורסם על ידי משרד האוצר, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית לגופים מוסדיים. החל מיום 20 במרס, 2011, מספקת קבוצת מרווח הוגן ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים (להלן - מודל מרווח הוגן). מאותו מועד הפסיקה קבוצת שערי ריבית לספק ציטוטים אלו לגופים המוסדיים. מודל מרווח הוגן בעיקרו אינו מתבסס על דירוג האשראי של הנכס אלא על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת מיקום הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר.

בעקבות פסק דין של בית המשפט העליון, אשר הורה על ביטול המכרז בו זכתה קבוצת מרווח הוגן, פורסם מכרז חדש. ביום 15 באוקטובר, 2012 הודיע משרד האוצר שקבוצת "שערי ריבית" זכתה במכרז האמור. הקבוצה הזוכה תהיה אחראית על המתודולוגיה לקביעת מחירים ושיעורי ריבית להיוון תזרימי המזומנים של נכסי חוב לא סחירים. בשלב זה אין ביכולת הקבוצה להעריך את השפעת השינוי הצפוי במתודולוגיה על השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים והאם תהיה השפעה כאמור.

בהתאם למכתב שפרסם משרד האוצר, מועד המעבר לשערוך המתבסס על ציטוטי חברת שערי ריבית, יהיה לא לפני חודש אפריל 2014, כאשר מועד מדויק יפורסם לכל המאוחר שלושים יום לפני מועד המעבר.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. השיטות וההנחות ששימשו בקביעת השווי ההוגן (המשך)

1) נכסי חוב שאינם סחירים (המשך)

להלן שיעורי הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	באחוזים	
עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ לפי דירוג *):		
AA ומעלה	0.7	0.9
BBB עד A	3.6	3.5
נמוך מ- BBB	33.9	39.8
לא מדורג	15.6	10.0

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדרוג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

2) מניות לא סחירות

השווי ההוגן של ההשקעה במניות לא סחירות הוערך על ידי מעריך שווי חיצוני באמצעות מודל DCF.

3) נגזרים

השווי ההוגן של חוזי אקדמה נאמד על בסיס היוון ההפרש בין מחיר ה- FORWARD הנקוב בחוזה לבין מחיר ה- FORWARD הנוכחי בגין יתרת התקופה של החוזה עד לפידיון, תוך שימוש בשיעורי ריבית מתאימים. השווי ההוגן של כתבי אופציות נקבע בהתאם למודל בלק ושולס. השווי ההוגן של חוזים להחלפות ריבית ומטבע נאמד על בסיס מודל כלכלי המבוסס על היוון אומדן תזרימי המזומנים העתידיים תוך שימוש בשיעורי ריבית אשר נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוטים של שערי ריבית. השווי ההוגן של מכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

4) קרנות השקעה

השווי ההוגן של קרנות ההשקעה נקבע על פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

	ליום 31 בדצמבר, 2013			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	4,367,462	10,014	-	4,377,476
מניות	227,738	-	13,430	241,168
אחרות	441,305	22,922	243,724	707,951
סה"כ	5,036,505	32,936	257,154	5,326,595
נכסי חוב שאינם סחירים אשר ניתן גילוי לשוויים ההוגן (סעיף ג' לעיל)	-	12,431,066	35,997	12,467,063

	ליום 31 בדצמבר, 2012			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	4,306,042	5,698	-	4,311,740
מניות	250,139	-	15,738	265,877
אחרות	320,575	22,635	235,312	578,522
סה"כ	4,876,756	28,333	251,050	5,156,139

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2013	15,738	235,312	251,050
סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:			
ברווח והפסד	(429)	(7,023)	(7,452)
ברווח כולל אחר	(1,886)	8,190	6,304
רכישות	-	18,877	18,877
מכירות	(33)	(11,807)	(11,840)
פדיונות	-	(90)	(90)
העברות אל רמה 3	40	550	590
העברות מתוך רמה 3	-	(285)	(285)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	13,430	243,724	257,154
סך ההפסדים לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2013	(430)	(6,726)	(7,156)

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	12,829	228,243	241,072
סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:			
ברווח והפסד	(81)	10,682	10,601
ברווח כולל אחר	1,391	(3,084)	(1,693)
רכישות	3,901	41,571	45,472
מכירות	(87)	(13,184)	(13,271)
פדיונות	(9)	(28,916)	(28,925)
העברות מתוך רמה 3	(2,206)	-	(2,206)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	15,738	235,312	251,050
סך ההפסדים לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2012	(31)	(5,168)	(5,199)

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ט. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב שערכם לא נפגם:		
ללא פיגור	10,416,770	10,137,783
בפיגור (*):		
מתחת ל- 90 ימים	3,658	13,870
בין 90 ל- 180 ימים	256	2,847
מעל 180 ימים	1,271	3,579
סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם	10,421,955	10,158,079
נכסי חוב שערכם נפגם:		
נכסים שערכם נפגם, ברוטו	150,527	137,934
הפרשה להפסד	(122,352)	(114,146)
סך הכל נכסי חוב שערכם נפגם, נטו	28,175	23,788
סך הכל נכסי חוב לא סחירים	10,450,130	10,181,867

*) בעיקר הלוואות על פוליסות שכנגדן קיימים ערכי פדיון מלאים ו/או הלוואות משכנתא.

באור 14: - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזים תלויי תשואה:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית	453,523	266,387
פקדונות לזמן קצר	300,311	352,709
מזומנים ושווי מזומנים	753,834	619,096

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 0.75% ל- 0.89% (אשתקד - בין 1.75% ל- 1.83%).

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 0.97% (אשתקד - 2.1%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 37(2)(ה').

באור 14: - מזומנים ושווי מזומנים (המשך)

ב. אחרים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית:		
בש"ח	409,737	227,277
בדולר	18,955	27,520
במט"ח אחר	2,290	18,194
	430,982	272,991
פקדונות לזמן קצר - בש"ח	170,183	122,699
מזומנים ושווי מזומנים	601,165	395,690

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 0.75% ל- 0.89% (אשתקד - בין 1.75% ל- 1.83%).

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 0.97% (אשתקד - 2.1%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 37(2)(ה').

ג. ליום 31 בדצמבר, 2013, לחברה סך של כ- 40 מיליוני ש"ח במסגרות אשראי שלא נוצלו.

באור 15: - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

	לימים 31 בדצמבר, 2013 ו- 2012	
	רשום	מונפק ונפרע
	מספר מניות (באלפים)	
מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א	88,000	63,272

ב. זכויות הנלוות למניות

1. זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

2. סחירות בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

ג. דיבידנד

בשנים 2011 ו- 2012 לא חולק דיבידנד. ביום 23 באוקטובר, 2013 חילקה החברה דיבידנד בסך 100 מיליוני ש"ח, המהווה כ- 1.58 ש"ח לכל מניה בת 1 ש"ח ערך נקוב.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ד. קרנות הון אחרות

ההרכב - מיוחס לבעלי מניות החברה:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
קרן הערכה מחדש בגין שיערוך מקרקעין	7,036	7,036
הטבת מס בגין הענקת מניות למנכ"ל החברה (לשעבר-מנכ"ל מנורה ביטוח)	5,961	5,961
עסקה עם בעל שליטה	696	696
קרן הון, נטו הנובעת מחברה כלולה	(617)	-
	13,076	13,693

קרן הערכה מחדש מקרקעין - קרן הערכה מחדש משמשת לרישום התאמות בשווי ההוגן (בניכוי השפעת המס) של רכוש קבוע וירידות ערך עד למידה שהן מתייחסות לעליית ערך שנרשמה בגין אותו נכס בקרנות הון.

קרן הון בגין עסקה עם בעל שליטה - קרן ההון מתייחסת לעסקה שבוצעה בין חברות מאוחדות של החברה. ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה שנקבעה בעסקה נזקף לקרן ההון.

ה. זכויות שאינן מקנות שליטה

הרכב זכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות המאוחדים על המצב הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
החלק בשווי המאזני	9,755	10,001

ו. ניהול ודרישות הון

1. מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה לשמר את יכולת הקבוצה להמשיך את פעילותה על מנת שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. מנורה ביטוח ושומרה ביטוח כפופות לדרישות הון הנקבעות על-ידי המפקח.

כחלק מתהליך יישומה של הדירקטיבה Solvency II (כהגדרתה בסעיף 5 להלן), נדרשות חברות הביטוח המאוחדות לבצע תהליך הערכה עצמית של הסיכונים להם הן חשופות ולקבוע הון אשר לדעתן יהווה כרית ביטחון לסיכונים אלו. מנורה ביטוח הגדירה כהון עצמי נדרש (הון יעד) את דרישת ההון כפי שנדרשה על ידי הדירקטיבה והוגשה למפקח בינואר 2013, ובלבד שלא יפחת מתקנות ההון העצמי. שומרה ביטוח הגדירה כהון עצמי נדרש (הון יעד) כ- 105% מדרישות ההון כפי שהוגדרו על ידי המפקח בתקנות ההון העצמי. מובהר כי אין מדובר בהון מחייב, אלא בהון יעד שחברות הביטוח המאוחדות תשאפנה לשמור עליו, וכי אין ודאות כי חברות הביטוח המאוחדות תעמודנה בהון יעד זה בכל נקודת זמן. נכון לתאריך הדיווח, חברות הביטוח עומדות בהון היעד שנקבע.

ההון הנדרש והקיים של חברות הביטוח המאוחדות נקבע בהתאם לתקנות ההון.

מבטחים פנסיה, מנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן - מבטחים גמל) ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (להלן - מנורה מהנדסים) מחויבות לעמוד בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 2), התשע"ב-2012, ראה סעיף 9 להלן.

מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ מחויבת לעמוד בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת השקעות), התשנ"ו-1995.

מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ מחויבת לעמוד בתקנות הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (הון עצמי וביטוח), (תיקון), התש"ס-2000.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח:

	מנורה ביטוח	
	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א1)	1,970,394	2,107,478
הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:		
הון ראשוני בסיסי	1,482,693	1,648,421
הון ראשוני מורכב (ב)	271,701	266,912
סך הכל הון ראשוני	1,754,394	1,915,333
הון משני מורכב (ג)	205,616	201,654
הון משני נחות (ד)	304,265	407,682
סך ההון הקיים המחושב על פי תקנות ההון	2,264,275	2,524,669
עודף (*)	293,881	417,191
פעולה הונית לאחר תאריך הדיווח:		
השקעה בחברת ביטוח מאוחדת שחולקה כדיבידנד בעין בניכוי דרישת ההון בגין השקעה זו	-	(89,822)
עודף בהתחשב בדיבידנד שחולק	293,881	327,369
סכום ההשקעות שיש חובה להעמידן כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווה עודפים שאינם ניתנים לחלוקה	18,015	18,317
(א1) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
פעילות בביטוח כללי	293,025	283,625
פעילות בביטוח סיעודי	7,945	7,712
סיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים	141,358	141,358
הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות אישפוז	767,662	681,895
דרישות בגין תוכניות מבטיחות תשואה	3,844	3,822
נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	37,957	36,165
השקעה בחברת ביטוח מאוחדת	-	262,904
נכסי השקעה ונכסים אחרים	398,981	392,368
סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי	139,480	136,706
סיכונים תפעוליים	146,209	138,813
ערבויות	33,933	22,110
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח	1,970,394	2,107,478

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח: (המשך)

	שומרה ביטוח	
	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א2)	252,351	230,449
הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:		
הון ראשוני בסיסי	278,483	284,428
הון משני נחות (ד)	35,674	35,843
סך הכל הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון	314,157	320,271
עודף (*)	61,806	89,822
סכום ההשקעות שיש חובה להעמידן כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווה עודפים שאינם ניתנים לחלוקה	21,229	16,689
(א2) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
פעילות בביטוח כללי	149,370	138,080
נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	1,189	1,586
נכסי השקעה ונכסים אחרים	57,107	49,448
סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי	16,524	15,961
סיכונים תפעוליים	28,161	25,374
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח	252,351	230,449

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

(ב) לפרטים בדבר הון ראשוני מורכב שהנפיקה מנורה ביטוח לחברה, ראה באור 25 ד' (2) להלן.

(ג) לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני מורכב במנורה ביטוח, ראה באור 25 ה' (5).

(ד) כולל שטרי הון בשומרה ביטוח שהונפקו לחברה וכתבי התחייבות נדחים במנורה ביטוח, אשר הונפקו עד ליום 31 בדצמבר, 2009 ומהווים הון משני נחות.

3. הרכב ההון של מבטח

חוזר המפקח, מחודש אוגוסט 2011, קובע כללים למבנה הון עצמי מוכר של מבטח, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי ההון השונים, כדלהלן:

1) הון ראשוני - כולל הון ראשוני בסיסי (בגובה ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה), שטרי הון צמיתים או מניות בכורה לא צוברות ומכשירי הון ראשוני מורכב. מכשירי ההון הראשוני המורכב כוללים מכשירים פיננסים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות ביטול תשלומי ריבית ודחיית תשלומי קרן ופרעונם נדחה בפני כל התחייבויות המבטח ובנסיבות מסויימות (הון עצמי מוכר קיים נמוך מהנדרש) קרן המכשיר תמחק או תומר למניות רגילות. מועד הפרעון הראשון של מכשירים אלה יבוא לאחר פרעון ההתחייבויות הביטוחיות המאוחרות ביותר או 49 שנים, כמוקדם שביניהם, אך לא קודם לתום 10 שנים ממועד ההנפקה.

2) הון משני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן וריבית, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני. מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון המשני יבוא לאחר תום תקופה המשקפת ממוצע משוקלל של התקופות לפרעון ההתחייבויות הביטוחיות בתוספת שנתיים, או 20 שנים כמוקדם שביניהם, אך לא קודם לתום 8 שנים ממועד ההנפקה.

3) הון שלישוני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן בלבד, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני (אם כי ניתן לקבוע שלא יידחה גם בפני הון משני אחר או הון שלישוני). מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון השלישוני אינו מוקדם לתום 5 שנים מיום הנפקתו.

לעניין זה, התחייבויות ביטוחיות כוללות התחייבויות שאינן תלויות תשואה, ללא חלק ההתחייבויות המגובה במלואו באג"ח ח"ץ ובניכוי חלקם של מבטחי משנה.

ההון העצמי המוכר של המבטח הוא סכום הרכיבים ומכשירים הכלולים ברבדים השונים בשיעורים הבאים:

א. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני לא יפחת מ-60% מסך ההון העצמי של המבטח.
ב. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני הבסיסי לא יפחת מ-70% מסך ההון הראשוני.
ג. שיעורם הכולל של מכשירי הון ראשוני מורכב לא יעלה על 20% מסך ההון הראשוני.
ד. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון השלישוני לא יעלה על 15% מסך ההון העצמי של מבטח.

החוזר כולל הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח בתקופה שמיום 30 בספטמבר, 2011 ועד למועד יישומה של הדירקטיבה, כהגדרתה בסעיף 5 להלן, בישראל במועד עליו יודיע המפקח לפיה הוראות החוזר יכנסו לתוקף בהדרגה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. הרכב ההון של מבטח (המשך)

כמו כן נקבע בהוראת השעה כי שיעורם הכולל של מכשירי הון הנכללים ב"הון משני נחות" לא יעלה על 50% מההון הבסיסי. הון משני נחות מוגדר כסך הרכיבים הבאים:

(1) כתבי התחייבות נדחים, בין שניתנים להמרה במניות ובין שלא ניתנים להמרה במניות, שהונפקו לתקופה של 5 שנים לפחות, ותקופת פרעונם בעוד שנתיים לפחות לאחר תאריך הדוח, ובלבד שלא הוצאו לבעל שליטה;

(2) כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לבעלי שליטה והם צמודים למדד לכל היותר, אך אינם נושאים ריבית ושמועד הפרעון שלהם לא פחות משנתיים לאחר תאריך הדוח.

בנוסף להוראת השעה כולל החוזר הוראות מעבר כדלהלן:

א. הון משני נחות אשר הונפק עד ליום 31 בדצמבר, 2009 יוכר עד למועד פרעונו הסופי בתנאים בהם הוכר עד לפרסום חוזר זה.
ב. הון משני נחות אשר הונפק מיום 1 בינואר, 2010 ואילך לא יוכר עם יישומה של הדירקטיבה בישראל או מיום 31 בינואר, 2013, לפי המוקדם.
ג. מכשירי הון ראשוני מורכב, משני מורכב ושלישוני מורכב אשר הונפקו מיום 1 בינואר, 2010 ואילך ואשר אושרו על-ידי המפקח, יוכרו עד למועד פירעונם הסופי בתנאים בהם הונפקו ובהתאם למגבלות השיעורים החלים על הרבדים השונים.
ד. מכשירי הון ראשוני מורכב, משני מורכב ושלישוני מורכב, אשר יונפקו ממועד תחילתו של החוזר בתנאים הקבועים בו, יוכרו במלואם עם יישומה של הדירקטיבה בישראל עד למועד פרעונם.

4. בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח מכתב בדבר חלוקת דיבידנד על ידי חברות ביטוח (להלן - המכתב). המכתב מהווה עדכון להבהרה מחודש מרס 2010 וקובע כי המפקח לא יאשר חלוקת דיבידנד אלא אם, לאחר ביצוע החלוקה, למבטח יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש בשיעור של 105% לפחות, וכן מותנה בהגשת כל אלה: תחזית רווח שנתית של המבטח לשנתיים העוקבות למועד חלוקת הדיבידנד, תכנית שרות חוב מעודכנת ומאושרת בידי דירקטוריון חברת הביטוח ודירקטוריון חברת ההחזקות המחזיקה בחברת הביטוח, תכנית פעולה להשלמת הון שאושרה בידי דירקטוריון חברת הביטוח ופרוטוקול הדיון בדירקטוריון חברת הביטוח בו אושרה חלוקת הדיבידנד. כמו כן, נקבע כי הודעה על חלוקת דיבידנד תחשב כאילו קיבלה את אישור המפקח, אם לאחר ביצעו החלוקה למבטח יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש בשיעור העולה על 115% וכל המסמכים המפורטים במכתב נמסרו למפקח לא יאוחר מעשרה ימי עסקים לאחר מועד החלוקה.

5. ביום 10 ביולי, 2007 אימץ האיחוד האירופי נוסח מוצע לדירקטיבה Solvency II (להלן - "הדירקטיבה"). הדירקטיבה מהווה שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת כושר הפרעון והלימות ההון של חברות הביטוח במדינות האיחוד.

הדירקטיבה מבוססת על שלושה נדבכים: דרישות כמותיות, דרישות איכותיות ודרישות גילוי. חברות הביטוח המאוחדות החלו בתהליך יישום הדירקטיבה המוצעת בלוחות הזמנים שנקבעו.

בחודש ספטמבר 2012 פרסם אגף שוק ההון, הביטוח והחיסכון במשרד האוצר (להלן - "האגף") מכתב בעניין משטר כושר פירעון ישראלי (להלן - "המכתב"). בהתאם למכתב, האגף מתכוון לפתח משטר כושר פרעון מבוסס סיכונים ברוח Solvency II וזאת עקב אי וודאות בנוגע ללוחות הזמנים ליישום הדירקטיבה באירופה.

המכתב נוקב ברשימת דיווחים שחברות הביטוח תידרשנה להגיש לאגף בשנים 2012 עד 2014 שבעקבותיהם הממונה יבחן את נאותות ההון הנדרש מכל חברת ביטוח ובמקרה הצורך יחליט, במהלך שנת 2015 ולאחר הסדרת סמכויותיו, על דרישות הון נוספות (תוספת הון). החלטות הממונה על תוספת הון יתבססו על דיווחי החברות ועל איכות הממשל התאגידי וניהול הסיכונים בחברה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

6. בחודש יוני 2008 פורסם חוזר בדבר אופן יישום כללי המדידה וההצגה לפי ה - IFRS לצורך חישוב ההון הנדרש וההון המוכר של חברות ביטוח. מטרת החוזר הייתה לקבוע הוראות לעניין אופן יישום תקנות ההון לגבי השקעות בחברות מוחזקות (לרבות חברות ביטוח וחברות מנהלות שבשליטת חברת הביטוח). על פי החוזר דרישות ההון לפי תקנות ההון יוסיפו להיות מבוססות על דוחות סולו. לצורך חישוב ההון המוכר לפי תקנות ההון, ההשקעה של חברת ביטוח בחברת ביטוח או בחברה מנהלת נשלטת וכן בחברות מוחזקות אחרות תחושב על בסיס אקוויטי בשרשור מלא.

7. בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל)(תיקון מס' 2), התשע"ב-2012 (להלן - "התקנות החדשות").

בהתאם לתקנות החדשות הורחבו דרישות ההון מחברות מנהלות והן כוללות דרישות הון בהתאם להיקף הנכסים המנוהלים ולהוצאות השנתיות, אך לא פחות מהון עצמי התחלתי בסך 10 מיליון ש"ח.

התקנות החדשות כוללות הוראות מעבר להשלמה הדרגתית של ההפרש שבין ההון על פי התקנות החדשות לבין ההון שהיה נדרש ערב פרסום התקנות החדשות (להלן - ההפרש), כך שעד מועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2013 יושלם לפחות 80% מההפרש, ועד מועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2014, יושלם מלוא ההפרש.

8. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מבטחים פנסיה, בהתאם לתקנות ההון של חברות מנהלות והנחיות הממונה:

	מבטחים פנסיה *)	
	ליום 31 בדצמבר, 2013	ליום 31 בדצמבר, 2012
	אלפי ש"ח	
הסכום הנדרש על פי תקנות ההון של חברות מנהלות	122,885	90,744
הון עצמי	248,808	171,633
עודף	125,923	80,889
הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
היקף נכסים מנוהלים	41,127	30,831
הוצאות שנתיות	81,758	59,913
	122,885	90,744

*) הנתונים המוצגים מתייחסים לנתוני החברה הממוזגת עם מנורה מבטחים גמל בע"מ.

בתקופת הדיווח, עומדת מבטחים פנסיה בדרישת הנכסים הנזילים כמפורט בתקנות.

לעניין העברת מניות מבטחים גמל ממנורה מבטחים פיננסים למבטחים פנסיה, ראה ביאור 1.ב.4. לעיל.

9. ביישום מלוא דרישות ההון במנורה מהנדסים דרישת ההון עומדת על סך של כ- 10 מיליוני ש"ח. ליום 31 בדצמבר, 2013, ההון העצמי של מנורה מהנדסים מסתכם בכ- 11 מיליוני ש"ח ועודף ההון מסתכם בכ- 1 מיליון ש"ח. ביום 17 במרס, 2014, הכריזה מנורה מהנדסים על חלוקת דיבידנד לבעלי המניות בסך של כ- 1 מיליון ש"ח.

10. ביום 31 בינואר, 2013, חילקה מנורה ביטוח את מלוא השקעתה במניות שומרה ביטוח בצירוף שטרי ההון שהנפיקה לה שומרה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה.
הערך בספרי מנורה ביטוח של ההשקעה בשומרה ליום החלוקה היה כ- 359 מיליוני ש"ח.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

11. ביום 1 במאי, 2013, חילקה מנורה ביטוח לחברה דיבידנד בסך 50 מיליוני ש"ח.

12. ביום 26 במאי, 2013, חילקה שומרה ביטוח לחברה דיבידנד בסך 55 מיליוני ש"ח.

13. ביום 2 ביוני, 2013, חילקה מבטחים פנסיה לחברה דיבידנד בסך 45 מיליוני ש"ח.

14. ביום 31 בדצמבר, 2013, חילקה שומרה ביטוח לחברה דיבידנד בסך של 50 מיליוני ש"ח.

באור 16: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

	31 בדצמבר					
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:						
חוזי ביטוח	5,116,099	4,945,174	102,241	96,332	5,013,858	4,848,842
חוזי השקעה	4,711,488	4,606,214	-	-	4,711,488	4,606,214
	9,827,587	9,551,388	102,241	96,332	9,725,346	9,455,056
בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	(11,670)	(15,644)	-	-	(11,670)	(15,644)
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	9,815,917	9,535,744	102,241	96,332	9,713,676	9,439,412
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות	788,406	806,469	309,784	374,265	478,622	432,204
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	5,020,619	4,726,188	1,034,658	1,006,775	3,985,961	3,719,413
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	15,624,942	15,068,401	1,446,683	1,477,372	14,178,259	13,591,029

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

	31 בדצמבר					
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	באלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:						
חוזי ביטוח	14,157,987	12,383,132	36,079	33,295	14,121,908	12,349,837
חוזי השקעה	2,035,131	1,345,018	-	-	2,035,131	1,345,018
	16,193,118	13,728,150	36,079	33,295	16,157,039	13,694,855
בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	(70,050)	(66,637)	-	-	(70,050)	(66,637)
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	16,123,068	13,661,513	36,079	33,295	16,086,989	13,628,218
חוזי ביטוח הכלולים במגזר בריאות	57,539	58,877	44,390	47,800	13,149	11,077
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	16,180,607	13,720,390	80,469	81,095	16,100,138	13,639,295

בחוזי ביטוח תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסויימות של מנורה ביטוח בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/מחייבות את המבוטח בבונוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות המשתתפות ברווחי השקעה של מנורה ביטוח. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה מנורה ביטוח.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי:

א'1. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים:

	31 בדצמבר					
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
ענף רכב חובה						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	337,318	297,435	-	-	337,318	297,435
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	250,226	228,857	18,491	11,118	231,735	217,739
תביעות תלויות	2,156,323	2,055,964	144,341	176,573	2,011,982	1,879,391
סך ענף רכב חובה (ראה ג'3 ו- ג'4 להלן)	2,743,867	2,582,256	162,832	187,691	2,581,035	2,394,565
ענפי חבויות						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	142,422	121,413	59,836	49,219	82,586	72,194
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	227,558	255,226	142,180	154,659	85,378	100,567
הפרשה לפרמיה בחסר	4,325	1,863	(1,091)	-	5,416	1,863
תביעות תלויות	730,575	682,951	218,426	189,589	512,149	493,362
סך ענפי חבויות	1,104,880	1,061,453	419,351	393,467	685,529	667,986
סך ענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג'1 ו- ג'2 להלן)	3,848,747	3,643,709	582,183	581,158	3,266,564	3,062,551
ענפי רכוש ואחרים						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	736,109	638,014	233,829	210,519	502,280	427,495
הפרשה לפרמיה בחסר	-	25,984	(2,844)	3,308	2,844	22,676
תביעות תלויות	435,763	418,481	221,490	211,790	214,273	206,691
סך ענפי רכוש ואחרים (ראה ב' להלן)	1,171,872	1,082,479	452,475	425,617	719,397	656,862
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	5,020,619	4,726,188	1,034,658	1,006,775	3,985,961	3,719,413
הוצאות רכישה נדחות:						
ענפי רכב חובה	32,495	27,884	-	-	32,495	27,884
ענפי חבויות	29,269	26,596	11,720	10,577	17,549	16,019
ענפי רכוש ואחרים	178,672	158,994	57,151	52,012	121,521	106,982
סך-הכל הוצאות רכישה נדחות	240,436	213,474	68,871	62,589	171,565	150,885
התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות:						
ענפי רכב חובה	2,711,372	2,554,372	162,832	187,691	2,548,540	2,366,681
ענפי חבויות	1,075,611	1,034,857	407,631	382,890	667,980	651,967
ענפי רכוש ואחרים	993,200	923,485	395,324	373,605	597,876	549,880
	4,780,183	4,512,714	965,787	944,186	3,814,396	3,568,528

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א'2. התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישובן:

	31 בדצמבר					
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
הערכות אקטואריות:						
דר' אברהם לוונגליק	822,129	2,946,167	69,971	494,724	752,158	2,451,443
גב' נעמה חשמונאי	2,231,544	-	407,505	-	1,824,039	-
מר ניר הרמתי	138,554	110,192	26,099	16,343	112,455	93,849
סה"כ הערכות אקטואריות	3,192,227	3,056,359	503,575	511,067	2,688,652	2,545,292
הפרשות על בסיס הערכות אחרות:						
הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות	134,759	128,884	76,748	70,193	58,011	58,691
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	1,215,849	1,056,862	293,664	259,738	922,185	797,124
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	477,784	484,083	160,671	165,777	317,113	318,306
סה"כ ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	5,020,619	4,726,188	1,034,658	1,006,775	3,985,961	3,719,413

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות:

1. ענפי רכב חובה וחבויות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
יתרה לתחילת השנה	3,589,229	3,415,981	570,581	528,675	3,018,648	2,887,306
עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת	825,777	729,484	78,162	71,817	747,615	657,667
שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד	68,572	49,293	11,007	7,672	57,565	41,621
שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות	(98,091)	(76,108)	(18,690)	(4,641)	(79,401)	(71,467)
סך השינוי בעלות התביעות המצטברת	796,258	702,669	70,479	74,848	725,779	627,821
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:						
בגין שנת חיתום שוטפת	9,733	9,244	1,230	1,660	8,503	7,584
בגין שנות חיתום קודמות	582,473	537,986	64,262	42,374	518,211	495,612
סך תשלומים לתקופה	592,206	547,230	65,492	44,034	526,714	503,196
צבירה בגין שנת חיתום שוטפת	121,647	118,242	43,707	43,820	77,940	74,422
צבירה שנזקפה לרווח בגין שנת החיתום ששוחררה	(187,266)	(203,288)	(60,452)	(47,450)	(126,814)	(155,838)
יתרת השינוי בצבירה	59,321	99,654	11,640	14,722	47,681	84,932
סך שינוי בצבירה לתקופה	(6,298)	14,608	(5,105)	11,092	(1,193)	3,516
שינוי עקב צירוף עסקים	-	3,201	-	-	-	3,201
יתרה לסוף השנה	3,786,983	3,589,229	570,463	570,581	3,216,520	3,018,648

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, צבירה, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.

2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות (ללא צבירה), הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.

3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות לישוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך):

2. ענפי רכוש ואחרים

	31 בדצמבר					
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
יתרה לתחילת השנה	923,485	893,745	373,605	380,545	549,880	513,200
עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח	1,078,744	997,678	345,284	313,822	733,460	683,856
שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	6,587	23,754	(352)	(3,263)	6,939	27,017
	1,085,331	1,021,432	344,932	310,559	740,399	710,873
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:						
בגין אירועים של שנת הדוח	762,649	731,537	209,105	211,304	553,544	520,233
בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	305,399	294,375	125,211	120,579	180,188	173,796
סך תשלומים	1,068,048	1,025,912	334,316	331,883	733,732	694,029
שינוי בהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות	78,417	36,476	18,169	15,574	60,248	20,902
שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר	(25,985)	(2,256)	(7,066)	(1,190)	(18,919)	(1,066)
יתרה לסוף השנה	993,200	923,485	395,324	373,605	597,876	549,880

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.

2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.

3. תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.

4. התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2013

שנת חיתום	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2013 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	11,442	15,149	16,314	16,587	16,417	15,053	10,263	9,877	9,420	9,733	
לאחר שנתיים	80,058	97,668	107,006	194,697	99,221	79,837	64,203	63,666	65,790		
לאחר שלוש שנים	169,621	191,114	198,700	291,564	198,326	180,253	161,048	148,978			
לאחר ארבע שנים	241,184	281,636	283,964	382,845	283,000	262,227	257,581				
לאחר חמש שנים	301,585	363,759	378,414	471,639	355,688	344,292					
לאחר שש שנים	358,674	432,652	443,353	554,394	424,950						
לאחר שבע שנים	395,868	497,116	497,927	631,002							
לאחר שמונה שנים	431,687	540,106	540,030								
לאחר תשע שנים	452,096	572,532									
לאחר עשר שנים	467,909										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	670,130	715,512	708,010	726,649	719,559	718,730	678,080	686,097	743,996	947,423	
לאחר שנתיים	728,547	794,344	787,937	827,215	816,368	835,240	785,297	809,622	873,158		
לאחר שלוש שנים	758,997	813,755	793,307	864,994	832,082	851,108	808,349	831,557			
לאחר ארבע שנים	519,496	650,287	692,443	806,885	661,967	659,441	622,098				
לאחר חמש שנים	537,104	646,310	706,624	810,502	667,609	627,787					
לאחר שש שנים	533,905	654,181	684,181	787,327	650,401						
לאחר שבע שנים	531,817	645,544	679,625	779,440							
לאחר שמונה שנים	526,329	647,094	676,963								
לאחר תשע שנים	518,573	636,771									
לאחר עשר שנים	517,208										
עודף לאחר שחרור הצבירה **)	2,288	13,516	15,480	27,445	11,566	31,654					101,949
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	0.44%	2.08%	2.24%	3.40%	1.75%	4.80%					2.55%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2013	517,208	636,771	676,963	779,440	650,401	627,787	622,098	831,557	873,158	947,423	7,162,806
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2013	467,909	572,532	540,030	631,002	424,950	344,292	257,581	148,978	65,790	9,733	3,462,797
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	49,299	64,239	136,933	148,438	225,451	283,495	364,517	682,579	807,368	937,690	3,700,009
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2003											86,974
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2013											3,786,983

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'2. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2013:

שנת חיתום	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2013 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	10,222	13,515	15,379	15,937	15,692	13,404	6,389	6,933	8,130	8,512	
לאחר שנתיים	76,031	93,167	104,087	113,761	95,054	74,926	48,885	56,426	61,357		
לאחר שלוש שנים	162,895	185,810	195,002	209,234	190,106	166,651	127,209	138,338			
לאחר ארבע שנים	234,082	274,334	279,666	299,122	274,186	243,827	193,912				
לאחר חמש שנים	291,761	354,448	373,860	384,270	346,160	320,263					
לאחר שש שנים	343,208	421,427	437,129	459,274	412,757						
לאחר שבע שנים	379,287	484,186	491,042	531,081							
לאחר שמונה שנים	413,630	528,549	533,110								
לאחר תשע שנים	433,687	558,298									
לאחר עשר שנים	449,369										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	619,817	651,315	631,796	639,851	640,577	614,049	481,165	586,925	626,547	825,564	
לאחר שנתיים	670,731	715,665	706,597	700,236	717,973	719,667	578,047	696,079	743,600		
לאחר שלוש שנים	700,286	734,241	714,118	722,767	733,298	735,155	595,822	718,556			
לאחר ארבע שנים	497,428	630,590	654,119	669,280	626,657	589,599	484,620				
לאחר חמש שנים	514,256	623,817	658,620	676,679	624,557	565,952					
לאחר שש שנים	510,226	632,930	639,866	665,062	610,534						
לאחר שבע שנים	508,203	623,422	636,567	660,794							
לאחר שמונה שנים	503,226	627,488	635,766								
לאחר תשע שנים	498,057	620,089									
לאחר עשר שנים	495,641										
עודף לאחר שחרור הצבירה **)	1,787	10,501	18,353	8,486	16,123	23,647					78,897
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	0.36%	1.67%	2.81%	1.27%	2.57%	4.01%					2.15%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2013	495,641	620,089	635,766	660,794	610,534	565,952	484,620	718,556	743,600	825,564	6,361,116
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2013	449,369	558,298	533,110	531,081	412,757	320,263	193,912	138,338	61,357	8,512	3,206,997
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	46,272	61,791	102,656	129,713	197,777	245,689	290,708	580,218	682,243	817,052	3,154,119
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2003											62,400
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2013											3,216,519

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'3. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2013:

שנת חיתום	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2013 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	8,959	12,167	12,228	13,596	13,044	11,508	4,958	4,368	4,858	5,746	
לאחר שנתיים	70,399	87,169	89,645	89,813	82,451	65,703	49,864	45,588	50,068		
לאחר שלוש שנים	148,747	170,562	170,783	174,218	160,779	148,236	134,563	114,166			
לאחר ארבע שנים	210,402	250,914	239,593	247,718	228,971	212,286	216,384				
לאחר חמש שנים	260,196	321,007	321,256	314,326	281,614	272,772					
לאחר שש שנים	303,207	375,920	371,890	377,412	331,776						
לאחר שבע שנים	334,136	423,501	409,531	437,907							
לאחר שמונה שנים	362,602	457,036	435,248								
לאחר תשע שנים	379,024	478,907									
לאחר עשר שנים	390,088										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	486,684	509,608	482,061	489,837	489,686	509,184	473,512	484,889	517,101	690,736	
לאחר שנתיים	541,798	575,686	554,673	571,997	578,944	624,280	575,634	605,506	638,287		
לאחר שלוש שנים	564,362	584,559	548,119	585,060	588,167	637,500	593,841	619,130			
לאחר ארבע שנים	431,702	535,567	524,105	554,437	504,243	525,893	500,901				
לאחר חמש שנים	440,821	527,433	537,183	548,718	482,020	491,447					
לאחר שש שנים	442,291	541,401	520,043	523,518	465,205						
לאחר שבע שנים	441,681	526,015	519,317	524,313							
לאחר שמונה שנים	435,573	529,160	518,185								
לאחר תשע שנים	429,156	524,313									
לאחר עשר שנים	424,332										
עודף לאחר שחרור הצבירה **)	7,370	11,254	5,920	30,124	39,038	34,446					128,152
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	1.71%	2.10%	1.13%	5.43%	7.74%	6.55%					4.17%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2013	424,332	524,313	518,185	524,313	465,205	491,447	500,901	619,130	638,287	690,736	5,396,849
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2013	390,088	478,907	435,248	437,907	331,776	272,772	216,384	114,166	50,068	5,746	2,733,062
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	34,244	45,406	82,937	86,406	133,429	218,675	284,517	504,964	588,219	684,990	2,663,787
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2003											47,584
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2013											2,711,371

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'4. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2013:

שנת חיתום	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2013 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	8,959	12,167	12,228	13,596	13,044	11,508	4,187	4,368	4,858	5,746	
לאחר שנתיים	70,399	87,169	89,645	89,813	82,451	65,703	41,620	45,588	50,068		
לאחר שלוש שנים	148,747	170,562	170,783	174,218	160,779	146,421	111,090	114,166			
לאחר ארבע שנים	210,402	250,537	239,593	247,621	228,971	210,452	166,837				
לאחר חמש שנים	258,873	319,123	321,221	311,223	281,614	270,351					
לאחר שש שנים	301,484	372,541	371,050	366,942	329,381						
לאחר שבע שנים	331,452	419,003	408,691	424,004							
לאחר שמונה שנים	359,227	452,441	434,405								
לאחר תשע שנים	375,617	473,861									
לאחר עשר שנים	386,681										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	478,325	500,759	473,868	478,833	477,373	495,348	376,593	469,599	627,562	676,868	
לאחר שנתיים	530,701	561,610	542,573	548,894	555,171	599,294	471,235	577,862	620,426		
לאחר שלוש שנים	553,232	570,867	536,539	558,670	564,923	613,030	482,586	592,005			
לאחר ארבע שנים	425,012	529,304	516,470	519,476	491,015	502,126	403,692				
לאחר חמש שנים	434,210	521,156	523,530	517,618	470,833	470,775					
לאחר שש שנים	435,577	534,332	508,478	502,475	455,750						
לאחר שבע שנים	435,102	520,032	507,270	503,447							
לאחר שמונה שנים	429,362	523,166	504,110								
לאחר תשע שנים	424,770	518,396									
לאחר עשר שנים	419,096										
עודף לאחר שחרור הצבירה **)	5,916	10,908	12,360	16,029	35,265	31,351					111,829
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	1.39%	2.06%	2.39%	3.09%	7.18%	6.24%					3.75%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2013	419,096	518,396	504,110	503,447	455,750	470,775	403,692	592,005	620,426	676,868	5,164,565
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2013	386,681	473,861	434,405	424,004	329,381	270,351	166,837	114,166	50,068	5,746	2,655,500
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	32,415	44,535	69,705	79,443	126,369	200,424	236,855	477,839	570,358	671,122	2,509,065
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2003											39,474
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2013											2,548,539

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'5. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענף ביטוח רכב חובה:

	שנת חיתום						
	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו	782,039	693,598	637,779	603,069	622,247	557,314	529,829
רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר *)	1,335	4,866	(2,277)	84,791	169,123	128,886	66,475
עודף הכנסות על הוצאות בשייר	51,889	111,611	68,235	-	-	-	-
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח המצטבר בשייר בגין שנת החיתום	17,182	47,573	73,312	72,623	124,534	121,756	122,004

ג'6. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות:

	שנת חיתום						
	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו	1,077,712	967,167	874,519	841,795	865,608	805,241	776,877
רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר *)	(25,977)	(14,338)	(24,416)	105,639	199,073	151,521	64,171
עודף הכנסות על הוצאות בשייר	77,940	144,470	94,703	-	-	-	-
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח המצטבר בשייר בגין שנת החיתום	20,779	57,906	88,718	92,689	152,366	167,293	167,765

*) הרווח (הפסד) המצטבר בגין שנות החיתום כולל את הרווח (ההפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'7. הרכב הרווח בשייר בענף ביטוח רכב חובה:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווח (הפסד) בגין השנים הפתוחות *)	4,683	9,250	(18,064)
שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	2010	2009	2008
רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	88,714	125,965	81,078
התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות	91,068	67,284	63,361
סה"כ רווח שדווח	184,465	202,499	126,375
פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	4,683	9,250	(19,235)

ג'8. הרכב הרווח בשייר בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הפסד בגין השנים הפתוחות *)	(22,313)	(11,960)	(43,593)
שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	2010	2009	2008
רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	125,830	166,307	117,115
התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות	99,012	63,820	69,111
סה"כ רווח שדווח	202,529	218,167	142,633
פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	(8,139)	(4,680)	(34,411)

*) הרווח (ההפסד) בגין שנים פתוחות כולל את ההפסד בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2013	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		התחייבויות לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			
	עד שנת 1990 *)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	תשואה	סה"כ
	באלפי ש"ח							
(א) לפי חשיפה ביטוחית:								
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:								
קצבה ללא מקדמים מובטחים	-	-	-	-	-	-	-	-
קצבה עם מקדמים מובטחים:								
עד חודש מאי 2001	1,809,430	4,993,567	-	-	-	-	-	6,802,997
מחודש יוני 2001	-	973,243	126	3,098,730	-	-	-	4,072,099
קצבה בתשלום	186,067	172,804	191,329	27,307	-	-	-	577,507
הוני (ללא אופציה לקצבה)	2,027,875	3,844,511	-	706,254	-	-	-	6,578,640
מרכיבי סיכון אחרים	73,470	366,790	-	328,966	349,345	42,552	-	1,161,123
סה"כ בגין חוזי ביטוח	4,096,842	10,350,915	191,455	4,161,257	349,345	42,552	-	19,192,366
התחייבויות בגין חוזי השקעה:								
בביטוח חיים	4,685	3,117	759	2,032,014	-	-	-	2,040,575
לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	-	-	-	-	-	-	4,706,044	4,706,044
סה"כ בגין חוזי השקעה	4,685	3,117	759	2,032,014	-	-	4,706,044	6,746,619
סה"כ	4,101,527	10,354,032	192,214	6,193,271	349,345	42,552	4,706,044	25,938,985
(ב) לפי חשיפה פיננסית:								
שאינו תלוי תשואה	4,037,666	189,103	192,214	328,708	319,630	42,552	4,706,044	9,815,917
תלוי תשואה	63,861	10,164,929	-	5,864,563	29,715	-	-	16,123,068
סה"כ	4,101,527	10,354,032	192,214	6,193,271	349,345	42,552	4,706,044	25,938,985

*) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2012	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		התחייבויות לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			
	עד שנת 1990 *)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי		סה"כ
	באלפי ש"ח							
(א) לפי חשיפה ביטוחית:								
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:								
קצבה ללא מקדמים מובטחים	-	-	-	-	-	-	-	-
קצבה עם מקדמים מובטחים:								
עד חודש מאי 2001	1,696,763	4,473,209	-	-	-	-	-	6,169,972
מחודש יוני 2001	-	813,900	-	2,294,783	-	-	-	3,108,683
קצבה בתשלום	134,379	127,518	190,343	14,135	-	-	-	466,375
הוני (ללא אופציה לקצבה)	2,092,367	3,710,862	-	626,135	-	-	-	6,429,364
מרכיבי סיכון אחרים	78,469	373,421	-	277,912	311,715	30,114	-	1,071,631
סה"כ בגין חוזי ביטוח	4,001,978	9,498,910	190,343	3,212,965	311,715	30,114	-	17,246,025
התחייבויות בגין חוזי השקעה:								
בביטוח חיים	5,328	5,535	752	1,339,483	-	-	-	1,351,098
לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה	-	-	-	-	-	-	4,600,134	4,600,134
סה"כ בגין חוזי השקעה	5,328	5,535	752	1,339,483	-	-	4,600,134	5,951,232
סה"כ	4,007,306	9,504,445	191,095	4,552,448	311,715	30,114	4,600,134	23,197,257
(ב) לפי חשיפה פיננסית:								
שאינו תלוי תשואה	3,948,489	202,152	191,095	277,680	286,080	30,114	4,600,134	9,535,744
תלוי תשואה	58,817	9,302,293	-	4,274,768	25,635	-	-	13,661,513
סה"כ	4,007,306	9,504,445	191,095	4,552,448	311,715	30,114	4,600,134	23,197,257

*) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	42,149	47,087	-	-	-	-	89,236
מרכיב החיסכון	30,754	353,899	891	826,598	-	-	1,212,142
אחר	21,040	183,166	-	70,779	331,895	21,428	628,308
סה"כ	93,943	584,152	891	897,377	331,895	21,428	1,929,686
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	19	83	2	846,725	-	-	846,829
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)	52,264	193,931	2,721	60,787	-	-	309,703
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	68,306	199,010	2,764	(119,438)	8,190	(1,770)	157,062
קיזוזים והתאמות	-	(709)	-	-	-	-	(709)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	68,306	198,301	2,764	(119,438)	8,190	(1,770)	156,353
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	(8,860)	(1,021)	(405)	(1,633)	(1,032)	(159)	(13,110)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	59,446	197,280	2,359	(121,071)	7,158	(1,929)	143,243
רווח כולל מפנסיה וגמל							121,301
סה"כ רווח כולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							264,544
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	31	1,282	-	160,730	63,215	791	226,049
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	84	3,698	1,540	127,424	-	-	132,746
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	46,835	-	-	46,835
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	775,813	-	-	775,813
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	-	-	92,777	-	-	92,777
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	2,370	24,120	-	55,724	-	-	82,214

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	47,486	49,794	-	-	-	-	97,280
מרכיב החיסכון	29,802	364,268	-	673,290	-	-	1,067,360
אחר	18,931	186,056	-	79,121	310,190	19,025	613,323
סה"כ	96,219	600,118	-	752,411	310,190	19,025	1,777,963
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	19	84	6	351,568	-	-	351,677
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)	95,383	69,761	(8,754)	47,646	-	-	204,036
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	13,641	(47,246)	(14,786)	(42,821)	15,335	8,080	(67,797)
קיזוזים והתאמות	-	(3,171)	-	-	-	-	(3,171)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	13,641	(50,417)	(14,786)	(42,821)	15,335	8,080	(70,968)
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	47,634	4,951	4,295	7,332	3,509	851	68,572
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	61,275	(45,466)	(10,491)	(35,489)	18,844	8,931	(2,396)
רווח כולל מפנסיה וגמל							133,983
סה"כ רווח כולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							131,587
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	98	1,528	-	193,094	61,857	-	256,577
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	512	4,702	-	99,533	-	-	104,747
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	12,976	-	-	12,976
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	292,775	-	-	292,775
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	-	-	70,194	-	-	70,194
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	1,734	29,350	-	58,953	-	-	90,037

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	50,394	59,120	-	-	-	-	109,514
מרכיב החיסכון	28,507	363,329	55	563,782	-	-	955,673
אחר	21,739	197,857	-	78,383	289,333	9,768	597,080
סה"כ	100,640	620,306	55	642,165	289,333	9,768	1,662,267
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	3	56	6	407,629	-	-	407,694
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)	27,525	52,220	(4,279)	42,012	-	-	117,478
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	29,668	(25,702)	(4,054)	(112,300)	1,177	(114)	(111,325)
קיזוזים והתאמות	-	(2,415)	-	-	-	-	(2,415)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	29,668	(28,117)	(4,054)	(112,300)	1,177	(114)	(113,740)
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	(8,689)	(1,106)	(659)	(1,397)	(745)	(157)	(12,753)
סך כל רווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	20,979	(29,223)	(4,713)	(113,697)	432	(271)	(126,493)
רווח כולל מפנסיה וגמל							86,077
סה"כ הפסד מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							(40,416)
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	201	1,337	-	144,545	48,130	-	194,213
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	611	6,157	55	74,816	-	-	81,639
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	17,707	-	-	17,707
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	351,379	-	-	351,379
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	-	-	25,682	-	-	25,682
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	40	25,246	-	37,377	-	-	62,663

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

הערות:
(1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
(2) הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשונתת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
(3) המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.
המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל (לרבות רווח כולל אחר) לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות.
בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ג. מידע נוסף אודות התחייבויות תלויות תשואה

	ליום 31 בדצמבר 2013	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2013		
	התחייבויות תלויות תשואה	פרמיות/ תקבולים	גמלאות תביעות ותום תקופה	פדיונות
	אלפי ש"ח			
בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:				
קרן ט'	462,095	18,630	10,252	18,445
קרן י'	9,793,488	889,978	289,505	272,869
בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004	3,832,354	911,899	64,111	203,344
חוזי השקעה	2,035,131	846,808	15,995	248,751
סך הכל	16,123,068	2,667,315	379,863	743,409

	ליום 31 בדצמבר 2012	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2012		
	התחייבויות תלויות תשואה	פרמיות/ תקבולים	גמלאות תביעות ותום תקופה	פדיונות
	אלפי ש"ח			
בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:				
קרן ט'	439,381	18,076	12,584	15,352
קרן י'	8,941,828	882,333	254,252	294,297
בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004	2,935,286	753,808	56,162	199,394
חוזי השקעה	1,345,018	351,652	5,819	273,449
סך הכל	13,661,513	2,005,869	328,817	782,492

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ד. מידע אודות תשואה ודמי ניהול בגין התחייבויות תלויות תשואה

	תשואה שנתית נומינלית ברוטו					תשואה שנתית ממוצעת נומינלית 5 שנים		דמי ניהול לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
						לפני דמי ניהול	אחרי דמי ניהול			
	2013	2012	2011	2010	2009			2013	2012	2011
	באחוזים							באלפי ש"ח		
קרן י'	11.80	12.39	(5.67)	11.63	40.53	13.21	11.93	193,931	69,761	52,220
מסלול כללי בפוליסות החל משנת 2004	11.80	12.39	(5.57)	11.50	40.53	13.20	11.79	44,062	34,651	30,824
אחר								16,725	12,995	11,188
סך הכל								254,718	117,407	94,232

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ה. מידע אודות העברות כספים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
העברות לחברה מגופים אחרים:		
העברות מחברות ביטוח אחרות	52,880	46,927
העברות מקרנות פנסיה	10,900	12,632
העברות מקופות גמל	28,997	10,635
סך הכל העברות לחברה	92,777	70,194
העברות מהחברה לגופים אחרים:		
העברות לחברות ביטוח אחרות	51,647	53,927
העברות לקרנות פנסיה	13,277	17,020
העברות לקופות גמל	17,290	19,090
סך הכל העברות מהחברה	82,214	90,037
העברות נטו	10,563	(19,843)

ההעברות מתייחסות לביטוח חיים ואינן מתייחסות לנכסי קופות גמל וקרנות פנסיה אשר אינם כלולים בדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

הנתונים הכלולים בכל אחד מהטורים בטבלאות שלהלן הינם בגין הפוליסה העיקרית והכיסויים הנוספים המצורפים אליה.

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2013			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
תלוי תשואה	57,539	-	-	57,539
אינו תלוי תשואה	519,580	1,927	266,899	788,406
סה"כ	577,119	1,927	266,899	845,945

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2012			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
תלוי תשואה	58,877	-	-	58,877
אינו תלוי תשואה	554,859	2,303	249,307	806,469
סה"כ	613,736	2,303	249,307	865,346

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2013			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
קצבה בתשלום	51,765	683	-	52,448
מרכיבי סיכון אחרים	525,354	1,244	266,899	793,497
סה"כ	577,119	1,927	266,899	845,945

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2012			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
קצבה בתשלום	51,631	961	-	52,592
מרכיבי סיכון אחרים	562,105	1,342	249,307	812,754
סה"כ	613,736	2,303	249,307	865,346

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות

	נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	65,050	1,144	419,711 *)	485,905
רווח מעסקי ביטוח בריאות	15,773	1,033	14,549	31,355
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	(2,356)	(6)	(625)	(2,987)
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	13,417	1,027	13,924	28,368
פרמיה משונתת - עסק חדש	6,013	-	57,015	63,028

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 364,884 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 54,827 אלפי ש"ח.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	62,211	1,206	371,425 *)	434,842
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות	(1,368)	1,721	64,439	64,792
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	14,768	53	2,980	17,801
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	13,400	1,774	67,419	82,593
פרמיה משונתת - עסק חדש	5,958	-	38,918	44,876

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 327,676 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 43,749 אלפי ש"ח.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	56,896	724	312,564 *)	370,184
רווח מעסקי ביטוח בריאות	20,909	1,402	30,381	52,692
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	(2,245)	(16)	(2,355)	(4,616)
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	18,664	1,386	28,026	48,076
פרמיה משונתת - עסק חדש	4,524	-	31,663	36,187

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 275,921 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 36,643 אלפי ש"ח.

באור 21: - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וחוזי ביטוח בריאות, ברוטו

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)			ביטוח
	חוזי ביטוח	חוזי השקעה	סה"כ	בריאות
	אלפי ש"ח			
יתרה ליום 1 בינואר, 2012	15,336,337	5,694,877	21,031,214	656,143
ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)	1,356,814	371,490	1,728,304	12,459
גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות (2)	1,186,556	367,759	1,554,315	41,673
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה	(821,333)	(484,482)	(1,305,815)	-
שינויים בגין שינוי בהנחות (4)	99,545	-	99,545	146,393
סיווג מחדש של תוכניות השקעה	(1,588)	1,588	-	-
שינויים אחרים (3)	89,694	-	89,694	8,678
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2012	17,246,025	5,951,232	23,197,257	865,346
ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)	1,395,858	414,026	1,809,884	16,087
גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות (2)	1,474,929	861,601	2,336,530	39,021
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה	(922,887)	(478,091)	(1,400,978)	-
שינויים בגין שינוי בהנחות (4)	24,758	-	24,758	(67,661)
סיווג מחדש של תוכניות השקעה	2,149	(2,149)	-	-
שינויים אחרים (3)	(28,466)	-	(28,466)	(6,848)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013	19,192,366	6,746,619	25,938,985	845,945

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
(*) הרכב (ברוטו):	אלפי ש"ח	
חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,815,917	9,535,744
חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	16,123,068	13,661,513
	25,938,985	23,197,257

1. ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות - סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין הפרמיות לחסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.

2. גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות - פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה.

3. שינויים אחרים - הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עיתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי ההצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חסכון. בביטוח בריאות, עיקר הסכום הנכלל בסעיף זה מהווה שינוי אומדן אקטוארי, הנובע מההפרש בין התוצאות בפועל ובין הערכה לתחילת השנה.

4. לעניין ההנחות העיקריות המשמשות בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות, ראה באור 37 (5) להלן.

התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח אינה כוללת התייחסות לפוליסות שהונפקו ובוטלו בשנת הדוח.

באור 22: - מסים על ההכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

חברות מאוחדות מנורה ביטוח, שומרה ביטוח, מבטחים פנסיה, מבטחים גמל, קרנות נאמנות, מנורה מהנדסים וגיוס הון הינן "מוסד כספי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח.

על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות חל מס חברות בלבד.

2. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985

על החברה והחברות המוחזקות שאינן חברות מוחזקות בחו"ל חל, עד לתום שנת 2007, חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן - החוק). על-פי החוק, נמדדו התוצאות לצורכי מס כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק שקבע כי תחולתו של חוק התיאומים תסתיים בשנת המס 2007, ומשנת המס 2008 לא יחולו עוד הוראות החוק, למעט הוראות המעבר שמטרתן למנוע עיוותים בחישובי המס. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. התיקון לחוק כולל בין היתר את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת לנכסים בני פחת שנרכשו לאחר שנת המס 2007.

3. הסדרי מס ייחודיים לענף הביטוח

א. הסכם עם שלטונות המס

בין התאחדות חברות הביטוח בישראל לבין שלטונות המס קיים הסכם (להלן - הסכם המס) המתחדש ומתעדכן מדי שנה, המסדיר סוגיות מס ייחודיות לענף בגין שנות המס עד וכולל שנת המס 2012. ההסכם מתייחס בין היתר לנושאים הבאים:

- הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות ישירות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של 6 שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בספרים.

- ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעורי מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בחברות הביטוח ("הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעותו הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.

- מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.

- השפעת המעבר לתקינה בינלאומית - הוסכם כי ההשפעה החד פעמית ביום המעבר לתקינה הבינלאומית תופחת לצורכי מס בפריסה ל-3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010. יחד עם זאת, סוכם כי אם וכאשר רשות המסים תגבש את עמדתה בנושא באופן הסותר את עקרונות ההסכם, ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך.

- ביטול חוק התיאומים - הוסכם כי השפעת הוראת המעבר בחוק התיאומים בכל הנוגע לניירות ערך סחירים תופחת לצורכי מס בפריסה ל- 3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010.

טרם נחתם הסכם לשנת המס 2013. הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לעקרונות ההסכם האמור.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה (המשך)

3. הסדרי מס ייחודיים לענף הביטוח (המשך)

ב. המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים

בחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2007), התשס"ז-2007 מיום 11 בינואר, 2007, נקבעו כללים לגבי המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים שנכללה בדוחות הכספיים עד ליום 31 בדצמבר, 2006. על פי הכללים, חלק העתודה המחושב בגובה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון, בשייר עצמי, הקיים בביטוח חיים ואשר בגינו הוגדרה דרישת הון, יהיה פטור ממס. בהסכם המיסוי הענפי צוין כי בבסיס הפטור עומדת דרישת ההון, שבאה לידי ביטוי כאמור לעיל, ובמידה ותתבטל או תקטן דרישת ההון ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנן.

ליום 31 בדצמבר, 2006 יתרת העתודה הקיימת במנורה ביטוח היוותה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון בשייר העצמי.

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, המהווים את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממס חברות וממס רווח.

2. שיעור מס הרווח החל על מוסדות כספיים בשנת 2011 עמד על 16%.

בחודש אוגוסט 2012 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ב-2012, אשר קבע כי שיעור מס הרווח החל על מוסדות כספיים יעמוד על 17% מהרווח שהופק. ההוראה לגבי מס הרווח בשנת המס 2012 תחול לגבי שליש מהרווח בשנה זו. הצו האמור ביטל את הוראת השעה האמורה.

בחודש יוני 2013 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ג-2013, אשר קבע כי שיעור מס השכר החל על מוסדות כספיים יעמוד על 18% מהשכר ששולם בעד עבודה בחודש יוני 2013 ואילך, ומס הרווח יעמוד על 18% מהרווח שהופק. ההוראה לגבי מס הרווח בשנת המס 2013 תחול לגבי החלק היחסי מהרווח בשנה זו.

3. ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב - 2011 (להלן - החוק). במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. במסגרת החוק גם הועלה מס החברות לשיעור של 25% החל משנת 2012. לאור העלאת שיעור מס החברות ל- 25% כאמור לעיל, הועלו בהתאמה גם שיעור המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס על השבח הריאלי.

ביום 30 ביולי, 2013 אושרה בכנסת בקריאה שניה ושלישית, התכנית הכלכלית לשנים 2013-2014 (חוק התקציב), אשר כוללת, בין היתר, שינויים פיסקאליים אשר מטרתם העיקרית היא העמקת גביית המסים לאותן השנים.

השינויים האמורים כוללים, בין היתר, העלאת שיעור מס החברות מ- 25% ל- 26.5% החל מיום 1 בינואר, 2014. כמו כן, קיימים שינויים נוספים, כגון מיסוי רווחי שיערוך וזאת החל מיום 1 באוגוסט, 2013, אולם כניסתן לתוקף של ההוראות האמורות לגבי רווחי שיערוך מותנית בפרסום תקנות המגדירות מהם "עודפים שלא חייבים במס חברות", וכן תקנות שיקבעו הוראות למניעת כפל מס העלול לחול על נכסים מחוץ לישראל. נכון למועד פרסום דוחות כספיים אלה, תקנות כאמור טרם פורסמו.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה (המשך)

3. (המשך)

להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים:

שנה	שעור מס חברות	שעור מס רווח	שעור מס כולל במוסדות כספיים
	%		
2011	24.0	16.00	34.48
2012	25.0	16.33 *)	35.53
2013	25.0	17.58 *)	36.22 **)
2014 ואילך	26.5	18.00	37.71

*) שיעור מס משוקלל.
**) לעומת שיעור מס של 35.9% ערב פרסום התיקון.

יתרות המסים הנדחים הנכללות בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2013, מחושבות לפי שיעורי המס החדשים, שחקיקתם הושלמה למעשה נכון לתאריך הדיווח, ועל כן כוללות את השינויים האמורים לעיל.

השפעת השינוי על יתרות המסים הנדחים בתקופת הדוח, הביאה לקיטון ברווח הכולל בסך של כ- 6,065 אלפי ש"ח. מתוך הסכום האמור, סך של כ- 2,749 אלפי ש"ח, שמקורו בהגדלת התחייבויות בגין מסים נדחים נזקף לסעיף מסים על ההכנסה בדוח רווח או הפסד וסך של כ- 3,316 אלפי ש"ח נזקף לרווח כולל אחר.

ג. שומות מס

לחברה ולמנורה פיננסים הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2011. למנורה ביטוח הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2008. למבטחים פנסיה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2001 והשומות לשנות המס 2002-2009 נחשבות כסופיות. לשומרה ביטוח, למנורה קרנות נאמנות ולמנורה ניהול תיקים הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2009. לשומרה נדל"ן הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2010. למנורה נדל"ן שומות הנחשבות לסופיות עד וכולל שנת המס 2008. השומות של חברות מאוחדות אחרות לשנות המס עד וכולל שנת המס 2009 נחשבות כסופיות.

ד. הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים אחרים

לחברה ולחברות מאוחדות הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים ליום 31 בדצמבר, 2013 לסך של כ- 294,559 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2012 - 382,475 אלפי ש"ח). בגין יתרות אלה ובגין הפרשים זמניים אחרים הניתנים לניכוי נרשמו בדוחות הכספיים נכסי מסים נדחים כמפורט בסעיף ט' להלן.

לא הוכר נכס מס נדחה בגין הפסדים עסקיים להעברה בסך של כ- 28,140 אלפי ש"ח ובגין הפסדי הון בסך 3,179 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2012 - הפסדים עסקיים בסך 38,530 אלפי ש"ח והפסד הון בסך 15,417 אלפי ש"ח), בהיעדר צפי לניצולם בעתיד הנראה לעין.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ה. החלטות מיסוי

1. בחודש נובמבר 2011 נחתמה החלטת מיסוי, אשר על פיה, אישרו שלטונות המס כי העברת מלוא מניות מבטחים פנסיה ממנורה ביטוח לחברה לא תתחייב במס, וזאת בהתאם להוראות סעיף 104ג לפקודת מס הכנסה. כמו כן נקבע כי לצורך חישוב רווח ההון בעת מכירת מניות מבטחים פנסיה ומניות מנורה ביטוח על ידי החברה, יוקצה המחיר המקורי של מנורה ביטוח כפי שהיה בידי החברה ערב שינוי המבנה, על פי יחס שווי השוק של מבטחים פנסיה ומנורה ביטוח במועד שינוי המבנה.

2. לעניין החלטת המיסוי בהתייחס לרכישת מניות החברה לפיתוח התעשיה בע"מ, ראה באור 4 לעיל.

3. בחודש אוקטובר 2013 נחתמה החלטת מיסוי, אשר על פיה, אישרו שלטונות המס כי העברת מלוא מניות מבטחים גמל ממנורה פיננסים למבטחים פנסיה (כאמור בביאור 1.ב.4. לעיל) לא תתחייב במס, וזאת בהתאם להוראות סעיף 104ב(ו) לפקודת מס הכנסה ותקנות מס הכנסה (תנאים להעברת נכס בפטור ממס בין חברות אחיות) התשנ"ד-1994. בנוסף אישרו שלטונות המס כי מיזוג מבטחים גמל למבטחים פנסיה עומד בהוראות סעיף 103ג לפקודת מס הכנסה ובתנאי תקנות המיזוג. כמו כן נקבע כי מועד המיזוג לצרכי מס הינו 31 בדצמבר, 2012.

ו. מסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
מסים שוטפים	194,010	102,961	74,931
מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים, ראה גם סעיף ט' להלן	50,548	(24,578)	(34,743)
מסים (הטבת מס) בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	(3,926)	(100)	(5,956)
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס	2,749	-	18,898
	243,381	78,283	53,130

ז. מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לסעיפי רווח (הפסד) כולל אחר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
נכסים פיננסיים זמינים למכירה	(3,603)	83,332	(49,615)
רווח (הפסד) אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	1,111	(2,932)	(445)
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ	(5,093)	(593)	3,288
הפסד הנובע מחברה כלולה	(117)	-	-
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס	3,316	-	2,039
	(4,386)	79,807	(44,733)

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ח. הטבת מס המתייחסת לסעיפי הון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הטבת מס בגין תשלום מבוסס מניות	3	7	18

ט. מסים נדחים

ההרכב:

	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים	הפסדים לצרכי מס	רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה	מכשירים פיננסיים	הפרשות לחובות מסופקים	הטבות לעובדים	אחרים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר, 2012	(128,446)	20,406	(59,130)	33,106	32,330	25,743	(33,523)	(109,514)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	(8,561)	49,340	(2,351)	(13,819)	6,815	1,422	(10,095)	22,751
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	-	-	(83,332)	-	2,932	600	(79,800)
תוספת בגין מיזוג	-	32,477	-	-	-	-	-	32,477
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר, 2012	(137,007)	102,223	(61,481)	(64,045)	39,145	30,097	(43,018)	(134,086)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	(8,132)	(29,808)	1,062	(9,527)	(271)	5,488	(9,360)	(50,548)
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	-	-	3,603	-	(1,111)	5,213	7,705
השפעת השינוי בשיעורי המס	(6,908)	6,417	(3,360)	(3,363)	1,969	1,614	(2,434)	(6,065)
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר, 2013	(152,047)	78,832	(63,779)	(73,332)	40,843	36,088	(49,599)	(182,994)

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ט. מסים נדחים (המשך)

המסים הנדחים מוצגים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

	31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
נכסי מסים נדחים	1,670	822
התחייבויות בגין מסים נדחים	(184,664)	(134,908)
	(182,994)	(134,086)

י. מס תאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בדוח רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווח לפני מסים על ההכנסה	676,064	354,023	92,434
שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים (ראה סעיף ב' לעיל)	36.22%	35.53%	34.48%
מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי הכולל			
הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות בקבוצה שאינן מוסד כספי	242,327	123,087	33,101
עלייה במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:			
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס	5,644	5,144	5,300
הכנסות פטורות	(3,925)	(3,545)	(2,222)
חלק הקבוצה בהפסדי (רווחי) חברות כלולות	1,223	208	(263)
הפרשים בבסיס המדידה	(1,485)	1,114	(445)
הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים	-	1,818	1,851
גידול (קיטון) בהפסדים לצורכי מס בגינם לא נזקפו מסים נדחים	1,289	1,766	(17)
ניצול הפסדים לצורכי מס משנים קודמות, בגינם לא נזקפו מסים נדחים בעבר	(2,488)	(50)	(2,949)
עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה	2,749	-	18,898
עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס	2,695	840	4,503
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	(3,926)	(100)	(5,956)
הטבת מס שנוצרה במיזוג (ראה ביאור 4 לעיל)	-	(53,561)	-
אחרים	(722)	1,562	1,329
מסים על ההכנסה	243,381	78,283	53,130
שיעור מס אפקטיבי ממוצע	36.00%	22.11%	57.48%

באור 23: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות בגין פיטורין.

הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין כמתואר להלן. התחייבויות הקבוצה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה.
חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על-פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד ותקופת העסקתו אשר יוצרים את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על-ידי הפקדות המסווגות כתוכנית להטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

1. תוכניות להפקדה מוגדרת

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדותיה השוטפות של הקבוצה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטרות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הוצאות בגין תוכניות להפקדה מוגדרת	34,432	29,647	22,638

2. תוכניות להטבה מוגדרת

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על-ידי הפקדות בתוכניות להפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על-ידי הקבוצה כתוכנית להטבה מוגדרת לפיה מוכרת התחייבות בגין הטבות עובדים ובגינה מפקידה הקבוצה סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות.

באור 23: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

2. תוכניות להטבה מוגדרת (המשך)

א) שינויים בהתחייבות להטבה מוגדרת ובשווי הוגן של נכסי תוכנית

שנת 2013

		הוצאות שנזקפו לרווח או הפסד				רווח (הפסד) בגין מדידה מחדש ברווח כולל אחר					
	יתרה ליום 1 בינואר 2013	עלות שירות שוטף	הוצאות ריבית נטו	עלות שירות עבר והשפעת סילוקים	סה"כ הוצאות שנזקפו לרווח או הפסד	תשלומים מהתוכנית	תשואה על נכסי תוכנית למעט סכומים שהוכרו בהוצאות ריבית נטו	רווח אקטוארי בגין שינויים בהנחות הפיננסיות	רווח (הפסד) אקטוארי בגין סטיות בניסיון	סה"כ השפעה על רווח כולל אחר	הפקדות שהופקדו על ידי המעביד	יתרה ליום 31 בדצמבר 2013
	אלפי ש"ח											
התחייבות להטבה מוגדרת	187,867	14,553	7,540	(56)	22,037	(14,842)	-	1,266	2,120	3,386	-	191,676
שווי הוגן של נכסי תוכנית	45,327	(45)	1,805	(985)	775	(4,476)	(350)	-	(140)	(490)	6,392	47,528
התחייבות (נכס) נטו בגין הטבה מוגדרת	142,540	14,598	5,735	929	21,262	(10,366)	(350)	1,266	1,980	2,896	(6,392)	144,148

באור 23: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

2. תוכניות להטבה מוגדרת (המשך)

א) שינויים בהתחייבות להטבה מוגדרת ובשווי הוגן של נכסי תוכנית

שנת 2012

		הוצאות שנזקפו לרווח או הפסד			רווח (הפסד) בגין מדידה מחדש ברווח כולל אחר					
	יתרה ליום 1 בינואר 2012	עלות שירות שוטף	הוצאות ריבית נטו	סה"כ הוצאות שנזקפו לרווח או הפסד	תשלומים מהתוכנית	תשואה על נכסי תוכנית למעט סכומים שהוכרו בהוצאות ריבית נטו	רווח (הפסד) אקטוארי בגין שינויים בהנחות הפיננסיות	הפסד אקטוארי בגין סטיות בניסיון	סה"כ השפעה על רווח כולל אחר	הפקדות שהופקדו על ידי המעביד	יתרה ליום 31 בדצמבר 2012
						אלפי ש"ח					
התחייבות להטבה מוגדרת	177,226	16,753	5,878	22,631	(20,656)	-	(8,369)	(297)	(8,666)	-	187,867
שווי הוגן של נכסי תוכנית	46,318	-	1,395	1,395	(9,836)	876	451	(1,106)	221	7,229	45,327
התחייבות (נכס) נטו בגין הטבה מוגדרת	130,908	16,753	4,483	21,236	(10,820)	876	(7,918)	(1,403)	(8,445)	(7,229)	142,540

באור 23: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

2. תוכניות להטבה מוגדרת (המשך)

ב) ההנחות העיקריות בגין תוכנית להטבה מוגדרת

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	%	
שיעור ההיוון	4.4	4.6
שיעור עליית שכר צפויה	4.9	5.1

ג) סכומים, עיתוי ואי וודאיות של תזרימי מזומנים עתידיים

להלן שינויים אפשריים הנחשבים לסבירים לסוף תקופת הדיווח, לכל הנחה אקטוארית בהנחה שיתר ההנחות האקטואריות נותרו ללא שינוי:

	השינוי במחויבות להטבה מוגדרת
	אלפי ש"ח
ליום 31 בדצמבר, 2013:	
מבחן רגישות לשינוי בשיעור עליית שכר צפויה מעבר להנחות האקטואריות	
השינוי כתוצאה מ:	
עליית שכר בשיעור של 1%	17,703
ירידת שכר בשיעור של 1%	(12,977)
מבחן רגישות לשינוי שיעור ההיוון של התחייבות ונכסי התכנית מעבר להנחות האקטואריות	
השינוי כתוצאה מ:	
עליית שיעור ההיוון של 1%	(13,272)
ירידת שיעור ההיוון של 1%	17,570

באור 24: - זכאים ויתרות זכות

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת	125,380	96,996
הוצאות לשלם	53,011	39,792
ספקים ונותני שירותים	108,730	105,718
זכאים בגין רכוש קבוע ונכסים בלתי מוחשיים	-	19,509
מוסדות ורשויות ממשלתיות	19,609	21,735
הוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה	71,190	65,173
חברות ביטוח ותווכני ביטוח:		
פקדונות של מבטחי משנה	395,833	382,259
חשבונות אחרים	87,801	87,505
סך כל חברות ביטוח ותווכני ביטוח	483,634	469,764
סוכני ביטוח	252,021	211,746
מבוטחים ועמיתים	187,343	177,783
הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים	10,898	11,965
פרמיה מראש	98,688	91,603
קרנות פנסיה	38,080	15,683
התחייבות בשל רכישת פעילות (ראה באור 39.ה.3.)	7,691	7,299
זכאים בגין עיסקאות פיננסיות	28,040	-
אחרים	13,136	13,559
סך הכל זכאים ויתרות זכות	1,497,451	1,348,325

ראה פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה במסגרת באור 37(2)(ה').

באור 25: - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכוני ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 37 בדבר ניהול סיכונים.

א. פרוט התחייבויות פיננסיות

	31 בדצמבר			
	2013	2012	2013	2012
	ערך בספרים		שווי הוגן **)	
	אלפי ש"ח			
1. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת:				
הלוואה מתאגיד בנקאי - ראה סעיף ג' להלן	15,625	21,875	19,974	22,831
אגרות חוב - ראה סעיף ד' להלן	807,420	879,272	866,343	943,480
כתבי התחייבויות נדחים *) - ראה סעיף ה' להלן	749,056	857,031	844,010	958,147
פיקדון צובר ריבית - ראה סעיף ו' להלן	8,678	15,540	20,280	37,742
הלוואה מחברה כלולה - ראה סעיף ז' להלן	463	416	480	409
	1,581,242	1,774,134	1,751,087	1,962,609
2. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:				
נגזרים (ראה סעיף ט' להלן)	22,605	31,951	22,605	31,951
סך התחייבויות פיננסיות	1,603,847	1,806,085	1,773,692	1,994,560
*) מזה כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני	509,881	609,336	597,010	704,916

**) השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות הנסחרות בבורסה בתל-אביב מבוסס על מחירן בבורסה לתאריך הדיווח. השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות שאינן נסחרות נקבע במודל DCF, תוך שימוש בשיעור ההיוון המשקף את שיעור הריבית של המנפיק לתום תקופת הדיווח.

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

	31 בדצמבר	
	2013	2012
	ריבית אפקטיבית	
	אחוזים	
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	3.78	4.61
שקלי	6.60	6.60
דולר	2.42	2.42

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. הלוואה מתאגיד בנקאי - פרטים נוספים

בסיס הצמדה	% ריבית שנתית נקובה	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2013	2012
		אלפי ש"ח	
שקלי	6.60	15,625	21,875

הלוואה מבנק למנורה מבטחים קרנות נאמנות שהתקבלה בחודש יולי 2007. ההלוואה נפרעת בששה עשר תשלומים חצי שנתיים שווים החל מיום 31 בדצמבר, 2008.

ד. אגרות חוב - פרטים נוספים

פירוט	בסיס הצמדה	% ריבית שנתית נקובה *)	ערך בספרים 31 בדצמבר 2013	2012	שווי הוגן 2013	2012
			אלפי ש"ח			
(1)	מדד	4.28	528,388	604,982	584,268	663,721
(2)	מדד	4.50	279,032	274,290	282,075	279,759
			807,420	879,272	866,343	943,480

*) מקורב לריבית האפקטיבית.

(1) אגרות חוב בסך של 550 מיליון ש"ח ערך נקוב (סדרה א'), אשר הונפקו על-ידי החברה למשקיעים מוסדיים ביום 14 ביולי, 2007 ודורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2. קרן אגרות החוב נפרעת בתשעה תשלומים שנתיים שווים החל מחודש יולי, 2011. הריבית משולמת אחת לשנה בחודש יולי החל משנת 2008. אגרות החוב נרשמו למסחר ביום 6 במרס, 2008.

בחודש אוקטובר 2011 גייסה החברה חוב בסך של כ- 83 מליון ש"ח ערך נקוב תמורת 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אגרות חוב לגופים מוסדיים על דרך של הרחבת הסדרה כאמור. לקראת ההנפקה, פרסמה חברת מידרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב של החברה עומד על דירוג של Aa3 באופק יציב. בחודש ינואר 2014, פרסמה מידרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג כאמור ללא שינוי.

יתרת הערך הנקוב של אגרות החוב לתאריך הדיווח הינה כ- 429 מיליון ש"ח.

(2) אגרות חוב בסך של 170 מיליון ש"ח ערך נקוב (סדרה ב'), אשר הנפיקה החברה בחודש יולי 2010 למשקיעים מוסדיים. הריבית משולמת אחת לשנה ב- 30 ביוני, החל משנת 2011 ועד לשנת 2022. קרן אגרות החוב תיפרע בחמישה תשלומים שווים החל מחודש יוני 2018 ועד לחודש יוני 2022. אגרות החוב אינן סחירות. החברה התחייבה שלא לשעבד את נכסיה ללא הסכמת הנאמן מראש ובכתב (שיעבוד שלילי), למעט שעבוד על נכס שיירכש על ידי החברה לטובת הגורם שיממן את רכישתו. באגרות החוב נקבעו מקרים נהוגים בהם קיימת הזכות לפרעון מיידי כדוגמת מינוי כונס נכסים, צו הקפאת הליכים וכו'. בנוסף, נקבעה זכות להעמדה לפרעון מיידי, במקרה והחברה תמכור את מרבית נכסיה או את מרבית פעילותה. אגרות החוב דורגו בדירוג של Aa3 באופק יציב על ידי חברת מידרוג בע"מ. הדירוג ניתן לסדרה ו/או להלוואות מתאגידים בנקאיים בהיקף כולל של 250 מיליוני ש"ח. החברה השקיעה את מלוא כספי ההנפקה במנורה ביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי).

החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן וריבית) שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב של החברה.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. אגרות חוב - פרטים נוספים (המשך)

(2) (המשך)

בחודש ספטמבר 2010 הנפיקה החברה למשקיע מוסדי סך של 80 מיליוני ש"ח ערך נקוב נוספים בדרך של הרחבת סדרה. תמורת ההנפקה עמדה על סך של כ- 84.6 מיליוני ש"ח, המגלמת פרמיה בסך של כ- 3.98% מעל הפארי. 83 מיליוני ש"ח מתמורת ההנפקה הושקעו במנורה ביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי), בדרך של הנפקת שטר הון נדחה בסך 80 מיליוני ש"ח ערך נקוב, שתנאיו זהים לתנאי שטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010.

בחודש ינואר 2014, פרסמה מידרוג דוח מעקב ובו הותירה את דירוג סדרה ב' ללא שינוי.

ה. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים

			ערך בספרים ליום		שווי הוגן ליום	
			31 בדצמבר			
		% ריבית שנתית	2013	2012	2013	2012
צמודים למדד:	פירוט	נקובה *)	אלפי ש"ח			
	(1)	6.60	-	9,682	-	9,732
	(2)	5.84	16,238	23,901	17,177	25,693
	(3)	5.45	124,808	183,726	129,727	192,905
	(4)	4.05	399,815	435,481	450,426	488,837
	(5)	4.65	208,195	204,241	246,680	240,980
			749,056	857,031	844,010	958,147

*) מקורב לריבית האפקטיבית.

(1) כתב התחייבות נדחה בסך של 70 מיליון ש"ח ערך נקוב, אשר הנפיקה מנורה ביטוח לבנק ביום 20 בינואר, 2000. כתב ההתחייבות נפרע בעשרה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 20 בינואר, 2004. בינואר 2013 נפרע התשלום האחרון של כתב ההתחייבות.

(2) כתבי התחייבויות נדחים בסך של 60 מיליון ש"ח ערך נקוב, אשר הנפיקה מנורה ביטוח למשקיעים מוסדיים ביום 8 ביולי, 2001 ושאינם סחירים בבורסה. קרן כתבי ההתחייבות נפרעת בעשרה תשלומים שנתיים שווים, החל מיום 8 ביולי, 2006. הריבית משולמת אחת לשנה בחודש יולי החל משנת 2002. יתרת הערך הנקוב של כתבי ההתחייבות הנדחים לתאריך הדיווח הינה 12 מיליון ש"ח.
זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

(3) כתבי התחייבות נדחים בסך של כ- 288 מיליון ש"ח ערך נקוב, אשר הנפיקה מנורה ביטוח למשקיעים מוסדיים בחודשים מאי וספטמבר 2004 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי התחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בע"מ בדירוג Aa2. בחודש דצמבר 2012 הורידה מידרוג את דירוג כתבי ההתחייבות ל- Aa3 עם אופק יציב. בחודש ינואר 2014, פרסמה מידרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג כאמור ללא שינוי.

קרן כתבי ההתחייבות נפרעת בששה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 6 במאי, 2010. הריבית משולמת אחת לשנה בחודש מאי החל משנת 2005. יתרת הערך הנקוב של כתבי ההתחייבויות הנדחים לתאריך הדיווח הינה כ- 96 מיליון ש"ח.
זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ה. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים (המשך)

(4) כתבי התחייבות בסך של 200 מיליון ש"ח ערך נקוב שהונפקו על-ידי מנורה גיוס הון למשקיעים מוסדיים ולציבור בחודש מאי, 2007 (סדרה א'). תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות הופקדה במנורה ביטוח, לשימושה, על-פי שיקוליה ועל אחריותה. מנורה ביטוח התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על-פי תנאי כתבי ההתחייבות. כתבי ההתחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2 והינם סחירים בבורסה. קרן כתבי ההתחייבות נפרעת באחד עשר תשלומים שנתיים שווים החל מיום 1 ביולי, 2012. הריבית משולמת אחת לשנה בחודש יולי החל משנת 2008.

בחודש מאי 2008 הנפיקה מנורה גיוס הון על-פי תשקיף כתבי התחייבות בסך 200 מיליון ש"ח ערך נקוב, בדרך של הרחבת סדרה א' שנרשמה לראשונה בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, על-פי תשקיף שפרסמה מנורה גיוס הון ביום 3 במאי, 2007. כתבי ההתחייבות הונפקו בניכיון בשיעור של 2.57%. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

בחודש דצמבר 2012 הודיעה חברת מידרוג בע"מ כי היא מורידה את דירוג כתבי ההתחייבות (סדרה א') שהונפקו על ידי מנורה גיוס הון לדירוג Aa3 עם אופק יציב. בחודש ינואר 2014, פרסמה מידרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג כאמור ללא שינוי.

יתרת הערך הנקוב של כתבי ההתחייבות נכון לתאריך הדיווח הינה כ- 327 מיליון ש"ח.

(5) ביום 6 באוקטובר, 2011 גייסה מנורה גיוס הון חוב בהיקף של 200 מיליוני ש"ח ערך נקוב (סדרה ב') בהנפקה פרטית מגופים מוסדיים. כספי הגיוס משמשים כהון משני מורכב במנורה ביטוח. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מידרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג כתבי ההתחייבות האמורים הינו Aa3 באופק שלילי.

כתבי ההתחייבות עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 14 באוקטובר, 2024. הריבית על כתבי ההתחייבות משולמת בתשלומים שנתיים ביום 14 באוקטובר של כל שנה קלנדרית החל משנת 2012 ועד מועד פירעונן הסופי בשנת 2024. עם זאת, למנורה גיוס הון אפשרות לפידיון מוקדם בשנת 2021, בהתקיים אחד מהתנאים הבאים: (1) במקביל לפידיון המוקדם של כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), תנפיק מנורה גיוס הון מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה; או (2) באישור מראש של המפקח ובתנאים שיקבע.

ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפירעון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפידיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפירעון בפועל), שתהא בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה ("הריבית המעודכנת"). תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 1.235%.

כמו כן, בגין כתבי ההתחייבות, יידחו תשלומי קרן ו/או ריבית, אשר במועד הקובע לתשלומם תתקיימנה "נסיבות משהות", כהגדרתן בשטר הנאמנות. תשלומים אלו יידחו עד שתחדלנה להתקיים "הנסיבות המשהות" וזאת לא יותר משלוש שנים ממועד פירעון הריבית ו/או הקרן. תשלומי קרן וריבית אשר נדחו כאמור, ימשיכו לצבור הפרשי הצמדה וריבית בשיעור הריבית הנקובה בגין כתבי ההתחייבות כמפורט בשטר הנאמנות.

תמורת ההנפקה הסתכמה לסך של 200 מיליוני ש"ח והופקדה במנורה ביטוח בפיקדון נדחה בתנאי פירעון וריבית זהים לתנאי כתבי ההתחייבות. הפיקדון האמור הינו בדרגה שווה לכתבי ההתחייבות הנדחים שהנפיקה ו/או תנפיק מנורה ביטוח, ובעל מעמד נדחה לעומת שאר התחייבויותיה של מנורה ביטוח כלפי נושיה.

בחודש דצמבר 2012 דורגו כתבי התחייבויות על ידי מידרוג בדירוג A1, עם אופק יציב. בחודש ינואר 2014, פרסמה מידרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג כאמור ללא שינוי.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ו. פיקדון צובר ריבית

הפיקדון התקבל ממוכרת החברה לפיתוח התעשיה בישראל בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח תעשיה בע"מ) (להלן - הבנק) להבטחת גביית האשראי מלקוחות הבנק, ראה באור 4 לעיל. הפיקדון הינו צמוד מדד ונושא ריבית בשיעור של 4.5%.

ז. הלוואה מחברה כלולה

ההלוואה ניתנה על ידי חברה כלולה לחברה מאוחדת. ההלוואה נושאת ריבית שנתית בשיעור של יוריבור לשנתיים + 1.5% וצפויה להיפרע בחודש דצמבר 2014 עם אופציה לפרעון מיידי לפי דרישתה של החברה הכלולה.

ח. הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת הוצאות ההנפקה הנדחות שטרם הופחתו ליום 31 בדצמבר, 2013 הינה בסך של 1,754 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2012 - 2,272 אלפי ש"ח). הוצאות ההנפקה הנדחות מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

ט. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן

שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך דוח רווח והפסד בחלוקה לרמות:

	31 בדצמבר, 2013			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נגזרים *)	5,371	17,234	-	22,605
התחייבויות המוצגות בעלות מופחתת אשר ניתן גילוי לשוויין ההוגן:				
הלוואה מתאגיד בנקאי	-	19,974	-	19,974
אגרות חוב	584,268	282,075	-	866,343
כתבי התחייבות נדחים	450,426	393,584	-	844,010
פיקדון צובר ריבית	-	20,280	-	20,280
הלוואה מחברה כלולה	-	480	-	480
	1,034,694	716,393	-	1,751,087

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ט. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן (המשך)

שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך דוח רווח והפסד בחלוקה לרמות: (המשך)

	31 בדצמבר, 2012			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נגזרים *)	3,986	27,965	-	31,951

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
מטבע חוץ	36,110	112,746
ריבית	-	(57,822)

י. בחודש מרס 2014, אישר דירקטוריון מנורה ביטוח לגייס חוב בהיקף של עד 250 מיליון ש"ח, ישירות ו/או באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (חברה נכדה של החברה) מגורמים חיצוניים, בדרך של הנפקת כתבי התחייבות נדחים, העונה להגדרת "הון משני מורכב" בהתאם להוראות הדין והנחיות המפקח, וזאת בהתבסס על דירוג של חברת "מידרוג". בהמשך לאמור, הסמיך דירקטוריון מנורה ביטוח את ההנהלה לפעול למימוש ההחלטה, לפי שיקול דעתה, בכל דרך שתראה לנכון ובכלל זה לחתום על כל מסמך ו/או התחייבות, לרבות התקשרות עם גורמים מייעצים ונאמן לכתבי ההתחייבות, והכל לצורך מימוש ההחלטה כאמור, ובכפוף לאישור המפקח.

באור 26: - פרמיות שהורווחו בשייר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,929,686	123,868	1,805,818
פרמיות בביטוח בריאות	485,905	113,125	372,780
פרמיות בביטוח כללי	2,841,087	725,433	2,115,654
סה"כ פרמיות	5,256,678	962,426	4,294,252
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה *)	(158,459)	(33,927)	(124,532)
סה"כ פרמיות שהורווחו	5,098,219	928,499	4,169,720

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,777,963	115,769	1,662,194
פרמיות בביטוח בריאות	434,842	103,292	331,550
פרמיות בביטוח כללי	2,535,931	667,662	1,868,269
סה"כ פרמיות	4,748,736	886,723	3,862,013
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה *)	(97,800)	(24,699)	(73,101)
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,650,936	862,024	3,788,912

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,662,267	118,579	1,543,688
פרמיות בביטוח בריאות	370,184	101,854	268,330
פרמיות בביטוח כללי	2,310,637	590,958	1,719,679
סה"כ פרמיות	4,343,088	811,391	3,531,697
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה *)	(43,029)	67,042	(110,071)
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,300,059	878,433	3,421,626

*) עיקר השינוי נובע מפרמיות בענפי ביטוח כללי.

באור 27: - רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה			
נדל"ן להשקעה	2,288	-	-
השקעות פיננסיות:			
נכסי חוב סחירים	269,984	520,758	97,075
נכסי חוב שאינם סחירים	256,882	389,529	56,961
מניות	631,978	279,153	(681,745)
אחרות	419,980	221,247	(116,646)
מזומנים ושווי מזומנים	(159)	6,348	3,742
סך הכל רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו	1,580,953	1,417,035	(640,613)
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים			
הכנסות מנדל"ן להשקעה:			
שערוך נדל"ן להשקעה	6,888	9,934	16,806
הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה	8,221	6,875	6,372
סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה	15,109	16,809	23,178
רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית הפרשי הצמדה הפרשי שער ודיבידנד בגין:			
נכסים פיננסיים זמינים למכירה (א)	153,019	65,214	(7,064)
נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד (ב)	82,623	52,204	(92,401)
נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)	80,135	47,296	19,948
	315,777	164,714	(79,517)
הכנסות ריבית *) והפרשי הצמדה מנכסים פיננסים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	787,946	766,943	831,688
הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסים נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	22,661	28,926	65,996
רווח (הפסד) מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים	(5,051)	(2,491)	46,114
הכנסות מדיבידנד	12,615	9,637	19,247
סך הכל רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון	2,730,010	2,401,573	266,093
*) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם	4,547	4,189	6,424

באור 27: - רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים (הפסדים) נטו מהשקעות בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווחים נטו מניירות ערך שמומשו	106,621	24,589	78,218
ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד	46,398	40,625	(85,282)
סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה	153,019	65,214	(7,064)

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש:			
בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה לראשונה	82,623	52,204	(92,401)

ג. רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווחים נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים	88,341	58,445	22,079
ירידות ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד	(8,206)	(11,149)	(2,131)
סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות ויתרות חובה	80,135	47,296	19,948

באור 28: - הכנסות מדמי ניהול

א. ההרכב

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
דמי ניהול בענפי הפנסיה והגמל	472,572	441,130	408,109
דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים *)	133,888	15,673	-
דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים	101,513	85,676	78,167
דמי ניהול בגין חוזי השקעה	19,317	16,058	16,065
דמי ניהול בגין ניהול קרנות נאמנות, תיקי השקעות ואחרים	67,700	59,872	81,873
סה"כ הכנסות מדמי ניהול	794,990	618,409	584,214

*) ראה ביאור 37 (2)ב'.

ב. הפחתת דמי ניהול

בחודש יוני 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012, תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) (תנאים בחוזי ביטוח) (תיקון), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 4), התשע"ב-2012 שעניינן תיקון לדמי הניהול במוצרי החיסכון הפנסיוני (להלן - "התקנות").

בהתאם לתקנות, דמי הניהול המרבים שייגבו במוצרי ביטוח חיים שיימכרו החל מיום 1 בינואר, 2013, יהיו עד 1.1% מהצבירה ועד 4% מההפקדות והחל מיום 1 בינואר, 2014 יהיו עד 1.05% מהצבירה ועד 4% מההפקדות. כמו כן, דמי הניהול המרביים שיגבו בקופות גמל ובקרנות פנסיה חדשות כלליות החל מאותו מועד יהיו עד 1.05% מהצבירה ו- 4% מההפקדות.

התקנות לא שינו את דמי הניהול המרביים בקרנות פנסיה אחרות ובקרנות השתלמות. כמו כן אושר כי דמי הניהול המרביים בקופה משלמת לקצבה שניתן לגבות מקצבאות לא יעלה על שיעור של 0.6% מהצבירה וכן כי דמי הניהול המרביים שתהיה רשאית קופה לגבות בגין מנותקי קשר כהגדרתם על פי חוזר המפקח לא יעלה על 0.3% מהצבירה, תוך קביעה כי במידה והקופה הצליחה ליצור קשר עם עמית שהקשר עימו נותק, היא תהיה רשאית לחזור ולגבות מחשבון העמית, החל ממועד זה ואילך, את שיעור דמי הניהול שגבתה במועד ניתוק הקשר, ולגבי תקופת ניתוק הקשר, תהיה רשאית לגבות שיעור של 0.5% דמי ניהול לשנה בלבד.

כניסת התקנות לתוקף ושינוי תקרת דמי הניהול, צפויים להקטין את דמי הניהול שיגבו על ידי החברה וזאת כתוצאה מהפחתת דמי הניהול שיגבו בגין מוצרי ביטוח שימכרו החל מיום 1 בינואר, 2013 ומהפחתת דמי הניהול בגין עמיתים מנותקי קשר. כמו כן, כניסת התקנות לתוקף עלולה להעלות את שיעור ביטולי פוליסות עם דמי ניהול גבוהים יותר שמכרה החברה בעבר והחלפתן או ניודן לפוליסות חדשות עם דמי ניהול נמוכים.

להערכת הקבוצה, הפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים משולבות בחסכון הכוללות מקדמי קצבה מובטחים, כאמור בבאור 37(5)(ב)(3)(4) להלן, עשויה למתן תופעה זו.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה הכוללת של התקנות על הכנסותיה ועל רווחיותה, אשר בשלב זה איננה ניתנת להערכה במיוחד לאור רפורמות נוספות בתחום החיסכון הפנסיוני שנכנסו לתוקף בשנים האחרונות ו/או שנמצאות בהליכי חקיקה ואשר נועדו להגביר את התחרות, השקיפות והניידות בתחום החיסכון הפנסיוני.

באור 29: - הכנסות מעמלות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
עמלת סוכנויות ביטוח	14,127	12,048	12,868
עמלת ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה נדחות בגין מבטחי משנה	192,015	190,021	188,028
עמלות אחרות	11,168	5,819	5,203
סה"כ הכנסות מעמלות	217,310	207,888	206,099

באור 30: - הכנסות אחרות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הכנסות מתמלוגים	312	-	650
רווח (הפסד) הון ממכירת רכוש קבוע	139	(147)	(106)
הכנסות משכירות	443	332	311
הכנסות מפתיחת תיק ומידע על זכויות עמיתים	271	434	293
אחרות	685	563	580
סה"כ הכנסות אחרות	1,850	1,182	1,728

באור 31: - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
בגין חוזי ביטוח חיים:			
תביעות ששולמו ותלויות			
מקרי מוות, נכות ואחרים	349,137	319,321	299,626
בניכוי ביטוח משנה	(61,313)	(61,274)	(53,782)
	287,824	258,047	245,844
פוליסות שנפדו	550,714	561,839	521,345
פוליסות שמועדן תם	177,849	176,128	191,231
גמלאות	32,138	25,954	22,059
סך כל התביעות	1,048,525	1,021,968	980,479
גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר	2,148,025	1,989,012	48,737
גידול בהתחייבויות בגין חוזי השקעה בשל מרכיב התשואה	433,343	389,137	278,087
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר בגין חוזי ביטוח חיים	3,629,893	3,400,117	1,307,303
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי:			
ברוטו	1,795,699	1,703,442	1,603,531
ביטוח משנה	(393,767)	(391,761)	(400,736)
בשייר	1,401,932	1,311,681	1,202,795
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:			
ברוטו	231,609	416,818	239,487
ביטוח משנה	(15,607)	(265,293)	(99,093)
בשייר	216,002	151,525	140,394
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	5,247,827	4,863,323	2,650,492

באור 32: - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הוצאות רכישה:			
עמלות רכישה	589,974	533,234	500,463
הוצאות רכישה אחרות	266,610	254,930	200,821
שינוי בהוצאות רכישה נדחות	(137,508)	(114,785)	(56,215)
סה"כ הוצאות רכישה	719,076	673,379	645,069
עמלות שוטפות אחרות	350,828	310,495	250,349
הוצאות שיווק אחרות	47,405	36,066	33,916
סה"כ עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	1,117,309	1,019,940	929,334

באור 33: - הוצאות הנהלה וכלליות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
שכר עבודה ונלוות	616,514	537,876	513,930
פחת והפחתות	167,374	128,078	102,192
אחזקת משרדים ותקשורת	89,658	78,594	74,389
ייעוץ משפטי ומקצועי	57,157	58,639	56,029
מיכון (ללא פחת ושכר)	85,856	104,353	99,258
בנק	32,739	28,755	30,088
אחזקת רכב	25,182	24,053	19,521
אחרות	53,765	49,521	47,732
סה"כ (*)	1,128,245	1,009,869	943,139
בניכוי:			
סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח	(100,227)	(88,913)	(71,012)
סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	(306,622)	(285,905)	(223,059)
הוצאות הנהלה וכלליות	721,396	635,051	649,068
(*) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך	289,749	265,684	232,114
לאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות הנהלה וכלליות בסך	1,663	1,698	1,703

באור 34: - תשלום מבוסס מניות

א. הוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים

להלן ההוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים בגין תוכניות תשלום מבוסס מניות:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
סך ההוצאה שהוכרה מעסקת תשלום מבוסס מניות המסולקת במכשירים הוניים (ראה סעיף ב' להלן)	292	773	1,310
סך ההוצאה שהוכרה מתוכנית תשלום מבוסס מניות המסולקת במזומן (ראה סעיף ג' להלן)	1,496	404	1,869
	1,788	1,177	3,179

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. תוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (לשעבר - מנכ"ל מנורה ביטוח)

1. פרטי התוכנית

ביום 27 באוגוסט, 2003 אישרו דירקטוריון מנורה ביטוח ולאחר מכן האסיפה הכללית שלה וכן ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה תוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (במועד אישור התוכנית - מנכ"ל מנורה ביטוח) (להלן - התוכנית), כמפורט להלן:

במסגרת התוכנית הקצתה מנורה ביטוח לנאמן עבור המנכ"ל מניות המהוות 4% מהונה המונפק של מנורה ביטוח לאחר ההקצאה. המניות הוקצו ללא תמורה והינן זכאיות לכל דיבידנד או הטבה אחרת, שתחלק מנורה ביטוח ממועד אישור התוכנית. מניות אלה אינן ניתנות להעברה, מכירה או שעבוד.

הנאמן יעביר את המניות למנכ"ל בעשר מנות שנתיות שוות, החל מתום שנה ממועד חתימת התוכנית. כמו כן, ממועד הזכאות, תהיה למנכ"ל הזכות להמיר את מניות מנורה ביטוח למניות החברה, המהוות 4% מהונה של החברה לאחר ההמרה, כפוף להתאמות. לחברה הזכות לחייב את המנכ"ל להמיר את המניות כאמור לעיל.

שוויין ההוגן של המניות כאמור במועד הקצאתן הינו כ-44.7 מיליוני ש"ח. השווי ההוגן נמדד על-פי השווי בו נסחרו מניות החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב במועד הקצאת המניות כאמור.

מנורה ביטוח והחברה קיבלו משלטונות המס אישור לתכנית בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, במסלול הכנסת עבודה.

תוכנית הקצאת המניות כוללת תנאים אשר בקרות אחד מהם יהיה המנכ"ל זכאי לכל המניות והפירות מהן באופן מיידי וכן ניתנה ליו"ר הדירקטוריון הסמכות להקדים את זכאות המנכ"ל בגין המניות בכמות שלא תעלה על 20% מהמניות.

התכנית להקצאת המניות אושרה באסיפה הכללית של החברה ביום 19 בנובמבר, 2003 וקיבלה את כל האישורים הנדרשים לפי החוק.

2. שינוי בתוכנית

ביום 31 ביולי, 2008 אישרו ועדות הביקורת והדירקטוריונים של מנורה ביטוח והחברה שינוי בתכנית להקצאת מניות למנכ"ל, שאושרה לראשונה ביום 27 באוגוסט, 2003 (להלן - התכנית המקורית) כמפורט להלן.

בוצעה המרה מיידית של מלוא מניות מנורה ביטוח, שהוחזקו אצל הנאמן עבור המנכ"ל, למניות החברה, המוחזקות גם הן על-ידי הנאמן לטובתו, וזאת בהתאם ליחס ההמרה הקבוע בתכנית המקורית, כשהוא מחושב נכון לערב אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון כאמור, דהיינו נכון לתום יום המסחר של ה-30 ביולי, 2008 (להלן - ההמרה המיידית). מובהר בזאת, כי כתוצאה מההמרה המיידית לא חל כל שינוי במועדי ההבשלה של מנות המניות להן זכאי המנכ"ל על-פי התכנית המקורית.

בנוסף, שונה מסלול המיסוי החל על המניות להן זכאי המנכ"ל, ממסלול פירותי למסלול הוני על-פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, דהיינו: במקום מסלול ההקצאה הפירותי (מסלול הכנסת עבודה), כפי שנקבע בתכנית המקורית, ימוסה המנכ"ל במועד המימוש (כהגדרתו בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה) על-פי המסלול ההוני. מובהר, כי תכנית המניות על-פי המסלול ההוני כאמור מחליפה את התכנית המקורית בתחולה לגבי שש המנות שטרם הבשילו על-פי התכנית המקורית בלבד, למעט השינויים הנ"ל ימשיכו לחול תנאי התכנית המקורית.

בהמשך לאמור לעיל, ביום 24 באוגוסט, 2008 הנפיקה החברה סך של 1,696,518 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, כנגד קבלת מלוא יתרת מניות מנורה ביטוח שהוחזקו בנאמנות עבור המנכ"ל על-פי התכנית המקורית וכתוצאה מכך עלה שיעור החזקות החברה במנורה ביטוח ל-100%.

התכנית הובשלה במלואה ביום 30 ביולי, 2013.

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל מנורה ביטוח ולנושאי משרה בכירה

1. פרטי התוכנית

במסגרת תוכנית תגמול כוללת כמפורט בבאור 38 ג' להלן, הוקצו על ידי מנורה ביטוח, לנושאי משרה בחברה ובמנורה ביטוח וכן למנכ"ל מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. לא הוקצו יחידות תגמול לדירקטורים בחברה ובמנורה ביטוח ולנושאי משרה אשר הינם צד קשור לבעל השליטה או שאינם חברי הנהלה. דירקטוריון מנורה ביטוח יהיה מופקד על ניהול תוכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תוכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תוכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהיא לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או אילו מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן - סכום התגמול). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול הינו ממוצע מחיר מניית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את ההקצאה לכל ניצע. מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מנית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון מנורה ביטוח את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תבשיל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו - 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

2. יתרת ההתחייבות בגין זכויות העובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח

	31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
יתרת ההתחייבויות בגין זכויות עובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח	1,875	1,093
סך שווי ההטבה העתידי	319	

עד למועד סילוק ההתחייבות, מודדת הקבוצה מחדש את השווי ההוגן של ההתחייבות בכל מועד דיווח, כאשר השינויים בשווי ההוגן מוכרים בדוח רווח והפסד.

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל מנורה ביטוח ולנושאי משרה בכירה (המשך)

3. השווי ההוגן של יחידות התגמול הוערך ביום ההענקה תוך שימוש במודל הבינומי. סך שווי ההטבה לנושאי המשרה בקבוצה, בגין הענקת יחידות התגמול כאמור הינו כ- 2,194 אלפי ש"ח, המוכר על פני תקופת ההבשלה הצפויה.
עד למועד סילוק ההתחייבות, מודדת החברה מחדש את השווי ההוגן של ההתחייבות בכל מועד דיווח, כאשר השינויים בשווי ההוגן מוכרים בדוח רווח והפסד.

להלן טבלה המציגה את הנתונים אשר שימשו במדידת השווי ההוגן של האופציות:

תשואת דיבידנד (%)	-
תנודתיות צפויה במחיר המניה (%)	35% - 25%
שיעור ריבית חסרת סיכון (%)	1.14% - 0.92%
משך החיים החזוי של האופציות למניות (שנים)	0.7 - 2.7
מחיר מניה (ש"ח)	43.13

4. תנועה במהלך השנה

	2013	2012
	יחידות	
יתרה ליום 1 בינואר	1,115,513	1,137,995
יחידות תגמול שחולטו	-	(22,482)
אופציות למניות שפקעו במהלך השנה	(494,761)	-
יתרה ליום 31 בדצמבר	620,752	1,115,513

5. הממוצע המשוקלל של יתרת אורך החיים החזוי של יחידות התגמול ליום 31 בדצמבר, 2013, הינו 1.4 שנים (ליום 31 בדצמבר, 2012 - 1.8 שנים).

באור 35: - הוצאות מימון

	ליום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער בגין:			
התחייבויות לבנקים	1,375	1,786	2,454
כתבי התחייבויות נדחים	49,425	53,248	58,713
אגרות חוב	51,145	52,264	60,993
מבטחי משנה	10,040	11,174	13,275
פיקדון צובר ריבית	13,720	6,029	-
אחרות	5,321	2,939	8,470
סך הכל הוצאות מימון	131,026	127,440	143,905

באור 36: - רווח למניה

חישוב הרווח הבסיסי למניה לשנת 2013 התבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות בסך של 430,925 אלפי ש"ח (בשנת 2012 - רווח בסך 274,090 אלפי ש"ח, בשנת 2011 - רווח בסך 38,820 אלפי ש"ח) מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור בסך של 63,272 אלפי מניות.

באור 37: - ניהול סיכונים

1. כללי

א. מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת בתחומי הפעילות העיקריים הבאים: ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים, פנסיה וגמל), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בנוסף, פועלת הקבוצה בענפי שירותים פיננסיים (קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום) ונדל"ן. בפעילותה חשופה הקבוצה לסיכונים הבאים:

- סיכונים פיננסיים.
- סיכונים ביטוחיים.
- סיכונים תפעוליים.

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים

מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מכוונת להבטיח חשיפה מבוקרת לסיכונים אלה, תוך עמידה בדרישות הרגולטוריות ומגבלות סיכון שנקבעו מראש ושמירה על יעדיה העסקיים של הקבוצה ועל איתנותה הפיננסית.

ניהול הסיכונים בקבוצה מרוכז על ידי יחידה עצמאית שבראשה מנהל סיכונים ראשי שתפקידו ליישם שיטות מקובלות לניהול סיכונים המתאימות לצרכיה העסקיים של הקבוצה בהתאם למדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון ובהתאמה לדרישות המפקח. ניהול הסיכונים הינו פעילות חוצת-ארגון המבוססת על אחריות הגורמים העסקיים באורגנים השונים בקבוצה לסיכונים הנלקחים על ידם, יחידות תומכות הכוללות אקטואריה, ביטוח משנה חשבות, ותחום ניהול סיכונים העוסק בזיהוי, מדידה, בקרה ודיווח. הדירקטוריונים השונים בקבוצה מתווים עקרונות לניהול הסיכונים ומאשרים מדיניות בתחומי הפעילות השונים תוך התייחסות לפעילות ניהול הסיכונים.

בקבוצה פועלות ועדות לניהול סיכונים, אחת עבור פעילות הביטוח ואחת עבור עמיתי הפנסיה והגמל, בראשות המנכ"לים השונים אשר תפקידן להגדיר, לכוון ולתמוך בפעילויותיו של מערך ניהול הסיכונים בקבוצה, תוך התחשבות בהיבטים עסקיים ורגולטורים.

תהליך השקת מוצרים חדשים כולל זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם.

בחברות הביטוח בקבוצה, במסגרת הערכות ליישום משטר כושר פירעון ישראלי על בסיס עקרונות דירקטיבה האירופאית Solvency II, נערכים סקרים כמותיים, בשלב ראשון על בסיס מתודולוגיית הגישה הסטנדרטית של הנדבך ה- I. כמו כן, הוקמו וועדות ייעודיות של דירקטוריונים שתפקידם להנחות ולפקח על תהליך היישום של הדירקטיבה עצמה על כל נדבכיה. לפרטים נוספים ראה ביאור 15 (ו)(1) לעיל.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

1. ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, נזילות ואשראי)

אחריות ניהול הסיכונים הפיננסיים מתחלקת בין בעלי תפקידים ופונקציות בקבוצה. החל בדירקטוריונים, דרך ועדות השקעה, ועדות אשראי, אגף השקעות, תחום ניהול סיכונים, ומחלקת דיווח ובקרה (מידל אופיס).

ניהול סיכונים בתחום ניהול השקעות עבור לקוחות ובעלי יחידות (תיקים מנוהלים וקרנות נאמנות) הינו באחריות ועדת ההשקעות של כל חברה, מנהל תחום השקעות בחברת הקרנות ומנהלי ההשקעות בכל אחד מתחומי הפעילות הפועלים בכפוף לתקנות והוראות הרגולציה, כמו כן קיימת מחלקת בקרה משפטית ורגולציה המבצעת בקרות שוטפות אחר עמידה במגבלות הדין השונות.

בחברות הביטוח, הפנסיה והגמל הדירקטוריונים קובעים את מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים, מאשרים טווחי ההשקעה בסוגי נכסים עיקריים ומאשרים מגבלות חשיפה וסיכון. עבור התיקים המנוהלים (בהם הסיכונים הפיננסיים מושתים על המבוטח או העמית), מאשרים הדירקטוריונים את הקצאת הנכסים בכל תיק וקובעים מגבלת סיכון כולל עבור כל אחד מהתיקים המנוהלים בהתאם להרכב תיק הייחוס. הדירקטוריונים מקבלים דיווח שוטף לגבי עמידה במגבלות סטטוטוריות ומגבלות ניהול סיכונים שאושרו על ידם.
בחברות בקבוצה פועלות ועדות השקעה נוסטרו וועדות השקעה לכספי עמיתים אשר תפקידן, בין השאר, לפקח על מגבלות חשיפה וניהול סיכונים בחברה שאושרו בדירקטוריונים.
מחלקת דיווח ובקרה באגף השקעות (מידל אופיס) מנטרת באופן שוטף את המגבלות, מתריעה על חריגות, ומדווחת, ע"פ העניין, לועדות ההשקעה. מחלקת ניהול סיכונים מבקרת את התהליך. חישוב ומעקב אחר מדדי סיכון, בתיק הנוסטרו ובתיקי העמיתים, מתבצעת על ידי מחלקת ניהול הסיכונים מדי רבעון ומדווח לועדות השקעה ולדירקטוריונים של החברות השונות בהתאם להוראות הדין. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הפיננסיים, החשיפות אליהם ומבחני רגישות לשינויים בגורמי סיכון בסעיפים 2 ו-3 להלן.

עקרונות ניהול סיכוני שוק בנוסטרו של חברות הביטוח (נכסים כנגד עתודות ביטוח כללי וביטוח חיים שאינם תלויי תשואה והון עצמי) מבוססים על ניהול נכסים מול התחייבויות (ALM): הקצאת הנכסים נגזרת מהתאמת בסיסי ההצמדה, כמו גם, מעיתוי התקבולים והתשלומים הצפויים של הנכסים וההתחייבויות בהתאמה. ניהול אפקטיבי של הנכסים מול ההתחייבויות מתבצע על ידי הגבלת החשיפה לסיכון ריבית (פער מחמ"מ), מדידת סיכון השוק באמצעות מדד ה"ערך בסיכון" (VaR), מעקב אחר התאמת נכסים להתחייבויות בתקופות פירעון שונות וביצוע תרחישי קיצון.

עבור כספי העמיתים (ביטוח חיים תלוי תשואה, פנסיה וגמל) מתבצע ניהול סיכונים אקטיבי: בחינה של הקצאת נכסים אסטרטגית לכל תיק מנוהל כנגד תיק סמן, מדידת סיכונים אבסולוטיים ויחסיים (יחסית לתיק סמן), חישוב מדדי ביצוע מתואמי סיכון וניתוח השפעת תרחישי קיצון.
עקרונות ניהול סיכוני אשראי בתיק הנכסים כוללים פיזור סיכון האשראי על פני ענפי משק, אזורים גיאוגרפיים, לווים (קבוצות ובודדים) ודירוגם. הערכת סיכון הלוואות ואשראי לא סחיר מתבצעים על פי מדיניות האשראי הלא סחיר שאושרה בדירקטוריונים החברות בקבוצה. כל עסקת אשראי מעבר לסכום מינימלי מועברת לאישור וועדת אשראי. עסקאות אשראי בסכומים גדולים יאושרו עפ"י מדרג סמכויות שבנהלי אגף השקעות ו/או בנסיבות מיוחדות, בהמלצת ועדת אשראי ו/או אגף השקעות, יובאו לאישור גם וועדות השקעה. כל עסקה מדורגת בדרוג חיצוני, או בדרוג פנימי על פי מודל דרוג פנימי (אושר על ידי הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים והמפקח) או בהסתמך על דרוג בנק או מבטח אחר (למעט אשראי מוחרג ו/או הלוואות בסכומים לא מהותיים כמוגדר בנהלי החברות ובכפוף לתקנות המפקח). ועדות ההשקעות של הגופים המוסדיים מפקחות על רמת פיזור נאותה בתיק נכסי החוב כולל שמירה על מגבלות חשיפה הנגזרות מתקנות השקעה ו/או המדיניות המאושרת. במסגרת פעילות ניהול סיכוני אשראי מתבצעת הערכה שוטפת של הסיכונים תוך מאמץ לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים לטיפול.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון האשראי הנובע מחשיפה למבטחי משנה, המבוססים על שמירה על איכות התיק ופיזורו, מפורטים בסעיף 4(ו) להלן.
עקרונות מדיניות ניהול סיכון הנזילות מבוססים בעיקרם על שמירה על רמה מינימאלית של שיעור נכסים סחירים ומזומנים בתיקי הנכסים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

2. ניהול סיכונים ביטוחיים

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים, בהתאם ובכפוף למדיניות ניהול הסיכונים של החברות בקבוצה, על ידי הגורמים העסקיים של תחומי הביטוח השונים תוך תמיכה של יחידות אקטואריה, ביטוח משנה, חשבות ותחום ניהול סיכונים. גורמים אלה מקיימים דיונים מקצועיים/ביטוחיים בנושא ניהול סיכונים, ובכלל זה ניתוחי חשיפות, רווחיות ענפית, ובדיקות תקופתיות של גורמי הסיכון, ובהתאם לכך מתקבלות החלטות ניהוליות.

החשיפה לסיכונים ביטוחיים ממותנת על ידי פיזור של חוזי הביטוח ועל ידי העברת החשיפה (חלקית) למבטחי משנה. הסיכונים מוקטנים גם על ידי בחירה ויישום של אסטרטגיות חיתום ויצירת פיזור על פני ענפים, סוגי הסיכון, גובה הכיסוי וכדו'.

הדירקטוריונים בוחנים ומאשרים מדי שנה את מדיניות העברת הסיכון באמצעות חוזי ביטוח משנה בכל ענפי הביטוח.

הערכה כמותית של הסיכונים מתבצעת על ידי ביצוע מבחני רגישות לגורמי הסיכון העיקריים על ידי מחלקות האקטואריה, כמו גם מחקרים סטטיסטיים של גורמי סיכון באופן כללי ועל בסיס ניסיון העבר.

אופן מדידת הסיכון הביטוחי

הקבוצה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשלוש מטרות עיקריות:

(1) תמחור המוצרים הביטוחיים המשווקים.

(2) הסיכון שהעתודה לתביעות תלויות לא מספקת.

(3) תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים לכל מוצר נעשית על ידי האקטוארים אשר מנתחים את התביעות מעריכים את צפי התביעות ויתר העלויות כגון הוצאות ועמלות וגוזרים את התעריף המתאים למוצר.

עבור חברות הביטוח, מחלקת ניהול סיכונים מבצעת חישוב של הון מותאם סיכון ע"פ מודל סטנדרטי של דירקטיבת solvency II שפותח באירופה עבור חברות ביטוח והותאם למוצרים של ענף הביטוח בישראל והתוצאות מדווחות ישירות למנכ"לים ולדירקטוריונים.

עבור ביטוח כללי וענפי בריאות לזמן קצר - המודל מבוסס על פרמטרים של היקף פרמיות, היקף רזרבות (המחושבות על בסיס הנחות מיטביות - לא שמרניות), שיעורי הפסד (Loss Ratios), סטיות תקן של קבוצות מוצרים בעלי מאפיינים דומים. כמו כן המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (רעידת אדמה או מעשה ידי אדם) על הון החברה לפי פרמטרים שנקבעו מראש.

עבור ביטוח חיים וענפי בריאות לזמן ארוך - המודל מבוסס על ביצוע שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על ערכם ההוגן (ע"פ הערכה מיטבית) של ההתחייבויות הביטוחיות. לדוגמא, שינוי קיצוני בשיעורי התמותה שהונחו או שינוי פתאומי בשיעורי הביטולים שהונחו לצורך חישוב ההתחייבויות הביטוחיות. כמו כן, המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (קטסטרופה) על גובה התחייבויות לפי פרמטרים שנקבעו מראש (גידול בתמותה ובתחלואה).

לבסוף, מדידת הסיכון הכולל ע"פ המודל מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית בכל הענפים ולכן קיימות קורלציות בין ענפי הביטוח השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הביטוחיים, החשיפות אליהם, כלים ושיטות המשמשים באומדנם ומבחני רגישות בגינם בסעיף 5 להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

2. ניהול סיכונים ביטוחיים (המשך)

להלן העקרונות המנחים בניהול הסיכונים הביטוחיים:

קביעת תעריף: תעריף הביטוח מותאם לספק מענה לכלל ההתחייבויות הביטוחיות העתידיות שייווצרו כתוצאה מהתממשות הסיכונים הביטוחיים (המזוהים ברמת הסתברות גבוהה) המגולמים בכל פוליסה, כולל הוצאות ושיעורי רווח רצויים. משך ואופי הכיסוי הביטוחי קובע את אופי תזרים ההתחייבויות העתידיות ("זנב קצר" לעומת "זנב ארוך").

מגבלות חשיפה בשייר: בכל ענף וענף נקבעת מגבלת חשיפה מכסימלית בשייר ברמת התיק, הפוליסה והאירוע. המגבלה מבטאת את החשיפה לסיכון הביטוחי שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה. סיכונים מעבר לכך מועברים למבטחי משנה בחו"ל בהתאם למדיניות ביטוח המשנה של החברה. הקבוצה רוכשת הגנת ביטוח משנה, כיוון שלהערכתה ההסתברות כי תיווצר חשיפה מעל לגבול ההגנה שנרכש זניחה.

חברות הביטוח בקבוצה רכשו הגנה נגד הצטברות של נזקים רבים מאירוע בודד, הן בביטוח הכללי והן בביטוח חיים.

תהליך עיצוב המוצר הביטוחי: בתהליך זה הקבוצה מגדירה את מהות הכיסוי הביטוחי שהיא מעוניינת למכור. מטרת התהליך הינה להגביל, כבר בשלב עיצוב המוצר, חשיפה לסיכונים שהקבוצה אינה מעוניינת לקחת. במסגרת תהליך עיצוב מוצר חדש מתבצע, בין היתר, תהליך של זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם. הקבוצה שואפת לבצע הערכה מדויקת ככל האפשר לגבי ההון הדרוש (מותאם סיכון) להשקת המוצר החדש על מנת לכלול בתמחור המוצר את עלות ההון הנדרש. במהלך מחזור החיים של המוצר, כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמת הערכת הרזרבות והפרמיה לפוליסות חדשות.

חיתום: מערכת כללי החיתום כוללת מגבלות אשר מטרתן כפולה: א) ליצור היררכיה בקבלת ההחלטות לגבי לקיחת הסיכון (מרמת הסוכן, דרך מנהל המחוז, החתם ועד מנהל האגף) ב) להגביל את החשיפה לסיכונים הביטוחיים. כללי החיתום נאכפים בצורה ממוכנת (למשל, חתם אוטומטי בביטוח חיים או חסימות לרמת הכיסוי בביטוח כללי) או ידנית על ידי איש מקצוע.

קטסטרופה: הקבוצה נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסוי ביטוח משנה מתאים. מטרת מדיניות החיתום וביטוח המשנה הינה להתאים את ההפסד המרבי הנגזר מהחשיפה לקטסטרופות לסיכון שתומחר בתעריף. ההפסד המרבי נקבע מראש בהתאם לטעמי הסיכון כפי שאושרו על ידי הדירקטוריונים.

(א) **ניהול סיכון רעידת אדמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בו הקבוצה מתייחסת להשפעה הפוטנציאלית של אירוע קיצון שאינו שכיח. מדיניות ניהול הסיכון המובאת לאישור הדירקטוריונים של החברות, מדי שנה,

- רוב הפוליסות המכסות רעידת אדמה כוללות מרכיב של השתתפות עצמית.
- החשיפה לסיכון רעידת האדמה מוגנת באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסי וכן באמצעות חוזה ביטוח משנה לא יחסי, המגן על החשיפה בשייר (Cat Cover).

העקרונות הנ"ל מבוססים על הנחות ואומדנים לגבי אופי אירוע רעידת האדמה והנזק בעטיו. אירוע נדיר מאוד שיתרחש בשונה מההנחות והאומדנים הנ"ל, עלול לחשוף את הקבוצה לנזק בסכום גבוה מאוד.

(ב) **ניהול סיכון מלחמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בתחום ביטוח חיים בו הקבוצה מתייחסת להשפעה פוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. בגין סיכון מעין זה אין עתודות ביטוח ולכן מדיניות ניהול הסיכון מבוססת בעיקרה על קניית הגנה לפי שיקול דעת ההנהלה על החשיפה בשייר. יצוין, כי בשנת 2014 הקבוצה מבטחת את החשיפה בשייר כנגד כיסויי ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה, באמצעות חוזה Cat Cover המכסה גם רעידת אדמה וגם אירועים מסוג מלחמה גרעינית/ביולוגית/כימית.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

3. ניהול סיכונים תפעוליים

לפי הגדרה מקובלת הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי התאמה של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. הקבוצה עוסקת בפעילות לזיהוי הסיכונים המהותיים. בנוסף, הערכה כמותית של החשיפה לסיכונים תפעוליים עבור חברות הביטוח בקבוצה מתבצעת במסגרת סקרי הערכה כמותיים ע"פ המודל הסטנדרטי בתהליך ההערכות ליישום Solvency II.

הקבוצה נוקטת בפעולות שונות בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים:

ערכה תכנית (Disaster Recovery Plan) DRP להקמה מחדש של המערכות המיכוניות במקרה של אירוע חיצוני קטסטרופאלי שיפגע במשרדיה;

ביצעה סקרי סיכוני מעילות והונאות במטרה לגבש תכנית ביקורת רב שנתית, ממוקדת סיכונים, מתוך הכרה כי קיומם והאפקטיביות של תהליכי ביקורת ובקרה פנימית עשויים להפחית את הסיכונים התפעוליים.

הקימה, כמתחייב, בין היתר מהוראות הרגולטור, יחידות אבטחת מידע לטיפול בסיכוני אבטחת מידע בחברות הבנות השונות;

הוגדרה תוכנית לניהול סיכוני IT (מערכות מידע) עפ"י דרישות חוזר ניהול טכנולוגיות. נבנתה מתודולוגיה לניהול סיכוני IT והוצפו סיכונים וליקויים מהותיים, כמו כן הוכנה תוכנית לטיפול בסיכונים וליקויים שנמצאו.

במסגרת יישום הוראות סעיף 404 לחוק "Sarbanes-Oxley" בהתאם להנחיות המפקח, בוצע תהליך של הערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, נקבעו הבקרות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים ונותחו פערי בקרה. במסגרת זאת, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית.

בכוונת הקבוצה להמשיך ולנתח ולאחד את ממצאי סקרי הסיכונים התפעוליים השונים במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכנית אפקטיבית להגברת הבקרות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים.

4. ניהול סיכונים כולל

חברות הביטוח בקבוצה מיישמות תהליך היערכות ליישום הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II. בחודש ספטמבר 2012, פרסם המפקח מכתב "משטר כושר פירעון ישראלי" (שה. 31381-2012) ובו הודיע על כוונתו ליישם בישראל משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים ברוח הדירקטיבה, זאת על רקע אי הוודאות בנוגע ללוחות הזמנים ליישום הדירקטיבה באירופה. המכתב מתייחס, בין היתר, להיבטים הבאים: ביצוע סקר הערכה כמותי נוסף (IQIS – Israeli QIS) על בסיס מאזני 2011 אשר בוצע על ידי חברות הביטוח המאוחדות והוגש למפקח ביום 31 בינואר, 2013. הנעת תהליך הערכה עצמית של סיכונים וכושר פירעון (ORSA) ומתווה למדרג התערבות פיקוחי ולהחלת דרישות ההון במתכונתן החדשה.

ביום 1 בדצמבר, 2013 פרסם המפקח הנחיה לביצוע IQIS לשנת 2012 אשר מכונה "IQIS2", ההנחיה החדשה כללה בתוכה מספר התאמות ושינויים מהתרגיל הקודם לשנת 2011 ("IQIS"). ע"פ ההנחיה על החברות היה להגיש את תרגיל IQIS2 עד ליום 16 בפברואר, 2014, כאשר אחת ההחלטות המשמעותיות בהנחיה הייתה החובה של החברות לצרף דוח מיוחד שיוכן על ידי רו"ח המבקר. הדוח יכלול התייחסות לתהליכים, הנחות ומתודולוגיות שיושמו וכן בחינה של תהליכי חישוב דרישת ההון תוך התמקדות בארבעת התרחישים העיקריים בחברה (ככל שקיימים).

חברות הביטוח בקבוצה הגישו למפקח בחודש פברואר 2014, את תוצאות "IQIS2" כולל הדוח המיוחד של רו"ח המבקר.

הדירקטוריונים של חברות הביטוח דנים מעת לעת בהשלכות של אימוץ משטר Solvency II בישראל על ניהול ההון מותאם סיכון בחברות ומוודא היערכותה הארגונית והמיכונית של אותן חברות לקראת יישום הדירקטיבה. לעניין זה, מונו בחברות הביטוח בקבוצה ועדות דירקטוריון המפקחות על ההיערכות לאימוץ Solvency II. בכוונת חברות הביטוח לגבש עקרונות לניהול סיכונים כולל, לאחר פרסום הנחיות מהמפקח בדבר יישום הנדבך השני בישראל.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ג. דרישות חוקיות

תהליך ניהול הסיכונים בקבוצה מונחה על ידי דרישות רגולטוריות הרלוונטיות לתחומי הפעילות השונים שפורסמו בשנים האחרונות, ואוחדו במסגרת החוזר המאוחד (קודקס) שיכנס לתוקף החל מ- 2014, הכולל חובת מינוי מנהל סיכונים שתפקידיו העיקריים:

- זיהוי הסיכונים הביטוחיים והפיננסיים המהותיים לחוסנו של המבטח או העומדים בפני המבוטחים העשויים להשפיע על החבות כלפי המבוטחים, ו/או הכרוכים בנכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות או כנגד התחייבויות תלויות תשואה.
- כימות החשיפה והערכת ההשפעה הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו לפי אמות מידה שיוגדרו על ידי המבטח ולתקופות עתידיות שיקבעו.
- תיאור אמצעי הבקרה והערכת הבקרות, ההיערכות והביצוע.
- המלצות לשיפור אופן ניהול הסיכונים המהותיים שזוהו.
- הערכת ההון העצמי הנדרש (ההון הכלכלי) מחברות הביטוח לצורך נשיאה בסיכונים המהותיים תוך התייחסות למידת המתאם בין הסיכונים השונים.

דרישות רגולטוריות לעניין ניהול סיכונים כוללות בין היתר:

- דרישה לקביעת מדיניות חשיפה לסיכונים, תקרות חשיפה, נהלים וכלים למדידה ולבקרת סיכונים.
- הוראות בנושא ניהול סיכוני אשראי.
- הוראות בנושא ניהול חשיפה למבטחי משנה.
- הוראות בנושאים ספציפיים בתחום סיכונים תפעוליים- מעילות והונאות, טכנולוגיות מידע, אבטחת מידע ובקרה על דיווח כספי (SOX), היערכות לפעילות בעת משבר.
- הוראות בנוגע ליישום דירקטיבת Solvency II כחלק מפיתוח משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים.
- הוראות לעניין ניהול סיכונים בקופות הגמל.

2. סיכוני שוק

א. הגדרת סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים בגורמי סיכון השוק. גורמי סיכון השוק כוללים, בין היתר, שינויים בעקומי הריבית, בשערי מניות, במדד, בשערי מטבע חוץ במרווחי האשראי ובמחירי הנדל"ן.

בנוסף, ריכוזיות של תיק ההשקעות בנכסים בארץ חושף את שווי תיק הנכסים לשינויים פוליטיים וביטחוניים בישראל.

סיכון ריבית: תיק הנכסים חשוף לשינויים בעקומי הריבית (בעיקר לעקום הריבית הריאלי) ובעקבות כך לשינויים באפיק נכסי החוב הסחירים. אין התאמה מלאה בין משך חיים ממוצע (להלן- מח"מ) של הנכסים למח"מ ההתחייבויות, בפרט בעסקי ביטוח חיים בהם מח"מ ההתחייבויות ארוך ממח"מ הנכסים.

סיכון אקוויטי: סיכון של ירידות חדות בשווקי המניות בארץ ובעולם עלול לפגוע בשווי מכשירים הוניים (כדוגמת: מניות, קרנות השקעה, קרנות נאמנות, אופציות) בתיק הנכסים.

סיכון מטבע: שינוי בשער חליפין של מטבעות זרים מול השקל עלול לגרום לשינוי בשווי הנכסים הצמודים למטבע חוץ. הקבוצה מגדרת חלקית את החשיפה למט"ח באמצעות חוזי אקדמה.

סיכון בסיס: סיכון של שינויים בבסיס ההצמדה של הנכסים וההתחייבויות. אי התאמה בין נכסים להתחייבויות בבסיסי הצמדה עלול להביא למצב ששינוי בבסיס הצמדה ישפיע על הנכסים ועל ההתחייבויות בצורה שונה ולגרום לפגיעה בהון הקבוצה.

סיכון נדל"ן: סיכון של ירידה במחירי הנדל"ן עלול לפגוע בערכם של נכסי נדל"ן בהם משקיעה הקבוצה ישירות, דרך פעילותה של מנורה נדל"ן או באמצעות קרנות השקעה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ב. הסיכונים הגלומים בנכסים ובהתחייבויות עבור חוזים תלויי תשואה (במנורה ביטוח בלבד)

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של הקבוצה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
- בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים בלבד כפי שנקבע בתנאי פוליסה. לעניין הפחתת דמי הניהול ראה באור 28 (ב) לעיל.

לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לקבוצה חשיפה ישירה בגין שינויים בגורמי שוק. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהונפקו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

להלן מבחן רגישות לגבי חוזים תלויי תשואה והאופן בו הרווח (הפסד) מושפע מכל שינוי בתשואה:

כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר, 2013 כ- 10.4 מיליארד ש"ח, משפיע על ההכנסות מדמי הניהול בסך של כ- 15.5 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2012 כ- 9.4 מיליארד ש"ח, משפיע על ההכנסות מדמי הניהול בסך של כ- 14.1 מיליון ש"ח). השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך אינה מהותית. בפוליסות שהונפקו עד שנת 2004, כאשר התשואה בחוזים אלה הינה שלילית החברה אינה רשאית לגבות דמי ניהול משתנים כל עוד לא תושג תשואה חיובית שתכסה את סך ההפסדים שנצברו בתיק ההשקעות בשל התשואה השלילית.

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן מבחני רגישות ביחס להשפעת השינויים בשיעורי ריבית, בשווי של השקעות במכשירים הוניים, במדד ובשע"ח על הרווח (הפסד) וההכנסה הכוללת (הון עצמי) עבור הנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו.

תוצאות מבחני הרגישות מבוססות על ההנחות הבאות:

- מבחני רגישות אלו אינם כוללים כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה.
- השינויים במשתנים הינם ביחס לערך הפנקסני של הנכסים וההתחייבויות.
- כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך פרמננטית של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, במבחני הרגישות שלהלן, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.
- מבחני הרגישות, מביאים לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.
- יצוין גם כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.
- תוצאות מבחני הרגישות מוצגות נטו לאחר ניכוי השפעת המס.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2013:

	שיעורי הריבית *)		השקעות במכשירים הוניים **)		שיעור השינוי במדד ****)		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ ****)	
	+1%	-1%	+10%	-10%	+1%	-1%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח							
רווח (הפסד)	(4,129)	4,197	11,534	(11,424)	(4,787)	4,787	8,700	(8,700)
רווח (הפסד) כולל ***)	(130,205)	146,285	56,848	(56,738)	(4,787)	4,787	37,967	(37,967)

ליום 31 בדצמבר, 2012:

	שיעורי הריבית *)		השקעות במכשירים הוניים **)		שיעור השינוי במדד ****)		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ ****)	
	+1%	-1%	+10%	-10%	+1%	-1%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח							
רווח (הפסד)	(5,782)	6,034	12,071	(12,067)	(6,606)	6,606	15,722	(15,722)
רווח (הפסד) כולל ***)	(116,968)	130,693	49,073	(49,069)	(6,606)	6,606	39,808	(39,808)

*) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. בגין מכשירים בריבית קבועה ניתוח הרגישות נעשה ביחס לשוויו ההוגן של המכשיר שערכו הפנקסני מוצג ע"פ שוויו ההוגן. בגין מכשירים בריבית משתנה החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי (ההשפעה מחושבת על הריבית הצבורה). במבחני הרגישות לא נלקחו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות המוצגים בטבלה בסעיף ד' שלהלן כנכסים או התחייבויות "עם סיכון ריבית ישיר", נכסי חוב שאינם סחירים המטופלים כהלוואות וחייבים, מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, התחייבויות פיננסיות ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. לצורך חישוב ניתוח הרגישות נלקח בחשבון שינוי בריבית מתחילת השנה גם לגבי נכסים שנרכשו במהלך השנה. סכום הנכסים המושפעים מסיכון ריבית ישיר הינו 4,456 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 4,394 מיליוני ש"ח), ומתוכו 562 מיליוני ש"ח עובר דרך רווח והפסד (שנה קודמת 786 מיליוני ש"ח).
ניתוח הרגישות אינו כולל השפעה על ההתחייבויות הביטוחיות וזאת כיוון שבביטוחי חיים ובריאות שיעור ההיוון נגזר בדרך כלל מהריבית התעריפית. החברה מבצעת בדיקת נאותות לגבי עתודות ביטוח חיים מבטיחי תשואה. הרגישות לירידת הריבית ב- 1% המחושבת כנגד שווי התיק בתוקף מוערכת בהקטנת שווי התיק בתוקף בסך של כ- 43 מיליוני ש"ח אחרי מס.

**) השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לקבוצה אין מידע ביחס לתזרים זה. בהתאם להגדרות ב- IFRS 7 אינן כוללות השקעות בחברות כלולות.

***) ניתוחי הרגישות ביחס להכנסה הכוללת מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח (הפסד) לתקופה.

****) במסגרת מבחני הרגישות למדד ולשע"ח נלקחו גם מכשירים פיננסיים שאינם פריטים כספיים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן.
יש לציין כי קיימים נכסים עם סיכון ריבית ישיר אשר שוויים ההוגן מושפע משינוי הריבית בשוק אך הקבוצה אינה רושמת אותם בשווי הוגן בדוח הכספי ולכן אינם כלולים במבחני הרגישות המתוארים בסעיף הקודם. ראה סכום נכסים אלה להלן.
תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.

	ליום 31 בדצמבר, 2013		
	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	סך הכל
	אלפי ש"ח		
נכסים עם סיכון ריבית ישיר:			
נכסי חוב סחירים	4,377,476	5,623,375	10,000,851
נכסי חוב שאינם סחירים:			
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,568,566	178,547	6,747,113
אחר	3,881,564	3,436,738	7,318,302
השקעות פיננסיות אחרות	88,622	197,989	286,611
מזומנים ושווי מזומנים	601,165	753,834	1,354,999
נכסי ביטוח משנה	1,527,152	-	1,527,152
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר	17,044,545	10,190,483	27,235,028
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר *)	4,872,268	6,087,869	10,960,137
סך הכל נכסים	21,916,813	16,278,352	38,195,165
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:			
התחייבויות פיננסיות	1,590,450	13,397	1,603,847
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	15,624,942	16,180,607	31,805,549
אחרים	395,833	-	395,833
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר	17,611,225	16,194,004	33,805,229
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר **)	1,213,662	241,646	1,455,308
הון	2,934,628	-	2,934,628
סך הכל הון והתחייבויות	21,759,515	16,435,650	38,195,165
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות	157,298	(157,298)	-

*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, נדל"ן להשקעה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסית (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

**) ההתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות התחייבות בגין מיסים נדחים, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012		
	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	סך הכל
	אלפי ש"ח		
נכסים עם סיכון ריבית ישיר:			
נכסי חוב סחירים	4,311,740	4,400,618	8,712,358
נכסי חוב שאינם סחירים:			
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל	6,406,946	175,594	6,582,540
אחר	3,774,921	3,291,151	7,066,072
השקעות פיננסיות אחרות	91,412	121,346	212,758
מזומנים ושווי מזומנים	395,690	619,096	1,014,786
נכסי ביטוח משנה	1,558,467	-	1,558,467
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר	16,539,176	8,607,805	25,146,981
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר *)	4,544,680	5,164,777	9,709,457
סך הכל נכסים	21,083,856	13,772,582	34,856,438
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:			
התחייבויות פיננסיות	1,782,450	23,635	1,806,085
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	15,068,401	13,720,390	28,788,791
אחרים	382,259	-	382,259
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר	17,233,110	13,744,025	30,977,135
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר **)	1,084,240	168,204	1,252,444
הון	2,626,859	-	2,626,859
סך הכל הון והתחייבויות	20,944,209	13,912,229	34,856,438
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות	139,647	(139,647)	-

*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, נדל"ן להשקעה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסית (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

**) ההתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות התחייבויות בגין מיסים נדחים, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

הערות:

ביטוח חיים שאינו תלוי תשואה- עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר, 2013 כיסו אגרות החוב המיועדות כ- 62% (ללא שינוי משנה קודמת) מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו.
בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מיחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות.
בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה (ראה פירוט בסעיף 5 ב.4).
בגין מוצרים במסגרת עסקי ביטוח כללי, מבוסס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות על תזרים תביעות עתידי ריאלי בלתי מהוון ולכן ערכם המאזני אינו מושפע משינויים בריבית מעבר לאינפלציה.
חלק מההתחייבויות בגין חוזי השקעה כולל התחייבויות בגין מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה המגובות ברובן בפיקדונות חשכ"ל המונפקות על ידי החשב הכללי, לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה. ליום 31 בדצמבר 2013, כיסו פיקדונות החשכ"ל כ- 87.1% (ללא שינוי משנה קודמת) מכלל ההתחייבויות במסלולי קופות גמל אלה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה

	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	נכסים בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	1,153,540	-	1,153,540
נכסי מסים נדחים	-	-	-	1,670	-	1,670
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	1,186,518	5,487	1,192,005
רכוש קבוע	-	-	-	462,148	-	462,148
השקעות בחברות כלולות	-	-	215,059	-	-	215,059
נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	70,962	70,962
נדל"ן להשקעה אחר	-	-	-	237,092	-	237,092
נכסי ביטוח משנה	448,637	905,671	172,844	-	-	1,527,152
נכסי מסים שוטפים	-	109,869	-	-	-	109,869
חייבים ויתרות חובה	39,912	9,238	11,455	33,852	22,058	116,515
פרמיות לגבייה	-	518,918	32,500	-	69,426	620,844
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	15,356,585	15,356,585
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	588,469	3,523,468	265,539	-	-	4,377,476
נכסי חוב שאינם סחירים	486,903	9,570,600	392,627	-	-	10,450,130
מניות **)	191,612	-	49,556	-	-	241,168
אחרות	137,564	178,328	392,059	-	-	707,951
סך כל השקעות פיננסיות אחרות	1,404,548	13,272,396	1,099,781	-	-	15,776,725
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	753,834	753,834
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	579,920	-	21,245	-	-	601,165
סך כל הנכסים	2,473,017	14,816,092	1,552,884	3,074,820	16,278,352	38,195,165

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם למטבע הרשום.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
סך הכל ההון	-	-	-	2,934,628	-	2,934,628
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	1,654,614	13,727,643	242,685	-	-	15,624,942
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	16,180,607	16,180,607
התחייבויות בגין מסים נדחים	-	-	-	184,664	-	184,664
התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו	144,148	-	-	-	-	144,148
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	5,069	-	-	-	5,069
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	19,809	-	-	19,809
זכאים ויתרות זכות	717,440	323,123	119,322	95,920	241,646	1,497,451
התחייבויות פיננסיות	15,625	1,565,154	9,671	-	13,397	1,603,847
סך כל ההתחייבויות	2,531,827	15,620,989	391,487	280,584	16,435,650	35,260,537
סך כל ההון וההתחייבויות	2,531,827	15,620,989	391,487	3,215,212	16,435,650	38,195,165
סך הכל חשיפה מאזנית	(58,810)	(804,897)	1,161,397	(140,392)	(157,298)	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	511,826	54,293	(566,119)	-	-	-
סך הכל חשיפה	453,016	(750,604)	595,278	(140,392)	(157,298)	-

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	נכסים נכסים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	1,172,375	-	1,172,375
נכסי מסים נדחים	-	-	-	822	-	822
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	1,048,108	6,389	1,054,497
רכוש קבוע	-	-	-	420,684	-	420,684
השקעה בחברות כלולות	-	-	187,079	-	-	187,079
נדל"ן להשקעה	-	-	-	194,797	-	194,797
נכסי ביטוח משנה	419,378	953,762	185,327	-	-	1,558,467
נכסי מסים שוטפים	-	150,091	-	-	-	150,091
חייבים ויתרות חובה	40,541	12,133	19,218	32,496	22,741	127,129
פרמיות לגבייה	-	487,981	25,368	-	59,713	573,062
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	13,064,643	13,064,643
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	827,777	3,173,868	310,095	-	-	4,311,740
נכסי חוב שאינם סחירים	439,475	9,394,274	348,118	-	-	10,181,867
מניות **)	192,303	-	73,574	-	-	265,877
אחרות	119,694	192,738	266,090	-	-	578,522
סך כל השקעות פיננסיות אחרות	1,579,249	12,760,880	997,877	-	-	15,338,006
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	619,096	619,096
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	349,976	-	45,714	-	-	395,690
סך כל הנכסים	2,389,144	14,364,847	1,460,583	2,869,282	13,772,582	34,856,438

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם למטבע הרשום.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
סך הכל ההון	-	-	-	2,626,859	-	2,626,859
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	1,402,632	13,399,934	265,835	-	-	15,068,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	13,720,390	13,720,390
התחייבויות בגין מסים נדחים	-	-	-	134,908	-	134,908
התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו	142,540	-	-	-	-	142,540
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	8,016	-	-	-	8,016
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	914	-	-	914
זכאים ויתרות זכות	697,627	288,757	121,648	72,089	168,204	1,348,325
התחייבויות פיננסיות	21,875	1,751,843	8,732	-	23,635	1,806,085
סך כל ההתחייבויות	2,264,674	15,448,550	397,129	206,997	13,912,229	32,229,579
סך כל ההון וההתחייבויות	2,264,674	15,448,550	397,129	2,833,856	13,912,229	34,856,438
סך הכל חשיפה מאזנית	124,470	(1,083,703)	1,063,454	35,426	(139,647)	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	388,359	57,801	(446,160)	-	-	-
סך הכל חשיפה	512,829	(1,025,902)	617,294	35,426	(139,647)	-

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ו. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

	ליום 31 בדצמבר, 2013					
	נסחרות במדד ת"א 100	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	נסחר בחו"ל	סה"כ	%
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
תעשיה	32,786	334	-	101	33,221	13.77%
נדל"ן ובינוי	15,568	12,660	7,022	6,005	41,255	17.11%
מסחר ושירותים	10,986	26,569	2,214	233	40,002	16.59%
השקעה ואחזקות	10,538	1,640	-	-	12,178	5.05%
טכנולוגיה	11,352	321	677	906	13,256	5.50%
בנקים	39,748	350	-	27,440	67,538	28.00%
ביטוח	4,897	-	-	3,662	8,559	3.55%
ביומד	5,773	537	3,517	-	9,827	4.07%
חיפושי נפט וגז	13,257	2,075	-	-	15,332	6.36%
סה"כ	144,905	44,486	13,430	38,347	241,168	100.00%

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ו. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2012					
	נסחרות במדד ת"א 100	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	נסחר בחו"ל	סה"כ	%
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
תעשיה	32,323	3,520	-	9,742	45,585	17.15%
נדל"ן ובינוי	22,000	12,178	8,311	5,166	47,655	17.92%
מסחר ושירותים	9,803	16,460	2,879	574	29,716	11.18%
השקעה ואחזקות	14,599	2,826	-	-	17,425	6.55%
טכנולוגיה	13,327	610	815	9,544	24,296	9.14%
בנקים	34,388	280	-	30,505	65,173	24.51%
ביטוח	9,003	-	-	3,162	12,165	4.58%
ביומד	1,744	210	3,733	2,064	7,751	2.92%
חיפושי נפט וגז	14,717	1,394	-	-	16,111	6.05%
סה"כ	151,904	37,478	15,738	60,757	265,877	100.00%

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות

א. סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהקבוצה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש הקבוצה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד.

יצוין כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר - כתוצאה מהתממשותו של אירוע קטסטרופה בביטוח כללי או אירוע אשר יפגע בו זמנית גם בביטוח חיים ואשר יגרום לעלייה חדה, בלתי צפויה, בתביעות - עלול לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם. בפרט, הקבוצה עלולה להידרש לשלם תביעות טרם קבלת ההשתתפות ממבטח המשנה.

בחלק ניכר מההתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, הסיכון מושת על המבוטחים או שהסיכון נמוך וזאת בשל אופיים של חוזי הביטוח כמתואר להלן:

- **חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל תשואה בהתאם לתוצאות ההשקעות בניכוי דמי ניהול. לפיכך ירידה בערך ההשקעות מכל סיבה שהיא תלווה במקביל בירידה זהה בגובה התחייבויות הקבוצה.
- **חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל תשואה מובטחת. ההתחייבות בגין חוזים אלה ליום 31 בדצמבר, 2013 הינה בסך של 4,186 מיליוני ש"ח המהווה 19.6% מתיק ביטוח החיים. (שנה קודמת 4,098 מיליוני ש"ח המהווה 21.9% מתיק ביטוח החיים). חוזים אלו לפני שנת 1991 מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי מדינת ישראל. מנורה ביטוח זכאית לממש אג"ח אלו בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות. וכן בעת תשלום קצבה המשולמת מתוך ערכי הפוליסות ולפי תנאי הפוליסות.
- **מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה** - על פי תנאי הקופה, זכאים העמיתים לקבל תשואה מוסכמת. ההתחייבות בגין מסלולים אלה ליום 31 בדצמבר, 2013 הינה בסך של 4,706 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 4,600 מיליוני ש"ח). התחייבויות אלה מגובות בעיקרן בפיקדונות החשב הכללי. הקבוצה זכאית לממש פיקדונות אלו כאשר מתבצע פדיון כספים על ידי העמיתים.

סיכון הנזילות של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות או פיקדונות החשב הכללי ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. יתרת הנכסים הללו ליום 31 בדצמבר, 2013 הינה בסך 9.2 מיליארד ש"ח (שנה קודמת 8.9 מיליארד ש"ח).

מתוך יתרת הנכסים האמורה, ליום 31 בדצמבר, 2013 סך של כ- 5 מיליארד ש"ח הינם נכסים סחירים (שנה קודמת 4.9 מיליארד ש"ח), הניתנים למימוש בזמן קצר יחסית, בהתאם לתנאי הנזילות של שוקי ההון.

על פי תקנות כללי ההשקעה, על חברות ביטוח להחזיק בנכסים נזילים, כפי שהוגדרו בתקנות כללי ההשקעה, בשיעור שלא יפחת מ-30% מההון העצמי המזערי הנדרש כנגד ההון העצמי והתחייבויות אחרות ובכפוף להתאמות המפורטות בכללי ההשקעה. ליום 31 בדצמבר, 2013 ו-2012, חברות הביטוח המאוחדות עמדו בדרישת התקנות.

ועדות ההשקעות דנות מדי רבעון בהתאמת הנכסים מול ההתחייבויות ומפקחת על קיומם של נכסים נזילים למימוש צרכי הנזילות של הקבוצה הנובעים מהפריסה הצפויה של התחייבויותיה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ב. ניהול נכסים והתחייבויות

הקבוצה מנהלת את נכסי והתחייבויות חברות הביטוח בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו.

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של הקבוצה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

1. מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:
   - כספי חסכון - מועדי פירעון חוזיים, דהיינו גיל הפרישה, ללא הנחת ביטולים, ובהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקצבה.
   - גמלאות בתשלום, אכ"ע בתשלום ואכ"ע פעיל וסיעודי בתשלום וסיעודי פעיל - על בסיס אומדן אקטוארי.
   - סעיף "ללא מועד פרעון מוגדר" נכללו הסעיפים הבאים:
     - עתודה לסיכונים שטרם חלפו.
     - עתודה לפרמיה בחסר.
     - עתודה למחלות קשות, ניתוחיים, תאונות אישיות.

2. מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי נכללו בטבלאות כדלקמן:
   - התחייבויות ביטוחיות שהוערכו על ידי האקטואר - על בסיס אומדן אקטוארי.
   - הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה ופרמיה בחסר - נפרסה על בסיס אומדן אקטוארי.
   - עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) - נכלל בעמודת "ללא מועד פירעון מוגדר".

3. מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהם הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של סכום, ההתחייבות נכללת על בסיס המועד המוקדם ביותר שבו הקבוצה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות *)

	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
	אלפי ש"ח						
ליום 31 בדצמבר, 2013	1,011,301	1,626,693	1,435,900	1,092,646	896,079	1,281,363	7,343,982
ליום 31 בדצמבר, 2012	823,191	1,537,735	1,386,394	1,112,497	954,688	1,328,527	7,143,032

*) לא כולל חוזים תלויי תשואה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות (המשך)

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

	עד שנה	מעל שנה ועד 3 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	מעל 5 שנים	ללא מועד פרעון מוגדר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
ליום 31 בדצמבר, 2013	2,119,667	1,232,525	674,626	516,017	477,784	5,020,619
ליום 31 בדצמבר, 2012	1,837,868	1,112,897	657,297	634,043	484,083	4,726,188

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
ליום 31 בדצמבר, 2013						
התחייבויות פיננסיות **)	286,136	915,571	1,057,388	-	-	2,259,095
התחייבויות בגין חוזי השקעה *)	4,711,488	-	-	-	-	4,711,488
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה *)	2,035,131	-	-	-	-	2,035,131
ליום 31 בדצמבר, 2012						
התחייבויות פיננסיות **)	294,044	950,391	907,816	-	-	2,152,251
התחייבויות בגין חוזי השקעה *)	4,606,214	-	-	-	-	4,606,214
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה *)	1,345,018	-	-	-	-	1,345,018

*) ההתחייבויות סווגו כעומדות לפרעון עד שנה למרות שמועדי פרעונן בפועל עשויים להיות בשנים מאוחרות יותר.

**) במקרים שבהן יש אופציה לפרעון מוקדם, הונח כי ההתחייבות תשולם במועד המוקדם ביותר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ד. ניתוח מועדי מימוש חזויים

ליום 31 בדצמבר, 2013

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	חברות ביטוח מאוחדות	סה"כ
	אלפי ש"ח							
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:								
נכסי חוב סחירים	54,365	58,644	53,493	49,376	77,739	95,108	94,591	483,316
מניות	7,950	15,898	-	-	-	-	16,173	40,021
אחרות	19,270	26,745	61,242	466	311	201	90,394	198,629
נכסים פיננסיים זמינים למכירה:								
נכסי חוב סחירים	5,728	5,728	3,935	3,333	823	984	3,873,629	3,894,160
מניות	-	-	-	-	-	-	201,147	201,147
אחרות	-	-	-	-	-	-	509,322	509,322
הלוואות וחייבים:								
נכסי חוב שאינם סחירים	404,203	395,156	429,895	445,938	409,548	2,687,321	5,678,069	10,450,130
	491,516	502,171	548,565	499,113	488,421	2,783,614	10,463,325	15,776,725

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ד. ניתוח מועדי מימוש חזויים (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2012

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	חברת ביטוח מאוחדת	סה"כ
	אלפי ש"ח							
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:								
נכסי חוב סחירים	52,604	36,657	57,569	67,444	46,430	139,045	304,092	703,841
מניות	7,115	14,233	-	-	-	-	16,048	37,396
אחרות	36,296	38,648	983	25,839	-	27,187	104,397	233,350
נכסים פיננסיים זמינים למכירה:								
נכסי חוב סחירים	9,060	9,059	7,504	4,913	4,324	1,367	3,571,672	3,607,899
מניות	-	-	-	-	-	-	228,481	228,481
אחרות	-	-	-	-	-	-	345,172	345,172
הלוואות וחייבים:								
נכסי חוב שאינם סחירים	388,265	367,506	360,439	384,902	402,927	2,727,945	5,549,883	10,181,867
	493,340	466,103	426,495	483,098	453,681	2,895,544	10,119,745	15,338,006

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי

א. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

	ליום 31 בדצמבר, 2013		
	סחירים *)	שאינם סחירים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
בארץ	4,117,353	10,187,955	14,305,308
בחו"ל	260,123	262,175	522,298
סך הכל נכסי חוב	4,377,476	10,450,130	14,827,606

	ליום 31 בדצמבר, 2012		
	סחירים *)	שאינם סחירים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
בארץ	4,012,046	9,936,268	13,948,314
בחו"ל	299,694	245,599	545,293
סך הכל נכסי חוב	4,311,740	10,181,867	14,493,607

*) נכסי חוב סחירים מסווגים בעיקר לקטגורית זמינים למכירה ונמדדים בשווי הוגן.
ראה גם פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים

1. נכסי חוב

	דירוג מקומי *) ליום 31 בדצמבר, 2013				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	2,608,160	-	-	-	2,608,160
אגרות חוב קונצרניות	394,462	990,412	56,390	67,929	1,509,193
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	3,002,622	990,412	56,390	67,929	4,117,353
נכסי חוב שאינם סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	6,568,566	-	-	-	6,568,566
אגרות חוב קונצרניות	852,569	348,465	2,373	6,453	1,209,860
פיקדונות בבנקים פיננסיים ובמוסדות פיננסים	1,118,920	6,901	-	-	1,125,821
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
משכנתאות	17,189	5,151	-	-	22,340
הלוואות על פוליסות	18,344	444	3,212	85	22,085
הלוואות בשעבוד נדל"ן	64,235	204,572	483	1,943	271,233
בטחונות אחרים	440,355	396,285	-	71,378	908,018
לא מובטחים	16,702	29,708	4,699	8,923	60,032
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	9,096,880	991,526	10,767	88,782	10,187,955
סך הכל נכסי חוב בארץ	12,099,502	1,981,938	67,157	156,711	14,305,308
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי **)	126,130	415,350	8,394	-	549,874

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	19,903	-	-	-	19,903
אגרות חוב קונצרניות	-	226,586	13,634	-	240,220
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	19,903	226,586	13,634	-	260,123
נכסי חוב שאינם סחירים					
בטחונות אחרים	-	112,932	-	149,243	262,175
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	19,903	339,518	13,634	149,243	522,298
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי **)	-	112,932	-	-	112,932

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ידורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג מקומי *)
ליום 31 בדצמבר, 2012

	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	2,132,266	-	-	-	2,132,266
אגרות חוב קונצרניות	609,130	1,086,666	55,796	128,188	1,879,780
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	2,741,396	1,086,666	55,796	128,188	4,012,046
נכסי חוב שאינם סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	6,406,946	-	-	-	6,406,946
אגרות חוב קונצרניות	849,544	402,321	3,242	8,498	1,263,605
פיקדונות בבנקים פיננסיים ובמוסדות פיננסים	1,117,762	69,879	-	-	1,187,641
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
משכנתאות	16,733	604	-	-	17,337
הלוואות על פוליסות	27,009	115	471	7,790	35,385
הלוואות בשעבוד נדל"ן	49,901	137,793	592	2,180	190,466
בטחונות אחרים	315,843	380,409	1,721	56,370	754,343
לא מובטחים	5,935	54,908	1,241	18,461	80,545
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	8,789,673	1,046,029	7,267	93,299	9,936,268
סך הכל נכסי חוב בארץ	11,531,069	2,132,695	63,063	221,487	13,948,314
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי **)	201,434	371,096	4,025	-	576,555

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	22,411	-	-	-	22,411
אגרות חוב קונצרניות	23,768	208,377	45,138	-	277,283
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	46,179	208,377	45,138	-	299,694
נכסי חוב שאינם סחירים					
בטחונות אחרים	-	45,470	-	200,129	245,599
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	46,179	253,847	45,138	200,129	545,293
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי **)	-	45,470	-	-	45,470

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בארץ)

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה *)	-	-	-	93,796	93,796
נכסי מסים נדחים	1,670	-	-	-	1,670
השקעות פיננסיות אחרות	22,415	4,195	22,111	329	49,050
מזומנים ושווי מזומנים	599,550	1,615	-	-	601,165
סה"כ	623,635	5,810	22,111	94,125	745,681

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה **)	-	-	-	95,317	95,317
נכסי מסים נדחים	822	-	-	-	822
השקעות פיננסיות אחרות	25,026	1,673	28,793	432	55,924
מזומנים ושווי מזומנים	385,925	9,765	-	-	395,690
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים אחרים	411,773	11,438	28,793	95,749	547,753

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) ראה פירוט מבטחי משנה בסעיף ו.2 להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בחו"ל)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
השקעות פיננסיות אחרות	35,224	-	-	6	35,230

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
השקעות פיננסיות אחרות	34,498	-	-	6	34,504

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ג. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי

1) הקבוצה מבצעת דרוג אשראי לנכסי חוב לא סחירים שאינם מדורגים על ידי חברות דירוג חיצוניות ע"פ מודל פנימי שאושר על ידי הדירקטוריונים השונים בקבוצה ועל ידי המפקח. מודל זה משמש את מנורה ביטוח ואת יתר הגופים המוסדיים בקבוצה. הקבוצה ביצעה תיקוף למודל אל מול דרוגים שבוצעו על ידי חברות דירוג חיצוניות. בדיקות אלו הראו מתאם טוב של הדרוג הפנימי לחיצוני.

2) קיים שוני בסולמות דרוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. בדוח כספי זה מדווחים הדירוגים המקומיים והדירוגים הבינלאומיים כפי שהם, ללא המרה לסולם אחיד. יצוין, כי בהתאם לחוזר שוק ההון 1-6-2008, בדבר פרסום סולם המרה בין סולם הדירוג הישראלי לסולם הדירוג הבינלאומי, הורה המפקח כי עד ליום 1 בינואר, 2009 על חברות הדירוג שקיבלו אישור מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לפעול כחברה מדרגת בהתאם לחוזר שוק ההון 2004/1 לפרסם סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי.

3) מידע בדבר סיכוני אשראי בסעיף זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף 6 להלן.

4) לעניין חשיפה למבטחי משנה ליום 31 בדצמבר, 2013 בסך 1,066 מיליון ש"ח (שנה קודמת 1,122 מיליוני ש"ח) ראה סעיף 4 ו' להלן.

5) לעניין יתרות פרמיה לגבייה ליום 31 בדצמבר, 2013 בסך 621 מיליון ש"ח (שנה קודמת 573 מיליוני ש"ח) ראה באור 11.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ה. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסים סחירים ושאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2013		
	סיכון אשראי מאזני		סיכון אשראי חוץ מאזני
	אלפי ש"ח	% מסה"כ	אלפי ש"ח
ענף משק			
תעשיה	197,736	1.33	-
נדל"ן ובינוי	1,460,198	9.85	259,643
מסחר ושירותים	1,143,931	7.71	59,644
השקעה ואחזקות	440,283	2.97	-
טכנולוגיה	49,241	0.33	157,354
בנקים	1,738,103	11.72	-
ביטוח	151,493	1.02	-
חיפושי נפט וגז	107,704	0.73	-
אנשים פרטיים	342,288	2.32	-
	5,630,977	37.98	476,641
אג"ח מדינה / פקדונות חשכ"ל	9,196,629	62.02	-
סך הכל	14,827,606	100.00	476,641

	ליום 31 בדצמבר, 2012		
	סיכון אשראי מאזני		סיכון אשראי חוץ מאזני
	אלפי ש"ח	% מסה"כ	אלפי ש"ח
ענף משק			
תעשיה	226,088	1.56	-
נדל"ן ובינוי	1,428,896	9.86	132,887
מסחר ושירותים	1,073,597	7.41	54,287
השקעה ואחזקות	470,354	3.25	-
טכנולוגיה	58,668	0.40	179,090
בנקים	2,034,972	14.04	-
ביטוח	188,408	1.30	-
חיפושי נפט וגז	104,816	0.72	-
אנשים פרטיים	346,185	2.39	-
	5,931,984	40.93	366,264
אג"ח מדינה / פקדונות חשכ"ל	8,561,623	59.07	-
סך הכל	14,493,607	100.00	366,264

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה

1. תיאור אופן ניהול סיכוני אשראי הנובעים מהחשיפה למבטחי משנה

הקבוצה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את הקבוצה מחובתה כלפי מבוטחיה על פי פוליסות הביטוח.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו.

הקבוצה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

בהתאם להנחיית המפקח קובעים הדירקטוריונים בחברות הביטוח בקבוצה, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מירביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר הקבוצה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי.

מסגרות החשיפה מנוהלות ברמת סוג חוזה ביטוח המשנה. כלומר לכל סוג חוזה נקבעת מגבלת חשיפה מקסימאלית למבטח משנה בודד ובנוסף נקבעת חשיפה מקסימאלית לקבוצות דירוג.

הקבוצה מבצעת מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי, שינויים בדירוג האשראי שלו, וקיום התחייבויותיו הכספיות השוטפות.

כמו כן, חשיפות הקבוצה מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, והעיקריות שבהן הינן למבטחי משנה המדורגים בדרוגים בינ"ל גבוהים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר, 2013:

קבוצת דירוג *)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2013	יתרות בזכות נטו (ב)	נכסי ביטוח משנה: בביטוח חיים	בביטוח בריאות	בביטוח רכוש	ביטוח כללי: בביטוחי חבויות	פקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סה"כ חשיפה (א)	חובות בפיגור: בין חצי שנה לשנה	מעל לשנה
	באלפי ש"ח										
AA ומעלה											
Swiss Reinsurance	471,713	(29,203)	72,915	175,529	148,804	253,149	231,329	276	389,589	-	-
אחרים	152,158	(25,374)	60,665	170,252	94,205	66,722	81,131	-	285,339	-	-
	623,871	(54,577)	133,580	345,781	243,009	319,871	312,460	276	674,928	-	-
A	315,426	(8,466)	4,503	8,205	192,521	253,703	75,317	-	375,149	1,622	217
BBB	20,734	(220)	-	-	17,487	1,785	7,491	-	11,561	-	-
נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	2,394	(1,532)	237	188	(542)	6,824	565	-	4,610	9	-
סה"כ	962,425	(64,795)	138,320	354,174	452,475	582,183	395,833	276	1,066,248	1,631	217

*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2012:

קבוצת דירוג (*)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2012	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	נכסי ביטוח משנה: בביטוח חיים	בביטוח בריאות	בביטוח כללי: בביטוח רכוש	בביטוח כללי: בביטוחי חבויות	פקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סה"כ חשיפה (א)	חובות בפיגור: בין חצי שנה לשנה	חובות בפיגור: מעל לשנה
	באלפי ש"ח										
AA ומעלה											
Swiss Reinsurance	433,284	(22,734)	67,487	175,194	149,053	241,797	223,572	452	386,773	-	-
Munich Re	41,862	(9,804)	32,153	146,885	5,160	30,340	38,846	-	165,888	-	-
אחרים	87,095	(11,364)	27,405	89,230	72,688	55,459	38,005	-	195,413	310	668
	562,241	(43,902)	127,045	411,309	226,901	327,596	300,423	452	748,074	310	668
A	266,333	(12,387)	2,041	10,756	164,000	237,487	65,544	-	336,353	444	1,524
BBB	15,698	(687)	-	-	11,995	1,645	5,525	-	7,428	-	-
נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	42,451	3,072	541	-	22,721	14,430	10,767	-	29,997	88	209
סה"כ	886,723	(53,904)	129,627	422,065	425,617	581,158	382,259	452	1,121,852	842	2,401

(*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

(א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו בתוספת נכסי ביטוח משנה ובניכוי פיקדונות וכתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם.

(ב) בשנת 2013 בוצעה הפחתה בשל הפרשה לחובות מסופקים בסך 2,000 אלפי ש"ח (בשנה קודמת בוצעה הפחתה של 5,308 אלפי ש"ח).

(ג) סך כל ההפרשות לחובות מסופקים, בתוספת (הקטנת) חלקם של מבטחי משנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, הסתכם בסך 2,000 אלפי ש"ח המהווים 0.19% מסך החשיפה.

(ד) היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.

(ה) הדירוג של מבטחי המשנה נקבע על סמך דירוגים של חברות הדירוג S&P ו- AM Best.

(ו) סה"כ החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75%-2.60%) הינה 3,982 מיליוני ש"ח (לעומת 3,904 מיליוני ש"ח בשנה קודמת), מתוכה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר הינו 951 מיליוני ש"ח, של חברת Swiss Reinsurance Co, המדורגת AA- (לעומת 840 מיליוני ש"ח בשנה קודמת).

(ז) בשנת 2013, לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים

א. תיאור סיכונים ביטוחיים העיקריים

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון שהוערך בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות ביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם, בין היתר, מעריכה הקבוצה את התחייבויותיה הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת הקבוצה מורכבת מהסיכונים הבאים:

א) סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות.

ב) סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים וביניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של הקבוצה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

ג) סיכון התהליך - סיכון שגם אם המודלים והפרמטרים מתאימים, ייתכנו סטיות מקריות בפועל לעומת הערך הצפוי בשנה מסויימת.

סיכון עיצוב המוצר: הסיכון שבתהליך עיצוב מוצרים חדשים או שינוי מוצרים קיימים, הקבוצה תיחשף לסיכונים שבתהליך העיצוב או השינוי לא נלקחו בחשבון.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, מלחמה, טרור, יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה. אירועי הקטסטרופה המהותיים אליהם חשופה הקבוצה בארץ הם מלחמה ורעידת אדמה.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75% - 2.60%), הוא כ- 4,081 מיליון ש"ח ברוטו וכ- 99 מיליון ש"ח בשייר עצמי (בשנה קודמת 3,998 מיליון ש"ח חשיפה ברוטו ו- 94 מיליון ש"ח בשייר עצמי).

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכונים הביטוחיים המתוארים לעיל - ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סוגי סיכונים ביטוחיים בסעיפים ב' ו-ג' להלן.

ב. ביטוח חיים ובריאות

1. להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים, הסיכונים הגלומים ואופן מדידת הסיכונים והשיטות וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר.

בהתאם להוראות המפקח ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, תקופת הביטוח, מועד תחילת הביטוח, סוג הביטוח. פרמיה תקופתית וסכום הביטוח.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

2. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם:

א) תוכנית ביטוח מסוג עדיף ומסוג מסלולי השקעה - במוצר זה קיים מרכיב חיסכון מזוהה. עבור פוליסות שהופקו משנת 1975 ועד 2004, הסיכונים הגלומים כוללים סיכונים פיננסיים והשפעתם על דמי הניהול שמנורה ביטוח גובה על פוליסות משתתפות ברווחים תלויות תשואה, כמו גם סיכונים ביטוחים כגון תמותה, תחלואה, קטסטרופה וסיכונים אחרים כתוצאה מכיסויים המצורפים לפוליסה (מוות, א.כ.ע., מחלות קשות וסיעודי). רכיב החיסכון ורכיב הריסק מושפעים מסיכון הוצאות וסיכון ביטולים.
פוליסות לפני שנת 1991 הינן מבטיחות תשואה. פוליסות שהונפקו לפני 1975 וחלקן של פוליסות שהונפקו אחרי 1974 מגובות באגרת חוב ממשלתית מיועדות אבל לגבי החלק שלא מגובה, יש סיכון שהרווח ההשקעתי לא יספיק לכסות את הריבית שהובטחה.

ב) תכנית ביטוח מסוג מעורב - במוצר זה מרכיב החיסכון משולב במרכיב הביטוחי של סיכון המוות. במוצר זה גלומים אותם סיכונים המתוארים בפסקה (א) לעיל.

ג) תכנית המבטיחה קצבה מובטחת - הסיכונים הגלומים במוצר זה הם: סיכון אריכות חיים וסיכון הוצאות.

ד) תוכניות ביטוח חיים ובריאות אחרות - כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות, תאונות אישיות וכו') נמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות אחרות. הסיכונים הגלומים בתוכניות אלו זהים לסיכונים המתוארים בפסקה (א) לעיל, ללא השפעה מהותית על דמי ניהול.

ה) תוכניות ביטוח הוצאות רפואיות - תכניות אלו כוללות בעיקר כיסויים של ניתוחים בארץ וגם השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, בחירת מנתח פרטי בבתי חולים פרטיים, תרופות שאינן בסל וכיסויים אמבולטוריים נוספים כגון התייעצות עם רופא מומחה. הסיכונים העיקריים הגלומים במוצר זה הם גידול בהוצאות הרפואיות כתוצאה מהתקדמות טכנולוגיות, הכנסת שר"פ (שירות רפואי פרטי) לבתי החולים הציבוריים או שינוי בסל הבריאות הממלכתי והשב"נים (שירותי בריאות הניתנים מחוץ למסגרת סל הבריאות הממלכתי באמצעות קופות החולים תמורת תשלום נוסף).

ו) ביטוח דמי מחלה - כיסוי חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. חבות המעביד לתשלום כפופה להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוציים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים.

סיכונים נוספים אשר גלומים במוצרים אלה באופן גנרי (משותף לכולם) הם: שינויים בכללי חיתום אשר עלולים להביא לאי התאמה בין פרופיל הסיכון לבין התעריף, שינויים באקלים שיפוטי אשר עלולים להביא לעלייה בלתי צפויה בתדירות של תביעות או בעלות של תביעה ממוצעת, שינויים רגולטורים, סיכון מודל אשר מתייחס לשימוש במודל לא מתאים לתמחור או לחישוב רזרבה או שימוש בפרמטרים לא נכונים וסיכון ריכוז החשיפה.

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות:

(1) תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה":
בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:
- קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
- קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).
בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת התחייבות ביטוחית בנפרד כאמור להלן.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(2) תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתי"):
תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן - ריבית תעריפית), לוח התמותה או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלויי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול ובניכוי התשואה שהובטחה בתעריף.

(3) התחייבויות לקצבאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר המפקח.
לעניין עדכון לוחות התמותה שעל פיהן מחושבות העתודות ראה סעיף 6.ב.5 להלן.

(4) התחייבויות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף (משולמות ומסולקות) שטרם הגיעו לשלב מימוש הגמלא או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל, מחושבות בהתאם לחוזרי המפקח ולהסתברות למשיכת הגמלא ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. בעת עדכון לוחות התמותה נעשית הגדלה הדרגתית של ההתחייבויות לגמלא בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים למועד הפרישה. בהתאם לאמור בסעיף 6.ב.5 להלן בעניין החלת ערך K בגין פוליסות תלויות תשואה, החל ממרס 2013 החברה מבצעת את ההגדלה ההדרגתית עבור פוליסות תלויות תשואה בלבד, כך שעבור פוליסות מבטיחות תשואה כל הפער בין המקדמים העדכניים למובטחים מופרש במלואו. ככל שמקדמי הקצבה המובטחים בפוליסות גבוהים יותר למבוטח, ההגדלה הנדרשת גבוהה יותר. ההגדלה ההדרגתית נעשית על ידי שימוש בפקטור היוון K, המייצג את שיעור ההכנסות העתידיות הצפויות מדמי ניהול או ממרווח פיננסי, הנובעים מההשקעות המוחזקות כנגד עתודות הביטוח בשל הפוליסה או מתשלומי פרמיה עבור הפוליסה. חברת הביטוח קובעת מעת לעת, לפי שיקול דעתו המקצועי של אקטואר החברה, את ערך ה K, על בסיס הנחות פיננסיות שמרניות, באופן שיובטח כי דמי הניהול או המרווח הפיננסי הנובעים מההשקעות המוחזקות כנגד העתודה בשל הפוליסה ותשלומי הפרמיה עבור הפוליסה, יספיקו לכיסוי ההוצאות, לרבות ההשלמה לקצבה עד למועד הפרישה. שיעור המבוטחים הצפויים לממש את זכאותם לקצבה, נקבע על פי מחקרים שעורכת מנורה ביטוח מעת לעת. שיעורי המימוש מותאמים לתוכניות הביטוח וסוגי החיסכון השונים.

שינוי בהוראות המתייחסות למכירת תכניות ביטוח חיים משולבות בחיסכון הכוללות מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים (להלן - "מקדמי קצבה מובטחים")

בחודש נובמבר 2012 פורסם חוזר "מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים". על-פי החוזר נקבע, בין היתר, כי החל ביום 1 בינואר, 2013, חברת ביטוח לא תשווק תכנית ביטוח חיים משולבת בחיסכון הכוללת מקדמי קצבה מובטחים, למעט: 1. מי שמלאו לו לפחות 60 שנה במועד המכירה 2. מי שיש לו חוזה ביטוח חיים הכולל מקדמי קצבה מובטחים ומבקש לבטלו כליל ולנייד את הכספים לחוזה ביטוח חדש עם מקדמי קצבה מובטחים והכל בכפוף לכללים נוספים שנקבעו לעניין זה בחוזר שפורסם.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(4) (המשך)

על פי מכתב שפורסם בהמשך לחוזר האמור שיווק תוכניות ביטוח עם מקדמי קצבה מובטחים בשנת 2013 יהיה מותנה באישור המפקח לתוכנית עסקית שתוגש לו. כמו כן, היקף חוזי ביטוח חיים עם מקדמים מובטחים שיימכרו, בשנת 2013, מכח ההיתר האמור לא יעלה על 75 מיליון ש"ח ומספר חוזי הביטוח שיימכרו לא יעלה על 6,000 חוזים. החל משנת 2014 לא תתאפשר מכירת חוזי ביטוח עם מקדמים מובטחים אלא בהתאם לחוזר.

בעקבות הפסקת שיווק תכניות ביטוח משולבות בחיסכון עם מקדמי קצבה מובטחים למי שטרם מלאו לו 60 שנה, חלה ירידה נכרת במכירות החדשות של ביטוחי החיים. מאידך, הפסקת שיווק הפוליסות, הכוללות מקדמי קצבה מובטחים כאמור, עשויה לשפר את שיעור שימור הפוליסות ששווקו עד שנת 2012 כולל. בקשר לכך, ראה גם באור 24 (בקשר להפחתת דמי ניהול).

(5) תוכניות ביטוח חיים אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" "מסורתי" או סיכון טהור. בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית.
באובדן כושר עבודה וסיעודי עם פרמיה קבועה החישוב נעשה על בסיס Net Premium Reserve. באובדן כושר עבודה השיטה לוקחת בחשבון שיעורי ביטולים שמרניים ואילו בסיעודי לוקחת בחשבון ללא ביטולים.

(6) בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי, בביטוח אובדן כושר עבודה מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה.

(7) ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין עתודה לתביעות תלויות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו) והוצאות עקיפות לסילוק תביעות, עתודה להמשכיות, הפרשה והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.

(8) עתודת IBNR לתביעות אובדן כושר עבודה וסיעוד שקרו אך טרם דווחו, שמחושבת על בסיס ניסיון תביעות קודם במנורה ביטוח.

(9) עתודה להוצאות עקיפות לסילוק תביעות מחושבת על בסיס נתוני הוצאות בהתאם לתחשיב שבוצע במנורה ביטוח.

(10) התחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים פוליסות פרט כוללות הפרשות לתביעות שטרם שולמו, כולל IBNR, בכל הענפים חוץ מסיעודי, אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, אשר נכללים בסעיף עתודות.

(11) ההתחייבויות בגין פוליסות בריאות הינן ממספר סוגים, לקולקטיבים ולפוליסות פרט בנפרד:

- הפרשה לפרמיה בחסר שמחושבת כעודף (אם גבוה מאפס) של הערך הנוכחי של כל העלויות העתידיות פחות הערך הנוכחי של כל ההכנסות העתידיות, לפי פוליסה וכיסוי .
- תביעות תלויות, כולל הפרשה ל-IBNR והוצאות עקיפות לסילוק תביעות.
- עלות סעיף ההמשכיות בפוליסות קולקטיביות.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות:

(1) שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתי") (ראה סעיף 3(2) לעיל) ומוצרי סיכון טהור (ראה סעיף 3(5) לעיל) עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

(א) בתוכניות ביטוח המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות - בריבית בשיעורים של בין 2.5% ל-4.8% צמודה למדד; בחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה, החלק שאינו מגובה באגרות חוב מיועדות - בריבית חסרת סיכון.

(ב) בתוכניות מבטיחות תשואה ומבטיחות מקדם קצבה שאינן מגובות באגרות חוב מיועדות (אשר הושקו אחרי 2005) - ריבית של 2.5%, ובחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון.

(ג) בפוליסות המשלמות תשלומי סיעוד ואובדן כושר עבודה, הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- במידה והפיצוי אינו תלוי תשואה השיעור הוא 2.5%.
- פיצויים תלויי תשואה מהוונים בשיעור 3.1% ברמה של הברוטו ו- 2.5% בחלקם של מבטחי המשנה.

מנורה ביטוח בדקה את נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח (LAT) ומצאה כי בהתחשב בגובה העתודות הקיימות, אין צורך בהשלמה הנובעת מ- LAT במוצר סיעודי ברמת הברוטו (ברמת השייר אין השפעה).

(2) שיעורי תמותה ותחלואה

- שיעורי התמותה ששימשו לחישוב התחייבויות ביטוחיות בפוליסות מסוג מעורב ("קלאסי") בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי, אי כושר עבודה או סיעוד) מבוססים בעיקר על טבלאות AM49/52.
- ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים מחושבת בהתאם ללוחות תמותה עדכניים. בהנחה שתהיה עליה בשיעור התמותה, עקב עלייה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, הדבר יביא לקיטון ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים. יצוין, כי קיימת מגמה של גידול בתוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה אשר נלקחת בחשבון לצורך קביעת הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה שתשולם בעתיד.
- שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה ותקופת תשלום הקצבאות (לעניין ביטוח סיעוד ואי כושר עבודה) נקבעו על בסיס ניסיון החברה או מחקרים של מבטחי משנה. ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז ונכות מתאונה.

(3) שיעורי נטילת גמלא

חוזי ביטוח חיים הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו משנת 2000 עד לסוף שנת 2007 בשני מסלולים אפשריים: מסלול הוני או מסלול קצבתי. לעניין פרמיות שהופקדו עד חודש מאי 2000 רשאי המבוטח לבחור, במועד הפרישה, את המסלול המועדף עליו. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני המסלולים, נדרשת החברה להעריך את שיעור הפוליסות בהן יבחרו המבוטחים במסלול הקצבתי בשל ההשלכה לעניין העתודה הנדרשת בגין התחייבויות מסוג זה. שיעור זה נקבע על פי הנחיות הפיקוח, תוך התאמה לניסיון שנצבר במנורה ביטוח. יצוין, כי החל משנת 2008 כמעט כל התוכניות הן לקצבה.

לעניין עדכון לוחות התמותה שעל פיהן מחושבות העתודות ראה סעיף 5.ב.6. להלן.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(4) שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות בגין חלק מביטוחי הבריאות וביטוחי אובדן כושר עבודה וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול פוליסות היזום על ידי מנורה ביטוח עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיונות פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה. שיעור הביטולים משפיע גם על בדיקת נאותות העתודה בכל הענפים, וגם על בדיקת ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות.

(5) שיעורי המשכיות

בחלק מביטוחי הבריאות וביטוחי ריסק קבוצתיים (מעל סכום ביטוח מסויים) בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבוטחים באותם תנאים ביטוחיים (אבל לאו דווקא באותו תעריף) במקרה בו החוזה הקולקטיבי לא יחודש או שהמבוטח פורש מהקבוצה. מאחר שמבוטחים אשר מפעילים את אופציית ההמשכיות יהיו במצב בריאותי פחות טוב, קיימת לחברה התחייבות המבוססת על הנחות לגבי שיעורי ההמשכיות של הביטוחים הקולקטיבים ושיעורי ההמשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי ומצב בריאותם של מפעילי ההמשכיות. ככל ששיעור ההסתברות שהחוזה הקולקטיבי לא יחודש, שיעור המשכיות גבוה יותר כך גדלה ההתחייבות הביטוחית עקב המשך ביטוח בתנאים קודמים, ללא התאמת החיתום לשינוי במצבו הבריאותי של המבוטח.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

5. מבחני רגישות בביטוח חיים ובריאות *)

ליום 31 בדצמבר, 2013:

	שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה	
	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח					
רווח (הפסד)	15,369	(16,588)	(46,489)	35,799	66,717	(74,384)

ליום 31 בדצמבר, 2012:

	שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה	
	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח					
רווח (הפסד)	14,270	(15,953)	(90,101)	43,393	57,386	(65,008)

*) ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי. לפיכך, כאשר יש שיפור בתמותה או בתחלואה והתוצאה הכלכלית המתקבלת בניתוח הרגישות מביאה להקטנת העתודה המחושבת ביחס לתמחור הכיסוי המקורי, אזי מטעמי שמרנות, הרווח שנוצר בגובה הפרש העתודה אינו נלקח בחשבון.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

6. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטואריות:

בחודש יולי 2012, פרסם המפקח טיוטת נייר עמדה ומכתב הבהרה בקשר לעדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בקרנות הפנסיה וביטוח חיים (להלן: "הטיוטה") ובעקבותיהם פורסם בחודש מרס 2013 חוזר בעניין חישוב עתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים המחליף חוזר שהתפרסם בשנת 2007 (להלן: "החוזר החדש").

החוזר החדש קובע, בין היתר, כי חברת הביטוח תקבע באופן זהיר שני ערכי K. אחד בגין פוליסות שמרכיב החיסכון בהן תלוי תשואה ("פוליסות תלויות תשואה") ושני בגין פוליסות שמרכיב החיסכון בהן כולל תשואה מובטחת ("פוליסות מבטיחות תשואה") לעומת החישוב הקודם שהתבסס על ערך יחיד של K.
חישוב שני ערכי K לעומת ערך K יחיד לכלל התיק מאפשר ייחוס מדויק יותר של העתודה המשלימה לגמלא לחוזי הביטוח השונים.
הוראות המעבר של החוזר החדש קובעות כי במועד המעבר סך העתודה המחושבת על בסיס שני ערכי ה- K לא יפחת מסך העתודה שחושב על בסיס ערך K יחיד.
המעבר לשני ערכי K לא שינה את סך ההפרשה לעתודה לגמלאות ליום המעבר, מרס 2013.

כתוצאה מהמעבר במהלך השנה לשני ערכי K, גדלה עתודת הביטוח בגין פוליסות מבטיחות תשואה בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח, בעוד שהעתודה בגין פוליסות תלויות תשואה קטנה בסכום זהה כאמור.

ג. ביטוח כללי

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם:

(א) רכב חובה

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי. הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב "זנב ארוך" (LONG TAIL) דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה. על פי תיקון לחוק ההסדרים משנת 2010 ואילך חלק גדול מההוצאות הרפואיות הוצאו מכיסוי פוליסת חובה ומשולמות על ידי קופות החולים.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ב) רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. התעריף לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג וערך הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר של בעל הפוליסה, גילו של הנהג הצעיר שמורשה לנהוג ברכב והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. על פי רוב, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח. רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות) - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.

1) ביטוח מקיף ללא כיסוי נזק עצמי - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק 1' לעיל, למעט סעיף נזק עצמי כתוצאה מתאונה..

2) ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק 1' לעיל, למעט גניבת הרכב.

3) ביטוח אחריות כלפי צד שלישי - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.

4) ביטוח אופנועים.

5) בנוסף לכיסויים הבסיסיים הנ"ל, מנורה ביטוח ושומרה ביטוח מאפשרות למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן: כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שנגנב (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.

(ג) חבויות אחרות

תביעות בחבויות מתאפיינות ב "זנב ארוך" (LONG TAIL).

1) ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד עקב ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטו

נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים או היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

2) ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חבויות אחרות (המשך)

3) ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה. הכיסוי בפוליסה מוגבל לאירועים בלתי צפויים ואינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח.

4) ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו/שווקו/סופקו או הופצו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס מועד הגשת תביעה. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח.

5) ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל הפרת חבותם הניהולית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה. הביטוח נערך על בסיס מועד הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה, וככל שהחוק מאפשר לתת שיפוי לנושאי המשרה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכיהנו בעבר והם המוגדרים כמבוטחים. דמי הביטוח בענף זה מתבססים על מספר משתנים, בהתאם לסוג הכיסוי, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של הקבוצה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של הקבוצה והיות הקבוצה ציבורית או פרטית.

6) כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכוני תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה.

7) ביטוח ערבות חוק המכר - הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות), תשל"ג 1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה - 1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה וקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות הקבוצה מענף זה נדחות לתקופה של שלוש שנים. הקבוצה מנפיקה פוליסות אלו לקבלנים, בין אם באמצעות שיווק ישיר לקבלן או באמצעות בנקים המספקים מימון לפרויקט הבנייה.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ד) ביטוח רכוש

1) ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים. תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן לצורך סעיף זה: "התקנות") מגדירות את סוג הכיסוי הביטוחי המינימלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "הפוליסה התקנית דירה"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

2) אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש שאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי (למשל סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים וכו'). ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים. כמו כן, פוליסת מקיף בתי עסק כוללת גם כיסויים לסיכוני צד שלישי וחבות מעבידים שתוארו בסעיף חבויות אחרות בתת סעיף 1 ו-2.

3) ביטוח משכנתאות - כולל ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

4) ביטוח ימי - ביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

5) מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית.

6) ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

7) ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות - הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים. בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

8) ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

9) ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

10) ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.

11) ביטוח סיכוני טרור - ביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש) המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

2. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות:

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.
- תביעות תלויות כולל הפרשה להוצאות עקיפות.
- הפרשה לפרמיה בחסר.
- עודף הכנסות על הוצאות.

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה והוצאות הרכישה הנדחות מחושבות באופן אריתמטי יחסי לתקופה שמעבר לתאריך הדוח ולכן אינן מושפעת מגורמי סיכון כלשהן. ראה גם באור 2(ו)(2) - מדיניות חשבונאית.

בהתאם להוראות המפקח התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר על-פי שיטות אקטואריות מקובלות המתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של קבוצת הסיכונים הנבדקת, ומתחשבות בהתפתחות של תשלומי התביעות וכן בהתפתחות של עלות התביעות (תשלומי תביעות וההערכות הפרטניות של התביעות התלויות). בנוסף, לעיתים ההערכה מושפעת גם משינוי בחומרת התביעות בקבוצת הסיכון הרלוונטית. הערכת התביעות התלויות נעשתה ברמת הברוטו וברמת ביטוח המשנה בנפרד. השיבובים וכן ההשתתפות העצמית שתיגבה מהמבוטחים, מחושבים על בסיס ניסיון העבר המשתקף בנתוני המודל האקטוארי.

לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטוארים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח, סוג אירוע ולכל שנת אירוע/פתיחה, נעשית על פי שיקול דעת בהתאם למידת ההתאמה של השיטה למקרה ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. כמו-כן, נכללות הערכות איכותיות באשר לשינוי מגמות בעתיד לגבי גורמי סיכון שונים. גורמי סיכון פנימיים לדוגמא: שינויים בתמהיל התיק, שינויים במדיניות החיתום ושינויים בנהלי הטיפול בתביעות. גורמי סיכון חיצוניים לדוגמא: פסיקה משפטית, חקיקה וכדו'. כאשר שינויים כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

בענפים בהם אין מודל סטטיסטי מתאים, ההתחייבות הביטוחית נקבעת ברמת הברוטו על סמך חוות דעת מומחי החברה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי) ונתוני התביעות בפועל.

הערכת התביעות התלויות עבור חלק החברה במאגר הישראלי לביטוחי רכב חובה (להלן - הפול) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול.

בכדי להעריך את ההתפתחות הצפויה לתביעות הידועות התביעות התלויות חושבו על בסיס שיטות אקטואריות מקובלות כמפורט:

נעשה שימוש בשיטת chain ladder: המתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות בהיבטים שונים (התפתחות התשלומים ו/או התפתחות עלות התביעות, התפתחות כמות התביעות ועוד).

ברוב הכיסויים, ההתפתחות של עלות התביעות משוקללת עם חומרת תביעות צפויה, על פי ניסיון העבר במסגרת **שיטת Bornhuetter-Ferguson**, המשקללת בין הערכה א-פריורי של עלות התביעות הסופית, לבין הניבוי שמספקת שיטת ה- chain ladder, לעלות הסופית. המשקלות הינן פונקציה של גורמי ההתפתחות - ככל שגורם ההתפתחות גדול יותר, השיטה נותנת משקל גדול יותר לעלות הא-פריורי.

הערכת התביעות שאירעו וטרם דווחו (IBNR) מחושבת לפי סוג הכיסוי, על פי מודל chain ladder שמנבא את כמות התביעות הצפויות להיפתח בעתיד, על סמך ניסיון העבר. כמות התביעות הצפויות מוכפלת בחומרת תביעות צפויה בהתאם לסוג הכיסוי.

ביאור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

3. הנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות:

החישובים האקטוארים אינם כוללים הפחתה בשל היוון תשלומי התביעות העתידיות ולא נכללה תוספת מרווח לסיכון (כגון סטיית תקן). בנוסף בענפי חובה וחבויות, מוערכות הרזרבות, על פי הגבוה מבין, ההערכה האקטוארית והערכת מחלקת התביעות, לכל שנת חיתום.

4. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטוריות:

א. בחודש פברואר 2013 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג - 2013 (להלן: "התקנות החדשות") וחוזר שעודכן בחודש ינואר 2014 (להלן, ביחד: "התיקון"), שעניינם עדכון הוראות הדין הקיימות בנושא חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי.

התיקון ביטל את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, כאשר במקומן תבואנה התקנות החדשות. השינוי המרכזי שיחול עם כניסת התיקון לתוקף הינו ביטול, של עתודת עודף הכנסות על הוצאות (להלן: "העתודה"). במסגרת עדכון מחודש ינואר 2014, נידחה מועד כניסתו לתוקף של התיקון האמור ליום 31 בדצמבר 2014.
העתודה מחושבת כיום לתקופה של שלוש שנים בענפי ביטוח כללי עם זנב תביעות ארוך (בעיקר רכב חובה וחבויות), אשר מחושבת לגביהם הערכה אקטוארית. בנוסף, כצעד משלים לשינוי, פורסמה בחודש יולי 2012 טיוטת עמדת המפקח (להלן: "עמדת הממונה") לעניין נוהג מיטבי לאקטוארים בבואם לחשב עתודות ביטוח בביטוח כללי לצורך הדוחות הכספיים כך שישקפו באופן נאות והולם את ההתחייבויות הביטוחיות. עמדת הממונה כוללת, בין היתר, את הקביעות הבאות:

1. "רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פירושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") - קרי, הסתברות של 75% לפחות כי ההתחייבויות הביטוחית שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח.
2. ככל שקיימת וודאות רבה יותר בהתאמת הנחות ומודלים, על האקטואר לבחור את ההנחות והמודלים המתארים באופן הטוב ביותר ("Best Estimate") את צפי ההתחייבויות הביטוחיות. לכך יש להוסיף, באופן נפרד, מרווח בגין חוסר וודאות.
3. שיעור היוון תזרים התחייבויות (מוצרים עם זנב התחייבויות ארוך).
4. קיבוץ - לצורך חישוב מרווחים בגין חוסר הוודאות בענפים סטטיסטיים (כהגדרתם בחוזר), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את הסיכונים מכל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים שאינם סטטיסטיים, ניתן להתייחס לכולם כמקשה אחת.
5. קביעת גובה התחייבות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים ליום הדיווח ולסיכונים לאחר יום הדיווח.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה הכוללת על הדוחות הכספיים של התיקון, יחד עם עמדת הממונה. בשלב זה לא ניתן להעריך את ההשפעה, שכן עמדת הממונה נמצאת בדיונים והבהרות בין חברות הביטוח לבין משרד הממונה.

ב. בתקופת הדוח, עדכנה חברת ביטוח מאוחדת, שומרה ביטוח, את האומדנים האקטוארים בחישוב התביעות התלויות בענף רכב חובה וזאת בעיקר לאור השיפור המתמשך באומדן שכיחות התביעות. בעקבות העדכון, קטנו התביעות התלויות בשייר בסך של כ- 95 מליון ש"ח וכתוצאה מכך גדל הרווח הכולל לפני מס בסך של כ- 68 מיליון ש"ח. הרווח הכולל לאחר מס גדל בסך של כ- 44 מיליון ש"ח.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

	ליום 31 בדצמבר, 2013			
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סה"כ
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	672,708	-	81,126	753,834
נכסים סחירים	4,437,053	2,745,341	3,318,071	10,500,465
נכסים בלתי סחירים	268,048	3,238,118	1,349,954	4,856,120
סך הכל הנכסים	5,377,809	5,983,459	4,749,151	16,110,419

	ליום 31 בדצמבר, 2012			
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סה"כ
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	571,065	-	48,031	619,096
נכסים סחירים	3,697,497	2,127,225	2,695,674	8,520,396
נכסים בלתי סחירים	288,753	3,110,954	1,144,540	4,544,247
סך הכל הנכסים	4,557,315	5,238,179	3,888,245	13,683,739

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	2,700,813	-	-	-	2,700,813
נכסי חוב אחרים – סחירים	1,158,104	1,039,085	37,204	81,511	2,315,904
נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים	2,040,886	1,170,477	14,110	78,474	3,303,947
סך הכל נכסי חוב בארץ	5,899,803	2,209,562	51,314	159,985	8,320,664
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	188,798	414,669	10,252	-	613,719

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ (המשך)

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	2,039,780	-	-	-	2,039,780
נכסי חוב אחרים – סחירים	891,218	934,342	33,796	87,241	1,946,597
נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים	2,028,825	1,085,888	4,867	30,323	3,149,903
סך הכל נכסי חוב בארץ	4,959,823	2,020,230	38,663	117,564	7,136,280
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	346,655	334,050	-	-	680,705

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2013				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	7,162	607,558	251,591	51,685	917,996
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	-	104,956	-	-	104,956

*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו- Fitch.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2012				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	15,570	484,097	181,169	50,247	731,083
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	-	115,248	-	-	115,248

*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו- Fitch.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ההרכב:

ליום 31 בדצמבר, 2013	חברות כלולות *)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב בלתי סחירים	262,175	-
זכאים ויתרות זכות	-	8,093
התחייבויות פיננסיות	463	-

ליום 31 בדצמבר, 2012	חברות כלולות *)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב בלתי סחירים	253,257	-
זכאים ויתרות זכות	-	6,878
התחייבויות פיננסיות	416	-

*) להלן הרכב ההלוואות לחברות כלולות:

החברה	מטבע ההלוואה	% ריבית שנתית נקובה	ליום 31 בדצמבר 2013	ליום 31 בדצמבר 2012
			אלפי ש"ח	
Solangia LTD	יורו	יוריבור + 8%	16,718	3,435
Solangia LTD	יורו	יוריבור + 4.5%	54,804	53,714
Belltrend Menora Enterprises LTD	יורו	3%	6,833	7,658
Yatelsis River Development LTD	יורו	יוריבור + 3%	73,013	72,647
Yatelsis Development LTD	דולר	6%	58,416	60,075
Surrey Street Limited Partnership	ליש"ט	5.423%	41,409	45,470
Surrey Street Limited Partnership	ליש"ט	12%	10,982	10,258
			262,175	253,257

ההלוואות צפויות להיפרע בטווח של בין שנה לשבע שנים מתאריך הדיווח.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013

	חברות כלולות	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	14,630	-
הכנסות ממתן שירותי ייעוץ	288	-
	14,918	-

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	חברות כלולות	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	15,733	-
הכנסות ממתן שירותי ייעוץ	301	-
	16,034	-

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	חברות כלולות	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח	
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	29,012	-
הכנסות ממתן שירותי ייעוץ	272	-
	29,284	-

נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2013		2012		2011	
	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח
הטבות לטווח קצר	8	24,756	8	22,412	8	20,677
תשלומים מבוססי מניות (ראה באור 34 לעיל)	4	890	4	1,030	4	2,488
		25,646		23,442		23,165

1) הסכם העסקת יו"ר דירקטוריון החברה

ביום 10 בספטמבר, 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת התגמול ואישור הדירקטוריון מימים 18 ו- 30 ביולי 2013, בהתאמה) הסכם העסקה חדש ליו"ר הדירקטוריון ובעל השליטה בקבוצה, בתוקף מיום 1 באוקטובר, 2013, למשך 3 שנים, בהתאם להוראות תיקון 16 וסעיף 275(א)(1) לחוק החברות. בהתאם להסכם ההעסקה החדש, היו"ר יהיה זכאי לשכר חודשי של 160 אלף ש"ח, צמוד למדד שפורסם ביום 15 ביולי, 2013 (להלן: "השכר החודשי"), בתוספת משכורת 13. עד למועד האמור, היה זכאי היו"ר לשכר שנתי (לרבות תמריץ במסגרת השכר השנתי) שעלותו לחברה לא תעלה על סך של כ- 1,383 אלפי ש"ח (צמוד למדד שפורסם בחודש ינואר 2007), בתוספת תנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. ליו"ר הדירקטוריון היה עניין אישי בעסקה בשל כך שהיה צד לעסקה בתקופה הרלבנטית. ביום 23 בנובמבר 2013, נפטר יו"ר הדירקטוריון (מר מנחם גורביץ, ז"ל), ובהתאם שולם שכרו עד למועד פטירתו בלבד. עלות השכר ליו"ר הדירקטוריון עמדה על סך של 1,912 אלפי ש"ח, 1,769 אלפי ש"ח ו- 1,789 אלפי ש"ח לשנים 2013, 2012 ו- 2011, בהתאמה.

יצוין כי אם הסכם ההעסקה החדש של היו"ר היה חל בשנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011, היה הרווח הכולל של החברה לאחר מס קטן בסך של כ- 495 אלפי ש"ח, בסך של כ- 502 אלפי ש"ח ובסך של כ- 500 אלפי ש"ח, בהתאמה. ברווח למניה לא היה חל שינוי.

2) הסכם העסקת מנכ"ל החברה המכהן גם כיו"ר דירקטוריון מנורה ביטוח

הסכם ההעסקה עם מנכ"ל החברה הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אלא אם כן הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של המנכ"ל צמוד למדד יוני 2003, בתוספת ריאלית של 1% לשנה. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות מנורה ביטוח הניתנים להמרה למניות החברה (ראה באור 34(ב)). בחודש יולי 2011 אושרה על ידי האורגנים המוסמכים של החברה ושל מנורה ביטוח השתתפות בחבות המס הנוספת של מנכ"ל החברה בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 וזאת בגובה סכום החיסכון במס בלבד של מנורה ביטוח ותוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה ו/או מנורה ביטוח לא דרשו ולא תדרושנה בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד הנ"ל כהוצאה.

על פי הסכם ההעסקה זכאי מנכ"ל החברה, מעבר לשכר השוטף, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד יוני 2003) ולתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי מנכ"ל החברה לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול. יצוין, כי בחודש אוגוסט 2013, הבשילו מלוא המניות בהתאם לתכנית כאמור.

בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים יהיה זכאי המנכ"ל להמשך תשלום השכר והתנאים הנלווים בתמורה להתחייבותו לאי תחרות בתקופה של שנתיים.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

3) הסכם העסקת מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן ויו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה

ביום 5 בינואר, 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון, בימים 21 ו- 24 בנובמבר, 2011, בהתאמה), חידוש הסכם ההעסקה של החברה עם מר ערן גריפל, חתנו של מר מנחם גורביץ ז"ל, בעל השליטה בחברה, כמנכ"ל מנורה נדל"ן (חברה בת של החברה), לתקופה של 3 שנים מיום 15 בנובמבר 2011. עיקר תנאי ההעסקה, אשר אושרו כאמור הינם: שכר חודשי בסך של כ- 72 אלפי ש"ח לחודש (צמוד למדד הידוע לחודש דצמבר 2012), בתוספת משכורת 13; הודעה מוקדמת של 180 יום; הפרשות סוציאליות, קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל; החזר הוצאות שונות ובכלל זה - רכב, הוצאות אש"ל, טלפון נייד ושני קווים נייחים וכן ימי חופשה (24 ימים בשנה), מחלה (30 ימים בשנה), והבראה (14 ימים בשנה). כמו כן, מר גריפל זכאי למענק שנתי, בסכום השווה ל-5% מהרווח השנתי (לרבות רווחים עקב פעילויות או חברות שיירכשו בעתיד על ידי מנורה נדל"ן, ככל שיירכשו) לפני מס של מנורה נדל"ן - בניכוי הפסד משנה קודמת אחרונה (LCF), ובלבד שהרווח האמור הינו בשיעור המבטא תשואה של 10% לפחות על ההון העצמי (ללא הלוואות בעלים), וזאת עד לתקרה של 4 משכורות חודשיות (להלן: "המענק השנתי"). עלות השכר למר גריפל, עמדה על סך של 1,275 אלפי ש"ח, 1,273 אלפי ש"ח ו- 1,291 אלפי ש"ח לשנים 2013, 2012 ו- 2011, בהתאמה.

4) הסכם העסקת סמנכ"ל ומנהל תחום לוגיסטיקה ונכסים במנורה מבטחים ביטוח

מר גרשון גורביץ, שהינו אחיו של בעל השליטה בחברה בתקופת הדוח - מר מנחם גורביץ ז"ל, מועסק על ידי החברה הבת - מנורה מבטחים ביטוח מאז שנת 1994, והחל מיום 1 בינואר 2005 משמש כסמנכ"ל לוגיסטיקה ונכסים בה, בהתאם להסכם ההעסקה, ממועד זה, אשר אושר בידי מנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח. על פי הסכם ההעסקה משנת 2005, זכאי מר גורביץ לשכר חודשי (13 משכורות) ומענק שנתי בגובה של 3 משכורות, להפרשות סוציאליות כמקובל, רכב, החזקת טלפון, אש"ל, ימי מחלה, הבראה וחופשה שנתית. בנוסף, זכאי להודעה מוקדמת של 3 חודשים. בשנת 2010 עודכנו תנאי העסקתו של מר גרשון גורביץ, באופן ששכרו עודכן לסך של 40,000 ש"ח ברוטו (צמוד למדד) וכן לתנאים נלווים כמקובל לגבי סמנכ"לים במנורה מבטחים ביטוח. העדכון האמור, אושר על ידי האסיפה הכללית של החברה ביום 16 במאי 2010, בתוקף מיום 1 בינואר 2010, לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון מיום 25 במרס, 2010, בהתאמה, וזאת לתקופה בלתי קצובה (להלן: "הסכם העסקה הקודם"). בהמשך לאמור, ביום 31 בינואר 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדות הביקורת והתגמול וכן אישור דירקטוריון החברה (מימים 23 ו- 26 בדצמבר, 2012, בהתאמה), במקביל לאישור ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה הבת - מנורה מבטחים ביטוח (מימים 23 ו- 26 בדצמבר, 2012, בהתאמה), חידוש של הסכם ההעסקה עם מר גרשון גורביץ, לתקופה של 3 שנים, החל מיום 1 בינואר 2013. תנאי העסקתו של מר גרשון גורביץ תחת הסכם ההעסקה החדש הינם ללא שינוי מתנאי הסכם העסקה הקודם, מלבד השינויים המפורטים להלן: מר גרשון גורביץ זכאי למשכורת חודשית בסך של 53,500 ש"ח ברוטו (במקום סך של כ- 43,000 ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2012 לפי הסכם ההעסקה הקודם). המשכורת החודשית תהיה צמודה למדד חודש דצמבר 2012 אשר יעודכן מדי חודש (חלף הצמדה שנתית למדד לפי הסכם ההעסקה הקודם). בגין תוספת זו יהיה זכאי מר גורביץ להפרשות סוציאליות וכן להשלמת פיצויים כפי שנקבע בהסכם ההעסקה הקודם. מר גרשון גורביץ לא יהיה זכאי עוד למענק שנתי מובטח בגובה שלוש (3) משכורות חודשיות כפי שנקבע בהסכם ההעסקה הקודם. חלף העמדת רכב חברה עבורו על פי הסכם ההעסקה הקודם, יהיה מר גורביץ זכאי לקבלת החזר הוצאות רכב בסך של 5,500 ש"ח לחודש (צמוד למדד מדי שנה). יתר תנאי הסכם ההעסקה החדש יישארו ללא שינוי ובהתאם להסכם ההעסקה הקודם, כמפורט לעיל. עלות השכר למר גרשון גורביץ (ללא מס שכר), בין השנים 2011 עד 2013, עמדה על סך של 1,122 אלפי ש"ח, 1,059 אלפי ש"ח ו- 959 אלפי ש"ח, בהתאמה.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

5) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה, במנורה ביטוח ובמבטחים פנסיה

ביום 10 בספטמבר 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה מדיניות תגמול נושאי משרה בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות. מדיניות התגמול אינה חלה על נושאי משרה בכירה בקבוצה שאינם נושאי משרה בחברה, באשר הינם מכהנים בחברות בנות שהינן גופים מוסדיים הכפופים לתכנית תגמול מוסדרת בהתאם להוראות הממונה, ואשר כוללת הוראות בדבר תגמול משתנה לנושאי משרה אלו, הדומות בעיקרן לעקרונות המרכזיים הנכללים במדיניות התגמול של החברה ואינן סוטות מהם באופן מהותי. לפרטים אודות מדיניות תגמול נושא משרה של החברה, ראו דוח זימון אסיפה כללית מיום 1 באוגוסט 2013 (אסמכתא -2013-01-106947) וכן דיווחים משלימים מימים 21 באוגוסט 2013 ו- 28 באוגוסט 2013 (אסמכתאות 2013-01-123051 ו- 2013-01-129084, בהתאמה).

תכנית תגמול בגופים המוסדיים בקבוצה:
בהמשך לאמור, נושאי משרה בקבוצה שאינם נושאי משרה בחברה המכהנים בגופים המוסדיים שבשליטה, כפופים לתכנית תגמול אשר אושרה לראשונה בשנת 2010 בפרט בהתאם לחוזר הממונה לעניין זה (להלן: "חוזר התגמול") והמאושרת מידי שנה על ידי דירקטוריון מנורה ביטוח ודירקטוריון החברה (לעניין נושאי משרה המשותפים) לאחר קבלת המלצת ועדות הביקורת (להלן: "האורגנים המוסמכים") (לשנת 2013, אושרה בחודש מרס 2013), ואשר עיקריה הינם כלהלן: תכנית התגמול כוללת ברמה העקרונית ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) תגמול תלוי ביצועים - בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן: "מדיניות התגמול הכוללת"). מדיניות התגמול הכוללת חלה לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי הדירקטוריונים של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה, לפי העניין. בנוסף, לא נכללו בתכנית מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן ונושא משרה במנורה מבטחים ביטוח הקשורים לבעל השליטה בחברה (ראה סעיף 3 להלן). יצוין, כי מבלי לגרוע מהעקרונות דלעיל ולהלן, קיימת שונות במדיניות התגמול שנקבעה בכל גוף מוסדי בקבוצה. מודל הבונוס תלוי הביצועים כולל שני שלבים, אשר הראשון הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסוימת (להלן: "תקציב הבונוס"), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבונוס לנושאי המשרה בכפוף לעמידה ביעדים.
שלב א' - קביעת סל הבונוס (תקציב הבונוס)
בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע לפני מס של החברה (רווח כולל) בנטרול אירועים חריגים, אשר יקבע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של יעדי הרווח על פני 3 שנים אחרונות, כאשר בכל שנה יינתן שיעור שונה למשקל חישוב יעד הרווח (להלן: "יעד הרווח"). מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי הקבוצה, על פני שלוש שנים, למול יעד הרווח. תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסוימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר, כי עד 75% מיעד הרווח לא ישולם בונוס (למעט בונוס למצטיינים בסכום מכסימלי שנקבע לעניין זה בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים), כאשר מעל 75% מיעד הרווח ועד 150% ממנו, יוקצב לצורך חלוקת בונוס סך השווה לשיעור אשר ייקבע על ידי כל אחד מהגופים המוסדיים, מהרווח לפני מס בפועל, ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח. בנוסף, החל מ- 100% עמידה ביעד הרווח, ייגזר תקציב בונוס נוסף (להלן: "תוספת הבונוס") בשיעור שנקבע כאמור מהרווח לפני מס בפועל, אשר יחולק לנושאי משרה לפי המלצת המנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) באישור האורגנים המוסכמים.
שלב ב' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה
על מנת לחלק את תקציב הבונוס בין נושאי המשרה, יקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס ("בונוס מטרה") עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי לעמידה עודפת (עד 150%) ביעדים (להלן: "טווח בונוס"), והכל כנגזרת של מספר משכורות. נושאי המשרה ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות - החברה, האגף או היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל, בהתאם למשקלות שנקבעו, תוך אבחנה בין מנהל עסקי לבין מנהל יחידת מטה. לכל נושא משרה נקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצוין, כי לא נקבעו יותר מ- 5 רכיבים לנושא משרה ולא ניתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל. סכומי הבונוס לא ייחשבו כחלק מן השכר ולא יבוצעו הפרשות סוציאליות בגינם. הדירקטוריון של כל גוף מוסדי יהיה אמון על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל והדירקטוריונים. מבלי לגרוע מהאמור, מנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) יהיו רשאים להמליץ על מענק בגין פעילות מיוחדת וחריגה ו/או משיקולים ארוכי טווח (כגון; שימור נושא

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

5) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה, במנורה ביטוח ובמבטחים פנסיה (המשך)

משרה) ו/או בגין פעילות שאינה פעילות שוטפת (להלן "מענק מיוחד"), אשר לגביהם לא יחולו הוראות תכנית הבונוס תלוי הביצועים. מתן מענק מיוחד כפוף לאישור האורגנים המוסמכים. מובהר, כי מענק מיוחד ו/או תוספת הבונוס אינם מוגבלים במספר משכורות מכסימלי שנקבע לכל מנהל.

תגמול ארוך טווח - יחידות התגמול (אופציות פאנטום)

במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, הוקצו בחודש דצמבר 2010, לחלק מחברי ההנהלה במנורה מבטחים ביטוח (אשר חלקם מכהנים גם כנושאי משרה בחברה) ולמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח יהיה מופקד על ניהול תכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תכנית הענקת יחידות התגמול. יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול, בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהי לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או איזה מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.
הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן: "סכום התגמול"). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול יהיה ממוצע מחיר מנית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את ההקצאה לכל ניצע. מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מנית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש).
הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע. יחידות התגמול יבשילו בשלוש מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור הדירקטוריון את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו- 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.
בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

6) בחודש דצמבר 2013 פרסם המפקח טיוטת חוזר חדשה שעניינה מדיניות תגמול בגופים מוסדיים המצויה בדיונים מול הפיקוח.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ד. הטבות לצדדים קשורים ולבעלי עניין אחרים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2013		2012		2011	
	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח
דמי ניהול לשאינם מועסקים בחברה או מטעמה	8	2,363	8	2,100	8	1,986

הגמול הניתן לדירקטורים בחברה מהווה את הגמול המירבי בהתאם לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), התש"ס - 2000 ובהתאם לדרגתה של החברה.
בישיבת הדירקטוריון מיום 25 בנובמבר, 2013, מונה מר גדליה דורון כיו"ר זמני של החברה. יצויין כי גמול הדירקטורים השנתי המשולם ליו"ר הדירקטוריון הזמני הינו בסך 125 אלפי ש"ח וכן גמול חודשי בסך 11 אלפי ש"ח (הסכומים צמודים למדד ינואר 2010 ואינו זכאי לגמול עבור השתתפות בישיבות. תנאי שכרו של מר דורון לא השתנו בעקבות מינויו כיו"ר זמני של דירקטוריון החברה.

ה. הכנסות והוצאות מצדדים קשורים ומבעלי עניין

תנאי העסקאות עם צדדים קשורים

חלק מפעילותה הכספית והביטוחית של החברה נעשה עם צדדים קשורים ובעלי עניין במהלך העסקים הרגיל ובמחירי שוק. במהלך שנת 2013, נערכו עסקאות ביטוח שונות במנורה ביטוח עבור נושאי משרה ובכלל זה עבור בעל השליטה וקרוביו. כל העסקאות הנ"ל נעשו במהלך העסקים הרגיל ובתנאי שוק המקובלים לגבי עובדי הקבוצה והינן גם בגדר "עסקאות זניחות" בהתאם לקריטריונים שקבע הדירקטוריון לעניין זה. יצוין, כי בהתאם להוראות סעיפים 117(1א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם לתקנון החברה, אישרה ביום 16 בדצמבר 2013, ועדת הביקורת של מנורה ביטוח, וביום 9 בדצמבר 2013 ועדת הביקורת של החברה, כי עסקאות כנ"ל בהיותן עסקאות במהלך העסקים הרגיל ובתנאי "ישירים" (תנאים הניתנים באופן כללי לעובדי מנורה ביטוח) הינן בגדר סוג של עסקאות שאינן חריגות ואשר הטיפול בהן יעשה בהתאם לנהלי עסקאות בעלי עניין, ללא צורך באישור פרטני. יתרות שטרם נפרעו לתום השנה אינן מובטחות, אינן נושאות ריבית ויישובן יעשה במזומן. לא התקבלו או ניתנו כל ערבויות בגין סכומים לקבל או לשלם. לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו-2011 החברה לא רשמה כל הפרשה לחובות מסופקים בגין סכומים לקבל מצדדים קשורים.

עסקאות זניחות

התאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970 (להלן: "תקנות הדיווח"). חלה חובת דיווח על חברות ציבוריות בקשר עם עסקאות עם בעל שליטה או בקשר לעסקאות עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בהן עניין אישי (להלן: "עסקאות בעל שליטה"), גם לעניין עסקאות שאינן עסקאות חריגות כהגדרתן בחוק החברות, התשנ"ט-1999, זאת למעט עסקאות שנקבע בדוחות הכספיים האחרונים כי הינן זניחות. יצוין, כי לעניין חובת הגילוי בדוחות כספיים של חברות הביטוח בקבוצה חלות תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, אשר לגביהן לא רלבנטי מבחן הזניחות המפורט להלן.
בימים 23 ו- 25 במרס 2014, החליטו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, בהתאמה, לעדכן את הכללים והמבחנים להגדרת רף הזניחות לעניין עסקאות בעל שליטה, אשר יהיה משותף הן לעניין אישור עסקאות שאינן זניחות, הן לעניין חובת הדיווח בהתאם להוראות הדין הרלבנטיות והן לעניין חובת הגילוי בדוחות הכספיים, כלהלן - עסקה של החברה וחברות מאוחדות וקשורות שלה (להלן: "חברה מוחזקת") עם בעל השליטה או עסקה עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בה עניין אישי (להלן: "עסקה"), תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ה. הכנסות והוצאות מצדדים קשורים ומבעלי עניין (המשך)

עסקאות זניחות (המשך)

1. העסקה הינה במהלך העסקים הרגיל ואיננה עסקה חריגה, כמשמעות המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999.

2. השפעת העסקה על היחס הרלבנטי, כמפורט להלן, הינה בשיעור כמפורט לצידו, שיחושב על בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה שפורסמו טרום העסקה ובלבד שהשפעת העסקה או שוויה לא יעלו על סך של 5 מיליוני ש"ח:

א. יחס נכסים - היקף הנכסים נשוא העסקה (נכסים נרכשים או נמכרים) חלקי סך הנכסים - 1 פרומיל;

ב. יחס התחייבויות - ההתחייבויות נשוא האירוע חלקי סך ההתחייבויות לרבות התחייבויות ביטוחיות - 1 פרומיל;

ג. יחס הון עצמי - הגידול או הקיטון בהון העצמי חלקי ההון העצמי – 1 פרומיל;

ד. יחס פרמיות - הפרמיות נשוא האירוע חלקי סך הפרמיות השנתיות במגזר הפעילות הרלוונטי (ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, בריאות, ביטוח כללי, שירותים פיננסיים וכדו'), כשהן מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים - 1%;

ה. יחס הכנסות משירותים שונים - היקף ההכנסות נשוא האירוע חלקי סך ההכנסות השנתיות הממוצעות בשלוש השנים האחרונות, מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים - 1 פרומיל;

ו. יחס הוצאות בגין שירותים שונים - היקף ההוצאות נשוא האירוע חלקי הוצאות הנהלה וכלליות (לפני יחוס להוצאות רכישה ולהוצאות עקיפות ליישוב תביעות) השנתיות כשהן מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים - 1 פרומיל;

ז. יחס רווחים - הרווחים או ההפסדים המשויכים לאירוע חלקי הרווח או ההפסד השנתי הכולל לתקופה (לרבות שינויים בקרנות הון) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים - 1%.

3. מבלי לפגוע בצורך להעריך עבור כל אירוע שזניחותו נבחנת, אילו מהמדדים לעיל הינם רלבנטיים, ייחשבו המדדים הבאים כרלבנטיים לעסקאות המפורטות להלן:

א. רכישת נכס - יחס נכסים;

ב. מכירת נכס - יחס רווחים, יחס נכסים;

ג. רכישה או מכירה של ביטוח או ביטוח משנה - יחס פרמיות;

ד. עסקה למתן או קבלת שירותים - יחס הכנסות, יחס הוצאות, יחס רווחים (בהתאם לרווח הצפוי מהעסקה), לפי העניין.

ה. במקרים בהם, לפי שיקול דעת נושא המשרה הרלבנטי בחברה, כל אמות המידה הנ"ל אינן רלבנטיות או ברות יישום לבחינת זניחותה של עסקה כאמור, תיבחן העסקה בהתאם לאמת מידה רלבנטית שתיקבע על ידי החברה ובלבד שהיחס לא יעלה על שיעור של 1%.

4. העסקה הינה זניחה גם מבחינה איכותית ביחס לפעילותה של הקבוצה. בחינת השיקולים האיכותיים של עסקה כאמור עשויה להוביל לכך שעסקה תסווג ככזו שאינה זניחה אף על פי שעל פי בחינה כמותית כנזכר בפסקה 2 לעיל, היא נמצאה כעסקה זניחה למשל (וכדוגמה בלבד) אם כרוכים בעסקה סיכונים, סיכויים ו/או חשיפות משמעותיות, או אם העסקה נתפסת כאירוע משמעותי על ידי הנהלת החברה.

5. לצרכי דיווח מיידי, תיבחן זניחותה של עסקה על בסיס העסקה המסויימת הבודדת. לצרכי דיווח במסגרת דוחות כספיים ותשקיפים, תיבחן זניחותה של עסקה על בסיס שנתי, תוך צירוף כלל עסקאות מאותו סוג עם הצד הרלבנטי או עם תאגידים בשליטתו.

6. עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות יבחנו כעסקה אחת.

7. ועדת ביקורת ודירקטוריון החברה יבחנו את הצורך בעדכון מבחני הזניחות כאמור, מעת לעת, בשים לב לעסקאות מסוג זה בהן מתקשרת החברה ו/או החברות המוחזקות ובשל שינויים בהוראות דין רלבנטיות.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ו. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו, לתקופה שבין 1 באוגוסט 2011 ועד ליום 31 ביולי 2012 (להלן: "שנת הבסיס") בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר (להלן: "פוליסת הבסיס") בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה לכלל החטיבות בקבוצה – חטיבת מנורה מבטחים החזקות בע"מ, חטיבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חטיבת מנורה מבטחים פיננסים בע"מ וחטיבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ - בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר (להלן: "פוליסת המטריה הראשונה") ובתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר (להלן: "פוליסת המטרייה השנייה"). בנוסף, אושרה עסקת מסגרת לפיה ניתן אישור מראש להתקשרות החברה לשם חידוש הפוליסות האמורות לעיל עבור החברה וחברות הבנות שלה לאחר תום שנת הבסיס, אשר יחולו לגבי נושאי המשרה והדירקטורים, כפי שיכהנו בחברה ובחברות השונות מעת לעת, לרבות דירקטורים ונושאי משרה שהינם בעלי השליטה או קרוביהם. חידוש הפוליסות יעשה מדי שנה, במשך תקופה של 3 שנים, ממועד תחילת שנת הבסיס ובכפוף לכך כי הפרמיה השנתית הכוללת בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטריה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית של שנת הבסיס, בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת בשנת הבסיס וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כי הן תואמות את התנאים לעיל (להלן: "עסקת המסגרת"). לבעל השליטה היה עניין אישי בחידוש ביטוח דירקטורים ונושאי משרה עבורו ועבור קרוביו לשנת הבסיס וכן בעסקת המסגרת, שכן כיהן כיו"ר דירקטוריון החברה ולכן היה זכאי לכיסוי הביטוחי. לבעל השליטה בחברה היה עניין אישי גם בשל עניינם האישי של קרוביו, ה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, שכנושאי משרה בחברה וחברות בנות, יהיו זכאים לכיסוי הביטוחי.

בהמשך להחלטת ועדת הביקורת של החברה מיום 26 ביולי 2012, אישר דירקטוריון החברה, ביום 30 ביולי 2012, חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לשנת 2012-2013 (1 באוגוסט, 2012 עד 31 ביולי, 2013) בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן (להלן: "חטיבת מנורה מבטחים החזקות"), לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו, בהתאם לעסקת המסגרת המפורטת לעיל. בנוסף, אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון חידוש כאמור עבור בעל השליטה וקרוביו, בחטיבות הנוספות בקבוצה, בגבולות אחריות כמפורט לגבי חטיבת מנורה החזקות. תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בקבוצה. ועדת הביקורת והדירקטוריון קבעו כי חידוש הפוליסות כאמור נעשה בתנאי החידוש של עסקת המסגרת, כפי שנקבעו בהחלטת האסיפה הכללית של החברה מיום 10 באוקטובר 2011.

בחודש אוגוסט 2013, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה של החברה והחברות הבנות בקבוצה עד ליום 31 ביולי, 2014, תוך הרחבת היקף הכיסוי, לגבול אחריות כולל של 100 מיליוני דולר למקרה ולתקופה. גבול האחריות של הפוליסות מורכב מרובד כיסוי בסיסי, לכל אחת מחטיבות הקבוצה, בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר, ומרובדי כיסוי נוספים במסגרת פוליסות "מטריה", לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות כולל של 85 מיליוני דולר. הפוליסות חודשו, בהתאם לתנאי עסקת המסגרת, שאישרה האסיפה הכללית של החברה, מחודש אוקטובר 2011, ובכלל זה לבעל השליטה וקרוביו, בתנאים הזהים לשאר נושאי המשרה. בחודש יולי 2013, אישרו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, כי תנאי עסקת המסגרת מתקיימים בחידוש הפוליסות לשנה נוספת, וזאת, בין היתר, לאור העובדה כי סכומי הפרמיות עומדים בתנאי עסקת המסגרת.

ז. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים

ביום 24 בנובמבר 2005 וביום 22 בינואר 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת (מימים 30 באוגוסט, 2005 ו- 29 בנובמבר, 2006) ואישור הדירקטוריון (מימים 30 באוגוסט, 2005 ו- 29 בנובמבר, 2006, בהתאמה), ואישורי האורגנים המוסמכים בחברות הבנות, לפי העניין, מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה ובכללם בעל השליטה וקרוביו וכן מתן כתב פטור ושיפוי כאמור במנורה מבטחים ביטוח ובמנורה מבטחים פיננסים, חברות בנות של החברה, בהם הם מכהנים כנושאי משרה. כתב הפטור שהעניקה החברה הינו בהתאם למגבלות שנקבעו לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליוני דולר לנושא משרה ול- 30 מיליוני דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי (להלן: "מגבלות סכומי השיפוי").
ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 וביום 29 בדצמבר 2011, וכן לאחר קבלת אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח ושל מנורה פנסיה, לפי העניין) לתקן את תקנון

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ז. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים (המשך)

החברה בעניינים שונים ובכלל זה, לעניין הרחבת החבויות ו/או ההוצאות בגינן תהיה החברה רשאית להעניק שיפוי ו/או ביטוח לדירקטורים ונושאי משרה בנוגע להליכים מנהליים שונים בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, ובהתאם אישרה -
(1) הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש לבעל השליטה בחברה בתקופת הדוח (להלן בסעיף זה: "כתב השיפוי החדש"). כתב השיפוי החדש הינו בהתאם למגבלות סכומי השיפוי כמפורט לעיל. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים שהוענקו למר גורביץ, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק לבעל השליטה וקרוביו, והכל בהתאם למותר על פי דין.
(2) הענקת כתב שיפוי חדש, על ידי מנורה ביטוח, לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, קרוביו של בעל השליטה בחברה בגין כהונתם כדירקטור וסמנכ"ל במנורה מבטחים ביטוח, בהתאמה. כתב השיפוי החדש הינו בהתאם למגבלות סכומי השיפוי כמפורט לעיל, בשינויים המחוייבים. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם, סך התחייבויות מנורה ביטוח לשיפוי לא יעלה בסכום על האמור בכתב השיפוי החדש.
(3) הענקת כתב שיפוי חדש למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה, בגין כהונתו כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (להלן: "מנורה נדל"ן"), חברה בת בבעלות מלאה של החברה. על פי כתב השיפוי החדש סכום השיפוי שבו תחוב החברה כלפי מר גריפל בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 3 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה לכלל מקבלי השיפוי לאחר הפחתת תגמולי ביטוח ו/או סכומי שיפוי מצד ג' ששולמו למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי ו/או עשויים היו להשתלם למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי, לא יעלה בכל מקרה, לאירוע בודד ו/או במצטבר לאירועים שונים, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) למר גריפל והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש.
(4) הענקת כתב שיפוי חדש למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה, בגין כהונתו כדירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של החברה. על פי כתב השיפוי החדש סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה-מבטחים, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. סכום השיפוי שבו תחוב החברה כלפי מר גריפל בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 3 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה לכלל מקבלי השיפוי לאחר הפחתת תגמולי ביטוח ו/או סכומי שיפוי מצד ג' ששולמו למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי ו/או עשויים היו להשתלם למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי, לא יעלה בכל מקרה, לאירוע בודד ו/או במצטבר לאירועים שונים, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) למר גריפל והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש.
(5) הסכם שיפוי חדש שנחתם בין מנורה מבטחים פנסיה לבין מר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה, בגין כהונתו כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה. על פי כתב השיפוי החדש, היקף השיפוי אשר יינתן לכל נושאי המשרה במנורה מבטחים פנסיה לא יעלה על 20 מיליון דולר, ובכל מקרה לא יעלה על 25% מההון העצמי של מנורה מבטחים פנסיה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש מבטל כל התחייבות לשיפוי, קודמת או אחרת, שניתנה על ידי מנורה מבטחים פנסיה למר גריפל.

לבעל השליטה בתקופת הדוח עניין אישי בהתקשרויות המפורטות לעיל בשל טיבם של כתבי השיפוי אשר הוענקו לו ולקרוביו - ה"ה ערן גריפל, ניבה גורביץ וגרשון גורביץ, לפי העניין.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות

בשנים האחרונות ניכר גידול משמעותי בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות נגד הקבוצה ובכמות התובענות שהוכרו כיצוגיות. זאת, כחלק מגידול כללי של בקשות לאישור תובענות כייצוגיות בכלל, לרבות כנגד חברות העוסקות בתחומי העיסוק של הקבוצה, אשר נובע בעיקרו מחקיקת חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 ("חוק תובענות ייצוגיות"). מגמה זו מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של הקבוצה להפסדים במקרה של אישור תביעה ייצוגית כנגדה.

בקשה לאישור תובענה כייצוגית ניתן להגיש בתביעה מהסוג כמפורט בחוק האמור או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת אחרת כי ניתן להגיש בגינה תובענה ייצוגית. יצוין, כי החל משנת 2006, ההגדרה של תביעה שבגינה ניתן להגיש בקשה לאישורה כייצוגית כלפי חברות הקבוצה, הינה הגדרה רחבה הכוללת כל עניין שבין חברה ללקוח, בין אם הצדדים התקשרו בעסקה ובין אם לאו. על מנת שבקשה לאישור תובענה ייצוגית תאושר על התובע הייצוגי להוכיח, בין היתר: (1) קיומה של עילת תביעה אישית (2) כי העילה מבוססת דיה כדי כך שמתקיים סיכוי לכאורה לזכיית התובע בתביעתו (3) כי עילת התביעה מעוררת שאלה מהותית של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה המיוצגת וקיימת אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה (4) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת לבירור המחלוקת (5) התאמת התובע ובא כוחו לייצג את הקבוצה המיוצגת.

בקשות לאישור תובענות כייצוגיות מוגשות באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות. ההליך הדיוני בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות נחלק לשני שלבים עיקריים: ראשית, שלב הדיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית ("בקשת האישור" ו- "שלב האישור", בהתאמה). במידה ובקשת האישור נדחית באופן חלוט - תם שלב הדיון ברמה הייצוגית. על החלטה בשלב האישור ניתן להגיש בקשת רשות ערעור לערכאות הערעור. בשלב השני, במידה ובקשת האישור מתקבלת, תתברר התובענה הייצוגית לגופה ("שלב התובענה כייצוגית"). על פסק דין בשלב התובענה כייצוגית ניתן להגיש ערעור לערכאות הערעור.

במסגרת המנגנון לפי חוק תובענות ייצוגיות קיימים, בין היתר, גם הסדרים ספציפיים לעניין הסכמי פשרה, הן בשלב האישור והן בשלב התובענה כייצוגית, וכן הסדרים לעניין הסתלקות התובע מבקשת האישור או מהתובענה הייצוגית.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגית אשר בהם, להערכת ההנהלה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה ו/או חברות מאוחדות תתקבלנה וההליך ידחה (לגופו או, במקרה של תובענה ייצוגית, ידחה בית המשפט את אישורה כייצוגית), לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בהליכים אשר בהם, יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה ו/או חברות מאוחדות, כולן או חלקן ידחו, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי החברה ו/או החברות המאוחדות. בהליכים אשר מצויים בשלב ראשוני ולא ניתן להעריך את סיכויי ההליך, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים (ראה סעיף א1 ס"ק 2-4, 6-10, 12-24 וסעיף א2 ס"ק 1-5 להלן). במקרה בו, במי מההליכים יש לחברה ו/או לחברות מאוחדות נכונות לפשרה, נכללה הפרשה בגובה הנכונות לפשרה, וזאת אף אם יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה ו/או חברות מאוחדות תתקבלנה או שההליך מצוי בשלב ראשוני שבו לא ניתן להעריך את סיכויי ההליך.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגית המתוארות בסעיף א1 ס"ק 1, 5 ו- 11 להלן, אשר אושרו כייצוגיות על ידי בית המשפט המחוזי, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי החברה ו/או החברות המאוחדות, אלא אם להערכת ההנהלה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה ו/או חברות מאוחדות בתביעה לגופה תתקבלנה והתובענה, אף אם תנוהל כתובענה ייצוגית, תידחה.

חלק ניכר של הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, הוגשו כנגד הקבוצה בעניינים שונים הקשורים לחוזי ביטוח במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה, לגביהם הועמדו על ידי הקבוצה רזרבות ביטוחיות.

יצוין, כי לעניין באור זה, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית תיחשב כמהותית אם הסכום הנתבע בה, עולה על סך של 15 מיליוני ש"ח.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות:

1. ביום 21 בנובמבר, 2005 הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז), כנגד מנורה ביטוח תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("בקשת האישור"). עניינה של התובענה הוא בפרשנות נספח לפוליסות ביטוח חיים המתייחס לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית ("נספח נכות תאונתית"). הטענה המרכזית בתובענה הינה כי מנורה ביטוח מסייגת את חבותה בכל הקשור לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית הכלול בנספח נכות תאונתית, וזאת דרך חישוב תגמולי הביטוח שלא בהתאם להוראות הנספח, ולפיכך מפרה מנורה ביטוח את הסכם הביטוח ואת חובת הגילוי הקבועה בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו, פעולה שהינה, לפי הטענה, גם בבחינת הטעיה.

הסעד המבוקש על-ידי התובע הינו תשלום הפער בין סכום הפיצוי המגיע לו לטענתו לפי פרשנותו את הפוליסה ובין סכום הפיצוי ששולם לו בפועל לפי פרשנות מנורה ביטוח, וזאת לגבי כלל המבוטחים חברי הקבוצה המיוצגת. סכום התביעה האישית של התובע הועמד על סך של 17,599 ש"ח, בעוד שלגבי כלל חברי הקבוצה אין בידי התובע נתונים המאפשרים עריכת אומדן של הנזק הכולל. התלונה בעניין העולה בתובענה שהגיש המבקש למפקח נמצאה מוצדקת, ובהחלטת סגנית המפקח מיום 17 במאי, 2006 ("ההכרעה") נקבע, כי על מנורה ביטוח לחשב ממועד ההכרעה ואילך, את תגמולי הביטוח על-פי הפוליסה בדרך שנקבעה בהכרעה ולא בדרך בה נהגה מנורה ביטוח לחשב את תגמולי הביטוח. על הכרעה זו שיושמה על ידי מנורה ביטוח הגישה מנורה ביטוח ערעור ביום 30 באוקטובר, 2006. ביום 22 באוקטובר, 2012, הוחלט על מחיקת הערעור על הכרעת המפקח בהסכמה, ללא צו להוצאות.

ביום 11 בינואר, 2009 ניתנה החלטה המאשרת את בקשת האישור בהתאם לעילות ולסעדים כמפורט בהחלטה. ביום 5 ביולי, 2012, במסגרת בקשת רשות הערעור הנ"ל, קבע בית המשפט העליון כי התובענה תאושר כייצוגית בכל עילות התביעה שנקבע בהחלטת בית המשפט המחוזי, למעט עילת "ההטעיה" כאשר הסעד היחיד שידון בשלב בירור התובענה הייצוגית הינו השלמת תגמולי הביטוח ששולמו לסכום שטוען לו התובע. ביום 27 בפברואר, 2014, ניתן פסק דין על ידי בית המשפט המחוזי המחייב את הנתבעות לשלם הפרשי תגמולי ביטוח בהתאם למכפלת סכום הביטוח המלא הנקוב בפוליסה בשיעור הנכות החלקית והצמיתה שנקבעה לכל מבוטח שאירע לו מקרה ביטוח כאמור. בפסק הדין נקבע, בין היתר, כי הקבוצה המיוצגת בתובענה הינה כל המבוטחים בפוליסה נכות תאונתית שנרכשה מהנתבעות, אשר במועד הגשת הבקשה לאישור טרם חלפו שלוש שנים ממועד קרות להם מקרה הביטוח, אך למעט מבוטחים כאמור אשר חתמו על הסכם פשרה ו/או כתב ויתור המתייחס במפורש לתובענה זו או ניהלו הליך משפטי וניתן בעניינם פסק דין. כמו כן, נקבע כי בנסיבות התובענה אין להטיל ריבית מיוחדת על הנתבעות. בנוסף, מונה בעל תפקיד (אשר שכר טרחתו ישולם על ידי הנתבעות), לצורך בדיקת הזכאות של חברי הקבוצה ואופן תשלום הפרשי תגמולי הביטוח על פי פסק הדין, ונקבע גמול לתובעים היצוגיים ושכר טרחה לבאי כוחם. בכך באה התובענה לידי סיום.

2. ביום 3 בינואר, 2008 הוגשה לבית המשפט המחוזי (ת"א) כנגד מנורה ביטוח, כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בדרישה להחזר סכומים שנטען כי נגבו ביתר ושלא כדין בגין מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות". על-פי הטענה, הגביה ביתר נובעת הן מגביה בשיעור העולה על השיעור המותר, הן בשל גביית מרכיב התת-שנתיות בגין חלקים או תשלומים בפוליסה שהתשלום אינו אמור לחול עליהם (כגון בגין חלק החיסכון בפוליסה או בגין תשלום המכונה "גורם פוליסה") וכן בשל גביית המרכיב האמור בפוליסות שאינן פוליסות ביטוח חיים, והכל בניגוד להנחיות המפקח. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן: הפרת הוראות הדין הרלבנטיות, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

2. (המשך)

הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו החזר סכום התת שנתיות שנגבה שלא כדין, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר לעיל. הנזק האישי של כל התובעים ביחד הוערך בסך כולל של כ- 1,683 ש"ח (בגין שנת ביטוח אחת) בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (בגין תקופה של 7 השנים האחרונות) חושב והוערך על-ידי התובעים בסך של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם יוחס למנורה ביטוח סך נזק כולל של כ- 229 מיליון ש"ח, והכל בהתבסס על הערכות והנחות שהניחו התובעים לענין זה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 1 בינואר, 2014 הגיש המפקח את עמדתו התומכת בעיקרה בעמדת הנתבעות.

3. ביום 14 באפריל, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח בבית הדין האזורי לעבודה ("הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("התובענה" ו/או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא, לפי הטענה, בהפליה לרעה של נשים במסגרת פוליסות המכונות "ביטוחי מנהלים", שהופקו לפני שנת 2001. על-פי הטענה, הנתבעת נוהגת לזכות נשים מבוטחות, בהגיען לגיל הפרישה, בגמלא חודשית נמוכה מזו שמקבל מבוטח גבר בעל נתונים זהים, בנימוק כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר. לעומת זאת, לפי הטענה, הנתבעת גובה מנשים פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שהיא גובה מגברים, על אף ששיעורי התמותה של נשים הינם נמוכים בהרבה. בכך, לטענת התובעת, יש משום הפליה אסורה מאחר והנתבעת מבחינה בין המגדרים כאשר ההבחנה פועלת לטובתה.

התובעת איננה מציינת את הנזק האישי שנגרם לה, לטענתה. התובעת טוענת כי לאור היקף הקבוצה (המוערך על ידה בעשרות אלפי נשים) הנזק שנגרם לכלל חברות הקבוצה מוערך במאות מיליוני ש"ח. עילות התביעה הן, בין היתר, הפליה בניגוד לחוק איסור הפליה; הפרת הוראות חוק הפיקוח; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חוק הגנת הצרכן וקביעת "תנאי מקפח" בחוזה אחיד. הסעדים העיקריים המבוקשים על-ידי התובעת הינם כי בית הדין יקבע ו/או יורה כי: א) ההפליה בה נוהגת הנתבעת, לפי הטענה, מנוגדת לדין, וכל הוראה בפוליסה ו/או כל פעולה מכוחה של הפליה זו - בטלות ומבוטלות; ב) בידי התובעת ויתר חברות הקבוצה הזכות לבחור בין החלופות הבאות: 1) להשוות את מקדמי הגמלא למבוטחת אישה לאלה הנוהגים למבוטח גבר באותו גיל. 2) הפחתה רטרואקטיבית ופרוספקטיבית של סכומי הריסק שנגבו מהתובעת בפוליסה נשוא התובענה ויתר המבוטחות בפוליסה מסוג זה, והעמדתם על סכומי הריסק הראויים למבוטחת אישה, כאשר הסכומים שיופחתו יצורפו לסכומי הצבירה לחיסכון של התובעת. כמו כן, התובעת מבקשת מבית הדין להתיר פיצול סעדים כך שניתן יהיה לתבוע בנפרד את הפיצוי ללא הוכחת נזק כקבוע בחוק איסור הפליה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 3 בינואר, 2012 הגישו הנתבעות בקשה לסילוק התובענה על הסף מחמת התיישנות. ביום 12 ביולי, 2012 ניתנה החלטה הדוחה את הבקשה לסילוק על הסף (ללא צו להוצאות). התובענה מצויה בשלב הסיכומים.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

4. ביום 3 באוגוסט, 2008 הוגשה בבית המשפט המחוזי (ת"א) כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("התובענה"). עניינה של התובענה, לפי הטענה, באי תשלום שיפוי למבוטחי הנתבעת בביטוחי רכב, בגין הנזק שנגרם לאמצעי המיגון שהותקן ברכב על-פי דרישתה תוך הפרת הוראות סעיף 1 לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ("הפוליסה התקנית"). הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטח אשר קיבל ממנורה ביטוח, החל מיום 1 באפריל, 2004, תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי או מסחרי עד 4 טון, לרבות בשל אובדן גמור, אובדן להלכה או גניבה ולא קיבל את כל ו/או חלק מתגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון כאמור.

התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 550 ש"ח ובהסתמך על נתונים מדוחותיה הכספיים של מנורה ביטוח ועל חישובים שביצע לעניין זה, העריך את הנזק הכולל לקבוצה כהגדרתה לעיל בכ- 23 מיליון ש"ח. עילות התביעה הנטענות הינן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. ביום 2 ביולי, 2012 נחתם והוגש לאישור בית המשפט, הסדר פשרה בין התובע הייצוגי לבין הנתבעת וחברות ביטוח נוספות שנתבעו בתביעות דומות.

5. ביום 1 באפריל, 2009 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("התובענה" או "הבקשה לאישור"). עניינה של התובענה הינו פוליסות ביטוח בריאות הכוללות זכות לקבלת מחצית ערכו של "טופס 17" מטעם קופת החולים במקרים בהם המבטח לא השתתף במימון ניתוח המכוסה על-פי הפוליסה. הטענה המרכזית בתובענה הינה כי בכל הקשור לכיסוי הנ"ל הנתבעת מחשבת את תגמולי הביטוח באופן המפחית את סכום התגמולים המגיע לתובעת ולחברי הקבוצה לפי הבנתה וזאת תוך הטעיה של המבוטחים והפרת חוזה הביטוח בניגוד לדין. התובעת מעמידה את נזקה האישי על סך של 2,420 ש"ח ומעריכה את סך הנזק לקבוצה כולה בסך העולה על 10 מיליון ש"ח. ביום 16 באוגוסט, 2012 אישר בית המשפט את הבקשה לאישור בעילה של הפרת חוזה וקבע כי הסעדים שיתבררו הם סעד של השבת תגמולי ביטוח למבוטחים שעברו ניתוח פרטי שלא מומן על ידי הנתבעת, וצו המחייב את מנורה ביטוח לפעול מעתה ואילך בהתאם לפרשנות התובעת את הפוליסה ("החלטת האישור"). ביום 4 בפברואר, 2013 ניתנה החלטת ביהמ"ש העליון הדוחה את בקשת רשות הערעור שהגישה מנורה ביטוח על החלטת האישור, תוך שהוא מציין כי למנורה ביטוח שמורות כל טענותיה היה ויוגש ערעור על פסק הדין הסופי בתובענה, זאת מבלי להתייחס לסיכויי הערעור.

6. ביום 24 בינואר, 2010 הוגשה כנגד שומרה ביטוח תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 4 לעיל. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 6,500 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 29 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 2 ביולי, 2012 נחתם והוגש לאישור בית המשפט, הסדר פשרה בין התובע הייצוגי לבין הנתבעת וחברות ביטוח נוספות שנתבעו בתביעות דומות.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

7. ביום 11 באפריל, 2010 הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז) כנגד מנורה ביטוח כמו-גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעות המחזיקות כספים שלא נדרשו על ידי בעלי זכויות בהם (מבוטחים, מוטבים ו/או יורשים), מפרות לכאורה חובות המוטלות עליהן לאיתור אותם בעלי זכויות ואף לא מעבירות את הכספים בהגיע המועד לכך לידי האפוטרופוס הכללי, זאת תוך התעשרות שלא כדין בשל גביית דמי ניהול בשיעור העולה על המותר או מתשואה שמניבים הכספים שלא נדרשו. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל בעלי הזכויות בנכסים המצויים בידי הנתבעות, באחריותן או בשליטתן, ואשר הנתבעות לא הביאו לידיעתם את דבר היותם בעלי נכסים כאמור. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, הפרת הוראות המפקח, הטעיה, חוסר תום לב, הפרת חוזה, רשלנות, הפרת חובת נאמנות ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו מתן צווים מתאימים שיחייבו את הנתבעות לקיים את הוראות המפקח בעניין איתור בעלי הזכויות הנ"ל, השבה של כספים שנגבו שלא כדין ומינוי בעל תפקיד לצורך אכיפת הצווים שנתבקשו כאמור או מתן סעד אחר לטובת הקבוצה. סכום התביעה על פי התובענה לא ניתן להערכה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 23 בספטמבר, 2012 הגיש היועץ המשפטי לממשלה הודעה בקשר לתיק שבנדון תוך פירוט עיקרי ההסדרה החדשה בנושא איתור מוטבים שנועדה להחליף ההסדרה הקיימת נשוא התובענה הייצוגית, ותוך ציון העובדה כי אינו מביע עמדה בכל הנוגע לבקשה גופה.

8. ביום 19 באפריל, 2010 הוגשה לבית המשפט המחוזי (ת"א) כנגד מנורה ביטוח, כמו-גם כנגד ארבע חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה כאשר מפסיק ביטוח, מסיבה כלשהי, הדבר קורה לרוב לאחר שנגבתה כבר פרמיה בגין החודש השוטף ולמרות שהמבוטח זכאי, לפי הטענה, לקבל החזר בגין החלק היחסי של החודש אין הנתבעות משיבות למבוטחים את החלק היחסי של הפרמיה החודשית או שהן משיבות אותו בערכים נומינליים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל מי שהוא ו/או שהיה מבוטח אצל מי מבין הנתבעות בפוליסת ביטוח כלשהיא (למעט פוליסת ביטוח רכוש) או יורשו של מבוטח כאמור ופוליסת הביטוח הופסקה מסיבה כלשהיא בין אם עקב ביטולה על ידי המבוטח ובין אם עקב קרות אירוע ביטוח. להערכת התובעים הקבוצה מונה כ- 2 מיליון מבוטחים. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, חוסר תום לב, הטעיה, מצג שווא, ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר סכום הפרמיות העודפות שנגבו שלא כדין ו/או שלא הוחזרו שלא כדין ו/או של הפרשי שערוך שלא שולמו לכאורה לחברי הקבוצה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר בתובענה. הנזק האישי של התובעים ביחס לכל הנתבעות הועמד על סך של כ- 3,047 ש"ח בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות חושב והוערך לסך של כ- 225 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. התובענה מצויה בשלב הסיכומים.

9. ביום 18 באוגוסט, 2010 הוגשה לבית המשפט המחוזי (ת"א), תובענה כנגד החברה וכנגד מנורה ביטוח, וכן בקשה לאישורה כייצוגית ("התביעה"). על פי הנטען בתביעה, מנורה ביטוח הפחיתה, שלא כדין, כספים מפוליסת ביטוח מנהלים של התובעת, בדרך של השמטת הפקדות שהועברו למנורה ביטוח. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, כמפורט בתביעה, הינה כלל המבוטחים ו/או בעלי פוליסות ביטוח חיים אותן מנהלת ו/או מפעילה מנורה ביטוח, אשר, לפי הטענה, הופחתו, שלא כדין, מיתרתם בפוליסה כספים שהופקדו במנורה ביטוח ("חברי הקבוצה"). להערכת התובעת, הקבוצה מונה כ- 75,000 מבוטחים. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן הפרת הסכם התקשרות, הפרת חובת נאמנות, עוולת הגזל, עוולת הרשלנות וחוסר תום לב. הסכום הנתבע על ידי התובעת באופן אישי עומד על סך של 5,784 ש"ח והנזק הנטען לקבוצה, על פי הערכת התובעת, עומד על סך של כ- 110 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 20 ביוני, 2012 החליט בית המשפט המחוזי להעביר את הדיון בתביעה ובבקשה לאישורה כייצוגית לבית הדין האזורי לעבודה (ת"א).

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

10. ביום 21 באפריל, 2011, הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה לגבייה, ללא כל עיגון בהסכם בין הצדדים, של סכומי כסף העולים, לטענת התובעים, כדי שיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבוטח והמכונים "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים". כרקע לדברים, מבהירים התובעים כי לחברות הביטוח הותר, כעקרון, לגבות בתנאים מסוימים תשלום הקרוי "גורם פוליסה" וזאת על פי חוזרים של המפקח על הביטוח, ואולם, לטענת התובעים, גביית עמלה זו מעולם לא סוכמה עמם ואף לא נאמר להם כי הם יחויבו בסכום כלשהו בגין דמי ניהול אחרים ו/או גורם פוליסה. עוד צוין, כי במסגרת תשובתן של הנתבעות לתובענה קודמת שעניינה אופן חישוב גורם הפוליסה, הודו, לטענת התובעים, הנתבעות בכך שגבו את גורם הפוליסה. עוד ציינו התובעים כי ביום 12 באפריל, 2011 קיבל בית המשפט המחוזי (מרכז) בקשה לאישור תביעה ייצוגית שהגישו כנגד חברת ביטוח נוספת ואשר הינה זהה לתביעה נשוא דיווח זה. על החלטה זו הוגשה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהוא ו/או היה מבוטח של הנתבעות או של מי מהן ושנגבה ממנו סכום כלשהו כ"גורם פוליסה" ו/או כ"דמי ניהול אחרים" ("הקבוצה המיוצגת").

עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיית לקוחות הן בשלב הטרום חוזי והן בשלב החוזי; הפרה של הוראות הדין ובפרט של חוק הפיקוח על הביטוח והתקנות מכוחו; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין; הפרת הסכם; הפרת חובת חקוקה; וכי הסתמכות על הוראות ההסכמים, ככל שתהיה, הינה הסתמכות על תנאי מקפח בחוזה אחיד.

הנזק האישי של כלל התובעים אשר חושב לצרכי נוחות ביחס לשנה ספציפית אחת הוערך בסך של 1,522 ש"ח בערך נומינלי כאשר הנזק הכולל של כלל חברי הקבוצה המיוצגת, לתקופה של 7 שנים, הוערך בהתבסס על הנחות שונות ביחס לגביית גורם פוליסה והתשואות השנתיות הרלבנטיות, בסך כולל של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם מייחס התובע למנורה ביטוח סך של כ- 253 מיליוני ש"ח.

הסעדים המבוקשים על ידי התובע הינם: תשלום סכום פיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה המיוצגת בפועל, בצירוף 85% מהתשואה שנמנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שנוכה מן הפרמיה ולא הושקע בעבורם ולאור זכאותה של חברת הביטוח ל- 15% מהתשואה. בנוסף, נתבקש סעד של מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית "דמי ניהול אחרים" ו/או "גורם פוליסה". מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 19 בנובמבר, 2012 הודיע היועץ המשפטי לממשלה על התייצבותו בתיק תוך פירוט עמדתו בנוגע לגביית "גורם פוליסה". התובענה מצויה בשלב הסיכומים.

11. ביום 1 ביוני, 2011, הוגשה בבית המשפט המחוזי (מרכז) כנגד מנורה ביטוח כמו גם נגד תשע חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות, משלמות תגמולי הביטוח, אשר תשלומם עוכב בשל עיקול או צווי כינוס או זכויות אחרות כלשהן של צדדים שלישיים, בערכים נומינליים ללא שיערוך וללא שהן משיבות למבוטחים הזכאים לתגמולי ביטוח את הפירות שנצמחו על אותם כספים. הנזק האישי שנגרם לפי הטענה לתובע אחד כנגד מנורה ביטוח עומד על סך של כ- 4,598 ש"ח ואילו הנזק שנגרם, לפי הערכה, לכלל התובעים עומד של סך של כ- 350 מיליון ש"ח, כאשר הנזק הקבוצתי הנטען כנגד מנורה ביטוח הוערך על סך של כ- 43 מיליון ש"ח. ביום 12 בדצמבר, 2012, אישר בית המשפט את הבקשה כתובענה ייצוגית תוך שהוא קובע כי יש להגביל את הקבוצה הרלבנטית לתובענה כך שתתייחס רק לזכאים שעילת תביעתם קמה שלוש שנים לפני מועד הגשת התובענה כנ"ל. עילות התביעה בגינן אושרה התובענה היא זכותם של חברי הקבוצה לקבלת הפרשי הצמדה וריבית המייצגים את טובת ההנאה שהפיקו הנתבעות בתקופת העיכוב בשל העיקול.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

12. ביום 7 ביולי, 2011 הוגשה כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה לגביית דמי אשראי ממבוטחי מנורה ביטוח, בביטוח כללי, בשיעור גבוה מתקרת הריבית השנתית המקסימלית שמנורה ביטוח רשאית לגבות או בשיעור ריבית גבוה מזה שהיא מציגה למבוטח. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל בעלי הפוליסות ו/או המוטבים ו/או המבוטחים שבוטחו על ידי הנתבעת בפוליסות ביטוח בענפי הביטוח הכללי, ואשר שילמו לנתבעת דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים תוך חריגה מהוראות הדין ו/או תוך חריגה משיעורי הריבית אשר הוצגו למבוטחים בפוליסות, החל מיום 1 במאי, 1984 ("חברי הקבוצה").

עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעייה, הפרה של הוראות הדין ובכלל זה, הוראות חוק הפיקוח על הביטוח ותקנות מכוחו; הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, הפרה של חובת הגילוי המוגברת וחוסר תום לב במו"מ ובקיום החוזה, רשלנות, התעשרות שלא כדין והפרת הוראות המפקח. נזקו האישי של המבקש, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, הועמד על סך של 18.16 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה, החל מחודש מאי 1984, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, נע בין סך של כ- 162 מיליון ש"ח לבין סך של כ- 266 מיליון ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר המבקש הינם: השבה של הכספים שנגבו ביתר שלא כדין בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, ולרבות תוספת ריבית מיוחדת כמשמעותה בחוק חוזה הביטוח החל ממועד כל תשלום ועד השבת הסכומים בפועל; פיצוי בגין הפירות שנצברו מהכספים שנגבו שלא כדין וסעד של מתן צו עשה בכל הקשור בגביית דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים בכל פוליסה קיימת. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 5 במרס, 2014 הוגשה לאישור בית המשפט המחוזי (מרכז) בקשה לאישור הסכם פשרה בין הצדדים אשר במסגרתו הוסכם כי הנתבעת תעניק לציבור הזכאים ב"ביטוח אישי" וב- "ביטוח אחר" (כהגדרתם בהסכם הפשרה), הטבה כספית על דרך של מתן הנחה מיוחדת בשיעור מוסכם מדמי האשראי שבהם יחויב כל מבוטח, בגין פוליסה שיערוך אצל הנתבעת ולתקופה שהוגדרה בהסכם.

13. ביום 24 בינואר, 2012 הוגשה בבית המשפט המחוזי בירושלים כנגד מדינת ישראל וכנגד חברת מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (חברה נכדה של החברה) (להלן: "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה יש לראות בתמורה שמדינת ישראל קיבלה ממנורה מבטחים פיננסים בע"מ (חברה בת של החברה) ("מנורה פיננסים") בגין 50% ממניות הנתבעת, כפירות שנכסי קרן ההשתלמות שבניהול הנתבעת הצמיחו ועל כן היא שייכת לעמיתי קרן ההשתלמות שבניהול הנתבעת. התובעים הינם עמיתים של קרן ההשתלמות "אומגה" (לשעבר - קרן ההשתלמות למהנדסים) (להלן: "קרן ההשתלמות") בתקופה הרלבנטית למכירה שהיתה עד למועד המכירה קופה ענפית. ביום 25 בספטמבר, 2008 רכשה כאמור מנורה פיננסים 50% מהון המניות של הנתבעת מידי מדינת ישראל ועוד 10% מהון המניות של הנתבעת מהסתדרות המהנדסים, בתמורה לסך של כ- 20 מיליוני ש"ח למדינת ישראל וכ- 4 מיליוני ש"ח להסתדרות המהנדסים ("תמורת המכירה"), ובאותו המועד וכחלק מהמכירה הוסרו הוראות מתקנוני הנתבעת וקרן ההשתלמות, וקרן ההשתלמות חדלה להיות קופה ענפית והחלה להיות קרן השתלמות רגילה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

13. (המשך)

לטענת התובעים, תמורת המכירה מגיעה לעמיתי הקופה כפיצוי, בין היתר, בגין העלייה שהייתה צפויה בדמי הניהול. התובעים מסתמכים, בין היתר, גם על עמדתו של הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון לעניין זה. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מי שהיה עמית של קרן ההשתלמות במועד ההתקשרות עם מנורה פיננסים (לטענת התובעים - 30 ביוני, 2008), המוערכים על ידם בכ-24,790 עמיתים (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה הנטענות כנגד מדינת ישראל הן, בין היתר, עשיית עושר ולא במשפט, חוסר תום לב, רשלנות, גזל ותרמית, וכנגד הנתבעת הן, בין היתר, הפרת חובת אמונים והפרת חובה חקוקה. הנזק הנטען על ידי התובע הוא סכום כספי תמורה המכירה. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הם, בין היתר, תשלום תמורת המכירה לידי חברי הקבוצה ו/או פיצוי חברי הקבוצה בסכום השווה לסכום תמורת המכירה. יצוין, כי כאמור לעיל תביעת ההשבה של תמורת המכירה הינה כנגד מדינת ישראל ולא כנגד מנורה מבטחים פיננסים. ביום 17 בפברואר, 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי (י-ם) בקשה לאישור הסדר פשרה בקשר לתובענה, שעיקרו כי מדינת ישראל תשלם לחברי הקבוצה סך כולל של כ- 24 מיליוני ש"ח, תוך ויתור הדדי על כל טענה ו/או תביעה בכל הקשור לטענות שפורטו בבקשה. ביום 6 ביוני, 2013 ניתן פסק דין שבו אושר הסדר הפשרה, ובכך באה התובענה לידי סיום.

14. ביום 6 באוגוסט, 2012, הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז), כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת"), וכן כנגד ארבע חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של הבקשה בדמי ניהול עודפים שגובות הנתבעות (לפי הטענה) ממבוטחיהן בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחסכון, שהונפקו החל מתחילת שנת 2004 ("פוליסות ביטוח חיים") הן לעצמאיים ולשכירים ("קופות ביטוח") והן לפרטיים ("פרט") ("פוליסות מסוג ביטוח חיים"). לטענת התובעים, המפקח חרג מסמכותו על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאים בחוזי ביטוח), תשמ"ב-1981 ("תקנות הפיקוח") בעת אישור מודלים לגביית דמי ניהול בפוליסות מסוג ביטוח חיים ("המודלים") החלים על חברות ביטוח, אשר מנורה ביטוח נמנית עליהן. מעבר לאמור, טוענים המבקשים, כי הנתבעות חרגו אף מתנאי המודלים הנ"ל, כלהלן - (1) בגביית דמי הניהול מפרמיה ביחס לסך הכולל המשולם על ידי המבוטח, לרבות דמי הניהול עצמם (כלומר, לפי הטענה, גובות דמי ניהול גם ממרכיב דמי הניהול) (להלן, בהתאם ללשון הבקשה: "חישוב פרמיה מלמעלה"). (2) בגביית דמי הניהול מרכיב הפרמיה שנועד לרכישת כיסוי מפני סיכוני ביטוח (ריסק) שונים ושאינו מיועד לחיסכון. (3) המשך גביית דמי ניהול מפרמיה גם כאשר מפסיק המבוטח את ההפרשה לחיסכון והפוליסה הפכה למעשה לפוליסת ריסק בלבד. בהתאם, טענות המבקשים, בתמצית, הן: כי כל גביה של דמי ניהול מפרמיה, הינה חסרת כל תוקף ויש להשיב דמי ניהול אלה למבוטחים, לחילופין - דמי הניהול המקסימאליים המותרים הינם 2% משווי תיק ההשקעות וכל דמי ניהול החורגים משיעור זה יש להשיב למבוטחים. לחילופי חילופין - אף אם שתי הטענות הנ"ל ייסתרו, לטענת המבקשים התובעים, הרי שעדיין יש להשיב למבוטחים את הפרמיה העודפת שנגבתה על פי "חישוב פרמיה מלמעלה", כהגדרתה לעיל.

הקבוצה, אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהיה או הינו מבוטח של אחת או יותר מן הנתבעות, בפוליסת ביטוח חיים משולבת בחסכון שהופקה החל מתחילת שנת 2004, והכל הן ביחס לפוליסות פעילות והן ביחס לפוליסות מסולקות או פדויות ("חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה, הן: הפרה של הוראות הדין, בעיקר חוק הפיקוח על הביטוח ותקנותיו והוראות חוק חוזים אחידים; הטעייה; הפרת חובה חקוקה; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין ועשיית עושר ולא במשפט; וכן הפרת הסכם. נזקה האישי הנטען של מבקשת מס' 6 כלפי מנורה ביטוח (לפי הטענות החילופיות הנ"ל), מסתכם בסך של 196.7 ש"ח, ולחילופין - 10 ש"ח ולחילופי חילופין - 42.1 ש"ח. נזקו האישי הנטען של מבקש מס' 7 כלפי מנורה ביטוח (לפי הטענות החילופיות הנ"ל) מסתכם בסך של 680.4 ש"ח, ולחילופין - 42.2 ש"ח ולחילופי חילופין - 41.1 ש"ח.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

14. (המשך)

הנזק לכלל חברי הקבוצה, על בסיס התחשיב האמור, הועמד על סך נומינלי של כ- 570 מיליוני ש"ח או לחילופין כ- 65 מיליוני ש"ח ולחילופי חילופין 132 מיליוני ש"ח. חלקה של מנורה ביטוח, על פי התובעים, יחושב על פי חלקה בענף הביטוח, לשנים 2004 עד 2006 - 8.7%, 8.6% ו- 8.8%, מהסכומים הנדרשים (לחילופין), בהתאמה. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם השבה של הכספים שנגבו (לפי הטענה) ביתר וכן מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית דמי ניהול בקשר עם הפוליסות. כמו כן, מבקשים התובעים מביהמ"ש לפסוק שכר טרחת עורכי דין לטובת התובעים. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

15. ביום 11 בספטמבר 2012, הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז) כנגד שומרה ביטוח ("הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של הבקשה באופן פיצוי מבוטחי הנתבעת בקרות אירוע ביטוח של אובדן או גניבת תכשיט במסגרת פוליסת ביטוח דירה ותכולתה. על פי תנאי הפוליסה וסעיף 9(ג) לתקנות הפיקוח (דרכי הפיצוי האפשריות למבטחות המנפיקות פוליסת ביטוח לדירה ותכולתה), התשמ"ו-1986, במידה ותיקון תכולת דירה אינו אפשרי רשאית הנתבעת, לפי שיקול דעתה, לבחור בין תשלום כסף מזומן בגובה ערך האובדן או הנזק או החלפת התכשיט בתכשיט אחר מאותו סוג ואיכות. לטענת התובעת, הנתבעת, המעניקה שוברים לרכישת תכשיט חלופי באחת מהחנויות המופיעות ברשימה סגורה עמן הגיעה להסדר, איננה עומדת בתנאי הפוליסה על פיהם החלפת פריט שנגנב או ניזוק יהיה "מאותו סוג ואיכות של אלו שאבדו או ניזוקו". הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה: כל המבוטחים המחזיקים בפוליסת ביטוח דירה ותכולתה המונפקת על ידי הנתבעת, שנגרם להם נזק בדמות אובדן או גניבה של תכשיט בשבע השנים האחרונות, ושפוצו על ידי הנתבעות בדרך של מתן שובר לקניית תכשיט באחת מחנויות ההסדר של הנתבעת ("חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות, לכאורה, על פי הבקשה, הן: הפרת הוראות פוליסת ביטוח דירה ותכולתה; הפרת חובת הגילוי לפי סעיף 55 לחוק הפיקוח על הביטוח כאשר על פי הטענה אי-עיגון שיטת הפיצוי בה נוקטת הנתבעת באופן מפורש בפוליסה מהווה הטעיה אסורה והפרת חובת הגילוי המוטלת על הנתבעת כלפי מבוטחיה. הסעדים העיקריים להם עותרת התובעת הינם: פיצוי חברי הקבוצה בסך הנזק להלן, וקבלת צו מניעה קבוע אשר יאסור על הנתבעת לתת למבוטחיה שובר קנייה לתכשיט חליפי באחת מחנויות ההסדר, באופן המנוגד, לפי הטענה, לתנאי הפוליסה. נזקה האישי של המבקשת הועמד על סך כולל של 2,450 ש"ח, ואילו הנזק הכולל לחברי הקבוצה הוערך על סמך הנחות התובעת בלבד, לסך של כ- 16 מיליוני ש"ח. ביום 28 באפריל, 2013, הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז), בקשה לאישור הסדר פשרה בתובענה שעיקרו התחייבויות הנתבעת: (א) כי מעתה ואילך בכל מקרה בו לא יהיה ניתן לספק למבוטחיה פריטים מאותו סוג ואיכות שאבדו או ניזוקו, היא תפצה אותם באמצעות פיצוי כספי בלבד ולא באמצעות שוברי תשלום, אלא אם כן הביע המבוטח את הסכמתו המפורשת לכך, והכל בכפוף לתנאי הפוליסה של המבוטח; (ב) כי מבוטח שיגיש תביעה אישית ויטען לקיומו של נזק בגין קבלת שובר תשלום, יהיה פטור מהוכחת עילת התביעה שלו על בסיס תובענה זו ויהיה עליו להוכיח את הנזק שנגרם לו בלבד, ולנתבעת תהיה שמורה הזכות להעלות כל טענה אישית נגד מבוטח שיגיש תביעה בעניין זה, והכל כנגד ויתור סופי ומוחלט של חברי הקבוצה המיוצגת על כל טענה ו/או דרישה ו/או עילה הנובעים ו/או הכרוכים עם איזו מהטענות הכלולות בתובענה. ביום 12 במרס, 2014 אישר בית המשפט המחוזי את הסדר הפשרה ונתן לו תוקף של פסק דין. בכך באה התובענה לידי סיום.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

16. ביום 6 בדצמבר, 2012, הוגשה בבית המשפט המחוזי (מרכז), כנגד מנורה ביטוח ("הנתבעת") וכנגד 6 חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית ("התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות מסווגות, לכאורה בניגוד להוראות הדין, כלי רכב מסוג הפנאי-שטח והמיני-וואנים אשר יוצרו עד שנת 2007 ("כלי הרכב"), מועד כניסתה לתוקף של הרפורמה בענף רישוי הרכב, כרכבים מסחריים מסוג N-1 ולא כרכבים פרטיים מסוג M-1. בנוסף נטען, כי ביחס לרכבים שייוצרו לאחר כניסת הרפורמה לתוקף, כלומר החל משנת 2008 ואילך, שינו הנתבעות את התנהלותן וכלי רכב אלו מבוטחים על ידן ככלי רכב פרטיים, ובזאת, כביכול, הנתבעות יוצרות הפליה. לטענת התובעים, באמצעות סיווג כלי הרכב על ידי הנתבעות ככלי רכב מסחריים, הנתבעות גובות, לכאורה, פרמיות ביטוח הגבוהות מפרמיות הביטוח המקבילות לכלי רכב פרטיים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה, כל לקוחות הנתבעות אשר התקשרו בחוזה לביטוח רכב בביטוח חובה ו/או רכוש, מיום 9 בינואר, 2007, אשר ברישיון הרכב שברשותם ו/או היה ברשותם במועד הרלוונטי, מופיע הסיווג M -1, ואשר נגבתה מהם פרמיית ביטוח בהתאם לסיווג רכבם ככלי רכב מסחרי. נזקו האישי של המבקש 1 הנובע מחיוב ביתר, על פי הטענה, בעת רכישת פוליסת ביטוח רכב חובה בלבד, הוערך על ידו בסך של 1,846 ש"ח. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה ביחס למנורה ביטוח, מסתכם, להערכת התובעים, בסכום של כ- 72 מיליוני ש"ח. יצוין, כי התובעים עצמם מודים כי הנתבעות פועלות בהתאם להוראות הפיקוח על הביטוח, אלא שהם סבורים, כי היה על המפקח להורות לחברות הביטוח לפעול לפי ההגדרות שנקבעו על ידי משרד התחבורה בתקנות התעבורה. עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: עילת ההשבה; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חובות חקוקות לפי חוק הפיקוח על הביטוח וחוזר ביטוח בעניין נושא התובענה דנן; חוסר תום לב ואי גילוי נאות; הטעיה; דוקטרינת הציפיות הסבירות; עוולת הרשלנות הכללית; התנהלות קרטליסטית. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם: להצהיר כי הסכומים שנגבו מחברי הקבוצה בגין פוליסות ביטוח בהן סווגו רכבים פרטיים כרכבים מסחריים נגבו שלא כדין ולהורות לנתבעות להשיבם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית; מתן כל סעד אחר כפי שנראה לבית המשפט לנכון לעשות בנסיבות העניין; ותשלום גמול לתובעים בשיעור של 5% מסכום ההשבה ושכ"ט לבאי כוחם בשיעור של 15% מהסכום האמור. מנורה ביטוח הגישה תשובתה לבקשה.

17. ביום 13 בינואר, 2013, הוגשה, בבית המשפט המחוזי (מרכז) נגד מנורה ביטוח ונגד שומרה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית ("הבקשה", "התובענה") אשר הוגשה במקביל כנגד המאגר הישראלי לביטוחי רכב ("הפול") וכנגד 12 חברות ביטוח נוספות ("הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה כי "הפול" ובאמצעותו יתר הנתבעות, גבה ביתר סכום מתוך פרמיית ביטוח חובה לרכב. על פי הנטען בתובענה, במקרה בו שילם מבוטח את מלוא הפרמיה לאחר חלוף המועד הנקוב בתעודה, "הפול" גובה פרמיה עבור פרק הזמן שתחילתו במועד הנקוב בתעודה וסופו במועד תשלום התעודה בפועל, מבלי ליתן כל כיסוי ביטוחי עבור פרק זמן זה. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל המבוטחים שבוטחו על ידי הנתבעת בפוליסות ביטוח רכב חובה (ולחילופין בלבד, כקבוצת מבוטחי "הפול" בלבד), ואשר שילמו את הפרמיה באיחור כאמור, וזאת בשבע השנים שקדמו להגשת התובענה. עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה, הן, בין היתר, עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובה חקוקה, הטעיה, אי גילוי, הפרת חובת תום הלב ורשלנות. נזקה האישי של התובעת, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, הועמד על סך של 46 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה (בהתאם להנחות התובעת לגבי גודל הקבוצה), הועמד על סך של כ- 45 מיליוני ש"ח, כאשר מסכום זה מיוחס סך של כ- 3.3 מיליוני ש"ח ל"פול" בלבד, וזאת לאחר צירוף הפרשי הצמדה וריבית מאמצע שנת 2008. הסעדים העיקריים להם עותרת התובעת הינם: לקבוע, כי המועד ממנו היה רשאי "הפול" לגבות פרמיה מהתובעת, הינו המועד בו משולמים בבנק דמי הביטוח על ידי התובעת בפועל, ולא מן המועד הנקוב בתעודת החובה; ליתן פסק דין המחייב את הנתבעות בסכום התביעה ולהצהיר כי על הנתבעות להשיב לכל חברי הקבוצה את דמי הפרמיה שגבו ביתר ושלא כדין, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית; לפסוק גמול לתובעת ושכ"ט לב"כ התובעת וכן לחייב את הנתבעות בכל הוצאות המשפט של התובעת. מנורה ביטוח ושומרה ביטוח הגישו תשובתן לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

18. ביום 13 בפברואר, 2013, הוגשה כנגד מנורה ביטוח וכן כנגד רשת חינוך ושתי רשויות מקומיות (להלן:"הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית (להלן:"הבקשה" או "התובענה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות ביטחו את התובע בביטוח תאונות אישיות לתלמידים, שתנאיו פחותים מתנאי הביטוח המינימאליים אשר נקבעו בחוק לימוד חובה ובחוזר מנכ"ל משרד החינוך מספטמבר 2003. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, כוללת כל תלמיד שלומד ולמד במהלך 7 שנים האחרונות, במוסדות החינוך של רשת החינוך הנתבעת 1 (לרבות הוריו הזכאים), ואשר במהלך 7 השנים נגרמה לו (או להוריו) נכות שבגינה נקבעה לו דרגת נכות צמיתה ו/או אי כושר ו/או הוצאות רפואיות ואשר הגיש תביעה לקבלת פיצוי מנתבעת 2, מנורה ביטוח (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובת תום הלב, פעולות בניגוד לחוק הגנת הצרכן, הפרת חובת גילוי, הפרת חובת אמון. נזקו האישי של התובע הועמד על סך של 80 אלף ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה הוערך על ידו לסך של 20 מיליוני ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר התובע הינם: השבה ופיצוי לחברי הקבוצה בגין הנזק שנגרם להם, שהינו לפי הטענה, ההפרש בין מה ששולם להם בפועל לבין הסכום שהיה צריך להיות משולם על פי דין, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק עד למועד התשלום בפועל. בנוסף, לקבוע גמול לתובע המייצג ושכ"ט לב"כ התובע וכן לחייב את הנתבעות בכל הוצאות המשפט של התובע. ביום 23 ביולי, 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז) בקשה מוסכמת של הצדדים להסתלקות התובע הייצוגי מהתובענה ומהבקשה. ביום 13 באוקטובר, 2013, אישר בית המשפט את בקשת ההסתלקות ונתן לה תוקף של פסק דין. בכך באה התובענה לידי סיום.

19. ביום 19 בפברואר, 2013, הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז) כנגד שומרה ביטוח (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "הבקשה" ו/או "התובענה") שעילותיה וסעדיה דומים בעיקרם לעילות והסעדים בתובענה שהוגשה כנגד מנורה ביטוח כמפורט בסעיף 16 לעיל. נזקו האישי של המבקש הועמד על סך כולל של כ- 724 ש"ח, ואילו הנזק לחברי הקבוצה הוערך, על סמך הנחות המבקש בלבד, לסך כולל של כ- 33 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח הגישה תשובתה לבקשה.

20. ביום 11 באפריל, 2013 הוגשה, לבית המשפט המחוזי (חיפה), כנגד שומרה ביטוח (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית (להלן: "הבקשה לאישור" ו/או "התובענה"). עניינה של התובענה, על פי הנטען בה, הינו מדיניותה של הנתבעת להימנע מביצוע תשלומים שאינם שנויים במחלוקת בגין תביעה, וזאת לכאורה בניגוד לסעיף 27 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק חוזה ביטוח"), וכן כי הנתבעת לא מעבירה כספים אלו ללא חתימת המבוטח על הצעת פשרה, זאת חרף העובדה כי מדובר בסכומים שאינם שנויים במחלוקת כאמור וכי לכאורה חלפו המועדים הנקובים בחוק חוזה ביטוח לעניין זה.

נזקה האישי של התובעת הועמד על סך כולל של 8,766 ש"ח, בגין נזק ישיר וירידת הערך שנגרם לרכבה בעקבות תאונה בה היה מעורב מבוטח הנתבעת. את הנזק לחברי הקבוצה, על סמך הנחות התובעת, לא ניתן להעריך, ועל כן הוא יהיה, לשיטתה, בגבול סמכותו של בית המשפט המחוזי אליו הוגשה התובענה דנן. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה, כל מי שהיו זכאים לגמול ביטוח מהנתבעת - מבוטחים או צדדי ג' - ואשר הסכומים שאינם שנויים במחלוקת לא שולמו להם במועד הקבוע לכך על פי סעיף 27 לחוק חוזה ביטוח (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה, הן הפרת הוראת חוק חוזה הביטוח והפרת חובה חקוקה בהתאם לאמור בסעיף 63 לפקודת הנזיקין. הסעדים העיקריים להם עותרת התובעת הינם: מתן צו עשה המורה לנתבעת לחדול מלעכב תשלום תגמולי ביטוח שאינם שנויים במחלוקת, וכן להעביר לחברי הקבוצה את תגמולי הביטוח המגיעים להם, בתוספת ריביות, בהתאם לסעיף 28א' לחוק חוזה ביטוח. ביום 27 באוקטובר, 2013, אישר בית המשפט בקשת הסתלקות מוסכמת של הצדדים והורה על דחייתה של הבקשה לאישור, תוך שהוא מורה לנתבעת לשלם למבקשת את תביעתה האישית בלבד וזאת בגין הנזק הישיר שנגרם לרכבה של המבקשת ובגין שכר טרחת השמאי מטעמה, בתוספת שכר טרחה לבא כוחה. בכך באה התובענה הייצוגית לכדי סיום.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

21. ביום 12 בספטמבר, 2013, הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז) כנגד מנורה ביטוח וכן כנגד חברת ביטוח נוספת (להלן: "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן:"הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של התובענה בטענה לפיה הנתבעות גובות דמי ביטוח בגין סיכון גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג דרך קבע ברכב, בביטוח חובה לרכב, לפי גיל הנהג בעת כריתת החוזה ומבלי שהן מפחיתות את דמי הביטוח, במהלך תקופת הביטוח, באופן יחסי למועד בו השתנה גילו של הנהג הצעיר ובהתאם גם הסיכון הכרוך בו. הקבוצה אותה מבקשות התובעות לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל מי שהתקשר עם הנתבעות בחוזה ביטוח חובה לרכב, ושילם דמי ביטוח ביתר כתוצאה מחישוב גילו של הנהג הצעיר ביותר הנוהג דרך קבע ברכב נכון למועד כריתת חוזה הביטוח ולא באופן יחסי לתקופת הביטוח (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובה חקוקה, חוסר תום לב ורשלנות. נזקה האישי של המבקשת ביחס למנורה ביטוח, לפי אומדן המבקשת, הועמד על סך של כ- 568 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה הועמד על סך של 28 מיליון ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותרות המבקשות הינם: השבת סכומים שנגבו לפי הטענה ביתר ושלא כדין בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, צו המורה על הפסקת התנהלות זו וצו המורה על תיקון מערכות המחשב של הנתבעות כך שדמי הביטוח יחושבו אוטומטית יחסית לגילו של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע וסעדים נלווים שונים. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

22. ביום 15 באוקטובר, 2013, הוגשה לבית המשפט המחוזי (מרכז), כנגד מנורה ביטוח וכן כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה בהתנהלות הנתבעות בכל הקשור לאופן עדכון פרמיות הביטוח במהלך חיי הפוליסה אשר לטענת התובעים, מתעדכנות עקב שינוי גיל המבוטח במועד מוקדם מדי וכן קובעות לפוליסה מדד בסיס בהתאם ליום הראשון בחודש בו ביקש המבוטח להתקבל לתכנית ביטוח ולא במועד בו התקבל לתכנית בפועל. הנזק הנטען הוא הפרמיה העודפת ששלמו וישלמו המבוטחים מידי תקופה בשל עדכון הפרמיה והמדד כאמור. הקבוצה, אותה מבקשים התובעים לייצג, הינה כל מי שצורף על ידי הנתבעות או מי מהן לתכניות ביטוח אשר בה מועד עדכון הפרמיה הינו מועד מוקדם מן המועד בו הייתה אמורה הפרמיה להתעדכן ו/או שבה נקבע מדד בסיס נמוך מזה שהיה אמור להיות מדד הבסיס (לרוב בענפי ביטוח חיים ובריאות) (להלן: "חברי הקבוצה"). נזקו האישי של מבקש מס' 4, הנטען כלפי מנורה ביטוח, מסתכם בסך נומינלי כולל של 35.21 ש"ח. הנזק לכלל חברי הקבוצה מכלל הנתבעות הועמד על סך נומינלי כולל של 399 מיליוני ש"ח. חלוקת הנזק בין הנתבעות הינו, לפי הטענה, בהתאם לחלקם היחסי בענפי הביטוח הרלבנטיים בהתאם ללוח ד'-7 לדוח המפקח על הביטוח לשנים 2004 עד 2006. לפי חישוב יחסי זה, התביעה כנגד מנורה ביטוח מוערכת על ידי התובע בסך של כ- 35 מיליוני ש"ח. עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה, הן: הפרה של הוראות הדין ובכלל זה הוראות חוק חוזה ביטוח, תשמ"א- 1981, חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ותקנותיו וכן חוזרי המפקח על הביטוח. כן טוענים התובעים לחוסר תום לב והפרת ההסכמים עם המבוטחים והתעשרות שלא כדין על חשבונם. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם החזר של סכומי הפרמיות העודפים שנגבו, לטענת התובעים שלא כדין, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן. מנורה ביטוח טרם הגישה תגובתה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות מהותיות: (המשך)

23. ביום 5 בדצמבר, 2013, הוגשה לבית המשפט המחוזי (ירושלים), כנגד מנורה ביטוח וכן כנגד שתי חברות ביטוח נוספות (להלן, יחד: "הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (ת"צ 11980-12-13) (להלן: "הבקשה" או "התובענה"). יצוין, כי המבקשים הגישו תובענה נפרדת, המעלה שאלות מהותיות דומות, בעובדה או במשפט, לשאלות נשוא תובענה זו, כנגד חברות ביטוח נוספות, אשר נמצאת בשלבים מקדמיים של בירור בבית המשפט הנ"ל. עניינה של הבקשה הינה סירובן של הנתבעות, כביכול, לבטח לקוחות בעלי מוגבלויות בביטוחי פרט, כגון - ביטוחי בריאות, נסיעות, פנסיה, תאונות אישיות, חיים, סיעודי ואובדן כושר עבודה (להלן: "ביטוחי פרט"), וזאת, על פי הטענה, בניגוד, להוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998 (להלן: "החוק"), תוך הפלייה ופגיעה בכבוד ובזכות לשוויון. הקבוצה, אותה מבקשים התובעים לייצג, והמוערכת על ידם בכ- 700,000 איש, הינה כל תושבי מדינת ישראל, הלוקים במגבלה כלשהי, על פי ההגדרה בחוק, בין אם פיזית ובין אם נפשית, ובין אם פנו לנתבעות בבקשה לבטחם ונדחו, ובין אם לאו, משום שידעו כי אין סיכוי שהנתבעות יסכימו לצרפם לביטוחים אלו עקב מוגבלותם, וזאת החל מכניסתו לתוקף של סימן ח' לחוק, בשנת 2005 (להלן: "חברי הקבוצה"). נזקם האישי הנטען של התובעים הייצוגיים כלפי מנורה ביטוח מוערך בכ- 4,000 ש"ח, בגין פגיעה בכבוד וברגשות, פגיעה בשוויון ובאוטונומיה וכן נזק ממוני, ללא הוכחת נזק בשל אובדן זמן וטרטור. נזקם הנטען של חברי הקבוצה הרלוונטיים בבקשה, בגין ראשי הנזק המצוינים לעיל הוערך, לכלל הנתבעות, בסך של כ- 230 מיליוני ש"ח (להלן: "סכום הנזק"). עילות התביעה העיקריות, על פי הבקשה הן: הפרת החוק, חוק החוזים (חלק כללי), התשמ"א-1981, חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, חוסר תום לב, אפליה ופגיעה בזכות לשוויון. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם: פיצוי של חברי הקבוצה הרלוונטיים בסכום הנזק; לקבוע ולהצהיר כי - הנתבעות פעלו בניגוד לסימן ח' לחוק, פגעו בכבודם של התובעים וחברי הקבוצה בניגוד לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, והפרו את חובת תום הלב במו"מ; וכן לחייב את הנתבעות - להציג נוהל בכל הנוגע לסירוב הענקת ביטוח לבעלי מוגבלויות; ולהעניק כיסוי רטרואקטיבי לחברי הקבוצה, לאחר הליך חיתומי. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

24. ביום 5 בפברואר, 2014, הוגשה לבית המשפט המחוזי בת"א (המחלקה הכלכלית) בקשה לאישור תביעה נגזרת (ת"צ 9167-02-14), כנגד שירותי בריאות כללית (להלן - "הכללית") וכן כנגד מנורה ביטוח וארבע חברות ביטוח נוספות שצורפו לבקשה (להלן, הכללית וחברות הביטוח יחד: "הנתבעות") (להלן: "הבקשה" או "התובענה"). עניינה של הבקשה להכיר בתביעה כתביעה נגזרת נגד הכללית עקב אי מימוש זכות ההשתתפות העומדת לה, לכאורה, מכח הדין כלפי חברות הביטוח לצורך כיסוי ההוצאות ששולמו על ידה בתוכניות שירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) ביחס למקרים בהם קיימת חפיפה בחבות בינה לבין חברות הביטוח במסגרת פוליסות ביטוח בריאות הנמכרות על ידן. לטענת התובע, עיקר החפיפה הנטענת הינה בתחום הניתוחים (בחירת מנתח ועלויות נלוות) ובתחום הייעוץ הרפואי. עוד נטען כי חברות הביטוח מתמרצות, לכאורה, את המבוטחים להפעיל את תוכניות השב"ן בקופות החולים באמצעות גמול כספי על מנת להימנע כביכול מלספוג את התממשות הסיכון של האירוע הביטוחי תוך גלגול הסיכון לכאורה לקופות החולים ובראשן הכללית ומשכך לכאורה מתעשרות שלא כדין. הסעד העיקרי לו עותר התובע הינו מימוש זכות ההשתתפות של הכללית כלפי חברות הביטוח על ידי חיוב כל אחת מחברות הביטוח לשלם לכללית לפחות מחצית מהתשלומים שנשאה בהן לצורך כיסוי ההוצאות ששולמו על ידה בתוכניות השב"ן ברכיב הניתוחים ובחירת מנתח בישראל והן ברכיב הייעוץ הרפואי בשבע השנים שקדמו להגשת הבקשה, וזאת במקרים בהם למבוטחי הכללית קיים ביטוח בריאות מסחרי בגין רכיבים אלה. הבקשה הוגשה לאחר שהכללית דחתה את פניית התובע לדרוש את מיצוי הזכויות כאמור לעיל כלפי חברות הביטוח וזאת מאחר ואין עילה בדין לדרישה זו ונדרש תיקון חקיקה ו/או נקיטת צעדים מנהליים לדרישה זו וכן מטעמים נוספים אחרים. הנזק הנטען של התובע בתביעה הנגזרת במימוש הזכויות כנגד כלל חברות הביטוח מוערך בסך של 1 מיליארד ש"ח. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

א2. בנוסף לתובענות ולבקשות לאישור כייצוגיות, המהותיות, המתוארות לעיל שאושרו או שטרם אושרו, קיימות תובענות ובקשות לאישור כייצוגית כאמור, שסכום התביעה בכל אחת מהן אינו מהותי ולפיכך לא נכלל לגביהן תיאור מפורט בדוחות הכספיים:

1. תובענה מחודש אפריל 2006, כנגד מנורה ביטוח, על סך של 5.4 מיליוני ש"ח, שאושרה כייצוגית ובעקבות ערעור הנתבעת הושבה לדיון מחודש באישורה בבית המשפט המחוזי.

2. תובענה ובקשה לאישור כייצוגית מחודש יולי 2012, כנגד שומרה ביטוח על סך של 4.5 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח הגישה תשובתה לבקשת האישור. בחודש נובמבר 2013, הורה בית המשפט על השהיית המשך בירור התובענה כייצוגית, לצורך השלמת בירור נושא התובענה, על ידי המפקח.

3. תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית, מחודש אפריל 2013, כנגד שומרה ביטוח, על סך של 7 מיליוני ש"ח.

4. תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית, מחודש אוגוסט 2013, כנגד מנורה ביטוח, על סך של 1.2 מיליוני ש"ח. ביום 2 בפברואר 2014 אישר בית המשפט הסתלקות המבקש מהבקשה לאישור התובענה כייצוגית תוך שהוא מורה גם על דחיית תביעתו האישית, ובכל באה התובענה לידי סיום.

5. תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית, מחודש מרס 2014, כנגד מנורה ביטוח ושלוש חברות ביטוח נוספות, על סך של כ- 4.35 מיליוני ש"ח המיוחסים למנורה ביטוח, ושבמהותה דומה לתובענה כנגד "הפול" ו- 12 חברות ביטוח המאוגדות במסגרתו, כמפורט בסעיף 17 לעיל.

טבלה מסכמת:

	כמות תביעות	הסכום הנתבע
		אלפי ש"ח
תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית:		
צוין סכום המתייחס לקבוצה	2	53,000
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לקבוצה	-	-
לא צוין סכום התביעה	1	-
בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות:		
צוין סכום המתייחס לקבוצה *)	19	1,022,988
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לקבוצה **)	5	1,497,000
לא צוין סכום התביעה	2	-
תביעות מהותיות אחרות *)**	1	22,000

לתאריך הדיווח, סכום ההפרשה המצטבר של התביעות שהוגשו כנגד הקבוצה כמפורט לעיל, מסתכם בכ- 19 מיליוני ש"ח.

*) בגין בקשות לאישור שהסתיימו בדחייה ו/או בהסתלקות במהלך תקופת הדוח, הופחת סכום התביעה לכאורה המיוחס לחברה.

**) אחת התובענות הוערכה בסך של מאות מיליוני ש"ח ללא נקיבה בסכום כלשהו. תביעה נוספת הינה תובענה נגזרת נגד קופ"ח כללית (ראה סעיף א1. 24. לעיל).

***) ראה סעיף ב. להלן.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

בנוסף על הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד הקבוצה וההליכים המשפטיים ואחרים, קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הקבוצה למבוטחיה. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשנות ואחרות עקב פערי מידע בין הקבוצה לבין המבוטחים ו/או צדדים שלישיים לחוזי הביטוח הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. חשיפה זו באה לידי ביטוי בעיקר בתחומי החיסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות, בהם פועלת הקבוצה. בתחומים אלו המדובר בפוליסות אשר נבחנות על פני שנים בהן מתרחשים שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. שינויים אלה מיושמים על ידי מערכות מיכוניות העוברות שינויים והתאמות באופן תדיר. על כן בתחומים אלו בקבלת פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיונים ארוכי טווח, יש לעיתים בכדי להשפיע על הרווחיות העתידית של הקבוצה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי לקוחות בגין פעילות העבר. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם חוזי הביטוח, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות המאופיינים כאמור באורך חיים ממושך וכפופים לשינויים רגולטוריים ואחרים, תכופים ומורכבים, לשינויים ותוספות לנוסח המוצרים ולשינויים רבים אחרים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי המבוטחים ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויים הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות למרכיב החיסכון. מורכבות ושינויים אילו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ושיעורן, לרכיבי המוצר השונים, לאופן שיוך הכספים למבוטחים ו/או למרכיבים השונים של המוצרים, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם. מורכבות זו מועצמת לאור ריבוי הגורמים המעורבים בניהול המוצרים ותפעולם ולעתים תוך מתן הנחיות סותרות מצדם או מטעמם.

הגופים המוסדיים בקבוצה, עוסקים באופן שוטף בלימוד, איתור, ניטור וטיפול בסוגיות העולות עקב המורכבויות האמורות, לרבות אגב פניות ציבור, מעסיקים ויועצים פנסיוניים, ישירות או באמצעות המפקח, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי מוצרים ו/או לקוחות. כמו-כן, ובהמשך להוראת החוזר בעניין טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים שפרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 (מס' 2011-9-10) ואשר עניינו חובת גוף מוסדי לבצע פעולות טיוב שונות ביחס לנתונים וזכויות הלקוחות, הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לביצוע הליך יסודי של בדיקה וטיוב של הנתונים במערכות בתחום החסכון ארוך הטווח להשגת יעדי החוזר. בשלב זה, הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את היקף ועלות הליכי הטיפול והטיוב האמורים ואת ההשלכות האפשריות שלהן, לרבות בגין מוצרים שנמכרו בעבר. כמו-כן, לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני של תובענות ייצוגיות.

ב. תביעות

בהמשך להליכי גבייה שנקטה מנורה ביטוח כנגד סוכן בגין חוב מקדמות על חשבון עמלות עודפות ששולמו לו בסך של כ- 6.5 מיליוני ש"ח, הגיש הסוכן (להלן – התובע) בחודש נובמבר 2012, תביעה נגדית למוסד הישראלי לבוררות עסקית (להלן - התביעה) בסך כ- 22 מיליוני ש"ח. עניינה של התביעה הוא הטענה לפיה החליטה מנורה ביטוח בשנת 2005, באופן חד-צדדי, על שינוי שיטת העבודה עימו במה שמכונה לטענת התובע כ"מיזם משותף" לו ולמנורה ביטוח. לטענת התובע השינוי בשיטת העבודה היווה פגיעה משמעותית בבסיס ההסכמה להפעלת המיזם. שינוי שיטת העבודה גרמה, לטענת התובע, לקריסתו של המיזם וכתוצאה מכך נגרמו לתובע, לטענתו, נזקים בסך של כ- 22 מיליוני ש"ח. להערכת הנהלת מנורה ביטוח, בהסתמך על חוות דעת יועציה המשפטיים, היקף הנזקים הנתבע על-ידי התובע הינו ללא ביסוס, ובהתאם מנורה ביטוח לא ביצעה הפרשה בגין התביעה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. בחודש אוגוסט 2013, פרסם המפקח הכרעה עקרונית בעניין העלאת דמי ניהול ללא הודעה מוקדמת (להלן - ההכרעה). במסגרת ההכרעה, מורה הממונה לחברות מנהלות של קרנות פנסיה וקופות גמל אשר לא נתנו למבוטחיהן/עמיתיהן הודעה על הכוונה להעלות דמי ניהול בהתאם למתחייב בהסדר התחיקתי, להשיב למבוטחים/עמיתים דמי ניהול שנגבו ביתר, וזאת לגבי התקופה שתחילתה ביום 1 בינואר, 2006 וסיומה ביום 31 בדצמבר, 2009. הקבוצה אמדה את השפעת ההכרעה ונתנה לכך ביטוי בדוחותיה הכספיים.

ד. ערבויות שניתנו

1. מנורה ביטוח העמידה ערבויות לטובת עמיתי קופות הגמל "יתר" ו"אמיר" (המנוהלות על-ידי מנורה מבטחים גמל) להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-4,706 מיליון ש"ח. יצוין, כי החשב הכללי במשרד האוצר התחייב כלפי הקופות לקבל את מרבית הפקדונות של כספי העמיתים כאמור בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים. בנוסף לאמור, נתנה מנורה ביטוח ערבויות דומות להבטחת קרן ההשקעות של העמיתים במסלול שאינו מבטיח תשואה וזאת לטובת עמיתים שהצטרפו לקופה עד לשנת 1994 ולגבי הפקדותיהם הנומינליות עד לחודש ינואר, 2009. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ- 113 מיליוני ש"ח.

2. קיימות ערבויות בסך כולל של כ- 5,057 אלפי ש"ח, אשר הועברו לקבוצה, כתוצאה מעסקת החברה לפיתוח התעשייה כאמור בביאור 4 לעיל.

ה. התקשרויות

1. בשנת 2003 התקשרה מנורה ביטוח עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישתה של מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של הקבוצה, התקשרה מנורה ביטוח בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הנ"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד - להלן: "מערכת טופז"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי מנורה ביטוח. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצאת בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה מנורה ביטוח בחודש אוקטובר 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של הקבוצה במערכות ואת זכויות השימוש של הקבוצה בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפיינס עבור הקבוצה. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך הפיתוח של המערכות, עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1 בינואר, 2011 ועד ליום 31 בדצמבר, 2014 והיקף העסקה המינימלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ש"ח. בשנים 2013 ו- 2012 שילמה מנורה ביטוח לסאפיינס סך של כ- 42.8 מיליוני ש"ח וסך של כ- 55.2 מיליוני ש"ח בהתאמה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ה. התקשרויות (המשך)

2. (המשך)

בחודש ספטמבר 2013, נחתם הסכם משלים להסכם מחודש אוקטובר 2011, וזאת על רקע התקשרותה של סאפיינס עם לקוח נוסף לאספקת מערכת לניהול קרנות פנסיה ומערכות נלוות המשמשות את הקבוצה. במסגרת ההסכם המשלים התחייבה סאפיינס לשלם לקבוצה תמלוגים שונים בהיקפים לא מהותיים אשר ישולמו על פני מספר שנים. בנוסף, הוארכה תקופת ההתקשרות שסאפיינס מחויבת אליה ביחס לתחזוקת המערכות והמשך פיתוחן עבור הקבוצה, לפחות עד ליום 31 בדצמבר, 2018, בשינויים מסחריים מסויימים.

2. לקבוצה קיימות התחייבויות עתידיות כחלק מפעילויות ההשקעה כמפורט להלן:

א. התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2013 הינו סך של 249,588 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 219,510 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2012 - 256,503 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 165,607 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

ב. התחייבויות להעמדת הלוואות לחברות שונות שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2013 הינו 544,127 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 239,779 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2012 - 296,574 אלפי ש"ח מתוכם סך של 167,163 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

3. ביום 27 ביולי, 2010 חתמה מבטחים גמל על הסכם עם להבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ולהב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל (להלן - המוכרות), לרכישת זכויות הניהול בקרן ההשתלמות "להבה קרן השתלמות לעצמאים ולשכירים" (להלן - להבה). בהתאם להסכם, קיימת התחייבות לשלם סכום המותנה בהיקף נכסי להבה. החל מהשנה השישית ממועד העברת זכויות הניהול ועד לשנה העשירית, ישולם למוכרת תשלום בגובה 0.075% מסך נכסי הקופה במועד התשלום. במידה ותגדל עמלת ההפצה ו/או התפעול עבור הקופה במהלך התקופה האמורה, יפחת שיעור התשלום במחצית מהגידול בעמלת ההפצה ו/או התפעול כאמור, ואולם, מהשנה השישית ועד השנה העשירית לא יפחת התשלום האמור מ-1.3 מיליוני ש"ח לשנה. בתום השנה העשירית ממועד העברת זכויות הניהול, ישולם למוכרת סכום חד פעמי בגובה 0.3% מתוך נכסי להבה במועד התשלום, המהוון בריבית שנתית בשיעור של 7% עבור תקופה של שש וחצי שנים. לעניין מיזוג מבטחים גמל למנורה פנסיה, ראה ביאור 1.ב.4. לעיל.

4. לאחר תאריך הדיווח, בחודש פברואר 2014, חתמה מנורה ביטוח על הסכמים להקמת הבניין ברמת גן (כאמור בביאור 7 ג') בסך של כ- 110 מיליוני ש"ח.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ו. חכירות

חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת בחכירה תפעולית

הקבוצה קשורה בהסכמי חכירה מסחריים ביחס לנדל"ן שברשותה, אשר כולל חלק ממשרדי הקבוצה.

חכירות אלו לא ניתנות לביטול ובעלות אורך חיים שבין שנה ל- 5 שנים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להיות משולמים בגין חוזי חכירה תפעולית שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
שנה ראשונה	22,155	18,264	16,370
שנה שנייה עד חמש שנים	19,051	20,294	23,774
	41,206	38,558	40,144

הסכומים שנזקפו לדוח רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 לדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
דמי חכירה מינימליים	23,827	21,141	18,065

חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה בחכירה תפעולית

הקבוצה מחכירה מספר מבנים (נכסי נדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים.
הסכמי החכירה הם לתקופה שבין שנה ל- 12 שנים ואינם ניתנים לביטול.
חידוש החוזים בתום התקופה כפוף להסכמת שני הצדדים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידים להתקבל בגין חוזי חכירה שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
שנה ראשונה	11,555	5,472	5,859
שנה שנייה עד חמש שנים	21,653	3,103	6,809
יותר מחמש שנים	5,002	-	-
	38,210	8,575	12,668

לפרטים נוספים בדבר הכנסות שהוכרו בגין נדל"ן להשקעה, ראה באור 27.

באור 40: - <u>אירוע מהותי בתקופת הדיווח</u>

ביום 23 בנובמבר, 2013, נפטר מר מנחם גורביץ ז"ל, יו"ר דירקטוריון החברה. מר גורביץ הוביל את החברה להישגים מרשימים ותרם באופן מהותי להתפתחותה של קבוצת מנורה מבטחים על פני העשורים האחרונים. מר גורביץ כיהן כדירקטור בקבוצה מאז שנת 1985 ומזה שנים רבות כמנכ"ל ויו"ר דירקטוריון החברה וחברות בנות עיקריות שלה. קבוצת מנורה מבטחים מוקירה את תרומתו הייחודית ורבת השנים להנהגתה ולהישגיה. בהמשך לאמור, בישיבת הדירקטוריון מיום 25 בנובמבר, 2013, מונה ה"ה גדליה דורון כיו"ר זמני של דירקטוריון החברה.

א. נכסי חוב סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2013	
	הערך בספרים	עלות מופחתת
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	45,828	44,931
זמינות למכירה	2,375,348	2,259,254
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	2,421,176	2,304,185
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	47,407	43,680
זמינים למכירה	1,498,281	1,418,970
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,545,688	1,462,650
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	1,356	1,749
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,968,220	3,768,584
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	39,888	

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	הערך בספרים	עלות מופחתת
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	218,154	216,578
זמינות למכירה	1,764,553	1,647,901
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	1,982,707	1,864,479
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	84,191	77,508
זמינים למכירה	1,807,119	1,706,713
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,891,310	1,784,221
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	1,747	1,931
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,875,764	3,650,631
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	46,289	

ב. מניות

	ליום 31 בדצמבר, 2013	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	16,173	12,321
זמינות למכירה	188,047	163,496
סך הכל מניות סחירות	204,220	175,817
שאינן סחירות		
זמינות למכירה	13,100	10,074
סך הכל מניות	217,320	185,891
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	32,019	

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	16,048	15,367
זמינות למכירה	213,161	220,090
סך הכל מניות סחירות	229,209	235,457
שאינן סחירות		
זמינות למכירה	15,320	10,530
סך הכל מניות	244,529	245,987
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	58,390	

ג. השקעות פיננסיות אחרות

	ליום 31 בדצמבר, 2013	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	31,217	27,346
זמינות למכירה	364,159	323,212
מכשירים נגזרים	4,331	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	399,707	350,558
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	37,414	34,566
זמינות למכירה	145,163	129,393
מכשירים נגזרים	17,432	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	200,009	163,959
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	599,716	514,517
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	22,703	

	ליום 31 בדצמבר, 2012	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	47,109	44,869
זמינות למכירה	218,324	203,960
מכשירים נגזרים	394	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	265,827	248,829
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	36,844	34,552
זמינות למכירה	126,848	124,829
מכשירים נגזרים	20,050	1,667
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	183,742	161,048
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	449,569	409,877
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	26,916	

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ד':
הצגת נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה

ליום 31 בדצמבר, 2013

תקנה 9ג'

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה ליום 31 בדצמבר, 2013

תקנה 9ג'

תוכן העניינים

	דף
דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970	2
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי	3
נתונים כספיים מתוך דוחות רווח או הפסד המאוחדים	4
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל	5
נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים	6-7
מידע נוסף	8-24

- - - - - - - - - -

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 6706703

טל. +972-3-6232525
פקס +972-3-5622555
ey.com

לכבוד
בעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

א.נ.,

הנדון: דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר
על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970 של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר, 2013 ו- 2012 ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2013, 2012 ו- 2011 ואשר נכלל בדוח התקופתי של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דיעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם להוראות תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל- 1970 .

תל אביב,
25 במרס, 2014

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי

	מידע נוסף	ליום 31 בדצמבר 2013	2012
		אלפי ש"ח	
נכסים שוטפים			
מזומנים ושווי מזומנים	ב	76,049	20,422
השקעות פיננסיות	ג	265,960	269,576
מסים שוטפים לקבל		2,725	4,148
חייבים ויתרות חובה		2,287	1,075
יתרה שוטפת עם חברה מוחזקת	ו (1)	8,594	11,209
סה"כ נכסים שוטפים		355,615	306,430
נכסים לא שוטפים			
הלוואות וחייבים	ג	21,704	24,975
השקעות בחברות מוחזקות		2,546,346	2,377,351
הלוואות לחברות מוחזקות	ו (1)	725,450	695,184
נכסים בשל הטבות לעובדים	ו (4)	7,607	10,024
רכוש קבוע		1,437	711
נדל"ן להשקעה		129,981	127,309
סה"כ נכסים לא שוטפים		3,432,525	3,235,554
		3,788,140	3,541,984
התחייבויות שוטפות			
חלויות שוטפות של אגרות חוב	ד	86,273	84,656
חוזים עתידיים		2,793	-
זכאים ויתרות זכות	ד (1)	25,013	23,411
סה"כ התחייבויות שוטפות		114,079	108,067
התחייבויות לא שוטפות			
אגרות חוב	ד	703,920	775,821
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	ו (4)	11,758	15,252
עודף הפסדים על השקעות בחברות מוחזקות		7,329	1,316
מסים נדחים	ה	26,181	24,670
סה"כ התחייבויות לא שוטפות		749,188	817,059
הון המיוחס לבעלי מניות החברה			
הון מניות		99,429	99,429
פרמיה על מניות		332,985	332,985
קרנות הון		225,491	250,332
יתרת עודפים		2,266,968	1,934,112
סה"כ הון		2,924,873	2,616,858
		3,788,140	3,541,984

25 במרס, 2014			
תאריך אישור הדוחות הכספיים	גדליה דורון יו"ר הדירקטוריון (זמני)	ארי קלמן מנהל כללי	שי קומפל מנהל כספים

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	מידע נוסף	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2013	2012	2011
		אלפי ש"ח		
הכנסות				
רווח מחברות מוחזקות		423,627	255,752 *)	58,647 *)
הכנסות (הפסדים) מהשקעות ומימון		45,311	40,304	(16,301)
הכנסות מימון בגין הלוואות לחברות מוחזקות	ו (3)	20,032	29,039	45,204
עליית ערך נדל"ן להשקעה		2,672	8,419	15,986
הכנסות מהשכרת נכסים		971	943	852
הכנסות מדמי ניהול מחברה מוחזקת	ו (2)	10,287	11,162	2,390
סך-הכל הכנסות		502,900	345,619	106,778
הוצאות				
הוצאות מימון		51,146	52,402	61,707
הוצאות הנהלה וכלליות		17,462	15,139 *)	4,845 *)
סך-הכל הוצאות		68,608	67,541	66,552
רווח לפני מסים על ההכנסה		434,292	278,078	40,226
מסים על ההכנסה	ה	3,367	3,988 *)	1,406 *)
רווח נקי		430,925	274,090	38,820

*) יישום למפרע, ראה סעיף א.3.א. למידע הנוסף בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווח נקי המיוחס לחברה	430,925	274,090 *)	38,820 *)
רווח (הפסד) כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד			
רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לחברות המוחזקות, נטו	(25,136)	147,210	(91,492)
רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועבר לרווח והפסד			
רווח (הפסד) אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	790	(790) *)	8 *)
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	198	(198) *)	2 *)
	592	(592) *)	6
רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לחברות המוחזקות, נטו	1,339	(4,921) *)	(1,010) *)
	1,931	(5,513)	(1,004)
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	(23,205)	141,697	(92,496)
סה"כ רווח (הפסד) כולל המיוחס לחברה	407,720	415,787	(53,676)

*) יישום למפרע, ראה סעיף א.3.א. למידע הנוסף בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת			
רווח נקי	430,925	274,090 *)	38,820 *)
התאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת:			
התאמות לסעיפי רווח והפסד:			
הפסדים (רווחים) מהשקעות ומימון, נטו	7,295	(6,997)	99,234
פחת	175	120	-
עלות תשלום מבוסס מניות	292	773	-
עליית ערך נדל"ן להשקעה	(2,672)	(8,419)	(15,986)
הפסד ממימוש רכוש קבוע	77	7	-
רווחים מחברות מוחזקות	(423,627)	(255,752) *)	(58,647) *)
מסים על ההכנסה	3,367	3,988 *)	1,406 *)
	(415,093)	(266,280)	26,007
שינויים בסעיפי נכסים והתחייבויות:			
שינוי בהתחייבויות בשל הטבות לעובדים	(287)	3,532 *)	116 *)
ירידה (עלייה) בחייבים ויתרות חובה	(1,212)	20,403	(20,559)
עלייה (ירידה) בזכאים ויתרות זכות	2,988	4,253	(796)
	1,489	28,188	(21,239)
מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה:			
ריבית ששולמה	(37,486)	(40,833)	(39,269)
ריבית שהתקבלה	12,209	14,963	15,202
מסים ששולמו	(1,775)	(4,826)	(5,404)
מסים שהתקבלו	2,563	3,951	2,090
דיבידנד שהתקבל	200,030	33,140	100,027
	175,541	6,395	72,646
מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת המיוחסים לחברה כחברה אם	192,862	42,393	116,234
מזומנים נטו ששימשו לפעילות שוטפת בגין עסקאות עם חברות מוחזקות	(4,120)	(15,302)	(31,129)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת	188,742	27,091	85,105

*) יישום למפרע, ראה סעיף א.3.א. למידע הנוסף בדבר יישום לראשונה של IAS 19 (מתוקן).

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה			
רכישת נדל"ן להשקעה	-	(48)	-
רכישת רכוש קבוע	(1,250)	(876)	-
תמורה ממימוש רכוש קבוע	274	38	-
תמורה ממימוש (רכישת) ניירות ערך הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, נטו	34,812	109,193	(106,582)
החזר (מתן) הלוואות לזמן ארוך	3,649	(8,158)	(8,298)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה המיוחסים לחברה כחברה אם	37,485	100,149	(114,880)
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה בגין עסקאות עם חברות מוחזקות	11,900	(38,973)	14,011
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה	49,385	61,176	(100,869)
תזרימי מזומנים מפעילות מימון			
הנפקת אגרות חוב (בניכוי הוצאות הנפקה)	-	-	99,507
פרעון אגרות חוב	(85,259)	(84,495)	(71,025)
פרעון הלוואה לזמן ארוך מתאגיד בנקאי	-	-	(4,073)
דיבידנד ששולם לבעלי מניות החברה	(100,000)	-	-
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון	(185,259)	(84,495)	24,409
הפרשי שער בגין יתרות מזומנים ושווי מזומנים	2,759	(136)	(410)
עלייה במזומנים ושווי מזומנים	55,627	3,636	8,235
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	20,422	16,786	8,551
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	76,049	20,422	16,786
פעילות מהותית שלא במזומן			
השקעה במניות חברה מוחזקת שהתקבלה בדרך של דיבידנד בעין	323,560	621,354	-
השקעה בשטרי הון חברה מוחזקת שהתקבלה בדרך של דיבידנד בעין	35,528	-	-

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2013

1. הגדרות

החברה	-	מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
חברות מוחזקות	-	חברות מאוחדות וחברות שהשקעת החברה בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, במידע הכספי הנפרד על בסיס שווי מאזני.
תקנה 9ג'	-	תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל – 1970.
מדד	-	מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
דולר	-	דולר ארה"ב.

2. אופן עריכת הנתונים הכספיים

המידע הכספי הנפרד, נערך בהתאם לתקנה 9ג', לרבות הפרטים האמורים בתוספת העשירית לתקנות האמורות (להלן - התוספת), ובכפוף להבהרות האמורות ב- "הבהרה בקשר עם דוח כספי נפרד של התאגיד" שפורסמה באתר רשות ניירות ערך ביום 24 בינואר, 2010, המתייחסת לאופן יישום התקנה והתוספת האמורות (להלן - הבהרת סגל הרשות).

המידע הכספי הנפרד אינו מהווה דוחות כספיים, לרבות דוחות כספיים נפרדים, הערוכים והמוצגים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני ה- IFRS) בכלל, והוראות תקן חשבונאות בינלאומי 27 - "דוחות כספיים מאוחדים ונפרדים" בפרט. עם זאת, המדיניות החשבונאית שפורטה בבאור 2 לדוחות הכספיים המאוחדים, יושמה לצורך הצגת המידע הכספי הנפרד, וזאת בשינויים המתחייבים מהאמור להלן.

במסגרת המידע הנוסף שיובא להלן, נכללים גילויים בנוגע למידע מהותי נוסף, בהתאם לדרישות הגילוי האמורות בתקנה 9ג', וכמפורט בתוספת ובכפוף להבהרת סגל הרשות, ככל שמידע כאמור לא נכלל בדוחות הכספיים המאוחדים באופן המתייחס במפורש לחברה.

א. הצגת הנתונים הכספיים

1) נכסים והתחייבויות הכלולים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי המיוחסים לחברה

מוצגים סכומי הנכסים וההתחייבויות הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים, המיוחסים לחברה ומפורטים לפי סוגי הנכסים וההתחייבויות. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה 9ג'. כמו כן, מוצג מידע בדבר הנכסים בניכוי ההתחייבויות המיוחסים לחברות מוחזקות, לרבות מוניטין. ההצגה כאמור מביאה לכך שההון המיוחס לבעלים של החברה בדוחות המאוחדים, הינו זהה להון של החברה כפי שנגזר מהמידע הכספי הנפרד.

2) הכנסות והוצאות הכלולות בדוחות המאוחדים על רווח והפסד והרווח הכולל המיוחסות לחברה

מוצגים סכומי ההכנסות וההוצאות הכלולים בדוחות המאוחדים, המיוחסים לחברה. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה 9ג'. כמו כן, מוצג מידע בדבר חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות. ההצגה כאמור מביאה לכך שסך כל הרווח לשנה המיוחס לבעלים של החברה וסך כל הרווח הכולל לשנה המיוחס לבעלים של החברה בדוחות המאוחדים, הינו זהה לסך כל הרווח לשנה המיוחס לבעלים של החברה וסך כל הרווח הכולל לשנה המיוחס לבעלים של החברה, כפי שנגזרים מהמידע הכספי הנפרד.

3) תזרימי מזומנים הכלולים בדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים המיוחסים לחברה

מוצגים סכומי תזרימי המזומנים הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים, המיוחסים לחברה, כשהם לקוחים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים על תזרימי המזומנים, בפילוח לפי תזרים מזומנים מפעילות שוטפת, מפעילות השקעה ומפעילות מימון, תוך פירוט מרכיביהם. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה 9ג'.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2013 (המשך)

2. אופן עריכת הנתונים הכספיים (המשך)

ב. עסקאות בין החברה לחברות מוחזקות

1) הצגה

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות הנובעות מעסקאות הדדיות, אשר בוטלו במסגרת הדוחות המאוחדים, הוצגו בנפרד מהיתרה בגין חברות מוחזקות והרווח בגין חברות מוחזקות, יחד עם יתרות דומות מול צדדים שלישיים.

רווחים והפסדים שטרם מומשו, הנובעים מעסקאות בין החברה לחברות מוחזקות שלה, הוצגו במסגרת היתרה בגין חברות מוחזקות ובמסגרת הרווח בגין חברות מוחזקות.

2) מדידה

עסקאות שבוצעו בין החברה לחברות מאוחדות שלה נמדדו בהתאם לעקרונות ההכרה והמדידה, הקבועים בתקני דיווח כספי בינלאומיים, המתווים את הטיפול החשבונאי בעסקאות מעין אלו המבוצעות מול צדדים שלישיים.

3. תקנים חדשים ותיקונים שיושמו לראשונה על ידי החברה

א. IAS 19 (המתוקן) - הטבות עובד

בחודש יוני 2011 פרסם ה-IASB את IAS 19 (מתוקן) שנדרש ליישמו החל מ-1 בינואר, 2013. עיקרי התיקונים שנכללו בתקן והינם רלוונטיים לחברה הם:

- רווחים והפסדים אקטואריים יוכרו במסגרת רווח כולל אחר עם היווצרותם ולא ייזקפו לרווח או הפסד לעולם.
- תשואת נכסי התוכנית תוכר ברווח או הפסד בהתבסס על שיעור היוון שמשמש למדידת ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, ללא קשר לתוצאה בפועל של תיק ההשקעות.
- האבחנה בין הטבות עובד לזמן קצר לבין הטבות עובד לטווח ארוך תתבסס על מועד הסילוק הצפוי ולא על המועד שבו קמה זכאות העובד להטבות.

החל מ-1 בינואר, 2013 שינתה החברה את המדיניות החשבונאית שלה ויישמה לראשונה את IAS 19 המתוקן. השינויים נעשו בדרך של יישום למפרע בהתאם ל-IAS 8 מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות, ולפיכך מוצג מחדש מידע כספי של התקופות הקודמות.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2013 (המשך)

3. תקנים חדשים ותיקונים שיושמו לראשונה על ידי החברה (המשך)

א. IAS 19 (המתוקן) - הטבות עובד (המשך)

להלן השפעת השינוי במדיניות החשבונאית כתוצאה מהיישום לראשונה של IAS 19 המתוקן על המידע הכספי הנפרד של החברה:

בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי - לא היתה השפעה.

בנתונים הכספיים מתוך דוחות רווח או הפסד המאוחדים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	כפי שדווח בעבר	השפעת IAS 19 המתוקן	כמוצג בדוחות כספיים אלו
	אלפי ש"ח		
רווח מחברות מוחזקות	250,831	4,921	255,752
הוצאות הנהלה וכלליות	15,929	(790)	15,139
מסים על ההכנסה	3,790	198	3,988
רווח נקי	268,577	5,513	274,090

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	כפי שדווח בעבר	השפעת IAS 19 המתוקן	כמוצג בדוחות כספיים אלו
	אלפי ש"ח		
רווח מחברות מוחזקות	57,637	1,010	58,647
הוצאות הנהלה וכלליות	4,837	8	4,845
מסים על ההכנסה	1,408	(2)	1,406
רווח נקי	37,816	1,004	38,820

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2013 (המשך)

3. תקנים חדשים ותיקונים שיושמו לראשונה על ידי החברה (המשך)

א. IAS 19 (המתוקן) - הטבות עובד (המשך)

להלן השפעת השינוי במדיניות החשבונאית כתוצאה מהיישום לראשונה של IAS 19 המתוקן על המידע הכספי הנפרד של החברה: (המשך)

בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2012

	כפי שדווח בעבר	השפעת IAS 19 המתוקן	כמוצג בדוחות כספיים אלו
		אלפי ש"ח	
הפסד אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	(790)	(790)
הטבת מס	-	(198)	(198)
הפסד כולל אחר המיוחס לחברות המוחזקות, נטו	-	(4,921)	(4,921)
רווח כולל אחר, נטו	147,210	(5,513)	141,697
רווח כולל	415,787	-	415,787

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	כפי שדווח בעבר	השפעת IAS 19 המתוקן	כמוצג בדוחות כספיים אלו
		אלפי ש"ח	
רווח אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	8	8
מסים על ההכנסה	-	2	2
הפסד כולל אחר המיוחס לחברות המוחזקות, נטו	-	(1,010)	(1,010)
הפסד כולל אחר, נטו	(91,492)	(1,004)	(92,496)
הפסד כולל	(53,676)	-	(53,676)

ב. תיקון ל- IAS 1 - הצגת דוחות כספיים, בדבר הצגת פריטי רווח כולל אחר

התיקון שינה את אופן ההצגה של פריטי רווח כולל אחר בדוחות הכספיים, כך שפריטי רווח כולל אחר אשר, לאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, יועברו לרווח והפסד, מוצגים בנפרד מפריטי רווח כולל אחר שלעולם לא יועברו לרווח והפסד.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2013 (המשך)

4. תקן IFRS חדש לפני יישומו

תיקון ל- IAS 19 בדבר הטיפול בהפקדות הקשורות לשירות

ה- IASB פרסם תיקון לדרישות הקיימות ב- IAS 19 בדבר הפקדות המבוצעות על ידי עובדים או צדדים שלישיים הקשורות לשירות (להלן - התיקון).

לפי התיקון, במידה ואין קשר בין סכום ההפקדות לבין מספר שנות השירות (כגון מקרים בהם ההפקדות מחושבות כאחוז קבוע משכר העובד, ההפקדות הן בסכום קבוע לאורך תקופת השירות או ההפקדות נקבעות לפי גיל העובד), ניתן להכיר בהפקדות אלו כקיטון מעלות השירות, בתקופה שבה ניתן השירות הקשור, במקום לייחסן לתקופות השירות.

כאשר ההפקדות תלויות במספר השנים בהן ניתן השירות, יש להקצות את אותן הפקדות לתקופות השירות תוך שימוש באותה שיטת ייחוס הנדרשת על פי IAS 19.70 בדבר ייחוס הטבה לתקופות שירות.

התיקון ייושם למפרע החל מתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 ביולי, 2014 או לאחריו. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת החברה, לתיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על המידע הכספי הנפרד.

ב. מזומנים ושווי מזומנים

ליום 31 בדצמבר, 2013

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		ללא הצמדה	סה"כ
	דולר	אירו		
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	1,044	230	74,775	76,049

ליום 31 בדצמבר, 2012

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		ללא הצמדה	סה"כ
	דולר	אירו		
	אלפי ש"ח			
מזומנים ושווי מזומנים	1,148	5,464	13,810	20,422

ג. נכסים פיננסיים

1. פירוט ההשקעות בקבוצות הנכסים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39:

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
מניות	20,231	13,336
אגרות חוב	231,536	249,883
נגזרים ומוצרים מובנים	14,193	6,357
	265,960	269,576
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	21,704	24,975
	287,664	294,551

ג. נכסים פיננסיים (המשך)

2. מועדי המימוש החזויים של ההשקעות לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39:

ליום 31 בדצמבר, 2013

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:							
מניות	6,744	13,487	-	-	-	-	20,231
אגרות חוב	26,349	41,674	42,205	27,095	48,056	46,157	231,536
נגזרים ומוצרים מובנים	7,861	6,263	-	-	-	69	14,193
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	7,071	5,987	4,976	2,001	368	1,301	21,704
	48,025	67,411	47,181	29,096	48,424	47,527	287,664

ליום 31 בדצמבר, 2012

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:							
מניות	4,445	8,891	-	-	-	-	13,336
אגרות חוב	30,240	30,543	33,061	57,632	28,188	70,219	249,883
נגזרים	3,776	2,581	-	-	-	-	6,357
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	6,468	5,952	5,727	3,337	1,743	1,748	24,975
	44,929	47,967	38,788	60,969	29,931	71,967	294,551

ג. נכסים פיננסיים (המשך)

3. תנאי הצמדה של הנכסים הפיננסיים לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39 :

ליום 31 בדצמבר, 2013

	במטבע חוץ או בהצמדה לו			בהצמדה	ללא	
	דולר	אירו	אחרים	למדד	הצמדה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	11,987	3,342	681	170,703	79,247	265,960
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	-	-	-	15,247	6,457	21,704
	11,987	3,342	681	185,950	85,704	287,664

ליום 31 בדצמבר, 2012

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		בהצמדה	ללא	
	דולר	אירו	למדד	הצמדה	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	7,497	1,211	159,734	101,134	269,576
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת	-	-	16,336	8,639	24,975
	7,497	1,211	176,070	109,773	294,551

ד. התחייבויות פיננסיות

1. זכאים ויתרות זכות *)

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
הוצאות לשלם (כולל ריבית לשלם בגין אגרות חוב)	16,575	18,269
התחייבויות לעובדים והתחייבויות אחרות בגין שכר ומשכורת	6,917	4,216
מוסדות	1,047	628
ספקים	469	248
אחרים	5	50
	25,013	23,411

*) יתרות הזכאים אינן צמודות פרט לריבית לשלם בגין אגרות חוב.

ד. התחייבויות פיננסיות (המשך)

2. סיכון נזילות

הטבלה להלן מציגה את זמני הפרעון של ההתחייבויות הפיננסיות של החברה על פי התנאים החוזיים בסכומים לא מהוונים (כולל תשלומים בגין ריבית):

ליום 31 בדצמבר, 2013

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
זכאים ויתרות זכות	8,474	-	-	-	-	-	8,474
חוזים עתידיים	2,793	-	-	-	-	-	2,793
אגרות חוב	120,580	116,887	113,195	109,503	159,822	330,318	950,305
	131,847	116,887	113,195	109,503	159,822	330,318	961,572

ליום 31 בדצמבר, 2012

	עד שנה	משנה עד שנתיים	משנתיים עד 3 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
זכאים ויתרות זכות	5,484	-	-	-	-	-	5,484
אגרות חוב	121,944	118,321	114,698	111,074	107,451	480,956	1,054,444
	127,428	118,321	114,698	111,074	107,451	480,956	1,059,928

ד. התחייבויות פיננסיות (המשך)

3. תנאי הצמדה של התחייבויות פיננסיות לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39

ליום 31 בדצמבר, 2013

	במטבע חוץ או בהצמדה לו		בהצמדה	ללא	
	דולר	יורו	למדד	הצמדה	סה"כ
			אלפי ש"ח		
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת	-	-	806,732	8,474	815,206
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד	2,620	173	-	-	2,793
	2,620	173	806,732	8,474	817,999

ליום 31 בדצמבר, 2012

	בהצמדה למדד	ללא הצמדה	סה"כ
		אלפי ש"ח	
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת	878,404	5,484	883,888

4. החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן+ריבית), שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים

מסים על ההכנסה

1. חוקי המס החלים על החברה

חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן – החוק)

על-פי החוק, עד לתום שנת 2007 נמדדו התוצאות לצורכי מס בישראל כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק המגביל את תחולתו של חוק התיאומים משנת 2008 ואילך. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. תיאומים המתייחסים לרווחי הון, כגון בגין מימוש נדל"ן (שבח) וניירות ערך, ממשיכים לחול עד למועד המימוש. התיקון לחוק כולל, בין היתר, את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת בגין רכישות החל משנת 2008.

2. שיעורי המס החלים על החברה

ביום 30 ביולי, 2013 אושרה בכנסת בקריאה שנייה ושלישית התוכנית הכלכלית לשנים 2013-2014 (חוק התקציב), הכוללת, בין היתר, שינויים פיסקאליים אשר מטרתם העיקרית היא העמקת גביית המסים לאותן השנים.

השינויים האמורים כוללים, בין היתר, העלאת שיעור מס החברות מ- 25% ל- 26.5% החל מיום 1 בינואר, 2014. כמו כן, קיימים שינויים נוספים כגון מיסוי רווחי שיערוך, וזאת החל מיום 1 באוגוסט, 2013, אולם כניסתן לתוקף של ההוראות האמורות לגבי רווחי שיערוך, מותנית בפרסום תקנות המגדירות מהם "עודפים שלא חייבים במס חברות" וכן תקנות שתקבענה הוראות למניעת כפל מס העלול לחול על נכסים מחוץ לישראל. נכון למועד פרסום דוחות כספיים אלה, תקנות כאמור טרם פורסמו.

להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על החברה:

שנה	% מס חברות
2011	24
2012	25
2013	25
2014 ואילך	26.5

יתרות המסים הנדחים הנכללות במידע הכספי הנפרד של החברה ליום 31 בדצמבר, 2013, מחושבות לפי שיעורי המס החדשים, שחקיקתם הושלמה למעשה נכון לתאריך הדיווח, ועל כן כוללות את השינויים האמורים לעיל.

השפעת השינוי בתקופת הדוח על יתרות המסים הנדחים הביאה לקיטון ברווח הכולל בסך של כ- 6,065 אלפי ש"ח. מתוך הסכום האמור, סך של כ- 1,457 אלפי ש"ח, שמקורו בהגדלת התחייבויות בגין מסים נדחים, נזקף לסעיף מסים על ההכנסה בדוח רווח או הפסד, סך של 1,292 אלפי ש"ח נזקף לסעיף תוצאות חברות מוחזקות וסך של כ- 3,316 אלפי ש"ח נזקף לרווח כולל אחר.

3. שומות מס

לחברה שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2011.

4. הפסד מועבר לצורכי מס

לחברה הפסד עסקי לצורכי מס המועבר לשנים הבאות ומסתכם ליום 31 בדצמבר, 2013 לסך של כ- 4,045 אלפי ש"ח. בגין הפסד זה רשמה החברה בדוח הכספי נכס מס נדחה כמפורט בסעיף 5 להלן.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

5. מסים נדחים המיוחסים לחברה

ההרכב

	נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי		נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד		
	ליום 31 בדצמבר		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2013	2012	2011
			אלפי ש"ח		
התחייבויות מסים נדחים					
נדל"ן להשקעה הנמדד בשווי הוגן	27,852	25,636	(2,216)	(2,109)	(10,663)
ניירות ערך הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	4,989	3,413	(1,576)	(2,332)	9,784
	32,841	29,049			
נכסי מסים נדחים					
הפסדים מועברים לצורכי מס	1,072	149	923	149	-
הפרשה לחובות מסופקים	2,315	2,087	228	(61)	940
תשלום מבוסס מניות	441	200	241	200	-
הטבות לעובדים	1,753	1,943	(190)	1,694	97
שטרי הון מחברת בת הנמדדים בשווי הוגן	1,079	-	1,079	-	-
	6,660	4,379			
התחייבויות מסים נדחים	(26,181)	(24,670)			
שינוי במהלך השנה			(1,511)	(2,459)	158
יתרת מס נדחה בגין הטבות לעובדים שהועברה מחברת בת			-	(1,324)	-
יתרת מס נדחה בגין העמדת שטרי הון על שוויים ההוגן שהועברה מחברת בת			(1,079)	-	-
הטבת מס נדחה בגין מדידת שטרי הון מחברת בת על שוויים ההוגן אשר נזקפה להשקעה בחברת הבת			(336)	-	-
הוצאת מס נדחה בגין הטבות עובדים שנזקפה לרווח כולל אחר			198	(198)	-
הטבת מס נדחה בגין תשלום מבוסס מניות שנזקפה לקרן הון			(3)	(7)	-
הכנסות (הוצאות) מסים נדחים			(2,731)	(3,988)	158

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

5. מסים נדחים המיוחסים לחברה (המשך)

המסים הנדחים מוצגים בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

	31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
התחייבויות לא שוטפות	26,181	24,670

המסים הנדחים מחושבים לפי שיעור מס של 26.5% (אשתקד - 25%) בהתבסס על שיעורי המס הצפויים לחול בעת המימוש.

6. מסים על ההכנסה הכלולים בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
		אלפי ש"ח	
מסים שוטפים	-	-	3,458
מסים נדחים	1,274	3,988	(7,376)
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	636	-	133
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס	1,457	-	5,191
	3,367	3,988	1,406

7. מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לסעיפי רווח (הפסד) כולל אחר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
		אלפי ש"ח	
רווח (הפסד) אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	198	(198)	2

8. הטבת מס המתייחסת לסעיף הוני

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
		אלפי ש"ח	
תשלום מבוסס מניות	3	7	-

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

9. מס תיאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
רווח לפני מסים על ההכנסה	434,292	278,078	40,226
רווח מחברות מוחזקות	423,627	255,752	58,647
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס) ללא תוצאות חברות מוחזקות	10,665	22,326	(18,421)
שיעור המס הסטטוטורי	25%	25%	24%
מס (חסכון במס) מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי	2,666	5,582	(4,421)
עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:			
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס	39	37	119
הכנסות פטורות	(26)	(95)	(46)
הפרשים בבסיס המדידה	(1,294)	(1,487)	(790)
הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים	273	(49)	289
ניצול הפסדים לצורכי מס משנים קודמות, בגינם לא הוכרו מסים נדחים בעבר	(528)	-	-
עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה	1,457	-	5,191
עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס	144	-	931
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	636	-	133
מסים על ההכנסה	3,367	3,988	1,406
שיעור מס אפקטיבי ממוצע	31.57%	17.86%	-

ו. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות

1. יתרות עם חברות מוחזקות

	ליום 31 בדצמבר	
	2013	2012
	אלפי ש"ח	
נכסים שוטפים		
יתרה שוטפת עם חברה מוחזקת	8,594	11,209
נכסים לא שוטפים		
הלוואות לחברות מוחזקות - ראה סעיף 5 להלן	725,450	695,184

2. עסקאות עם חברות מוחזקות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
דמי ניהול מחברה מוחזקת (ראה סעיף 4 להלן)	10,287	11,162	2,390

3. הכנסות מימון מחברות מוחזקות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2013	2012	2011
	אלפי ש"ח		
הכנסות מימון	20,032	29,039	45,204

4. התקשרויות

החברה התקשרה בהסכם עם חברה מאוחדת - מנורה ביטוח, על פיו סיפקה החברה למנורה ביטוח, עד יום 31 לדצמבר, 2011, שרותי ניהול ומיחשוב לצורך מתן הלוואות ומשכנתאות על ידי מנורה ביטוח ללקוחותיה.

תמורת השירותים שסיפקה החברה כאמור, שילמה מנורה ביטוח לחברה דמי ניהול רבעוניים בשיעור של 0.175% מיתרת תיק ההלוואות כפי שהייתה בסוף החודש שקדם למועד התשלום.

החל מיום 1 בינואר, 2012, הועברה פעילות מתן ההלוואות למנורה ביטוח ולפיכך הופסקה ההתקשרות האמורה לעיל. בנוסף לכך הועברו לחברה מנהלים בכירים, בהם יו"ר הדירקטוריון ומנכ"ל החברה, אשר הועסקו במנורה ביטוח. בתמורה לשירותים הניתנים על ידי אותם מנהלים בכירים למנורה ביטוח, משלמת מנורה ביטוח דמי ניהול בהתאם לעלות בתוספת מרווח של 10%.

ו. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

5. הלוואות ושטרי הון

א. שטרי הון נדחים - מנורה ביטוח

בחודש יולי 2010, הנפיקה מנורה ביטוח לחברה שטר הון נדחה בסך של 170 מיליוני ש"ח ע.נ. תמורת ערכו הנקוב. שטר ההון הונפק לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר למנורה ביטוח קיימת אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים ולאחר מכן, מידי חמש שנים. הריבית המשולמת על השטר הינה בשיעור של 5.3%, צמודה למדד. כחלק מתנאי השטר, קיימים מנגנונים לביטול הריבית, ובתנאים מסוימים, להמרת הקרן להון מניות. בחודש ספטמבר 2010, הנפיקה מנורה ביטוח לחברה שטר הון נדחה נוסף בסך 80 מיליוני ש"ח ערך נקוב. שטר ההון הונפק בפרמיה של כ- 3 מיליוני ש"ח, בתנאים זהים לשטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010. שטרי ההון הנדחים אושרו על ידי המפקח על הביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי) במנורה ביטוח.

ב. הלוואות לחברה מאוחדת - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

	שיעור הריבית	ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	%	אלפי ש"ח	
דולר	ליבור ל-3 חודשים+2%	79,144	83,480
יורו	יוריבור ל-3 חודשים+2%	144,108	129,504
שקלית לא צמודה	4.1% (אשתקד - 4.68%)	6,954	7,169
		230,206	220,153

ההלוואות שלעיל צפויות להיפרע בטווח של בין 2 ל- 7 שנים מתאריך הדוחות הכספיים.

ג. הלוואות ושטרי הון לחברה מאוחדת - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

	שיעור הריבית	ליום 31 בדצמבר	
		2013	2012
	%	אלפי ש"ח	
הלוואות:			
צמודות מדד	4.30%	61,557	58,286
ללא הצמדה	P - 0.10	-	3,827
ללא הצמדה	P - 0.75	-	3,506
ללא הצמדה	P + 0.25	114,168	130,512
		175,725	196,131
שטרי הון:			
ללא הצמדה	-	10,729	10,629
		186,454	206,760

לא נקבע מועד לפרעונן של ההלוואות.

מועדי פרעון שטרי ההון יהיו לא לפני 31 בדצמבר, 2014. לאחר המועד האמור, יחודשו שטרי הון באופן אוטומטי לתקופה של שנה בכל פעם.

ו. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

5. הלוואות ושטרי הון (המשך)

ד. שטרי הון לחברה מאוחדת - שומרה חברה לביטוח בע"מ

	מועד פרעון	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013 באלפי ש"ח
שטרי הון ללא הצמדה וללא ריבית:	01/01/2015	5,311
	03/09/2014	10,122
	01/10/2014	5,015
	01/01/2015	5,057
	01/04/2014	10,169
		35,674

שטרי ההון חולקו לחברה כדיבידנד בחודש ינואר 2013 (ראה סעיף ז.1. להלן). מועדי הפרעון של שטרי ההון נדחים באופן אוטומטי מידי שנה לתקופה של שנה נוספת, אלא אם ניתנה הודעה חודש לפחות לפני מועד ההארכה על ידי החברה או על ידי שומרה, על אי דחיית מועד הפרעון כאמור.

ז. אירועים מהותיים בתקופת הדוח

1. ביום 28 בינואר, 2013, החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקת מלוא (100%) מניות שומרה ביטוח, בצירוף שטרי ההון שהנפיקה שומרה ביטוח למנורה ביטוח, כדיבידנד בעין לחברה בסך של כ- 359 מיליוני ש"ח. ביום 31 בינואר, 2013 בוצעה החלוקה.

2. ביום 1 במאי, 2013, חילקה מנורה ביטוח לחברה דיבידנד בסך 50 מיליוני ש"ח.

3. ביום 26 במאי, 2013, חילקה שומרה ביטוח לחברה דיבידנד בסך של 55 מיליוני ש"ח.

4. ביום 2 ביוני, 2013, חילקה מבטחים פנסיה לחברה דיבידנד בסך של 45 מיליוני ש"ח.

5. ביום 23 באוקטובר, 2013, חילקה החברה דיבידנד בסך של 100 מיליוני ש"ח, המהווה כ- 1.58 ש"ח לכל 1 ש"ח ערך נקוב.

6. ביום 31 בדצמבר, 2013, חילקה שומרה ביטוח לחברה דיבידנד בסך של 50 מיליוני ש"ח.

- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ה':
פרטים נוספים על התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

תוכן עניינים

1.	תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2013	4
2.	השקעות בחברות-בת ובחברות מהותיות קשורות לתאריך המאזן	6
2.1	חברות בנות וקשורות של החברה	6
2.2	חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	8
2.3	חברות בנות וקשורות מהותיות של שומרה חברה לביטוח בע"מ	11
2.4	חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ	12
2.5	חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	13
3.	שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח	14
4.	הכנסות של חברות בת וחברות קשורות מהותיות והכנסות מהן	14
5.	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי	15
6.	תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה	15
7.	בעל השליטה בתאגיד	19
8.	עסקאות עם בעל שליטה	19
9.	מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד, בחברה מוחזקת	19
10.	הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד	19
11.	מרשם בעלי המניות של התאגיד	19
12.	מען רשום	19
13.	הדירקטורים של התאגיד	20
14.	נושאי משרה בכירה של התאגיד	23
15.	רואה החשבון של התאגיד	25
16.	המלצות והחלטות הדירקטורים	25
17.	החלטות החברה	26

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2013 (תקנה 10א)

אלפי ש"ח	ינואר-מרץ	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2013
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,229,611	1,246,197	1,287,570	1,334,841	5,098,219
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	221,582	228,922	239,469	238,526	928,499
פרמיות שהורווחו בשייר	1,008,029	1,017,275	1,048,101	1,096,315	4,169,720
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	640,003	503,445	884,297	702,265	2,730,010
הכנסות מדמי ניהול	198,903	166,234	201,308	228,545	794,990
הכנסות מעמלות	62,645	52,274	58,594	43,797	217,310
הכנסות אחרות	237	224	294	1,095	1,850
סך כל ההכנסות	**1,909,817**	**1,739,452**	**2,192,594**	**2,072,017**	**7,913,880**
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,308,517	1,116,318	1,675,685	1,631,750	5,732,270
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(109,889)	(56,320)	(131,181)	(187,053)	(484,443)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,198,628	1,059,998	1,544,504	1,444,697	5,247,827
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	266,880	278,388	280,288	291,753	1,117,309
הוצאות הנהלה וכלליות	172,790	171,116	170,150	207,340	721,396
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	6,648	6,628	6,633	6,520	26,429
הוצאות מימון	25,086	36,209	44,660	25,071	131,026
סך כל ההוצאות	**1,670,032**	**1,552,339**	**2,046,235**	**1,975,381**	**7,243,987**
חלק ברווחי חברות כלולות	97	3,247	31,960	(29,133)	6,171
רווח לפני מסים על ההכנסה	239,882	190,360	178,319	67,503	676,064
מסים על ההכנסה	83,228	72,097	56,071	31,985	243,381
רווח נקי	**156,654**	**118,263**	**122,248**	**35,518**	**432,683**
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	156,174	117,793	121,775	35,183	430,925
זכויות שאינן מקנות שליטה	480	470	473	335	1,758
רווח נקי	**156,654**	**118,263**	**122,248**	**35,518**	**432,683**

אלפי ש"ח	ינואר-מרץ	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2013
רווח נקי	156,654	118,263	122,248	35,518	432,683
רווח (הפסד) כולל אחר:					
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד					
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	(5,612)	(1,122)	(2,585)	(2,856)	(12,175)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	20,133	1,729	35,504	58,641	116,007
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	(40,516)	(43,770)	(21,327)	(28,281)	(133,894)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	1,836	297	404	431	2,968
חלק בהפסד כולל אחר, נטו של חברות כלולות	(772)	(1,775)	306	(1,152)	(3,393)
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד	(24,931)	(44,641)	12,302	26,783	(30,487)
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(8,936)	(14,349)	7,492	10,442	(5,351)
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, נטו, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד	(15,995)	(30,292)	4,810	16,341	(25,136)
פריטי הפסד כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד					
הפסד אקטוארי בגין תוכניות להטבה מוגדרת	-	-	-	2,896	2,896
הטבת מס	-	-	-	965	965
פריטי הפסד כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד	-	-	-	1,931	1,931
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	(15,995)	(30,292)	4,810	18,272	(23,205)
סך-הכל רווח כולל	**140,659**	**87,971**	**127,058**	**53,790**	**409,478**
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	140,179	87,501	126,585	53,455	407,720
זכויות שאינן מקנות שליטה	480	470	473	335	1,758
סך-הכל רווח כולל	**140,659**	**87,971**	**127,058**	**53,790**	**409,478**

2. השקעות בחברות-בת ובחברות מהותיות קשורות לתאריך המאזן (תקנה 11)

2.1 חברות בנות וקשורות של החברה (הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי):

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב					
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	רגילה	230,869,539	230,869,539	1,482,693	100	278,916	2059	5.3%	מדד המחירים לצרכן	ההלוואה משמשת כהון ראשוני מורכב במנורה מבטחים ביטוח.
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	רגילה	328,000	328,000	196,210	100					
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	רגילה	1,000	1,000	58,719	100	114,168	ללא מועד פירעון	פריים +0.25%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים.
						61,557	ללא מועד פירעון	4.3%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים.
						10,729	ללא מועד פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטרי הון המתחדשים אחת לשנה בהסכמת הצדדים

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
שומרה חברה לביטוח בע"מ	רגילה	73,941,016	73,941,016	278,483	100	5,311	1.2015		ללא הצמדה	שטר הון
						10,122	9.2014		ללא הצמדה	שטר הון
						5,015	10.2014		ללא הצמדה	שטר הון
						5,057	1.2015		ללא הצמדה	שטר הון
						10,169	4.2015		ללא הצמדה	שטר הון
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	רגילה	1,000	1,000	(6,006)	100	144,108	ללא מועד פירעון	יוריבור + 2.0%	אירו	
						79,144	ללא מועד פירעון	ליבור + 2.0%	דולר	
						6,954	ללא מועד פירעון	4.1%	ללא הצמדה	

2.2 חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ	רגילה	1,000	1,000	1	100					
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	רגילה	1,000	1,000	6,204	80					
מנורה נכסים והשקעות בע"מ	רגילה	14,001	14,001	32,299	100	173,200	מועד אחרון לפירעון - אוקטובר 2031	4.1%	ללא הצמדה	הגבוה מבין הריבית הנקובה (2% + מדד) ובין שיעור הריבית שנקבע בתקנות מס הכנסה.
Menorah surrey street company ltd 1	רגילה	100	604	6,308	50.31					

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב					
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Menorah surrey street company nostro) ltd)	רגילה	100	604	1,357	100	23,179	2016	5.423%	ליש"ט	
						6,147	2016	12.00%	ליש"ט	
Menorah surrey street company 2 ltd	רגילה	100	604	1,058	100	18,230	2016	5.423%	ליש"ט	
						4,835	2016	12.00%	ליש"ט	
Sienna Bay Finance LP	שותפות זרה*	-	-	3,397	39					
Treybrooke Equity LP	שותפות זרה*	-	-	260	39					
Landmark at Maple Glen LP	שותפות זרה*	-	-	8,408	39					
Gaia Jurnal Square LLC	שותפות זרה*	-	-	32,482	38.33					
Sunshen Properties LP	שותפות זרה*	-	-	12,781	34.1					
Boulder Texas Holdings LLC	שותפות זרה*	-	-	5,776	30.1					
Baltimore Portfolio Finance LP	שותפות זרה*	-	-	26,618	23.2					
MM peachtree Holdings LP	שותפות זרה*	-	-	23,736	37.29					

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Wall 120 Holdings LLC	שותפות זרה*	-	-	19,754	20.1					
Wichford VBG Holdings s.a.r.l.	שותפות זרה*	-	-	17,027	29					
RI Menora German Holdings S.a.r.l.	שותפות זרה*	-	-	5,850	38					
Landmark at Autumn Vista LLC	שותפות זרה*	-	-	3,967	22.5					
Gaia 200 Plaza Drive LLC	שותפות זרה*	-	-	3,121	20					
Gaia Houston Portfolio LLC	שותפות זרה*	-	-	17,195	17.24					

*) מלבד השותפויות הזרות המנויות לעיל, במסגרת מדיניות ההשקעה של החברה, כמפורט בסעיף 8.4.1 לפרק תיאור עסקי התאגיד, החברה משקיעה את כספי העמיתים בנדל"ן באמצעות השקעה בשותפויות בבעלות חברות בקבוצה.

2.3 חברות בנות וקשורות מהותיות של שומרה חברה לביטוח בע"מ[1]

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב					
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
שומרה נדל"ן בע"מ	רגילה	204	204	27,898	100	19,839				
סיני סוכנות לביטוח בע"מ	רגילה א	4,000	4	21,229	100					
	רגילה	990	0.99		100					
	הנהלה	10	0.01		100					
ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ	רגילה	11,600	11,600	(6,309)	100	10,534	ללא מועד פירעון	פריים +0.25%	בלתי צמודה	הלוואה עם גרייס ללא מועד פירעון (ניתנה ממנורה ביטוח)
						18,015	26/01/2026	4%	מדד	פירעונות כל ינואר ויולי עד שנת 2026.
Gaia Houston Portfolio LLC	שותפות זרה*	-	-	6,877	2.76					

1 ביום 31 בינואר 2013, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) מניות שומרה, בצירוף שטרי ההון שהנפיקה למנורה מבטחים ביטוח (שבתוקף במועד החלוקה), כדיבידנד בעין, לחברה

2.4 חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב	יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים קרנות נאמנות	רגילה	30,400,000	30,400,000	9,444	100		94,033	ללא מועד פירעון	4.9%	מדד המחירים לצרכן	הלואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
							5,000	ללא מועד פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון צמית ללא מועד פירעון
							19,817	ללא מועד פירעון	פריים +1%	ללא הצמדה	הלואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ	רגילה	3,000,000	3,000,000	900	100		825	ללא מועד פירעון	פריים +0.5%	ללא הצמדה	הלואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
							3,212	ללא מועד פירעון	פריים -0.1%	ללא הצמדה	הלואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים
מנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ	רגילה	1,000	1,000	14,657	100		2,003	ללא מועד פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון צמית ללא מועד פירעון
מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ	הנהלה	120	0.011	11,411	60						
	רגילה	5	0.0005		0						
	נדחית	1	0.0001		0						

2.5 חברות בנות וקשורות מהותיות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואיגרות חוב					
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Berlltrend Menora Enterprises LTD	רגילה	1,000	8,414	6,637	50	6,833	בטווח של 5-7 שנים	3%	יורו	
Yatelsis Development LTD	רגילה	2,000	10,452	1,392	60	58,416	בטווח של 2-4 שנים	6%	דולר	
Yatelsis River Development LTD	רגילה	2,000	9,841	(19,706)	60	73,013	בטווח של 2-4 שנים	יוריבור ל-6 חודשים+3%	יורו	
Mxr Development LTD	רגילה	2,000	10,311	191	50					
Solangia LTD	רגילה	4,166	20,499	4,755	42	54,804	בטווח של 5-7 שנים	יוריבור ל-6 חודשים+ 4.5%	יורו	
						16,718	תוך שנה	יוריבור ל-6 חודשים+8%	יורו	
Bruseco Holding	רגילה	2,084	10,255	2,862	42					
Pellariway Holdings LTD	רגילה	12,498	8	(103)	42					

מקרא סימונים בסעיף 2:
* שיעור ההחזקה בנייר הערך, בהון, בזכויות הצבעה ובסמכות למנות דירקטורים.

3. שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)

תאריך השינוי	מהות השינוי	שם החברה	עלות במיליוני ש"ח
31.01.13	דיבידנד בעין	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	359
01.05.13	דיבידנד	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	50
26.05.13	דיבידנד	שומרה חברה לביטוח בע"מ	55
31.12.13	דיבידנד	שומרה חברה לביטוח בע"מ	50
במהלך שנת 2013	פירעון הלוואות בעלים	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	27
02.06.13	דיבידנד	מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	45
במהלך שנת 2013	הלוואות בעלים שניתנו	מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	15

4. הכנסות של חברות בת וחברות קשורות מהותיות והכנסות מהן (תקנה 13) (באלפי ש"ח):

חברות בנות	רווח (הפסד) נקי לתקופה	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה	רווח (הפסד) כולל לתקופה	דיבידנד עד תאריך הדוח	ריבית שנתקבלה עבור שנת הדיווח	דמי ניהול שנתקבלו עד תאריך הדוח על המצב הכספי
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	267,897	(24,537)	243,360	409,088	19,069	10,287
שומרה חברה לביטוח בע"מ (*)	96,258	1,966	98,224	105,000		
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	69,462	115	69,577	45,000		
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	14,821	11	14,832		6,229	
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	(5,393)	(2,699)	(8,092)		(5,380)	

(*) ממועד חלוקתה לחברה, כדיבידנד בעין, כנ"ל.

5. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)

	סכום בש"ח		סכום בש"ח	מספר הלווים
מ	-	עד	50,000	-
מ	50,001	עד	100,000	-
מ	100,001	עד	250,000	3
מ	250,001	עד	500,000	-
מ	500,001	עד	750,000	-
מ	750,001	עד	1,000,000	-
מ	1,000,001	עד	1,500,000	2
מ	1,500,001	עד	2,000,000	1
מ	2,000,001	עד	3,000,000	1
מ	3,000,001	עד	9,000,000	2
מ	9,000,001	עד	10,000,000	-
מ	10,000,001	עד	15,000,000	-
מ	15,000,001	עד	40,000,000	1
מ	40,000,001	עד	70,000,000	-
מ	70,000,001	עד	150,000,000	-
מ	150,000,001	עד	999,999,999	3
סה"כ				**13**

6. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21(א))

לפרטים בדבר **מדיניות התגמול** בחברה, ראה באור 38 לדוחות הכספיים וכן דוח זימון אסיפה כללית מיום 1 באוגוסט 2013 (אסמכתא: 2013-01-106947) וכן דיווחים משלימים מימים 21 באוגוסט 2013 ו-28 באוגוסט 2013 (אסמכתאות: 2013-01-123051 ו-2013-01-129084, בהתאמה) (להלן: "**מדיניות התגמול**").

לפרטים בדבר תכנית התגמול לנושאי משרה בגופים המוסדיים שבשליטת החברה (להלן: "**תכנית התגמול**"), בהתאם להנחיות הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, ראה באור 38 לדוחות הכספיים.

להלן פרוט התגמולים ששולמו לנושאי משרה בכירה בחברה ובתאגידים בשליטתה בשנת 2013 כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2013 (באלפי ש"ח):

פרטי מקבל התגמולים				תגמולים עבור שירותים*							תגמולים אחרים			
שם	תפקיד	היקף משרה	שיעור החזקה בהון התאגיד	שכר**	מענק	תשלום מבוסס מניות***	דמי ניהול	דמי ייעוץ	עמלה	אחר	ריבית	דמי שכירות	אחר	סה"כ
מנחם גורביץ ז"ל (1)	יו"ר דירקטוריון	מלאה	61.86%	1,912										1,912
ארי קלמן (2),(8)	מנכ"ל	מלאה	2.72%	2,255	693	293								3,241
מוטי רוזן (3)	מנכ"ל חברה בת	מלאה	אין		3,281	592	3,365							7,238
מנחם הרפז (4)	משנה למנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	2,972	1,014					1,000				4,986
יוני טל (5)	מנהל השקעות ראשי	מלאה	אין	1,322	793	110				200				2,425
לוי הלוי (6)	משנה למנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	1,307	795	457								2,559
דני יצחקי (7)	מנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	1,468	1,039									2,507
שי קומפל (8)	מנהל הכספים	מלאה	אין	1,323	592	75								1,990

* סכומי התגמול במונחי עלות לתאגיד. הסכומים הנ"ל אינם כוללים מס שכר ו/או מע"מ, לפי העניין.

** רכיב השכר המפורט לעיל כולל את הרכיבים הבאים (לפי המקרה והעניין): שכר חודשי ברוטו צמוד למדד (כולל משכורת 13), הפרשות סוציאליות (לרבות הפרשות בשל סיום יחסי עובד-מעביד), קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל, רכב, החזר הוצאות שונות ובכלל זה הוצאות אש"ל, טלפון נייח ונייד וכן ימי חופשה, מחלה והבראה.

*** שווי הטבה הגלומה ביחידות הפאנטום אשר הוקצו בשנת 2010 למעט לעניין מנכ"ל החברה שקיבל הקצאה בפועל של מניות התאגיד, החל משנת 2003 (במובחן מיחידות הפאנטום הנ"ל).

(1) מר גורביץ ז"ל, כיהן עד למועד פטירתו ביום 23 בנובמבר, 2013, כיו"ר הדירקטוריון של החברה. לפירוט תנאי העסקתו ראה באור 38 לדוחות הכספיים. שכרו של מר גורביץ שולם בידי החברה. ההחזקה במניות החברה בשיעור המצוין לעיל הינה על ידי תאגידים זרים שהוחזקו בנאמנות עבורו כנהנה יחיד.

(2) מר קלמן מכהן כמנכ"ל החברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו שבתוקף הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם, אא"כ הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של מר קלמן משולם בידי החברה. שכרו של מר קלמן צמוד למדד בתוספת ריאלית של 1% לשנה. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה למר קלמן תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות מנורה מבטחים ביטוח הניתנות להמרה למניות החברה במהלך 10 שנים במנות שנתיות שוות. לפרטים נוספים בדבר הסכם ההעסקה ותכנית המניות לרבות התיקון לתכנית המניות שאושר בחודש אוגוסט 2008 שעיקרו שינוי בחבות המס בשל מעבר מתכנית פירותית לתכנית הונית והמרת מלוא המניות של מנורה ביטוח למניות החברה, ראה ביאור 34ב לדוחות הכספיים וכן דוח מיידי שפרסמה החברה ביום 03.08.2008 (אסמכתא: 2008-01-222483). התשלום מבוסס מניות שנרשם בטבלה לעיל כהוצאה בשנת הדיווח מבטא את החלק היחסי של המניות שהבשילו בשנה זו, כמנה אחרונה בתכנית. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר קלמן, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד יוני 2003), להחזר הוצאות שהייה בתפקיד בחו"ל וכן לסך של 6,000 דולר בשנה (מגולם) לנסיעות פרטיות ולעניין ימי החופשה גם לפדיון ימי החופשה הצבורים בתום העסקתו. החברה רשאית להביא את העסקת העובד לידי סיום על פי שיקול דעתה בהודעה מוקדמת של 12 חודשים

לפחות בהם יהיה זכאי למלוא זכויותיו על פי ההסכם לרבות תנאים נלווים. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי מר קלמן לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו, בניכוי כל מס שיחול. בנוסף, ובמקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים יהיה זכאי מר קלמן להמשך תשלום סכום השווה למשכורתו החודשית לרבות ההפרשות הסוציאליות וההטבות הנלוות לרבות המשך העמדת רכב החברה, וזאת למשך תקופה של 24 חודשים (כולל תקופת ההודעה המוקדמת כאמור) בתמורה להתחייבות לאי-תחרות בתקופה זו ("תקופת הצינון"), אא"כ מתקיימים בין העובד לצד ג' כלשהו יחסי עובד-מעביד, ובכל מקרה תמשיך לחול מגבלת אי התחרות בתקופת הצינון.

(3) מר רוזן מכהן החל ממחצית חודש אוקטובר 2010, כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (חברה בת של החברה) ומועסק באמצעות חברה בשליטתו (להלן: "נותנת השירותים"). הסכם מתן השירותים הינו לתקופה בלתי קצובה כאשר הפסקת ההתקשרות כפופה להודעה מוקדמת של 6 (שישה) חודשים ותקופת הסתגלות (החופפת להודעה המוקדמת) של 12 (שנים עשר) חודשים (למעט בהתקיים נסיבות פוטרות) תוך התחייבות של מר רוזן שלא לעסוק בתקופה זו ב"עיסוק נוגד" כהגדרתו בהסכם. תמורת שירותיו שולמה על ידי מנורה מבטחים ביטוח כדמי ניהול לחברה האמורה וכללה גם את מרכיב ההפרשות הסוציאליות. מנורה מבטחים ביטוח העמידה לרשות המנכ"ל רכב כנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, זכאי מר רוזן להחזר הוצאות בארץ ובחו"ל כמקובל וכן לקו טלפון בבית, מחשב וטלפון נייד. נותנת השירותים זכאית בגינו של מר רוזן, למענק מטרה שנתי של 10 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם לתכנית התגמול המאושרת במנורה ביטוח (להלן: "**תכנית התגמול**") וכן ל- 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) שהוקצו לו במסגרת התכנית האמורה, כתגמול ארוך טווח, בפריסה ל- 4 שנים ובהתאם לתנאי התכנית וכללי המימוש הקבועים בה. יצוין, כי נכון לתאריך הדוח, מחצית מיחידות התגמול פגו ללא מימוש. מר רוזן והחברה שבבעלותו התחייבו במסגרת הסכם השירותים לסודיות (לזמן בלתי מוגבל) ומגבלת אי-תחרות (לתקופה של שנה) כמקובל.

(4) מר הרפז מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי במנורה מבטחים ביטוח וכן כיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ (חברות בנות של החברה). הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש פברואר 2002, לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר הרפז משולם על ידי מנורה מבטחים ביטוח. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר הרפז, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 4 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם לתכנית התגמול. מר הרפז זכאי למענק הסתגלות של 6 חודשים במקרה של פיטורים. בחודש מאי 2013 אושר על ידי וועדת הביקורת ודירקטוריון מנורה ביטוח, מענק שימור למר הרפז לתקופה של 3 שנים שתסתיים ביום 31 בדצמבר 2015, מועד פרישתו לגמלאות, בסך כולל של 3 מיליון ש"ח (צמוד למדד פברואר 2013) ובתנאי שבמועד האמור הוא ימנה עם עובדי מנורה ביטוח, וזאת מכוח הוראות תכנית התגמול.

(5) מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי בחברה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש מאי 2002 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר טל משולם בידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר טל, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 6 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם למדיניות התגמול המאושרת בחברה, ול- 117,650 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום) במסגרת ובהתאם לתכנית התגמול. יצוין, כי נכון לתאריך הדוח, מחצית מיחידות התגמול פגו ללא מימוש. בנוסף, זכאי מר טל למענק שימור בסך של 1 מיליון ש"ח לתקופה של 5 שנים, החל משנת 2011. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר טל ל- 5 חודשי הסתגלות. יצוין, כי תנאי התגמול של מר טל תואמים את מדיניות התגמול המאושרת של החברה.

(6) מר הלוי מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף מערכות מידע במנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש ספטמבר 2011 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר הלוי משולם על ידי מנורה מבטחים ביטוח. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר הלוי לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 8 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם לתכנית התגמול, ול- 125,992 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום), במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול". במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר הלוי ל- 6 חודשי הודעה מוקדמת או ל- 4 חודשים, במקרה של התפטרות. בנוסף, זכאי מר הלוי למענק חד-פעמי (מענק חתימה) בסך של 500 אלפי ש"ח שישולם בחלקו לאחר תום שנה ובחלקו האחר בתום 3 שנים מתחילת העסקתו, ובלבד שבמועד כל תשלום יתקיימו יחסי עובד ומעביד בינו לבין מנורה ביטוח.

(7) מר דני יצחקי, מכהן כמנכ"ל שומרה חברה לביטוח (חברה בת של החברה). הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש פברואר 2010, לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר יצחקי משולם על ידי שומרה ביטוח. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר יצחקי לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 8 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם לתכנית התגמול המאושרת בשומרה ביטוח. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר יצחקי ל- 6 חודשי הודעה מוקדמת או ל- 3 חודשים, במקרה של התפטרות.

(8) מר קומפל מכהן כמנהל הכספים בחברה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים במנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש דצמבר 2006 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר קומפל משולם בידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר קומפל לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 4 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם למדיניות התגמול המאושרת בחברה, ול- 79,698 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום), במסגרת ובהתאם לתכנית התגמול. יצוין, כי נכון לתאריך הדוח, מחצית מיחידות התגמול פגו ללא מימוש. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר קומפל ל- 6 חודשי הודעה מוקדמת ו/או ל- 3 חודשים במקרה של התפטרות.

(9) המענק ששולם למר קלמן, בגין שנת 2013, הינו מענק הסכמי מובטח מכוח הסכם ההעסקה משנת 2003 כמפורט לעיל. לעניין נושאי המשרה בחברה (מר יוני טל ומר שי קומפל), המענק בגין שנת 2013 מבוסס כאמור על מדיניות התגמול בחברה ובהתאם, ועדת התגמול והדירקטוריון של החברה בישיבותיהם ביום 23 במרס 2014 וביום 25 במרס 2014, בהתאמה, אישרו

את המענקים המפורטים לעיל. בפני הוועדה והדירקטוריון הוצגו חישובי המענק בהתאם לעקרונות ולמדדים שנקבעו במדיניות התגמול ומכוחה. המענקים ששולמו לנושאי המשרה הנוספים הנזכרים לעיל, בגין שנת 2013, אושרו בידי האורגנים המוסמכים של החברות בהן הם מכהנים בהתאם לתכנית התגמול התקפה בהן.

(10) לפירוט בעניין השיקולים לקביעת התגמול לנושאי המשרה הבכירה (לרבות המענקים) והקשר בין תרומת נושאי המשרה לבין תגמולם, בשנת הדיווח, ראה סעיף 6.8 לדוח הדירקטוריון.

גמול דירקטורים

בנוסף לאמור לעיל, סך הגמול וההוצאות הנלוות שקיבלו כל הדירקטורים בחברה (למעט היו"ר מר גורביץ ז"ל) עמד בשנת 2013 על סך של כ- 1,422 אלפי ש"ח. ביום 10 בספטמבר 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה חידוש מינויים של הדירקטורים המכהנים (למעט הדח"צים אשר ימשיכו לכהן עד תום תקופת כהונתם לפי דין) לרבות המשך תגמולם בהתאם לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000 ("תקנות הגמול"), קרי- גמול שנתי וגמול עבור ישיבות, בסכום "המרבי" הקבוע לחברה מדרגה ה' על-פי תקנות הגמול וכן לדירקטורים המכהנים בחברות בנות בהתאם למגבלות שבתקנות החברות (ענינים שאינם מהווים זיקה), התשס"ז-2006, וכן התגמול למר גדליה דורון כמפורט להלן: גמול שנתי בסך של 125 אלפי ש"ח (צמוד למדד ידוע ינואר 2010 ואילך), וכן גמול חודשי בסך של כ- 11,050 ש"ח בחודש, המהווה בחלקו גילום שווי שימוש רכב בגין רכב חברה שהועמד לרשותו וטלפון נייד. מר דורון איננו זכאי לגמול עבור השתתפות בישיבות.

7. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

בעלי השליטה בחברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידים זרים המוחזקים בנאמנות עבור היורשות (שתי בנותיו) של המנוח מר מנחם גורביץ ז"ל, והמחזיקים (ביחד) בשיעור של 61.86% ממניות החברה (להלן: "**בעל/י השליטה בתאגיד**").

8. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)

לפירוט עסקאות עם בעל שליטה וקרוביו המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות ועסקאות אחרות, ראה באור 38 לדוחות הכספיים.

9. מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד, בחברה מוחזקת (תקנה 24)

לרשימת בעלי העניין ונושאי המשרה הבכירה, אשר למיטב ידיעת החברה מחזיקים במניות ובניירות הערך האחרים של החברה, ראה דיווח מיידי אחרון שפרסמה החברה בנושא, ביום 6 בפברואר 2014 (אסמכתא: 2014-01-034402). המידע המובא בדוח האמור, מובא כאן על דרך ההפניה.

10. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)

לפרטים בדבר הונה הרשום והמונפק של החברה, נכון ליום 31.12.2013, ראה באור 15 לדוח הכספי.

לחברה אין ניירות ערך המירים.

11. מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)

למרשם בעלי המניות בחברה ראה דיווח מיידי שפרסמה החברה ביום 9 באוקטובר, 2011 (אסמכתא: 2011-01-297447). המידע המובא בדוח האמור, מובא כאן על דרך ההפניה.

12. מען רשום (תקנה 25א)

המען הרשום של התאגיד: רחוב אלנבי 115, תל-אביב.

כתובת דואר אלקטרוני: shimoni@menora.co.il.

מספר טלפון: 03-7107801.

מספר פקס: 03-7107633.

13. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתינות	מען להמצאת כתבי בי דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא); דירקטור חיצוני או בלתי תלוי (כן/לא).	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית
מר גדליה דורון, **יו"ר הדירקטוריון,** ת.ז. 7751100 14.11.1929 ישראלית	אורי 4, תל אביב	לא חבר בוועדות איננו דירקטור חיצוני או בלתי תלוי	לא	24.10.1989	MBA-Harvard Business School. מכהן כדירקטור בחברה. כיהן כיו"ר דירקטוריון החברה וכן כדירקטור בחברות הבנות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, ומנורה מבטחים פיננסים בע"מ.	לא	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
מר שלמה מילוא, ת.ז. 07559669 29.8.1942 ישראלית	צמרות 14, הרצליה	חבר בוועדת תגמול איננו דירקטור חיצוני או בלתי תלוי	לא	26.6.1995	MBA בהנדסת תעשיה וניהול מהטכניון. מכהן כדירקטור בחברה וכן כדירקטור בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כמנכ"ל קבוצת TailWind. בעבר כיהן כמנכ"ל חברת דלק תשתיות בע"מ, כמנכ"ל התעשייה הצבאית, כיו"ר I.D.E. טכנולוגיות (הנדסת התפלה), כיו"ר עשות אשקלון בע"מ (ציבורית) וכמנכ"ל חברת כבלי ציון בע"מ (ציבורית).	לא	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית
גב' אורלי ירקוני, ת.ז. 53664595 18.1.1956 ישראלית	דוב הוז 2, תל אביב	חברה בוועדת מאזן דירקטורית בלתי תלויה	לא	23.5.2010	לימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה, לימודי תואר שני (M.Sc.) בחקר ביצועים בביה"ס למתמטיקה באוניברסיטת תל-אביב, תואר ראשון (B.Sc.) במתמטיקה מהאוניברסיטה העברית בירושלים. מכהנת כדירקטורית בחברה וכן כדירקטורית בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. מכהנת כדירקטורית בפנינסולה פיננסים בע"מ, מעיינות עדן בע"מ (דח"צ), פלסטו שק בע"מ (דח"צ), אמות השקעות בע"מ וביוקנסל טרפויטיקס בע"מ (דח"צ). כיהנה כמנכ"לית ישיר איי.די.איי חברה לביטוח ("ביטוח ישיר"),	לא	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתינות	מען להמצאת כתבי בי דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא); דירקטור חיצוני או בלתי תלוי (כן/לא).	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית
					לשעבר משנה למנכ"ל וראש תחום ביטוח כללי ובריאות בקבוצת מגדל.		
מר חיים אהרון, ת.ז. 069716157 16.1.1943 ישראלית	בר יוחאי 18, ראשון לציון	חבר בוועדת ביקורת, ועדת מאזן, ועדת תגמול דירקטור חיצוני	לא	7.11.2011	תואר ראשון במשפטים (LL.B), האוניברסיטה העברית בירושלים. בעל משרד פרטי לעריכת דין; מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה וכן כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כנשיא כבוד המועדון התעשייתי מסחרי תל אביב; יו"ר כבוד לשכת המסחר ישראל אמריקה הלטינית; יו"ר הנהלת ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות; קונסול כבוד של קולומביה בישראל; הנספח האזרחי בשגרירות צ'ילה בישראל; חבר בחוג ידידי קשת איילון; חבר ועדת פרס אמ"ת. חבר מועצת המנהלים של "הפנים של ישראל" (חל"צ). בעבר, שימש כדירקטור בתעשייה האווירית וחבר ועדות דירקטוריון (יו"ר ועדת כספים, חבר ועדת כוח אדם, ועדת אסטרטגיה, ועדת תשקיף, ועדת מו"פ). מכהן כדירקטור בלטין קונקשיון בע"מ, ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות (קולטל ישראל בע"מ וקולטל ישראל השקעות בע"מ שאינן פעילות).	לא	בעל כשירות מקצועית
גב' אלה רובינק, ת.ז. 008089310 31.7.1947 ישראלית	הרב פרידמן 53 ת"א	חברת ועדת ביקורת דירקטורית בלתי תלויה	לא	1.6.2012	תואר ראשון במשפטים (LL.B), אוניברסיטת תל אביב. לשעבר פרקליטת מחוז מיסוי וכלכלה במשרד המשפטים. מכהנת כדירקטורית חיצונית במבטח שמיר החזקות בע"מ.	לא	---

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתינות	מען להמצאת כתבי בי דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא); דירקטור חיצוני או בלתי תלוי (כן/לא).	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית
מר יחזקאל (חזי) צאיג, ת.ז. 056599996 28.9.1960 ישראלית	שדרות העם הצרפתי 28, רמת גן	חבר ועדת ביקורת, ועדת מאזן, ועדת תגמול דירקטור חיצוני	לא	31.1.2013	רו"ח מוסמך, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בן גוריון והנגב. מכהן כדירקטור במנורה מבטחים פנסיה, כיו"ר הנהלת רשות נחל הירקון וכן מכהן כדירקטור בלתי תלוי בקבוצת א. דורי וסגן יו"ר הדירקטוריון בחברה לפיתוח יפו העתיקה וכיו"ר חברת דואר ישראל החל מחודש נובמבר 2013. בעבר, כיהן כמנהל מרכז השקעות במשרד התעשייה המסחר והתעסוקה.	לא	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית

דירקטורים שתקופת כהונתם הסתיימה במהלך תקופת הדוח

מר מנחם גורביץ ז"ל[2]
תפקידו בחברה: יו"ר הדירקטוריון (ובעל השליטה)
ת.ז.: 7969504
תחילת כהונה : 28.3.1985
סיום כהונה: 23.11.2013

מר בר כוכבא בן-גרא
תפקידו בחברה: דירקטור חיצוני
ת.ז.: 1577220
תחילת כהונה: 10.7.2007.
סיום כהונה: 10.07.2013

2 ביום 23 בנובמבר, 2013 , נפטר מר מנחם גורביץ ז"ל.

14. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)

שם מספר ת.ז. ותאריך לידה	התפקיד שהוא ממלא בחברה; בחברה בת או בחברה קשורה של החברה או בבעל ענין בה	התאריך בו החל כהונתו	בעל עניין בחברה (כן/לא); בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בחברה (כן/לא).	השכלה ועיסוק עיקרי ב- 5 השנים האחרונות
מר ארי קלמן, ת.ז. 50898501 21.10.1951	מכהן כמנכ"ל החברה החל מיום 19.9.2010, יו"ר דירקטוריון חברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ודירקטור בחברות בנות וקשורות.	7.1.2008	כן (מנכ"ל החברה)	השכלה על תיכונית. יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בע"מ; כיהן כמשנה למנכ"ל החברה מיום 7.1.2008 עד ליום 18.9.2010; כיהן כמנכ"ל ודירקטור בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ עד ליום 16.10.2010. מכהן כיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ ומנורה מבטחים פיננסים בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
מר שי קומפל, ת.ז. 059696443 28.7.1965	מנהל כספים בחברה ומנהל אגף חשבות וכספים במנורה מבטחים ביטוח, וכן דירקטור בחברות בנות וקשורות.	1.12.2006	לא	רו"ח מוסמך. תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה מהאוניברסיטה העברית, תואר שני בכלכלה מהאוניברסיטה העברית. מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה. כיהן כמנהל כספים בכלל פיננסים בע"מ וכסמנכ"ל בכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ.
מר יוני טל, ת.ז. 53343331 18.6.1955	מנהל השקעות ראשי ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח וכן דירקטור בחברות בנות וקשורות	1.4.2000	לא	תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים מאוניברסיטת בר אילן, תואר שני בכלכלה מאוניברסיטת בר אילן. מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות בחברת הבת, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. דירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
מר מנחם הרפז, ת.ז. 008396673* 29.8.1950	משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. כמו כן מכהן כיו"ר דירקטור בחברות אחרות בקבוצה וכיו"ר דירקטוריון הפול.	30.3.2009	לא	תואר ראשון (B.S.C) בהנדסת תעשיה ומנהל מהטכניון בחיפה, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב. כאמור, מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, יו"ר דירקטוריון בשומרה ביטוח ובחברות בנות שלה ויו"ר הפול.
מר יהודה בן אסאייג, ת.ז. 057455081* 20.3.1962	מנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ. כמו כן מכהן כיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ ואורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	30.3.2009 כמנהל אגף ביטוח חיים ובריאות 1.1.2011 – כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	לא	תואר ראשון בכלכלה ומדע המדינה מאוניברסיטת תל-אביב, תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת תל-אביב, בוגר תכנית המנהלים AMP (אוניברסיטת הארוורד). בנוסף לתפקידיו כיום בקבוצה, כמפורט, כיהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח חיים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ מיום 1.5.2009 ועד ליום 31.12.2010. דירקטור בדן- חברה לתחבורה ציבורית בע"מ, דירקטור ב-י.ב.א פיננסים והשקעות. כמו כן, כיהן בעבר כמנכ"ל מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, וכיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ ומנורה מבטחים גמל בע"מ.

שם מספר ת.ז. ותאריך לידה	התפקיד שהוא ממלא בחברה; בחברה בת או בחברה קשורה של החברה או בבעל ענין בה	התאריך בו החל כהונתו	בעל עניין בחברה (כן/לא); בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בחברה (כן/לא).	השכלה ועיסוק עיקרי ב- 5 השנים האחרונות
מר שמעון עיר-שי, ת.ז. 055922918** 24.6.1959	יועץ משפטי ומזכיר החברה וחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	1.7.2002	לא	עו"ד. תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית. כאמור, מכהן כיועץ משפטי ומזכיר החברה, סמנכ"ל בכיר, בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.
מר מוטי רוזן, ת.ז. 054664271* 28.11.1956	מנכ"ל חברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	17.10.2010	לא	תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב. בנוסף לתפקידיו כיום בקבוצה, כמפורט, כיהן כמנכ"ל הראל חברה לביטוח בע"מ, משנה למנכ"ל הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ ויו"ר ודירקטור בחברות שונות בקבוצת הראל.
מר ערן גריפל, ת.ז. 0058447137* 20.11.1963	יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ , דירקטור במנורה מבטחים ביטוח בע"מ, דירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ ומנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ.	4.1.2011	כן, בן זוג של אחת מבעלות השליטה מכוח ירושה, בתו של המנוח מר מנחם גורביץ ז"ל.	תואר ראשון במדעי המדינה ובמשפטים מאוניברסיטת תל אביב. בנוסף לתפקידיו כיום בקבוצה, כמפורט, כמו כן, כיהן כדירקטור של החברה עד ליום 15.11.2008 וכסגן יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ עד ליום 6.11.2010.
מר אתי הירשמן, ת.ז. 22904288 1.2.1967	מבקרת פנים בחברה ומבקרת פנימית ראשית בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובחברות בנות וקשורות.	1.3.2013	לא	רו"ח מוסמך, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בר-אילן. בנוסף לתפקידיה כיום בקבוצה, כמפורט, שימשה כמבקרת פנים בחברת אקסלנס גמל ופנסיה בע"מ, אקסלנס קרנות נאמנות בע"מ, אקסלנס ניהול השקעות בע"מ, קסם תעודות סל בע"מ, סמנכ"ל כספים בחברת סיגמא פי.סי.אם. בית השקעות בע"מ ובחברות הקבוצה, סמנכ"ל כספים בחברת פריזמה קופות גמל בע"מ.
גב' רונה לרר, ת.ז. 033727256 12.2.1977	ממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה. ממלאת תפקידים נוספים בקבוצה, כמפורט להלן.	27.8.2012	לא	תואר ראשון במשפטים (LL.B), אוניברסיטת תל אביב. תואר שני במנהל עסקים (MBA), המכללה למנהל. ממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה ובחברה הבת, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ וכן קצינת הציות בחברות הבנות מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים בע"מ ("אומגה") ומנורה מבטחים גיוס הון בע"מ. בעבר, שימשה כבקרית הסיכונים של מנורה מבטחים פיננסים.

* נושא משרה בכירה בתאגיד נשלט בעל השפעה מהותית על התאגיד.
** מוגדר כנושא משרה בכירה בתאגיד החל מיום 30.3.2009.

נושאי משרה שתקופת כהונתם הסתיימה במהלך תקופת הדוח

מר מאיר איליה[3]
תפקידו בחברה: מבקר פנים
ת.ז.: 024664633
תחילת כהונה: 01.08.2012
סיום כהונה: 28.02.2013

15. רואה החשבון של התאגיד (תקנה 27)

קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, עמינדב 3 תל-אביב.

16. המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)

(א) **המלצות הדירקטורים בפני האסיפה הכללית המיוחדת והחלטותיהם שאינן טעונות אישור האסיפה הכללית בדבר:**

1. חלוקת דיבידנד: ביום 1 באוקטובר, 2013, אישר דירקטוריון החברה, חלוקת דיבידנד בסך של 100 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה באור 15 לדוח הכספי.

(ב) **החלטות אסיפה כללית מיוחדת:**

1. **ביום 31 בינואר 2013, אישרה האסיפה הכללית של החברה את הנושאים הבאים:**

א. מינויו של מר חזי צאיג (רו"ח), כדירקטור חיצוני (דח"צ) בחברה, לתקופה של שלוש שנים, שתחילתה במועד אישור מינויו על ידי האסיפה.

ב. חידוש הסכם ההעסקה של החברה הבת - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ עם מר גרשון גורביץ, סמנכ"ל לוגיסטיקה ונכסים במנורה מבטחים ביטוח, ואחיו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, בתקופת הדוח, מר מנחם גורביץ ז"ל, וזאת לתקופה של 3 שנים, החל מיום 1 בינואר 2013.

2. **ביום 10 בספטמבר 2013, אישרה האסיפה הכללית המיוחדת של החברה את הנושאים הבאים:**

א. אישור הארכה, בלא שינוי, של גמול הדירקטורים המשולם למר גדליה דורון;

ב. אישור מדיניות התגמול של החברה;

ג. אישור התקשרות בהסכם העסקה חדש עם מר מנחם גורביץ ז"ל, יו"ר הדירקטוריון ובעל השליטה בתקופת הדוח.

[3] סיים כהונתו, ביום 28.02.2013, לאור מינוי מבקרת פנים קבועה, עובדת החברה.

17. החלטות החברה (תקנה 29א)

פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי לנושא משרה שבתוקף בתאריך הדוח:

א. לפרטים בדבר כתבי פטור והתחייבות לשיפוי ראה ביאור 38 לדוחות הכספיים וכן דיווחים מיידים מימים 1 בנובמבר 2005 ו- 12 בדצמבר, 2006 (אסמכתאות: 2005-01-061983 ו- 2007-01-016606, בהתאמה) ומיום 29 בדצמבר, 2011 (אסמכתא: 2011-01-381351).

ב. לפרטים בדבר ביטוח הניתן לנושאי משרה, ראה ביאור 38 לדוחות הכספיים וכן דיווחים מידיים מימים 4 באוקטובר, 2011 (אסמכתא: 2011-01-292152), 11 באוקטובר 2010 (אסמכתא: 2011-01-299676) ומיום 31 ביולי 2013 (אסמכתא: 2013-01-105033).

גדליה דורון יו"ר דירקטוריון (זמני)	ארי קלמן מנהל כללי

תל אביב, 25 במרס, 2014

שאלון ממשל תאגידי

במסגרת שאלון זה תשומת לב כי -

(1) השאלון ערוך במתכונת שבה תשובה "נכון" לגבי כל אחת מן השאלות מהווה אינדיקציה חיובית לקיומו של ממשל תאגידי תקין, ולהיפך. תשובה "נכון" תסומן במשבצת הרלוונטית באמצעות –√ ותשובה "לא נכון" תסומן באמצעות- X; למען הסר ספק יובהר כי השאלון אינו בא למצות את כל היבטי הממשל התאגידי הרלוונטיים לתאגיד, אלא עוסק במספר היבטים בלבד; לצורך קבלת מידע נוסף (ולפי העניין), יש לעיין בדיווחים השוטפים של התאגיד.

(2) "שנת הדיווח" משמעה מיום 1.1.2013 ועד ליום 31.12.2013. שקדמו למועד פרסום הדוח התקופתי;

(3) לצד כל שאלה מצוינת המסגרת הנורמטיבית. במקרה שהשאלה מתייחסת להוראת חובה מצוין הדבר במפורש;

(4) במקרה שתאגיד מבקש להוסיף מידע העשוי להיות חשוב למשקיע סביר בקשר עם תשובותיו בשאלון, יוכל לעשות כן במסגרת הערות סיום לשאלון, תוך הפניה מן השאלה הרלוונטית.

(5) יצוין כי נכון לשנת הדיווח, צירוף השאלון לדוח התקופתי לשנת 2013 הינו וולונטרי והוא נערך בהתאם לנוסח שפרסמה רשות ניירות ערך עובר לדוח התקופתי לשנת 2012.

	עצמאות הדירקטוריון			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.1	בכל שנת הדיווח כיהנו *בתאגיד* שני דירקטורים חיצוניים או יותר. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו שני דירקטורים חיצוניים אינה עולה על 90 ימים, כאמור בסעיף 363א.(ב)(10) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד שני דירקטורים חיצוניים או יותר בשנת הדיווח (ובכלל זה גם תקופת כהונה שאושרה בדיעבד, תוך הפרדה בין הדירקטורים החיצונים השונים):* דירקטור א': יחזקאל (חזי) צאיג. דירקטור ב': חיים אהרון. דירקטור ג': בר-כוכבא (כוכי) בן-גרא[i]. מספר הדירקטורים החיצוניים המכהנים בתאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: 2.	✓		**הוראת חובה** סעיף 239 לחוק החברות
.2	מספר הדירקטורים הבלתי תלויים המכהנים בתאגיד[1] נכון למועד פרסום שאלון זה: 2	____	____	חוק החברות - סעיף 1 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות), ותקנה 10(ב)(9א) ו-48(ג)(9א) לתקנות הדוחות
	נכון למועד פרסום שאלון זה- בתאגיד שיש בו בעל שליטה או מי שמחזיק בדבוקת שליטה (בסעיף זה - **בעל שליטה**) - שליש מבין חברי הדירקטוריון, לפחות, בלתי תלויים. בתאגיד שאין בו בעל שליטה - רוב חברי הדירקטוריון בלתי תלויים.	✓	____	

[1] למעט "דירקטור חיצוני" כהגדרתו בחוק החברות.

עצמאות הדירקטוריון					
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
			התאגיד קבע בתקנון כי יכהן בו שיעור[2] /מספר מינימאלי של דירקטורים בלתי תלויים". אם תשובתכם הינה "נכון" יצוין- שיעור/מספר הדירקטורים הבלתי תלויים שנקבע בתקנון: _____. התאגיד עמד בפועל בהוראת התקנון בשנת הדיווח (לענין כהונת דירקטורים בלתי תלויים): ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה).*		×	
.3			בשנת הדיווח נערכה בדיקה עם הדירקטורים החיצוניים (והדירקטורים הבלתי תלויים) ונמצא כי הם קיימו בשנת הדיווח את הוראת סעיף 240(ב) ו- (ו) לחוק החברות לעניין היעדר זיקה של הדירקטורים החיצוניים (והבלתי תלויים) המכהנים בתאגיד וכן מתקיימים בהם התנאים הנדרשים לכהונה כדירקטור חיצוני (או בלתי תלוי). אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין הגורם שערך את הבדיקה האמורה: מזכירות החברה, באמצעות שאלון מובנה.	✓		סעיפים 240(ב), 241, 245א. ו- 246 לחוק החברות
.4			כל הדירקטורים אשר כיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח, אינם כפופים[3] למנהל הכללי, במישרין או בעקיפין (למעט דירקטור שהוא נציג עובדים, אם קיימת בתאגיד נציגות לעובדים). אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, הדירקטור כפוף למנהל הכללי כאמור) - יצוין מספר הדירקטורים שלא עמדו במגבלה האמורה: -----.	✓		חוק החברות - סעיף 3 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)

[2] בשאלון זה "**שיעור**"- מספר מסוים מתוך כל הדירקטורים. כך, לדוגמה, בתאגיד בו נקבע שיעור של שליש דירקטורים בלתי תלויים יצוין 1/3.
[3] עצם כהונה כדירקטור בתאגיד מוחזק, לא ייחשב כ"כפיפות" לעניין שאלה זו.

עצמאות הדירקטוריון					
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
5.		טרם התחלת כל ישיבת דירקטוריון ביקש התאגיד מכל הדירקטורים המשתתפים בדיון ו/או בהצבעה כאמור, גילוי לגבי קיומו של עניין אישי ו/או ניגוד עניינים שלהם בנושא שעל סדר יומה של הישיבה, לפי העניין.[4] בנוסף, יצוין האם דירקטורים שהודיעו על קיומו של ענין אישי ו/או ניגוד עניינים, השתתפו בדיון ו/או בהצבעה כאמור (למעט דיון ו/או הצבעה שלרוב הדירקטוריון היה עניין אישי כאמור בסעיף 278(ב) לחוק החברות): ☐ כן. שיעור הדירקטורים כאמור שהשתתפו בדיון ו/או בהצבעה: _____. *(יש להוסיף שורות נוספות לפי מספר הדיונים/הצבעות שהיו בשנת הדיווח).* ☒ לא.	✓		סעיפים 255, 269 ו- 278 לחוק החברות
6.	א.	בשנת הדיווח, לא סירב הדירקטוריון להעמיד שירותי ייעוץ מקצועי על חשבון התאגיד, בהתאם לבקשת דירקטור לפי סעיף 266(א) לחוק החברות, ככל שנתבקש לכך. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, הדירקטוריון סירב כאמור) – יפורטו נימוקי הדירקטור לבקשה ונימוקי הדירקטוריון לאי-היענות לבקשה, או לחלופין תינתן הפנייה לדיווח המיידי בו ניתן גילוי לאמור: _____. ☒ *לא רלוונטי (הדירקטוריון לא נתבקש כאמור).*	✓		סעיף 266(א) לחוק החברות

[4] בשנת היישום לראשונה, תאגיד רשאי שלא לענות על שאלה זו.

עצמאות הדירקטוריון					
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
7.	ב.	בעל השליטה (לרבות קרובו ו/או מי מטעמו), שאינו דירקטור או נושא משרה בכירה אחר בתאגיד, לא נכח בישיבות הדירקטוריון שהתקיימו בשנת הדיווח. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, בעל שליטה ו/או קרובו ו/או מי מטעמו שאינו חבר דירקטוריון ו/או נושא משרה בכירה בתאגיד נכח בישיבות הדירקטוריון כאמור) – יצוינו הפרטים הבאים לגבי נוכחות האדם הנוסף בישיבות הדירקטוריון כאמור: זהות: _____. תפקיד: _____. פירוט הזיקה לבעל השליטה (אם מי שנכח אינו בעל השליטה עצמו): _____. האם היה זה לשם הצגת נושא מסוים: ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)* שיעור נוכחותו בישיבות הדירקטוריון שהתקיימו בשנת הדיווח: _____. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		סעיף 106 לחוק החברות

		כשירות וכישורי הדירקטורים			
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.8		בתקנון התאגיד לא קיימת הוראה המגבילה את האפשרות לסיים מיידית את כהונתם של כלל הדירקטורים בתאגיד, שאינם דירקטורים חיצוניים *(לעניין זה – קביעה ברוב רגיל **אינה** נחשבת מגבלה).* אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, קיימת מגבלה כאמור) יצוין –	✓		סעיפים 85 ו- 222 לחוק החברות, סעיף 246ב. לחוק ניירות ערך
		פרק הזמן שנקבע בתקנון לכהונת דירקטור: _____.			
		הרוב הדרוש שנקבע בתקנון לסיום כהונתם של הדירקטורים: _____.			
		מנין חוקי שנקבע בתקנון באסיפה הכללית לשם סיום כהונתם של הדירקטורים: _____.			
		הרוב הדרוש לשינוי הוראות אלו בתקנון: _____.			
.9		כל הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח הצהירו עובר למועד זימון האסיפה הכללית שעל סדר יומה היה מינוים, כי יש להם הכישורים הדרושים (תוך פירוטם) והיכולת להקדיש את הזמן הראוי לשם ביצוע תפקידם וכי לא מתקיימות לגביהם ההגבלות האמורות בסעיפים 226 ו- 227 לחוק החברות, ולעניין דירקטור בלתי תלוי מתקיים בהם גם האמור בפסקאות (1) ו-(2) להגדרה "דירקטור בלתי תלוי" שבסעיף 1 לחוק החברות. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוינו שמות הדירקטורים שלא התקיים האמור לגביהם: -----.	✓		**הוראת חובה** סעיפים 224א.ו- 224ב. לחוק החברות
.10		לתאגיד יש תוכנית הכשרה לדירקטורים חדשים, בתחום עסקי התאגיד ובתחום הדין החל על התאגיד והדירקטורים, וכן תכנית המשך להכשרת דירקטורים מכהנים, המותאמת, בין השאר, לתפקיד שהדירקטור ממלא בתאגיד. אם תשובתכם הינה "נכון"- יצוין האם התוכנית הופעלה בשנת הדיווח:	✓		חוק החברות - סעיף 4 (א) לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)

			☒ כן [iii] ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)*			
.11			יו"ר הדירקטוריון (או אדם אחר שמינה הדירקטוריון) אחראי על הטמעת הוראות הממשל התאגידי החלות על התאגיד, ופעל לעדכון הדירקטורים בנושאים הקשורים בממשל תאגידי במהלך שנת הדיווח. אם הדירקטוריון מינה אדם אחר לתפקיד האחראי (חלף יו"ר הדירקטוריון), נא ציינו את שמו ותפקידו: שמעון עיר-שי, עו"ד, היועץ המשפטי ומזכיר החברה.	✓		חוק החברות - סעיף 4 (ב) לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
.12		א.	בתאגיד נקבע מספר מזערי נדרש של דירקטורים בדירקטוריון שעליהם להיות בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין המספר המזערי שנקבע: 3.	✓		**הוראת חובה** סעיף 92(א)(12) לחוק החברות
		ב.	בכל שנת הדיווח כיהנו בתאגיד, בנוסף לדירקטור החיצוני בעל המומחיות החשבונאית ופיננסית, דירקטורים נוספים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית במספר שאותו קבע הדירקטוריון. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו דירקטורים נוספים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית אינה עולה על 60 ימים, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד דירקטורים כאמור: _____.*	✓		**הוראת חובה** סעיף 219(ד) לחוק החברות
		ג.	מספר הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח: בעלי כשירות חשבונאית ופיננסית: 4[iv]. בעלי כשירות מקצועית: 1. *במקרה שהיו שינויים במספר הדירקטורים כאמור בשנת הדיווח, יינתן הנתון של המספר הנמוך ביותר (למעט בתקופת זמן של 60 ימים מקרות השינוי) של דירקטורים מכל סוג שכיהנו בשנת הדיווח.*	_____	_____	סעיפים 92(א)(12), 219(ד), 240(א1) לחוק החברות, תקנה 10(ב)(9)(א) ו-48(ג)(9) לתקנות הדוחות
.13		א.	במועד מינוי דירקטור חיצוני בשנת הדיווח, קוימה הוראת סעיף 239(ד) לחוק החברות לענין גיוון הרכב הדירקטוריון משני המינים. ☐ *לא רלוונטי (לא מונה דירקטור חיצוני בשנת הדיווח)*	✓	_____	**הוראת חובה** סעיף 239(ד) לחוק החברות

		ב.	בכל שנת הדיווח כלל הרכב הדירקטוריון חברים משני המינים. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוין פרק הזמן (בימים) בו לא התקיים האמור: _____. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו דירקטורים משני המינים אינה עולה על 60 ימים, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד דירקטורים משני המינים:* _____.	✓		חוק החברות - סעיף 2 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
		ג.	מספר הדירקטורים מכל מין המכהנים בדירקטוריון התאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: גברים: 4 נשים: 2.	_____	_____	

ישיבות הדירקטוריון (וכינוס אסיפה כללית)										
								נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
14.			מספר ישיבות הדירקטוריון שהתקיימו במהלך כל רבעון בשנת הדיווח[7]: רבעון ראשון (שנת 2013): 2 רבעון שני: 1 רבעון שלישי: 3 רבעון רביעי: 3					———	———	סעיפים 97 , 98 ו- 224א. לחוק החברות
			לצד כל אחד משמות הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח, יצוין שיעור השתתפותו בישיבות *הדירקטוריון* (בס"ק זה - לרבות ישיבות ועדות הדירקטוריון בהן הוא חבר, וכמצוין להלן) שהתקיימו במהלך שנת הדיווח (ובהתייחס לתקופת כהונתו): *(יש להוסיף שורות נוספות לפי מספר הדירקטורים).*					———	———	
			שם *הדירקטור*	*שיעור* השתתפותו בישיבות הדירקטוריון	שיעור *השתתפותו* בישיבות ועדת ביקורת (לגבי דירקטור החבר בוועדה זו)	שיעור *השתתפותו* בישיבות הועדה לבחינת הדוחות כספיים (לגבי דירקטור החבר בוועדה זו)	שיעור השתתפותו בישיבות ועדות דירקטוריון נוספות בהן הוא חבר (תוך ציון שם הועדה)			

			1. מנחם גורביץ, ז"ל יו"ר[vi]	71.43%	_____	_____	_____			
			2. גדליה דורון, יו"ר (נכון למועד פרסום הדוח)	88.9%	_____	_____	_____			
			3. שלמה מילוא	100%	_____	_____	100% - ועדת תגמול			
			4. בר כוכבא (כוכי) בן-גרא[vii]	100%	100%	100%	100% - ועדת תגמול			
			5. אורלי ירקוני	100%	_____	100%	_____			
			6. חיים אהרון	88.9%	100%	100%	100% - ועדת תגמול			
			7. אלה רובינק	100%	100%	_____	_____			
			8. יחזקאל (חזי) צאיג[viii]	100%	100%	100%	100% - ועדת תגמול			

.15		בשנת הדיווח קיים הדירקטוריון דיון אחד לפחות לעניין ניהול עסקי התאגיד בידי המנהל הכללי ונושאי המשרה הכפופים לו, בלא נוכחותם, לאחר שניתנה להם הזדמנות להביע את עמדתם.	✓		חוק החברות - סעיף 5 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
.16		בשנת הדיווח כונסה אסיפה שנתית (ולא יאוחר מתום חמישה עשר חודשים לאחר האסיפה השנתית האחרונה).	✓		**הוראת חובה** סעיף 60 לחוק החברות

		הפרדה בין תפקידי המנהל הכללי ויושב ראש הדירקטוריון			
			נכון	**לא נכון**	**מסגרת נורמטיבית**
.17		בכל *שנת* הדיווח *כיהן* בתאגיד יו"ר דירקטוריון. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהן בתאגיד יו"ר דירקטוריון אינה עולה על 60 ימים כאמור בסעיף 363א.(2) לחוק החברות), ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהן בתאגיד יו"ר דירקטוריון כאמור:* _____.	✓		**הוראת חובה** סעיף 94(א) לחוק החברות
.18		בכל *שנת* הדיווח כיהן בתאגיד מנהל כללי. *בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהן בתאגיד מנכ"ל אינה עולה על 90 ימים כאמור בסעיף 363א.(6) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהן בתאגיד מנכ"ל כאמור:* _____.	✓		**הוראת חובה** סעיף 119 לחוק החברות
.19		בתאגיד בו מכהן יו"ר הדירקטוריון גם כמנכ"ל התאגיד ו/או מפעיל את סמכויותיו, כפל הכהונה אושר בהתאם *להודאות* סעיף 121(ג) לחוק החברות. אם תשובתכם הינה "נכון" - נא הפנו לדיווח המיידי אודות האסיפה הכללית אשר אישרה את כפל הכהונה ו/או הפעלת *הסמכויות* כאמור: _____. ☒ לא רלוונטי (ככל שלא מתקיים בתאגיד כפל כהונה כאמור).	_____	_____	**הוראת חובה** סעיפים 95 ו- 121 לחוק החברות

	הפרדה בין תפקידי המנהל הכללי ויושב ראש הדירקטוריון			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.20	*המנכ"ל* אינו קרוב של יו"ר הדירקטוריון. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, המנכ"ל הנו קרוב של יו"ר הדירקטוריון) –	✓		סעיפים 95 ו- 121 לחוק החברות
	תצוין הקרבה המשפחתית בין הצדדים: _____.	_____	_____	
	הכהונה אושרה בהתאם לסעיף 121(ג) לחוק החברות: ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)*	_____	_____	
.21	בעל שליטה או קרובו אינו מכהן כמנכ"ל או כנושא משרה בכירה בתאגיד, למעט כדירקטור[ix]. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		סעיף 106 לחוק החברות

		ועדת הביקורת			
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.22		כל *הדירקטורים* החיצוניים היו חברים בועדת הביקורת במהלך שנת הדיווח.	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 לחוק החברות
.23		יו"ר ועדת הביקורת הוא דירקטור חיצוני.	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 לחוק החברות
.24		בועדת *הביקורת* לא כיהן בשנת הדיווח -	———	———	**הוראת חובה** סעיף 115 לחוק החברות
	א.	בעל *השליטה* או קרובו. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		
	ב.	יו"ר *הדירקטוריון*.	✓		
	ג.	דירקטור *המועסק* על ידי התאגיד או על ידי בעל השליטה בתאגיד או בידי תאגיד בשליטתו.	✓		
	ד.	דירקטור הנותן לתאגיד או לבעל השליטה בתאגיד או תאגיד בשליטתו שירותים דרך קבע.	✓		
	ה.	דירקטור שעיקר פרנסתו על בעל השליטה. ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		
.25		מי שאינו *רשאי* להיות חבר בוועדת ביקורת, ובכלל זה בעל שליטה או קרובו, לא נכח בשנת הדיווח בישיבות ועדת הביקורת, למעט בהתאם להוראות סעיף 115(ה) לחוק החברות.	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 (ה) לחוק החברות

	ועדת הביקורת			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.26	מנין חוקי לדיון ולקבלת החלטות בכל ישיבות ועדת הביקורת שהתקיימו בשנת הדיווח היה רוב של חברי *הועדה*, כאשר רוב הנוכחים היו דירקטורים בלתי תלויים ואחד מהם לפחות היה דירקטור חיצוני. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוין שיעור הישיבות בהן לא התקיימה הדרישה כאמור : _____.	✓		**הוראת חובה** סעיף 116א. לחוק החברות
.27	ועדת הביקורת קיימה בשנת הדיווח ישיבה אחת לפחות בנוכחות המבקר הפנימי ורואה החשבון המבקר, לפי העניין, ובלא נוכחות של נושאי משרה בתאגיד שאינם חברי הוועדה, לעניין ליקויים בניהול העסקי של התאגיד.	✓		**הוראת חובה** סעיף 117(1) לחוק החברות, חוק החברות - סעיף 6 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
.28	בכל ישיבות ועדת הביקורת בה נכח מי שאינו רשאי להיות חבר הועדה, היה זה באישור יו"ר הועדה ו/או לבקשת הועדה (לגבי היועץ המשפטי ומזכיר התאגיד שאינו בעל שליטה או קרובו).	✓		**הוראת חובה** סעיף 115 (ה) לחוק החברות
.29	בשנת הדיווח היו *בתוקף* הסדרים שקבעה ועדת הביקורת לגבי אופן הטיפול בתלונות של עובדי התאגיד בקשר לליקויים בניהול עסקיו ולגבי ההגנה שתינתן לעובדים שהתלוננו כאמור.	✓		**הוראת חובה** סעיף 117(6) לחוק החברות

		תפקידי הועדה לבחינת הדוחות הכספיים (להלן - הועדה) בעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים		
			נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.30	א.	המלצותיה של הועדה בנוגע לדוחות הכספיים שהוגשו בשנת הדיווח הובאו בפני הדירקטוריון זמן סביר לפני הדיון בדירקטוריון, ודיווחה לו על כל ליקוי או בעיה שהתגלו במהלך הבחינה.	✓		**הוראת חובה** תקנה 2(3) לתקנות אישור הדוחות הכספיים, והנחיית גילוי בעניין הליך אישור הדוחות הכספיים.
	ב.	יצוין פרק הזמן (בימים) אותו קבע הדירקטוריון כזמן סביר להעברת המלצות לקראת ישיבת *הדירקטוריון* בה יאושרו הדוחות התקופתיים או הרבעוניים: 1.	_____	_____	
	ג.	מספר *הימים* שחלפו בפועל בין מועד העברת ההמלצות לדירקטוריון למועד אישור הדוחות הכספיים: דוח רבעון ראשון (שנת 2013): 2 ימים דוח רבעון שני: 5 ימים דוח רבעון שלישי: 5 ימים. דוח שנתי: 5 ימים.	_____	_____	
.31		רואה החשבון המבקר של התאגיד הוזמן לכל ישיבות הועדה והדירקטוריון, והמבקר הפנימי קיבל הודעות על קיום הישיבות כאמור, בה נדונו הדוחות הכספיים של התאגיד המתייחסים לתקופות הנכללות בשנת הדיווח.	✓		**הוראת חובה** סעיף 168 לחוק החברות, תקנה 2(2) לתקנות אישור הדוחות הכספיים.
.32		בוועדה התקיימו בכל שנת הדיווח, כל התנאים המפורטים להלן:	_____	_____	**הוראת חובה**

	תפקידי הועדה לבחינת הדוחות הכספיים (להלן - הועדה) בעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
	א. מספר חבריה לא פחת משלושה (במועד הדיון בועדה ואישור הדוחות כאמור).	✓		תקנה 3 לתקנות אישור הדוחות הכספיים.
	ב. התקיימו בה כל התנאים הקבועים בסעיף 115(ב) ו-(ג) לחוק החברות (לענין כהונת חברי ועדת ביקורת).	✓		
	ג. יו"ר הועדה הוא דירקטור חיצוני.	✓		
	ד. כל חבריה דירקטורים ורוב חבריה דירקטורים בלתי תלויים.	✓		
	ה. לכל חבריה היכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים ולפחות אחד מהדירקטורים הבלתי תלויים הוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.	✓		
	ו. חברי הוועדה נתנו הצהרה עובר למינוים.	✓		
	ז. המניין החוקי לדיון ולקבלת החלטות בוועדה היה רוב חבריה ובלבד שרוב הנוכחים היו דירקטורים בלתי תלויים ובהם דירקטור חיצוני אחד לפחות.	✓		
	אם תשובתכם הנה "לא נכון" לגבי אחד או יותר מסעיפי המשנה של שאלה זו, יפורט אילו מהתנאים כאמור לא התקיים: _____.	_____	_____	

	רואה חשבון מבקר			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.33	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) הניחה את דעתה כי היקף עבודתו של רואה החשבון המבקר בגין שירותי ביקורת בשנת הדיווח ושכר טרחתו ביחס להיקף שעות הביקורת בשנת הדיווח, הינם נאותים לשם ביצוע עבודת ביקורת ראויה.	✓		סעיף 117(5) לחוק החברות
.34	טרם מינויו של רואה החשבון המבקר, העבירה ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) את המלצותיה לאורגן הרלוונטי בתאגיד, בקשר עם היקף עבודתו ושכרו של רואה החשבון המבקר ☐ לא רלוונטי (בשנת הדיווח לא מונה רואה חשבון מבקר). אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין האם האורגן הרלוונטי בתאגיד פעל על פי המלצות ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים): ☒ כן ☐ לא *(במקרה שהתשובה היא "לא", נא פרטו בהערות סיום לשאלון זה כיצד האורגן הרלוונטי (תוך ציון זהותו) הניח דעתו בקשר עם היקף עבודתו ושכרו של רואה החשבון המבקר).* *(יש לסמן x במשבצת המתאימה).*	✓		סעיף 117(5) לחוק החברות
.35	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) בחנה בשנת הדיווח כי לא היתה מגבלה על עבודת רואה החשבון המבקר.	✓		חוק ניירות ערך ותקנותיו (לעניין "**דוחות מבוקרים כדין**")

	רואה חשבון מבקר			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
36.	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) דנה בשנת הדיווח עם רואה החשבון המבקר בממצאי הביקורת והשלכותיהם.	✓		תקנה 2 לתקנות אישור הדוחות הכספיים, חוק החברות - סעיף 6 לתוספת הראשונה (הוראות ממשל תאגידי מומלצות)
37.	ועדת הביקורת (ו/או הועדה לבחינת הדוחות הכספיים) הניחה את דעתה, טרם מינויו של רואה החשבון המבקר, בדבר התאמת כשירותו לביצוע ביקורת בתאגיד וזאת לאור אופי פעילות התאגיד ומורכבותו. ☐ לא רלוונטי (בשנת הדיווח לא מונה רואה חשבון מבקר).	✓		חוק ניירות ערך ותקנותיו (לעניין "דוחות מבוקרים כדין")
38.	נא פרטו; את מספר השנים בהם מכהן השותף המטפל במשרד רואה החשבון המבקר בתפקידו (כרואה חשבון מבקר בתאגיד): 3.	_____	_____	חוק ניירות ערך ותקנותיו (לעניין "דוחות מבוקרים כדין")
39.	רואה החשבון המבקר השתתף בשנת הדיווח בכל ישיבות הועדה לבחינת הדוחות הכספיים אליהן הוזמן.	✓		סעיף 168 (ב) לחוק החברות, תקנה 2 לתקנות אישור הדוחות הכספיים

	עסקאות עם בעלי עניין			
		נכון	לא נכון	מסגרת נורמטיבית
.40	התאגיד אימץ נוהל, שאושר בידי ועדת ביקורת, שעניינו עסקאות בעלי עניין על מנת להבטיח כי עסקאות כאמור יאושרו כדין.	✓		סעיפים 117, 253, 255, 270-278 לחוק החברות
.41	בעל השליטה או קרובו (לרבות חברה שבשליטתו) אינו מועסק על-ידי התאגיד או נותן לו שירותי ניהול. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, בעל השליטה או קרובו מועסק על ידי התאגיד או נותן לו שירותי ניהול) יצוין – - מספר המועסקים על-ידי התאגיד מקרב בעל השליטה בו ו/או קרובו (לרבות חברות שבשליטתם): 2[x]. - האם הסכמי העסקה ו/או שירותי הניהול כאמור אושרו בידי האורגים הקבועים בדין: ☒ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)* ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה). _____.		✕	סעיף 270(4) לחוק החברות
.42	למיטב ידיעת התאגיד, לבעל השליטה אין עסקים נוספים בתחום פעילותו של התאגיד (בתחום אחד או יותר). אם תשובתכם הינה " לא נכון" – יצוין האם נקבע הסדר לתיחום פעילויות בין התאגיד ובעל השליטה בו: ☐ כן ☐ לא *(יש לסמן x במשבצת המתאימה)* ☐ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).	✓		סעיף 254 לחוק החברות, סעיף 36 לחוק ניירות ערך (פרט חשוב למשקיע הסביר)

יו"ר הדירקטוריון (זמני): _____ **גדליה דורון**

יו"ר הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים: _____ **יחזקאל (חזי) צאיג**

יו"ר ועדת הביקורת: _____ **חיים אהרון**

תאריך החתימה: 25 במרס, 2014.

הערות סיום ביחס למידע הכלול בתשובות לשאלון לעיל:

[i] **לעניין שאלה 1**: ה"ה בר-כוכבא (כוכי) בן-גרא סיים כהונתו בחברה ביום 10 ביולי, 2013.

[ii] **לעניין שאלה 2(ג)**: הגם שהוראה בדבר שיעור מינימאלי של דירקטורים בלתי תלויים איננה נכללת בתקנון החברה, בפועל, בשנת הדיווח כיהנו בדירקטוריון החברה 2 דירקטורים חיצוניים ושני דירקטורים בלתי תלויים, מתוך 7 דירקטורים בתקופת הדוח (נכון למועד פרסום שאלון זה, מונה הדירקטוריון 6 חברים).

[iii] **לעניין שאלה 10**: הכשרה ראשונית לדירקטור חדש מתבצעת באמצעות מתן ערכה הכוללת את הוראות החקיקה, הרגולציה והנהלים הרלבנטיים לפעילות החברה. יצוין, כי הקבוצה עורכת, מעת לעת, השתלמויות מקצועיות שונות הקשורות לתחום פעילות הגופים המוסדיים בקבוצה הכוללים לעתים נושאים הנוגעים לממשל תאגידי ואליהן מוזמנים גם הדירקטורים של התאגיד.

[iv] **לעניין שאלה 12ג**: יצוין, כי עד למועד פרישתו של ה"ה בר-כוכבא (כוכי) בן-גרא, כיהנו בחברה 5 דירקטורים בעלי כשירות חשבונאית ופיננסית.

[v] **לעניין שאלה 14**: לא כולל החלטות בכתב.

[vi] **לעניין שאלה 14(ב)(1)**: ה"ה מר מנחם גורביץ ז"ל, יו"ר הדירקטוריון ובעל השליטה בחברה, נפטר ביום 23 בנובמבר, 2013, והוא השתתף ב- 5 מתוך 7 ישיבות דירקטוריון, שהתקיימו עד למועד פטירתו, כאמור.

[vii] **לעניין שאלה 14(ב)(4)**: יצוין, כי ה"ה בר-כוכבא (כוכי) בן-גרא סיים כהונתו כדירקטור חיצוני ביום 10 ביולי 2013, והשתתף ב- 3 מתוך 3 ישיבות דירקטוריון, ב- 2 ישיבות ועדת ביקורת מתוך 2 וב- 1 מתוך 1 ישיבות ועדת מאזן, שהתקיימו עד למועד סיום כהונתו כאמור.

[viii] **לעניין שאלה 14(ב)(8)**: מר יחזקאל חזי צאיג, התמנה כדח"צ בחברה ביום 31 בינואר, 2013, והשתתף ב- 8 מתוך 8 ישיבות דירקטוריון, ב- 3 ישיבות ועדת ביקורת מתוך 3, וב- 7 מתוך 7 ישיבות ועדת מאזן, וב- 5 מתוך 5 ישיבות ועדת תגמול, שהתקיימו ממועד תחילת כהונתו כאמור.

[ix] **לעניין שאלה 21**: יצוין, כי קרובו של בעל השליטה, בתקופת הדוח, מר ערן גריפל, מכהן כנושא משרה בכירה בתאגיד נשלט בעל השפעה מהותית על התאגיד, כהגדרתו בסעיף 37(ד) סיפא לחוק ניירות ערך, וכמפורט בסעיף 17 לפרק פרטים נוספים.

[x] **לעניין שאלה 41**: בתקופת הדוח, הועסקו על-ידי החברה, שלושה נושאי משרה "מקרב בעל השליטה בו ו/או קרובו". ביום 23 בנובמבר, 2013, נפטר בעל השליטה בחברה, אשר כיהן במקביל כיו"ר הדירקטוריון, ובהתאם מספר נושאי המשרה כאמור פחת לשניים.

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ו':
דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

דוח שנתי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

לפי תקנה 9ב(א)

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**התאגיד**"), אחראית לקביעתה והתקיימותה של בקרה פנימית נאותה על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד.

לעניין זה, חברי ההנהלה הם:

1. ארי קלמן, מנהל כללי;
2. שאר חברי ההנהלה:

שי קומפל, מנהל כספים

יוני טל, מנהל השקעות ראשי

בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי כוללת בקרות ונהלים הקיימים בתאגיד, אשר תוכננו בידי המנהל הכללי ונושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או תחת פיקוחם, או בידי מי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, בפיקוח דירקטוריון התאגיד אשר נועדו לספק מידה סבירה של ביטחון בהתייחס למהימנות הדיווח הכספי ולהכנת הדוחות בהתאם להוראות הדין, ולהבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלות בדוחות שהוא מפרסם על פי הוראות הדין נאסף, מעובד, מסוכם ומדווח במועד ובמתכונת הקבועים בדין.

הבקרה הפנימית כוללת, בין השאר, בקרות ונהלים שתוכננו להבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלותו כאמור, נצבר ומועבר להנהלת התאגיד, לרבות למנהל הכללי ולנושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או למי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, וזאת כדי לאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי.

בשל המגבלות המבניות שלה, בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי אינה מיועדת לספק ביטחון מוחלט שהצגה מוטעית או השמטת מידע בדוחות תימנע או תתגלה.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה; הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקרות ברמת הארגון (Entity Level Controls); בקרות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקרות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקרות על תהליכים מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי המבוצעים בעיקרם ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה והמרכזים את עיקר פעילותה העסקית, כמפורט להלן:

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים גמל בע"מ, ושומרה חברה לביטוח בע"מ, חברות בנות של התאגיד, הינן גופים מוסדיים, שחלות עליהם הוראות הממונה על אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, בדבר הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

ביחס לחברות הבנות האמורות, ביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי והאפקטיביות שלה, בהתבסס על הוראות הממונה שלהלן: חוזר גופים מוסדיים 2009-9-10 בנושא "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי" וחוזר גופים מוסדיים 2010-9-7 בנושא "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", לרבות התיקונים לחוזרים האמורים.

בהתבסס על הערכה זו, הדירקטוריונים והנהלות התאגידים הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, בהתייחס לבקרה הפנימית בגופים המוסדיים ליום 31 בדצמבר 2013 היא אפקטיבית.

בהתבסס על הערכת האפקטיביות שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כמפורט לעיל, הדירקטוריון והנהלת התאגיד הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד ליום 31 בדצמבר 2013 היא אפקטיבית.

הצהרת מנהלים

הצהרת מנהל כללי

אני, ארי קלמן, מצהיר כי:

(1) בחנתי את הדוח התקופתי של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**התאגיד**") לשנת 2013 (להלן: "**הדוחות**");

(2) לפי ידיעתי, הדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;

(3) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;

(4) גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדות הביקורת והדוחות הכספיים של התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן -

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;

(5) אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:

(א) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי,, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן -

(ב) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;

(ג) הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, והצגתי בדוח זה את מסקנות הדירקטוריון וההנהלה לגבי האפקטיביות של הבקרה הפנימית כאמור למועד הדוחות.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

תל אביב, 25 במרס, 2014

ארי קלמן, מנהל כללי

הצהרת מנהלים

הצהרת נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים

אני, שי קומפל, מצהיר כי:

(1) בחנתי את הדוחות הכספיים ומידע הכספי האחר הכלול בדוחות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**התאגיד**") לשנת 2013 (להלן: "**הדוחות**");

(2) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;

(3) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;

(4) גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדות הביקורת והדוחות הכספיים של התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות, העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן -

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;

(5) אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:

(א) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, ככל שהוא רלוונטי לדוחות הכספיים ולמידע כספי אחר הכלול בדוחות, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן -

(ב) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחנו, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;

(ג) הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות למועד הדוחות, מסקנותיי לגבי הערכתי כאמור הובאו לפני הדירקטוריון וההנהלה ומשולבות בדוח זה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

תל אביב, 25 במרס, 2014

שי קומפל, מנהל כספים

מנורה מבטחים
החזקות בע"מ

פרק ז':
נספחים

הצהרת אקטואר ביטוח חיים

נספח א' - הצהרת אקטואר ביטוח חיים

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 דצמבר 2013 כפי שמפורט להלן.

אני משמשת כאקטוארית ממונה בביטוח חיים של המבטח החל ממרץ 2009. איננו בעלת עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:

ההפרשה שחושבה בגין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מובילה, חושבה כחלק היחסי של מנורה מבטחים בהפרשה שחושבה על ידי המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. בנספח ב' (טופס 12א' ו12ב') מפורטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) –
Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss Adjustment Expenses (Including IBNR)

2. הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות –

א. עתודה לתכנית עם צבירה;

ב. הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;

3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.

4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.

5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה.

6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא.

ב. השפעת השינויים המפורטים בהמשך על ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

א. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה.

ב. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים.

<u>פרק ג' – חוות הדעת</u>

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. הערות

פירוט סוגי עתודות הביטוח והשיטות לקביעתן מופיעים בביאור ניהול סיכונים לדוחות הכספיים.

הטבלאות בנספחים להלן נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם להרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה .

סעיף הפרשה בגין השתתפות ברווחים מתייחסת לפוליסות קולקטיביות. הפרשה זאת נרשמת במאזן בסעיף זכאים ולא בעתודות ביטוח חיים.

בעתודה המיוחדת להשלמה בפוליסות קצבה שיעורי הריבית השונים עודכנו לפי שיעורי ריבית חסרות סיכון שפורסמו, נכון לסוף שנת 2013.

כבכל שנה, אנחנו בודקים את מידת התאמת התביעות התלויות (כולל תביעות בתשלום ו-IBNR) מול ההתפתחות בפועל ועדכנו את גורמי הכפלה.

2. שינויים והתאמות מהותיים

החברה מחשבת את העתודה לפוליסות עם קצבה ובודקת את נאותות העתודות ברמת ברוטו ושייר לפי ריבית חסרת סיכון והנחות ביטולים והוצאות שמתעדכנות מפעם לפעם. בנוסף לנ"ל עברנו השנה לשימוש בשני ערכי K בהתאם לחוזר 2-1-2013. עדכנו את שיעורי לקיחת הקצבאות בפוליסות בהתאם לניסיון החברה. שינוי בהנחת ההוצאות השפיע גם על העתודה להוצאות עקיפות ועל העתודה להשלמת קצבה. כתוצאה מבדיקת התפתחות גדלה העתודה לתביעות בתשלום באובדן כושר עבודה. השינויים בריביות חסרות סיכון, ביטולים והוצאות גרמו לחסר נאותות העתודה ברמת הברוטו בלבד בענף הסיעודי והגדלנו את הרזרבה בהתאם.

20 מרץ 2014	רגינה חייקין	
תאריך	שם האקטואר	חתימה

טופס 12א' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו

שם החברה :מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2013

(באלפי ₪)

			1100	1200	2100	2200	3100	3200	4000	5100	5200	6000
			חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אב"ע	סיעודי		כיסויים אחרים 1)
		סה"כ	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
			1א	1ב	2א	2ב	3א	3ב	4	5א	5ב	6
1	1000 תביעות תלויות	188,028	8,685	3,110	4,421	14,458	61,737	9,646	0	0	0	85,971
2	2000 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)	21,663,677	2,229,622	1,397,824	1,941,150	14,588,723	34,762	4,786	880,476	584,358	1,927	48
1א2	2110 פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה: פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	3,714,191	1,946,716	0	1,691,726	58,627	1,463	0	15,256	403	0	1
2א2	2120 פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003	9,722,989	0	1,327,760	0	8,322,932	2,082	0	64,653	5,562	0	0
3א2	2130 פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	6,086,384	0	0	886	5,857,641	20,848	0	207,008	0	0	1
4א2	2140 סה"כ (2א1 עד 2א3)	19,523,564	1,946,716	1,327,760	1,692,611	14,239,200	24,392	0	286,916	5,965	0	2
2ב	2200 פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון	557,661	0	0	0	0	10,370	4,185	58,121	483,696	1,244	45
3	3000 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	1,158,386	252,921	60,019	124,474	140,951	0	0	526,298	53,039	683	0
4	4000 השתתפות ברווחים	9,742	0	0	0	0	0	602	9,140	0	0	0
5	5000 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה	41,659	0	0	0	0	0	0	0	41,659	0	0
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	6000 אחר	372,666	29,984	10,045	124,065	208,572	0	0	0	0	0	0
7	7000 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

8א	8 השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב1	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים: שינויים בהנחות	-39,763	2,337	4,179	15,833	3,424	0	0	-966	-64,615	44	0
8ב2	שינויים בשיטות	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב3	הבדלים בגובה הפרמיה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב4	שינויים אחרים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

תאריך : 20/03/2013 תפקיד 1: אקטוארית ממונה שם האקטואר 1 : רגינה חייקין

חזרה

טופס 12ב' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

שם החברה :מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2013

(באלפי ₪)

		סה"כ	חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אכ"ע	סיעודי		כיסויים אחרים 1)
			מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
			1א	1ב	2א	2ב	3א	3ב	4	5א	5ב	6
1	תביעות תלויות	157,393	7,953	2,816	4,421	14,458	50,563	9,557	0	0	0	67,626
2	עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)	21,328,736	2,229,495	1,397,737	1,941,040	14,588,176	34,762	4,786	782,486	348,280	1,927	48
1א2	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה: פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	3,713,410	1,946,589	0	1,691,615	58,623	1,463	0	14,876	243	0	1
2א2	פוליסות שהונפקו בין השנים 2003-1991	9,713,780	0	1,327,673	0	8,322,389	2,082	0	59,240	2,397	0	0
3א2	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	6,082,185	0	0	886	5,857,641	20,848	0	202,809	0	0	1
4א2	סה"כ (1א2 עד 3א2)	19,509,375	1,946,589	1,327,673	1,692,501	14,238,653	24,392	0	276,925	2,640	0	2
2ב	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון	394,385	0	0	0	0	10,370	4,185	52,308	326,233	1,244	45
3	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	1,042,568	252,921	60,019	124,474	140,951	0	0	444,114	19,406	683	0
4	השתתפות ברווחים	9,742	0	0	0	0	0	602	9,140	0	0	0
5	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	אחר	372,666	29,984	10,045	124,065	208,572	0	0	0	0	0	0
7	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

8א	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב1	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים: שינויים בהנחות	22,895	2,337	4,179	15,833	3,424	0	0	-2,656	-266	44	0
8ב2	שינויים בשיטות	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב3	הבדלים בגובה הפרמיה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב4	שינויים אחרים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

הצהרת אקטואר ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ליום 31 דצמבר 2013 כפי שמפורט להלן.

אני עובדת שכירה של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן המבטח).

מינוי לתפקיד מיום 01.09.2013.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. <u>היקף חוות הדעת האקטוארית</u>

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י ה"פול".

2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי, לפי הניסיון של חלקנו בעסקים אלה.

3) לא בוצעה הפחתה בגין העדר מתאם בין הענפים השונים לצורך הפחתת סך ההפרשה הכוללת עבור כל הענפים הכלולים בהערכתי .

2 . נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. להלן הערכת סכום העתודות:

		ליום 31 בדצמבר 2013 באלפי ₪ ברוטו	שייר
	תביעות תלויות		
1) א)	ענפים סטטיסטיים:		
	רכב חובה	1,295,650	1,221,436
	אחריות מעבידים	238,163	190,578
	צד שלישי	151,860	123,113
	רכב רכוש	119,853	86,568
	ביטוח הנדסי	69,420	14,587
	אחריות מקצועית - למעט נושאי משרה ודירקטורים	62,150	47,058
	כלי שייט ומטענים בהובלה	39,133	840
	אובדן רכוש - למעט יהלומים	37,628	3,177
	אחריות מוצר	34,588	27,390
	מקיף דירות	30,122	13,968
	בנקים למשכנתאות	2,873	1,437
	מקיף בתי עסק	1,301	2,200
	סה"כ ענפים סטטיסטיים	2,082,741	1,732,352
1) ב)	סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים[1]	2,135,302	1,733,007
2)	הוצאות עקיפות[2]	81,455	81,455
3)	פרמיה בחסר		
	רכב חובה	-	-
	רכב רכוש	-	2,844
	מקיף דירות	-	-
	סה"כ התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי המחושבות לפי הערכה אקטוארית	2,216,757	1,817,306

[1] ענפים שאינם סטטיסטיים – יהלומים, כלי טיס, סיכונים מיוחדים והוצאות משפטיות

[2] למעט ענף אחריות נושאי משרה ודירקטורים וענפים: יהלומים, כלי שייט וכלי טייס, התביעות בענפים אלה לא מסולקות בחברה.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענפים הבאים, כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה – 1985:

א. ביטוח מפני אחריות מעבידים – סעיף 1(א)(7)
ב. ביטוח לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל-1970 סעיף 1(א)(8)
ג. ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי) – סעיף 1(א)(9)
ד. ביטוח מקיף לדירות ובתי עסק – סעיף 1(א)(12)
ה. ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי – סעיף 1(א)(14)
ו. ביטוח מפני אבדן רכוש – סעיף 1(א)(15)
ז. ביטוח חקלאי, למעט ביטוח מפני נזקי טבע בחקלאות – סעיף 1(א)(17)
ח. ביטוח הנדסי – סעיף 1(א)(18)
ט. ביטוח מפני אחריות למוצרים פגומים – סעיף 1(א)(22)
י. ביטוח מפני סיכונים אחרים – סעיף 1(א)(25)

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
ג. כללים אקטואריים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)א), בגין הענפים הסטטיסטיים (רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד שלישי רכב רכוש, אובדן רכוש למעט יהלומים, מקיף דירות, בנקים למשכנתאות, בתי עסק, ביטוח הנדסי, אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים, אחריות המוצר, כלי שיט ומטענים בהובלה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)ב), מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטיים והלא סטטיסטיים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2, מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. העתודה הנקובה נגזרה מנתוני תביעות ומהערכה אקטוארית שבהם אי ודאות סטטיסטית מובנית לעלות סך התביעות. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות, מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עלול להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. בנוסף יתכנו שינויים בסיכונים, בגורמים סביבתיים, בפסיקות ותקדימים בבתי משפט, אשר לא ניתן לחזותם מראש. לכן, עלות התביעות בפועל יכולה להיות גבוהה או נמוכה יותר.
2. עבור ענפים שאינם סטטיסטיים, כהגדרתם בחוזר המפקח (חוזר 2007-1-4), חוות דעת אקטוארית ניתנת על סך ההפרשות בגין כל הענפים (סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים) במקובץ, וזאת מפאת רמת אי ודאות גבוהה.
3. מאחר שהפוליסות בענפים אחריות מקצועית ואחריות המוצר הינן על בסיס CLAIMS MADE, לא הופרש IBNR בגינן.
4. בענפים הבאים, אחריות נושאי משרה ודירקטורים וענף ערבויות לא נעשתה הערכה אקטוארית מאחר והניסיון אינו מתאים לביסוס מודל אקטוארי.

20 מרץ 2014
תאריך

נעמה חשמונאי .F.IL.A.A
אקטואר ממונה ביטוח כללי

הצהרת אקטואר ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 בדצמבר 2013 כפי שמפורט להלן.

הנני שכיר של חברת מנורה מבטחים ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) הפרשות בגין עסקים נכנסים מישיר אי.די.איי. חברה לביטוח בע"מ, אשר הוערכו על ידי אקטואר חברה זו. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי הביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה- 1984.

2) ביטוחים משותפים בהם אין החברה מובילה - אין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטחת מובילה בענפים שהוערכו.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית באלפי ₪

תת הענף:	פוליסות פרט		פוליסות קבוצתיות	
	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן				
עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	329	124	0	0
מחלות קשות	22,451	8,367	312	312
תאונות אישיות	2,621	1,966	0	0
סה"כ	25,401	10,457	312	312
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	34,984	14,649	5,990	5,905
שיניים	55	55	2,305	2,305
עובדים זרים	0	0	0	0
תאונות אישיות	10,172	1,027	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	450	421	כלול בפרט	כלול בפרט
דמי מחלה	0	0	1,650	1,650
סה"כ	45,661	16,152	9,945	9,860

א.2. ההפרשה להוצאות עקיפות לישוב התביעות

עסקים המדווחים בביטוח חיים:

הוצאות רפואיות	29	29	0	0
מחלות קשות	97	97	1	1
תאונות אישיות	100	100	0	0
סה"כ	226	226	1	1

עסקים המדווחים בביטוח כללי:

הוצאות רפואיות	2,615	2,615	362	362
שיניים	5	5	312	312
עובדים זרים	0	0	0	0
תאונות אישיות	289	289	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	10	10	כלול בפרט	כלול בפרט
דמי מחלה	0	0	109	109
סה"כ	2,919	2,919	783	783

א.3. ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח (Contract Reserve)

עסקים המדווחים בביטוח חיים:

הוצאות רפואיות	36,024	36,024	0	0
מחלות קשות	18,883	18,883	95	95
תאונות אישיות	5,037	5,037	0	0
סה"כ	59,944	59,944	95	95

עסקים המדווחים בביטוח כללי:

הוצאות רפואיות	131,170	39,614	2,052	2,052
שיניים	0	0	4,803	4,803
עובדים זרים	251	251	0	0
תאונות אישיות	0	0	0	0
נסיעות לחול	0	0	0	0
דמי מחלה	0	0	0	0
סה"כ	131,421	39,865	6,855	6,855

א.4. ההפרשה בגין השתתפות ברווחים

עסקים המדווחים בביטוח חיים:

מחלות קשות	0	0	208	208
סה"כ	0	0	208	208

עסקים המדווחים בביטוח כללי:

הוצאות רפואיות	0	0	0	0
שיניים	0	0	0	0
עובדים זרים	0	0	0	0
תאונות אישיות	0	0	0	0
נסיעות לחו"ל	0	0	0	0
דמי מחלה	0	0	950	950
סה"כ	0	0	950	950

פירוט השפעת השינויים המפורטים להלן על סכומי ההפרשות:

<u>פרק ג' – חוות הדעת</u>

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי הבריאות הבאים :

א. הוצאות רפואיות .
ב. מחלות קשות .
ג. שיניים .
ד. תאונות אישיות.
ה. נסיעות לחו"ל.

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכלים המפורטים להלן, והכל כתוקפם ביום הדו"ח הכספי :
א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א- 1981 והתקנות לפיו ;
ב. הוראות המפקח על הביטוח ;
ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

<u>פרק ד' – הערות והבהרות</u>

1. הערות

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש למלא את ההתחייבויות עלול להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב.

2. בענף עובדים זרים קיים הסדר קפטיציה ולכן אין תביעות תלויות.

3. לא ניתן היה להפריד בין הקולקטיבים לפוליסות הפרט בענפי תאונות אישיות ונסיעות לחו"ל, ולפיכך הנתונים נכללו בעמודת פוליסות הפרט.

4. למרות שהחברה מדווחת על מגזר בריאות בנפרד, דו"ח זה מתייחס לענפי הביטוח בהתאם להנחיות הפיקוח בחוזר הערכה אקטוארית בביטוח בריאות, מספר 2005-10.

5. השנה חל שינוי במודל העמסת ההוצאות של החברה. השינוי גרם לירידה ברזרבה לפרמיה בחסר בענף הוצאות רפואיות פרט בכ-20.1 מל"ש וגרמה לעליה ברזרבה בענף השיניים בכ-2.5 מל"ש.

<u>20 מרץ 2014</u>	<u>אקטואר ראשי</u>	<u>אברהם לוונגליק</u>	_____
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

הצהרות אקטוארים

הצהרת אקטואר- ענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)
הצהרת אקטואר- ענף רכב חובה
הצהרת אקטואר- ביטוח בריאות

הצהרת אקטואר בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

הצהרה זו אינה כוללת את ענף רכב חובה, עבורו קיימת הצהרה נפרדת.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה) עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2013, כפי שמפורט להלן:

הנני עובד שומרה. בחודש יולי 2007 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה בשומרה מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול") או בגין עסקים נכנסים – **לא רלוונטי**.

2) ההפרשה שחושבה עבור כל הביטוחים המשותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל (היו כאלה עד שנת חיתום 2001 בלבד), חושבה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

3) לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2013	
	ברוטו (אלפי ₪)	שייר (אלפי ₪)
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
א). ענפים סטטיסטיים:		
ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)	72,748	72,142
ביטוח מקיף לדירות	7,650	3,056
ביטוח מפני אחריות מעבידים	23,303	18,261
ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי	22,550	13,807
ביטוח מקיף לבתי עסק	4,965	1,920
סה"כ ענפים סטטיסטיים	**131,216**	**109,186**
ב). ענפים שאינם סטטיסטיים (1)	**2,368**	**115**
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	**133,584**	**109,301**
א.2. הוצאות עקיפות (2)		
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטים	**2,659**	**2,659**
א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:		
ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)	לא נדרש להצהיר	0
ביטוח מקיף לדירות	לא נדרש להצהיר	0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר		
המחושבות לפי הערכה אקטוארית	**136,243**	**111,960**

(1) ענפים שאינם סטטיסטיים: ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים.
(2) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים (כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985):

- ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) - סעיף 1(א)(9).
- ביטוח מקיף לדירות - סעיף 1(א)(12).
- ביטוח מפני אחריות מעבידים - סעיף 1(א)(7).
- ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי - סעיף 1(א)(14).
- ביטוח מקיף לבתי עסק - סעיף 1(א)(12).

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)א) בגין הענפים הסטטיסטים: ביטוח רכב מנועי - רכוש, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח מקיף לבתי עסק - מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. סך ההפרשות המפורט בפרק ב' סעיף 2.א.1)ב) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטים והלא סטטיסטים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור פוליסות שהונפקו בכל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3) מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה, הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. אומדנים אקטואריים, מטבעם, אינם וודאיים, מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. יתר על כן, אומדנים בגין עתודות עבור תביעות תלויות והוצאות יישובן, נגזרים בדרך כלל, מניתוח נתונים היסטוריים, בעוד אירועים עתידיים (או סביבות עתידיות) יכולים להיות לעיתים, שונים מהעבר. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. במרץ 2011 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. בענפים הבאים לא בוצעה הערכה אקטוארית בשל העדר מובהקות סטטיסטית:

ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים - בענפים אלו העתודה נקבעה בהתבסס על הערכת מחלקת התביעות בחברה.

3. לגבי תביעות מפוליסות "ביטוח משותף", עד שנת 2001 בלבד, התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, הדר חברה לביטוח בע"מ, אריה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

20/03/2014	אקטואר ביטוח כללי	ניר הרמתי	
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח כללי (למעט ביטוח רכב חובה)

הצהרת האקטואר - ענף רכב חובה

מצ"ב הצהרת אקטואר בענף רכב חובה בלבד הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן, בענף ביטוח רכב חובה עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2013, כפי שמפורט להלן.

הריני עובד של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר ראשי בחברה זו החל מינואר 2001.
החל מאוגוסט 2010 מוניתי לתפקיד אקטואר ממונה בענף רכב חובה בשומרה.
למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם אף אחד מהמבטחים הנ"ל ולא עם בן משפחה של בעל עניין אצל המבטחים הנ"ל, ולא עם חברה הקשורה למבטחים הנ"ל או גורם אחר המספק שירותים למבטחים הנ"ל.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

1. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
2. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
3. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
4. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
5. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
   א. ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי (להלן - "הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י אקטואר ה"פול".
   ב. אין לחברה ביטוחים משותפים עם חברות אחרות בענף רכב חובה.
   ג. לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2013	
	ברוטו (אלפי ₪)	שייר (אלפי ₪)
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
ענפים סטטיסטיים:		
רכב חובה	808,246	733,449
סה"כ ענפים סטטיסטיים	808,246	733,449
ענפים שאינם סטטיסטיים		
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	808,246	733,449
א.2. הוצאות עקיפות		
רכב חובה	18,709	18,709
א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:		
רכב חובה		0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר		
המחושבות לפי הערכה אקטוארית	826,955	752,158

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף רכב חובה:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
   ג. כללים אקטוארים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1, בגין הענף הסטטיסטי (רכב חובה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות המוגדרות לעיל, בענף הסטטיסטי, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1 מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטים והלא סטטיסטים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2 מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב תביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3 מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. יתר על כן, אומדנים בגין עתודות עבור תביעות תלויות והוצאות יישובן נגזרים, בדרך כלל, מניתוח נתונים היסטוריים, בעוד אירועים או סביבות עתידיים שונים לעיתים קרובות מהעבר. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. במרץ 2011 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. במהלך שנת 2013 שונו מספר אומדנים הקשורים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות. השינויים נבעו בעיקר מירידה מתמשכת בשכיחות התביעות בענף, הן בחברה והן בשוק כולו. שינויים אלו גרמו לירידה בסך התביעות התלויות.

3. בעקבות הירידות בשיעורי הריביות לאחרונה, התרומה לשמרנות ברזרבות הנובע מכך שהחברה אינה מהוונת את העתודות הצטמצמה. החברה החזירה לרזרבות את מידת השמרנות שהיו בהן כאשר שיעורי הריביות חסרות סיכון היו בסביבות 2.5% ריאלי.

תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה
20/03/2014	אקטואר ממונה רכב חובה	ד"ר לוונגליק אברהם	אברהם לוונגליק

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' - (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2013, כפי שמפורט להלן.

הנני עובד שומרה. בחודש מרץ 2005 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' - (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות בענפים המפורטים להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים – אין לחברה עסקים נכנסים.

2) הפרשה שחושבה עבור תת ענף תאונות אישיות, תת ענף בו לחברה פוליסות משותפות שמקורן בביטוחים קבוצתיים (שנערכו עד שנת 2000 בלבד), הוערכה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2013	
	אלפי ש"ח	
	ברוטו	שייר
א.1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו) וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
א). תת ענף הבריאות תאונות אישיות:		
ביטוחי פרט	2,246	430
ביטוח קבוצתי	13	13
סה"כ תת ענף הבריאות תאונות אישיות	**2,259**	**443**
א.2. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב התביעות (1)		
ביטוחי פרט	52	52
ביטוח קבוצתי (2)	0	0
א.3 הפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח		
הפרשה בגין פרמיה בחסר	לא נדרש להצהיר	0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר המחושבות לפי הערכה אקטוארית	**2,311**	**495**

(1) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.
(2) ללא הפרשה להוצאות עקיפות מכיוון וניהול התביעות אינו מתבצע בחברה.

א.4. לא בוצעה הפרשה בגין השתתפות ברווחים - הנ"ל לא נמצא בתנאי הפוליסות.

פרק ג' (הצהרת אקטואר) - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענף הביטוח תאונות אישיות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א - 1981 והתקנות לפיו;

   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' (הצהרת אקטואר) - הערות והבהרות

2. אומדנים אקטואריים, מטבעם, אינם וודאיים, מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. יתר על כן, אומדנים בגין עתודות עבור תביעות תלויות והוצאות יישובן, נגזרים בדרך כלל, מניתוח נתונים היסטוריים, בעוד אירועים עתידיים (או סביבות עתידיות) יכולים להיות לעיתים, שונים מהעבר. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. במרץ 2011 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

3. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

4. לגבי תביעות מפוליסות בתת הענף תאונות אישיות - ביטוחים קבוצתיים ("ביטוח משותף", עד שנת 2000 בלבד) התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מגדל חברה לביטוח בע"מ ודקלה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

20/03/2014	אקטואר ביטוח בריאות	ניר הרמתי	
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר בריאות